BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 782
Duminică 1 Decembrie 1935

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888–1897 | CONST. MILLE 1897–1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Slavici şi stilul ardelean

E puţin probabil ca astăzi Slavici să mai fie citit în altă parte decât în manualele şi antologiile şcolare, unde îşi are locul demult. Opera lui zace în cripta rece şi onorabilă a panteonului nostru literar, în care, dealtfel, se înfrăţesc scriitori atât de deosebiţi şi mai ales atât de inegali. Pentrucă într'adevăr acest panteon pe care ni l-am înjghebat pentru conservarea moaştelor noastre literare oferă un aspect ciudat şi neaşteptat. E o galerie simandicoasă care totuşi cam aduce pe alocurea cu o hală de vechituri unde strălucesc, însă, şi preţioase odoare. Pasiunea desmormântărilor literare face câteodată ca vechiturile fără valoare să fie expuse în vitrine solemne. Istoricii literari în căutare de inedit îşi agită căngile pentru explorarea subteranelor mucede ale panteonului clasic. E o pasiune admirabilă şi primejdioasă. Ea ne poate da lucrări considerabile şi importante cum este în primul rând aceia a d-lui G. Călinescu despre „Opera lui Mihai Eminescu", unde documentarea solidă este însufleţită de o rară pătrundere şi o intuiţie adâncă. Istoria noastră literară are încă în faţa ei imense terenuri de exploatat. Primejdia stă în reaua alegere a acestor terenuri. Să nu cumva să ne trezim cu o monografie despre Depărăţianu înainte de-a avea una despre Grigore Alexandrescu şi să nu ne pomenim cu sute de pagini despre Bolintineanu înainte de-a avea ceva [illegible] liade Rădulescu, Cogălniceanu, Haşdeu.

Ioan Slavici, mort acum zece ani, în 1925, la 77 de ani, aparţinea unei epoci literare care se încheiase încă de pe când era el în viaţă. Contemporan cu Eminescu şi Caragiale, colaborator ai „Convorbirilor literare", membru al Junimii, Slavici şi-a scris primele nuvele înainte de 1880. Aceste nuvele, dealtfel, sunt acelea care l-au consacrat. Era o vreme, acum vre-o treizeci de ani, când bucăţi ca „Popa Tanda" şi „Budulea Taichii" constituiau, alături de „Făclia de Paşti" şi „Alexandru Lăpuşneanul", monumentele invariabile şi unanim lăudate ale nuvelei româneşti.

Ceiace loveşte pe oricine reciteşte astăzi pe Slavici este în primul rând o completă lipsă de preocupare stilistica. Este o desinteresare de frumuseţea formală care nu frapează atât prin comparare cu literatura de azi cât prin raportarea la preocupările contemporanilor lui Slavici, în special ale celor din cercul „Convorbirilor" şi al Junimii. Slavici e departe de-a avea ceiace se numeşte nu numai stil frumos, dar chiar stil îngrijit. Ii lipseşte cadenţa frazei, armonia perioadelor, rotunjimea vorbelor; n'are nici imagini, nici culoare; nu ştie să descrie un peisagiu, e lipsit de orice pitoresc în zugrăvirea fizică a personagiilor; are lungimi şi insistenţe inutile şi câteodată nu respectă nici regulele elementare ale naraţiunii, întrebuinţând greşit timpurile. Lui Slavici îi sunt străine teoriile despre fond şi formă ale contemporanului său Maiorescu. Nuvelele lui sunt departe de cursivitatea dulce a lui Creangă şi de horbota îngrijită a frazei lui Caragiale. Totuşi, ce-l făcea să fie apreciat de tovarăşii lui de la „Convorbiri" şi în special de Maiorescu (care, dealtfel, în „Criticile" lui nu-l aminteşte decât în treacăt şi prin aluzii elogioase dar sobre)?

In primul rând puritatea vocabularului. Pentrucă, cu toate stângăciile lui şi stilul lui neîndemânatic, Slavici are o curată şi aspră limbă românească. O limbă, poate, cam necioplită, colţuroasă şi dură, dar lipsită de neologisme şi perfect armonizată cu personagiile lui Slavici şi cu lumea pe care el o descrie. Această lume e aceea a satelor din Ardeal. Că Slavici numai pe această lume s'a priceput s'o descrie o dovedesc tocmai nuvelele lui cu subiect orăşenesc, bucureştean, cum e „Norocul", unde tonul e melodramatic, situaţiile cam false, limba forţată. Intr'o vreme când poporanismul nu exista ca şcoală literară, Slavici şi-a pus ţăranii să vorbească simplu, a descris mediul satelor fără prea multă idealizare, a observat just şi a redat fără multă artă dar şi fără încunjur acest mediu. Fără îndoială, de-atunci încoace literatura noastră s'a îmbogăţit cu nenumărate opere de inspiraţie rurală. Am avut ţăranii idealizaţi ai sămănătorismului, ţăranii lui Sadoveanu, pe Ion al lui Rebreanu. Dar ar fi nedrept să uităm că lumea satelor a găsit în Slavici unul dintre cei dintâi cronicari fideli şi realişti.

Intr'una măcar din nuvelele lui, Slavici a isbutit, în ciuda compunerii cam deslânate, să creeze o atmosferă. Această nuvelă e „Moara cu noroc". Sunt aici tipuri expresive şi tari, caractere bine închegate şi o zugrăvire atentă şi evocatoare a dorinţei de câştig din sufletul ţărănesc, care anunţă şi egalează în multe locuri pasagiile cele mai caracteristice din „Ion". Hangiul Ghiţă din „Moara cu noroc", frământat între dragostea de soţie şi pasiunea banului, dominat de puterea diabolică a tâlharului Lică Sămădăul, pe aceiaş linie cu celălalt hangiu al literaturii române, cu Leiba Zibal dela Podeni.

Despre o influenţă oarecare a lui Slavici cu greu poate fi vorba. Opera lui n'a lăsat nicio înrâurire. Totuşi, exemplul lui n'a fost fără folos, desigur, pentru literatura cu subiect rural dela „Semănătorul". Poporaniştii, fără îndoială, au avut în el un înaintaş. Dar deosebirea între ei şi Slavici e apreciabilă. Spre deosebire de poporanişti, Slavici n'a făcut literatură ţărănească cu program. Om al satului, el a descris satul, cu simplitate, dragoste, voie bună şi râvnă.

Aş recunoaşte la Slavici un ansamblu de însuşiri care ar putea constitui în literatura noastră din ultimii şasezeci de ani o manieră literară ardeleană. O anumită tonalitate, un accent caracteristic al stilului, o înclinare pentru anumite subiecte şi chiar un anumit fel de-a privi şi de-a interpreta viaţa, deosebesc, în chip general, pe nuveliştii şi romancierii ardeleni. La toţi se observă o pătrundere realistă şi o înţelegere aproape exclusivă a mediului rural şi mic burghez; o lipsă de idealizare şi o oarecare vulgaritate sănătoasă şi dârză care, pe de o parte, îi fereşte de manierism şi dulcegărie; dar, pe de altă parte, îi face să comită greşeli de gust şi să se împotmolească în detalii de un naturalism obositor; la toţi se bănueşte un solid fond sufletesc şi nevoia de a ilustra o temă de morală practică, ceiace dă unora din operele lor un aspect arid şi didactic; asprimea limbii, lipsa de înflorituri zadarnice şi un fel direct şi dur de-a expune şi exprima, dau stilului lor o minunată vigoare, care te face să uiţi oarecare neglijenţă în compunerea ansamblului şi oarecare monotonie câteodată, isvorîtă dintr'o sărăcie a invenţiei.

In nuvelele lui Slavici aceste însuşiri apar pentru prima oară în toată puritatea lor primitivă, nestingherite de nici-o adaptare, nedeviate de nici-o influenţă, cu toată vigoarea dar şi cu toate slăbiciunile.

AL. PHILIPPIDE

C. Bacalu — Portret

ZIARUL IDEAL

de T. Arghezi

E greu de găsit un cititor cât de puţin intelectualizat, care să nu înjure măcar odată pe zi un ziar şi totuş să nu citească ziarele toate. Nu-l mulţumeşte, drept vorbind, nicio foaie, fie de 4, 8, 16 sau de 32 de pagini, pentrucă o cochetărie sportivă impune să nu-ţi placă nimic, fumătorului tutunul, flămândului felul de bucate şi cititorului tipăritura pe care o plăteşte. La teatru, aplaudă toată sala şi după spectacol nu se mai găseşte nici un cap de acord cu palmele atârnate de el.

Am divorţat sau l-am împuşcat pentru că l-am iubit prea mult, povesteşte văduva la Juraţi, înecată de lacrimi — sau dimpotrivă, trăiesc cu ea de zece ani şi nu pot s'o sufăr, poate să afirme un soţ onorabil care îşi bate nevasta şi o sărută calendaristic, odată pe zi.

Cititorul e tot atât de vicios cât şi bărbatul romantic sau conjugal. Trebuie să-i fie silă de lucrul de care simte trebuinţă.

Oriunde, pentru un cilindru de tutun, nărăvitul iese pe ploae, intră în noroiu până la urechile ghetelor şi merge un kilometru, ca să-l cumpere, să-l bage în gură şi să-i dea foc în vârf. Şi toată viaţa şi toată activitatea fac la urma urmelor numai o ţuică şi un chibrit.

O gazetă e acuzată de stânga, alta că aparţine dreptei, a treia că e liberală sau ţărănistă sau că a rămas la mijloc. Toate orientările spontane şi gratuite sau avantajos chibzuite sunt deopotrivă de înjurate şi adeseori de către acelaş cititor, care între două ediţii îşi schimbă mâna şi criteriile de câteva ori — şi fiecare ziar este „plătit" de câte cineva: nu se concepe opinii fără subvenţii şi ideile neçomandate par cu neputinţă. Cititorul crede în general că omul trebue să trăiască şi refuză să accepte totuş că ziaristul e un profesionist şi că poate presta un serviciu retribuit şi neclandestin.

Această sensibilitate se întâlneşte dusă la extrem la omul politic şi mai ales la şeful de partid, care doreşte să scoată un cotidian pentru apărarea unui program, de multe ori identic cu încă 20 de programe de principii în circulaţie. Fondatorul, care va fi şi directorul ziarului, a făcut toate preparativele, cu bani gata sau pe credit, după cum a ştiut să se descurce într'o guvernare precedentă. Evident că pe bărbatul politic, mai mare sau mai mărunt, mai bine înzestrat sau de obicei mediocru, alegătorul nu-l întreabă din ce trăieşte nemuncind nimic, în opulenţă: bărbatul politic „găseşte", el e indiscutabil ca un câne irlandez şi ca floarea de lotus. Alegătorul cere dela el program, lucru de opoziţie, urmat de o slujbă. Când şi-a asigurat hârtia, tipografia şi localul, şeful rămâne uimit că are nevoie şi de redactori plătiţi. Auzi Dumneata, să plăteşti! Câtă degradare, să nu te încalţi cu aripile mistice ale unei autorităţi salvatoare care şi-a rezervat internele, finanţele sau industria.

Cel mai caracteristic animal din serie e bărbatul politic abonat. El şi-a constituit un drept să primească presa pe degeaba şi face parte atât de mult din opinia publică, încât se confundă cu fiinţa ziarului şi a ziaristului ca şi cu naţia şi cu interesele superioare. Te rog să cauţi să încasezi 100 de lei pentru serviciul făcut, dela asemenea creatură sublimă. Ba te găseşti adeseori că ai în persoana ei un confrate, un mare coleg, un fost mare publicist, autor a şapte articole fundamentale şi necunoscute, semnate de el şi scrise de un profesionist. Dacă trăiesc în carne şi oase şi în apoteoză directori de ziar, care nu ştiu să scrie, de ce n'ar fi permis ca marele inspirator de atitudini şi idei să n'aibă habar de purtarea cu mâna dreaptă a stiloului de-a latul hârtiei?

Dar nimic nu împiedică prezenţa de două ori pe zi, şi câteodată de trei ori, a momentului necesităţii. Dimineaţa, cititorul politic sau nepolitic, se scoală gol şi din pat şi din conştiinţa lui. I s'a dat cafeaua, şi-a fumat ţigara şi n'a venit încă „jurna-

Continuare din pag. II-a

TEI

Subt crengile cu flori de tei,
Păşesc încet cu anii mei.
Şi florile se cern abea,
Pe dragostea şi viaţa mea.
Şi toate-mi spun cu glasuri moi
Şi voi vă scuturaţi, şi voi...

Ne scuturăm: bunici, nepoţi, —
Ne ducem depe lume toţi,
Să îngropăm în lut şi 'n ceţi,
Deşarte netrăite vieţi,
Şi pe pământul trist şi blând,
Să nu mai revenim nicicând.

GEORGE LESNEA

Poetul Mihai Codreanu

— Foi de album —

O figură a Iaşului

De eşti în Iaşi şi de-ai eşit la o oră potrivită pe strada Carol, ori te-ai urcat până pe aleele melancolice ale Copoului, se poate să întâlneşti pe „maestrul Codreanu" — cum îi spune toată lumea în cetatea veche moldovenească.

Pe drum, coboară încet, puţin adus de spate — capul îngreuiat de gânduri multe — silueta subţiratecă şi distinsă a poetului. Ca întotdeauna, e cu multă îngrjire şi eleganţă sobră înveşmântat; dela pălăria-i deschisă, de un nisipiu gingaş, până la ghetele-i înguste şi fine care parcă nu pot fi deformate de materialitatea piciorului, totul e căutat şi bine înrudit. Privindu-l cum vine, mişcându-se lin, fără să privească nicăeri cu ochii lui înceţoşaţi — ai fără voe o mişcare de respect în laturi şi un salut omagios — chiar dacă e riscat să rămâie neobservat.

Faţa poetului e palidă şi fină, cu un uşor trandafiriu — ca o părere — care parcă se schimbă acum în umerii obrajilor acum pe buze.

Şi trece, „Maestrul" păşind uşor, fără zgomot, ca şi toamna care se destramă nesimţit, în jur.

Casa de pe str. Eminescu

— Am fost odată la el, — spune un prieten avocat. — Are o casă proprie pe strada Emine-[illegible] urci spre Sărărie, de pe strada spitalului Sf. Spiridon! Acolo, unde pe vremuri, a fost *Bolta rece*, unde Mihail Eminescu era des oaspete... Ştii doar, nu-i aşa? — Şi-a clădit-o acum câţiva ani.

Casa e mare, înaltă, în stil vag românesc, cu balcon cu stâlpi şi cu un început de turn. Ţigla roşie a acoperişului priveşte dela înălţime o privelişte bogată, în vale, spre Mitropolie şi spre Cetăţuia şi Galata.

Mi-a deschis chiar el. Am intrat într'o odae mare, căptuşită toată cu sumedenie de lucruri de artă: covoare, vase, tablouri, bibelouri. Două peisagii sculptate —basoreliefuri în lemn — mărturia din călătoriile în Italia — şi multe obiecte vechi şi fotografii de familie, ţapene şi galbene, pe cartoanele lor mumificate.

M'a poftit să stau la biurou, pe-un scaun confortabil.

Dumnealui s'a aşezat pe un divan, în lumina albă a ferestrei.

A cerut dulceaţă şi cafele. Eu cercetam cărţile şi căutam să pătrund taina creaţiei, în urme şi în atmosfera odăii.

Un câne gălăgios a venit hămăind, sărind dezordonat şi rupând liniştea senină a odăilor. „Maestrul" l-a trimis îndată la locul său, cu severitate.

— Să-ţi arăt un dog minunat — mi-a propus — dacă eşti amator şi-ţi sunt dragi cânii. Trimit să-l aducă numaidecât.

Mi-a prezentat un animal înalt, cât un viţeluş, care venea spre mine, cu paşi enormi, gata să mă înghită.

Am făcut fără voie un pas îndărăt.

— Vin' aici, Doge! i-a spus stăpânul, punându-i mâna pe cap.

Dogele era cenuşiu, svelt, cu capul mic.

— Are numai nouă luni, a spus amfitrionul. Nu-ţi fie teamă, e blând ca un miel.

Mielul consuma zilnic 1 litru de lapte, şase ouă şi nu ştiu câtă carne.

Am stat apoi de vorbă vag despre diferite lucruri. Să nu crezi însă, că am putut afla vreun lucru interesant, dela „Maestru". Niciodată n'a dat vreun interview şi nu poate suferi să se vorbească despre dânsul.

Note biografice

— Eu totuşi voiu vorbi despre dumnealui — am spus, hotărît. Cu toate slabele mele informaţii, îmi voiu alcătui un mic album, unde voiu strânge tot ce voiu putea afla de ici şi de colo.

Deocamdată, vă pot spune că, poetul s'a născut în Iaşi, la anul 1876. Tatăl său, Mihai, profesor; mama sa Natalia Mârzescu, dintr'o veche familie boerească. De mic copil, era o fire foarte neastâmpărată şi vioaie şi nu a dovedit decât mai târziu, la liceu, adevăratele sale aptitudini şi temperament. Dacă familia lui a vrut să-l întoarcă de pe această cale a „pierzaniei", a fost prea târziu.

Face patru ani de medicină. Işi ia licenţa în Drept şi Filozofie. Urmează cursurile Academiei de Artă dramatică.

In 1907— se căsătoreşte cu Sofie Bettina Vecker. E profesor la Academia Dramatică, în 1914.

In 1919—1923 Director al Teatrului Naţional din Iaşi.

Face multă ziaristică, fiind pe

MIHAI CODREANU

rând redactor la diferite foi ieşene: ca „Propaganda", „Evenimentul" şi altele; articolele din această activitate nefiind încă strânse în volum.

Primul volum de poezii e *Diafane*, apărut în 1901. In 1907 apare „Din când în când": apoi urmează Statui, 1914; *Cântecul Deşertăciunii*, 1919, *Turnul de fildeş* 1930.

A făcut câteva traduceri în versuri, care pot concura cu originalul franţuzesc din care sunt tălmăcite; acestea sunt următoarele piese: *Cyrano de Bergerac*, *Princesa îndepărtată* şi *Romanţioşii* de Edmond Rostand; *Martira* de Jean Richepin.

Să sperăm că ne va mai da şi alte volume de versuri, ori traduceri minunate.

O zi pierdută

Prima poezie a publicat-o în „Viaţa", revista lui Ureche şi Vlăhuţă, pe când era într'a patra de liceu.

Revista sus pomenită inaugurase o rubrică nouă: „anunciuri de talente". Poetul tânăr Codreanu trimisese o poezie şi a fost publicată aici, la începători, ceiace nu l-a încântat de loc; ba din contra, l-a supărat, că e tratat ca un simplu învăţăcel, şi pus la un loc cu bobocii.

— Iţi mai aduci aminte, ce poezie a fost aceia?; îl întreb pe cel ce-mi dă această informaţie.

— Cum nu. Se intitula „O zi pierdută" şi a fost pe urmă publicată, fără retuşe, în volumul Diafane: Imi aduc chiar aminte de ea; avea trei strofe:

Sunt zile când nu fac nimic,
pe altele le trec citind...
şi 'n fiecare seară-mi zic,
„O zi pierdută" — adormind.

De ce să strig în contra sorţii;
nemulţămit, de ce să plâng,
când toate în uitarea morţii.

(Continuare în pag. II-a)

curând sau mai târziu se
stâng
Un vis urît, — și-apoi nimic:
Intâmpin ori-ce rău zâmbind....
și 'n fiecare seară-mi zic,
„O zi pierdută" — adormind.

— Cum văd, știi versuri de-ale lui, pe de rost?

— Da, răspunde informatorul — un om trecut de cincizeci de ani; îl prețuesc pe Mihai Codreanu, pentru frumusețea versului său cizelat și pentru spiritul lui înalt; aristocratic.

A doua lui poezie a fost o *glosă*, publicată în „Lumea Ilustrată"; bucată în stil cam eminescean, pe care n'a mai reprodus-o nicăeri.

Cum lucrează poetul

Niciodată la birou. Odată ce o idee, ori un vers a răsărit brusc în minte, rămâne ca inconștientul să găsească, să aleagă și să așeze în mănunchi cuvintele și versurile.

Câteodată o strofă îl urmărește zile întregi; acasă, pe stradă, oriunde se găsește. Alteori, un cuvânt potrivit nu vine decât greu, după luni întregi de dibuire.

Poezia se închiagă în minte, bucată cu bucată, dela început până la sfârșit.

— Asta poate și pentrucă Mihai Codreanu, dela vârsta de douăzeci și șapte de ani, a pierdut aproape de tot vederea. Această infirmitate l-a făcut poate să construiască astfel, oral, o bucată.

De multe ori, un vers îl caută luni de zile. Așa a fost cu cele două sonete: *„Satan în ceasul intâiu"* și *„In ceasul de-apoi"*.

Sonetele le-a scris în câteva luni.

Ultimele două versuri din al doilea terțet sunau astfel:

Balanța stă; Satan spre Crist zâmbește;
Iar Dumnezeu, cu brațu 'ntins, rostește:

Aci trebuia încheiat cu ultimul vers care avea o capitală importanță și răspundere — ca să zicem așa. Cum să faci pe Dumnezeu să vorbească și ceiace va spune să fie lucrul cel mai potrivit cu putință. Era o definire a lui Satan, o sentință.

Dezlegarea i-a venit, abia după doi ani dela conceperea poeziei, odată când, ducându-se la via unor prieteni, a fost răsturnat de trăsură, într'un șanț. Atunci, mușcându-și limba, a rostit: „m'a luat dracu!" Exclamația asta, care certifica oarecum partea necontenită pe care o ia Satan la toate ale lumii acestia, i-a luminat de-odată ideia ultimului vers. Și a complectat:

„Pe-acesta... îl scutesc de cântărire"...

Luând și răspunderea lui Dumnezeu și arătând subtil că Dracul și Dumnezeirea lucrează de multe ori mână 'n mână.

Poetul ce nu vrea să fie poet

Dela doisprezece ani, îndată ce mama lui a observat că e înclinat spre literatură și mai ales spre poezie, ... să-l depărteze de pe calea asta.

Ea visa pentru fiul ei o viață activă, o poziție socială înaltă. Ii spunea într'una că arta îi absoarbe din realitatea lucrurilor și asta e rău pentru viitorul său.

Poetul singur, a căutat tot-

In copilărie

deauna să lupte cu temperamentul lui. Și dacă n'a putut să se lase de versuri care-l persecutau și-i dădeau asalt, cel puțin s'a silit întotdeauna să fie cât mai discret în tânguirile ... și călcată.

Căci am înfrânt a voastră 'nsângerare;
Spune el sonetelor din volumul *Statui*
Iar dac' am plâns și eu ca fiecare
Pe lumea asta plină de suspine.
N'am vrut să gem în jalnice cuplete
Ci vrut-am să rămână după mine
O rece armonie de sonete.

Dar asta nu însamnă că subt versul cizelat și rece uneori ca marmora, nu fierbe simțire aprinsă și deprimare dureroasă.

Ascultă-mi cântecul. E o poveste
Șoptită Lunei de-un izvor sălbatic,
Care-și ineacă plânsul singuratic
In valuri reci ca rândurile aceste.

Dar de-l asculți mai bine, prinzi de veste
Că freamătul izvorului lunatic
Ascunde sub cenușa lui jăratic.
Deși ca gheața glasul parcă-i este...

Poetul singur se caracterizează, în poezia „Decor simbolic", adresată criticului.

— Intotdeauna — spune prietenul ce mă informează — a urît temperamentul lui „poetic". L-a considerat ca pe-o „tară", ca pe o slăbiciune ce trebuie ascunsă. De asta, niciodată nu și-a spus versurile, n'a putut suferi să se scrie despre dânsul și de asta nu iubește florile și muzica — pe care le consideră lucruri dulcege, bune pentru femei și pentru cei sentimentali. El iubește vuetul furtunii, al tunetului, zgomotul mării și tot ce e grandios și puternic.

D-l. G. Ibrăileanu a spus că el crede că poeziile cele mai bune pe care le-a scris Codreanu sunt cele care au o notă sentimentală; poetul a susținut însă, cu tărie, că numai cele reci și conținute, ale sale, sunt bune.

Ce trebue să fie arta

Arta, prin urmare — după părerea domnului Codreanu — o dă numai sentimentul trecut prin rațiune. Când sentimentul și rațiunea s'au solicitat și când din această solicitare a urmat o atingere, atunci în scânteia aceia a născut o clipă de artă. Altfel o poezie e sentiment, sensibilitate, dar nu artă. Lirismul pur e insuficient; trebue ca rațiunea să intervie, să supuie sentimentul și atunci abia va fi adevărată artă.

Un boem și un gospodar

— Mihai Codreanu — spune de data asta un proprietar — a fost totdeauna excelent gospodar dublat de un boem iremediabil. I-a plăcut să petreacă, să stea de vorbă cu prietenii la un pahar de vin, a prețuit mult femeia, a iubit viața dezordonată. Și când, după unele escapade, se judeca singur rău, numai gândul că este și *celălalt*, gospodarul, îl mai liniștea și-l făcea să suporte mai ușor propria-i mustrare.

— Are într'adevăr fire de boem? întreb.

— Și încă cum! Când i se năzare lui, nimic nu-l poate opri; geamandanul și gata! Noroc de soția lui care întotdeauna i-a fost mamă și prieten și care l-a sfătuit și l-a iertat.

Căderea serii

Dar nu e un temperament vesel. Tatăl său a fost bolnav de nervi și a murit tânăr, pe când poetul avea numai un an și jumătate. Mihai Codreanu a moștenit, se vede, firea aplecată ușor spre deprimări și scepticism. Lipsit de prea mare vitalitate, odată cu căderea serii, sufletul îi este ușor cuprins de negură și neliniști de tot felul. Această „engoisse", stare de ușor „cochemar" l-a persecutat toată viața, cu tot felul de idei triste și ciudate, care i-au chinuit spiritul.

Aplecat spre pesimism, nu simte totuși afinitate cu Eminescu, pe care însă îl admiră, așa cum merită geniul marelui poet. Se simte mai înrudit sufletește cu *Baudelaire* și dintre poeții vechi, iubește pe Horațiu.

Ce bun e Dumnezeu în toate
cele;
Dar, mai ales, cu câtă duioșie
Hrănește vulturii cu rândunele.

spune, îndoindu-se și luând u-... șurel în râs și toate.

Femeia

Atitudinea față de sexul frumos e ... deosebită. Curtenitor ... delicat, adresându-se întotdeauna la persoana a doua plural, zâmbete și cu mănuși, făcând plecăciuni medievale, spunând adevăruri crude și crâncene ... Tipică e poezia *Gioconda*, unde delicatețea se îmbină cu sarcasmul amar:

De ce surâdeți Monna Lisa? Oare
Plutind ușor pe raze de lumină,
Se lasă Cupidon ca o albină
Pe-a zâmbetului vostru dulce floare?

Sau poate cugetări înălțătoare
Vă poartă 'n atmosfera lor senină.
Doriți? Visați? Ce patimă suspină
Sub crinul feței voastre zâmbitoare?

De ce surâdeți Monna Lisa? Spuneți!
Din colțul gurii voastre e sarcasmul
Trădării poate?... Unde e misterul?

Eu știu atât: Că zâmbetul acesta
Cuprinde 'n el tot Iadul și tot Cerul:
E Mesalina 'n el, dar e și Vesta!..

— Și — spun prietenii care-l cunosc — aceiași atitudine o are față de femee și 'n viață: curtenitor și delicat, c'un zâmbet vag — ușor luător în râs. Vederea-i slabă, în loc să-l facă să poetizeze omul, îi deschide adâncimi de observație și-i ascute „văzul" interior.

Arta dramatică

A făcut conservatorul la Iași, cu State Dragomir. A lucrat cu Galiano doi ani; iar la Paris a urmat cu marele Sylvain, dicția și expresia.

Arta dramatică l-a interesat totdeauna și piesele în versuri traduse, precum și activitatea ca Director al Teatrului Național dovedesc înclinarea lui firească pentru această artă de interpretare.

— De ce n'a apărut niciodată pe scenă? am întrebat pe-un intim al „Maestrului", care-i cunoaște toate secretele.

— De ce? Pentrucă a avut totdeauna oroare de scenă. Firea lui care urăște darea în spectacol, discreția lui obișnuită l-au făcut să nu poată interpreta niciodată un rol, cu toate că poate l-a simțit și l-a trăit în... celor pe care îi avea ca discipoli și rar un profesor mai inteligent și mai fin, în arta scenică, ca el.

— L-ai auzit vreodată recitând pe Eminescu?

— Da, m'am grăbit să încuviințez; dar cuvântul recitat e impropriu. Nu-l „recita"; îl spunea simplu, muzical și adânc, așa cum îl spune în noi glasul elegiac al lui Mihail Eminescu.

— Intocmai, a afirmat și prietenul.

Cuvinte de spirit

Am aflat, din alte părți, că „Maestrul Codreanu" e un tovarăș de petreceri, dintre aceia spirituali și veseli, care lasă întotdeauna după o noapte de chef, câte un catren, o epigramă ori o vorbă de spirit.

Eu am să vă spun, numai câteva, din cele nevinovate, care nu au decât o vagă legătură cu petrecerile și buna dispoziție.

Odată, pe când era Director la Teatrul Național și neliniștit, aștepta începerea premierei „Hamlet" pe care îndrăznise s'o puie pe afiș cu Ștefan Braborescu, o tânără actriță vine să-l necăjească:

— Domnule Director am o plângere.

— Ce plângere?

— M'a pus pe afiș d-na Mira, în loc de d-ra Mira.

— Ce rol joci? a întrebat nerăbdător Maestrul.

— Mama lui Hamlet.

— Apoi dacă joci pe mamă, cum ești domnișoară? i-a răspuns enervat sonetistul. — Doar nu-i fi Fecioara Maria!

■

Altădată, la un chef, un magistrat, tovarăș de pahar, spune într'una:

— Bem ce bem și pe urmă plecăm.

— Haide să mergem! îl trăgea necontenit poetul de mânecă. E târziu!

— Da da! repeta și prietenul. Bem ce bem și plecăm!

Cu chiu cu vai, Mihai Codreanu izbutește să-l scoată din sală și să ajungă cu el la tejghea.

— Bem ce bem și plecăm! spunea mereu tovarășul îndărătnic.

Atunci poetul exasperat:

— Nu mai spune așa; acuma nu mai este bem ce bem și plecăm ci plecăm ce plecăm și bem!...

■

Alta: După ce de mulți ani visase o casă proprie, în sfârșit acum, la cincizeci de ani a izbutit să și-o clădească.

Se cânta pe-atunci, o melodie veche:

Student

Scumpo cu păr auriu,
Prea târziu
Vii prea târziu...

Odată, întorcându-se acasă, pe-o zi minunată și luminoasă, pe când soarele lucea în țiglă, auriu, s'a auzit cântând, fără voie:

— Scumpo cu păr auriu,
Prea târziu,
Vii prea târziu...

■

Cuvinte de spirit circulă multe pe sama poetului Mihai Codreanu; dar nu le-am aflat eu. Altfel vi le spuneam.

Apropos; mi-am mai adus aminte de una:

Pe când era în liceu, la ora de Religie, Părintele Profesor predicând despre morală, a spus:

— Sărăcia nu-i o rușine!

La care Mihai Codreanu a replicat imediat, fapt care i-a atras eliminarea pe două săptămâni din școală.

— Dar e-o mare jenă!

Ultima foiță de album

Credincios crezului său artistic, Mihai Codreanu tot ce-a dat publicității a fost ales, cizelat și definitiv. După cum spune singur, n'a mai tipărit nimic, înainte de a-și putea spune — „Eu, mai bine decât atât nu pot face".

Inchis în „Turnul său de fildeș", privește de pe geam cum:

Din deal, de pe Galata, umbre pale
Se 'ntind pe jos, pe drum, clipind lumine,
Iar Iașul, îngrădit de verzi coline,
Subt raze de luceferi doarme 'n vale.

Iar poeților, după modelul său, le dă sfat:

...Precum de fulgere se 'ncarcă norul
Așa să vi se 'ncarce 'n suflet, dorul
De-a vă 'nălța prin cunoștinți cuvântul,

Ca 'n armonii să-i întrupați prisosul,
Slăvind un singur paradis: Avântul...
Și-având un singur Dumnezeu: Frumosul.

VALER DONEA

Phoebus

Actualități Științifice

Emițătorul minuscul

In Anglia a fost încercat de curând cu succes un nou tip de aparat de radio pe unde scurte, destinat să asigure comunicațiile între diversele unități în capul escadrilelor de avioane și a automobilelor polițienești.

Instalația de T. F. F. este de sigur un element indispensabil pentru securitatea navigației aeriane. Totuș, în multe cazuri greutatea și spațiul necesar acestei instalații reprezintă o piedică însemnată.

Deaceea, mulți aviatori, cari au executat sboruri transoceanice, au fost nevoiți să renunțe la instalația de radio, pentru a putea lua în schimb pe bord un supliment de câțiva litri de benzină.

Noul dispozitiv, pus la punct în Anglia, prezintă tocmai calitățile, care se cer unui asemenea post de T. F. F.; greutate minimă și dimensiuni reduse. In două cutii cubice cu latura de vre-o 10 cm. sunt adăpostite emițătorul, receptorul, și bateriile, întreaga instalație cântărind numai șase kilograme. Antena e construită din două tije metalice, lungi de câte doi metri, care pot fi fixate e suprafața aparatului. Aparatul funcționează pe 5 metri lungime de undă. Raza de emisiune este deocamdată de 40 de kilometri pentru comunicațiile între avion și o stație de pe pământ, putând fi sporită până la 80 km. în cazul a...

Chirurgia și toxinele corpului

La clinica facultății de medicină din Seghedin s'a introdus de curând un interesant procedeu, grație căruia se poate constata — în preajma unei intervenții chirurgicale — dacă pacientul este sau nu predispus la acea slăbiciune și vertij caracteristice care se manifestă adesea în cazuri de operații.

Intr'adevăr, se poate întâmpla ca un pacient să suporte bine o operație și totuși după câteva ceasuri, sau chiar după câteva zile, să fie cuprins de o slăbiciune a inimii, ce nu poate fi înlăturată prin nici un mijloc terapeutic.

Procedeul de analiză prealabilă — de care am pomenit — constă în examinarea reacțiunii bolnavului față de un anumit produs special „histamina". Dacă reacțiunea este normală, riscul unui vertij după o operație este exclus.

Ce este histamina? O substanță, asemănătoare cu hormonii, existentă în țesuturile pielei și ale organelor interne. Ea e cauza care provoacă dilatarea și contractarea unor artere, precum și iritațiile ce produc înroșirea epidermei și formarea unor egzeme.

Numeroase maladii pricinuite dintr'o hipersensibilitate față de anumite substanțe, ca astma bronhială, de pildă, se datoresc în fond unei liberări excesive de histamine.

In cantități mici, histamina reduce în mod trecător presiunea sângelui. La anumite persoane însă exercită tocmai efectul contrariu. In acest din urmă caz, se produce fenomenul de slăbiciune și amețeală, în urma intervențiilor chirurgicale.

S'a constatat totuși că un antrenament cu histamine, poate înlătura acest neajuns.

In orice caz, este cert că cercetările mai aprofundate în legătură cu reacțiunea organismului la histamine ne rezervă interesante surprize, de o importanță covârșitoare, mai ales pentru chirurgie.

Lână din... lapte

Trăim în epoca produselor sintetice. Autarhiile economice — din ce în ce mai accentuate — sunt pentru technicieni un puternic stimulent de a căuta

ANTONIO FERRETI

să realizeze, pe cale sintetică, în laborator, anumite materii ... într'o țară.

Astfel, ne-a fost dat să asistăm succesiv la fabricarea mătasei vegetale, cauciucului sintetic, benzinei artificiale, etc.

Din Italia — amenințată acum de o totală izolare economică — ne vine știrea că un technician Antonio Ferretti a reușit de curând să realizeze lâna sintetică, din... lapte.

După cum se știe, laptele, din care s'a extras untul, lasă ca reziduu, un lichid diluat. Incălzind acest lichid până la o temperatură de vreo 20 de grade Celsius și turnând într'însul acid sulfuric obținem ca precipitat, cheagul bine cunoscut al laptelui.

Fire de lână artificială

Eliminând apoi tot zerul apos, — cu ajutorul unor teascuri adecvate și folosind anumite manipulări chimice și procedee asemănătoare cu cele utilizate la producerea mătasei artificiale, ajungem la o substanță, pe care inventatorul italian a numit-o „caseina textilă". Din aceasta se extrage lâna artificială.

După afirmațiunile d-lui Ferretti, din 100 kg. de lapte putem extrage trei kilograme de caseină textilă și deci, trei kilograme de lână sintetică.

Costul acestui produs este aproape de două ori mai mic decât acel al lânei naturale.

E probabil însă că, grație unor perfecționări ulterioare și a fabricației în serie, randamentul va spori, putându-se reduce și mai mult prețul de cost.

Problema lânei sintetice nu este absolut nouă. Până acum însă toate încercările în această direcție nu tindeau decât la realizarea unor fibre textile, care urmau să fie amestecate cu lână naturală. Metoda Ferretti reușește însă să obție o lână sintetică superioară, susceptibilă de a fi folosită singură.

Ing. I. S.

Sub titlul „Acțiunea d-lui Vaida", a apărut în broșură separată, ultimul capitol al volumului „Cu privire la Franz Ferdinand" de Const. Graur. La librării și chioșcuri. Prețul 2 lei.

Ziarul ideal

(Urmare din pag. I-a)

listul", care prin deosebire de redactor, are dreptul să vândă gazeta fără să o scrie, ca și directorul. Italia, Abisinia, Liga, America, Municipiul, Pâinea, ce au mai făcut peste noapte? Nu se poate să nu fi făcut ceva. Perplexitatea în pijama e mai sinceră decât în automobil și curiozitatea feroce. Măcar, cine a mai murit de ieri până azi. Ziarele, ca toate aglomerațiile organizate, are un tout à l'égout și un cimitir. Momentul presei există intercalat în timpul cotidian, e o tiranie; te lupți, vrei să te cotorosești: s'a isprăvit. El merge cu cafea și cu tutun, mai bine decât cu prăjiturile, dar ... șaselea viciu, a zecea stricăciune, dacă patimile urâte și puturoase sunt numai nouă, dar viciu radical și pe toată viața.

Ce spune un ziar? Nu spune nimic. De aceea trebuiesc două, trei, cinci, douăzeci de ziare, indiferent dacă repetă fiecare din ele acelaș text telegrafic sau reporteresc. Cititorul caută, parcurge foile accelerat și, în zigzag și dacă nu află ceva ce-i trebuie în secunda în care i se întoarce seara precedentă în pituită, el vrea ziarul obligat să încoroneze, să facă un pas mai mult, în plin sau în gol, însă înainte în chestie. Ca și deponentul, cititorul dorește să fie păcălit, păcălit cu procedeu, cu pagini, cu clișee, cu litere mari, cu titluri și subtitluri, chiar cu fotografie falsă. Desigur că el nu e niciodată — ferească Dumnezeu! — amăgit cu intenție, dar asta îi trebuie lui, ziarul ideal.

Cine vrea să-i dea drumul ziarului ideal, face operă de mare bărbat de stat și miluiește pe cititorul dela cafea.

T. ARGHEZI

PIC-NIC
APERITIV
GUSTARE DE PEȘTE
PIC-NIC
APERITIV · GUSTARE DE PEȘTE
Produs excelent al celei mai vechi și reputate fabrici de conserve alimentare din țară!
BACANUL D-V. VINDE PICNIC

Cronica muzicală

Violonistul Milstein; Filarmonica și d-ra Wanda Luzzato

Partea întâia a stagiunii actuale a fost, în ceiace privește concertele, așa de risipitoare în audiții excepționale, încât începem să ne temem de apatia care — prin reacție — va domni probabil în cea de a doua. Defilarea glorioasă a unor celebrități autentice și justificate, asemeni celor ce s'au perindat în mai puțin de două luni prin sălile noastre de concert, va continua oare până în depărtata lună Mai, când manifestările muzicale încetează? Iar dacă nu, va fi ea oare înlocuită cu o serie de interesante prime-audiții sau de strălucitoare reluări de opere consacrate? Neputând afla un răspuns în programele oficiale, liberi suntem să fim optimiști.

Concertul violonistului *Milstein*, dat la Ateneu Duminică 24 Noembrie, cu acompaniamentul *Orchestrei Societății de Radio-difuziune*, concert ce ne-a prilejuit întrebările de mai sus, va rămânea printre cele mai luminoase dintr'o serie memorabilă.

Violonistul Milstein nu este, cum ne temeam, numai un mare, un neîntrecut *virtuoz*. Tehnica d-sale, în adevăr uimitoare, nu e — cel puțin în cele trei concerte, de *Brahms*, *Glazunov* și *Ceaikowsky*, în care l-am putut asculta — nici o clipă scop, ci doar permanent mijloc de comunicare a unei sensibilități, furtunoasă adesea, delicată până la rafinament alteori. N'am ascultat niciodată concertul de *Ceaikowsky*, atât de des cântat totuși, mai frumos executat, în ceeace privește partea solistică. Bogat în melodie și supraîncărcat de simțire, cu toate militarismele lui — atât de accentuate de acompaniamentul orchestrei Radio — simțeam că merită, dar nu auzisem încă, o execuție asemeni acelei a violonistului Milstein. Faimoasa „Canzonetta", care se tranformă atât de ușor într'o romanță supărător de banală, sub arcușul lui Milstein, devine un suspin delicat, discret și pătrunzător.

Frumosul concert de *Brahms* precum și cel al lui *Glazunov*, interesant mai ales prin latura-i folkloristică, au căpătat o strălucire deosebită — și deplin meritată de primul — în interpretarea marelui artist. Am fost siliți să regretăm însă prea adesea, în acest frumos concert, lipsa orchestrei Filarmonice, care ar fi concordat desigur mai mult cu solistul decât cea însărcinată cu acompaniamentul.

D. *Alfred Alessandrescu* a dirijat Joia trecută un interesant concert simfonic. E de altfel un merit netăgăduit al d-sale de a-și alcătui cu gust și personalitate programele. De rândul acesta d-sa ne-a dat o bună execuție a două lucrări românești: *Suita a doua în do major*, de *George Enescu*, operă rar executată la noi, armonios construită, deși în spirit destul de modern, cu o nobilă introducere și un menuet visător — și suita de balet *Karaguez* de compozitorul român stabilit la Paris și integrat în școala modernă franceză, *Mihail Mihalovici*. Nenumărându-ne printre admiratorii muzicii d-sale, am prețuit cu atât mai mult calitățile poemului. In primul rând e inteligibil, în al doilea, personalitatea eroului, un fel de Vasilache, rudă cu Petrușka și cu Till Eulenspiegel, cu care are de altfel și apropieri melodice, e ingenios caracterizată. Dansul Zulniei, prințesa pe care o păzește cu râvnă și cu deplin insucces *Karaguez*, precum și schița de marș funebru, sunt interesante, firește mai ales pentru ritmica lor.

In centrul programului, d. Alessandrescu a așezat pe mica violonistă *Wanda Luzzato*, care nu mai poate fi socotită copil-minune, fiind stăpână pe meșteșug, sigură de sine și matură în interpretare. Desigur că ascultătorii la Radio nepreveniți, n'ar fi putut bănui că prea frumosul concert de Mendelssohn era executat cu contribuția unui copil.

Cunoscutul, dar mereu proaspătul poem al lui *Strauss*, *„Till Eulenspiegel"*, a încheiat demn programul.

N.

Psalm

Mi-e sufletu 'năcrit, o Doamne
De par'că 'n mine-ar fi crescut pelin.
M'am cătănit cu harul tău divin
Pe umeri ridicând atâtea toamne....

Din vorba mea nu s'au desprins avid
Hulubi să 'mprăștie departe svonul.
Nici să-mi aducă 'n cioc Endymionul,
Cu care pleoapele să le deschid.

Cu șuer împletit prin ramuri goale
Am strecurat păcatul pe'ndelete,
Dar buzele ce mi-au plesnit de sete,
N'au mai găsit izvorul frunții Tale...

Orbăcăind pe urme de jivine
Din truda ce m'a smuls copil aici,
Cu sufletu 'nodat în sfârc de bici,
Aștept să-mi crească ochiul pân' la Tine.

CONSTANTIN SALCIA

CITIȚI:

S. O. S.

roman de SARINA CASSVAN

Exterioarele Block-house-urilor le vedem zilnic ieșind ca din pământ ceeace se petrece însă în inima acestor transatlantice, micile drame conjugale, viața scăpătaților, a artiștilor fără angajament, toate aceste tragedii sunt zugrăvite în culori vii.

Editura „ALCALAY" se găsește la toate librăriile

Cu prilejul unei expoziții

Doamna Cornelia St. Emilian și-a deschis expoziția de pictură în Sala Dalles în ziua de 21 Noembrie a. c. Lăsând aprecierea calității operei sale cronicarilor plastici, vom căuta să schițăm aci personalitatea artistei și locul său în cultura românească.

Fiică a *Corneliei Emilian*, de la Iași, cunoscută scriitoare, inițiatoarea mișcării noastre feministe și a ocrotirii muncii feminine într'o epocă, în care toate aceste probleme nu fuseseră încă puse, d-na Cornelia St. Emilian este în acelaș timp fiica lui St. Emilian, arhitect și profesor universitar, muzician înăscut, cântând la piano într'un ritm perfect melodii prinse numai cu urechea. Este ea însăși mama mult talentatei și bine cunoscutei sculptorițe Céline Emilian Marcovici, deci face parte dintr'o filiație de intelectuali și artiști.

Dotată cu un simț al culorilor bogat, cu un temperament plin și viu, d-na C. Emilian și-a format gustul și a căpătat tehnica la Paris, complectându-și cultura generală în cercurile cele mai reputate ca intelectuale și în casa părintească unde a frequentat tot ce avea Iașii mai distins, în acea epocă de veche strălucire: reprezentanți ai vechii noblețe, oameni de gust și rafinată cultură europeană, amatori de muzică de cea mai plină competență, ca d-na Elena Donici, artiști autentici ca George Scheletti, fost profesor al tinerii Cornelia, înzestrată ca și tatăl său pentru muzică și având pe lângă talentul de pictoriță și un frumos dar de comedie care a fost aproape să facă din Cornelia cea tânără un membru al teatrului din Iași. Aristița Romanescu, în floarea vârstei și a carierei, artistul fără de pereche, sobrul și desăvârșitul Grigore Manolescu, vrăjise tot tineretul Iașilor, prin reprezentațiile lor la bătrânul teatru de la Copou, întorsese toate capetele fetelor și ale băeților de familii, din Iași cu romanul vieții lor. Atunci și-a descoperit și Petrache Liciu talentul și, ca să fie complect s'a aprins de o dragoste juvenilă și platonică, care trebuia să-l matureze pentru jocul său în dramele viitoare. Eroina a fost tânăra pictoriță abia întoarsă de la Paris, plină de frăgezime tinerească, de veselie și de râs, care, astfel înzestrată, l-a pregătit pe Petrache Liciu mai mult pentru comedie, unde a și rămas în cariera sa teatrală.

Viața însă nu a fost darnică cu d-na Cornelia Emilian care a avut de luptat cu greutăți morale și materiale, nebănuite în caldul adăpost al casei părintești. A trebuit să îmbrățișeze cariera dăscălească și numai artiștii pe care soarta-i osândește la această carieră, știu ce stângere poate fi p[en]tru artist munca ei fastidioas[ă].

Totuși d-na [E]milian n'a renunțat nici la [...]tă, nici la activitatea feminis[tă] în care a urmat pe mama [s]și nici la cultivarea sufletulu[i s]ău viu și curios de cercetă[ri] în toate domeniile, dar mai [al]es în domeniul artei și al esteticii.

Cornelia St. Emilian — Portret

Personalitatea ei a evoluat și s'a desvoltat printre toate greutățile și împrejurările care s'au perindat. Lucrând stăruitor și activ în pictură, face o primă expoziție după războiu și cu [...] unei artiste din altă generație și singuratecă, adică nefăcând parte din nici o biserică, bisericuță sau clică, simțind că are încă multe de spus, a lucrat pe tăcute căutând să-și însușească ceiace nu se capătă de cât prin muncă personală. Rezultatul acestei munci încordate este noua și curajoasa expoziție de la Dalles, care a fost deschisă în ziua de 21 Noembrie a. c.

Cornelia St. Emilian — Portret

In activitatea feministă s'a remarcat prin statornicia și devotamentul cu care a participat la lupta pentru drepturile femeii, în importantul loc de secretară generală a „Asociației pentru emanciparea civilă și politică a Femeii", unde a funcționat până în clipa când o parte din membrele asociației înscrise în partidele politice, după căpătarea drepturilor la comună, prevăzând o cădere în alegerea comitetului, au luat pur și simplu registrele și chitanțierul și, plecând în altă parte, au cerut personalitatea juridică și morală, la tribunal, lăsând pe dinafară cea mai mare parte a vechilor membri, între care și pe d-na Cornelia Emilian, secretara generală a Asociației de la înființarea ei. In fața acestor „moravuri noi" nu rămânea de cât scandalul sau... resemnarea.

Cornelia St. Emilian — Portret

D-na Cornelia Emilian a căutat însă să lupte mai departe, rămânând într'o grupare care pretindea că nu face politică. Aci înfruntând, cu curaj, obiceiul grupării de a nu face nimic de cât vorbărie goală, a reprezintat România în congresul internațional de arte populare și folklor, prezintând în două congrese consecutive lucrări serios studiate și bine documentate, care au fost remarcate cu elogii de președintele congresului și publicate în Buletinul său.

Dar activitatea cea mai însemnată a fost acea în jurul și în legătură cu arta sa. Astfel cu mult înainte de a se cunoaște incursiunile lui Freud în subconștient și a teoriilor sale în legătură cu origina artei, Cornelia Emilian are intuiția originei artelor și a chestiunii artistice ca „un aboutissant" o refulare și un transfer al stării de *Libido* a omului. Mi-a citit adeseori studii și cercetări care dovedeau cât de preocupată, aproape obsedată, era artista de această concepție. Fără a avea pretenție de oratorie, d-na pictoriță Cornelia Emilian are darul expunerii și, deși timidă, fără încredere în sine și vădit rău dispusă în timpul conferințelor sale, izbutește să captiveze publicul atât prin spiritul și hazul cu care știe privi lucrurile, cât și prin fondul totdeauna studiat și plin de prețioase informații, a subiectului tratat.

Cornelia St. Emilian — Portret

Atâtea și atâția analfabeți, care abia știu să țină creionul au curajul să expună tablouri pe care bunul simț cel mai elementar le repudiază. Când se prezintă opera unei vieți întregi de muncă cinstită și serioasă și avem de a face cu o personalitate deosebită ca aceia a d-nei Cornelia Emilian, se cuvine să cerem să i se dea atenția cuvenită, deși nu e din generația de azi și nu are nici un fel de legătură cu corifeii, care vorbesc cu jignitoare condescendență, și în treacăt de artiști eminenți ca Ada și Sandu Moscu sau Aurel Kessler, pentru a se extazia asupra unor nevinovate încercări de debut ale unor fetițe drăguțe sau ale unor mai puțin inocenți adolescenți. Doamna Emilian a expus lucrările sale acum în urmă la Varșovia unde i s'au reținut pentru pinacoteca de acolo și deși nu sunt competință în materie, socot că dacă au fost prețuite acolo trebue să aibă o valoare și la noi.

IZABELA SADOVEANU

Povestea nebunului

Ospiciul de nebuni din marginea orașului își duce, de o bucată de vreme, o viață liniștită spre bucuria și mulțumirea medicilor și a tot felul de psihiatri, care numai pridídesc a da la reviste comunicări și studii asupra tratamentului aplicat și asupra rezultatelor minunate, pe care le capătă pe zi ce merge.

Nebunii așteaptă cu nerăbdare ora de plimbare, după masa de seară, când nebunul cel nou, cu glasul lui blând, le spune povești din alte lumi. Din personalul medical și administrativ, doar numai gardienii știu că acolo, în fundul parcului, nebunii ascultă poveștile nebunului celui nou. Atrași ca de o putere magică de minunatele lui povești, gardienii tăinuesc faptul ca nu cumva medicii — Doamne ferește! — să-i găsească și pe dânșii nebuni.

Doctorii, în birourile lor, constată că rapoartele asupra nervozității pacienților rătăciți sunt din ce în ce mai rare. Cauza? Plimbarea bolnavilor în aer liber. Drept urmare, și de comun acord, plimbarea de seară li se prelungește cu încă o oră.

Aceasta a format desigur și obiectul unei interesante comunicări la o importantă revistă medicală: „Plimbarea mai multă vreme în aer liber ameliorează irascibilitatea alienaților".

Un amurg minunat de început de toamnă. Frunzele castanilor și salcâmilor au în ele străluciri de aur, care mai stărue încă, deși soarele a lăsat pe cer doar proectarea unui foc imens în depărtare.

Nebunii, în colțul cel mai retras al parcului, așezați jos, pe iarbă, cuminți, așteaptă ca Paltin, noul lor prieten, să-și înceapă povestea. Se părea că apostolii așteaptă predica „blândului nebun" de acum 2000 de ani.

„In seara aceasta, dragii mei prieteni, am să vă spun o poveste adevărată, începe Paltin tat. O întrebare dureroasă se întipări pe fețele tuturor: cum, adică, acele atâta de frumoase de până acum n'au fost adevărate? Dar această întrebare era numai pe fețele lor, căci nimeni nu îndrăznea să-l întrerupă atunci când începea povestea.

Paltin însă le-a surprins neliniștea și ca să nu-i întristeze continuă:

„Da, da, dragii mei, o poveste adevărată. Adevărate au fost toate câte vi le-am spus, dar aceasta este mai altfel, este povestea mea".

Un zâmbet trecu ca o clipă pe chipurile tuturor; ceva asemănător cu zâmbetul pescarului care, în nădejdea că va învinge, în noapte, furia valurilor, scapă o lopată, după care printr'o supremă sforțare o smulge din mânia apei.

„Să nu vă mirați că nu-mi încep povestea cu copilăria și adolescența mea. Sunt urîte, monotone și fără importanță. Pe lângă aceasta ar răpi în zadar și timpul, iar gardienii, știți bine, nu ne lasă o clipă mai mult peste ora hotărîtă. Deaceea o voi începe deatunci de când am intrat cu adevărat în viață".

Paltin nebunul face o pauză. Ii vine greu să înceapă, nu știe cum, el care altădată povestea așa de frumos. Nebunii însă, cuminți, așteaptă să-i soarbă vorbele. Făcând un gest, așa ca și cum s'ar elibera de ceva, Paltin începe:

„Imi luasem licența în drept... Voiam să mă fac magistrat deoarece îmi plăcea viața liniștită și retrasă. Pentru aceasta însă trebuia să dau un riguros examen care se fixase tocmai peste doi ani.

Ce să fac în acești doi ani? Imi trebuiau bani ca să trăesc. Avocatură era greu să fac cu firea mea timidă și retrasă; n'ași fi câștigat nimic.

Dar nu trecu mult și aflai din ziare că, la un tribunal, era un loc liber de impiegat. Dădui imediat cerere și, la verificarea actelor, găsindu-mă numai pe mine licențiat, mă trezii într'o bună zi cu ordinul de numire și de prezentare grabnică la post.

Datorită probabil muncii ordonate și purtării mele, m'am pomenit, în scurt timp, simpatizat de întregul tribunal, inclusiv de avocați, printre care erau și foști colegi de-ai mei.

Nu trecu multă vreme și mă bucuram de aceeaș simpatie din partea orașului. Ce să vă mai spun, eram fericit.

Intr'o zi președintele mă invită la masă, la un fel de reuniune a magistraților. Mă recomandă ca pe cel mai bun funcționar, înzestrat cu o frumoasă cultură și așa mai departe. Altă dată mă pofti un judecător, apoi altul și altul. Insfârșit avocații, profesorii și toată lumea din oraș mă considerau prieten și mă tratau ca atare.

Dar eu voiam să mă fac magistrat. Slujba pe care o îndeplineam era un provizorat. Și nici nu-mi plăcea să veghez veșnic între dosare, hârțoage și copiere de formule stereotipe.

Deaceea tot timpul pe care-l aveam liber, mă pregăteam pentru examen, fără a spune cuiva de intențiile mele.

Vremea trecea... Până la examen mai erau câteva luni. Eram din ce în ce mai extenuat de nopțile albe petrecute în atâtea și atâtea tratate utile și inutile de literatură judiciară. Până la urmă toți prietenii, superiorii și tot orașul a trebuit să afle că mă prezint la examenul de magistrat.

In oraș nu știu ce s'o fi comentat. La tribunal însă, am simțit că s'a surpat ceva. Președintele, judecătorii, prim grefierul chiar se purtau față de mine — nu pot să spun rău — dar oarecum mai altfel. Când a fost să-mi iau un concediu de două săptămâni, președintele care altă dată nici nu-mi cerea petiție, acum.....

— Greu, Paltine dragă... enorm de lucru.... jurați..... ce-o zice grefierul... de înaintat la Minister...

— Dar gândiți-vă, domnule președinte, mai sunt două săptămâni până la examen și dv. știți cât este de riguros!

— Mie-mi spui, dragă? Numai cât, vezi, un examen de [două săp]tămâni de lectură.

— Mă iertați, domnule președinte, dar vă înșelați: studiez intens de doi ani! Și apoi vreau și eu să încerc.

— A! să încerci! îmi răspunde el, dar cu fața parcă mai luminată.

Eu însă am renunțat la concediu, gândindu-mă că președintele are, poate, dreptate. Era mult de lucru și nu se cuvenea să lipsesc tocmai atunci.

După două săptămâni am plecat la examen, am reușit și mi-am luat postul liber de judecător chiar la tribunalul unde fusesem impiegat.

Vibram de mulțumire și mă gândeam cu înfrigurare la bucuria ce vor simți toți acei care mi-au arătat atâta bunăvoință și prietenie.

... Era o dimineață plumburie de Noembrie când veneam pentru prima dată, la tribunal, ca judecător. Aprodul îmi deschise ușa, îi dădui binețe, după cum îmi era obiceiul, și trecui mai departe. In urmă mi s'a părut că aud adresându-se cuiva: „Mândru.... calcă țeapăn... se cunoaște că nu-i de soiu".

Am trecut mai departe, la grefă, pela foștii mei colegi. Imi arăt părerea de rău că mă despart de ei și tocmai voiam să trec mai departe, în camera judecătorilor când, în urma mea se șoptea: „Ia uitați-vă cum se preface. Iși bate joc de noi. A uitat că până mai dăunăzi i se rupeau coatele de dosare!"

In camera judecătorilor am ajuns oarecum emoționat.

— Mare noroc ai avut, domnule, mă'ntâmpină președintele.

— Ce mare, domnule? Formidabil! îi răspunse un judecător.

— De altfel, ia vorba altul, să nu se supere tânărul, dar orice examen dă două feluri de reușiți: meritoși și cu noroc. Nu vorbesc de d-ta, dar așa-i realitatea.

Nu mai știu ce teorii au făcut. Eram uluit. Nu-i mai recunoșteam. Nici nu mai știu dacă le-am răspuns ceva.

Peste câteva zile tot orașul urla că am trecut examenul cu ajutorul scrisorilor de recomandație pe care mi le-au dat diferiți oameni politici. Nu lu-

Continuare în pag. VI-a

O pagină de literatură jugoslavă

Mişcarea teatrală în Jugoslavia

Sezonul teatral, care a început în Jugoslavia către sfârşitul lui August, se caracterizează printr'un ritm viu şi variat.

Repertoriile publicate anunţă lucruri noi, menite să deştepte în public un deosebit interes.

Tendinţa dominantă e spre reprezentarea dramelor şi operelor naţionale; în acelaş timp însă se reprezintă, pe o scară foarte întinsă, opere străine — atât dintre cele clasice, cât şi din cele moderne.

La Belgrad, sezonul a fost deschis la 31 August. In cursul acestui sezon se vor juca piesele următorilor autori naţionali: Nuşici, Vesnici, Nicolaievici, Panovici, Manoilovici.

Autorii slavi jucaţi vor fi: Stoloda, Tetmayer, Kataev, Dostoevski şi Kostov.

Dintre străini, vor fi jucaţi: dintre francezi : Bourié, Deval, Bernstein, Hugo, iar dintre ceilalţi: E. Woll, Shakespeare, Zukmayer, Schiller, Ibsen şi Bramson.

De asemenea vor fi jucate operele următorilor autori: Mussorgski, Smetana, Gounod, Mozart, Stoianovici, Wagner şi Chostakovici.

La Teatrul din Zagreb, sânt preferate lucrările autorilor naţionali.

In actuala stagiune vor fi reprezentaţi: Strozzi, Mesarici, Lovici, Petrovici, Krleza, Begovici, Matici, Nikolaievici.

Autorii clasici vor fi reprezentaţi prin: Molière, Racine, Goethe, Krasinski şi Shakespeare; autorii slavi prin: Suhovo-; iar autorii moderni jucaţi prin: Ibsen, Lenormand, Shaw, Pirandello, Schenher, O'Nell, B. Brecht.

De asemenea vor fi jucate operele compozitorilor: Gotovats, Chirola, Moussorgski, Rimski-Korsakov, Yanetşek, Verdi, Delibes şi Ferrario.

Teatrul din Liubliana, al cărui director e cel mai mare poet contemporan sloven şi reprezentant al literaturii moderne, Oton Infantşici, promite de asemenea o mare diversitate în programul său.

Şi aici sunt preferaţi autorii naţionali printre care în primul rând: Medved, J. Krauts, Pahor, Golia, Pregel, Bogovici, Nicolayevici, Krleja, Nuşici; dintre slavi Göts, Krasinski, Tolstoi, Gogol, Bulgakov, Şkvarkin; iar dintre străini San Georges, Wildgans, Galsworthy.

Clasicii vor fi reprezentaţi în repertoriu prin „Oedip" de Sofocle, printr'o piesă de Lope de Vega, pentru a 300-a aniversare a morţii sale, şi printr'o piesă de Calderon.

Opera va reprezenta lucrările lui: Krstici, Karel, Soctakovici, iar dintre compozitori vor fi puşi în repertoriu : Mozart, Strauss, Donizzeti, Puccini, Rocca, Rossini şi Verdi.

De asemenea se vor juca operete străine; şi se vor da câteva spectacole de balet de autorii naţionali: Lhotca şi Baranovici.

Teatrele de provincie, în număr de nouă, se vor inspira din ales spre reprezentarea autorilor naţionali.

Urmare din pag. III-a

am în seamă toate acestea şi căutam să-mi îndeplinesc cât mai bine serviciul. Deasemenea nu-mi schimbasem deloc din atitudinea mea de mai înainte: demnă, modestă şi îndatoritoare faţă de toţi acei care mă înconjurau. Cu advocaţii mă purtam şi în şedinţe şi în afară de tribunal în aşa fel ca nu cumva să-i jignesc. Cu atât mai mult cu cât aveam admiraţie pentru această tagmă de oameni, a căror minte — mi se părea mie — este mai ageră şi sezisează mai repede subtilităţile vieţii. Şi pe când aceasta-mi era purtarea, la clubul lor discuţiile se învârteau deocamdată în jurul persoanei mele.

— Nemaipomenit ! striga tocmai unul din foştii mei colegi de universitate. După ce scribul s'a cocoţat prin scrisorile şi bunăvoinţa preşedintelui, ne priveşte de sus, iar mutra i-a devenit severă.

— Apoi da, sare altul, nu l-aţi observat ce elegant s'a făcut? Şi-a lepădat hainele ce-i miroseau a mucegai şi a şoareci; prea-i aduceau aminte de unde a plecat.

Şi poate voi credeţi, iubiţii mei prieteni, că erau alte haine? Nu, erau tot acelea cu care m'au văzut un an întreg în grefa tribunalului.

Atlă dată eram la restaurant. Nu-mi părăsisem locul meu dintr'o odaie retrasă, unde luam masa împreună cu un grup de profesori care nu aveau familie. Cum vă spuneam, chiar dela sosirea în oraş mă bucuram de prietenia lor. In ziua aceea se deschisese o veche discuţie asupra divinităţii şi asupra nemuririi sufletului. Când tocmai unul din ei, pe care-l credeam cel mai aproape de sufletul meu, nega într'una, cu vehemenţă, dar fără argumente, n'am de lucru şi-mi dau şi eu părerea:

— In ce priveşte existenţa lui Dumnezeu, eu cred că niciodată nu vom şti ceva exact; şi mi se pare foarte sugestivă părerea lui Carlyle, că anume omul este o fiinţă imperfectă şi niciodată nu poate să cuprindă cu mintea lui perfecţiunea. Cât despre nemurirea sufletului, cred că aceasta-i un adevăr: murim, dar trăim în conştiinţa posterităţii.

— Ascultă, domnule Paltin, întâi că nu ţi-a cerut nimeni părerea, iar în al doilea rând nu-ţi înţeleg atitudinea d-tale de o bucată de vreme. De când ai devenit judecător, înfrunţi aşa pe toată lumea.

Am rămas înlemnit! In zadar am încercat să-i dovedesc că exact la aceeaş discuţie, altădată, când eram numai impiegat la grefa tribunalului, am avut exact aceeaş părere, expusă în aceleaşi vorbe şi că atunci el nu numai că nu s'a supărat, dar a fost încântat de părerea mea".

Se lăsase noapte. Intr'o linişte de mormânt Paltin îşi continua povestea.

...„Vroiam tocmai să-mi cer mutarea din oraşul acela, când într'o dimineaţă, intrând în camera judecătorilor, îi găsesc pe toţi adunaţi. Preşedintele, cu un calm stăpânit, se ridică şi'ncepe a-mi face aspre imputări asupra purtării mele: că înfrunt pe toată lumea, că am devenit odios, că tot oraşul vorbeşte despre mine, că nu-mi ridic îndeajuns pălăria când salut, că...

Dar n'am mai putut răbda:

— Domnule Preşedinte, vă rog să nu-mi daţi lecţii de bună purtare. Spuneţi-mi mai bine cu toţii că nu-mi ertaţi îndrăzneala de a fi năzuit la situaţia în care sunt. Deaceea vă clocotesc sufletele, deaceea toată lumea mă vede altfel acum!....

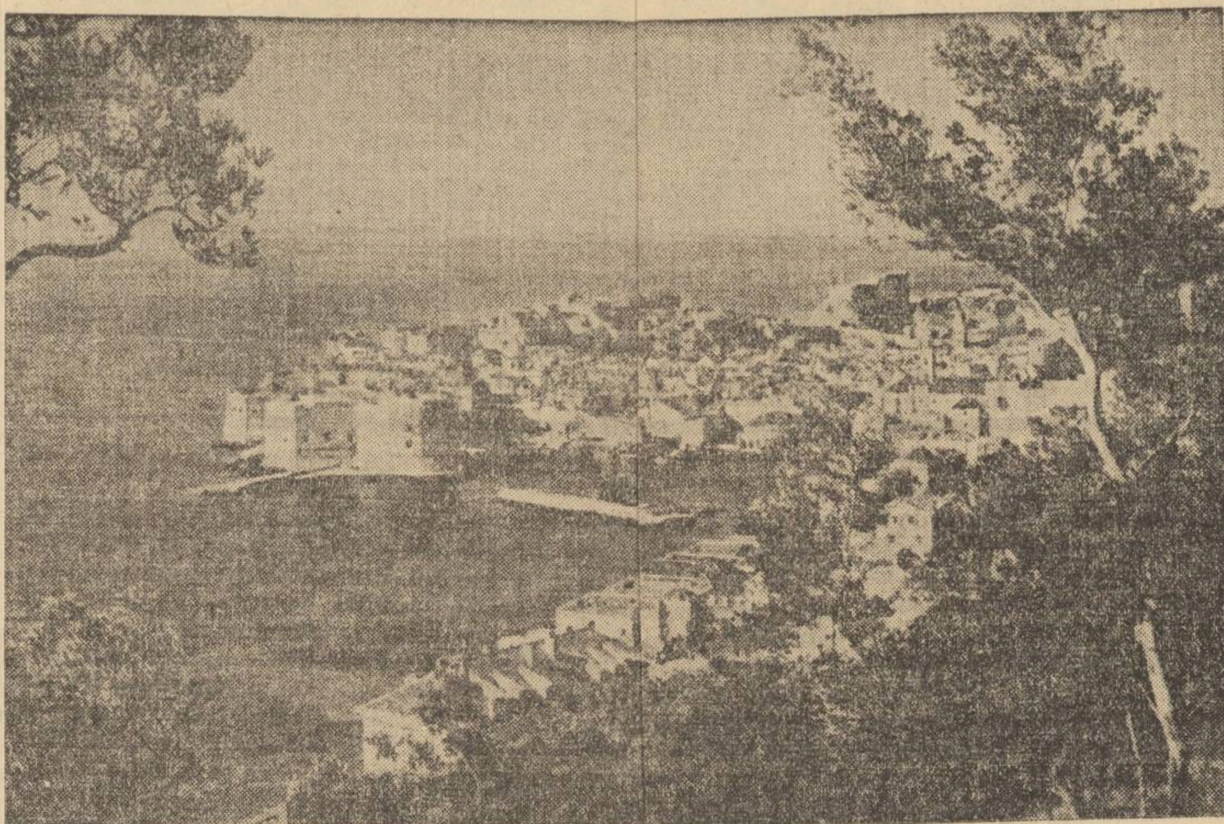
— Obraznic!...

Atâta am auzit, căci m'am repezit la el şi înfigându-i mânile în piept îl sgâlţâiam, arătându-i obrăznicia.

Ce-a mai urmat nu ştiu. M'am trezit arestat, în jurul meu o serie de medici, care în cele din urmă m'au declarat nebun şi m'au trimes aici, la voi....

V. ALEXANDRESCU

15.XI.935 Dorohoi

Dubrovnik

Un roman sârbesc de Gerhardt Gezemann

Gerhard Gezemann, profesor de studii slave, la Universitatea germană din Praga, a publicat de curând un roman sub titlul: „Fuga".

Interesul pe care-l arată doctorul Gezemann Jugoslaviei, precum şi studiile pe care le-a publicat despre epoca eroică şi patriarhală, despre istoria şi sociologia ţării, l-a consacrat ca cel mai mare cunoscător şi prieten al poporului jugoslav. Studiile sale asupra literaturii jugoslave, caracterul general al Sârbilor, Croaţilor şi Muntenegrenilor, eroii naţionali, păstorii, haiducii şi mai cu seamă poezia epică sârbească căreia-i atribue maxi- [illegible] sufletul unui popor foarte puţin cunoscut.

Noul roman al lui Gezemann e ca o complectare a lucrărilor sale anterioare şi pătrunde — prin subiectul său —direct în viaţa poporului sârbesc în momentul celei mai mari tragedii: refugiul din munţii Albaniei în 1915.

Simpatia autorului pentru poporul sârbesc, pentru calităţile sale de bravură şi de cinste, care nu l-au părăsit în clipele cele mai grele, şi-au găsit deplina expresiune în cartea de faţă.

Gezemann şi-a dedicat romanul memoriei bine cunoscutului savant Yovan Tsviici, ca o deplină expresiune de recunoştinţă.

O publicaţie belgiană despre Jugoslavia

Abel Lurken a publicaţ o carte substanţială asupra frumuseţilor naturale din Jugoslavia şi asupra populaţiei sub titlul: „Minunata Jugoslavie". Lucrarea, editată cu mult gust şi foarte bine ilustrată, a atras atenţiunea marelui public şi elogiile presei.

Autorul descrie — într'o serie de impresii personale, — Jugoslavia ca o ţară capabilă să intereseze pe turişti, fiindcă şi-a mai păstrat încă din înfăţişarea de altădată.

Abel Luken a căpătat o mare simpatie pentru Jugoslavia în timpul cât a fost prizonier, alături de sârbi, în Germania.

Cartea a fost publicată la Vervoz de librăia Ocquier, în editura St. Hubei.

O comedie jugoslavă la teatrul din Budapesta

După succesul obţinut la Viena şi Praga, „Doamna Ministru", comedia lui Branislav Nuşici, cunoscutul autor dramatic jugoslav, a recoltat un nou succes la teatrul din Budapesta.

Criticii din Budapesta au făcut o primire foarte elogioasă acestei comedii. „Uj Magyarsag", într'o dare de seamă detailată spune că Nuşici e frate cu Gogol; iar revista teatrală „Szinhazi élet", scrie între altele:

„In adevăr arta lui Nuşici a creiat o comedie umană pe o temă de caracter pur local. Publicul râde în tot timpul reprezentaţiei.

Piesa, prin genul său, poate să fie o satiră, dar elementul său fundamental este eternul *humour*, care nu consistă în actualităţi, ci în particularităţi distractive şi comice ale caracterului uman.

Comedia e solid şi bogat construită, dialogul e strălucitor de spiritual. Ansamblul perfect echilibrat alcătueşte o acţiune teatrală armonică.

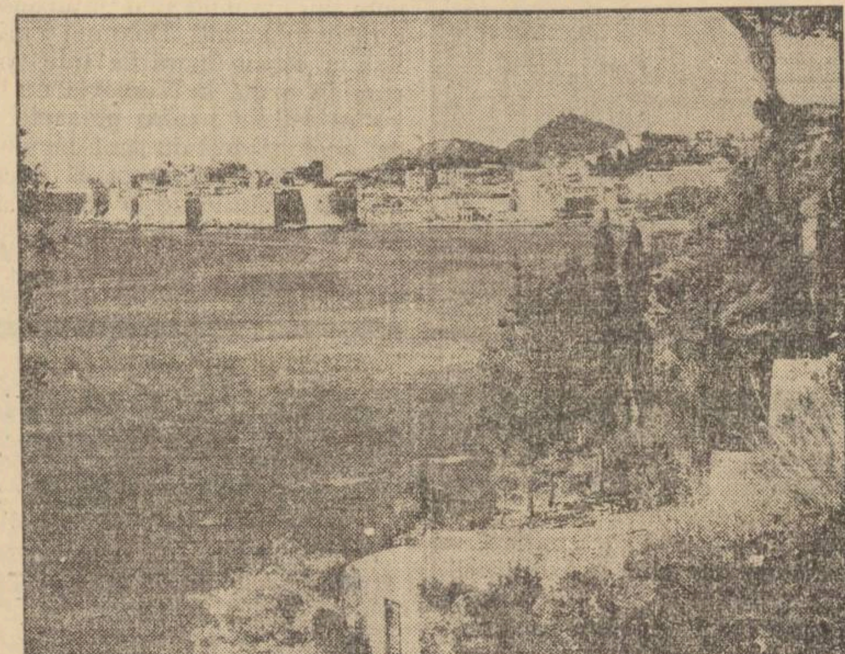
Publicul din Budapesta a avut ocazia să facă cunoştinţă cu un reprezentant veridic al artei teatrale jugoslave.

„Doamna Ministru" va rămânea în repertoriu până la 1 Aprilie viitor.

Succesul acestei comedii a grăbit adaptarea în ungureşte a unei noi piese de Nuşici „Deputatul".

IVAN MESTROVICI

Split (Dalmaţia)

Un tablou din 1723 regăsit

La Sarajevo s'a găsit un tablou de Rafael Dimitrievici, un pictor jugoslav bine cunoscut al secolului al opsprezecelea. Descendent al unui şir de pictori din familia Dimitrievici din Bisan (Dalmaţia), în care meseria de [illegible] *din tată în fiu. le sunt răspândite mai cu seamă în bisericile din Dalmaţia şi Muntenegru.*

Tablourile aflate în mânăstirea dela Dobritcevo au avut o soartă nespus de tragică.

In timpul războiului, mânăstirea a fost incendiată de Austriaci şi atunci au pierit în flăcări toate lucrările lui Dimitrievici.

Tabloul regăsit la Sarajevo reprezintă pe arhanghelii Mihail şi Gavril. Tabloul e lucrat în bogat stil bizantin. In jurul acestui tablou principal, se găsesc alte douăsprezece mai mici, în care e reprezentată legenda acestor arhangheli.

Scene jugoslave

Nora Lavrin: Yougoslav scenes, London 45 pagini, 7 s. 6 d.

Nora Lavrin a pblicat la Londra un album de gravuri în piele şi de litografii cu motive jugoslave. Autoarea a expus în prefaţă complexitatea şi bogăţia Jugoslaviei din punct de vedere etnografic precum şi frumuseţile sale naturale, care procură artistului resurse noui şi nespus de variate.

Nora Lavrin susţine această bună părere şi prin intermediul celor nouăsprezece planşe care întovărăşesc albumul şi care reprezintă localităţile Dubrovnik, Kolo, Split, mânăstirea dela Jitcha, patriarhatul dela Petch, Sarajevo, — ca şi peisagii şi personagii tipice din Slovenia.

Albumele artiştilor jugoslavi

In cursul ultimilor ani au fost publicate mai multe albume ale artiştilor jugoslavi.

Printre cele consacrate artei vechi, trebue să cităm în primul rând albumul profesorului Okunief: „Monumenta artis serbicae", în trei volume, care merită admiraţie din toate punctele de vedere. Aceeaşi admiraţie e bine meritată de seria „Raşca" de Mirko Tsvetkev, dedicată de asemenea artei vechi; şi „Monumenta artis slovenicae" de Franc Stele.

Albumul profesorului Petcovici „Pictura sârbească din evul mediu", apărut la Belgrad în două volume, constitue o schiţare generală asupra vechii arte sârbeşti.

Sub direcţia lui Uvodici, directorul galeriei de artă modernă din Split, au fost publicate în această localitate, două monografii, foarte importante, dedicate celebrilor artişti jugoslavi: Yurai Ciulinovici (zis Giorgio Schiavone) şi Andrea Medullici (zis Andrea Schiavone).

Vladimir Kirin a publicat după războiu câteva albume despre Zagreb şi alte oraşe dalmatine.

După el, a publicat pictorul Yura Pancici, două albume cu lucrări grafice, primul consacrat Dubrovnicului iar următorul Starigradului.

Albumul semnat Liuba Yovanovici: „Motive din Serbia de sud", deşteaptă un interes special. De asemenea cel semnat de Mirko Kuriacici: „Pescarii".

Printre artiştii grafici care se dedică lucrărilor cu „teză", trebue să menţionăm grupul „Zemlja", care a publicat un album la Paris în anul 1930, şi pe Krsta Hogoducici, care a tipărit un album de planşe: „Motive din Podravina.

Casa de editură „L'Europe Nouvelle" din Zagreb a publicat un album de lucrări al lui Ivan Mestrovici.

Universităţi la sate

Jugoslavia, ca ţară agricolă — arată o mare bună voinţă şcolilor agricole, care sunt destinate să dea instrucţiuni speciale tinerilor agricultori. Cursurile sunt teoretice şi practice. Una dintre exemplarele şcoli de acest fel se află în Jugoslavia la Smederevska Palanka. Cursurile sunt semestriale şi sunt predate după cele mai noui metode. Şcoala are un laborator, în care tinerii ţărani pot studia toate bolile de care suferă animalele şi plantele. Şcolile agricole au dat până acum rezultate excelente, iar influenţa lor se reflectă în organizarea raţională a proprietăţilor rurale.

Şcoala agricolă din Smederevska Palanka şi-a serbat la 20 Octombrie a cincea aniversare. Cu această ocazie s'a organizat o expoziţie de produse agricole, care a avut mare succes, mai ales în privinţa fructelor.

Cooperativa pentru distribuirea laptelui şi-a sfinţit drapelul în aceiaşi zi, iar Asociaţia foştilor elevi ai şcoalei a ţinut conferinţe şi adunarea anuală.

Belgrad

Două centenare slovene

Matia Tchap deţine un loc important în viaţa intelectuală a Sloveniei. El a fost omul cel mai instruit din mediul său pe la începutul secolului trecut, călăuza spirituală şi amicul intim al marelui poet jugoslav Fran Preşern, pe care l-a iniţiat în cunoaşterea marilor opere de literatură mondială.

Matia Tchap a avut o influenţă decisivă asupra epocii sale ca apărător al literaturii laice.

Din punctul de vedere al esteticei, era sub influenţa fraţilor Schlegel; iar din punct de vedere filosofic sub acea a lui Hegel. Matia Tchap a scris prima schiţă asupra istoriei generale slovene în limba germană. El s'a născut în 1797 şi a murit în 1835.

Simon Yenko, născut la 27 Octombrie 1835 e situat printre primii poeţi lirici sloveni. El n'a lăsat decât un volum de poezii, fiindcă a murit foarte tânăr, în vârstă de treizeci şi cinci de ani, dar valoarea lui reală i-a asigurat un renume care n'ar putea fi depăşit decât de-al lui Preşern.

Revista internaţională de studii balcanice

Această revistă, editată de Institutul balcanic din Belgrad, apare de aproape un an şi e foarte bogat documentată.

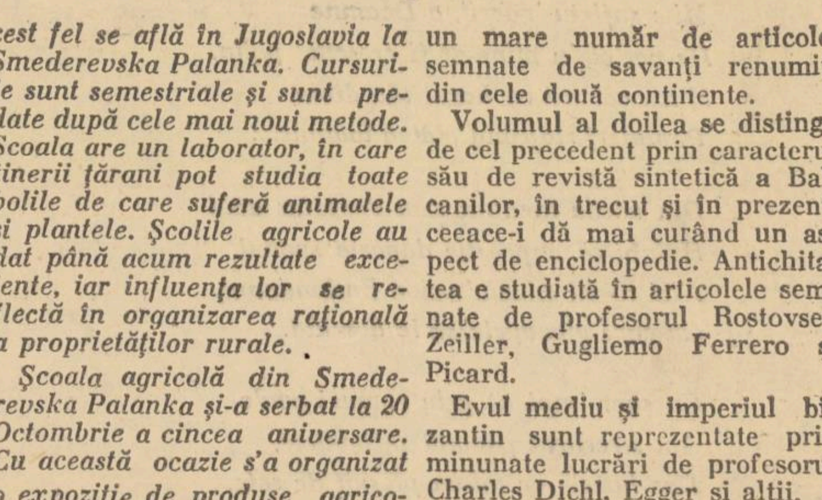
Volumul al doilea, apărut de curând, corespunde aşteptărilor tuturor celor ce se interesează de studiul Balcanilor.

Revista a publicat până acum un mare număr de articole, semnate de savanţi renumiţi din cele două continente.

Volumul al doilea se distinge de cel precedent prin caracterul său de revistă sintetică a Balcanilor, în trecut şi în prezent, ceeace-i dă mai curând un aspect de enciclopedie. Antichitatea e studiată în articolele semnate de profesorul Rostovsev Zeiller, Gugliemo Ferrero şi Picard.

Evul mediu şi imperiul bizantin sunt reprezentate prin minunate lucrări de profesorul Charles Dichl, Egger şi alţii.

Domnia turcă şi epoca contemporană sunt examinate în articole foarte interesante ale profesorului Bolcev, contele Sforza şi ale profesorilor Pittard şi Haumant.

Sarajevo

te rog. A murit, la noi, un taur. L-am aruncat apoi în câmp. Ei, ce crezi? Nişte viermi mari — ga-a-albeni — au apărut într'însul. Doar aceste organiste nu sunt... îngeri superiori; sunt cele mai puturoase organiste. In noi

In cerdacul dela Iasnaia Poleana

îşi vor face sălaş aceiaşi viermi. Un exemplu: pe mine mă va doborî un glonte, iar peste o săptămână, nişte viermi tot atât de galbeni îmi vor mânca trupul fără să mai lase vre-o urmă.

Tuşin căzu pe gânduri.

— Da, aşa este...

Belchin bău iar... şi iar... Nu se îmbăta niciodată, oricât de mult ar fi încercat vinul.

— Foarte bine, — zise Tuşin. — Ai dreptate. De ce superiori? Cu ce suntem noi mai buni decât câinii sau decât aceste organisme? Numai fiindcă le numim puturoase? Şi apoi, poate şi pentru noi va fi mai bine când vom da naştere la câteva milioane de viermi... Va creşte iarba... Iar

Pinul putred, iubit de Tolstoi, tăiat imediat după moartea sa, conform dorinţei romancierului.

eu — tot voi trăi. Şi mă voi bucura mereu. Mă voi transforma în aer spre a simţi bucuria zborului şi a înălţării.. De unde ştim noi? Poate că aşa va fi cu adevărat mai bine.

Ochii îi străluceau sub povara lacrimilor. Belchin se bucura ascultându-l.

— Să mai vorbim şi despre altceva, — urmă Tuşin. — De ce iubim noi totul: iarbă şi gângănii, oameni şi cai, iar uneori — chiar pe colonelul nostru? Ai simţit vreodată, culcat, în iarbă, dorinţa de a deveni iarbă? Priveşti nourii sau apa. Şi ai vrea să devii pe loc nour sau apă. Până şi vierme — te-ai face. Ştii că un vierme frumos, se învârteşte tot atât de frumos... Cred că toate astea ne vin din faptul că noi am existat în toate lucrurile. Mi se pare că acum câteva milioane de ani am trăit pe rând în fiecare lucru.

— Iată, nu mai departe decât eri am venit aici, — zise Belchin.—Băusem vodcă spre a mă încălzi puţin. M'am culcat la companie. Şi am adormit pe spate... Deodată, mi s'a părut că stau în dosul unei uşi împinse de cineva. Rezistam din toate puterile. Vedeam cum se târa şi împingea uşa— tocmai Moartea mea. N'am avut putere să rezist. M'a răzbit, m'a răsturnat. Am căzut şi... am murit. M'am speriat atât de tare, încât m'am trezit buimăcit. Mi-am spus atunci: — „Vezi? N'am murit!" şi m'am bucurat mult, mult de tot.

— Da! Aşa-i, — îl întrerupse Tuşin care-i sorbise vorbele. — Dacă te loveşte o bombă drept în căpăţână, te uiţi şi te deştepţi. Nu-i nici Marcenco, nici compania ta; nimic... Te trezeşti transformat în viermii, tineri şi sănătoşi....

La samovar

— Dar dacă adormi şi nu te mai trezeşti?

Tăcu; apoi adăugă grăbit:

— Fie ce-o fi! Nimeni nu ştie!

Tuşin tăcea. Ochii îi străluceau. Nu se gândea la dânsul, nici la Belchin.

— Ştii? Eu nu cred în iad. I-am spus-o verde şi popei. Ce vrei? — zise Belchin.—Se vede colo. Nimeni nu cunoaşte adevărul...

— Domnule căpitan, — zise plutonierul-major intrând ca o furtună în cort. — Se-apropie inamicul! Sunt foarte mulţi. Au sosit şi d-nii comandanţi.

— Iată începutul, — zise Belchin, auzind o detunătură şi părăsind cortul.

Intr'adevăr, avantposturile austriace se retrăseseră, iar Francezii atacaseră detaşamentul generalului Bagration.

Cosind

Trad. de A. N.

Reproducerea oprită. Exclusivitatea Serviciului de Presă şi de Literatură din Moscova.

Tolstoi călare, între elevii săi.

Tolstoi în cabinetul de lucru dela Iasnaia Poleana

Gânduri şi Lumini

din opera lui Tolstoi

Dumnezeu

Izvorul de lumină care mă luminează, pe care nu-l cunosc, dar a cărui existenţă o ştiu, este Dumnezeu.

Tu zici: nu se poate pricepe că Dumnezeu ar fi stat undeva, timp de veacuri şi că, deodată, i-a venit o ideie: ia să 'ncerc să fac o lume! şi începu s'o facă, zicându-şi mulţumit: bravo!

E adevărat, nu putem pricepe, când, fără a întreba nimic, ne spune cineva aceasta, aşa de odată. Dar, spune-mi, se poate

Tolstoi, Grigorovici. Goncearov, Turgheniev, Drujinin, Ostrovschi.

pricepe oare că tot ce există să nu fi avut vre-un început? Nu, nu e cu putinţă!

Şi zici că totul are un început şi mergând la începutul începutului, ai ajuns departe; apoi prin consideraţiuni şi reflexiuni succesive, ajungi până la începutul, nu cu 7.000 de ani în urmă, ci mult mai departe. Şi aci vezi, nu numai închegarea pământului şi a fiinţelor de pe el. dar şi formarea soarelui, şi încă mult mai mult...

Dar, oricât de departe ai fi ajuns, recunoşti că începutul începuturilor e tot aşa de departe şi de neatins; tu cauţi însă cu orice preţ pe acest început al începutului. Către el e îndreptată privirea ta şi zici că totul e născut din el. Şi pe acest început al începutului eu îl numesc Dumnezeu.

Oamenii cunosc doi Dumnezei: unul pe care vor să-l facă să le slujească lor, cerându-i prin rugăciuni, împlinirea dorinţelor şi — celălalt Dumnezeu, pe care suntem datori a-l sluji şi a ne supune voinţei lui.

Tot ce ştiu, ştiu pentrucă există Dumnezeu şi pentru că-l recunosc. Pe aceasta numai ne putem întemeia cu tărie în relaţiile noastre cu oamenii, cu noi înşine şi cu viaţa, dincolo de pământ şi dincolo de timp.

Intr'o zi rugându-mă lui Dumnezeu, văzui limpede că Dumnezeu e, într'adevăr, o fiinţă reală: iubirea.

El este tot ce pipăi şi simt sub forma iubirii. Şi aceasta nu-i un sentiment, o abstracţiune oarecare, ci o fiinţă adevărată pe care am simţit-o. Da, am simţit-o.

A iubi înseamnă a dori tot ce doreşte şi fiinţa iubită.

A iubi pe Dumnezeu înseamnă a dori tot ce doreşte Dumnezeu — şi el doreşte binele tuturor.

Fraţilor, să ne iubim unii pe alţii. Acel care iubeşte pe Dumnezeu, e născut în Dumnezeu şi recunoaşte pe Dumnezeu, pentrucă iubirea vra să zică, Dumnezeu,

Dar totuşi, D-zeu e deasemenea iubirea, cu alte cuvinte cunoaştem pe D-zeu cum cunoaştem şi iubirea, iar iubirea e D-zeu; aceasta înseamnă că dacă iubim, suntem nu Dumnezei, ci Dumnezeu.

Munca

Fericirea nu constă în lene, ci în muncă. Un om nu se poate lipsi de muncă, e împotriva firii lui. Tot astfel e cu toate animalele, calul sau furnica. Trebue nimicită superstiţia barbară care constă în a crede fericit numai pe omul leneş, care trăeşte din rentă.

Ar trebui restatornicită în ideia noastră despre muncă, noţiunea adevărată, aceia pe care o propovăduia Crist zicând: „Numai cine munceşte e vrednic de hrana sa". El nu admite ca omul să fie leneş, sau să conne zice: „Când un om profită din munca altuia, cel dintâiu e dator să hrănească pe cel de al doilea; de aceia muncitorul are hrana asigurată". Deosebirea dintre morala lui Crist şi aceea a lumii, este că, după aceasta

Tolstoi scriind

din urmă, munca este valoarea unui individ, valoare pe care o compară şi o schimbă pe alte valori cu atât mai mari, cu cât şi munca lui e mai mare. După Crist munca este o condiţiune indispensabilă a vieţii, iar hrana, răsplata ei necesară.

Munca produce hrana şi hrana cere muncă.

Munca e deci condiţiunea indispensabilă a vieţii omului, prin ea se ajunge la fericire. E nedrept a smulge dela alţi oameni produsul muncii lor, dimpotrivă, fiecare trebue să aducă partea lui de muncă pentru binele obştesc. Dacă oamenii se ceartă între dânşii pentru bucata de pâne, vor muri cu toţii de foame, ceeace se întâmplă astăzi.

Una din condiţiunile fericirii este munca: munca plăcută şi liberă, munca fizică e aceea care dă poftă de mâncare şi face somnul profund şi întăritor. Dar în viaţa lumii, cu cât situaţia unui om e mai înaltă cu atât e mai străină de această condiţiune a fericirii. Toţi fericiţii acestei lumi — funcţionarii şi bogătaşii — sunt lipsţi de orice muncă fizică, întocmai ca prizonierii. Ei luptă, dar în zadar, împotriva boalelor, rod al acestei trândăvii şi împotriva plictiselei care-i roade. Zic că lupta lor e zadarnică, căci munca nu e sănătoasă decât dacă e necesară, ei însă nu duc lipsă de nimic.

In sufragerie

Societatea

Organizaţia socială e astfel întocmită, că, nu numai copiii, dar cea mai mare parte a oamenilor, din pricina hranei rele, a muncii primejdioase şi peste puterile lor, a locuinţelor nesănătoase şi a relei îmbrăcăminte, nu ating nici jumătatea numărului de ani ce ar trebui să trăiască. Organizaţia socială îngădue ca bolile copilăriei, sifilisul, oftica şi alcoolismul să secere din ce în ce mai multe vieţi, ca cea mai mare parte din câştigul muncitorilor să fie răpită pentru întreţinerea armatelor, ca pe fiecare 10 sau 20 ani, milioane de oameni să fie ucişi în războaie. Şi toate acestea, fiindcă ştiinţa, în loc să răspândească printre oameni sănătoase concepţiuni religioase şi morale, mulţumită cărora toate nenorocirile ar dispare de la sine, ea se ocupă de o parte, cu justificarea ordinei existente şi de alta cu lucrări amuzante. Şi, ca dovadă a rodniciei ştiinţei, ni se spune că vindecă un număr de bolnavi care şi-au pierdut sănătatea tocmai din pricină că ştiinţa nu-şi împlineşte adevărata ei menire.

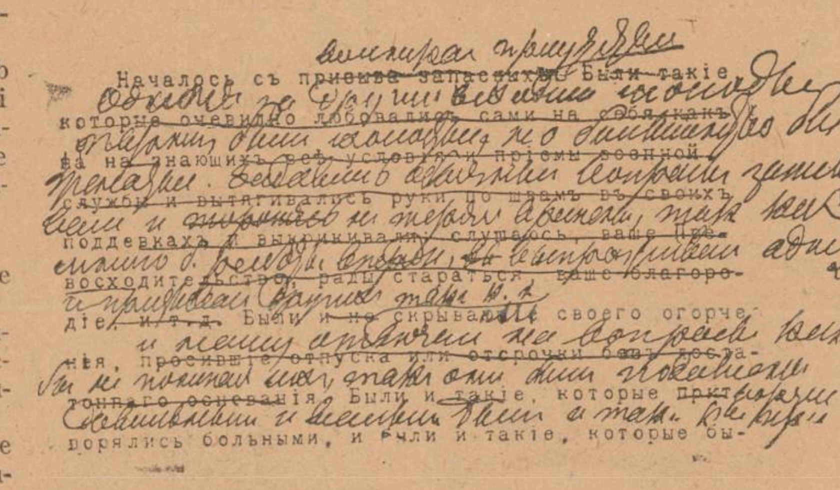
Dacă din munca, atenţia şi sforţările pe care le cheltueşte ştiinţa cu atâtea prostii inutile, numai o mică parte ar fi consacrată răspândirii printre oameni a principiilor religioase, morale, sociale şi chiar higienice, n'am avea nici a suta parte din difteriile, din bolile sifilitice şi alte numeroase boli de vindecarea cărora ştiinţa e atât de mândră.

Civilisaţia

Clasele superioare trebue să înţeleagă în fine, cum că civilizaţia, cultura lor, nu e decât un mijloc, o consecinţă a robiei în care marea majoritate a muncitorilor e ţinută de către o minoritate de privilegiaţi.

Este timpul de a ne da seama, că scăparea noastră nu-i de a urma să mergem mai departe pe calea pe care am apucat, nici de a păstra ceeace am câştigat. Ci de a recunoaşte că am mers pe o cale falsă, că am căzut într'o văgăună din care trebue să ne silim să eşim. Să nu purtăm grije pentru tot ce târâm după noi. Din potrivă, lepădând ca o sarcină de prisos tot ce ne împovărează mai mult, să ne silim a ajunge până la pământul cel neted, fie şi în patru labe măcar.

Culese şi traduse de *A. A. Luca*

Началось съ при... Были такіе
которые очевидно ... сами на себя какъ
на знающихъ ...
служби и вытягивались руки по швамъ въ своихъ
поддевкахъ и выкрикивали: слушаюсь, ваше пре-
восходительство, рады стараться, ваше благоро-
діе, и т. д. Были и не скрывавшіе своего огорче-
нія, просившіе отпуска или отсрочки безъ доста-
точнаго основанія. Были и такіе, которые притворялись больными, и были и такіе, которые бы-

O pagină de corectură a lui Tolstoi.

Războiul

Servitorul Găvrilă, soldat rezervist şi tânărul Mişa stau de vorbă.

GĂVRILĂ: Şi acum, sănătate bună, cuconaşule Mişa! Cine ştie dacă ne-om mai revedea!

MIŞA: Şi te duci într'adevăr?

GĂVRILĂ: Trebue să plec. E război. Sunt doară rezervist.

MIŞA: Cu cine avem război? Cine se bate?

GĂVRILĂ: Asta o ştie numai Dumnezeu! Eu nu mă pricep la d'alde astea! Am citit ceva prin ziare şi tot nu m'am desmeticit... Se zice, că împăratul Austriei s'a supărat pe Ţarul nostru, pentrucă se poartă prea bine cu ăia, cum naiba îi chiamă...

MIŞA: Ei bine, atunci de ce trebue să te duci tu *la război?* Dacă se ceartă împăraţii, apoi bată-se ei de ei!

GĂVRILĂ: Cum aşa? Datoria noastră este să luptăm şi să murim pentru Ţar, Patrie şi Lege!

MIŞA: Şi te duci bucuros?

GĂVRILĂ: Mai rar! Cine naiba se duce bucuros la război? Să-ţi părăseşti copilaşii, soţia şi rudeniile, când acasă e atât de bine! Te poţi duce cu voie bună la pierzare?

MIŞA: Păi atunci, de ce te duci? Spune-le în faţă: nu vreau, nu mă duc! Ce-ţi pot face?

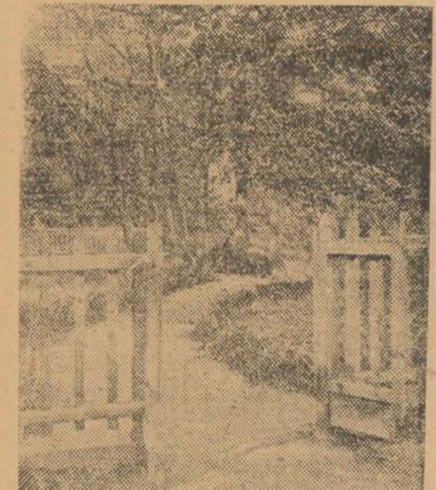
GĂVRILĂ (râzând): *Hm! Ce-mi pot face? Mă escortează!*

MIŞA: Ş'apoi de ce te escortează? Doar şi ei sunt oameni, ca tine!

GĂVRILĂ: Ei vezi, cuconaşule, de aia îs domnii ăi mari la armată: poruncesc să te escorteze!

MIŞA: Şi dacă nu vor să te escorteze?

GĂVRILĂ: Soldaţii credincioşi Ţarului.

Portiţa spre locul odihnei eterne

GĂVRILĂ: Asta nu se poate!...

MIŞA: De ce?

GĂVRILĂ: Pentrucă o astfel de lege nu există.

MIŞA: Ce fel de lege? Cine a făcut legea?

GĂVRILĂ: La naiba! Da multe mai vrei să ştii, cuconaşule! M'ai încurcat deabine-le! Acum trebue să plec.

LEV. TOLSTOI

Trad. de VICTOR P. COSTA

Radio-discul

Spaţiul de timp dintre 12-35 şi 15, după experienţa pe care o făcut-o radiofonia în toate ţările, trebuie umplut cu muzică uşoară, deşi nu e o insultă adusă Olimpului, ca în minutele masticaţiunii să se difuzeze „Pe aripele cântării" de Mendelsohn sau „Visuri de iubire" de Liszt.

La ceasul şervetelor desfăcute, îşi are chemare taraful Fănică Luca.

Mai multă grijă în execuţie nu ar dăuna însă acestei orchestre populare angajate la Radio. Ea cântă prea neglijent, se complace într'un perpetuu „lamento" lăutăresc, desigur în notă justă la turnatul vinului în pahar dar inacceptabil şi agasant la cel mai mic simptom de pretenţiune muzicală.

Duminică 17 Noembrie la ora 21.05, un pianist din Colonia, d. prof. Michael Wittels, a cântat la postul nostru de radio cu o perfectă sobrietate clasică, „Partita în si bemol" de Bach.

Se simţea uneori o insuficienţă sonoră, efect pe care mai degrabă l'aşi arunca în seama poziţiei defavorabile a pianului faţă de microfon, după cum am remarcat şi în alte ocazii trecute, când au fost invitaţi celebrii Claudio Arrau şi Caporali.

D. Wittels a uitat desigur, că Fantezia „Călătorul" scrisă de Schubert la 18 ani, nu e un jubileu al speranţei sale de adolescent, ci exprimă o desnădejde romantică, exilul amar al unui suflet care nu poate ajunge tărâmul viziunii din poemul lui Schmidt, text al liedului cu acelaş nume :

Unde eşti tu, unde eşti tu, ţară iubită
Pe care o caut, o presimt, dar niciodată nu-o ajung ?

Insfârşit, într'un program mai amplu, reapare la Radio d. N. Rădulescu, un interpret de superioare posibilităţi în muzica veche de clavecin. Presupun un mare rafinament al gustului artistic la acest muzician, sincer pasionat pentru trecut, ca în veacul nostru de inovaţii şi răsturnări de crezuri, să-ţi ancorezi sufletul de frumuseţi defuncte, şi să le redeştepţi la viaţă, uitând de tine însuţi şi renunţând la succes imediat.

Formaţiei consacrate, (V. Jianu, Fotino, d-na Rösl-Bauman) s'a afiliat d. Aurel Alexandrescu, un tenor cu frumoase calităţi vocale care a dat o expresiune vie şi personală piesei de „truver les gieux de Robin et de Marion".

Clavecinul crează la Radio o desăvârşită atmosferă „d'antan". Sonatele de Scarlatti au căpătat în execuţia d-lui Rădulescu, o vioiciune şi simplitate pur italiană.

D-na Baumann Rădulescu de câte ori cântă, e însăşi muzica veche în liniile ei melodice de farmec direct.

„Trio" de Rameau încredinţat d-lor Jianu, prim flautist al Filarmonicei, I. Fotino şi Rădulescu, a exprimat o poezie intensă şi luminoasă, realizată prin nuanţe fine, şi o graţie descriptivă incomparabilă.

Urăm reveniri cât mai dese la Radio acestei formaţiuni omogene de artă instrumentală.

La câteva săptămâni după Wihelm Kempff, d. Wittels cântă cu orchestra Radio, dirijată de maestrul Alfred Alessandrescu, concertul în mi bemol de Beethoven. Ca şi compatriotul d-sale, maestrul din Colonia nu a ştiut să dea grandioasei opere pianistice proporţiunile de simfonie care i se cuvin. Somptuozitatea, forţa, strălucirea imperială a concertului erau absente.

VIRGIL GHEORGHIU

25 de ani dela moartea lui Lev Tolstoi

Câte ceva despre Tolstoi

Tolstoi care a avut oroare de a-şi retrăi calvarul vieţii printr'o autobiografie, a fost convins totuşi de către prietenul său *Pavel Birincov* să-i dicteze memoriile apărute în 1910 şi în limba franceză sub titlul „Leon Tolstoi, Vie et Oeuvre". Tolstoi le-a revăzut pe toate, punând la îndemâna prietenului şi biografului său toată arhiva, acte, documente, scrisori, etc. Tolstoi a scris şi o prefaţă la această mare operă, împărţindu-şi viaţa în patru perioade deosebite: prima perioadă, copilăria până la 14 ani; a doua în plus cu douăzeci de ani considerată de el, *„grozavă"* după propria sa expresie, fiindcă a trăit în destrăbălare, plin de ambiţiune şi vanitate; a treia cuprinde alte două decenii în plus, epocă petrecută în sânul familiei sale, consacrându-se faptelor bune şi filantropice şi îndrumării şi luminării poporului în mijlocul căruia a trăit; a patra perioadă, singura pe care o revendică cu mulţumire sufletească, este aceea în care s'a consacrat învăţăturilor morale şi creştine şi în care a făcut un adevărat şi neîntrecut apostolat, propovăduind pacea şi iubirea între oameni.

■

Naşul literar al lui Tolstoi a fost *Nekrasav*. Acestuia, care a întemeiat revista „Sovremenik", Tolstoi i-a trimis, fără a-l cunoaşte, prima sa nuvelă „Copilăria mea", semnând-o numai cu iniţialele sale. Poetul Nekrasav a rămas atât de extaziat de această scriere, încât a căutat să facă numaidecât cunoştinţa autorului, rugându-l s'o iscălească cu numele său întreg. De atunci Tolstoi a rămas unul din principalii colaboratori ai acestei reviste, la care colaborau cei mai mari scriitori ruşi: *Turghenev, Goncearov, Grigorovici, Ostrovski, Botkin, Panaiev, Sollogub* şi poetul *Fet*.

Cu acest din urmă literat, cu poetul *Fet*, Tolstoi în tinereţea sa era în strânse relaţiuni prieteneşti şi avea o mare admiraţie pentru scrierile sale ca şi pentru humorul său sănătos.

Ceeace dovedeşte următoarea scrisoare în versuri, pe care Tolstoi i-a trimis-o poetului, —poezie pe care o extragem din „Memoriile" sale:

TOLSTOI

Precum e usturoiul jenat de al său miros
Când e pus alături de-un trandafir frumos,
Tot astfel simt o jenă, amice bun şi Christ,
Să-ţi scriu în simplă proză, şi călduros s'ănzist,
Rugându-te, în versuri, să nu mă dai uitat,
Să te consideri veşnic al nostru invitat.
De vii chiar azi sau mâine, ori când.... eşti bun venit!
Eu, arşiţele verii îndur şi-s mulţumit,
Chiar de-ar fi să-mi ardă tot grâul meu acum
Prefer să-ţi ascult glasul şi verva ta şi gluma...
Şi crede-mă, amice şi frate drag, o Fet
Că apreciez în tine pe om şi pe poet.
Ori când vei fi mai liber, te-abate pe la noi
Te aşteptăm cu toţii. Al tău sunt

LEW TOLSTOI

Intr'adevăr în corespondenţa lui Tolstoi utilizată de biograful său se află descrisă reciproc toată prietenia ce a existat între poet şi romancier.

■

Cu *Turghenev*, Tolstoi a avut şi zile bune şi zile rele. Erau prieteni în ce priveşte viaţa în sine, dar uneori ajungeau la polemici şi de aici la duşmănii. Cu toate acestea Turghenev, pe patul morţii, a implorat pe Tolstoi printr'o inimoasă scrisoare ca să nu abandoneze literatura, convingându-l prin aceasta a se întoarce către ea. Iată părerea lui Tolstoi despre Turghenev:

„Bietul Turghenev este fiziceşte, dar mai mult sufleteşte, foarte bolnav. Relaţiunile sale nenorocite cu doamna V., şi a fiicei ei, îl reţin aci (la Paris), foarte puternic, în acest climat. N'aş fi crezut niciodată că ar putea iubi atât de mult".

Doamna V. pe care o aminteşte Tolstoi este d-na *Viardot*, care la Paris întreţinea un elegant salon literar, unde se adunau artiştii şi scriitorii parisieni, celebri.

Dacă nu ne înşelăm regretatul poet *Cincinat Pavelescu* a fost înrudit cu familia *Viardot*.

■

Contesa *Alexandra Andreevna Tolstoi* a istorisit în scrisorile ei următoarea scenă:

Pe când se afla cu Tolstoi la Frankfurt, ea fu vizitată de prinţesa şi principele *Alexandru de Hessa*. In timpul conversaţiei îşi făcu apariţia şi Tolstoi, îmbrăcat într'un costum ciudat, asemănător portului bandiţilor spanioli. Apariţia sa neaşteptată provocă o adevărată emoţie celor doi oaspeţi. Tolstoi aruncă o privire stranie, traversă salonul şi eşi fără a spune un cuvânt.

A avut apoi următoarea conversaţie:

—*Qui est donc ce singulier personnage?* întrebară musafirii princiari.

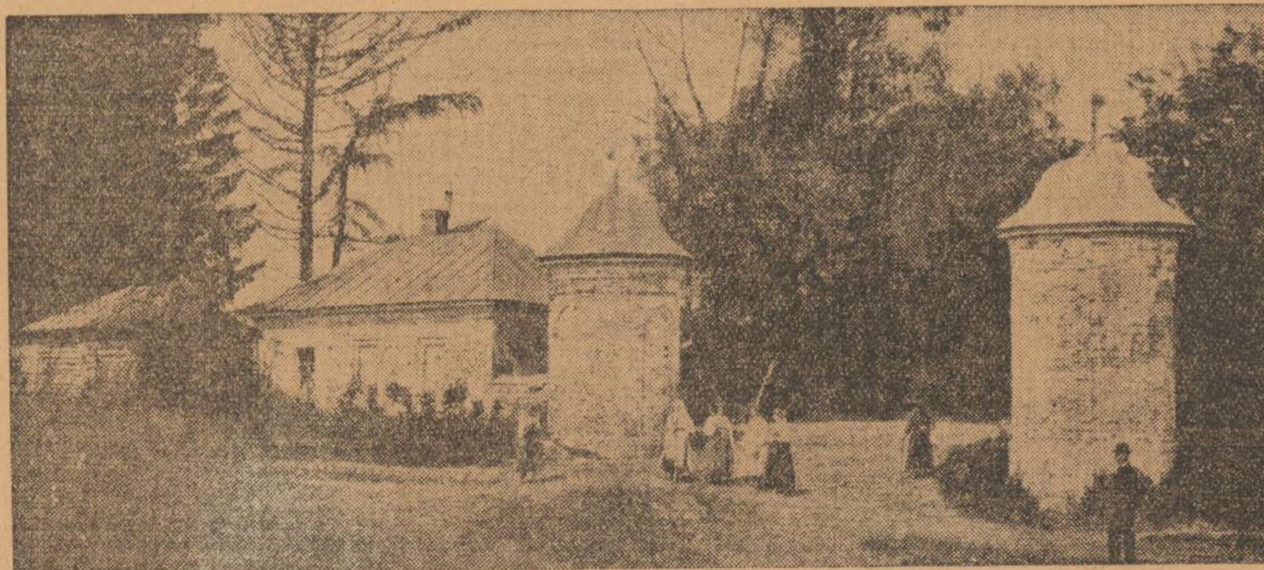
— *Mais, c'est Leon Tolstoi.*

— *Ah, mon Dieu, pour quoi ne l'avez-vous pas nommé? Après avoir lu ses admirables écrits, nous mourions d'envie de le voir*" răspunseră amândoi contesei Alexandra.

C. SATEANU

Casa familiei Tolstoi, la Moscova

Poarta curţii din Iasnaia Poleana

Comemorarea lui Tolstoi în U. R. S. S.

Comitetul format de scriitorii sovietici, cu scopul de a comemora în zilele de 19—24 Noembrie cor. un sfert de veac dela moartea lui Lev Tolstoi, a fost pus sub preşidenţia tovarăşului Lupul (scriitor din Republica Sovietică Moldovenească Transnistriană), fost prim - delegat sovietic la congresul internaţional antifascist al scriitorilor, ţinut acum câtva timp la Paris.

Comitetul a avut ca membri pe cei mai talentaţi dintre scriitorii sovietici — fostul conte Alexis Tolstoi, nepot de gradul al doilea al marelui dispărut, pe Şolohov, Leonov, etc. corifei contemporani ai literaturii ruseşti. Comitetul a desfăşurat o intensă activitate cu prilejul acestei comemorări.

In ziua de 19 Noembrie — ajunul morţii lui Tolstoi — în localul Bibliotecii publice centrale din Moscova s'a deschis o mare expoziţie „tolstoiană".

Atrag deosebita atenţie a vizitatorilor manuscrisele, corecturile, etc. până la textul definitiv al marelui roman „Ana Carenina". Aceste manuscrise cântăresc 792 kgr. şi sunt cu

Soţii Tolstoi, tablou de Repin

37 kgr. mai grele decât ale romanului „Războiu şi Pace".

In aceeaşi zi s'au mai deschis expoziţiile publice dela Leningrad, Iasnaia-Poleana şi gara Astapovo (numită azi „Lev Tolstoi") unde a murit acum 25 de ani marele romancier.

La Astapovo au apărut şi au povestit publicului despre ultimele momente ale lui Tolstoi — nişte martori oculari rămaşi încă în viaţă:

Tolstoi şi Cehov în 1898

conducătorul Sedih, impiegatul Sviridov şi „compunătorul" de trenuri Haustov.

Bibliotecile publice din toate oraşele mai însemnate ale Uniunii Sovietice au deschis câte o secţie specială consacrată lucrărilor lui Lev Nicolaevici.

Tot în ziua de 19 Noembrie s'a făcut un pelerinaj oficios în casa neamului Tolstoilor din Moscova, din cartierul Hamovnichi. Aici e expus un interesant şi sugestiv arbore genealogic, din care reese că în istoria Rusiei n'a fost nici o altă familie nobilă, care să fi dat, ca Tolstoii, atâţia reprezentanţi geniali şi talentaţi — culturii ruseşti şi celei universale.

Din trunchiul principal al acestei familii s'a desprins sângele care a curs şi în vinele unor Puşchin, Obolenschi, Tutcev, etc.

Doi conţi Tolstoi strălucesc ca colaboratori intimi ai reformelor „occidentaliste" introduse în Rusia, cu forţa, de către Petru cel Mare. Ei au

Tolstoi în 1851

fost precedaţi şi urmaţi de numeroşi Tolstoi: miniştri, generali, scriitori religioşi, istorici, cunoscuţi traducători (Gheorghe Tolstoi a tradus operele lui Gogol în englezeşte), sculptori, pictori, gravori, muzicanţi, compozitori, colecţionari, numismaţi, arheologi [illegible] juns, simultan cu Lev Nicolaevici, vărul său primar Alexis Constantinovici Tolstoi, necunoscut în străinătate — filosof şi poet (dar nu romancier) mai mare decât Lev.

Printr'un complex de paradoxe însă tocmai operele filosofice şi morale ale lui Lev Nicolaevici, făcându-se cunoscute în străinătate, au forţat pe Occidentali şi pe Americani să citească romanele „Ana Carenina" şi „Războiu şi Pace" — adică cele mai măreţe povestiri despre viaţa umană din toată literatura universală.

Din arborele genealogic rezultă că apariţia acestui Homer contemporan, care a pătruns în adâncimea lucrurilor, a vieţii şi artei, — se datoreşte unei îndelungate serii de generaţii.

Tocmai această tradiţie i-a permis să se desvolte şi să se perfecţioneze în mod armonic.

In zilele de 20-21 Noembrie a urmat comemorarea lui Tolstoi la Academie, Universitate, Primărie, Soviete şi Societăţi literare.

La 22—23 a fost organizată o excursiune a scriitorilor, intelectualilor, delegaţilor muncitori, ţărani şi soldaţi, etc. — la Iasnaia-Poleana, unde contemporanii şi amicii lui Tolstoi, rămaşi în viaţă, luau parte, prin viu grai, la comemorare, ca şi la Astapovo, Moscova, Leningrad şi în alte puncte ale Rusiei.

Ziua de 24 Noembrie a fost rezervată ultimului salut în fața mormântului dela Iasnaia Poleana şi — reîntoarcerii pelerinilor acasă.

A. N.

Un autograf al lui Tolstoi

Tuşin şi Belchin

Discuţie asupra nemuririi

Fragment INEDIT din romanul „RAZBOIU SI PACE"

Lev Tolstoi, care în tinereţă fusese militar, a dovedit o rară măestrie în zugrăvirea scenelor războinice.

Când a început romanul „Războiu şi Pace", Tolstoi îşi vedea foarte nelămurit opera. Din primele lui însemnări şi planuri se vede că la început voia să zugrăvească numai „Pacea". „Războiul" a apărut mai târziu, în procesul elaborării. Pe de altă parte, când a început să descrie scenele de bătălie, „Războiul" se pregătea să năruiască „Pacea". Printre manuscrisele romanului „Războiu şi Pace" au rămas o serie de capitole, care, din diferite motive, n'au intrat în roman.

Fragmentul de mai jos e o variantă a capitolului al XVI-lea din partea a doua a primului volum. Inaintea bătăliei dela Schoengraben, ofiţerii dintr'un cort joacă şah şi discută problema nemuririi. (In ultima redactare a romanului a rămas numai o simplă aluzie la această scenă).

Prinţul Andrei Bolconschi surprinde la bateria lui Tuşin, — pe ofiţeri discutând despre *frica de moarte.* Ofiţerul Belchin e înlocuit — aici — prin două personagii. Tuşin a rămas acelaş. Intreaga scenă apare considerabil schimbată.

Proprietarul cortului, — un ofiţer de artilerie, poreclit „doica", — stătea pe scaun.

Peste cinci minute, Belchin intră întâmpinat de privirea tăcută, veselă şi pe jumătate ameţită a lui Tuşin, care citeşte culcat, sorbind din când în când din paharul cu vin. S. O.* adormise.

— Ei? Ai împărţit?

— Da!

Neavând ceva mai bun de făcut, Belchin, plictisit, venise la „doica".

— Ce, nu-i nimeni aici?

— Au fost şi au plecat toţi.

— Ei şi?

— Se gândesc toţi la Francezi. Din partea mea, să fie-ai dracului.

— Adică, ai vrea să ne batem cu dânşii?

Tăcură.

— Ne plictisim de moarte, aici....

— Mă tem ca nu cumva să se încheie pacea. Aşi vrea să mă bat şi eu puţin, — zise Tuşin.

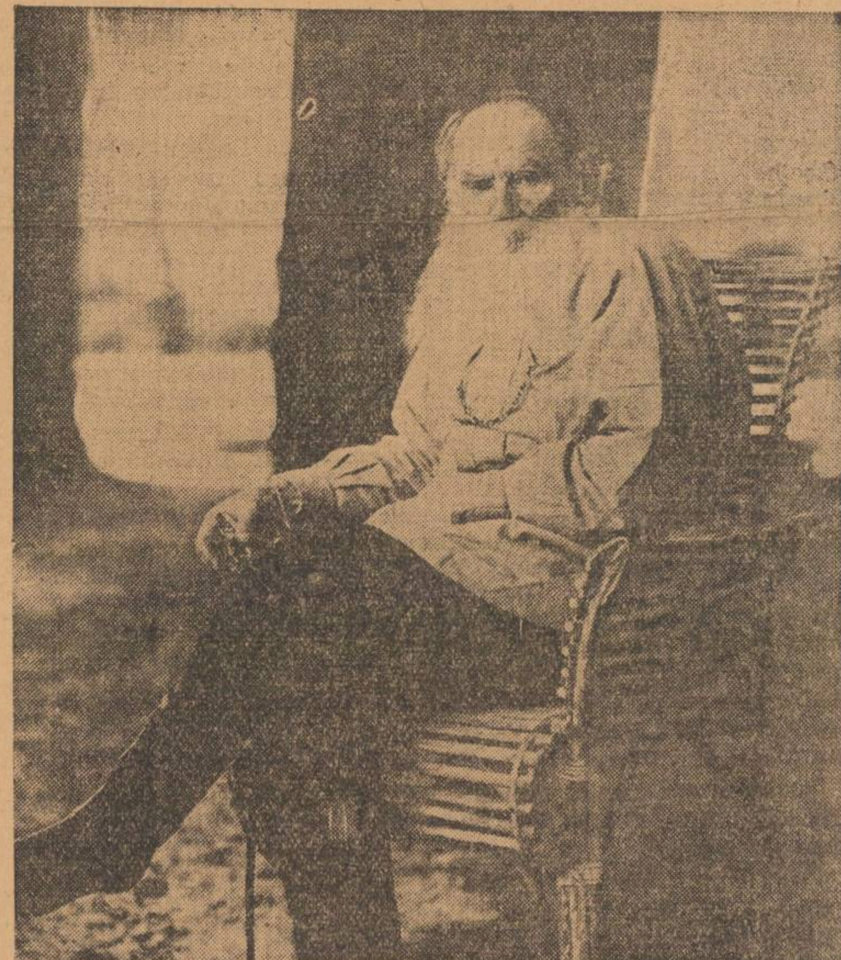
— Ia ascultă, Nicolae Ivanovici, — ce tot citeşti acolo? Iar cu învăţătura?... Deseori te invidiez. Ce grijă am eu? Numai gospodăria companiei. Fumez şi iar fumez. Asta-i totul... Ce citeşti?

— Răsfoesc nişte reviste de anul trecut. Am luat cu mine „Mesagerul European"...

— Ţii minte? Mi-ai împrumutat odată un volum. L-am citit, dar n'am înţeles nimic. Şi grozav aş vrea să înţeleg... Ah, de-aş avea mijloace! Aş învăţa mereu...

— Vrei puţin vin? Mitia, adune de băut.

— A mai rămas o singură sticlă; — se auzi vocea ordonanţei.

TOLSTOI

— Prostule, a venit Petre Ivanovici la mine.

— Dacă-i Petre Ivanovici, e altceva. Am adăpat destui străini astăzi! — adăugă aceiaşi voce.

De sub colţul cortului, o mână scoase ceva din grămada de lucruri casnice.

— Dar ce spuneai că citeşti? Aaa, un vechiu „Mesager ăuropean"... Am vrut să te 'ntreb. In acest volum am citit un articol — despre nemurirea sufletului. Mi-a fost aşa de frică!...

— Articolul lui Herder.

Incepură să joace şah şi să bea. Tuşin pierdu şi se supără. Intre timp, ofiţerii intrară în cort, povestind că Austriecii s'au retras fără să lase măcar o ariergardă. Faptul n'a fost însă în stare să atragă atenţia celor doi.

— Da, da, da... Povesteşte-mi te rog. Ai înţeles desigur ce scrie acest Herder, — spunea Belchin, aranjând figurile pentru o nouă partidă.

— Foarte bine, — răspunse Tuşin, oarecum absent, — foarte bine, — şi dădu de duşcă un pahar. — Ei, haide. Mişcă.

— Numai atâta? El spune că din iarbă se naşte bestia; din bestie — tot bestie!.. Atunci ce devine omul?

— Aşa... aşa!... N'ai să mă prinzi uşor, — răspunse Tuşin.

— Ce-i atunci cu asta? Lămureşte-mă, te rog, — întrebă din nou Belchin, mişcând un pion.

— Herder spune că există o scară pe care animalele se plasează de jos în sus. Deci, dacă acestea nu dispar fără urmă, cu atât mai mult nu piere omul. Sufletul lui trece în altceva.

— Atunci, în ce anume trece? Asta e lucrul pe care trebue să-l ştim: ce va fi dincolo! Voi ajunge oare în rai, sau în iad? Iată de ce ne temem cu toţii!..

Belchin părăsi jocul, vădit îngândurat. Tuşin se îndepărtă şi el.

— Ţin minte cum — luptând alături de mine — un elev din şcoala militară căzuse, spunându-mi numai atât: — „Petre Ivanovici, s'a sfârşit cu mine",— şi şi-a dat sufletul. N'o pot uita. Nu mă simt în apele mele nici acum. Parcă-s cuprins de febră, Mi-e frică...

Tăcu şi bău iar.

— Bine scrie acest Herder, — spuse Tuşin. — Cred, că sufletul meu a fost mai înainte undeva, într'un vierme, într'o broască, într'o pasăre... Acum sunt om, iar mai târziu voi fi — poate — un înger printre atâţia alţii...

— Dar ce fel de înger? Iată ceiace nu ştiu şi ceiace mă face să sufăr. Te rog, lămureşte-mă.

— Herder spune că-i organismul....

— Ce? Ce-i organismul?

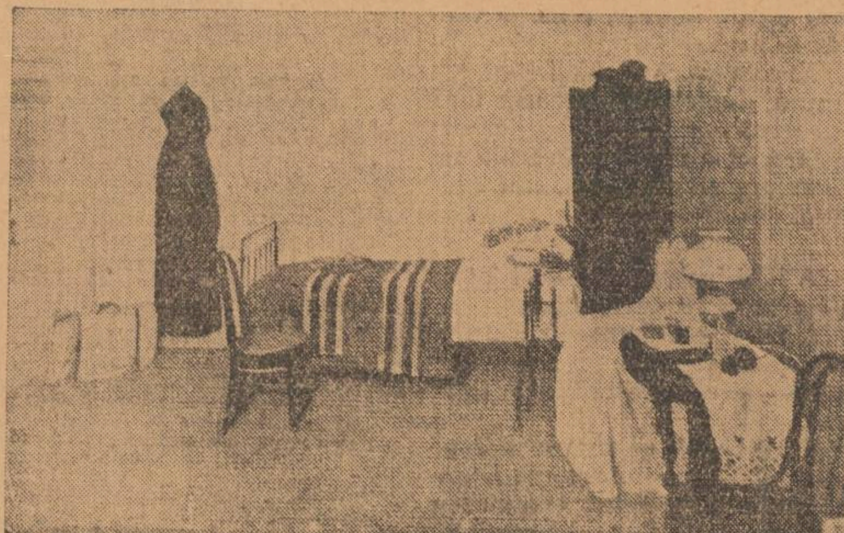
— Tot ceia ce-i viu şi indivizibil: cal, vierme, Francez, feldmareşal, majorul meu Marcenco, — toţi reprezintă organisme totale, care trăesc pentru ele şi pe contul lor. Or, fiecare organism se transformă într'un organism superior. Nu dispare niciodată. Tot aşa omul nu dispare, se transformă însă într'o fiinţă superioară.

— Aşa-a? Fie! Vasăzică, acest organist (aici zâmbi) se transformă. Dar de ce tocmai în ceva superior? Asta să mi-o explici,

Continuare în pag. VI-a

Tolstoi şi Samarin, în 1892

Patul pe care a murit Tolstoi

* Iniţialele unui ofiţer, care nu se află în textul publicat al romanului.

Alfredo Panzini*

BEATUS RENATUS

Personagiul care o pornise aşa dis de dimineaţă la plimbare, într'un oraş din sud, se numea Beatus Renatus. Era un omuleţ prichindel dar ca scos din cutie; iar dacă ne-am fi putut uita la scrisorile din buzunarele jachetei lui de lustrin, am fi văzut scris: *Domniei-Sale Domnului Beatus Renatus.*

Aşa dar era un om de seamă.

De fapt, înainte de războiul cel mare, acest Beatus Renatus avea o judecată sănătoasă şi mânuia destoinic strălucitele arme ale cugetării din lăuntrul tăriei osoase a craniului său.

Dar, de atunci, judecata i se întunecase un pic iar armele îi cam ruginiseră.

Cu toate acestea, Excelenţa Sa ministrul Instrucţiei, necunoscând aceste amănunte, încredinţase lui Beatus nobila sarcină de a inspecta şcolile şi de aceea Beatus Renatus străbătea de câteva luni Italia şi-şi luase multe note în carneţel, ca să-şi întocmească apoi raportul către Excelenţa Sa

Fusese aşa dar până atunci stăpânul unei nobile judecăţi şi-acum recunoştea că pe vremea aceea se putea socoti fericit. Credea în felurítele personagii care făcuseră bine omenirii. Portretele şi volumele lor împodobeau odaia lui de lucru. In gând îi saluta în fiecare dimineaţă, cum îl saluta şi pe el papagalul, spunându-i „Beatus, bună ziua, Beatus!"

Şi el se credea un binefăcător — mai mititel. e drept, — al omenirii. Odaia lui de lucru era cercetată de prieteni dragi, cu care făcea lungi şi plăcute partide pe şahul filosofiei; se măsurau treptele depăşite de omenire: *mit, religie, raţiune.* Se dădeau lupte cuviincioase pentru a se statornici dacă *infinitul* e conştient sau e inconştient şi dacă Loreto e papagal, fiindcă e într'adevăr papagal, sau fiindcă binefăcătorilor omenirii le plăcuse să-i zică papagal.

Se mai discuta despre libertate, nu pentru că s'ar fi îndoit cineva de ea, fiind libertatea, dimpreună cu egalitatea şi frăţia, printre cele mai mari născociri ale veacului; ci pentru a se studia cum trebue să fie aplicată. Fiindcă libertatea e o doctorie fără greş dar cam ciudată în felul ei: nu vindecă decât pe cei sănătoşi.

Pe urmă Beatus servea prietenilor săi ceaiul, căci e lucru gingaş să faci un ceai şi Scolastica nu prea se pricepea să-l facă. Apoi căpătau pesmeţi chiar Loreto şi Ruggero Bonghi, căţeluşa. Dar odată cu venirea războiului, nobila-i judecată o luă rasna, ca frişca tăiată care se face numai zeamă şi cocoloşi. I se părea că între binefăcătorii omenirii şi copiii care se jucau de-a ineluş-învârtecuş şi de-a baba-oarba, nu prea era mare deosebire; şi că el care se juca de-a filosofia cu prietenii lui semăna bine cu lucrătorii care, Dumineca, jucau biliard la cârciumă. I se mai părea că nişte greutăţi nebănuite, neînchipuite, se grămădiseră pe unul din talerele balanţei vieţii. Balanţa îşi pierdea cumpătul, se prăvălea spre ceva pe care ochii raţiunii lui — a treia treaptă a progresului — nu-l puteau desluşi cu nici un chip.

Turburarea aceasta a nobilei sale judecăţi se răsfrânsese şi în străinătate, fiindcă cei care îl cunoscuseră înainte de război, spuneau de el: „cum a îmbătrânit Beatus Renatus!" Părul îi albise în chip ciudat, şuviţe-şuviţe; par'că l-ar fi scuturat nişte cutremure pricinuite de zguduirea războiului: şuviţe albe şi şuviţe negre lipite de fortăreţele tâmplelor lungi. Apoi, dacă şi-ar fi scos mănuşile, ar fi dat la iveală o mânuţă albă ca de fetiţă moartă; care mânuţă dovedea că stăpânul ei n'ar fi putut niciodată să ia de guler pe vreun bădăran oarecare.

Aşa dar cercetase nişte şcoli din nord şi acum cerceta şcolile din sud.

Attât în Italia de nord cât şi în cea de sud, înainte de-a vorbi, avea obiceiul să-şi dea jacheta pe spate cu multă graţie şi să-şi descopere vesta frumoasă şi lanţul de aur sau despăturea încet de tot batista, sau îşi întindea mănuşile: după care, vorbea cu elocvenţă politică, s'ar putea spune englezească.

Toate acestea făcuseră o impresie minunată atât în ţinuturile de nord cât şi în cele de sud, cu toate că în ţinuturile de sud, Beatus nu mai avea lanţul de aur, care i se furase în tramvai, în ţinuturile de nord.

Moartea privighetorii

Scrisoarea pe care tocmai o primise Beatus nu purta pe „Domniei-Sale" în frunte şi rândurile erau scrise deacurmezişul, care lucru e specialitatea femeilor. Dar nu putea fi vorba de o femee elegantă, pentrucă astfel de persoane scriu cu litere de acelea isterice, ca nişte ghiare, care sunt la modă şi care te-ar face să crezi — dacă lucrul ar fi cu putinţă — că un caligraf umorist a învăţat pe femei să scrie toate astfel, ca să se dovedească lor înşile că n'au caracter, de vreme ce toate pot adopta aceeaşi scriere.

Scrisoarea pe care-o deschise Beatus, avea însă destul caracter, un caracter diform şi saşiu.

In sfârşit marca era cocoţată pe dosul plicului şi asta e specialitatea sevitoarelor care au trei clase primare şi sunt în stare să-şi scrie singure scrisorile de dragoste. Intr'adevăr, era Scolastica, servitoarea lui Beatus: dar scrisoarea nu era de dragoste pentru că spunea următoarele:

„Conaşule, vin cu această a mea epistolă ca să vă spun că noi toţi suntem sănătoşi şi acelaş lucru vă doresc şi d-voastră. Şi întâi de toate trebue să vă spun că Ruggero Bonghi a fugit de-acasă şi a lipsit două zile, şi-a venit hingheru' şi-a luat-o şi eu a trebuit să mă duc la Primărie şi să dau bani mulţi. Loreto e bine sănătos dar ciupeşte cu ciocu' pe toată lumea ; da' la privighetoare i s'a făcut rău şi-a murit, că brânză nu se găseşte şi măcelarii nu mai vinde carne. Şi acum trebue să spun că dacă nu mai trimiteţi bani, eu mi-am găsit alt loc la o contesă, care e singură şi are acasă tot ce vrea şi n'ai nevoie să faci coadă că ţi-aduce acasă de toate: undelemn, zacăr, făină şi găini. Alta neavând ce să vă mai scriu, mă iscălesc a dv. credincioasă slujnică Scolastica".

Aci Beatus n'a plâns dar ştirea cu privighetoarea l-a întristat foarte mult. Plecând de acasă, aşa-i spusese Scolasticei :

„Chiar dacă nu ştergi praful de pe mobile, nu-i supărare; dar nu uita să cureţi colivia şi să-i dai în fiecare dimineaţă privighetorii cinci fluturaşi, şi cutiuţele ei să fie totdeauna pline de făină şi brânză; şi apa schimbată".

Nu era o priveghetoare îmblânzită, ci de pădure, prinsă cu plasa şi dăruită lui Beatus de un şcolar al lui, dela ţară, într'o colivie de acelea ţărăneşti, împletită din trestii subţiri şi cu bolta de pânză verde. Era subţirică, aristocratică, de culoarea mărgăritarului pe pântece. Ghieruţele şi ciocul ei erau de o gingăşie aproape nefirească. Nu era nici prietenoasă, nici răsvrătită: se împăcase cu închisoarea ei — dar niciodată nu l-a recunoscut pe Beatus, cu toate silinţele lui.

Se plimba cu un aer distins prin colivie, parc'ar fi ştiut că n'ar avea nici un rost să-şi deschidă aripile. Dar se urca pe vărguţe fără nici o silinţă, par'că trupşorul ei gingaş ar fi fost atras de un magnet. Beatus îi spunea cuvinte drăgălaşe, însă ea nu-şi întorcea, cochet, capul la chemările lui: îşi ridica în sus cioculeţul subţirel cum şi-ar fi ridicat fruntea mândră.

Dar pe la Crăciun şi pe la Sfânta Lucia începea să cânte, poate fiindcă odaia lui Beatus era călduţă şi ferită; şi toată iarna o ducea într'un cântec.

Era ca un dar al ţărilor din răsărit pe care ea, nobila locuitoare a pădurilor, le cunoscuse. Ţările răsăritului, unde au înflorit poveştile celor o mie şi una de nopţi; ţările pe care el, Beatus, dorise în tinereţea lui să le vadă; dar pe care acum ştia bine că n'are să le vadă niciodată!

Le vedea în cântecul privighetorii.

Şi-apoi, şi-apoi, adesea ori noaptea e ruptă de strigătul cucuvelelor şi-i frumos să auzi cântecul privighetorii noaptea. Şi-apoi, şi-apoi: deoparte în odaia lui, stătea Loreto, nemişcat, scorţos, gârbov: de cealaltă parte, fiinţa aceia într'aripată şi cântătoare, care te făcea să cugeţi lucruri cu neputinţă: metempsihoza, sau mai ştiu eu ce. Când cânta, toată guşa i se umfla de patima cântului, şi nu băga de seamă că Beatus se apropie. Dar dacă băga de seamă atunci nu mai cânta.

Şi-acum o mâncaseră şi pe ea viermii!

Ce spun dobitoacele

Beatus Renatus îşi sfârşi călătoria, dar când să intre în casă, n'avu nevoe să sune, fiindcă uşa era deschisă.

Ce-i drept, cânele lui, o javră păroasă, mai-mai se dăduse peste cap, repezindu-se în jos pe scări, ca să-şi sărbătorească stăpânul. Dar vorba e că uşa era deschisă. Acum Beatus îşi pierduse el, nu-i vorbă, nobila-i judecată, dar tot mai era de părere că o uşă trebue să fie închisă.

— Nu-i aşa, neruşinato, spuse Beatus javrei — că mi-ai şters-o deacasă? Tot vechea poveste a femelei care vânează un mascul, sau viceversa!

Lighioana aceasta era de sex feminin, cu toate că purta numele de Ruggero Bonghi.

La drept vorbind, nu fusese Beatus cel care jicnise până într'atât un personaj aşa de distins ** ci câţiva prieteni literaţi, cărora, mai vârtos decât oricui, căţeluşa asta li se împotrivea, treaptă cu treaptă, lătrând mânioasă.

Acum, fiindcă uşa era deschisă, se răspândea bine, până în prag, un miros delicios de tocană. Beatus ajunse în odaia lui de lucru şi auzi un glas: „Bună ziua, stăpâne". Era Loreto, un animal ţeapăn, dar care spunea totdeauna „Bună ziua" şi Beatus îi era recunoscător.

Pe biroul lui, Beatus găsi întinsă o foaie de tăeţei, galbenă de ou.

Şi de câte ori nu spusese el Scolasticei:

„Imi place supa făcută în casă, dar nu mai întinde, te rog, foaia de tăeţei pe biroul meu".

Dar fiindcă foaia trebuia să se usuce iar pe biroul lui bătea soarele, şi fiindcă, oricum, în odaia lui de lucru era o căldură plăcută, Scolastica întindea înainte; iar dacă făcea lucrul acesta iarna, dece să nu-l facă şi vara? Trecând apoi în bucătărie, Beatus găsi oala de supă fierbând pe maşină, şi atunci, combinând tocana cu foaia de tăeţei şi cu oala de supă, zise: „Uite ce gând gingaş din partea Scolasticei, care, prevăzând sosirea mea, a vrut să-mi gătească tăeţei şi tocană", dar în clipa aceia perdeaua care acoperea un ungher al bucătăriei se mişcă.

Beatus trase perdeaua, şi văzu un om.

— Ce faci d-ta aici?

— Ies şi gata! — răspunse omul.

— Nu-i gata, deoarece pentru ca să ieşi, trebue să fi intrat. Cu ce drept ai intrat d-ta în casa mea?

— Asta e treaba mea.

Beatus ar fi vrut să-l ia de guler pe omul acela; dar omul acela nu purta guler şi pe urmă mai era la mijloc şi mâna lui cea slabă.

— Ai să-mi spui numele d-tale.

— Da' ce, d-ta eşti dela Ordinea Publică? — întrebă omul, şi ieşi cu paşi liniştiţi.

Cine o fi fost?

Ruggero Bonghi, aşa de mânioasă cu literaţii, rămăsese liniştită. Va să zică nici în câni nu te mai poţi încrede?

Beatus intră iar în odaia lui de lucru. Acolo văzu cum se prăbuşiseră piramidele de cărţi iar cât despre neştersul prafului, Scolastica fusese ascultătoare. Desemnă cu arătătorul tot felul de arabescuri pe mobile, cum ar fi săpat în ceară cu un pumnal. Deasupra piramidelor de cărţi atârnau portretele binefăcătorilor omenirii, dar în ziua aceia Beatus băgă de seamă că lipsea singurul binefăcător cinstit: Hercule cu măciuca lui.

Acum intră şi Scolastica în casă, cu o sticlă de vin în mână.

Ea nu spuse: „bună-ziua, stăpâne!" ci:

— Aţi făcut din ţânţar armăsar! Ce, vă e frică să nu vă fure cineva hârţoagele? Nu vi le mănâncă nimeni, n'aveţi grijă. Vine şi la mine un văr şi d-voastră îl goniţi ca pe-un câne. Da' ce credeţi că dacă m'am băgat la stăpân sunt ca robii ăia de pe vremuri care le băga ace în carne şi-i arunca de-i mânca peştii?

Aceste erudite citate ale Scolasticei nu trebue să mire pe nimeni: atâta îi intrase ei în cap din duelurile de cuvinte care se schimbau în odaia de lucru a lui Beatus Renatus.

Scolastica urmă: — Ce, dacă eu sunt proastă şi stau în casa asta de par'că-i un mormânt, d-voastră nu-mi daţi voie nici să vie la mine un văr?

— Puteai să spui — zise Beatus — că era un văr de-al d-tale.

— Păi da! Par'că mai poate cineva să deschidă gura cu ochii ăia grozavi pe care-i faceţi când vă apucă turbarea. „Libertate ! libertate ! libertatea îndreaptă totul!" Ce mincinoşi!

Nici sentinţa aceasta nu trebue să mire: era tot o amintire din discuţiile ce aveau loc în odaia lui Renatus, pe când acesta era încă în stăpânirea nobilei sale judecăţi.

— Da, domnule, văru-meu — urmă Scolastica; băiatul mătuşii mele şi dacă vreţi să vedeţi hârtiile, vi le arăt.

— Nu discut — zise Beatus — genealogia d-tale. Mai bine spune-mi, fiindcă e vorba de hârtii, ai chitanţa de răscumpărare a căţeluşei?

— Păi cum nu, c'am să păstrez acum toate peticele de hârtie !

„Vezi şi d-ta — zise Beatus lui Leon Tolstoi, care atârna şi el în cămaşa lui rusească — frumoasa umilinţă a umililor?"

Papagalul pe deoparte, cu fruntea încruntată, Rugerro Bonghi pe de altă parte, aşezat pe labele dinapoi şi cu limba scoasă ascultau discuţia.

„Nu-i deloc adevărat — părea că spune animalul — că hingherii mi-au pus laţul de gât; am mai plecat şi eu de acasă pentru afacerile mele personale, dar totdeauna m'am întors".

Scolastica ieşi înţepată. Atunci intră cotoiul cel cu numele de Biagino, dobitoc pe care Beatus îl încărcase totdeauna de laude, ca pe unul care ştiuse să îmblânzească sălbăticia vieţii prin binefacerile civilizaţiei.

Dar în ziua aceea, Beatus îşi schimbă şi părerile asupra cotoiului, fiindcă Loreto începu să bată din aripi furios şi vorbi şi el: ‚N'a venit să te salute pe tine, stăpâne, Biagino (şi aşa trebue să fi fost, fiindcă Biagino cum îl văzu pe Beatus, o şterse), a venit să mă sugrume pe mine. El a fost care a mâncat privighetoarea. Du-te de mănâncă şobolani, aşa-i spun când vine să mă mănânce pe mine. Dar el răspunde: „Nu mai e la modă!"

„O, ucigaş păcătos!" zise Beatus cotoiului Biagino. Anul trecut, pisoiu prăpădit, năpârlit şi miorlăitor, îl primise în casă; şi d-lui se juca, ţâşnea pe sub mobile cu capul de liliac între labe; şi-l hrănise şi-i dăduse numele omenesc de Biagino! Părea blând şi casnic dar cum rămăsese liber şi fără legi, mâncase privighetoarea. Care nu avea altă apărare decât cântecul ei! „Şi d-ta ai mai scris cartea *despre republică,* — zise Beatus lui Platon care atârna şi el la perete, cu barba lui inventată. — Straşnică afacere!" „Pe urmă am scris însă cartea legilor!" răspunse barba lui Platon. „Filosof bun la toate!" îi zise Beatus, care faţă de oamenii mari avea un curaj uimitor în vorbire. După ce grăi astfel, Beatus deschise o fereastră care dădea pe o terasă. Aci, o nouă uimire îl aştepta: nu mai găsi cocoşul.

Sufletul lui Beatus Renatus veghea adesea noaptea. Acum, dacă veghea asta o fi ea ceva foarte plăcut când trupul zace în cosciug, apoi e ceva foarte plicticos când trupul zace în pat, mai ales iarna, când totul e cufundat în întuneric. Iar cocoşul cu cântecul lui, lumina noaptea. Scolastica ţinea la cocoş şi de multe ori îl desmierda lipindu-l de obraz şi-i zicea: „cocoş-cocoşel, ce mult îmi placi tu mie. Mâne am să-ţi tai gâtul". Lucru pe care Beatus niciodată nu l-a încuviinţat, nu dintr'o bolnăvicioasă dragoste de animale, ci din egoism.

Il urmărise în cântecul lui. Sunetul acela, sunetul acela răguşit, stăruitor, luminos, care se stinge apoi într'o nemângâiată tristeţe! Ce ştii tu oare, cocoşule? Ce văd ochii tăi galbeni? Repeţi tu oare dojana ta către Petre care s'a lepădat de Christos ?

Cocoşul nu mai era

„Să nu dai vina pe Biagino, — zise Ruggero Bonghi. — N'a fost el. Cocoşul, ehei, ce mult e de când a sfârşit în oala de supă. Ştiu eu bine asta, că doar eu i-am mâncat oasele".

Din italieneşte de N. D.

(Din volumul: *„Il moneto è rotondo"*)

* Unul din cei mai însemnaţi scriitori actuali ai Italiei. Romancieri şi nuvelist, înzestrat cu o puternică pătrundere psihologică şi un umor îndrăsneţ şi totuşi fin, e autorul volumului: „Il diavolo nella mia libreria", „Viaggi d'un povero letterato", „Io cerco moglie", „Il mondo è rotondo" etc.

** *Ruggero Benghi* (1826—95) critic, istoric şi patriot italian. Asemănarea s'ar putea datori caracterului aprig al criticului, dar şi chipului său puţin ridicol, îmbufnat şi mustăcios.

&

Direct din cutia originală

iată ceeace trebue să pretindeţi furnizorului D-voastră când cumpăraţi noul săpun Elida „Lilas Grand Luxe"! Numai astfel puteţi avea certitudinea că parfumul său de liliac, suav şi totuşi persistent, este nealterat de mirosuri străine.

ELIDA

LILAS GRAND LUXE

— Jean, poţi să-mi împrumuţi nişte ciorapi? Mi s'a rupt ultima pereche!

Cronica mizantropului

Despre femee

Am un prieten care nu e misogyn, dar are despre femee păreri deosebite de ale mele. Iată ce-mi spunea mai deunăzi, în legătură cu întâmplarea sinuciderii unei doctorițe pălmuită în public de o alta, superioara sa:

Noi judecăm și pe bărbat și pe femee superficial, considerându-i exponenți ai unor virtuți și cusururi specifice. Bărbatul e viteaz, energic, brutal; femeea este bună, afectuoasă, căutătoare de beții erotice. Acestea sunt clișee. Cusururile unui sex ies din excesul însușirilor, însă tocmai aceste însușiri noi nu le cunoaștem. Femeea nu e mai bună ca bărbatul, aș zice, nici nu poate fi vreodată bună ca bărbatul. Ea e funcțiunea însăși a instinctului de familie, așa încât când e vorba de apărarea imediată a progeniturii sale, instinctul ei e mai eficace decât bunătatea masculului. Insă din acest simț al familiei îi vine femeei un anume exces, care se chiamă orgoliul situației sociale. Dacă este o ființă care nu dorește ca oamenii să fie egali, aceea e femeea. Pentru ea indivizii se deosebesc după calități infinitesimale. Unul e primar, în vreme ce altul nu-i decât notar, unul are două automobile, altul n'are decât o trăsătură, unul are rude instărite, face parte, cum s'ar zice, dintr'o familie „bine", altul n'are „relații". Femeea nu suferă egalitatea și face tot ce-i stă în putință s'o eludeze. Dacă d. general stă de vorbă cu ordonanța, care se întâmplă să fie un băiat inteligent, luat de simpatia egalitară pentru om în sine, doamna general nu va suferi nici odată o asemenea familiaritate, Doamna general e mai mândră decât doamna colonel, doamna colonel se simte mai presus de cât doamna maior, doamna maior dorește să fie salutată de doamna căpitan și așa mai departe. De aceea femeile se străduesc să „avanseze" pe bărbații lor, să-i pună pe o treaptă erarhică tot mai înaltă. Am observat un lucru interesant în învățământul secundar. Știi că acolo toată lumea este egală. Ei bine acest lucru nu prea place profesoarelor. De aceea foarte multe din ele caută să se căsătorească cu ofițeri. In acest caz profesoara socotește că a înaintat pe scara valorilor umane, că a devenit, să zicem, doamna colonel, și se poartă în consecință față de colegele sale. Departe de mine de a numi asta un cusur. E dimpotrivă o calitate propulsoare pentru bărbat, a femeii. Insă e o calitate instinctivă, materială. Bărbatul e în deosebi idealist, capabil adică să judece lumea după idei generale, să se smulgă din convențiile înguste. O femee inteligentă afirma că numai o femee este capabilă de sacrificiu pentru un mare artist și dădea ca pildă pe doamna Hugo, soția vestitului poet. Aci trebuie să ne înțelegem însă. Pentru ce într'o țară ca România unde prețuirea unui artist e un lucru de laudă, femeea nu se sacrifică? In occident experiența a arătat femeii că prin scriitor poți câștiga o poziție socială, poți adică intra în biografie și corespondență. De aci și amestecul uneori silnic al femeilor în treburile artiștilor, cu o energie aproape comercială. E urât lucrul acesta? Nu. Dar confirmă firea erarhică a femeii, vanitatea ei socială. Să ne întoarcem acum la accidentul cu palma. Nu răutatea e pricina, cât nefericita iritație ieșită din conștiința șefiei, a superiorității sociale. Din nevoia de a se afirma pe sine, femeea încearcă adesea să umilească pe semenele sale. E o alterație firească a feminității și bărbatul trebue să intervină atunci cu spiritul său general, împăciuitor. De altfel bărbatul umilește pe bărbați și femeea pe femei. De aceea cred că ierarhiile instituțiilor cu femei trebue să fie totdeauna mixte, spre a evita ciocnirile de vanități între indivizii de acelaș sex.

ARISTARC

PRIN TRIBUNAL

Impricinatul

Impricinatul care apare în fața justiției, numai pentrucă are dreptate, e un subiect lipsit de interes. Accidentul lui judiciar, e ca un fel de migrenă: neplăcută, firește, dar trecătoare și fără alte urmări.

Cu totul altfel se înfățișează impricinatul cronic. Nevroza lui litigantă, are toate strâmbăturile de gândire ale monomaniei: obsesia certurilor cu desfășurări statornicite în texte de legi, ipocondria persecuțiunilor legiferate, superstiții morbid procedurale și o sumedenie de alte metehne, izvorite dintr'o răsucială greșită a aluatului din cap.

Ca stâlpul în cafenea, el se simte în Palatul de justiție legat atomic și arhitectural de ambianța din care e alcătuit și pe care o întregește asemănător în această privință, cu stucurile turnate în table de legi sau cu statuia din sala pașilor pierduți.

Disdedimineață, la prima trâmbiță a cocoșilor, e la avocat. Din buzunare, din mânecă, din pălărie, din gură, din urechi, scoate puzderie de hârtii, roșu interpretate pe margini. Până la ora prânzului, plămădește aerul cu gesturi, macină răbdarea cu explicații. Fiecare frază e prelungită de puncte-puncte verbale, care cer continuări.

La unu fără un sfert e în Tribunal, alergând în echilibru pe sârma dintre cele două grade de jurisdicție.

In fierberea de înalt furnal a mulțimii, care clocotește metal în topire, îl recunoști fără greș: febril ca un termometru în delir, el caută...

In sala pașilor pierduți caută gherela cu timbre; în sala de ședință își caută avocatul; în bibliotecă el caută jurisprudențe. La sfârșitul ședinții caută pe aprod, dela care vrea să afle rezultatul procesului, și după ce l-a aflat, el caută... dreptatea la Curtea de apel.

Pretutindeni în acelaș timp, răsare de după o coloană, se ivește în uși, trece prin ziduri, se năpustește în grefe și arhive, împarte ploconeli, țigări și aur, urmărind dela registratură până la Curtea de Casație, dosarul, pe care îl înfășoară, îl apără, îl dichisește cu un nou timbru sau cu o cerere nouă.

In cele din urmă, ziua judecății.

Priviți-l! Visătorul acesta, îndrăgostit de o nălucă, e beat și pierdut, ca la apropierea iubitei. Mintea îi plutește și naufragiază în patimă răscolită... In curând va păși spre el, Dreptatea. Peste firesc de frumoasă, ea îi va întinde brațele.

Incepe procesul.

Inima, înebunită, lovește cu pumni grei în piept.

Avocatul par'că nu stăruie îndeajuns... judecătorul par'că e grăbit.

Creer în flăcări. Ochi asasini spre adversar.

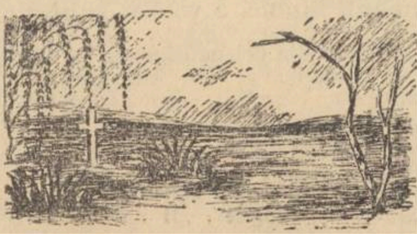
Speranțele încep să se ofilească...

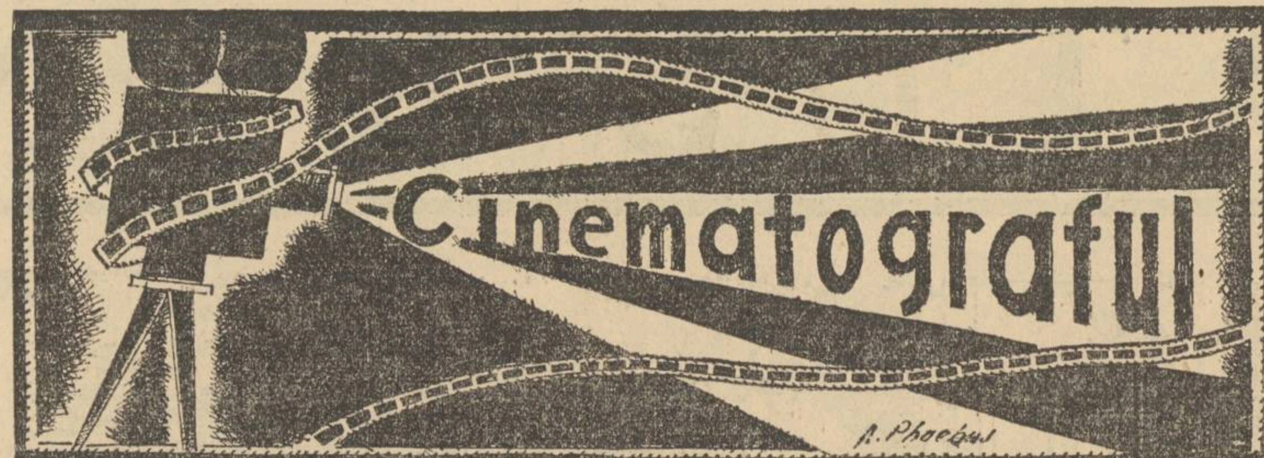
Cine va învinge? Cine va fi biruit?

Celebrul tablou, care sintetizează ideea, în imaginea celui care a pierdut și care părăsește sala de judecată fără cămașe, iar a câștigătorului, care doar cu ea a mai rămas, e mai mult decât o satiră: e portretul unei realități dramatice.

Și totuși, adouazi, disdedimineață iar la avocat; apoi la unu fără un sfert în Tribunal, cântecul își va relua refrenul trist și pătimaș.

VLADIMIR DIACONU

Copii trucați

Mai mulți copii — adică foarte mulți copii, se unesc în bandă organizată (cu arme, ofițeri, comandant suprem, spioni, contraspioni) și fac războiu altor băeți, încă și mai numeroși, încă și mai bine utilați technicește. Se bat ca orbeții, și, ceea ce-i încă și mai dezastruos din punctul nostru de vedere (care e mai ales estetic) se bat falș. Pornesc la luptă cu niște sulițe țepene și lungi care, dacă ar fi folosite, ar face cel puțin zece morți pe ședință. Avem ce-i drept și morți. Dar, lucru curios, nu din lovituri de suliță. Splendidele lănci e probabil că eroii noștri, de îndată ce începe lupta, le înghit. Alafel nu se explică subita lor dispariție.

GARY COOPER

Trebue să mai aflați că mamele și tații copiilor, departe de a sancționa asemenea apucături cu penalități de acele fără pantaloni, din contră încurajează asemenea jocuri și-s mândri de laurii câștigați de fiii lor pe falsele câmpuri de onoare.

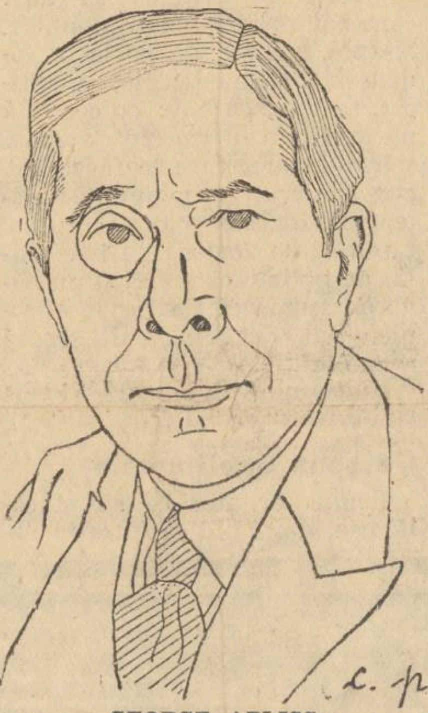
Veți spune de sigur că, de când e lumea, a existat jocul „de-a războiul". Desigur, dar se prezintă cam altfel. Printr'o convenție promptă și tacită, clasa se împarte în tabere care, un sfert de ceas se socot dușmane de moarte. Uneori vrăjmășia poate duce la constituirea de bande permanente. Dar atunci rivalitatea are un obiect general: întâietatea la învățătură, la talent literar, la performanțe sportive. Numai accidental, ca un regretabil accident, partenerii își pierd cumpătul și se iau la pumni.

Veți spune poate că totuși există asemenea războaie civile între licee sau între secții ale aceluiași liceu. Desigur. Dar e un fenomen de destrăbălare pungășească, frequent mai cu seamă în suburbii, și datorit inferenței părinților sau mai bine zis incuriei și ignoranței lor (căci când află, urmează indubitabil cuvenitele sancțiuni). In nici un caz nu poate fi vorba, în viața reală, de organizări permanente de echipe rivale, rivale nu pe motive sportive, școlare, literare, ci rivale iac'așa, pentru plăcerea de a bate din călcâie, a se alinia în front, a salutia milităreste și a se afla în treabă. In nici un caz nu pot exista părinți care în unanimitate să încurajeze asemenea barbarii, să fie mândri de „faptele de arme" săvârșite de fiii lor, și să nu arate supărare ci o demnă resemnare de „mamă de militar" atunci când copilul, din pricina acestor încăerări moare. Nu, sunt sigur, că așa ceva nu poate exista nicăieri. Acela care a făcut povestea a fost fără îndoială mânat de dorința de a face pe Unguri de râs, din a face din societatea maghiară batjocura lumii (căci autorul e Molnar și acțiunea se petrece în Ungaria).

ANA STEN

Dar în fond puțin ne pasă nouă de propaganda filo sau antiungurească. Treaba lor. Pe noi ne interesează aci o problemă de estetică. Este vechea noastră idee a strânsei legături dintre morală și frumusețe.

Am spus mereu și niciodată faptele nu ne-au desmințit, că ce-i artistic nu poate fi decât moral (cu toate micile aparențe la început contrarii). „Ingerul albastru" e o bucată profund morală, „Bel Ami" de asemeni, cărțile lui André Gide tot așa.

GEORGE ARLISS

Și invers. O operă dacă e într'adevăr imorală nu poate fi decât artisticește slabă.

Iată filmul acesta, de care ne ocupăm aci, și care se cheamă „Strengarii" (după Fr. Molnar). Este, fără discuție, un film imoral căci se mânjește într'însul ce e mai delicat și mai dulce pe lume: copilăria. Copiii lui Molnar nu trăesc decât pentru a-și sparge capul și scoate ochii. Bravura, fidelitatea, toate aceste nobile sentimente sunt puse în slujba unei totale absențe de ideal. Se luptă pentru splendida pricină că unii sunt „Roșii" iar ceilalți sunt „Galbenii". Dacă copiii omului ar ajunge vreodată în halul acesta, atunci singura atitudine corectă ar fi să implorăm pe părintele celest să tragă un sdravăn picior retroactiv întregului gen uman.

Dar, să ne liniștim. Așa ceva nu există. Spectacolul nu-i decât în mod accesoriu imoral. In mod principal el e grotesc, grotesc pentru că e falș. De câte ori micii cimpanzei fac pe grozavii, ne vine să râdem... ghiciți de cine? De ei? Nu tocmai... Ne vine să râdem de autori... Asta e pedeapsa cea mai eficace împotriva falsiturii, a artei proaste. Ne apucă o poftă grozavă de a spune: „Mare idiot e acela care a putut să creadă că așa ceva există".

Iar dacă așa ceva există în Ungaria, cu atât mai rău. Vorba latinului: „Quos vult perdere Jupiter, dementat prius". Dar nu se poate. Sunt printre acei ce admiră poporul unguresc. De aceea cred că e vorba aci de simpla calomnie a unui scenarist în decadență de inspirație.

Alte filme

Printre filmele săptămânii: „Medicul femeilor" foarte bine făcut și interesant ca documentar de moravuri; „Shanghai" cam falș, cu tot Charles Boyer; „Noaptea Nunții" cam dulceag, dar așa de bine jucat și așa de frumos din punct de vedere general fizic. Apoi Ana Sten este aci de o expresivitate neînchipuită. Figura ei e ca o hartă. Fiecare locșor simți că e locuit cu sentimente, gânduri, intenții, dorinți sau renunțări, o întreagă geografie morală. A avut dreptate bătrânul Samuel Goldwin să cheltuiască un milion de dolari (200 milioane de lei) cu transformarea, în persoana acestei actrițe) cu transformarea lui nimic în ceva. Acest ceva a raportat numai până acum vreo 4 milioane beneficiu net. Goldwin spunea prietenilor, vrând să exagereze puțin, că se va mulțumi cu 5 milioane câștig. Dar evenimentele vor dovedi că dacă a exagerat, exagerarea e de sens contrar.

D. I. SUCHIANU

Cronica feminină

De ce ne fardăm

V'ați pus vreodată această întrebare? Câte răspunsuri interesante s'ar putea spicui dintr'o asemenea anchetă! Desigur însă că majoritatea ar suna cam astfel: ne fardăm pentru a plăcea bărbaților.

Bărbații nu au gustul cel mai sigur și nu putem avea prea mare încredere în ei. Fiecare femee ar trebui să caute și să adopte fardul care o avantajează, nu cel care e mai modern. Nu e destul să citim o reclamă sau să copiem o altă femeie (fie ea chiar stea!) pentru a fi convinse că știm să ne fardăm. Nu există un tratat special din care am putea învăța aceasta, astfel că fiecare femeie trebue să aibă o metodă a ei. Dacă alegerea modelului, stofei și nuanței unei rochii este atât de grea, apoi cu atât mai importantă este alegerea pudrei și fardului. Trebue să recunoaștem că nu știm să ne fardăm. Nu numai noi, Româncele. Toate femeile, în general. Este de ajuns ca un fabricant de pe Rue de la Paix să lanseze o nuanță de fard, ca toate femeile să o accepte fără discuție de la Stockholm la Addis-Abeba și dela Tokio la Los Angeles, neținând samă de climat, de ten, de împrejurări.

Noi ne vopsim. Fiecare anotimp, fiecare rochie, fiecare dispoziție cere altă nuanță. Vom ține seamă de culoarea ochilor, a părului, a tenului, în primul rând. Vin apoi culoarea rochiei, lumina, cadrul. Altfel ne vom farda dimineața pe stradă, altfel seara la teatru sau acasă la noi. O gamă întreagă de nuanțe ne stă la dispoziție, pentru a fi cât mai bine în orișice împrejurare. Este greșită ideea de a adopta o nuanță de fard numai fiindcă e modernă. Acesta este cazul nuanței cărămizii care se poartă atât de mult acum. Multe femei astfel fardate par măști de ceară decolorate, scoase din vitrina unui coiffeur. Nu toate tenurile primesc o pudră prea închisă și un fard decolorat. Fardul să ne ajute a părea mai sănătoase, mai pline de viață, ascunzând tocmai paliditatea, oboseala, imperfecțiunea. Acum, când începe frigul, feriți-vă de fardul care vă dă aspectul de a suferi.

Nu uitați de a curăți seara fardul de pe obraz cu o cremă sau apă specială. Cinci-zece minute putem sacrifica înainte de culcare — oricât am fi de ocupate — pentru cea mai expusă și sensibilă parte a corpului

nostru. Porii trebue să respire, să se odihnească, să se refacă. Știința s'a pus în slujba frumuseții, dând femeii la îndemână atâtea preparate care să întreție și să apere tenul de arșița soarelui, tăria vântului și nemiloasa trecere a anilor Aveți numai greutatea alegerii. Nu adoptați un produs numai după reclama care i-se face. Incercați și opriți-vă la cele bune. Tot astfel nu alegeți fardul după sfatul vânzătoarei. Și mai ales, nu căutați să semănați neapărat cu cineva.

O figură va fi interesantă și originală chiar dacă nu e fardată după ultima modă, atunci când e în armonie cu femeia și mediul înconjurător.

Un străin a rămas cu impresia că la București toate femeile sunt foarte frumoase, seamănă însă atât de mult una cu alta în cât nu le-ar putea deosebi niciodată... cum n'ar putea deosebi doi chinezi unul de altul... C'est pas trop flateur!....

Evitați această uniformizare. Incercați a vă păstra personalitatea, privindu-vă cu ochi sinceri și acordați-vă tenul cu moda atât cât e necesar pentru a vă simți mulțumite.

DOINA BUCUR

Cronica sportivă

Matchul disputat între două din cluburile bucureștene, CFR și Unirea Tricolor a fost unul din cele mai plăcute ale sezonului: satisfăcător din punct de vedere tehnic, lipsit de brutalitățile care au însoțit jocul în ultimul timp, în fine excelent arbitrat, ceeace iarăși, este o prețioasă excepție. Din nefericire timpul puțin prielnic și împrejurarea că matchul fusese amânat a avut de consecință o frequentare sub-modestă: de-abea 1000 de spectatori au privit acest joc care merita o soartă mai bună. CFR., a învins, și această nouă victorie îi aduce locul întâi în clasamentul cluburilor din Capitală.

Invingând Unirea-Tricolor, C. F. R., nu a avut de luptat cu un adversar în trecătoare scădere de formă; oborenii au jucat bine, uneori chiar foarte bine în aproape toată întinderea terenului, dar cu excepția aceluia dintre poartă și linia de 16 metri. CFR., n'a avut această rezervă și firește a câștigat. De altfel chiar dacă Rădulescu evita cele două goaluri care i se pot imputa și care rămân inexplicabile pentru un portar rutinat, victoria nu putea scăpa ceferiștilor. Incă un fapt care o explică este și superioritatea categorică în apărarea imediată a învingătorilor. Cu toate astea jocul a debutat cu o scurtă și eficace dominare a Unirei Tricolor, care în minutul 18 deschide scorul cu un goal splendid realizat: deschis de Florea, Traian Ionescu trece de Cuedan și trage la poarta în care Lăpușneanu se pregătea să blocheze; cu o inspirată lovitură de cap însă, intervine Niculescu și trimite mingea în plasă. Oborenii păstrează numai scurtă vreme conducerea, căci câteva minute mai târziu, Rădulescu în loc să blocheze o minge, o respinge cu pumnii și Atila egalează. Din acest moment superioritatea C. F. R.-ului se accentuează și în minutul 42, iau conducerea jocului cu un nou goal realizat de Atila.

Repriza a doua, în care s'au marcat patru goaluri din care unul a fost penalty, a aparținut aproape în întregime învingătorilor. Din partea acestora, Lăpușneanu, a fost relevația matchului jucând mai calm ca nici-odată, sigur, curajos, fără greșală. Nu acelaș lucru se poate spune de Rădulescu, care a comis erori nepermise unui portar. Trebuesc menționați deasemeni Roșculeț, cel mai bun dintre fundași, Vintilă, primul între mijlocașii de aripă și Atila care a jucat excelent. După ce ultimele matchuri au pus atât de neplăcut în discuție problema arbitrilor, d. Ceaureanu a mai restabilit puțin echilibrul prin felul impecabil cu care a condus jocul. Acest început de îndreptare a fost însă repede desmințit, chiar a doua zi, în matchul Venus-Crișana. Dar se întâmplă uneori ca jocul în desfășurarea lui să anuleze erorile de arbitraj și astfel rezultatul să fie totuși real și drept. E ceeace s'a întâmplat Duminică.

In asistența a 5000 de paltoane și blănuri, ultima partidă din cadrul campionatului național s'a desfășurat pe arena Venus. Timpul rece și umed îndemna la mișcare violentă și în adevăr partida s'a jucat cu multă vigoare și entuziasm. Alte calități technice nu pot fi semnalate. Spectacolul totuși a reușit să pasioneze, cu toate că între cele două echipe era o sensibilă diferență de „formă": Crișana se prezenta sub acest raport excelent, pe când Venus dădea semne de surmenaj, explicabil de altfel. Victoria bucureștenilor nu lăsa umbră de îndoială, dar ca să se poată concretiza, era nevoie de amenințarea Crișanei care să producă bine-cunoscuta „reacțiune". Atât era suficient, și a făcut complect inutilă regretabila parțialitate a arbitrului.

Prima repriză a fost fără istoric, cu toată dominarea insistentă a gazdelor, ale căror acțiuni se iroseau însă în fața porții. Repriza a doua a compensat din plin sterilitatea celei dintâi, căci s'au marcat șase goaluri. Chiar în primele ei minute, Venus ia conducerea, prin goalul marcat de Petea dintr'o lovitură liberă dela marginea careului. Imediat începe o dominare trecătoare a Crișanei care obține egalarea: Sub acest nou impuls Venus trece la ofensivă și Cristoloveanu perforând apărarea adversă, trage și marchează un al doilea punct pentru învingători. Echilibrul este din nou rupt și dominarea schimbă de tabără; totuși Venus mărește diferența în minutul 28 prin Gruiu care marchează peste Ilieș. Ultimul sfert de oră aparține Crișanei; dominarea ei e insistentă și se concretizează în cel mai frumos goal al matchului, marcat de Baratky; jocul câștigă acum în tensiune nervoasă, căci egalarea era posibilă și ar fi fost chiar realizată dacă Baratky, dintr'o centrare a lui Bocșa nu ar fi ratat inexplicabil. Ultimele minute de joc pecetluesc însă soarta matchului: foarte ambițiosul Sepi, care s'a evidențiat tot timpul prin acțiuni personale, izbutește să pătrundă prin apărarea adversă și să marcheze al patrulea punct pentru Venus, dar atât de ușor încât Ilieș ar fi putut opri.

Cu această ultimă victorie bucureștenii sunt în fruntea clasamentului diviziei naționale.

GRIMAN

Reviste românești

Viața Românească

Viața Românească, No. 9. Septembrie-Octombrie 1935 își menține o bună atitudine intelectuală cu contribuția talentelor din mai multe generații și avântul unui tineret bine informat scriind bine și gândind încă și mai bine.

Literatura propriu zisă e redusă la proporțiile exigue pe care le impune producția foarte puțină a literaților noștri. O nuvelă a d-lui Cezar Petrescu „Apari să dai lumină” în care se continuă romanțarea epizoadelor din viața lui Eminescu, declanșată, se vede prin contrast, de serioasele studii ale domnului G. Călinescu asupra vieții și operei marelui scriitor. O nuvelă de d. Ury Benador.

Versuri cu acelaș caracter străpungător din toată poezia d-lui Demostene Botez din anii din urmă.

Minunatele interpretări din Essenin ale d-lui G. Lesnea, în care e o notă nouă de humor și fantezie, o notă care ar fi supărătoare dacă nu ar fi răsfrântă prin sensibilitatea poetului și tratată cu unicul și inegalabilul talent, ciudatul fenomen Essenin. Și în fine versurile de alură antică și verb sonor ale d-lui *I. M. Marinescu: „Mi-e dor”* și *„Aeternitas”*.

Partea Ideologie: articole, esseuri , cronici, recenzii, bogată, interesantă și vioaie. Atragem atenția asupra interpretării psihanalitice a romanului lui Arghezi „Ochii Maicii Domnului”, adică asupra „falsului roman”, cum îl denumește autorul articolului d. *Cristinoiu* „Câteva însemnări la *„Ochii Maicii Domnului”*.

Semnalăm articolul tânărului psiholog, d. *Nicolae Mărgineanu „America, țara paradoxului”*, și a „imenselor oportunități” și *„Sancțiuni Internaționale”* de d. *Romulus Cotaru*.

Cronica literară e semnată de Lucian Boz și are multe observări inteligente, cronica internă „Doctrina Dreptei” poartă pecetea personalității lui Mihail Ralea, cronica externă e semnată de un specialist în materie, d. T. Cristureanu, cronica muncitorească de un alt specialist în materie, d. N. N. Matheescu. Iar cronica teatrală de omul de gust și fineță critică Mihai Sevastos.

D. D. Suchianu și-a scris de data aceasta cronica cinematografică în... telegrame, cu semnele vioaie, expresive și pline de spirit ale alfabetului său obișnuit.

Miscelanea se înfățișează într'o ținută demnă de tradiția de altădată.

Vechi și noi, colaboratorii și prietenii revistei „Viața Românească” se bucură revăzând-o înviorată și în vervă și trimit un mesagiu sincer și fervent tânărului său director.

Reviste feminine

Revistele feminine ca și toate celelalte reviste au de luptat cu multe și invincibile greutăți de tot felul. Trebuie curaj și o veche îndărătnicie și perseverență în dorința de a creia ceva viabil pe acest teren și numai o ziaristă de profesie, cu un lung trecut de jertfă și răbdare putea să aibă curajul să o ia iar de a capo. D-na Fulmen scoate pentru femei o revistă cu titlul *„Pentru Dvs. scriu Doamnă”*, frumos editată, cu un program din cele mai atrăgătoare, cu informații prețioase în toate chestiile ce preocupă femeile, inclusiv *Moda*. Prin modă nu se 'nțelege numai rochi, ci și tricotajul, lingeria copilului, lingeria de corp, întreagă viața casnică cu problemele ei nenumărate.

Din câteva rânduri aflăm în cronica modei, de la d-na Fulmen, în câteva trăsături, nota distinctivă a îmbrăcămintei de seară, de dimineață, de după amiază în proporție cu veniturile și felul de viață a fiecăreia dintre noi pentru a fi cât mai *à la page*, fără a ne preocupa prea mult și a răsfoi o bibliotecă întreagă de jurnale și reviste de modă.

D-na Aida Vermont promite un întreg program, ce se va desfășura în revistă, privitor la Industria casnică, analizând toate manifestările a r t e i populare celei adevărate și autentice, pentru uzul cititoarelor.

Despre *frumusețe* vorbește cu o competință superioară *Laura*, cuvântul pentru gospodine îl dă *Rozanne*.

Porunca vremii „Fiți suple, Doamnelor” o dă d-șoara Capsali, profesoară de educație fizică, iar horoscopul flirtului și al dragostei îl profețește d-na Apriliana Medianu. Cum vedeți, doamnelor, aveți cu cine sta de vorbă și e vremea să dăm cu toatele ajutor să se întreține cu viață și vigoare o bună revistă feminină.

I. S.

Almanahul Ziarelor „Adevărul” și „Dimineața” 1396

Nu se cunoaște exact nici originea nici etmologia cuvântului Almanah, dar se poate afirma cu tărie că almanahul este documentul cel mai important din punctul de vedere istoric, artistic și literar, atunci bine înțeles când este făcut cu pricepere și gust.

Almanahul ziarelor „Dimineața” și „Adeverul” s'a ameliorat din an în an, pentru a ajunge la perfecțiunea tehnică din anul acesta și bogatul, variatul și selecționatul conținut cu care ne e dăruit pe 1936.

Versurile d-lui Horia Roman, după plimbările culturale ale d-lui Barbu Lazăreanu cu care se începe acest frumos și interesant op, ne arată încă din primele pagini felul cum înțelege această mică enciclopedie să ne prezinte viața și întâmplările din anul ce s'a scurs.

Practic și științific, sub formă ușoară, amuzantă și instructivă, sunt tratate problemele curente, ca în articolul d-lui Brănișteanu *„Arta de a mânca”*.

Reportajul evenimentelor petrecute și al celor în curs, demn de arta gazetărească a unor ziare, ajunse la perfecțiunea gazetăriei românești de azi, este splendid ilustrat și tratat cu mână de maestru fie că e vorba de cele ce s'au petrecut în țară sau în străinătate, de n'ar fi să semnalăm de cât *Triumful Republicii* de *Clarnet*, Minunea dela Maglavit de Fox, Ethiopia de T. Cr.

Urmează apoi o serie de cronici, cu perspective istorice scurte și reliefate. Cronica *teatrală* în 1935 de *A. Munte*, Plastica anului 1935, de *H. Blazian*. Oltenii de odinioară a d-lui *Al. F. Mihail*, etc. Anul muzical de Sym, Viața Internațională și Anul economic de T. Cristureanu, fapte, pomeniri, reminiscențe printre care să nu trecem cu vederea pitorescul și interesantul reportagiu al d-lui Al. F. Mihail, evenimente însemnate și fapte senzaționale din toate domeniile lumii. Și încă nu putem rezuma măcar în parte tabloul plin de mișcare și de viață, care este acest frumos și interesant almanah. Trebuie răsfoit pentru plăcerea ochiului, pentru reproducerile operelor de artă din sculptura și pictura noastră ca și pentru multele și bine alesele fotografii care animează și îmbogățesc textul, apoi citit pentru interesantul său conținut. Un asemenea almanah poate suporta comparația și vecinătatea excelentelor anuare și almanahuri din alte țări, Germania și Italia mai ales.

O carte de memorii

Slouch Hat, By Malcolm Burr D. Sc. With a foreword by Field Marshal Lord Milno. George Allen and Ulwin, Ltd. London.

Doctorul Malcolm Burr a scris o carte de amintiri de pe frontul dela Salonic, foarte interesantă și foarte variată ca motive de inspirație.

Autorul a venit pentru prima dată în contact cu Sârbii ca student la Universitatea din Oxford.

In timpul războiului a fost șeful unui batalion de muncă și în felul acesta a făcut cunoștință cu Jugoslavii.

Cartea e scrisă într'un stil foarte expresiv și colorat, iar autorul care-și cunoaște în amănunțime subiectul, ne prezintă o galerie întreagă de tipuri, foarte strâns legate de mediul respectiv.

Povestirea e plină de detalii interesante, care constitue o bună introducere la studiul psihologiei și rasei.

Trebue să menționăm în primul rând suplimentul consacrat studiului psihologiei Sârbilor, care e captivant prin finețea observațiilor, prin cunoașterea subiectului și prin numeroasele simpatii de care se bucură autorul.

GORILA de Liviu Rebreanu

Alături de „Ion” și „Răscoala”, „Gorila” va însemna în cariera d-lui Rebreanu un moment tot atât de important ca primele două apariții.

Apare în curând la

EDITURA ALCALAy

Reviste streine

La Nouvelle Revue Française

(1-er novembre 1935)

Și'n acest număr, ca'ntotdeauna de altfel, ni se oferă o literatură aleasă, semnată de Paul Claudel, A. Chamson, Paul Valéry, Jules Romains și André Gide.

Scriind despre puterea cuvintelor, d. A. Chamson, după ce relatează câteva interesante dialoguri, ajunge la concluzia că cuvântul ar avea puterea de a dirija actele, și de a face opera oamenilor mai rezistentă. Limbajul ar fi astfel măsura exactă a ceeace noi am putea realiza.

Asupra noțiunii generale a artei, Paul Valéry face observațiuni și aduce unele precizări importante. Astfel — după d-sa — cuvântul artă înseamnă mai întâiu *un fel de a face* și nimic mai mult. Dar această accepțiune nelimitată a dispărut din uzaj. In urmă, acest termen s'a redus încetul cu încetul. Astfel, mai târziu s'a spus despre medicină că este o artă. Există o artă în felul de a merge, o artă de a respira; ba chiar există o artă de a tăcea. D-sa analizează apoi diferitele sensuri ale cuvântului artă și face unele spirituale observațiuni. Apoi ni se arată că arta, considerată ca activitate în epoca actuală a trebuit să se supună condițiilor de viață socială generalizată a acestei epoci. Astăzi arta este organizată și pe lângă faptul că Statul — în foarte multe țări — se încearcă să administreze artele, arta are o presă a sa, o politică a sa interioară și exterioară, școlile sale, piețele sale și bursele de valori.

B. de Schloezer are un articol demn de relevat, mai ales pentru istoricii literari, privitor la carnetele lui Dostoevski în care celebrul scriitor rus își nota diferite gânduri, reflecții și observații, privitoare la romanul „Crimă și pedeapsă”. Din ele se poate vedea că în Septembrie 1865, scriind lui Karkov, directorul ziarului „Ruskii Vestnik”, Dostoevski îi propunea acestuia să-i publice romanul, pe care îl numește „nuvelă”; el îi expune subiectul și ideea în sine a operei și spune că lucrează la el de două luni. Nuvela, însă, s'a transformat în roman. Notele acestui mic jurnal intim, precum și felul cum sunt scrise, au o deosebită însemnătate. De altfel ele au fost publicate încă din 1832, cu o prefață de I. I. Glivenko, în editura de stat rusească.

André Lhote scrie despre criza turismului, atrăgând atenția mai ales asupra frumuseților naturale lăsate în părăsire.

Mercure de France

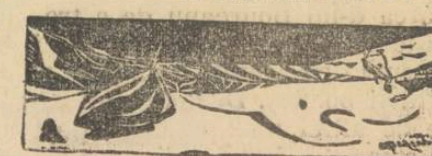
(15 Novembre 1935)

Despre Pasiunea măsurii, Georges Duhamel spune că ideia de moderațiune, cuvântul însuși de moderațiune pare că sufere astăzi de o discreditare destul de suprinzătoare. Intr'adevăr fără să mai cităm părerile lui Duhamel care se referă mai ales la starea de spirit a Franței de azi, n'avem decât să privim în jurul nostru, ca să vedem că moderațiunea a decedat. Ea a fost cultul altei generații, care ne e astăzi străină.

G. de Lautrec scrie despre Mark Twain cu ocazia centenarului nașterii, arătând că acest mare scriitor american reprezintă, împreună cu discipolii săi, forma cea mai recentă a *umurului* (nu humorului), delicioasa stupefacție. Samuel Langkorne Clemens, care mai târziu a luat pseudonimul de Mark Twain, s'a născut în Florida (Missuri), la 30 Noembrie 1835. Părinții tânărului erou se aventuraseră în singurătățile Far-Westului, cu speranța de a face avere sau cel puțin de a trăi confortabil. Dar speranța lor a fost înșelată. Tatăl muri sărac, prematur. Acestea sânt singurele date istorice pe care le avem asupra genealogiei tânărului Twain. Mai târziu fratele său mai mare l-a luat lângă el, în imprimeria unui orășel, pe care o conducea. Peste câtva timp acest frate, fiind însărcinat cu o misiune oficială în Nevada, îl luă pe Twain cu el. Timp de un an acesta parcurse toate teritoriile de vânătoare, ducând o viață fermecătoare, plină de aventuri. In acelaș timp, el începe să publice articole literare în *L'Entreprise Territoriale*, un ziar din Virginia-City. Articolele fură remarcate și apreciate. Din vremea aceea a adoptat el pseudonimul, ca amintire din cariera sa de pilot, destul de repede întreruptă, dar din care a păstrat totuși impresiuni vii, pe care el le utilizează în cărțile sale. Piloții de pe Missisipi, pentru a anunța profunzimea apelor, în locurile periculoase, strigă: Mark three! Mark twain! Adică marchează a treia, marchează a doua. Acest din urmă strigăt pitoresc îi plăcu tânărului Clemens și deveni de atunci semnătura sa.

Amintind că se împlinește tricentenarul alipirii Antilelor și Guyanei la Franța, d. Sitney Delmond scrie despre limbajul și folklorul martiniquez, arătând în ce a constat influența limbei franceze, prin opera de colonizare și francizare a acestor colonii.

ALEX. CARUSSY

Cronica literară

Gh. Brăescu, Sandu Teleajen, Radu Boureanu, Sanda Movilă

Autorii pe care îi recensăm mai jos merită, fără îndoială, mai multă atențiune și am fi fost fericiți să avem putința de a discuta producțiile lor în cronici separate. Insă au apărut atâtea cărți în ultima vreme, încât singurul serviciu pe care li-l putem face este de a aduce la cunoștință cât mai curând cititorilor noua lor operă, fie și într'un mod fugitiv.

D. Gh. Brăescu este un humorist ale cărui merite d. Lovinescu nu s'a sfiit să le pună alături de ale lui Caragiale. Atâta vreme cât d-sa se mărginește la schiță, calitățile sale par evidente oricui. Romanul însă diluează. De altfel pentru noi romanul înseamnă numai „scriere lungă”, și poate cuprinde orice.

Insușirile de observație și de stil ale d-lui Brăescu cer un roman de comentariu al vieții, făcut din părți simetrice, în care să poată domina amănuntul. Orice încercare de imitare a vieții prin masivitate nu convine autorului, întrucât există cealaltă observație anecdotică, care cere alt program de desfășurare. Cine sfătuește pe d. Brăescu să scrie roman „obiectiv”, face o greșală. D. Brăescu este cași Caragiale, un stilist, cu toate vorbele memorabile. De ce și-ar sugruma spiritul în pagini fără rost? E foarte ușor să scrii un roman umoristic, adunând mai multe schițe și legându-le printr'un principiu exterior. Totuș romanul *Conașii* este o scriere interesantă și care va trebui să placă cititorilor. Ceeace este remarcabil la d. Brăescu e tinerețea impresiilor, înlăturarea oricărei moralizări. D-sa are un sentiment proaspăt al vieții moderne, o adevărată plăcere de a trăi măcar în imaginație. Humorul său e ferit de acele înjosiri la care se simt obligați autorii noștri veseli și de altfel totul se bizue pe cea mai desăvârșită documentare. Romanul începe cu existența provincialilor Dodel și Didina. Aceasta din urmă este un soiu de Madame Bovary, care nu ia lucrurile în tragic. Iși înșală bărbatul fără nici un obraz. La rândul lui bărbatul își vede de treabă. Face pântece și avere și nu vede nimic. E de bănuit care va fi structura sufletească a Cocuței, fiica celor doi, de care va vorbi mai cu deosebire romanul. Cocuța știe de mică ce înseamnă un adulter fiindcă a văzut-o, copil fiind, pe mămă-sa în intimități cu amantul ei. Cocuța se mărită cu Vasilică. Căsnicia Vasilică-Cocuța înfățișează o familie modernă, întemeiată pe sinceritate. Fiecare își face de cap pe socoteală proprie, dar amândoi sunt uniți în necesitatea de a-și spori averea. După încercări infructuoase, Vasilică și Cocuța devin bogați de pe urma unui tripou patronat de amândoi. Mai apoi apar și alte rude care, zdruncinate economicește, se refac tot grație metodei lui Vasilică. Romanul d-lui Brăescu este, sub înfățișarea lui zâmbitoare și bonomă, un tablou al societății de azi și o fină satiră, care ar fi fost și mai vioae dacă nu s'ar fi supus de bună voe la regulele romanului epic.

▬

Cu noul roman *Turnuri în apă*, d. Sandu Teleajen dovedește că a știut să se folosească de observațiile criticii, fără ca de altfel să fi părăsit cu totul unele metehne. I le vom arăta în toată sinceritatea. Mult mai echilibrat, deși masiv, cu o desvoltare mult mai rațională, care-l face susținut la lectură, romanul *Turnuri în apă* tratează existența unui tânăr pictor ieșan Gabriel. Pictorul e de familie bună și e mândru. Neavând bani, preferă să moară de foame decât să mănânce la masa mamei sale. Iubește pe o relativă rudă a sa, Principesă, care îl asigură de toată flacăra ei, implorându-l însă de a nu merge mai departe. In cele din urmă Gabriel își dă seama de calitatea sufletească a unui model, Violetta, o ia în casă, se căsătorește cu ea, și moare când ți-era lumea mai dragă, când așteptai dela pictor dovezile talentului său. O insultă absurdă a unui privitor îi dă un atac de cord. Numaidecât te întrebi: ce nevoie avea autorul să omoare pe erou? Pentrucă romanul n'avea nici o rațiune să se sfârșească, după cum n'avusese un motiv să înceapă. Gabriel părea la început un om sănătos la spirit, echilibrat, optimist, bine văzut în societate. Cum poți face un roman din toate astea? E de remarcat de altfel că pe Gabriel îl iubesc toate femeile. Autorul s'a străduit atunci să inventeze un dramatism al omului de artă, în luptă cu societatea. Asta presupune însă cunoașterea proceselor sufletești ale unui veritabil artist, ceeace nu mi se pare a fi cazul d-lui Teleajen, care face din Gabriel, un soiu de bard declamator, cu idei de Ateneu popular. „In crizantemele acestea, îi spune Amelie, l-ai descoperit pe Dumnezeu!” Să nu credeți că Gabriel clipește ironic din ochi ci „el își adună toate puterile sufletului, ca să nu strige de bucurie. Așa dar, arta, meșteșugul curat al mânilor lui, străbătuse platoșa de snobism și blazare a inimii Ameliei Banu. Așa dar un tablou lucrat de el, într'o oră, smulsese masca de prețiozitate a fostei dușmance și o îngenunchiase, o robise mai curând decât se aștepta”. Apoi, deși romanului îi e îngăduit să inventeze, pare totuși ciudată vânzarea produselor pictorului la Iași, a pictorului care n'a ajuns a fi cunoscut măcar la București. Tot așa de caracteristică este concepția pe care și-o face Gabriel despre succes, concepție naivă, actoricească (să nu uităm că autorul e actor în provincie), fără nici o căutare a satisfacției interioare artistice, succes de bâlciu, „organizat”: „Succesul! Succesul! Un fruct atât de râvnit, după care mii și milioane de inși au alergat și aleargă, încălziți de focul unor stranii porunci lăuntrice, îmbătați de zâmbetul a doi ochi de iubită, munciți de gândul tiranic cu care visează să spargă încremenirile prezentului, ori gâtuiți de aspra lege a nevoii de pâne. Un fruct al cărui gust, acum, Gabriel îl cunoaște.... A mușcat cu poftă din el, primele zile, primele săptămâni. Și a învățat apoi, că pe lângă talent, succesul mai cere o organizare proprie, cere o presă, presupune oameni care să împrăștie legende, se consolidează prin invitații adresate „maeștrilor” din orașul provincial, prin invitații verbale făcute oficialilor și personalităților culturale. In scurt, se cucerește după un plan de adevărată tactică de războiu”. Gabriel așe de pătruns de această formulă inferioară a succesului, dă sfaturi și altora: „Insistă... Poate ai noroc. Un succes și ești consacrat”. Oricâtă străduință ar pune autorul să ne exalte pe platul său erou, noi nu putem să-l prețuim. Curioasă, în această ordine de idei, este moartea lui. Un general ramolit, un tip de moralist zgomotos, intră în expoziție și iritat de nuduri, exclamă: „— Dumneata erai autorul porcăriilor la care chemi părinții și îi forțezi să roșească în fața copiilor?... Imi pare rău că te-am cunoscut. Tipi de speța dumitale ar trebui sau închiși pe viață, sau împușcați la zid. Astea sunt scârnăvii, nu tablouri. Impușcat la zid, mă auzi?” Scena este hilariantă. Orice artist din lume s'ar fi tăvălit de râs și ar fi provocat pe ridicolul burghez la o nouă expansiune verbală. Gabriel însă pică jos și moare, încredințat că „i-au aranjat-o”. Gabriel este un ridicol. D. Sandu Teleajen mai încearcă să ne zugrăvească boema ieșană, care constă dintr'o interminabilă serie de petreceri. La început lucrul mai merge, și este pe ici pe colo oarecare psihologie a ebrietății, apoi cititorul e obosit și se întreabă dacă într'adevăr ieșenii își petrec toată noaptea în cârciumi cu rusoaice și femei ușoare. Neîndemânatecă mi se pare încercarea autorului de a da ideia culturii eroilor săi cu mijloace care depășesc pe ale d-sale și e o observație de făcut în general autorilor care prezintă tipi superiori lor. Am văzut ce idei artistice pune d. Sandu Teleajen pe seama lui Gabriel. Ca să ne dea o noțiune de extraordinara erudiție a unui cutare popă, ne enumără biblioteca lui, în care se află tot felul de minunății pe care nu cred să le fi văzut vreodată autorul, dar mai ales *volumul lui Socrat*.

Rugăm pe d. Teleajen să ne împrumute și nouă acest volum cu opera lui Socrat. Incolo romanul e curgător, decent, afară de episodul cu Amelia căreia autorul i-atribue vițiul lesbianismului.

▬

Cele două nuvele din noul volum al d-lui Radu Boureanu, *Fata din umbră* sunt destul de mișcate din punct de vedere al temei, aș zice dramatice. In cea dintâi *(Fata din umbră)* e vorba de o țigancă de care se afecționează o clipă intelectualul Anatol, căutător de altfel de senzații tari.

Țiganca, pentru care iubirea e un mediu de bătăi și crime, se îndrăgostește deabinelea de Anatol și, când i se pare că acesta e hotărît să rămână totuși în lumea lui, se sinucide.

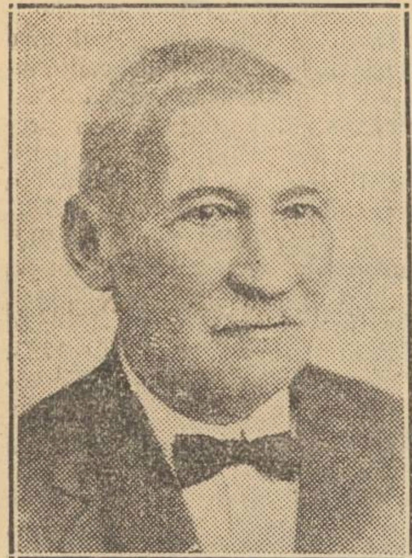
Autorul a urmărit vasăzică să ne stârnească simpatia pentru această ființă de jos, opunând-o „doamnelor”. Din păcate, demonstrația nu poate fi convingătoare la noi. O țigancă e o țigancă și nu poate deveni pitorescă, decât scoasă cu totul din condițiile istorice. In a doua nuvelă *(Üstüné sau colina goală)* e vorba tot de un conflict pasional de tip primitiv, având drept cauză pe tânăra turcoaică Üstüné, care, neputându-și înfăptui dragostea, moare.

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

I. Negreanu

A murit Moș Negreanu, fost administrator general al ziarelor „Adevărul" și „Dimineața". Născut în județul Tecuci, I.

I. NEGREANU

Negreanu a început să muncească dela cea mai fragedă vârstă, făcându-și drum prin viață numai prin mijloace și merite personale.

Copist la primăria satului natal, funcționar comercial la Galați, agricultor, apoi administrator a două mari ziare, Negreanu a știut să câștige totdeauna încrederea și dragostea celor cu care venea în contact.

La „Adevărul" l-a adus priceperea lui, prietenia și prețuirea deosebită a lui Mille și mai cu seamă amintirea unui întreg trecut de lupte pentru cauza cea mare a dreptății și libertății celor mulți și oropsiți.

Alături de Gherea, de frații Nădejde, de Vasile Morțun, de Toni Bacalbașa, Dim. Anghel, Ion Teodorescu și dr. Cantacuzino, Negreanu a susținut primele lupte pentru izbânda ideilor socialiste.

Din primii ani de adolescență, el a manifestat o nestăpânită sete de a se cultiva. Găsea, în mijlocul aprigelor frământări ale existenței, suficient răgaz pentru viața interioară, — pentru lectură și creație.

A avut o pasiune deosebită pentru Drept. A publicat numeroase studii de specialitate, cu o informație juridică adeseori surprinzătoare. Cercetătorii români și străini citau totdeauna cu elogii contribuțiile acestui modest autodidact.

In viața de familie, ca și în activitatea socială, Moș Negreanu era model de generozitate și conduită.

Moare tânăr și iubit de toți, la 83 de ani.

Maria Cunțan

S'a stins în azil, la 73 de ani, scriitoarea ardeleană Maria Cunțan.

Plecată din Sibiu cu douăzeci de ani în urmă, poeta căutase și pentru bătrânețele ei sărace aceeași primire călduroasă pe care metropola o făcuse cu mulți ani înainte pastelurilor și idilelor sale pline de melancolie.

Capitala, care sărbătorise pe artistă, nu s'a putut însă preocupa de o potrivă și de om. Maria Cunțan a trăit, în mijlocul nostru, neștiută, retrasă, torturată de boală și de lipsuri.

S'a născut la 1862 în Sibiu. De tânără a început să publice versuri în revistele „Familia", „Revista Ilustrată", „Dochia", „Revista politică și literară", „Primăvara", apoi tot mai des la „Semănătorul" și la „Luceafărul".

MARIA CUNȚAN

Aceste poezii au fost strânse mai târziu în volum, la Orăștie și Sibiu, apoi republicate în cele două volume tipărite de editura „Minerva" în ajunul războiului mondial.

Opera complectă a poetei, triată astfel și grupată sub titlul „Din caerul vremii", cuprinde multe pagini de prețioasă antologie.

In toată poezia Mariei Cunțan predomină nota singurătății și a melancoliei:

Bătrână vreme, torci într'una
Cu mână rece ca de mort,
Ori bate soarele, ori luna
La tine'n prag, îți e tot una...
Cine va țese-atâta tort?

Cu fiecare clipă pier
Atâtea vise fermecate,
Se mistuesc ca o cetate
Pe care plouă foc din cer.

Versuri limpezi fără artificii de formă, pagini de tristeță și de nostalgie, — iată contribuția acestei poete de talent, care, și în încercările de teatru original și în traducerea „Fecioarei din Orléans" a lui Schiller, a cizelat cuvântul și rima pentru îmbogățirea patrimoniului literar al neamului.

Liviu Rebreanu a împlinit 50 de ani

Cine cunoaște modestia d-lui Liviu Rebreanu, își va da seama că sărbătorirea d-sale de astăzi, îl stingherește. Romancierul nu poate urmări cu interes aceste scormoniri indiscrete în ceeace s'ar putea numi viața sa particulară. Obișnuit să scruteze psihologii, probleme și momente sociale, el trece cu simplă și firească nepăsare peste accidentele legate de propria-i existență.. Accidentul de astăzi, trecere izbânditoare peste o jumătate de veac, merită totuși sublinierea ce i se dă.

D. Rebreanu este nu numai scriitorul de frunte al României moderne, ci o personalitate literară cu adevărat europeană.

Născut la 1885 în comuna Maieri din județul Năsăud, d. Liviu Rebreanu a debutat în „Convorbiri literare" — pe vremea di-

LIVIU REBREANU

recției d-lui Mihail Dragomirescu, — relevându-se printr'o serie de nuvele de puternică structură dramatică și cu subiecte alese din viața celor umili și obidiți.

Nuvelele acestea, adunate mai târziu în volum, vesteau un temperament epic de rară vigoare și o conștiință profund frământată de nedreptățile sociale.

Calitățile acestea și-au găsit un impresionant câmp de desfășurare în romanul „Ion", apărut în 1921 și încoronat cu marele premiu „Năsturel". Romanul s'a bucurat de un succes cu desăvârșire excepțional, atingând în câțiva ani tirajul de aproape 70.000 de exemplare.

Rând pe rând au apărut „Pădurea spânzuraților", „Adam și Eva", „Ciuleandra", „Crăișorul", „Răscoala", „Jar" — toate romane de prestigiu care pot cinsti orice literatură, — apoi volumul de impresii din călătorie „Metropole", piesele de teatru „Plicul" și „Apostolii".

Câteva din romanele d-lui Rebreanu au fost traduse în italiană, franceză, cehă și polonă, valorificând și dincolo de granițele țării însușirile excepționale ale acestui mare romancier.

La 50 de ani, d. Liviu Rebreanu poate fi mulțumit: drumul străbătut a creat orientări luminoase asupra tuturor perspectivelor viitoare.

Etapa care se închee a fost numai un avânt.

— h. b.

Primul roman cu cheie

Romanele d-lui C. Stere au pus din nou în discuție veșnic noua și pasionanta problemă a romanului cu cheie.

D-l C. Stere se apără de presupunerea că personagiile sale ar fi luate din lumea și societatea românească. Domnia sa are dreptate, după cum dreptate au și cei ce-l bănuesc de acest fapt, căutând să recunoască, sub deghizările, transformările, deformările și exagerările autorului, personagii care au fost în anturajul său.

Ca orice creator, d-l C. Stere, caută să-și reclădească, în opera sa, supraviețuirea *faptelor și a*

C. STERE

personagiilor cu semnificarea miturilor pe care le simbolizează în viața sa. Similitudinea este evidentă, dar o identificare este inutilă și cu neputință.

De alt-fel primul roman cu cheie este mitologia din cele mai vechi timpuri. In mitologia chineză și japoneză, cea mai mare parte din zei și eroi nu sunt altceva decât vechi generali, vechi miniștri, ridicați, prin amintirea colorată și recunoscătoare sau răzbunătoare a oamenilor, la rangul de divinități, eroi și înțelepți. Dar chiar în mitologia greacă, dacă nu mergem până la admiterea pretenției pastorului Bochart, *din secolul al XVII-lea, care căuta să recunoască în Saturn, Jupiter, Neptun și Pluton, pe Noe cu cei trei fii ai săi, sau a abatelui Banier, din secolul al XVII-lea care voia să explice Mitologia și Fabula prin Istorie, trebuie totuși să recunoaștem că foarte multe din miturile ei nu sunt decât deformarea faptelor reale. Iată una din aceste deformări, care ca procedeu caracterizează nu numai opera d-lui C. Stere, ci orice operă de creațiune umană.*

Pirați din Creta, pe atunci stăpâni ai mărilor, făceau periodic incursii în Grecia, răpeau tinere fete și le vindeau ca sclave, în Asia. Aceasta până în clipa în care un șef atenian mai îndrăzneț merge să atace bandiții în vizuina lor și dacă ne amintim că Cretanii venerau un zeu taur, aveau aci toate elementele pentru răstălmăcirea fabulei minotaurului și a lui Tezeu. Se zice, de altfel, că mitologia explică și politica.

D. C. Stere, prin mitologia sa, ne dă nu numai o operă de viguroasă construcțiune, ci și un ajutor pentru a ne cunoaște mai bine, o mângâiere că, dacă aspectul sub care se răsfrânge „mitul Stere", nu este tocmai măgulitor și dacă adevărul adevărat nu poate fi prins decât cu foarte multă aproximație, suntem totuși în tovărășia zeităților mitologice, a căror origină și simbol constitue primul și cel mai formidabil roman cu cheie al lumii. Cine știe ce studii și metode ingenioase și arbitrarii vor fi aplicate odată și acestui document literar, spre a-l fixa definitiv printr'o pretinsă interpretare, proclamată complectă și infailibilă. D. C. Stere cu romanul său va da, astfel, de lucru nu numai prezentului, ci și viitorului.

IZABELE SADOVEANU

Câteva date din viața lui Paul Claudel

Fiul unui birocrat, el a cunoscut de mic vașnica turburare a deplasării, căci a întovărășit de mic pe tatăl său „conservator de ipotece". *Născut în Aisne, la 1868, și-a început călătoriile cu Bar Le Duc, terminând cu Bruxelles, iar între ele China, America, Germania și Japonia, cutreerând oceane, regiuni tropicale și țări cu zăpezi.*

Formarea sa sufletească este foarte interesantă. Și-a făcut studiile la liceul Louis le Grand, *având ca profesor pe Burdeau, tipul din* Deracinés *și primind coroana de premiant întâi din mâna lui Ernest Renan, omul pe care l-a urît el apoi mai mult în viață. La 18 ani, Paul Claudel era, ca toți cei din generația sa, ironic față de credința în supra natural, entuziasmat de rezultatele științii, căreia îi acorda primatul cu întreagă și totală convingere, aducând în acelaș timp prinosul admirației sale, celui mai dens materialism.*

Dar în 1886, se duce din dilentantism estetic și în căutarea unor emoții noi, căci începuse să scrie, la slujba de Crăciun dela Notre Dame. După masă veni la vecernie și fu aceasta o dată însemnată în viața lui Claudel. El găsi în catolicism alinarea neliniștii sale metafizice, a fi și a se dezvolta în alcătuirea monumentală a universului, a nu dispărea decât pentru a te alipi de o ființă *superioară și ocrotitoare. Aci rămâne de acum înainte temelia vieții sale, a doctrinei sale literare confundându-se cu ea.*

Format la școala lui Kant, el își începe de aci înainte reeducarea pe alt plan sufletesc. Citește „Pensées" ale lui Pascal, „Meditations sur l'Evangile", *de* Bossuet, *Metafizica lui Aristote. Incepu să compună „Tête d'Or" din care a dat o a doua versiune, probabil după ce s'a pătruns de logica lui Aristote, deși s'ar putea crede că refăcut-o cu toată experiența unei vieți întregi.*

Dante a fost fără îndoială influența cea mai profundă și mai neștearsă din sufletul său. Dintre contimporani Rimbaud, Verlaine, Baudelaire *i-au dat tehnica conciziunii, a elipsei, pe care le-a rafinat în versetele sale, în special de la Rimbaud a primit focul răzvrătirii, pe care l-a pus apoi în slujba catolicismului. Dar inima sa, plină de iubire creștină și de umanitate l-a dus mai ales către Verlaine, căruia i-a închinat admirabile poeme și despre care a vorbit atât de minunat într'o conferință din ultima vreme.*

„Partage de midi" *este privită ca culmea dramei franceze, căci forțele de creație și stăpânire a artei, patimile, remușcările i-au fost înzecite prin credință și după revelația de la Notre Dame, influența poeziilor postume ale lui Baudelaire a fost decisivă. Dumnezeu deveni materia și necesitatea creațiunii sale, iar Biblia, leturghia, ritualul, viața sfinților, izvorul de inspirație. El crea din nou prin artă, cele întruchipate de Dumnezeu, spre a i le oferi apoi ca o imagine a* totalității *lumii. Țesută din toate temele ce servă făuririi destinului omului și docilă realităților celor mai josnice, ele sunt absorbite de puterea artei sale și transfigurate ast-fel în cât să merite numele de om.*

Forma în care sunt turnate aceste realități transfigurate prin arta poetului, vorbește mai mult urechii decât ochiului, de aceia se cer citite cu glas tare. Versetурile sale rareori rimate, numai cu asonanțe numeroase, au mai mult cadența și legănarea hebraică. Arta sa, încă mult discutată și încă neînțeleasă de contimporani, s'a realizat totuși în opere ce țin un loc formidabil în literatura contimporană, ca: „Partage du Midi", „l'Annonce faite á Marie", „Le Père humilité". *Multe din aceste au fost poreclite la început în batjocură „literatură de biserică" și apoi s'au impus și au fost recunoscute drept capo d'opere. I s'a imputat ruperea cu tradiția: în realitate el nu face decât s'o reia din alte puncte de vedere și să reaprindă focul lânced.*

*Dacă am vrea să-l legăm de aticism nu i-am găsi de sigur o filiație greacă. Totuși el se realipește la tradiția greacă veche, printr'un fel de romantism ce se găsește în Eschyle, din care Paul Claudel a tradus pe „A-*gamemnon". *Aceiași putere de a reînsufleți flacăra în creația modernă cu măreția imaginilor, cu tunetul și asprimea expresiunii sale poetice, face din opera sa o renaștere, o reînsuflețire a literaturii printr'o spiritualizare de care, fără îndoială se simțea nevoia. Poate însă că sub forma găsită de Claudel, pentrucă Academia Franceză, cu tot talentul și autoritatea sa recunoscută nu l-a primit în sânul său.*

Mai cu seamă în această din urmă nuvelă se observă înclinarea d-lui Boureanu de a trata temele sale, în felul d-lui Bucuța, cu multă coloare și efluvii poetice. D. Boureanu este de altfel un apreciabil poet și chiar și aci multe din culorile sale sunt delicate. Insă în cele din urmă meșteșugul acesta începe să fie plictisitor în proză. Iată cum face, cu imagini, autorul analiza psihologică a lui Anatol:

„E planșa geografiei sufletești a lui Anatol. Dacă un om serios privește printr'o lucarnă, neașteptat în ființa lui sufletească va surprinde un aspect, sau mai multe cotituri ciudate și se va întreba, călăuzit de o logică sănătoasă, dacă nu i se înfățișează o fantoșă, nu un om Anatol e dintre cei care pornesc după ținuturile aurifere din ei și se trezesc veșnic în senzația unei stepe fără margini. E Anatol o măsură infimă dintr'o lume bolnavă, reflexul unei generații falimentare? Anatol surâde. Toate astea sunt grăunțe măcinate și rumegate. E un aluat în care se încleiază atâtea degete. E comic ca sbaterea unui cărăbuș pântecos, răsturnat pe spate. Piciorușele bat aerul inutil, nu-i nimic real de care să se sprijine. Și dacă cineva vine și-i dă un bobârnac salvator, cărăbușul face o tumbă în aer și revine în aceeași situație de desnădejde și de comic".

Chiar când descripția e la locul ei, d. Boureanu se cam pierde în mărunțișuri și în prețiozități „poetice", cum e cazul cu incendiul:

„...Lampa a țipat pe podele. Intâi a fost să se stingă, însă feștila a stat o secundă dreaptă ca un cap de viperă, apoi s'a aplecat să guste din ...lta de gaz ce se prelingea până printre podelele rare. Lichidul, aprins, cădea peste vrafurile de saci, de sub scara interioară. Focul gustă din saci. In scurt timp, diavolii mici au scos limbi trandafirii. Apoi flăcările s'au ridicat, în cozi, și au prins să se încolăcească. Focul gustă din saci. Etc., etc.".

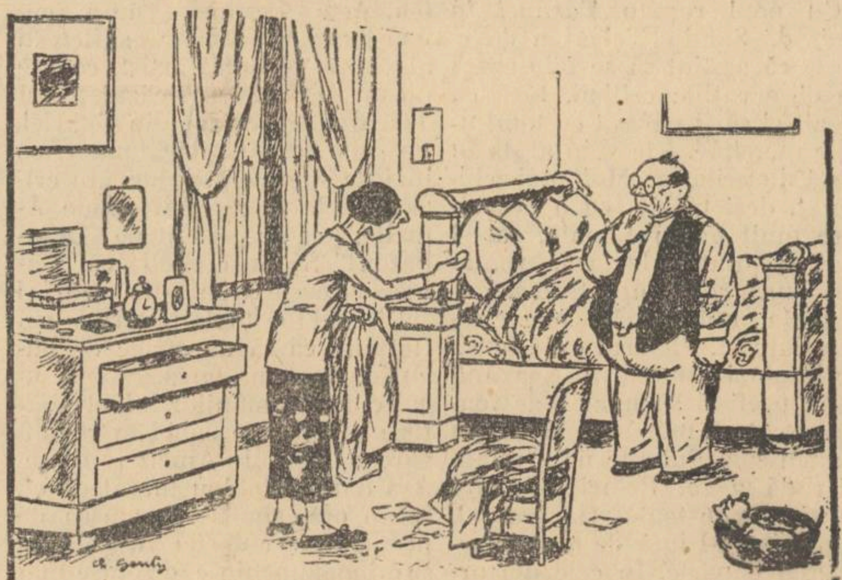
■

Și d-na Sanda Movilă e venită din poezie la proză. Mișcare în această nouă carte a sa, *Desfigurații*, ar fi destulă, dacă n'ar fi așa de centrifugală. Figura centrală este Ada. Iubirea ei cu Ștefan și cu Lucian totdeodată, nu pare a fi suficient motivată în contradicția ei, deși femeia este în genere contradictorie. Ada suferă de aspirațiuni vagi. Fuga ei într'o mânăstire de maici, după moartea în războiu a logodnicului ei Ștefan, rătăcirile ei de ici colo, legăturile cu un Colea, desaxarea ei în sfârșit, par a veni din intenția autoarei de a zugrăvi apetițiunea către o existență pătimașă a femeii. Insă o femee are și ea granițele ei sufletești. Ada le depășește într'o aspirațiune mai înaltă, mai egoistă, dar nefeminină, aceea a gloriei. Ea nu vrea nici bărbat, nici mici satisfacții, ci reputația. De aceea părăsește țara și pleacă în America, spre a-și găsi adevărata figură, ca să nu rămâe *desfigurată*.

Tema ar părea curioasă la o femee, la prima vedere, dar când te uiți bine, e normală. E aci psihologia „artistei", care vrea să rămână liberă, coborând satisfacția carnală la o simplă higienă discretă. D-na Sanda Movilă ar fi izbutit să facă romanul mult mai interesant, dacă nu l-ar fi îmbâcsit cu un fum de vaporozitate, care face toate cețoase, greu de desprins și de înțeles.

G. CALINESCU

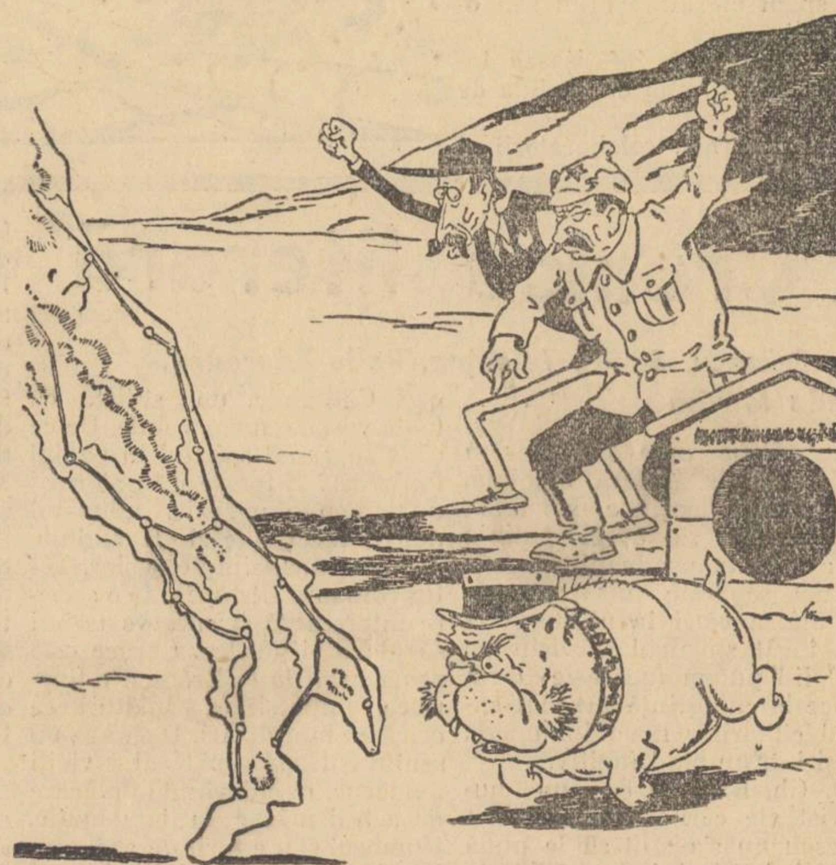
Gelozie

— Și piesa asta de 20 de lei ce caută la tine? De unde-o ai?
— Nu-mi aduc aminte! Crede-mă!
— Juri că nu ți-a dat-o o femee?

— Las'o să țipe. A usă crea dă că-i Radio...

Fuga lui Mussolini din fața sancțiunilor.

A apărut:
UZINA DE BASME
de I. I. Cantacuzino
Plecând dela câteva date teoretice a realității cinematografului autorul descrie pe actor, regisor, technica, scenariul și muzica cinematografului.
Editura „ALCALAY"
Se găsește la toate librăriile

Atelierele „Adevĕrul", Str. Const. Mille No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII” SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 783
Duminică 8 Decembrie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Liviu Rebreanu

de G. Călinescu

O sărbătorire a d-lui Liviu Rebreanu cu prilejul împlinirii vârstei de cincizeci de ani este mai mult decât o formalitate politicoasă, obicinuită în presa care trebue să scrie oricând ceva nou. Este un mijloc de a aduce aminte lumii care a uitat, acum când vitrinele sunt pline de romane româneşti, că acest roman românesc a fost creat de d. Liviu Rebreanu. Concurenţa firească, agent al oricărui progres, tinde întotdeauna să micşoreze ba chiar să întunece meritul precursorului. Omul e ingenios şi găseşte numaidecât formule: că romanul e altceva decât o înfăţişare de fapte, că cutare a ajuns să aibă un cuţit analitic din cele mai tăioase, că altul însfârşit a împământenit pe Proust în România, în afară de care orice manifestare literară este principial moartă. Trecem deocamdată peste chestiunea naturii romanului şi repetăm: de n'ar fi decât asta şi numele d-lui Rebreanu merită să fie glorificat. El pentru întâia oară a născut în cititorul român convingerea că un roman românesc poate exista şi se poate citi. Romane se mai scrisese şi înainte, dar sufereau toate de timiditate. Operele lui Duiliu Zamfirescu sunt nişte nuvele şi trebue să avem odată curajul de a spune că sunt de o desăvârşită mediocritate şi că nu e nicio raţiune să fie predate cu atâta religiositate în şcoală. *Ion* este întâiul adevărat roman românesc modern. Inseamnă aceasta că alt scriitor până atunci n'ar fi fost în stare să scrie un roman, că genul acesta cerea numaidecât o evoluţie sufletească de câteva decenii? Eu cred că nu. Romanul lui Filimon, pentru vremea lui, nu e deloc mediocru. Caragiale, dacă ar fi voit, ar fi putut scrie un foarte bun roman de un anume fel. Lipsea însă exemplul şi se pare că românul nu poate îndrăzni nimic fără pildă. Clasicii noştri scriau nuvele şi nimănui nu-i trecea prin gând că un român trebue să scrie şi romane. Nu s'ar fi găsit de altfel nici editor pentru o carte aşa de groasă, pentrucă şi editorul era încredinţat că românul e născut poet. Războiul are şi el meritul lui în zămislirea romanului nostru. O mare sete de citire, acum stinsă, însufleţea pe tinerii întorşi din luptă, iar legăturile cu Occidentul nu erau pe deplin reluate. *Ion* a venit la vreme, dar aceasta n'ar fi fost deajuns, dacă n'ar fi fost o operă de mare talent. De atunci orice scriitor român plănueşte un roman, de obiceiu în două volume ca *Ion*, şi nu rareori după o formulă din care să reiasă o critică a felului de a scrie al d-lui Rebreanu. In umbra d-lui Rebreanu au apărut de atunci romane în două volume care au fost primite cu o nebănuită favoare de cititori, fără să merite aceasta, şi numeroşi scriitori se aşează *alături* de romancierul ardelean. Adevărul este că Liviu Rebreanu va trebui, oricare va fi evoluţia genului, să stea în frunte ca un patriarh, pentru bunul motiv că el a descoperit America.

Dar d. Liviu Rebreanu merită să ocupe scaunul domnesc al genului şi pentru un merit mult mai fundamental. In anii aceştia lipsiţi de spirit critic, în care mişună teoriile şi lipseşte gustul, lucrul trebue spus. I se recunoaşte romancierului meritul de a fi scris întâiul roman „bun” românesc, dar numaidecât i se opun idealităţi faţă de care valoarea sa rămâne cu totul relativă, aproape culturală. *Ion*, *Răscoala* sunt în fond romane *ţărăneşti*. Asta ne duce înapoi la semănătorism. Năzuinţa noastră este, ni se spune, să creăm romanul vieţei de oraş, a vieţii complexe, singura în stare să mulţumească spiritele alese şi să ne recomande cercurilor universale. D. Liviu Rebreanu povesteşte lucrurile în planul întâiu, exterior, anum scriitori români vor însă căderea la fundul negru de adâncime, obscur, al subconştientului, vor hermetismul şi substanţialitatea în proză, vor într'un cuvânt romanul proustian.

Faptele însă sunt ostile teoriilor şi, examinându-le bine, vezi numaidecât că d. Rebreanu nu numai a scris întâiul roman românesc dar a intuit care e adevărata cale pe care un român poate deocamdată merge cu sorţi de izbândă. Societatea noastră nu este şi nu va fi multă vreme o societate de tip complex. Sufletul nostru e încă nou, patriarhal. Oraşele noastre sunt nişte sate şi Capitala însăşi e un sat mai mare, unde nimeni nu se pierde. Cetăţeanul este de cele mai multe ori un ţăran descălecat la oraş. Oraşul românesc e lipsit de orice turburare, de orice ispită pentru suflete. Scriitorul însuş e fie ţăran fie provincial, cu moravuri simple, cu viaţă aşezată. Mihai Sadoveanu, celălalt mare prozator, stă dovadă. Scriitorul român nu bea opiu, nu călătoreşte în Asia, nu are viţii somptuoase, n'are viaţă sbuciumată. Cel mai mărunt scriitor occidental e un monument de putreziciune orăşenească. Unul caută beţia stupefiantelor, altul dibue experienţe sexuale, altul însfârşit e atât de pervers încât atrage şi animalele în cercul petrecerilor lui deşănţate*) Dar în sfera intelectualităţii? Societatea noastră îngădue cultura temeinică, refuză încă marile beţii, şi un Anatole France sau un de Gourmont nu-i vom avea curând. Se petrec la noi lucruri care aiurea ar fi scandaloase. Un romancier crede că Socrat a scris cărţi şi le pune în biblioteca unui erou. Nu e un caz de incultură, ci de neinformaţie, deoarece scriitorul nu are prilejul să frecventeze cercuri erudite. Oricât s'ar întortochia scriitorul român, fondul lui sufletesc rămâne elementar. Iar un individ elementar nu subtilizează ci cântă impulsiunile fundamentale ale sufletului: dorinţa de pământ şi de bună stare, bucuria de a trăi, bucuria scurtă a dragostei simple carnale, ura de tot ce depăşeşte calmul acestei stări, egoismul biologic. Niciunul din poeţii şi prozatorii noştri clasici n'a fost un complicat şi n'a zugrăvit complicaţii. Eminescu a cântat femeea ţărănească bine legată şi neprefăcută:

Nu-i subţire ci 'mplinită,
Cum e bună de iubită,
Nici prea mică, nici prea mare,
Plinuţă la 'ncingătoare,
Plinuţă la sân, la faţă,
In cât ai ce strânge'n braţe.

Dramaturgul român a înfăţişat eroi cu „iubire de moşie”, prozatorul oameni stingheriţi de viaţa de oraş. Era aci o inferioritate a literaturii noastre sau un punct esenţial? O literatură e universală, dar e trainică atunci când e autentică. Nimic mai autentic rusesc decât literatura lui Tolstoi şi a lui Dostoiewski. Ruşii au spiritul absolut. Tolstoi îşi aruncă încălţămintele şi felicită pe un soldat bulgar care a refuzat să ţină arma în mână. Raskolnikoff al lui Dostoiewski trece pe dată din câmpul speculaţiei în acela al faptei. De ce am căuta să imităm pe Proust, când nici o cultură nu poate şi nu vrea să-l imite. Englezul marinar ne-a dat *Robinson Crusoe*, Germania speculativă po nul metafi-

(Continuare în pag. II-a)

* Hugues Rebell (v. Mercure de France, nr. 898, p. 56 urm.)

Dom. Bezsa — Portret

ANIVERSARE...

Laudele de circumstanţă sunt de prisos pentru un scriitor care a putut să creeze cele patru romane, sprijinind pe umerii lor monumentul ţărănimii româneşti, ca patru Cariatide, fiecare cu altă faţă a realităţii, dar purtând toate pecetea aceluiaşi izvor de inspiraţie: izbucnirea, cu atât mai impetuoasă cu cât a mocnit mai adânc, a revoltei din sufletul mult răbdătoarei noastre ţărănimi.

Deşi a fost directorul Educaţiei Poporului, pe timpul când acesta era la Ministerul Sănătăţii şi al Ocrotirilor sociale, d. Liviu Rebreanu nu este, în esenţa sufletului său, un reformator.

Cu firea sa de ţăran ardelean, pătrunsă de realismul aspru al unei vieţi în care problema socială se pune de la sine, neîndurată şi insolubilă, el, după propria-i mărturie, nu-şi poate da amăgitoarea iluzie „de a îndrepta lumea şi ţara”.

Sub fruntea înaltă, încruntată de o coamă căruntă, disciplinată de foarfeca şi peria bărbierului bucureştean, atât cât îngăduie vigoarea ei firească, ochii albaştri, de un albastru smălţuit, opac şi dur, cu sclipiri de oţel, arată hotărîrea, fără de recurs, de a nu lăsa să străbată, până la sufletul lui, de cât ceia ce se leagă de instinctele sale ţărăneşti şi de concepţiile, solid şi odată pentru totdeauna, închegate în jurul lor.

„Puţină dreptate şi libertate pentru toţi şi în special pentru cei mulţi”, iată năzuinţa care izvorăşte în mod firesc din sufletul ce a răsfrânt pateticul fără de sfârşit al dramei din „Ion”, „Răscoala”, „Pădurea spânzuraţilor” şi „Crăişorul”. Acel care a trăit în adâncimea vieţii frământate şi arse de toate suferinţele a mulţimii, măsoară cu adevărata intuiţie a artistului, puterea omenirii de a se ţinea pe marginea prăpastiei şi zădărnicia efortului noilor „Icari” de a trece în zbor.

LIVIU REBREANU

In viaţă el păstrează acel simţ al măsurii reale, adus din străvechea cunoştinţă a celor ce au avut de furcă cu elementele naturii în veci nestăpânite şi fără de măsură...

Sufletul lui Rebreanu nu este duios, nici moale. Opera sa formidabilă e lipsită de lirism, ea ne zguduie, ne cutremură şi ne face să ne ridicăm cu ultima energie în răzvrătire, ne face poate să plângem dar nu de înduioşare, ci de mânie şi ciudă neputincioasă. Simţim tot tragismul unei realităţi care stăpâneşte destinele mulţimii cu fatalitatea necesităţii biologice, cu ţăria neînvinsă a unui fatum, pe care nu putem să-l stăvilim decât în mică măsură cu luciditatea puţină a minţii noastre. De aceea atât atitudinea artistului cât şi acea a omului, dacă ne dau intuiţia suferinţei infinite, ne dau şi pe aceea a mărginitei noastre puteri de a-i sta împotrivă.

El nu are senzul fraternităţii, sentimentul camaraderiei, acea duioasă atitudine de frate compătimitor, dar care nu poate decât vărsa lacrimi, sau arunca blesteme, alături cu fraţii şi camarazii de suferinţă, ca marii noştri scriitori de odinioară. Ci ca un adevărat realist al gliei, în ogorul restrâns al asociaţiei scriitorilor români, el are simţul ascuţit al unui plan de luptă, este sindicalist al camaraderiei profesioniste, dar tot pe terenul experienţii dela ţară, cu concepţia veche pământeană, a breslei şi a intereselor ei imediate.

Viguros şi plin de seva tinereţii, ca un gorun din codru, el a crescut şi se înalţă în mijlocul nostru din propria-i sevă, stoarsă din pământul în care-şi are rădăcinile, legănându-se, abia atins de furtunile pe care piticii din juru-i le suflă în spre cununa lui de frunze. Liviu Rebreanu are independenţa, puterea şi intangibilitatea unui element al naturii, dincolo de bine şi de rău, de estetic şi de inestetic, de convenţii şi de critică....

IZABELA SADOVEANU

Rebreanu şi sufletul mulţimii

Ceiace a surprins pe publicul cititor de acum cinsprezece ani la apariţia lui „Ion” al d-lui Rebreanu, a fost în primul rând o neîndoelnică sinceritate a autorului faţă de eroul lui. Era poate pentru prima oară în literatura noastră când un scriitor zugrăvea sufletul ţărănesc fără idealizare şi fără altă poezie decât cea care e proprie acestui suflet. Şi am asistat atunci la un fenomen interesant şi ciudat: un subiect literar atât de frământat, atât de uzat şi atât de stors cum părea ţăranul, se înfăţişa dintr'odată ca un material uman nou şi proaspăt, lăsând cititorului impresia că el nu putea fi decât aşa cum era văzut şi descris în „Ion”.

O perfectă naturaleţă a naraţiunii este încă una din caracteristicile de frunte ale operei d-lui Rebreanu. Nu este poate scriitor român contemporan la care să lipsească mai mult manierismul şi obsesia frazei frumoase. Iată un autor căruia i se potriveşte foarte puţin expresia curentă şi odioasă care consistă în a spune despre un scriitor că „face” literatură. Opera d-lui Rebreanu, în părţile ei esenţiale, nu dă impresia aceea de făcut, de caznă şi de umplutură, care strică câteodată chiar opere literare pline de multe calităţi. Ştiu că tocmai această particularitate i-a pricinuit d-lui Rebreanu învinuiri diverse, dintre care a avut oarecare curs aceia că autorul „Pădurii spânzuraţilor” n'are destulă culoare în stil şi nu-şi cizelează deajuns fraza. Asia înseamnă o rea credinţă critică. A privi cu lupa estetizantă opera masivă şi colţuroasă a d-lui Rebreanu este o greşală de optică literară.

D. Rebreanu nu este un detailist literar care să-şi târâie cu glăscior de greer un păinjeniş de fraze iscusite. Substanţa operei lui, sănătoasă şi terestră, e debitată în fraze largi şi simple, monotone, poate, câteodată, dar nici odată inutile. Din această pricină, analiza prea prelungită nu-i convine. Natura dinamică a talentului său nu se poate mulţumi cu adânciri prea dese şi cu cizelări prea atente. Ii plac faptele, dramatismul, vâltoarea realităţii, adevărul situaţiilor, desfăşurările largi şi impetuoase. Cu asemenea însuşiri fără îndoială că meticulosul stil frumos nu-l preocupă.

Şi nici nu-i trebue. Ce nevoie de stil frumos mai poate fi în acele admirabile pagini din „Răscoala” în care ni se zugrăvesc începuturile răzvrătirii, cînd se ridică în zări flăcările conacurilor incendiate? O creaţie de atmosferă mai puternică nu poate fi. Tot acest roman este o capodoperă de nelinişte crescândă; apropierea răscoalei, încolţirea ei în sufletele ţăranilor şi aşteptarea ei nelămurită în cugetul boerilor sunt deschise cu o armă inimitabilă a gradaţiei în povestire şi cu o putere de învăluire şi de convingere fără cusur. Fantasma uriaşă şi sângeroasă a răscoalei umple întreaga carte, închegându-se tot mai mult cu fiecare pagină până la catastrofa finală.

D. Rebreanu a dat dovadă în „Răscoala” că este un admirabil mânuitor al mulţimii. Eroul acestui roman este mulţimea. Nimic nu e mai greu în literatură decât zugrăvirea vieţii colective. Scriitorii sovietici, de exemplu, se silesc zadarnic să ajungă la exprimarea sufletului colectiv. Personalitatea variabilă iş inconsistentă a mulţimii se acomodează greu cu tehnica romanului, care cere concentrarea acţiunii în jurul unui personaj central. Descrierea mulţimii în stare de repaos, de linişte, de muncă paşnică, este menită să cadă în monotonie didactică. De aici lipsa de acţiune şi de interes a tuturor romanelor sovietice cu subiect din viaţa colectivă a Rusiei de azi. Pentruca mulţimea să poată oferi prilej de fecund subiect literar trebue ca ea să fie considerată şi prinsă într'un moment de desordine, de frământare, de schimbare. Adică tocmai în stare de răsvrătire.

Totuşi şi atunci realizarea literară rămâne nespus de grea. Puţini sânt scriitorii care să se încumete s'o facă, şi mai puţin încă cei care s'o reuşească. Unul dintre acei care a reuşit această expresie literară a mulţimii în stare de revoltă este d. Rebreanu în „Răscoala”.

D-lui Rebreanu îi trebue contraste violente, pasiuni primare şi puternice, suflete dintr'o bucată, voinţe deslănţuite şi situaţii bine tranşate. Iată de ce aerul de seră din subteranele sensibilităţilor complicate îl oboseşte repede. Eroii lui nu sufăr de nici-o boală a personalităţii, sânt oameni bine definiţi şi cu suflet robust, conduşi de instincte sau de patimi bine conturate. Chiar Apostol Bologa din „Pădurea spânzuraţilor” este unul din aceşti oameni. Trebue o catastrofă exterioară cum e aceia a războiului pentru a deslănţui în sufletul lui Bologa furtuna şovăelilor şi a întrebărilor chinuitoare. Ardeleanul ofiţer în armata austriacă, în dragoste cu o unguroaică, frământat între trădarea faţă de armata din care face parte şi imboldul către fraţii împotriva cărora e nevoit să lupte, nu e un caz mărunt, ci un xemplu tipic de umanitate cum e şi Ion, ţăranul îndrăgostit de pământ până la crimă.

LIVIU REBREANU

D. Rebreanu aduce în literatura noastră un suflu de sănătate şi trăinicie sufletească. Aceasta apare nu atât din soluţionarea vre-unor probleme morale sau sociale cât din vigoarea cu care d-sa zugrăveşte câteva trăsături fundamentale de realitate românească. D. Rebreanu nu se lasă dus de imaginaţie decât atât cât îi trebue pentru a reconstrui literar o fâşie de viaţă adevărată. Această neobosită observaţie a vieţii îi completează din belşug eventuale lacune ale invenţiei. Iar prin stilul ei sobru şi limpede, opera d-sale e o minunată contra-otravă pentru un bizantinism literar, care poate fi bun la o anumită etapă din evoluţia unei literaturi dar de care, astăzi, literatura noastră nu are nevoie.

AL. PHILIPPIDE

In jurul afacerii Dreyfus

Victoria cea mai însemnată a Republicii Franceze a fost o victorie intelectuală, reuşită în afacerea Dreyfus. *De obiceiu însă cei ce scriu istoria acestei republici nu vorbesc de cât de reprezentanţii cugetării reacţionare şi aceasta pentrucă ea e reprezentată de* Taine, Renan *sau* Flaubert. *Victoria în Afacerea Dreyfus nu au câştigat-o cine ştie ce personalităţi deosebite, este drept. Ea a fost însă o luptă purtată de micii intelectuali, de intelectualii de provincie, de cadrele locale, notabilităţile din provincie, şefii militari şi oamenii politici.*

E drept, după cum afirmă Albert Thibaudet, că din Afacerea Dreyfus, au eşit noile cadre republicane, dar începuturile mişcării intelectuale republicane şi dreyfusiste sunt schiţate încă din 1873, prin o ceată de filozofi independenţi, având prietenii cu protestanţii şi orientate spre Geneva, iar ca şef pe Renouvier, *care alături de* Cournot *era cea mai puternică cugetare filosofică a epocii.*

In 1872, Renouvier se declară unul din făuritorii Republicii. El luptă pentru ea şi influenţa lui speculativă *a fost, timp de treizeci de ani, printre cele mai întinse şi mai puternice. Organul hebdomader* „La Clique Philosophique", *redactat de* Renouvier *şi de* Pillon *apare într'o mie de exemplare şi nu se poate susţine decât pentrucă Renouvier, care avea puţină avere, plătea deficitul regulat din buzunarul său.*

DREYFUS

Aceste o mie exemplare îşi aveau cititorii credincioşi care le aşteptau, le citeau şi le comentau, dar interesul nu depăşea cercul celor o sută de filosofi care formau cadrele cugetării. Echipa de doctrinari ai cugetării republicane pe care o dorea Renouvier nu s'a putut realiza. Numai prin afacerea Dreyfus corpul de doctrine din Critica fiolsofică s'a împrăştiat cuprinzând cadrele intelectuale şi politice. Dar atunci s'a văzut că cugetarea politică a lui Renouvier, cu toate că pe un plan diferit de acel al lui Taine sau Renan, a fost prin 1873 tot atât de importantă şi că a contribuit într'o largă măsură la alcătuirea unei ideologii republicane; politica universitară, dreyfusistă, peguystă, „europeană" *în adevăratul înţeles al cuvântului.*

O mare parte din opiniile expuse în revista „Critique" sunt încă în curs de aplicare, iar cea mai mare parte din ele trebuie să aparţină adevăratei politici republicane, să formeze viitorul program al acestei a treia Republici Franceze.

Astfel Renouvier are o opinie în chestiunea Alsaciei - Loraine, *pe care o formulează într'un articol din 2 Oct. 1873, al revistei sale. Există o chestiune Alsacia-Lorraine, zice el, pentrucă împotriva dreptului public, care a pătruns încetul cu încetul în conştiinţa naţiunilor, un milion şi jumătate de cetăţeni au fost anexaţi împotriva voinţii unanime". Dar, urmează el, un tratat e un tratat. In numele cărui principiu ar mai putea Franţa pune mâna pe aceste provincii, chiar atunci când s'ar simţi destul de bine pregătită pentru a o face? Ar trebui să existe un drept superior dreptului naţional, superior oricărei specii de drept internaţional, care să-i îngăduie să o reia în patrimoniu, fără ca acest act să fie cucerire sau recucerire.*

Franţa, consultată în 1871, prin alegerile sufragiului universal, a ales pe partizanii păcii. Aceasta înseamnă, zice Renouvier, că departamentele Franţei au renunţat la dreptul asupra Alsaciei-Lorrainei. *Dar ele n'au putut renunţa la dreptul* Alsaciei-Lorrenei, asupra ei însăşi, *care nu le aparţine.*

Protestul Alsaciei - Lorrainei la adunarea din Bordeaux nu e făcut nici în numele Franţei, care le-a cedat, nici în numele Germaniei care le cerea ca Shylock, „pentru o livră de carne". El era făcut în numele lor propriu către conştiinţa umană, către Europa de azi şi de mâne. „Poziţia pe care ar avea-o Franţa, politica la care o sfătuim, ar fi un apel permanent la Europa pacificatoare şi distribuitoare de dreptate, în favoarea lor şi a dreptului de a dispune de ele".

Se dădea, urmează el, dreptul de apelanţi la viitorul conciliu, *celor ce nu erau în ruptură cu Biserica, dar erau partizani ai unor doctrine nerecunoscute de ea. Franţa ar trebui să adopte această situaţie de* apelantă la o viitoare adunare europeană, *pe baza dreptăţii cauzei şi mai ales fiind vorba nu de drepturile sale, ci de acele ale Alsaciei-Lorraine. Şi Renouvier precizează că prin Adunare Europeană nu înţelege un congres cu atmosfera rece a unui conciliu de diplomaţi, ci o adunare alcătuită pentru întâia oară de* delegaţi, reprezentanţi adevăraţi ai păcii şi dreptăţii popoarelor şi a guvernelor! *Această adunare, închee el,* căutând cu sinceritate pacea şi justiţia *europeană îşi va găsi, pe lângă acestea, şi* satisfacerea propriei sale onori şi a propriului său interes".

Sfatul său n'a fost urmat de cât în parte şi aceasta mulţumită faptului că Ludovic Filip, Guizot şi partizanii lor adoptaseră, în principiu, subordonarea chestiunilor, care prin egoism sau demagogismul puterilor politice, ar putea duce la lovituri de forţă, unui concert european. El a fost reluat cu strălucire de Lamartine care l-a practicat în politica sa şi mai ales de Napoleon al III-lea, care a subordonat orice anexiune unui plebiscit.

Va trebui să treacă o jumătate de secol până ce ideile lui Renouvier să ia fiinţă şi corp pentru prima oară.

Astăzi acei pe care Renouvier îi numeşte cu o formulă fericită „apelanţii" îşi au conciliul lor. *Liga Naţiunilor, şi chiar tratatul dela Versailles, are în vedere* dreptul de apel.

Dar putem noi privi Italia ca o naţiune apelantă? Care este minoritatea *care în afară de frontierele ei cere să-i fie alipită?!...*

Renouvier a văzut just şi instituţiile de la Geneva sunt dovadă, pe zi ce trece, că nu e vorba de o Utopie—Birourile de la Geneva sunt, după expresia lui Albert Thibaudet, măduva spinării *a unui organ de adaptare permanent, în curs de constituire.*

Rămâne de realizat o altă parte din „renovarea" politicii externe, dorită de Renouvier; acea simplă propoziţiune pe care el o propune ca mântuirea tuturor statelor: „a judeca onoarea în politică, după aceleaşi principii după care se judecă rătăcirile în relaţiile dintre indivizi".

Pentru aceasta trebue curaj şi convingere. Reîmprospătarea amintirii Afacerii Dreyfus, a luptelor crâncene şi discuţiilor pătimaşe din jurul ei, este un exemplu de urmat, dar mai ales o tactică de aplicat.

E foarte probabil că Renouvier formulând acest deziderat ideal, este stăpânit de ceia ce un ilustru ministru al Franţei a numit „o nobilă candoare de savant". Dar câte profeţii, câte propuneri nobile şi generoase, nu s'au coborît, în decursul timpurilor, din îndepărtata ţară a Utopiei, devenind realităţi, numai pentrucă au fost savanţi şi idealişti destul de candizi să creadă în ele şi destul de curagioşi să le rămână credincioşi împotriva tuturor cu orice preţ.

IS. SD.

Actualităţi Ştiinţifice

Soare în... stomac

La recentul congres de terapie fizică, care s'a ţinut la Palmert-House în Chicago (Statele Unite), medicul american doctorul Mandelbaum, din New-York, a făcut o interesantă comunicare relativă la rezultatele obţinute cu un generator minuscul de raze ultraviolete.

E vorba de o mică lampă de cvarţ, care trebue înghiţită de pacient şi, odată ajunsă în interiorul corpului, emite radiaţii ultra-violete.

O demonstraţie a D-rului Mandelbaum

Lampa, care poate fi dirijată după voie asupra diferitelor organe bolnave, este folosită pentru acţiunea ei bactericidă, în special în cazul tuberculozei pulmonare.

Radio şi porumbeii călători

Multă vreme s'a crezut că undele electrice au efectul de a perturba simţul de orientare al porumbeilor în sbor.

Pentru verificarea acestei ipoteze, s'au făcut experienţe încă înainte de războiul mondial, — prin 1909 şi 1910 — în special la oficiile militare de porumbei din Spandau (Germania).

După sfârşitul războiului, aceste experienţe au fost continuate şi au dus la concluzia că rătăcirile în sborul porumbeilor nu sunt datorite undelor de radio.

Totuşi pentru a se înlătura orice îndoială şi a se stabili cu preciziune cauza adevărată a acestor rătăciri, acelaş oficiu militar de porumbei călători din Germania, a întreprins acum o nouă serie de încercări, utilizând de astădată cele mai moderne mijloace.

S'a constatat astfel că porumbeii, a căror urmă se pierde în sbor, pier adesea din pricina unor condiţii meteorologice nefavorabile (furtună, vârtejuri, etc.)

Deasemenea, vina acestor accidente o poartă şi unii crescători de porumbei, care dau drumul să sboare unor păsări, insuficient pregătite.

Să nu uităm că porumbeii călători trebuesc exersaţi în etape succesive, pentru sboruri din ce în ce mai depărtate.

La început, tinerii porumbei se familiarizează cu locurile imediat învecinate, pe o rază de vreo 30 de km. În urmă, raza e sporită progresiv la 60, 100 şi 200 de km. In felul acesta, porumbeii, cărora li se dă drumul într'un loc cu desăvârşire necunoscut, reuşesc totuşi să găsească direcţia generală pentru a se reîntoarce la locul de plecare.

Acest simţ de recunoaştere e determinat probabil de un soi de excitaţie datorită razelor de lumină.

Intr'adevăr, dacă dăm drumul porumbeilor întotdeauna la o anumită oră a zilei, ei se deprind să recunoască direcţia sborului după unghiul de incidenţă a luminii solare.

Prin aceasta reuşesc să-şi menţie aproximativ orientarea generală, până când ajung, după câtva timp, la un punct de reper din etapa precedentă.

In rezumat, din experienţele recente, rezultă că facultatea de orientare în sbor a porumbeilor — problemă care apare încă destul de dificilă pentru cercetători — se reduce în definitiv la un fenomen pur optic şi nu radioelectric, cum se credea până acum.

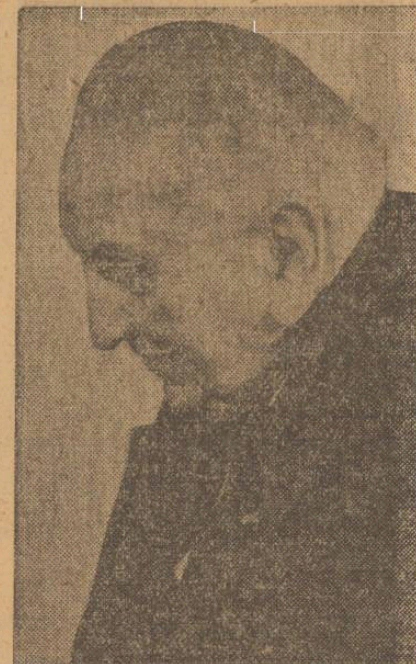
Aniversarea cinematografului

S'au împlinit de curând 40 de ani, de când savanţii francezi, fraţii Lumière, au realizat primele demonstraţiuni practice de cinematograf.

Aparatul fraţilor Lumière servea la început atât pentru imprimarea vederilor cât şi pentru proectarea lor pe ecran. Astăzi, cele două operaţiuni sunt realizate prin aparate distincte: unul de înregistrare, care analizează mişcarea şi altul de proecţie care reface sinteza acestei mişcări.

E drept că există o serie întreagă de precursori în această materie, pe care-i întâlnim încă din veacul al 18-lea. Nenumăraţi cercetători au căutat să obţie impresia vizuală a mişcării prin descompunerea şi refacerea imaginilor precum şi prin efectul persistenţei imaginii pe retina ochiului.

Fraţii Lumière însă au fost acei care au dat soluţia ideală problemei atât de mult studiate: analiza şi sinteza mişcării.

LOUIS LUMIÈRE
inventatorul cinematografului

Primul cinematograf propriu zis a fost inaugurat la 28 Decembrie 1895, în subsolul localului „Grand Café" din Paris.

Interesant este faptul că cea mai recentă perfecţionare a tecnicei ecranului — cinematograful în relief — a fost realizată tot de fraţii Lumière, chiar în anul acesta.

Ing. I. S.

Liviu Rebreanu

(Urmare din pag. I-a)

zie, noi nu vom putea da multă vreme decât Ioni.

Ion este tipul românului, rămas încă ţăran, bântuit încă de problema securităţii lui economice. El vrea ca oricare ţăran român pământ, fiindcă nu s'a săturat încă de bucuria de a munci brazda, fiindcă a fost înlăturat multă vreme de la exercitarea industriei lui rurale. Dragostea lui nu poate fi decât elementară, scurtă. Idilică la început, repede prefăcută în problemă economică. In societatea ţărănească femeia nu este un obiect de lux, nici un prilej de culturi sufleteşti. Ea înfăţişează o zestre, două braţe şi putinţa de a mai da naştere altor braţe de muncă. Lupta între sexe la ţară este doar o luptă economică. Ion nu e un ţăran dintre cei deştepţi, dar instinctele lui lucrează sigur. După o scurtă satisfacere a nevoilor fizice, el cere femeii contribuţia ei la ridicarea lui economică. Aşa cum în zona boreală omori cânele care nu mai poate trage sania şi care mănâncă fără folos, Ion îşi izgoneşte nevasta. Rar un scriitor a zugrăvit cu mai rece obiectivitate şi cu mai multă măreţie epică această sălbăticie fundamentală a sufletului omenesc primitiv, care se găseşte la temelia marilor epopei clasice.

Răscoala duce această problemă în mediul colectiv. Şi aci instinctul artistic a călăuzit bine pe d. Rebreanu. Cu cât o societate este mai elementară, cu atât individul e mai supus psihologiei de grup. Nu vreau să spun că noi suntem nişte sălbatici şi că ne-am afla într'o stare inferioară. Poate că Occidentul doreşte să se întoarcă din nou spre spiritul unanimist şi să se elibereze de excesul de interiorizare. Noi am putea răspunde la vreme acestui îndemn de purificare, oferind o literatură cultă, dar primară. Individul român e fin ca intelectual, dar nu e îndeajuns de individual şi e cu atât mai greu să se individualizeze într'o epocă de socializare a conştiinţelor. Romanul de analiză e prematur fiindcă în individualitata noastră nu găsim, caşi Ruşii, decât probleme de colectivitate. Ceeace este Ion ca individ, este gloata din *Răscoala* în grup. Ţăranii vor să se aşeze pe pământ, vor să se bucure de elementele vieţii materiale. Ei n'au vreme să-şi pună probleme de conştiinţă individuală. Un viol bestial asupra unei cucoane simbolizează vaga aspiraţie, acoperită deocamdată în jind, spre o existenţă mai individualistă, posibilă mult mai târziu. Romanul d-lui Rebreanu nu este un roman satiric sau măcar încărcat. E romanul unei societăţi proaspete, viguroase, deaceea cam aspre, în care conştiinţa e înaltă dar nu poate face altceva decât să ia cunoştiinţă de instinctele sale. Luaţi acum orice roman românesc şi veţi vedea că, oricare ar fi intenţia autorului, fondul instinctiv e acelaş. Cutare femee înşală pe erou, însă fără motivarea interioară, fără caz sufletesc. In deosebi eroul constată neputinţa de a ridica femeia la înţelegerea unor abstracţiuni sentimentale. Femeia aceasta nu e inferioară, nu e însă virilizată, n'a căpătat obicinuinţa de a-şi colora cu speculaţii impulsiunile. Este

Nici prea mică, nici prea mare,
Plinuţă la 'ncingătoare

şi eroii tuturor romanelor româneşti se dedau cu ea la operaţiuni lipsite de orice complicaţii casuistice. Meritul d-lui Liviu Rebreanu este că bizuit pe o dreaptă intuiţie, a rămas totuşi în sfera unei conştiinţe artistice superioare, că a eliminat lirismul, creând romanul obiectiv. Eroul este sufleteşte elementar, conştiinţa care oglindeşte e însă înaltă, încât literatura acesta nu e folclor ci artă. D. Liviu Rebreanu a pus temelia romanului românesc fără a sări peste realitate, continuând în chip firesc nuvela, făcând aşa fel că istoricul literar de mâne va înţelege cu desăvârşire rostul şi cauzele izbânzii sale şi nu va şti cum să-şi explice multe din producţiile analitice şi citadine.

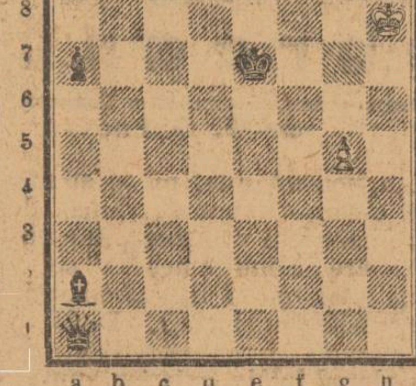
G. CALINESCU

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. Bucureşti I*

PROBLEMA No. 952

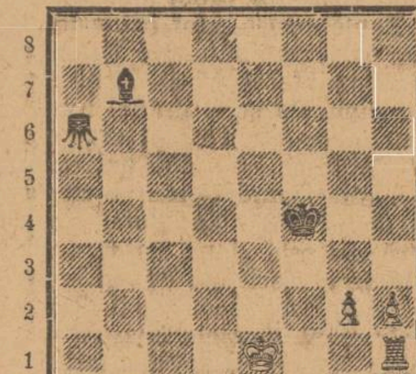
de E. Dragone, *I. G. Duca*
(inedită)
Dedicată d-lor Paul şi Dinu Negreanu

2 + 4 = 6
Ajutor invers 3 ‡ (joc aparent)
Hilfszüger—Selbsmatt 3-er.

PROBLEMA No. 953

de E Dragone, *I. G. Duca*
(inedită)

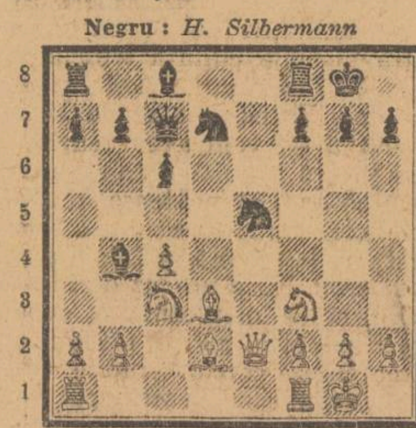
4 + 3 = 7
Maximal invers 3 ‡
Längstzüger—Selbstmatt 3-er.

Geniul lui Alechin

Alechin încă — până în prezent — campion mondial de şah, care îşi dispută ultimele partide din campionatul de şah al lumii cu maestrul M. Euwe, are uneori în partidele pe cari le joacă, sclipiri de geniu. In afară de puterea lui combinativă şi analitică, Alechin găseşte uneori idei cari îi dă posibilitatea să câştige fără ca adversarul să se mai poată apăra.

Din partidele jucate de Alechin în ultimele luni, extragem pentru cititorii noştri două faze, cari dovedesc pe deplin geniul campionului mondial. Una este jucată în cadrul Olimpiadei din Varşovia iar a doua este în I-a partidă din campionatul mondial de şah.

Negru: *H. Silbermann*

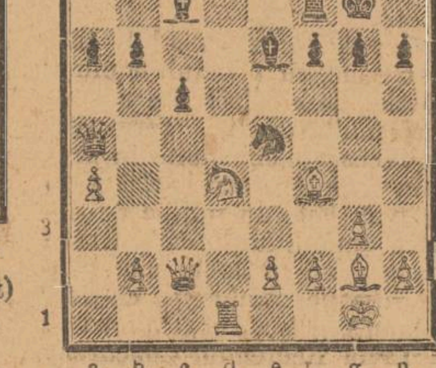
Alb: *Al. Alechin*

După mutarea 13-a a Negrului, Alechin găseşte ocazia să facă o combinaţie excepţională: 14. Cc3—d5!! cu continuarea 14... c×d5; 15. N×b4, C×d3; 16. D×d3, d×c4; 17. Dé3!, Db6; 18. N×f8.

Dacă Negrul încearcă salvarea calităţii cu 17... Td8, atunci Alb câştigă prin: 18. Dé7! cu ameninţarea Cé5! Să se încerce de ex. 17... Td8, 18. Dé7, f6; 19. Cd4! urmat de Cé6 sau 18... a5; 19. Nd6, Db6; 20. Cé5!!, etc., sau 18... b5; 19. Cg5, Tf8; 20. Dé4 sau 18... Db6; 19. Tad1.

Alechin a avut în faţa ochilor toate aceste variante când a jucat 14. Cd5! Oare aceasta nu înseamnă geniu?

Negru: *M. Euwe*

Alb: *A. Alechin*

După mutarea 18-a a Negrului, conducătorul Albelor a continuat astfel: 19. b2—b4!!, 19... Da5—c7.

La 19... N×b4 ar urma: 20. Cb3!, Dc7: 21. Dé4, Nd6 şi 22. Dd4!

20. b5, c5; 21. Cf5, f6; 22. Cé3! Né6; 23. Nd5!, N×d5; 24. T×d5, Da5 şi Negrul foarte slab cedează după mutarea 30-a a Albului. Este o combinaţie uimitoare demnă de valoarea campionului mondial de şah, Alexandru Alechin.

ŞTIRI

In Lipcani-Hotin s'a înfiinţat un cerc de şah condus de un comitet, format din d-nii Gh. Lerner, preşedinte; V. Granich, secretar; A. Coifman, casier; av. Weinschencher, Ofenberg, H. Wolfinsohn, R. Schinder, Legher, Schächter, etc., membri. Urăm noului cerc succes.

*

O numire de mare însemnătate pentru şahul românesc, în lumea diplomatică, este înaintarea d-lui George Davidescu, fost consilier de legaţie, la rangul de ministru plenipotenţiar la Tallin (Estonia).

Distins şahist, fost campion al Capitalei şi primul clasificat dintre români la I-a Olimpiadă la Paris (1923), noul ministru plenipotenţiar aduce, prin plecarea sa o însemnată pierdere şahului românesc. Noi îl felicităm pentru noua sa misiune potenţiar la Tallinn (Estonia).

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

De Sărbători

toată lumea citeşte ultimele noutăţi apărute în

EDITURA „ADEVĔRUL"

Povestea Vieţii Mele
Vol. I, II, III
de Maria, Regina României

Istoria Literaturii Române
Vol. I, II
de N. Iorga

Răscoala şi Jar
romanele marelui romancier
Liviu Rebreanu

Bălăuca
romanul pasiunei lui Eminescu pentru Veronica Micle
de E. Lovinescu

Cu privire la Franz Ferdinand
de Const. Graur

Regine încoronate
de Maria, Regina României

Mângâerile Panterii
de Mihail Sorbul

Aventurile Şahului şi Locul unde nu s'a întâmplat nimic
romanele marelui prozator
M. Sadoveanu

Steaua Robilor
de Henriette Ivonne Stahl

Patul 60 bis
de Henriette Valet

Viaţa şi Filosofia lui Bergson
de Dr. Ygrec

Nuvele inedite
de 20 Autori Români

Sfânta dreptate
de General C. Manolache

In preajma revoluţiei
7 volume apărute până azi
de C. Stere

Cereţi catalogul Editurii „Adevĕrul", care se trimite gratuit

LIVIU REBREANU

Se ridică cortina

S'a deschis ușa: în fața-mi aveam pe romancierul care împlinise cincizeci de ani de viață și pe care toate ziarele îl sărbătoreau.

— *Poftim înăuntru.*

Eram emoționat. Fotografia cunoscută — cu fața brună și păr argintiu, ca un clișeu negativ — care apărea întotdeauna în ziare și reviste când se vorbia de Liviu Rebreanu, prindea ființă. Decât, după capul de copil blond, eram surprins să găsesc un om înalt și spătos, ca un voinic român din codrii noștri nesfârșiți. Ochii însă, de-un albastru delicat, de floare, pielea blondă și părul acela lunatic trezeau aceeași impresie a copilului bălan din fotografie.

Scena

Am intrat într'un biurou nu prea mare, totuși masiv, înalt, cu mobilă grea, sobru. Gazda a luat loc pe-un fotoliu respectabil, încadrat fiind de-o bibliotecă monumentală, care-și urca creștetul până sus, aproape de tavan.

Eu, m'am așezat, puțin stingherit, pe o mărginuță de piele, a canapeluței, gândindu-mă că-mi va fi cam greu să încep a chestiona pe uriașul din fața-mi.

Liviu Rebreanu, însă, mă privea prietenos și surprinzător de comunicativ și la întrebarea mea asupra frumoaselor colecții de cărți ce vedeam, mi-a răspuns zâmbind.

— *Asta e numai o ciosvârtă... dintr'o bibliotecă mare, care ocupa pereții jur împrejur. Uite, se și vede că e trunchiată. In casa mea de pe Valea Florica, am șapte, opt mii de volume. Aici țin numai strictul necesar.*

Apoi, scoborându-se spre mine:

— *Dar dumneata cu ce te ocupi, tinere?*

Piesa se începe

M'am trezit, spovedindu-mă — destul de intimidat — celui ce se interesase de soarta mea. La întrebările prietenoase am dat câteva lămuriri.... dar nu mă pricepeam deloc cum să fac să alunece conversația asupra punctelor ce mă interesau.

Domnul Liviu Rebreanu sunase și mă poftea, cordial, să iau o dulceață.

M'am grăbit să apuc paharul de apă. Dar.... catastrofă! Printr'o mișcare nechibzuită, farfurioara căzu și cu toate rugămințile mele din acea clipă intensă, porțelanul se desfăcu, împrăștiind cioburi albe, pe covor.

— *S'a spart ghinionul! a spus, liniștindu-mă, gazda.*

— Care ghinion? am tresărit eu, zăpăcit.

— *Ghinionul dumitale, de care vorbeai adineaorea. Să-ți fie cu noroc!*

Romancierul râdea, conștient de starea mea mizerabilă de jenă. Atitudinea lui camaraderească, legată de un incident atât de prozaic mă făcu dintr'odată să-mi revin și să zâmbesc și eu, amuzat.

— S'a spart ghinionul! întradevăr.

Acum mă trezeam, de-odată, interogându-l liniștit, asupra chestiunilor ce mă aduseră.

Natura și pământul

— Iubiți mult natura și pământul? Nu este așa?

Liviu Rebreanu a ridicat ochii.

— Știu — m'am grăbit să adaog — asta strigă toată literatura dumneavoastră; dar ași vrea să vă aud spunându-o.

— *Am crescut în regiune de munte în deplină libertate. In satul meu n'a fost un petec de pământ pe care să nu-l fi umblat. Om al munților și al pădurilor, natura mi-a intrat în ochi și suflet de mic copil. Valea Someșului, atât de bine cunoscută, în cele mai mici cotituri, a fost și va rămâne pentru mine cel mai frumos loc de pe pământ.*

Cât despre dragostea îndărătnică, a noastră a Ardelenilor, pentru bucata de pământ, e explicabilă prin faptul că de cinci sute de ani și mai bine am fost proprietari și sentimentul acesta al dragostei de glie s'a moștenit din tată în fiu, devenind pasiune, sau mai de grabă instinct; așa se și înțelege faptul că în vechiul regat sentimentul pământului e mai puțin crunt și hapsîn.

Bal filantropic

— Așadar, ați fost fericit în copilărie? am întrebat mai departe, ca o urmare logică. — Ați păstrat o impresie frumoasă a vremurilor acelea de demult ?

— *Da, a răspuns romancierul, apăsând pe zâmbetul amintirii. — Am fost grozav de fericit în anii mei cei mici. Am gustat din toate plăcerile copilăriei, am sărit, am zburdat, am umblat cu picioarele goale și m'am cățărat în copaci, am colindat coclaurile și m'am delectat cu scăldatul. — Anii aceia, ai copilăriei, au fost așa de frumoși că și acuma toate visurile mele sunt legate de locurile acelea și amintirile însorite sunt trezite de un ecou al lor.*

Imi aduc aminte de unul din cele mai minunate lucruri al vieții mele: cea mai mare „luminație" pe care am văzut-o eu vreodată, pe când aveam numai trei ani.

Intr'un sat apropiat, în fiecare an avea loc un bal, la care luau parte toți teologii și toate fetele de măritat ale preoților. Era un fel de târg de fete, căci aici își alegeau miresele, pentru viitorii hirotonisiți. Se numea, nu știu de ce, „Bal Filantropic".

Tatăl meu cu mama s'au suit în căruță și-au plecat. Eu, curios și supărat că mă lasă singur acasă, m'am ascuns — mititel cum eram — în coada trăsurii și am mers și eu.

Acolo, rămas pe dinafară, priveam la luminița aceea care mie mi se părea ca 'n povești. Și ce era, decât două lămpi cu petrol, ce străluceau roșcat! Cei trei ani ai mei, însă, găsiră că e ceva feeric; muzica cânta, umbre treceau prin fața ferestrelor și eu stam neclintit cu totul fermecat de o astfel de priveliște dumnezeiască.

Acum cincisprezece ani — mânat de amintire — am plecat împreună cu nevastă-mea, în locurile copilăriei, să asist cu ochi de om matur, la „balul Filantropic". Ce decepție! Ce sărac și meschin mi s'a părut totul! Cât de mică și neînsemnată devenise priveliștea năzdrăvană dela vârsta de trei ani!

Dar aceea era altceva; acel bal, acea „luminație" de vis a fost și va rămâne în sufletul meu cel mai fastuos spectacol al vieții mele!

Izvorul de cultură

Eu am fost călare pe două regimuri — spune domnul Rebreanu. Am început prin a trece prin școlile străine, care evident că mi-au lăsat o urmă neștearsă. Abia târziu, am învățat a scri corect românește și cred că asta mi-a îngreuiat mult fraza, la început.

Am scris întâiu în nemțește și ungurește — căci am făcut două clase de liceu la Unguri, apoi trei la Sași, apoi iar la Unguri, în Ödenburg, apoi la Budapesta.

Cultura germană, evident că m'a influențat, făcându-mă să privesc lucrurile mai grav, mai serios. De-aici, cred că mi se trage mie înclinarea de constructivism și de temă socială.

Aici, în vechiul regat, cultura franceză a influențat mai ales prin ce era superficial și ușurel; dincolo, în Ardeal, pecetea germană a pus o notă de constiinciozitate și răspundere.

Neavând un îndrumător, am cetit la întâmplare, ce mi-a căzut în mână. Natural, am luat contact cu foiletoanele și numai faptul că între a 3-a, a 4-a și a 5-a de liceu am început a cunoaște pe Goethe și Schiller și apoi pe ceilalți clasici neobligatorii, m'a făcut să merg pe drumul cel bun.

Apoi, am cunoscut literatura ungară, apoi cea rusă, în traducere nemțească. Pe Români, nu-i știam aproape de loc. Cultura franțuzească a venit mai târziu, după ce mă formasem.

Dintre cărțile care mi-au trezit cea mai mare admirație, au fost „Don Quijote" a lui Cervantes, „Guliver" a lui Swift și „Suflete moarte" a marelui Gogol. Și-acum, le țin tot ca pe unele dintre cele mai mari capodopere ale omenirii, dintre acelea care te uimesc și te frământă.

Codrea. Un milion de piese

— Care a fost prima bucată pe care ați publicat-o? — am întrebat, bucuros că-mi răspundea atât de just la ceeace doream.

Domnul Rebreanu stă o clipă cu ochii în tavan, c'un zâmbet fugar în colțul gurii. Apoi se scoală și face câțiva pași.

— *Hm! Prima bucată. A fost o nuvelă „Codrea" în care descriam un țăran lăudăros. Am publicat-o în „Luceafărul" și mi se pare că pe urmă nu i-am mai făcut cinstea s'o mai menționez în vre-un volum.*

— Scriați mult, pe-atuncea?

— *Da. Mult. Comiteam tot felul de nuvele și chiar printre primele lucruri scrise, îmi amintesc că am făcvut niște versuri proaste, pe care nu le-am publicat, evident niciodată.*

Pe urmă, m'am îndrăgostit de-o actriță și numaidecât am făcut o piesă de teatru, pe care i-am dedicat-o. De-aici înainte, prin contagiune se vede, am început a scri regulat opere dramatice; câte două pe săptămână, regulat. Eu cred c'am făcut vreun milion de piese, cel puțin!

Domnul Rebreanu râde, acelor timpuri de care își aduce aminte.

— *Asasinam pe toți directorii de teatru, să mi le primească. Eram convins că sunt foarte bune.*

Apoi...

Ion

— *Apoi... continuă romancierul, întorcându-mă spre Valahia, inspirația mi s'a mutat asupra lucrărilor legate de pământ și țărani.*

Am publicat o povestire în „Viața Românească"; apoi tot felul de bucăți, în diferite reviste.

Venind la București, am dat piept cu viața și tot felul de greutăți au început. M'am însurat de vreme și, neavând un venit sigur, eram foarte strâmtorat. Făceam ce puteam și în puținul timp liber ce-l aveam, am început a scri... în ascuns la „Ion". Zic „în ascuns" pentrucă nimeni nu știa.

Cum să mărturisești o asemenea blestemăție? Te făceai de râs!

Tu, biet nemernic, care de-abia ai cu ce-ți ține zilele, să scrii un roman, cu pretenții, parcă n'ai mai fi avut ce face altal...

Un lunatic

De altfel — continuă Liviu Rebreanu, cu zâmbetu-i prietenos — eu întotdeauna am fost tare discret pe chestia literaturii mele. Am considerat că e jenant să vorbești despre un lucru atât de intim, care nu știi de va ieși prost sau bine. Asta e ca și o pereche de haine, care la probă îți fac impresia că au să fie foarte frumoase și când colo, terminate, vezi că-ți vin prost și că ești comic cu ele: Niciodată, n'am vorbit cuiva despre o carte pe care o plănuiam și nici n'am discutat temele și personagiile proectate. Dealtfel, găsesc că a vorbi despre cele ce scrii, îți răcește mult inspirația și căldura lucrului plănuit în taină și copt în fierbințeala subconștientului.

— Tocmai voiam să vă întreb cum lucrați? am prins eu momentul. Desigur că subiectele romanelor dumneavoastră sunt multă vreme măcinate și rumegate în minte?

— *A, da! Ani de-arândul. De pildă, „Răscoala" a fost plămădită aproape în același timp cu „Ion" și a apărut abia după 1930!*

— Nici nu se putea să fie altfel! m'am scuzat eu. Romanele d-stră sunt atât de construite și de bine închegate că e dela sine înțeles că le trebue mult timp să se coacă.

Dar cum lucrați? Aşi fi foarte interesat să știu.

— *O scriu dintr'odată, dela început până la sfârșit, aproape fără ștersături.*

— Da? N'aşi fi crezut asta.

— *Te cred. Uite ce este: o scriu odată, în întregime, apoi o mai scriu odată și încă odată. Și când simt că am nimerit forma definitivă, atunci o iau la refăcut și la retușat. Și n'o las până nu sunt convins că nu mai am nimic de făcut la dânsa.*

— Curios lucru! m'am mirat eu. — Sunteți o raritate, ca romancier. Un nuvelist, sau un humorist, mai de grabă înțelegi să scrie astfel. Un roman însă, obișnuit se lucrează încet, cu bucata.

— *Eu cred că simt nevoia să procedez astfel, pentru „ansamblu". Ocupându-te și oprindu-te la pasagii și la fraze, pierzi din vedere întregul. Așa întâiu închieg studiul și pe urmă procedez la părți și la șlefuirea artistică.*

— Foarte interesant — am replicat. Și când lucrați, dimineața sau seara ?Aveți nevoie de liniște ori vă e indiferent locul unde scriți?

— *Intotdeauna lucrez noaptea — veni răspunsul neașteptat — lumina zilei mă distrage și-mi îngreuiază concentrarea. Simt nevoia să mă izolez complect, cu viziunea internă. Noaptea, întunericul care topește lumea reală, îmi dă impresia că scrisul meu se materializează, creînd o realitate nouă, puternică. Haosul inițial e negru, nu este așa? După miezul nopții, liniștea e deplină și eroii mei pot vorbi și se mișca în tăcere, prinzând ființă.*

Ziua, orice mă distrează: un fruct ce atârnă într'un pom, un pisoiu care stă la soare, orice lucru ce-mi amintește necontenit că exist și fac parte din mediul înconjurător.

— Și după ce scriți, nici odată nu cetiți ?N'aveți un confident?

— *Nu. Imi cetesc mie câteodată, cu voce tare. Atunci ascult cum vorbesc oamenii mei și tresar singur, de parcă aşi fi alăturea cu dânșii.*

— Vi se întâmplă să plângeți vreodată, cu eroii cărților d-tră?

Liviu Rebreanu m'a privit fugar, gândindu-se poate că sunt puțin cam indiscret.

— *Să plâng? Nu. Dar mi s'a întâmplat odată pe când scriam „Pădurea Spânzuraților" să nu pot dormi noaptea, zvârcolindu-mă ca și eroul meu. Zile întregi mă urmărea sufletul lui și somnul îmi era rupt.*

Personagiile din roman

Sorbeam cafeaua, cu multă luare aminte, să nu mi se mai întâmple iar o catastrofă. Gazda, de cealaltă parte a biuroului masiv, vorbea c'o voce plăcută, destăinuindu-mi tot ce vroiam să aflu — lucru ce nu se petrece întotdeauna la fel, cu scriitorii și artiștii.

Pe caetul ce mi-l adusesem cu mine, însemnasem puține lucruri; ascultam cele ce-mi povestea cu tâlc romancierul și nu-mi mai pierdeam vremea decât cu punctele de reper.

Natural, caut pe cât cu putință, să redau vorbirea curgătoare și colorată a celui ce-mi vorbea. Nu pot decât să dau o palidă imagine a înțelesurilor celor ce mi-a spus.

L-am întrebat, apoi, dacă obișnuește să ia tipuri după natură, copiindu-le.

— *Nu, niciodată așa cum le-am cunoscut — mi-a răspuns — de altfel așa cum mă și așteptam. Am mândria asta, de a ști că personagiile mele sunt tipuri reprezentative, zugrăvind o categorie întreagă de oameni. Natural, mă inspir după natură, dar dacă iau nasul și picioarele dela cineva, ochii și langajul sunt ale altuia.*

De altfel, mi s'a întâmplat ca mulți dintre cunoscuții din regiunea mea să se recunoască într'un roman al meu. Asta mă face să cred, că i-am descris destul de bine.

Bogdan-Duică, într'o vară, a pus pe studenți să cutreere Valea Someșului, identificând personagiile cărților mele:

— Ei, și? am întrebat eu, curios.

— *Ei și, natural s'au găsit nenumărați țărani, dascăli, preoți care s'au recunoscut și pe care i-au identificat; adevărul e că în fiecare sat ai să găsești un flăcău care să omoare pentru un petec de pământ, ori un băiat de preot ambițios.*

— Dar „Ion" pe care l-ați construit așa de minunat, nu e inspirat direct, din natură?

— *A existat într'adevăr, peste drum de noi, un flăcău pe care-l chema tot Ion care mi-a trimis într'o bună zi o scrisoare, în care îmi reclama jumătate din câștigul meu dela romanul la care credea el că contribuise cu persoana sa. — Dar, natural, nu i-am răspuns la cerere, deoarece mă știam nevinovat de furt de personalitate.*

Pedestrașul

— Nu sunteți vânător? am întrebat eu iar, ca să mai aflu și alte lucruri.

— *Nu. Din cauză că foarte târziu m'am stabilit la casa mea, n'am putut să mă bucur de plăcerile unui gospodar. Pentru a te duce la vânat, trebue să stai în tihnă, la un conac ori să ai vreme multă la dispoziție. Eu am avut necazuri multe în viață, am dus-o greu și-abia de câțiva ani am mai scăpat.*

Singurul sport ce-mi permiteam era mersul pe jos. Viața în libertate, dusă în copilărie, mi-a pus la dispoziție o cherestea de sănătate care m'a pus la adăpost de multe slăbiciuni și care a făcut să fiu un „pedestraș" de forță. Munții mei din Ardeal îi cunosc la perfecție și'ntotdeauna mă întorc cu plăcere la ei.

Crez optimist

— *Sunt optimist — mi-a spus Liviu Rebreanu la ultima mea întrebare. Cred și vreau să cred pe oameni buni. In orișicine, chiar într'un criminal, găsești o parte de omenie și duioșie: rezerva pusă de divinitate în el. A-ți otrăvi viața cu scepticismul și cu decepțiile, e o adevărată nenorocire. Ajungi să nu mai poți trăi.*

— Dar atunci când te-ai înșelat asupra unui om, crezându-l bun, căderea aceasta nu provoacă suferință? am întâmpinat eu.

— *Da și nu. Pentru mine, în cazuri de-acestea, se elimină acel om și atâta tot. Am acest bun că niciodată nu-mi fac sânge rău de ceiace-a fost ori de ce-are să se întâmple. Aștept cu liniște și am nădejde în viață și lucruri, în care — după cum am spus — sunt convins că primează bunătatea.*

Cortina

Era târziu. Il ținusem pe domnul Rebreanu cam mult cu întrebările mele. Pe biurou, în fața-i, începuseră să-i zbârnie telefoanele, chemându-l.

— *Uite — așa îmi irosesc tot timpul, cu lucruri cu totul străine de preocuparea mea literară. Altfel, poate aşi fi scris mai* mult — a spus luând receptorul și fixând o oră tulburătorului.

Eu mi-am luat bagajul cu care mă încărcasem în cele două ore atât de interesante și-am spus rămas bun, mulțămind.

— *Să vii la mine de câte ori ai nevoie, ca la un frate mai mare,*—mi-a spus blând zâmbetul albastru al ochilor romancierului.

Și ușa s'a închis, lăsându-mă să plec cu inima caldă pentru artistul și omul ce-l cunoscusem.

VALER DONEA

Sezonul Parizian

Aspecte de toamnă

Odată cu sfârșitul verii, Capitala franceză se prepară să-și primească musafirii sub un veștmânt nou. Străzile încep a fi mai atent curățate, magazinele, resturantele, cafenelele își vopsesc fațadele, vitrinele sunt schimbate pentruca ochiul noilor cercetători să vadă peste tot noutatea, ceeace atrage atenția și creiază atracția. „La bougeotte" pare a fi deviza Parisului, care ca și caracterul feminin are nevoe pentru a place mereu să aibă o notă constantă, împodobită cu variante schimbătoare. Peste tot apare preocuparea ce va aduce noul sezon.

Cocheta începe să colinde magazinele și casele de modă pentru a afla ce modă va fi de bon ton. Mondena își revede amicii pentru a fi la curent cu ce au făcut ei în timpul verii, unde au fost, ce cancanuri sunt pe tapet, cine a făcut noi cunoștințe, de ce gen, ce știri s'au mai țesut; omul politic așteaptă cu grije „la rentrée" pentru a vedea dacă sunt șanse a se menține, dacă e la guvern sau de a veni, dacă e în opoziție, industriașii și comercianții fac noi proecte și planuri pentru activitatea viitoare.

Sunt două cartiere parisiene, care își recapătă o voioșie specială toamna. Unul este cartierul latin unde tineretul din toate colțurile lumii începe să se instaleze, dornic de a cunoaște tainele culturii. Pe bulevardul St. Michel, artera principală a cartierului latin, domnește o animație vie, râsete zgomotoase se aud des, e tineretul internațional ce-și trăește viața de formație intelectuală, spirituală și sufletească. O bună parte din conducătorii de mâne ai lumii stau aci, fără multe griji, setoși de viață și de binefacerile ei. Când în amurg rătăcești pe aleele Luxemburgului, la umbra „reginelor" Franței, îi vezi trecând pe mai toți studenții „bras dessus bras dessous" cântând „fleurette" sau jurând dragoste eternă tovarășii de moment, când de cele mai multe ori iubești dragostea, iar personificarea ei nu-i decât ceva trecător.

Câte nu ne-ar putea spune de ce au văzut, de când stau de strajă falnicii castani ce împodobesc parcul Senatului?

Cel de al doilea cartier ce-și recapătă un ritm nervos și agitat odată cu îngălbenirea frunzelor, este Champs-Elysées și Bois-ul. Primul, devenit azi centrul șic al Parisului, care s'a deplasat din jurul Operei și Madelenei, mutându-se între rond-point și Etoile, este centrul marilor case de modă, de parfumuri, al cafenelelor și cinematografelor elegante (Triomphe, Marignan, Colisée), unde între 11 și 1 dimineața și între 5-7 după amiază e corso-ul Parisului. Aci e laboratorul eleganței din lumea întreagă ce așteaptă cu înfrigurare verdictul noilor creații.

Cel de al doilea este locul obișnuit de plimbare al parisienilor ce-și recapătă importanța odată părăsite localitățile balneare sau turistice.

Noua linie feminină

Astăzi, după domnia tipului femeii masculine, care trebuia să semene aidoma cu bărbatul ca linie, ca îmbrăcăminte și ca aspect exterior chiar, — reamintiți-vă de tunsoarea à la garçonne doar, — începem să ne reîntoarcem la femeea cu forme plinuțe, ce oferă ochiului o desfătare, prin armonia liniilor și rotunjimea formelor. Reapar sânii rotunzi, șoldurile accentuate, *comme dans notre bon vieux temps*, îmi spunea un pictor, ce aparține ca tendință curentului clasic. E suficient să privești nudurile ce apar pe scenă mai peste tot, pentru a fi convins că nu se mai preferă femeia-băț, ci se revine la tipul femeii păpușe.

Moda

Moda actuală permite pe deantregul manifestarea noului curent. Am revenit la bogăția detaliului. Nu mai e vorba de simpla robe-manteau dreaptă care se potrivea ușor cu idealul feminin de atunci, ci acum fantezia reapare, brodează multe variații pe o temă apropiată oarecum de moda „Josephinei". Bijuteria neglijată un timp își recapătă din vechea importanță, mai ales de când imitațiile au atins adesea perfecțiuni desăvârșite.

Strada

Acum pe bulevard, în afara animației obișnuite, lumea urmărește atentă fazele războiului italo-abisinian pela vitrinele din librării și ziare, unde sunt expuse hărți detailate, indicând mersul ostilităților. Geografia face astfel în chip neobservat progrese surprinzătoare. Conversația este vie, fie dacă interlocutorii aparțin „dreptei" și găsesc că Italia are dreptate, fie dacă ei sunt partizani ai democrației și împărtășesc, fără rezerve, punctul de vedere englez. Nu e vorba de un simplu războiu colonial acum, îmi spunea un ministru în funcțiune, ci de o luptă surdă între dictatură și democrație, între apărătorii ordinei și cei ai revizuirii. Din felul cum se va rezolva acest conflict vom putea ști ce ne așteaptă ziua de mâne, când imperialismul german suficient pregătit va intra în arenă. Să fie oare viitorul schițat pe un orizont atât de întunecat veridic?

Viața

Cu toată scumpetea destul de accentuată, cu cel puțin 100% mai scump decât la noi, ritmul aparent al vieții n'a scăzut prea evident, căci țara e bogată. Doar afluxul obișnuit de străini la această epocă, este redus la proporții mici. De aceea multiplele birouri de voiaj și agenții de plasat bilete de spectacol, curse, excursii, etc. au început treptat, fie a-și reduce proporțiile, fie chiar uneori numărul lor, când nu figurează ca importantă sursă de venit subvenția oficială.

Un aspect îmbucurător demn de remarcat în toată Franța este numărul mic al șomerilor și absența totală a cerșetorilor. O mare diferență de Anglia, Germania, Italia și Austria în această privință.

Expoziția din 1937

De mai multă vreme s'au început pregătirile pentru marea expoziție internațională din 1937, care va fi în acelaș timp expoziția integrală a progresului în toate domeniile și un prilej de reamintire că Franța este una din cele mai frumoase țări ale globului. Preocupați de dorința ca și această expoziție să fie un exemplu în privința realizărilor a tot ceeace s'a făcut până acum, se lucrează intens la Hotel de ville și comisiunile technice speciale. De altfel, zona stabilită va cuprinde de trei ori mai mult spațiu ca cea a artelor decorative spre pildă, care a avut loc în 1925. Organizatorii nu se dau dela nimic înapoi pentru a urmări realizarea scopului lor. Astfel marele palat al Trocadero-ului care se găsea în calea noii expoziții este dărâmat. Una din ultimele podoabe ale fostei expoziții dela 1900 va dispare. După calculele de până acum cheltuelile acestei expoziții vor însuma peste un miliard de franci și numărul sperat al vizitatorilor evaluat în raport cu recenta expoziție dela Bruxelles se ridică la minimum 50.000.000 în patru-cinci luni de zile.

Parisul își continuă misiunea de centru conducător al lumii civilizate ce toarce firul progresului. Proectele sale sunt dominate de concepția realizărilor grandioase, mânat de suflul colaborării universale, spre mai mult bine și mai frumos. Concepție grandioasă ce urmează calea trasată de marii ei înaintași: Briand, Barthou și alții, care constitue polul cel mai luminos pe orizontul viitorului, formând pe frontul mondial cea mai vie rază de speranță.

N. N. PETRAȘCU

PRIN TRIBUNAL

SECRETARUL

In adolescența cu visuri de viitor țesute din purpură și aur, studentul în drept, se vede intrând în carieră, ca un conquistador, într'un Eldorado biruit. Tot cortegiul unei vieți opulente se perindă pe dinaintea imaginației sensibilizată de studii și lipsuri. Ochii, obosiți, deraiază pe liniile cursurilor. Visările încep să facă clăbuc și în balonașele de spumă, anticipează o autobiografie romanțată...

E secretarul celui mai mare avocat. „Maestrul" cucerit de însușirile precoce, grăbește celebritatea și-i încredințează o cauză răsunătoare. Se închipuie pledând. Gesturile cântărite coreografic, au armonii echilibrate, de frescă. Fraza metalică, aliază delicat, tumultul cu seninătatea olimpiană și — dela prima încercare — anulează arta retorică a tuturor timpurilor. Magistrații și publicul îl învăluie în priviri de admirație, ca într'o crisalidă de mătase. Covârșit și recunoscător, clientul revarsă asupra lui, ploaie caldă de aur...

Vin examenele; vine înscrierea în Barou, aduse de scurgerea la vale a vremii, așa cum vin toate lucrurile cărora le zicem evenimente și cari devin, cu vremea întâmplări.

In drumul visat neted, ca pielea de copil, se ridică piedici nebănuite. Cu servieta pustie, avocatul proaspăt, începe târcoalele nesfârșite prin sala pașilor pierduți, în căutarea locului de secretar. Promisiunile chiamă la viață speranțe, pe cari amânările le gâtuie una după alta.

Intâlnirea cu fericirea suferă prima amânare.

In cele din urmă, un „maestru" scoboară să-l primiască, fără plată. Cu zâmbete de politeță japoneză, îl încarcă cu dosare, îi trece servieta, îi încredințează paltonul și situează „colaborarea" într'o rândășie fără simbrie.

Cu visurile zdrențuite, secretarul se înhamă la munca subterană a bucătăriei procedurale, istovindu-și primăvara sufletească și salturile de gândire, în îndeletniciri cu miros de igrasie și hârtie stătută. Onorariile fabuloase, închipuite în timpul studenției, încovoaie demnitatea și — sub mușcătura nevoii — se ascund dureroase și nemărturisite, în notele de speze umflate.

In timp ce „maestrul" trece ca un Lohengrin strălucitor, în spatele culiselor, secretarul trage frânghia nevăzută de spectatorii admiratori ai nobilului avânt.

In ziua când tinerețea își urlă nevoia de aer și de libertate mai tare ca oricând, secretarul, sărind peste trepte, evadează din intrarea de serviciu a profesiunii, pe care, încă, o vede frumoasă. Cu o lovitură formidabilă de picior, rostogolește departe, toate umilințele trecute.

Cerul se deschide și o bucurie fără țărm, îl năpădește cu soare. Ii vine să se bălăciască în voie bună, ca mieii, primăvara, în iarbă; să se înfunde în ea și cu mânile pline de dragoste de viață, să se mânjiască pe obraz, pe suflet... Intreaga lui ființă hohotește lăuntric, luată cu asalt, de fericire....

Acuma „maestrul" e el... Iși va pune la poartă, firmă strălucitoare... Celebritatea îi face semne, cu mâna... Clienții cu pungile de aur...

Viața se încăpățânează să peticească cu speranțe, pânza de basm, urzită la 18 ani.

VLADIMIR DIACONU

„ORAȘUL cu SALCÂMI"

de MIHAIL SEBASTIAN

Povestea unei iubiri inedite în cadrul romantic al unui oraș dunărean. Cartea de nestăvilită tinerețe și căldură, cuceritoare prin subtilitatea psihologică și frumusețea simplă cu care e scrisă

EDITURA „ALCALAY"

Cel mai frumos dar pentru copiii Dv.

este o carte din cele apărute în

EDITURA „ADEVĔRUL"

		Lei
Ali Baba	Povești cu noroc	80
Arnould Galopin	Aventurile lui Păturel	50
Titela Col. Haque	Pe unda fermecată	60
Rudyard Kipling	Marinarii fără teamă	60
Kastner	Emil și Detectivii	40
Selma Lagerloff	O călătorie în lumea basmelor	80
Selma Lagerloff	A doua călătorie în lumea basmelor	80
C. Manolache	Iconița Zorinei	30
Adrian Maniu	Irozii, cântece de stea	20
Horia Prundu	Glume pentru copii	30
Horia Prundu	Cărticica Păsărilor	30
A. Petrescu	Neață în Africa	30
A. Petrescu	Pățaniile Luței	30
A. Petrescu	Corina în vacanță	35
A. Petrescu	Dănel în vacanță	35
Ion Pas	Familia Chiț-Chiț	50
Ion Pas	Păsărică draga Mea	40
N. Pora	Floarea din Poveste	50
Ion Rotaru	Moara Piticilor	40
Mona Rădulescu	Hoțul de Stele	50
Mona Rădulescu	Aventurile lui Gugulică	25
Felix Salten	Bambi	40
Moș Gr. Sfătosu	Jucării	25
Moș Nae	Coana Frosa	60
Moș Nae	Povești pentru Puiu	25
Moș Nae	Răpirea celor două fetițe	60
Moș Nae	Doctorul Mititelu	40
Moș Nae	Noile pățanii ale lui Haplea	60
Moș Nae	Martinică și Puky	40

De vânzare la toate librăriile din țară

Primii Pași

Din durerile școlii

Școala lui Gh. Pascu este o casă închiriată din sat, așa cum sunt multe, poate prea multe, pe întinsul bogatei, frumoasei și de Dumnezeu blagoslovitei noastre țări. Aceste școli sunt, ce-i drept, lăcașuri de luminare și înălțare sufletească, dar, în acelaș timp, sunt pentru bietul trup minunate locuri de istovire și pipernicire. In privința aceasta, nu suntem de loc strănepoți ai mândrului neam roman, care se străduia să sădească o minte sănătoasă într'un trup sănătos. Noi, dimpotrivă, s'ar părea că vrem să ridicăm sufletul până la cer și, prinși de grija aceasta frumoasă, cam uităm de trupul cel pieritor.

Intrând în școala lui Gh. Pascu, dai într'o săliță mică și apoi, pe ușa din stânga, în sala de clas. Această încăpere e cuprinsă aproape în întregime de cinci bănci lungi. Numai pe lângă perete este un loc îngust, pe unde se trece anevoe spre fundul clasei.

Ușa din fundul săliței de intrare dă în cancelarie, care e îngrămădită, cu zgârcenie de spațiu, între patru pereți strâmbi și abia poate primi doi oameni. Copiii însă, care cu mintea lor crudă prețuiesc cu totul altfel lucrurile, decât noi, cei mari, își furișează iscoditori privirile în această cancelarie, când ușa e deschisă, și închipuirea lor plăzmuiește fel de fel de înfățișări minunate ale acestei odăițe, încât, după părerea lor, ai crede că e vorba de cine știe ce cameră tăinuită din palatul zmeilor.

In această școală lucra Gh. Pascu de aproape trei ani. Un an a dus-o singur, ca holteiu. Apoi s'a căsătorit și de atunci lucrează în tovărășie și cu rândul: Unul dimineața iar celalt după amiază.

De trei zile însă, Pascu vine singur și ziua întreagă la școală. Tovarășa lui e la spital, țintuită la pat de o boală, care cere timp și bani ca să fie vindecată pe deplin.

Pascu a fost dimineața la școală și s'a chinuit cum a putut. Acum a intrat la copiii de după amiază. A cercat să lepede la ușă toate necazurile și să intre limpede în clasă, după cum a fost povățuit din școala normală.

A încercat să înece în muncă tulburarea sa, dar toată osteneala i se împrăștia în sec. S'a mai zbătut așa vreun ceas, a dat recreație și pe urmă a pus copiii să scrie ceva, nici el nu știa ce, și s'a așezat pe scaunul beteag din dreptul ferestrei din fund. Și-a înfipt privirea în pâcla deasă de afară și a rămas nemișcat, într'un fel de amorțeală.

Copiii au stat o bucată de vreme liniștiți. Dar pe urmă au început a șopti, întâiu câte unul, apoi mai mulți. Șoaptele s'au schimbat în vorbe rostite cu glas tare și clasa a fost cuprinsă de o gălăgie destul de mare.

Gh. Pascu nu auzea și nu vedea nimic. Pentru dânsul, toată lumea din afară pierise și el nu mai simțea decât vălmășagul de gânduri din cap. Ii veneau în minte, rând pe rând, ca la apel, toate încercările din urmă. Se gândea la strâmtoarea în care se găsește, la boala soției, la lipsa de bani și la toate suferințele, care, de o bucată de vreme, se țineau de el lanț. Il cuprinse iarăși amărăciunea și descurajarea și ca să scape de înlănțuirea lor ucigașă, își căută mângâiere în luminișurile conștiinței. Iși aduse aminte de ziua frumoasă și neuitată, în care a părăsit școala normală. Directorul le-a vorbit mișcat și frumos. Ochii tuturor erau umezi. El s'a simțit dator să răspundă și puținele cuvinte ce le-a rostit, i se părea că le-a scos deadreptul din inimă. S'a legat, în numele tuturor, să fie luptători neînfricoșați împotriva întunericului. Și-a luat apoi rămas bun dela colegi și a pornit cu avânt și încredere pe calea apostolatului. N'a trecut însă mult și s'a izbit de cele dintâi greutăți; dar el nu s'a lăsat dobo-

r A luptat, a stăruit și, mai a, a crezut în biruință.

ıpă un an s'a căsătorit. „In dc își zicea el, „va merge maișor". Tovarășa lui de viață îl î legea și-l ajuta din răsputeri ar, pe cerul căsniciei lor se îr ămădeau nouri. Pe lângă mult lovituri mărunte, venite tom dela aceia, în slujba căron i mistuiau puterile, a venitun, mai puternică, de sus: La ce dintâi naștere, tovarășa era ât pe ce să-l părăsească. Cât zbu un, câte alergări și, mai ales câte umiliri, pentru a găsi ban cu care să înduplece știința a să-i scape ce avea mai scun pe lume!

S'a milostivit însă cerul și a trecu i valul acesta. Soția s'a întors casă sănătoasă, copilul a scăp cu viață, dar au urmat luni d sărăcie, de lipsuri, impuse de ună voie, ca să acopere golul fă t în bugetul casnic.

Apoi, r'o vară, a venit alta: Cineva, reun dușman din sat sau aiure l-a pârît că face politică î otriva guvernului. Au urmat nchete, prigoane și amenințări care au ținut mai bine de j ătate de an, până ce fruntașii udețului și-au dat seama că au ost informați greșit și l-au lă în pace.

După un s rt răstimp de liniște și de nă jdi în mai bine, iată acum alt boală, care aducea cu sine iutele alergări, zbuciumări și iliri.

Toate aceste se frământau în capul lui P u, se îmbinau în cele mai ci ate chipuri și se agățau de vi nădejde, răsărită ca o stea, cerul întunecat al sufletului u.

Tocmai în tim acela, intră în clasă un domn runt și bine îmbrăcat. cercân să se strecoare printre băn și perete.

Copiii săltară în s ca o mașină și dădură obișnuitul „bună ziua".

Gh. Pascu se trezi n visările lui și, întorcându-și ivirile tulburi spre ușă, recun u pe inspectorul de circum ipție. Ii porni întru întâmpin .

„Ce lucrai?" răsună spru și dojenitor glasul sup iorului, în vreme ce ochii i s rotiau peste capetele înspăăntate ale copiilor.

. Gh. Pascu nu dădu ci un răspuns. Abia bâlbâi ce seînțeles.

Inspectorul era în așa zisa campanie de vânătoare. să vadă cât mai multe școli să surprindă pe cei lăsători, t ea repede dela școală la școa și se purta cât se poate de as u, ca să îndemne astfel la mu ă. Acesta era felul său de a-și țelege misiunea. Incolo, era drept și cinstit, ba-și putea d chide și inima, când era caz .

El începu a pune întrebăr Chestiona grăbit și mânios. Copiii, luați repede, nu prea răspundeau. Ii descuraja și descurajarea de pe fața învățătorului lor. Ei erau deprinși să-l vadă la inspecții vesel, să-i ajute unde nu știau și să le sădească încredere și curaj. Acum însă, domnul stătea plouat, cum nu-l mai văzuseră și această stare îi cuprinse în scurt timp pe toți.

„Cum te chiamă pe tine?" întrebă inspectorul pe un băiat simpatic, cu ochii albaștri, din banca a doua.

„Mitruță Iliuț", răspunse sfios copilul.

Sufletul lui Pascu se lumină dintr'odată. Mitruță era cel mai bun băiat din clasă. Dacă a dat inspectorul peste el, hotărît că totul se schimbă în bine.

„E premiantul clasei", vorbi el plin de nădejde.

Inspectorul puse o întrebare încurcată și tulbure, încât nu era nici el mulțumit de ea. Vru s'o lămurească, dar o încâlci mai rău. Ar fi pus alta, dar aceasta ar fi însemnat scoborîrea prestigiului său.

Copilul nu răspunse ci-și scoborî albastrul senin al privirilor pe bancă.

Nemulțumit și dornic să scape de încleștarea dintre bancă și perete, inspectorul încheie: „Dacă premiantul răspunde așa, îmi închipui ce știu ceilalți".

Intrebă unde-i cancelaria.

Pascu îl conduse în odăița, care purta acest nume. Amândoi ședeau aproape lipiți unul de altul. Acest lucru îl enervă mai rău pe inspector. El era deprins să vadă pe învățător la câțiva pași înaintea sa, și astfel să-i dee povețe sau să-l dojenească. Aici însă răsuflările amândorura se întâlneau și se tăiau ca paloșele din poveste.

Inspectorul îl dojeni în puține cuvinte, făcându-l pensionar prematur, invalid întreținut de pomană din bugetul Statului și amenințându-l cu o pedeapsă, dacă nu se va îndrepta. Plecă fără să mai spună altceva, se urcă în mașină și se depărtă cu gândul ca să viziteze până'n seară măcar vreo trei școli.

Pascu rămase înlemnit în cancelarie. Vârtejul de gânduri, care i se rotea în cap la sosirea inspectorului, îi pierise. Nu mai simțea nimic, nu știa nimic și avea impresia că se scufundă într'un întuneric des și adânc, în întunericul morții. Inchise ochii și rămase așa câtva timp, ca într'o nesimțire bolnavă. Apoi, cugetul i se trezi iar. Ar fi dorit să se întoarcă la starea de toropeală, dar nu izbuti. Văzu cancelaria, văzu prin ferestruica pitică pâcla de afară, își aminti de vizita furtunoasă a inspectorului și, așa, din senin, îi răsări în minte chipul lui Mitruță Iliuț, în care-și pusese atâta nădejde.

O ură pătimașă se aprinse în sufletul lui împotriva premiantului și, cu nervii zdruncinați de atâtea emoții, Gh. Pascu porni în clasă, hotărît să se răzbune, ca împotriva unui dușman de moarte.

Ca o vijelie deschise ușa, se repezi pe lângă perete, fără să bage de seamă că și-a rupt haina într'un colț de bancă, și se opri tocmai în fața lui Mitruță. Copilul își ridică, întocmai ca în vremurile bune, privirea curată și plină de încredere, către învățătorul său. Pascu se simți dezarmat în fața acestor ochi și nu putu scoate din rămășița de răutate, ce o mai avea în suflet, decât o ocară neputincioasă:

„De ce n'ai răspuns ticălosule?"

Ca o pasăre, lovită de vânător, se lăsară în jos privirile lui Mitruță și pe obraji i se prelinseră două șiruri de lacrimi, fierbinți ca și durerea lui.

Tulburat, Pascu trimise copiii acasă, fără să facă măcar rugăciunea și rămase sinur, ca o stafie, între băncile roase și zgâriate de zburdălnicia copiilor.

Ziua aceea se îngâna cu noaptea. Umbrele întunericului cuprindeau pământul iar lumea, trudită de osteneala zilei, se pleca la odihnă.

Numai trei ființe, deopotrivă de chinuite, se frământau în așternut și peste genele lor nu venea somnul, dătător de pace.

Inspectorul, care în cercetarea altor școli, aflase despre toate nenorocirile ce se abătuseră peste capul lui Gh. Pascu, înțelegea ce nedreptate a făcut și câ de aspru s'a purtat. Sufletul lui de om drept și simțitor era chinuit de gândul că, pe lângă atâtea dureri, el a adăogat încă una poate pe cea mai grea, fiindcă venea dela acela, care era dator să aducă mângâiere.

Gh. Pascu se culcase îmbrăcat și se frământa ca pe jăratec. Ochii lui Mitruță îl urmăreau și-i cereau socoteală pentru purtarea lui. Niciodată nu mai rostise el asemenea vorbe și niciodată nu pornise din sufletul lui, măcar un strop de ură, împotriva copiilor. Se mira cum de a fost în stare să se scoboare atât de jos în acea clipă, vecină cu nebunia. Se mustra mereu și-și mistuia părerea de rău, plângând înăbușit, cu fața îngropată în țărînă.

Și nici Mitruță Iliuț nu dormea. Părinții și frații lui horăiau pe'ntrecute. El sta cu fața'n sus și se trudea să înțeleagă pentru ce i-a vorbit domnul atât de aspru. Nu găsea nici un răspuns iar din ochii, acoperiți de întunericul nopții, își urmau înainte cursul, șiroaiele pornite în școală.

C. B.

Causerie intime

Dacă asta e viaţă modernă, cuvântul e suportabil după miezul nopţii, când şi vocabularul, mâncat de întuneric, prezintă profiluri incerte şi înţelesuri ştirbe.

Odaie de intelectual: scenă simplă, mobilier esenţial: masa de lucru, patul alb, pregătit pentru odihna târzie. Nasturii mari de sidef gros, încheie plapuma cu cearşaful de vre-o 90 de ani, moşteniţi din tată'n fiu şi păstrând intactă temperatura scoicilor din oceanul, din care au fost pescuite de Arabi ori de Chinezi. Coapsa tânără a bunicii de acum o sută de ani i-a simţit reci ca şi genunchiul copiilor, veniţi în fiece dimineaţă să-şi trezească din somn autorul cu o sărutare pe frunte. Autorul mai doarme cu mustăţile zbârlite şi visează, neras de două zile şi cu nasul pe saltea, la plecarea copiilor la şcoală, expansivi şi zgomotoşi.

Până mâine la 7 mai sunt şase ore, din care trebuiesc muncite patru cel puţin, lângă patul alb deschis şi subt un bec electric de 150 de waţi şi 95 decalumeni. Dioptriile lentilei care permite câteva zeci de ani de lucru după noaptea intelectuală definitivă din vremea bunichii, sunt semnate Zeiss. Pana poartă marca unei fabrici din New-York. Cafeaua din ceaşcă e opera oamenilor despuiaţi în arşiţa Planetei: au muncit la boaba ei ovală crăpată, 2 milioane de Negri încinşi la pântece cu o năframă asudată. Zahărul nu mai e al trestiei de Jamaica: îl cristalizează sfecla, pe care o roade vaca din grajdul de lângă casă. Mâine în zori doniţa cu lapte toarnă în ceştile copiilor acest suav distilat, servit cu căldura ugerilor mulşi. Degetele Aniţei, împletite cu degetele ţâţelor Joiţei, poartă un safir, pe care i l-a dăruit soţul ei acum 25 de ani. Trunchiul ei e tot atât de bine desinat ca'n ziua de nuntă, braţele goale tot atât de albe în mânecile scurte de borangic, şoldul ridicat semeţ ca şi atunci şi gleznele tot atât de sprintene. A trecut o viaţă ca o fărâmă de viaţă. I-a spus un papagal că o să trăiască 180 de ani şi papagalii se pricep la veacuri, ca noi la tutun. Cutia cu muzică aduce în odaia de lucru un cor de urcători în munţi, cu gorgoane yodle. Adelsberg? Zürich?

Manuscrisul înaintează de tot încet şi mărunt, ca ploaia. O mie de perdele şi de păinjenişuri de fire fine lichide urzesc singurătatea câmpului şi a casei de jurimprejur, pe câteva mii de hectare negre. Neamurile bătăturii sunt la bune adăposturi. Un ciorchine de opt pisici, găinele, câinii, femeile şi oamenii casei dorm vrăjiţi de bombănitul şi farmecele strigoiului de întunerec cu ochii albi, ascunşi în camilavcă. Frumoşii păuni caută climatul cel mai prost în acest climat şi locul unde bate vântul mai tare şi ploaia mai drept. Nobila pasăre proastă a trebuit să fie dată jos de pe turle cu prăjina, ca să fie împărtăşită cu confortul din coteţe.

Numai Picuţa a pierit alaltăeri, cea mai mică dintre găini. N'aţi cunoscut-o pe Picuţa: o personalitate stingheră, fidelă primului ei cocoş, care a murit acum un an cu gâtul întors, o personalitate şi el. I-au plăcut mai mult oamenii decât semenii ei şi la masă avea un loc între farfurii, ciugulind firimiturile de franzelă, sorbind un pic de vin dintr'un pahar şi povestind monosilabice amănunte din biografia ei, niţel potârniche, niţel columbă, niţel vrabie şi foarte niţel găină. A venit în toate zilele la 6 dimineaţa la uşa de afară, a fost poftită în casă şi a dat fuga în patul copiilor, şovăind dacă întâi face o vizită fetiţei sau băiatului în aşternut. Fata chema „Picuţo, vino la mine" şi băiatul „Vino la mine, Picuţo", şi Picuţa căuta un pretext ca să se gândească: o muscă. Dar iarna nu mai sunt muşte şi Picuţa se uita un moment la un fragment de covor. Şi nu se mai îndura nimeni să o supere, după ce s'a instalat între pufuri, cu ciocul afară şi aţipind.

A venit în toate zilele şi într'o dimineaţă nu a mai venit. Bătuse în ajun neobicinuit de zglobie din aripi toată ziua, s'a jucat cu mâţele care o respectau, a necăjit până ce l-a silit să o latre pe Pitic, numele derizoriu al unui cioban uriaş, cu blana neagră şi cu ochii gălbui, s'a ţinut după vrăbii, a fost prin poduri şi beciuri şi a doua zi nu a mai venit.

— Unde e Picuţa? au întrebat copiii.

— Nu e Picuţa.

— Cum nu e Picuţa?

— Poate că e la grajd... Poate că e'n pătul... Poate că e în magazie...

Picuţa murise cu capul subsuoară, în coteţul lui Pitic, care sta afară în ploaie şi se uita cu ochii lui gălbui în coteţ, întristat că prietena lui nu mai ştia să se joace cu el.

Vezi tu, sufletule, ne împărechem şi ne desperechem, tu cu ploaia măruntă, eu cu slova înceată, cu aşteptarea.

O imagine mă turbură, pe care nu ţi-am spus-o. Cele două vaci slabe, care păşteau ieri rămăşiţele din câmp, metalizate în chiciură albă. Ciorile se lăsau pe spinarea lor gârbovă şi mâncau de-acolo ceva. Şi câteodată vacilor le treceau ciocurile prin spinare şi fugeau, şi stolul ciorilor se ridica în ceaţă de pe vaci. Şi iar se aduna pe vaci...

T. ARGHEZI

In loc de prefaţă

(La volumul „Pirin-Planina" episoduri tragice şi comice din captivitate)

de G. TOPIRCEANU

Iubite Domnule Ciornei,

O catastrofă financiară suferită într'o Duminică, astă-vară, pe Hipodromul dela Băneasa, m'a trezit a doua zi instalat pe un fotoliu de piele în cabinetul D-tale editorial.

Mă mir şi-acum: ce căutam acolo? Venisem poate să te întreb, numai aşa, când pleacă trenul spre Iaşi.

Din vorbă 'n vorbă, am iscălit atunci, se vede, un contract prin care mă obligam să dau gata editurii până'n toamnă manuscrisul unei cărţi cu amintiri de războiu, din captivitatea mea în Bulgaria. Am impresia că mi-ai dat şi o sumă de bani, ca acont asupra dreptului meu de viitor autor al cărţii... D-ta îţi mai aduci aminte? Dacă ai uitat, nu-i nimic. Ne vedem fiecare de ale noastre şi — să nu mai fie vorbă.

După ce am luat acontul şi am venit la Iaşi, am stat şi m'am socotit:

— Să scriu?... Să nu scriu?...

S'a publicat în vremea din urmă atâta literatură de războiu! Toată lumea, de pe faţa globului pământesc, e convinsă acum până 'n vârful unghiilor, ca şi înainte de 1914, că războiul e o calamitate, o ruşine pentru civilizaţia noastră, etc. Totuşi omenirea nu-l desfiinţează. Este ca şi cum războiul n'ar fi făcut de noi, oamenii, — parcă l-ar face nişte fiinţe de pe altă planetă, împotriva voinţii noastre unanime.

Atunci, la ce bun să mai scriu, să mai arăt şi eu omenirii cum e războiul?

S'ar părea că cei mari, cari pun la cale războaiele, trebuie să fie nişte oameni răi, împietriţi la suflet...

Nu cred.

Am văzut la Sofia pe Kaiserul Germaniei, socotit drept principal autor al războiului mondial. Nu părea de loc om rău. L-am văzut dela o fereastră de spital, când trecea cu automobilul dela gară spre Palat. Râdea. Avea la stânga Lui şi pe Regele de atunci al Bulgariei, dar pe acesta nu l-am văzut aşa bine, fiindcă tocmai în acel moment M. Sa a scos din buzunar o batistă, cu care S'a şters la Nas...

— Ce cumplită nenorocire e războiul! a exclamat însuşi Napoleon, pe câmpul de luptă dela Eylau, — într'o seară când îi era frig şi mâncase numai cartofi copţi din cauza întârzierii cantinelor, — dovedind prin aceasta o mare sensibilitate la suferinţa aproapelui. Probă că nu el a provocat războaiele napoleoniene, în care un milion de oameni şi-au semănat oasele pe atâtea câmpuri de bătălie. (Mă întreb numai: dacă nu s'ar fi născut Napoleon, ar mai fi murit acei oameni, aşa cum au murit?)

Nu, nici un om, cât ar fi de mare, nu poate fi capabil să provoace un războiu — ori să-l împiedice. Nici chiar D-zeu. In adevăr, cum ar putea el să fie atât de rău (măcar că e mai mare decât toţi), încât să trimeată pe semenii lui la moarte şi la suferinţă, cum ar bea un pahar de apă? Are El destule alte mijloace, prin care ajunge la acelaşi rezultat. Şi destulă diplomaţie, la nevoie, ca să dea vina pe Negusul Abisiniei.

Intreaga experienţă a istoriei, zice marchizul de Vogüé, ne învaţă că osânda războiului nu poate fi desfiinţată, atâta vreme cât or mai trăi pe acest pământ doi bărbaţi, iar între ei se va afla o pâne şi o femeie: bărbaţii se vor bate pentru ele până la moarte — în loc să le împartă p'amândouă, frăţeşte. Nici că se putea mai bun certificat de paupertate mintală, pentru cei trei ultimi reprezentanţi ai nefericitei specii umane. Mai cu seamă femeia apare neaşteptat de stupidă, în această fabulă a lui Vogüé. Se vede că marchizul, cât era el de marchiz, nu prea cunoştea femeile.

Războiul este o fatalitate: se provoacă singur. Aceasta e teza pe care cei ce poartă grijă de fericirea omenirii şi-i conduc destinele au ţinut să ne-o vâre'n cap ca pe o axiomă indiscutabilă — şi au izbutit.

Atunci pentruce să mai scriu, să am aerul că lupt împotriva unei fatalităţi care face parte, ca erupţiile vulcanice sau cutremurul de pământ, din armonia universului şi din tainele nepătrunse ale Creatorului? Numai pentrucă mi-ai dat D-ta acont?

Căci într'adevăr, un scriitor care zugrăveşte scene adevărate din războiu oricum ar întoarce-o el, are aerul că e contra războiului. Şi se ştie bine acum că cine are acest aer, lasă că nu crede în Dumnezeu, dar este lipsit şi de patriotism.

Dragostea de ţară — patriotismul — e însă un sentiment atât de firesc şi de universal, în cât se poate spune că omul care nu-şi iubeşte ţara, pământul pe care s'a născut şi-a crescut mare, este un om fără suflet, un adevărat monstru... Am eu vr'un interes să fiu contra războiului — şi să trec astfel în ochii lumii drept un monstru fără suflet?

Dacă dimpotrivă mă voi declara pentru războiu, făcând patriotism pe faţă, îmi ziceam eu, e şi mai rău. Mă pun rău cu presa noastră democratică. Şi o să se creadă că mă laud cu patriotismul, că-mi fac din el un merit.

A fi patriot nu e un merit: e o datorie. Numai cine nu socoate iubirea de ţară drept o datorie, e în stare să se laude cu ea. Ce-am zice noi despre un om care s'ar lăuda peste tot în gura mare, că-şi iubeşte nevasta? Am avea motive să nu-l credem, să ne gândim că poate în intimitate o iubeşte mai puţin decât cu glas tare. Sentimentele îşi au pudoarea lor.

Să fii om cinstit, să-ţi iubeşti ţara, părinţii, nevasta, să nu scuipi pe jos, toate acestea sunt datorii elementare pentru un om civilizat. Numai cine n'a fost înzestrat de natură cu nici o calitate mai deosebită poate fi capabil să-şi descopere merite de acestea, care nu costă nimic. Am cunoscut eu un cetăţean care, în ziua când i-a venit partidul la putere, a cerut o catedră universitară de chimie organică, subt cuvânt că e patriot. Altul, mai de mult a pretins să fie numit Director de Teatru naţional, pe motiv că e un soţ model. Şi a fost numit.

Apoi spune D-ta: n'am eu alte însuşiri, mai urâte, cu care să mă laud? La atâta am ajuns? Dacă veneam la D-ta să-ţi cer acont numai pentrucă sunt creştin ortodox şi-mi iubesc ţara, — mi-ai fi dat?

...Se vede că la Iaşi nu se poate scrie, m'am gândit eu, dacă-mi vin în minte atâtea îndoeli şi argumente în potriva scrisului; e un oraş prea

G. TOPÂRCEANU

zgomotos, prea plin de viaţă şi de trecut istoric. Unde te'ntorci, încotro te uiţi, la caldarâm, prin instituţii publice, prin magazinele de modă — numai trecut istoric. Aici fiecare piatră îţi vorbeşte de trecut şi te distrează dela treaba prezentă. Ia să mă duc mai bine undeva, la linişte şi la răcoare, într'un loc cu mai puţine distracţii, că poate acolo mi se schimbă gândurile.

Am nimerit la M-rea Văratic, — la maici. Acolo se duc vara să se odihnească moldovenii noştri, când au de lucrat ceva cu capul şi moldovencele noastre când n'au nimica de făcut. Şi nicăiri nu-i atâta animaţie ca'n aceste sfinte lăcaşuri de linişte şi de reculegere. Mai întâi, au maicile obicei să tragă clopotele, toată ziua şi toată noaptea. Moldovenii — la fel. Şi mai au măicuţele un obicei: toacă. Dimineaţa toacă, după prânz toacă, la miezul nopţii toacă. Moldovencele — la fel. Aveam şi gazdă o măicuţă care făcea acelaşi lucru, nu numai pe-afară, — că mă miram de unde atâta misticism într'o mână de femee.

Dar mai cu seamă toaca cea mare, din clopotniţă, cu ritmul ei sacadat, producea asupra mea un efect cu totul contrar intereselor d-tale. Imi aducea aminte de mitralieră. Parcă eram la Turtucaia. Evocările din războiu s'amestecau astfel în mintea mea cu cele sfinte, şi nu mai înţelegeam nimic... D-ta ai putea să scrii, când te toacă cineva la cap?

Aşa, a trecut vara şi m'am întors la Iaşi, — unde nici nu se făcuse toamnă bine, abia un pic de Septembrie, c'am şi primit dela editură invitaţia să trimit manuscrisul. Care manuscris? Ce manuscris?

Nădejdea mea era în două-trei fragmente de amintiri din captivitate, pe care le publicasem mai de mult: le voi completa cu câteva capitole inedite, îmi ziceam, şi volumul e gata. Dar când le-am recitit mi s'au părut aşa de proaste, că parcă nu erau de mine. Parcă erau scrise, anume ca să mă compromită, de neuitatul meu detractor literar, criticul Eugen Lovinescu.

Altul în locul meu ar fi măzgălit repede, acolo, câteva zeci de pagini, cum dă D-zeu, şi-ar fi scăpat din încurcătură.

Dar eu nu sunt dela Bucureşti.

In privinţa aceasta, bucureştenii sunt mai expeditivi; ei fac totul în goană — treburi, masă, distracţii, dragoste (tot pe fugă, ca piţigoiul) şi, după socoteala lor, asta se chiamă a trăi „intens".

Noi, cei dela Iaşi, suntem de altă părere. Nouă nu ne place să ne grăbim, să dăm lucrurile peste cap, cum fac ei. Când e vorba de treabă serioasă, noi avem alt obicei: nu facem nimic.

Este foarte adevărat că eu nu sunt ieşan (n'am această pretenţie), dar m'am aclimatizat. Am găsit aici o ambianţă cum nu se putea mai potrivită cu natura unui scriitor de rasă; căruia nu-i place deloc literatura. Şi vrei D-ta acum să-mi schimb însăşi concepţia mea despre viaţă, fiindcă am iscălit un contract?... Nu ţi-ai găsit omul. O carte nu se scrie aşa, cât ai bate'n palme sau ai înfiinţa o Societate anonimă pe acţiuni, căci ea trebuie să dureze mai mult decât o întreprindere comercială din zilele noastre (care poate oricând să dea şi faliment, în aceste vremuri tulburi). O carte bună sfidează moartea, cu veşnicia ei. Poliţă, cambie, contract, — ce sânt toate acestea, în cumpănă cu veşnicia? D-voastră, oamenii de afaceri sunteţi nişte visători. Vă pierdeţi vremea şi vă agitaţi pentru nişte lucruri amăgitoare ca umbra şi pieritoare ca iarba câmpului.

D-voastră nu băgaţi de seamă că'n viaţa asta de pe pământ, ocupăm fiecare în generaţia noastră un loc efemer, ca'n tramvai. Numai în vesnicie, sântem la noi acasă... Dacă s'ar gândi mai bine cine-ar mai fi nebun să-şi sacrifice confortul lui de-acasă, unde stă o viaţă, consacrându-şi toată grija şi energia pentru locul lui din tramvai, unde stă numai zece minute?

Peste o sută de ani, D-ta vei fi mort şi cufundat în uitare, ca o furnică. Morţi vor fi şi toţi domnii Miniştri, şi domnul Primar al Capitalei, şi toţi marii capitalişti din zilele noastre.

Numai o carte bună, de care ţi-ai legat numele, te-ar putea ridica deasupra acestei hecatombe de măriri; şi numai un scriitor îţi poate oferi această şansă... Nu vezi ce afacere minunată îţi propun eu?... Renunţă la termenul prevăzut în contract — şi-ai să vezi D-ta cum o să te bucuri de tare, după moarte. Să vezi ce fericire pe capul nostru, la doi metri sub pământ, când vom şti că cei de deasupra tot mai citesc şi se delectează cu opera noastră.

Căci după atâta corespondenţă, emoţii şi bătaie de cap din partea D-tale cu ea, se chiamă că la această carte am colaborat amândoi: D-ta cu munca, eu cu capitalul — pe care mi l-ai avansat atunci.

D-ta i-ai provocat zămislirea.

Dacă Critica o va găsi proastă, iau toată răspunderea asupra mea: voi fi sigur că e o carte bună. Dacă dimpotrivă o va lăuda, D-ta singur eşti răspunzător şi vinovat, c'ai îmbogăţit literatura română cu asemenea podoabă.

G. TOPÎRCEANU

Iaşi, 25 Noembrie 1935

PLASTICA

In Palatul Artelor dela Şosea, care va rămânea în curând numai „Casa Grădinilor", (devenind cu desăvârşire impropriu pentru scopul pe care îl slujeşte astăzi), s'a inaugurat şi anul acesta Salonul de desen şi gravură.

Desigur, nu numai lipsa de lumină, frigul şi igrasia de pe pereţi contribue la impresia de mizerie deprimantă pe care ne-o lasă acest Salon. Artiştii înşişi sunt într'o groaznică decădere. Expoziţia pare făcută în întregime de acelaş om necăjit, sărac, hărţuit de nevoi şi de boală.

Nina Arbore — Portret

Dela un capăt la altul — aceiaşi lipsă de gând şi de personalitate.

Multe desene nu-s nici studii, nici schiţe.

Studiile păcătuesc prin greşeli de anatomie şi de punere în cadru. Iar schiţele n'au nicio consistenţă.

G. Petraşcu — Nud

Schiţa poate fi numai linie, — dar pusă acolo unde trebue să contureze lucrul.

Sub acest raport, majoritatea lucrărilor sunt superficiale.

Notăm totuş, prezenţa gravă ca totdeauna a d-lui G. Petraşcu, pictorul care construeşte valorile din câteva pete de culoare şi din câteva indicaţii lineare.

Notăm verva d-lui Jean Steriadi, mai vie decât oricând.

Remarcăm studiile amănunţite de mâni, capete şi racursiuri ale d-lui George Zlotescu.

D-l Aurel Jiquidi expune un mănunchi de lucrări sugestive, în care mai ales culoarea are o mare putere de evocare.

Bune ca incizie şi ritm — desenele şi gravurile d-nei Nina Arbore.

O linie inteligentă — chiar dacă nu-i prea personală — aduce d-na Margareta Sterian.

Aceiaşi observaţie, pentru desenele cu caracter occidental ale d-lui Vasile Popescu.

D-l Hrandt Avakian ar trebui să mai schimbe subiectele. S'a banalizat în faţa aceluiaş spectacol.

Notaţii spirituale şi savuroase prezintă d-na Lucia Demetriade-Bălăcescu.

Ilustrativul d-nei Mima Byck-Wepper, ştiinţa grafică a d-nei Manolescu-Bruteanu, meticulozitatea topografică a d-lui Löwendal, perfecţiunea rece a desenelor d-nei Adina Paula Moscu, contribuţiile d-nelor Micaela Eleutheriade, Merica Râmniceanu, Tantzi Iliescu, Nutzi Acontz, Maria Droc, Lola Schmierer-Roth, ale d-lor G. Labin, Puiu Anastasescu, N. Stoica, H. Daniel, Laurenţiu Stan, R. Iosif, dau măsura posibilităţilor mişcării noastre plastice.

Jean Al. Steriadi — Desen

Fără o temeinică şi constantă încurajare oficială însă, şi eforturile acestea se vor irosi.

■

La Fundaţia Dalles expune d. Lucian Grigorescu. *Un artist adevărat. Un însetat al jocurilor de lumină, al simfoniilor de nuanţe.*

Acorduri necontenit reînoite se aştern gradat în zecile de pânze, transpunând, cu virtuozitate, convingere şi căldură, vibraţii sufleteşti nebănuite.

O policromie copleşitoare, în acelaş timp delicată şi însinuantă, o limpezime de expresie întâlnită rar în operele anteri- re, indică originalitatea sensibilităţii artistului.

Sunt frânturi de lume şi de viaţă aşezate sincer în culori de soare, de catifea şi de mătasă, în tonalităţi de-o nesfârşită muzicalitate.

Din toate tablourile, respiră bucuria stenică a existenţei, poezia necuprinsă a firii...

G. Labin — Portret

D-l Lucian Grigorescu răscoleşte şi emoţionează. Pictura d-sale e prilej de reflecţie şi de reverie. E cântec şi vers.

Imaginile, închise în cadre mici, spun mai mult despre locurile văzute de artist decât cea mai lungă şi mai frumoasă poveste.

N'am văzut niciodată Balcicul aşa, — şi totuş aşa e! Interpretarea cromatică a d-lui Grigorescu transfigurează, idealizează, dar nu falsifică.

Expoziţia aceasta este cu adevărat o lecţie de pictură.

■

Tot la Dalles, se înfăţişează în a doua expoziţie personală d. Dem. Berea.

După debutul luminos şi mult făgăduitor de anul trecut, manifestarea de astăzi vine ca o mustrare.

Se menţine aceiaşi puritate, aceiaşi prospeţime de colorit, aceeaşi siguranţă de viziune.

Artistul neglijează însă uneori desenul şi nu dă suficientă atenţie compoziţiei. Unele portrete sunt lucrate într'o factură dulceagă, ce nu se potriveşte nici cu restul operei, nici cu mijloacele afirmate până acum.

Dela d. Berea suntem îndreptăţiţi să cerem mai mult. Şi, fără îndoială, va înţelege de ce-i amintim de necesitatea imperioasă a studiului.

Perfecţiunea, oriunde-ar fi: — în noi sau în afară — trebue cucerită.

D-l Berea e destul de înzestrat ca să n'aibă teamă de efort.

H. BLAZIAN

Dem. Berea — Portret

O nouă plantă de zahăr

In Franţa, Germania, şi Statele Unite ale Americii se cultivă pe o scară întinsă, o varietate de floarea soarelui (Helianthus tuberosus), al cărei trunchiu e folosit în general ca nutreţ pentru vite. Tulpina acestei plante conţine însă, pe lângă amidon indigest, hidrat de carbon, bogat în insulină şi levuloză, materii foarte nutritive.

De câţiva ani, în Europa se studiază mijlocul de a extrage alcool din această plantă, iar în America s'a făcut o încercare experimentală de a obţine levuloza (zahăr de fructe), pe care această tulpină o conţine într'o proporţie considerabilă (10—24%).

Se ştie că acest fel de zahăr, îngăduit în alimentaţia diabeticilor şi copiilor sugaci, e mult mai dulce decât zahărul de trestie. Pe de altă parte, fabricaţia lui este foarte economică, întrucât cultura acestor plante nu necesită terenuri şi îngrijiri speciale, cum este cazul cu sfecla de zahăr

Literatura catalană

Morţii cu morţii...

Naris Oller

Este primul — şi cel mai celebru romancier catalan. A apărut în momentul când Zola şi Daudet erau în apogeu, iar inspiraţia lui, ca şi a maeştrilor, a fost hotărît realistă.

Primul lui roman La Papellona *(Fluturele), a fost tradus în limbile franceză, castiliană şi rusă. Emil Zola, căruia-i plăcea atât de puţin să scrie prefeţe, a făcut totuşi una ediţiei franceze. In această prefaţă, a protestat violent contra tendinţei unor critici de a-l prezenta pe Narcis Oller ca pe-un discipol al său. „Iţi trimit, — scria el lui Narcis Oller, — nu încurajarea unui precursor, ci îmbrăţişarea unui frate”.*

Puţin după aceia, Dobinsky, un mare critic rus, comparând talentul acestor doi romancieri, spunea că erau ca două feţe ale aceleiaşi medalii.

Narcis Oller a scris mult. Apariţia numeroaselor lui romane, a fost totdeauna socotită ca un eveniment, nu numai în Catalonia, dar chiar în întreaga Spanie.

In afară de Fluturele, a mai publicat următoarele romane: Le Bofetoda (Sufletul), La Bogria (Nebunia), Fabrica de aur, şi încă multe altele.

Nuvela pe care o prezentăm cititorilor Adevărului Literar *este un infinit de mic ciob de oglindă în care se reflectă totuşi, întreagă, mizeria, suferinţa şi desumanizarea omului sărac de pretutindeni. In original poartă titlul* Natura; *noi i-am spus „Morţii cu morţii”, fiind mai în spiritul limbii.*

G. M. V.

Eloy era desnădăjduit. Nu făcea altceva decât s'alerge de lângă pat la fereastră şi dela fereastră la pat. Şi într'una, avea în faţă aceiaşi năzăreală: Tuia, nevastă-sa, lungită sub linţoliu, uscată şi ţeapănă ca o bucată de lemn, apoi fasolele lui din grădină cărora le cădeau foile îngălbenite de arşiţă şi lăsau să spânzure de cozile lor lungi, păstăile veştede şi subţiri, ca opărite de cineva.

Doamne, câtă jale! Erau douăzeci şi una de zile decând Tuia căzuse la pat şi de când nu se putea mişca fără să isbucnească tusea — „hic, hic, hic!” — ca scrâşnetul unei pile, ca un slab horcăit pe care toţi ai casei îl purtau în urechi. Când fierbinte ca focul, când rece ca ghiaţa, Tuia încremenise parcă între viaţă şi moarte. Se holba groasnic spre oamenii dimprejur şi le băga frica în oase.

— De bună seamă, îşi zicea Eloy, nici doctorul, nici veterinarul, nici preotul, nici vraciul din Borjes, n'au înţeles boala. Ori ce-au făcut, n'au ajuns la nici un capăt: nici cu lipitorile, nici cu lăsatul sângelui, nici cu muştarul, nici cu oblojelile, nici cu mătăniile şi rugăciunile!

Eloy era încredinţat că va rămâne văduv, aşa cum era sigur că el însuşi o să moară. Mereu horcăitul acela care-i sfredelea creerul, mereu gura ceea căscată şi ochii aceia cu cearcăne, şi culoarea aceea a pielei ca de măr murat, şi obrazul acela răvăşit de boală! Numai o piele şi nişte oase, care n'aveau nimic cu Tuia de altădată.

Atunci când nu se uita la faţa nevesti-si, îi privea picioarele răşchirate, corpul adâncit în saltea ca'ntr'un tipar foarte mic. Nu mai era decât umbra celei care a fost...

Şi doar a fost atât de frumoasă şi voinică!

Hic, hic, hic...

— Ce ai, Tuia? Ce te doare? Vrei o leacă de doctorie?

Şi luând un *porro** îi stropea gura uscată şi neagră cu picături dintr'o apă care umplea odaia cu miros de eter, până ce bolnava, istovită, începea s'o verse, ca să nu se'nece şi până când, adunând în privire o supremă energie, deschidea ochii nemăsurat de mari, ca s'o lase'n pace.

Eloy, înebunit, îi sălta capul, îi ştergea buzele, o bătea încetişor pe spate, apoi, după ce îi trecea spaima, gonea pisica ce voia să lunece sub pat, sau găina care voia să deschidă uşa cu ciocul, şi se întorcea spre fereastră, necăjit.

— Doamne, câtă jale! E-atâta vreme de când nimeni nu mai stropeşte fasolele astea! Au să se usuce! Cât îs de galbene şi prăpădite! S'ar zice că's degerate! Pământul e tare ca sticla, iar păstăile sunt răsucite. Şi doar erau aşa frumoase toate straturile astea! Iar apă am destulă ca să le stropesc şi să le înviorez ca pe-ale vecinului. Azi e Sâmbătă, şi e rândul meu să iau apă, dar fiică-mea Roseta şi cu argatul a trebuit să se ducă în piaţă. Iar colac peste pupăză, iată Tuia care e din ce în ce în ce mai rău şi doctorul care-mi spune să nu mă clintesc de lângă ea că poate muri dintr'o clipă în alta! Şi'n timpul acesta, rândul meu de-a lua apă trece, iar boala stă pe loc, fără să dea nici înainte, nici înapoi.

Doamne, Doamne! Incă o săptămână şi dacă nu le stropesc, s'a isprăvit cu bietele mele fasole! Vor muri de tot!

Iar cheltuelile nu se mai sfârşesc: doctorul, farmacia, vraciul cer bani şi eu trebuie să văd cum se pierde rodul acestor straturi, să privesc cu ochii mei cum îmi mor pepenii şi pătlăgelele şi cum seceta-mi părădueşte tot ce-mi trebue, nu numai pentru a-i plăti pe cei care nu-mi pot vindeca femeia; ci chiar pentru a-mi cumpăra sămânţa şi gunoiul, pentru la anul... Uită-te, Eloy, uită-te cu braţele încrucişate, cum se duce de râpă totul! Pe Tuia, nimeni n'o poate vindeca, dar pentru fasolele mele, am leac, dar uite că se duce, apa se pierde! Apa se pierde!...

Şi Eloy închise ochii pe jumătate şi se uită în zare ca şi când ar fi cerut să-l scape de desnădejde.

Nouă sau zece straturi, largi şi lungi ca nişte regimente înşirate la paradă, se'ntindeau în faţa lui, în lungul râului. Toate aceste straturi erau ale lui, dar ce nenoroc pentru el, care nu cerea lumii decât banii trebuincioşi pentru munca lor, să le vadă schimbate într'o pârloagă tomnatecă în mijlocul atâtor livezi înflorite. Fiecare coadă de fasole, — şi erau doar atâtea mii! — îşi pierdea frunzele şi se'ndoia spre pământ, într'o atitudine de resemnare şi părăsire. O asemenea privelişte îi rupea inima. In timp ce făcea asemănare între nenorocirea lui şi norocul vecinilor, toate amărăciunile şi toată mânia i se sbăteau în suflet. Cât de verzi şi cât de vii erau straturile vecinilor!

— Hic, hic, hic!...

Eloy, rătăcit, se uită iar în spre pat.

— Ce ai, Tuia? Ce te doare? Ai răbdare... Vrei o leacă de doctorie?

Dar până să-i ajungă cu *porro*-ul la buze, Tuia începu să horcăe încet.

— Tuia, ce ai? o întrebă el încă dulce, lovit şi înduioşat de a-şi vedea femeia în asemenea stare.

Fusese doar tovarăşa lui de viaţă. Ea era aceea pe care el, plin de visuri şi nădejdi, o dusese la altar. Ea era aceea care-i dăruise toţi copiii, dintre care, astăzi, numai Roseta rămăsese să-i însenineze bătrâneţea.

Cu Tuia îi plânsese pe ceilalţi copii dispăruţi şi cu ea muncise treizeci de ani ca să-şi ducă zilele şi casa!

Rămaseră astfel, timp de două minute, el — privind-o cu dragoste şi frică, — ea, cu pleoapele nemişcate, cu respiraţia greoaie, întinsă ca o scândură. Horcăitul ei, la început slab, îndepărtat şi întrerupt, devenea mai grăbit şi mai des. Orbitele i se'nvineţiseră. O sudoare rece îi picura de pe frunte pe obraji şi pe buze. Nasul i se ascuţise şi albise. Erau oare semnele morţii?

— Doamne, Dumnezeule! Ai milă de mine! Sunt singur în casă iar gospodarii de-alături sunt duşi în piaţă cu toţii!

Privirea lui, neliniştită de-o presimţire, încremenise în depărtări, dincolo de fereastra cerului, deschisă larg în această zi de August.

Un soare galben, orbitor, ardea livada pătată cu boschete de măslini. Strigătul neaşteptat al unei păsări şi murmurul râului, erau singurele sgomote care turburau liniştea naturii toropite. Niciun pocnet de biciu, niciun clinchet de talancă, nici o poartă nu scârţâia, şi nimeni nu se auzea. Singurătatea părea şi mai adâncită de murmurul undelor, a acelor unde care fugeau fără încetare, ducând cu ele seva furată fasolelor care mureau...

Acest murmur, totodată batjocoritor şi căinător, strivea inima gospodarului.

Eloy se lăsă dezolat şi gânditor pe scaunul dela capul patului. Orele treceau şi luau cu ele viaţa femeii lui şi a fasolelor lui, fără să-i aducă vreo nădejde sau vreo mângâiere. Adânc întristat, cu faţa brăzdată de lacrimi, se ridică şi-i spuse nevesti-si:

— Tu ştii, Tuia, nu-i aşa? Ştii că te duci, că pleci în altă viaţă, împăcată ca o bună creştină ce eşti. Roseta şi cu argatul au plecat. Şi-i al treilea rând de apă care-mi scapă... Dacă nu le stropesc nici astăzi, toate s'au dus... Atât că leacul lor este râul... Un leac pe care pentru tine nu l-a găsit încă nici un doctor...

Bolnava deschise trist ochii şi clătină cu greu capul în semn de încuviinţare.

— Vreau să-ţi spun, reluă Eloy înecându-se, vreau să-ţi spun că... între nădejde şi moarte... Ştii? Da... asta este... Pentrucă totdeauna ţi-a fost milă şi grijă de casă... Şi-ai fost atât de cuminte... Nu ştiu cum să-ţi spun... Na...

Dar biata femeie, făcând o sforţare supremă, atinse uşor mânile omului ei, deschise şi mai larg ochii, şi, cuminte cum fusese totdeauna, îl îndemnă, cu privirea, să urmeze.

— Vreau să spun... că tu ai să mă ierţi...

Tuia, clătinând capul, încuviinţă iar.

— Bunul Dumenezeu te va lua la el, de bună seamă...

— Da, da...

— Chiar eri te-a împărtăşit. Dacă e nevoe, acum, să alerg după preot, ar trebui să te las singură.

— Da, da...

— Şi după ce te va chema Domnul, lângă el... va trebui să te îmbrac... nu-i aşa?

— Da, da...

— Vreau să-ţi spun... Tu ai fost totdeauna cuminte... Inţelegi bine... Vreau să spun... că dacă te-aş îmbrăca mai înainte... acum... Pe urmă m'aş putea duce să stropesc fasolele şi le-aş scăpa...

O scânteie, la fel cu aceea care a trebuit să strălucească odinioară în ochii martirilor, trecu prin ochii aproape stinşi ai femeii şi capul ei făcu un semn suprem de înţelegere...

— Da, da...

Atunci Eloy, ştergându-şi ochii cu pumnul, deschise sertarele şi încurajat de murmurul râului căruia îi auzea valurile, puse femeii giulgiul, înainte de a fi murit!

Trad. de G. M. VLĂDESCU

* Cană cu două ciocuri, specific catalană.

A apărut în librării

Viaţa şi Filosofia lui Henri Bergson

de Doctorul YGREC

Un volum de 150 pagini în care, într'o formă accesibilă oricărui om cu cultură generală este expusă Concepţia asupra Existenţei şi asupra tuturor problemelor gândirii omeneşti, în lumina unui evoluţionism spiritualist întemeiat pe toate datele Ştiinţei moderne, care a creat faima celui mai mare filosof francez şi al timpurilor moderne, consacrat fiind la urmă şi prin *premiul Nobel* ce i s'a acordat.

Lei 50 Editura „Adevărul” s.a.

Georges Duhamel la Academia Franceză

După ce l-a ucis pe Salavin, era firesc ca d. Georges Duhamel să ajungă la Academie.

Inceputurile literare ale proaspătului nemuritor au intrat de mult în umbră. El a început cum se începe: cu poezii. Apoi a venit la rând şi un tratat asupra poeziei. De atunci e multă vreme.

Adevăratul său debut, d. Duhamel şi l'a făcut după răsboi, cu două cărţi de impresii culese în timpul marelui măcel: „Civilisation” şi „Vie des Martyrs”. Nu erau cărţi de doctrină antirăzboinică, ci o succesiune de tablouri umane, mai concludente decât orice lucrare teoretică. Oricum, cititorul a descoperit în aceste două cărţi un scriitor delaolaltă subtil şi sensibil, ataşat durerilor şi mizeriilor omeneşti.

Intre timp, d. Duhamel a scris şi câteva comedii. Cetitorii obişnuiţi ai cărţilor sale de mai înainte, cărţi atât de cumpănite şi domoale, au rămas surprinşi de umorul gras desfăşurat în aceste comedii. Era o latură nouă, încă nebănuită. „Opera atleţilor” cu deosebire, a relevat un autor dramatic de vână molierescă.

Surprizele făcute de d. Georges Duhamel, au continuat. D-sa a azvârlit în lume un personaj în inima căruia s'au strâns toate ecourile împrăştiate de sbuciumările interioare, de tumulturile şi incertitudinile care frământă sufletul omului modern.

Personajul acesta se chiamă Louis Salavin. E un funcţionar umil, de cotul căruia te poţi izbi pe stradă. El trăeşte micile evenimente cotidiane cu o intensitate uimitoare. Marea mizerie a vieţii lui este spiritul lucid de analiză care îl chinue. In inima lui, avânturile tinereşti, idealiste, tumultoase sunt înăbuşite de o bolnăvicioasă aluzie şi de obiceiul ăsta urât al analizei. Salavin e omul tuturor bunăvoinţelor şi virtuţilor morale, ucise însă de timiditate şi nevolnicie. Povestea lui Salavin se desfăşoară în mai multe volume: Confession de minuit, Deux hommes, Journal de Salavin, Le Club des Lyonnais, etc. Eroul acesta — mai puţin erou, fiindcă este mai mult uman — moare în ultima carte. Atunci când cel ce i-a dat viaţă, a luat hotărîrea să-l ucidă, mulţi s'au certat cu d. Duhamel şi au plâns ca la moartea unui frate. A fost mai mult decât regretul unei despărţiri definitive; a fost o adâncă şi sfâşietoare melancolie.

D. Georges Duhamel, încheind ciclul vieţii umilului funcţionar parizian, s'a aşternut să scrie Chronique de Pasquiers, în care se zbate timida viaţă provincială.

Până să termine povestea lui Salavin, Georges Duhamel a scris mai multe cărţi de eseuri, călătorii şi doctrină. Dacă dăm la o parte Possession du Monde, Les Plaisirs et les Jeux şi alte câteva, îl găsim pe Georges Duhamel şovăitor. Dela masa sa de lucru, scriitorul nostru s'a angajat pe tărîmul politicii.

Vorbind altă dată despre un bun camarad al d-lui Duhamel, pictorul Vlaminck, am arătat ce soartă tristă au mulţi artişti care se dedau politicii numai cu pornirile lor sentimentale şi nu după o adâncă şi îndelungată chibzuială. Sensibilitatea de artist a lui Duhamel l-a făcut de atâtea ori să se ataşeze de marile mizerii ale omenirii. Mai mult, această sensibilitate i-a înlesnit chiar să înţeleagă aceste mizerii. Trecând însă la teorie, din necesitatea de a-şi preciza atitudinea, Georges Duhamel a arătat că politiceşte n'a înţeles mai nimic, şi de aici şovăiala lui.

Nu s'ar putea spune că, deşi se dovedeşte în scrierile sale literare un spirit nemulţumit de alcătuirea prezentă a societăţii în care trăeşte, scriitorul nostru ar fi îmbrăţişat o politică făţiş reacţionară, în dibuirile sale, nelinişte şi întrebările sunt atât de neprecise încât bănuim că e vorba de o luptă interioară, care abea se dă şi care abia se cere clarificată, încât putem spune că Duhamel ar fi trebuit să renunţe la cărţile cari desvăluesc lumii această luptă strict intimă.

In ultimul timp, Georges Duhamel, care dela începuturile-i literare, a fost colaboratorul revistei „Mercure de France” a fost numit în locul lui Alfred Valette, director al acestei reviste. Ţinuta cărţilor scrise de el, cărţi impregnate de un spirit clasic, postul important pe care-l ocupă azi în cultura franceză şi — credem — ultimele cărţi în care spiritul conservator este stăpân, au facilitat intrarea lui în casa lui Richelieu.

Ce se va mai întâmpla de aci înainte cu opera lui Georges Duhamel, pentru care noi avem slăbiciune, nu putem şti. Oricum urăm celui care l-a creat pe Salavin, să-şi menţină prospeţimea observaţiei şi curăţia stilului, şi în cărţile viitoare, deşi d-sa a intrat într'o casă de multe ori pătată şi din totdeauna bătrână.

LASCAR SEBASTIAN

GEORGES DUHAMEL

STARUL: Minunat accident, dragul meu... eu am scăpat teafără; şi ce mai reclamă!

Asociaţiile culturale musulmane

Deşteptarea culturală a musulmanilor, în spiritul civilizaţiei occidentale, începe într'a doua jumătate a secolului trecut.

Prima asociaţie culturală jugoslavă „Gayret” a fost fondată în 1903. Existenţa ei se explică prin dorinţa de-a veni în ajutor pe cale materială tineretului şcolar, de a-l descătuşa de dependenţa austriacă şi de a-i da libertatea. Această asociaţie, ale cărei fonduri provin din cotizaţiile membrilor şi reprezentaţiile publice, conferinţe etc., a ajutat şi întreţinut, în şcolile secundare, aproape cinci mii de elevi. „Gayret” posedă şapte internate şi două şcoli speciale.

„Gayret”-ul din Belgrad „Osman Djikitch”, are o direcţie independentă de cea dela Sarajevo. Internatul său e destinat numai tinerimii universitare. Subsidiile provin din cotizaţiile membrilor. El a fost fondat după constituirea Jugoslaviei şi-şi are sediul la Belgrad.

„Speranţa poporului”, care-şi are sediul la Sarajevo, ca şi „Gayret”, vine în ajutorul elevilor şcoalelor secundare, dar activitatea sa e mult mai puţin importantă. Această asociaţie nu posedă decât un internat. Fondurile sale provin de asemenea din cotizaţiile membrilor.

Printre asociaţiile cu scopuri umanitariste, cele mai importante sunt „Hurriet” şi „Merhamet”. Ambele îşi au sediul la Sarajevo. Prima are ca scop de a susţine pe tinerii comercianţi şi meseriaşi, iar cea de-a doua vine în ajutorul săracilor din oraşe.

Afară de aceste asociaţiuni principale, musulmanii au, aproape în toate localităţile importante, asociaţii locale şi săli de lectură.

Activitatea acestor asociaţiuni a devenit foarte activă, mai ales de când criza a lovit atât de nemilos clasa săracă a societăţii.

Toate asociaţiile de acest fel au un caracter pur naţional şi sânt departe de-a avea tendinţe pan-islamice.

Criminale sau sfinte?

SANGELE CARE STRIGA 15 ROMAN

Romanul turburător al unei surori şi al unei logodnice. Sunt aceste două figuri de sfinx nişte creaturi perfide şi fioroase, ori acţiunea misterioasă, îndoelnică, ce desfăşoară întinzând în juru-le ca o mreajă primejdioasă, urmăreşte o misiune dureroasă şi de neînlăturat, care cere isteţie şi tărie supraomenească şi care îmbracă existenţa lor cu tristeţea martiriului şi cu aureola sfinţeniei?... Ele sunt eroinele romanului „SANGELE CARE STRIGĂ”, apărut în colecţia „ROMANELE CAPTIVANTE” (280 pagini, 15 lei).

Citiţi acest roman scris cu o artă de maestru de Edmond Romazières, în excelenta traducere a d-lui M. Celarianu, scriitor onorat cu marele premiu Regele Carol II, de Societatea scriitorilor români, — şi veţi trece prin turmente rare de îndoială, emoţie şi surprindere.

D I H A N I A

Ca să ajungi depe şoseaua mare, încolăcită dealungul apei sglobii a Vâlsanului, la conacul lui Radu Brătulescu, trebue să afli rostul unui drumeag care merge o bucată de vreme printre tarlale până la o cetăţuie de carpeni. De aci ocolind un petec de parc împădurit, ajungi la porţile cu streaşină. O alee largă şi netedă se opreşte în fund la o scară de piatră între două ferestre cu jaluzele cafenii, sub care străjuesc trandafiri, brazi mici şi globuri aurii. In mijlocul catului de sus al vilei, se deschide un pridvor de umbră, cu balustrada tivită de zorele albastre. Din spatele acoperişului de ţiglă înnegrită, trei plopi uriaşi aştern la asfinţit poteci late de umbră peste grădină. Dela conac la Mălureni, cobori vreo cinci sute de metri pe un drum şerpuit printre fâneţe.

De jur împrejur se întind pustietăţi. Moşia e la o bătaie de puşcă. Radu Brătulescu aleargă la treburi cu calul. Afară de svonul slugilor din casă şi al argaţilor care robotesc seara şi dimineaţa la fermă — departe în fundul curţii — nu răsbate în încăperi nici o urmă de frământare omenească. Numai Dumineca şi sărbătorile pornesc din turla bisericii care se zăreşte în vale, la Mălureni, bătăile săltăreţe de toacă şi notele de cleştar cu ison de frunze ale clopotelor. „Locul fără oameni" îi place lui Radu să-şi poreclească sălaşul unde stă cea mai mare parte a anului, de când s'a despărţit — acum zece ani — de soţia sa. Surghiunul pe care şi l-a impus atunci, i s'a prefăcut de mult într'o a doua fire.

Părăsise de tot avocatura şi legăturile cu lumea din oraşul de provincie unde inima lui a fost sfârticată, şi se afundase într'o pustnicie aspră în stare să-l tămăduiască. Mai târziu, când îşi dădu seama că mintea i se abrutizează, că simţurile lui capătă un ritm elementar de jivină, se bucură. Era un semn că-şi gâtuise durerea care era cât pe ce să-l doboare.

Uneori se surprindea disecându-şi cu răceală şi cu ochii mari deschişi trecutul. Crezuse într'un vis tors în adolescenţă: iubirea pentru Dora, o fată mlădie, cu gură de fragă, cu păr arămiu şi cârlionţat, cu cearcăne sidefii în jurul ochilor alungiţi exotic spre tâmple sub gene arcuite şi sprâncene subţiri pierdute în buclele părului. Era săracă, orgolioasă şi vibrantă. La douăzeci şi cinci de ani, Radu Brătulescu se căsători cu ea. Petrecură doi ani în străinătate, apoi se stabiliră în oraşul lor. El făcea avocatură şi-şi cultiva cu nădejde moşia, ca să-şi refacă averea care se afla acum înjumătăţită. Se deprinsese cu micile toane ale soţiei sale, dar, totodată, farmecul împătimit al dragostei ei îi îmbrăţişase toate gândurile şi cutreera toate fibrele fiinţei lui. Naşterea fiicei lor, Anca, a fost parcă un temei nou şi o înseninare în viaţa Dorei ca şi în simţirea lui dreaptă de om aşezat. Dar după nouă ani de căsnicie se ivi tifla absurdă, pe care întâmplarea o aruncă uneori în armonia unor existenţe. Radu descoperi adulterul soţiei sale cu un prozaic medic de plasă, gemu, se năpusti asupra soartei sale, apoi se închise în el ca să-şi lingă rănile ca un lup în vizuină.

Vreme de doi ani ţinu pe Anca lângă el. Dar la umbra unui om împietrit şi sub îngrijirea convenţională a menajerelor, fetiţa parcă tânjea. Radu se hotărîse s'o dea în seama mamei ei, cu toată teama şi repulsia pe care el o avea pentru simţul de maternitate al unei femei căzute. Când Anca intră în primul an de liceu, fu internată la o şcoală din Bucureşti. Vacanţele le petrecea de obiceiu la ţară, cu tatăl său. Numai câte două, trei săptămâni pe an şi în câte-o după-amiază de Duminecă putea să-şi vadă mama care locuia acum la Bucureşti — căsătorită cu un avocat în vârstă, mânuitor reputat de afaceri lucrative.

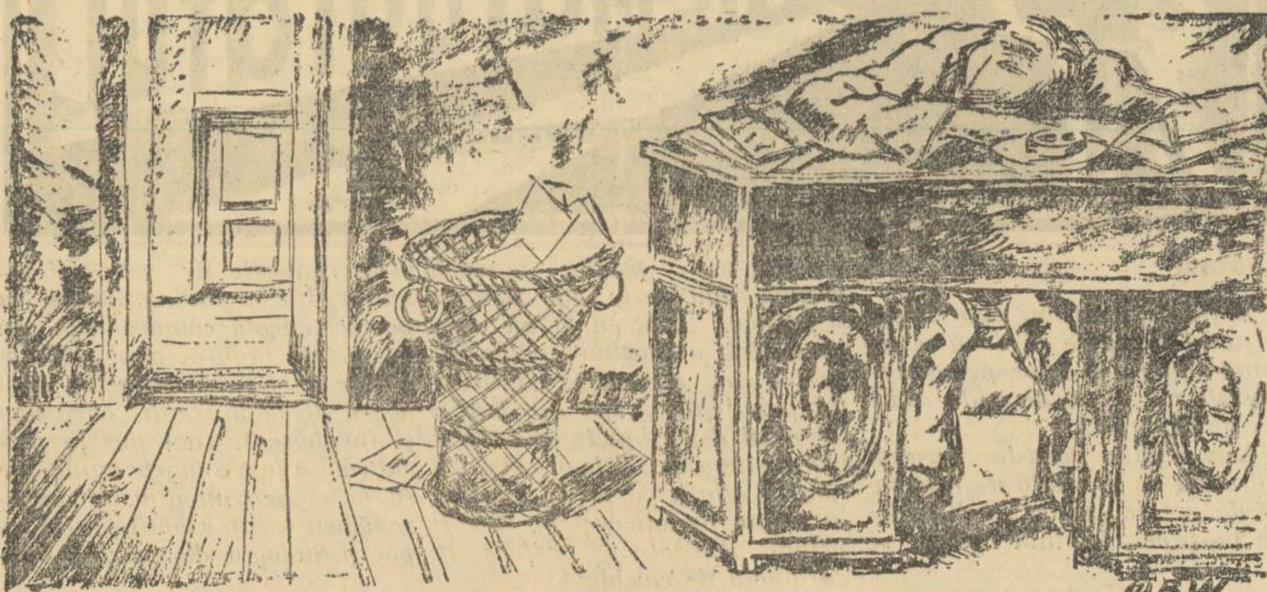
Copilăria Ancăi, pârguită în claustrarea internatului şi în cuibul rustic şi auster dela Mălureni, se obişnuise să se învăluie în cuminţenie şi să se cufunde — când trebuia — în tăcere. Fata de paisprezece ani ştia că ceeace afla dela unul din părinţi trebuia să fie o taină pentru celălalt. Dar când sbura cu Rândunic, calul ei negru, pe miriştile şi ponoarele depe valea Vâlsanului trecând de zeci de ori prin ploaia de stropi a gârlei pometii obrajilor pistruiaţi ardeau, ochii beau depărtările zărilor şi părul arămiu juca svăpăiat cu soare în el, ca apa scocului. Uneori secera sau culegea via cu ţăranii.

Când maică-sa muri năprasnic, Anca îşi ghemui durerea în pumni şi se aciui mai strâns la sufletul tatălui său. Acum începu să cunoască sub răceala firii şi înfăţişării lui hirsute şi boţite în unghiuri amare, grija caldă pentru norocul ei şi bătăile inimii lui pentru ea. Numai câteodată, când poposeau rari musafiri la conac sau după chefuri la oraş, ochii lui mici sticlind în jarul beţiei, aveau ascuţimi cenuşii care o străpungeau înfricând-o.

De doi ani Radu Brătulescu îmbătrânise tare. Părul dela tâmple îi albise, barba încâlcită îi rămânea netunsă cu lunile, fruntea şi chelia dogoreau de sânge, un rânjet strâmb, neobişnuit, îi arăta nişte caninii lungi şi galbeni, când mânia se deslănţuia. La o petrecere în oraş, pentru un lucru de nimic, doborîse cu pumnul pe un partener într'un leşin învecinat cu moartea. Altădată, la ţară, trăsese cu puşca spre a ucide pe un pădurar, care-i stricase somnul de după amiază. Norocul a voit ca glontele să n'ajungă la ţintă. Dar în sbuciumul care urmă, Radu se îngrozi de sălbăticiunea care-i crescuse din rărunchi. De câteva ori se jură să nu mai bea şi chiar reuşi să-şi rărească mult beţiile. Făptura lui naltă, adusă de umeri şi închingată în muşchi de oţel, nu se prăbuşea niciodată sub duhul băuturii. Dar înlăuntru, Radu cel adevărat privea nu se ştie unde şi un altul — străin, aprig şi însetat de rău — îi lua locul stând la pândă, ca să se năpustească, descătuşat, în afară.

Făcea acum dese drumuri la Bucureşti, unde avea o amantă. In primăvară femeia se instală la moşie, cu gândul de a-l lega pe totdeauna de ea. Dar venind vara, Radu ceru scurt prietenei să-l părăsească. Avea să vină Anca la ţară, în vacanţă. Absolvise clasa a şasea. Frumuseţea i se împlinise şi era suplă ca a maică-si. Odată, surprinzând această asemănare, Radu simţi în piept arsura unui fulger. Va semăna şi la suflet mamei sale?

Când umbla pe moşie, Radu întâlnea adesea pe Anca trântită pe câmp, cu braţele şi picioarele întinse, cu faţa înspre cer sau cutreerând în goana calului pe dealuri, pe şosea, prin sat. Odată o văzu într'o partidă de călărie cu un ofiţer. Se opriră din goană şi ofiţerul — un locotenent de artilerie subţirel — se prezentă lui Radu. Era feciorul vecinului de moşie, Zamfir Marian. Acasă, Radu făcu atentă pe Anca asupra datoriei de a-şi păzi reputaţia, ferindu-se totuşi s'o învinuiască. Descoperirea îl tulburase, fiindcă îi atinsese un gând şubred. Dar neliniştea se topi repede ca fumul.

●

Era o noapte de August, cu ploaie de stele şi cu adieri de catifea, care se desprindeau din copacii şoselei, ţâşneau la o cotitură dintr'o porumbişte sau se luau la întrecere să se prindă şuerând prin pădurea de salcâmi, pe care o tăia goana maşinei. Era miezul nopţii.

Radu Brătulescu se dusese în oraş pentru a trata vânzarea recoltei. Spre seară se înpotmolise la o petrecere, la care fusese târît de alţii. Băuse mult şi se simţea ca niciodată ameţit. Dar nu! E mai de grabă vesel de afacerea care-i reuşise. Noaptea era frumoasă. Ii părea rău că spusese Ancăi să-l aştepte seara. Ce-are aface! Nu-i era urât singură. Dar ce-i cu locotenentul Puiu Marian? Il iubeşte, şmechera! Oare numai atâta să fie între ei? Nu se poate! E deşteaptă şi e şireată ca mamă-sa. Şi-i seamănă atâta la trup!

Ajunse şi coborî fără sgomot. Casa era în întuneric. Dormia Anca. Urcă scara încet, intră în camera lui, aprinse lampa şi, la lumina ei scăzută, se desbrăcă. O moleşală îl împăinjeni şi-l făcu să cadă pe un fotoliu. Ce prostie a făcut, se gândi, că n'a rămas la Piteşti! Ar fi trebuit să se ducă la Nely. — Ce prost a fost!... Ce-ar fi dacă ar lua maşina să se întoarcă?... Nu se poate!... Ce idee!... E beat deabinelea... Se opri din gânduri, cu fruntea năruită în palmă, posomorît. Stătu mult aşa.

Apoi se ridică, se apropie de uşa camerei unde dormia Anca. Deschise uşa încet, ca să treacă spre bae. Lumina roşiatică a veieuzei cădea pe pat. Anca dormea cu faţa în sus, cu picioarele de tot desgolite, cu braţul pe sânul care îi ieşea pe jumătate din cămaşa de noapte, cu profilul încadrat de părul revărsat în bucle pe pernă. Privirea lui grea încremeni pe goliciunea trupului de femeie. Răsuflarea începu să i se sbată în coşul pieptului. Un fior din adâncuri îl împingea spre pat. Se prăbuşi, înnebunit, cu nervii încinşi de păcat, pe trupul gol al fiicei sale.

Ea îşi frecă ochii, îi căscă de groază şi bolborosi:

— Ce faci?... Tată!

Apoi dădu un ţipăt lung de pierzanie.

O mână de plumb îi astupă gura şi cealaltă îi căuta gâtul.

— Nu ţipa... te omor! o înăbuşi cu duhoarea putredă a gurii lui.

Târziu cineva — poate o servitoare — umblă în antret şi bătu la uşă. Radu deschise şi urlă:

— Marş de-aici!... Te 'mpuşc!

Se întoarse şi se aşeză pe un scaun, luându-şi capul în mâni. In cugetul lui iadul se luminase. La picioare i se deschidea mormântul ca o prăpastie care-l chema.

Anca plângea cu sughiţuri pe marginea patului.

— Ce-ai făcut, tată?... Dece, tată?

El tăcea mereu. Timpul se oprise undeva aşteptând.

Radu se trezi, îşi ridică privirea şi scurmă cu ea un ungher de întuneric.

— Iartă-mă... Am fost beat... Mâne ai să mă ierţi.

După o tăcere lungă, se sculă şi se uită spre Anca, aiurit.

— Culcă-te.

Apoi intră în odaia lui.

Trecu un ceas sau două de linişte care căzuse pe toată casa ca o lespede. Anca se culcase şi veghia, cu toată fiinţa ei înveninată de prihană.

Deodată uşa dela camera lui se deschise cu fereală. Anca se încordă toată, pândind.

Radu se apropie de noptieră, deschise sertarul, scoase ceva şi se întoarse. Anca ghici că a scos revolverul. Dupăce plecă Radu, ea se sculă şi deschise sertarul. Tatăl său luase într'adevăr revolverul.

Se ridică din pat, îşi luă un şal pe umeri, se duse în vârful picioarelor la uşe şi privi prin gaura broaştei.

Radu sta pe fotoliu. Revolverul luci, negru, în mâna care-l ducea spre gură. Anca se aruncă în uşă şi fu dincolo, ţipând. Ii apucă mâna şi-i smulse revolverul.

— Tată, eşti nebun?... Cui vrei să mă laşi?... Potoleşte-te, uită....

Căzu în genunchi şi-şi mângâie tâmplele albe, înnecate în sudoare.

Peste două zile, Radu trimise pe Anca la Piteşti, unde locuia sora lui, văduva unui colonel. Nimeni nu ştiu de întâmplarea dela conac.

●

Radu Brătulescu se prefăcu într'un altfel de om. Avusese credinţa că un bărbat la patruzeci şi cinci de ani îşi poate reface traiul şi o împlinise. Nu mai bea deloc. Devenise blajin şi mai sociabil, deşi uneori înnegurat de tristeţi fără pricină. Munci din răsputeri ca să biruie criza care bântuia pe proprietarii de pământ. Cumpănit în cheltueli, izbuti să-şi salte averea. Omul care practicase un indiferentism convins pentru religie şi biserică, citia acum evanghelia în ceasurile de răgaz şi se ducea la biserică. Vara îşi căuta sănătatea în staţiuni de ape şi se simţia pornit pe calea unei îndreptări trupeşti. Işi observa veşnic cumpăna vieţii. Nebunia, care îi înfipsese în suflet razele ei turburi într'o noapte a păcatului, trecuse pentru totdeauna dela el. De altfel din noaptea aceea încheiase cu sine însuşi un legământ: dacă vreodată i s'ar mai deştepta dihania dementă, avea să-şi facă seama. Pe Anca evita s'o ţină numai în preajma lui. Era mai mult o jenă decât o prevedere care nici n'ar mai fi fost folositoare. In vacanţa mare, fata venea la moşie cu mătuşă-sa şi cu cele două fiice ale acesteia, ori plecau cu toţii în vilegiatură.

După ce termină liceul, Anca se înscrise la universitate. Când împlini douăzeci de ani, fu cerută în căsătorie de căpitanul Puiu Marian. Radu ştia că legutura ei cu Puiu trecuse mai demult de marginile unei prietenii caste. Privise cu resemnare faptul şi acum îşi dădu consimţământul la căsătorie, deşi persoana căpitanului îi displăcea. Pe deasupra îl considera uşuratec şi calp. Dar căsătoria fiicei sale însemna şi pentru Radu o uşurare — oricât s'ar fi crezut şi până acum slobod şi cu sufletul limpezit de păcat.

Fu o nuntă cu revărsări de bucurie care lumina nu numai feţele oamenilor, dar şi încăperile până aci veşnic afundate în melancolie ale conacului vetust: Pe Radu îl bătea gândul să-l părăsească, pentru a-l da — după reparaţii radicale — cuib de viaţă nouă Ancăi. Pentru prima oară bău — fireşte, cu măsură — şi fu fericit că umbra nelegiuirii de altădată pierîse cu totul din calea lui.

După nuntă perechea se hotărî să mai stea la moşie, ca să petreacă o săptămnăă sub cupola de azur însorit şi bătută noaptea, în stelele fluide ale lui August. Rămăseseră cu ei numai Radu şi sora lui cu fetele.

Intr'o noapte, după o masă cu sticlee de Cotnari pe care Radu le desgropase din pivniţă şi de care nu-i mai era teamă, toţi ai casei, afară de el, ieşiseră în parc. Radu refuzase să coboare, spunând că îi era frig. Stătea pe întuneric la fereastra din dormitorul său privind în curte. La un moment dat, apăru Anca. Se urcase să-şi ia pardesiul. Il căută pe scaune, pe divan, apoi trecu în pridvor fără să vadă pe Radu.

Ieşi din odaie şi el. Când îl zări, păru surprinsă.

— Aci erai?

— Da. Ce cauţi?

— Nu ştiu unde mi-am pus pardesiul...

Tăcură o clipă. Radu se apropie brusc, îi cuprinse mijlocul şi încercă s'o târască în dormitor, încleştându-i braţul.

—Ce e, tată?... Ce vrei?...

Se smulse din mânile lui şi-l fixă cu albul de ghiaţă al ochilor.

— Nu se poate!... Iar? Iar ca atunci?... Lasă-mă, te rog...

Fugi, îngrozită, de lângă el, coborând treptele câte două.

Peste o jumătate de oră răsună în noaptea cu puzderie de stele un foc de revolver. Când cei din parc se repeziră în casă, găsiră pe Radu Brătulescu pe o canapea, cu ţeasta mânjită de creer însângerat.

M. D. IOANID

Suav şi totuşi persistent!

iată caracteristica parfumului natural de liliac ce-l conţine noul săpun Elida „Lilas Grand Lux". Pretindeţi furnizorului D-voastră un săpun din cutia sa originală, spre a avea certitudinea că aţi cumpărat un săpun cu parfumul său original nealterat de mirosuri străine.

ELIDA
LILAS GRAND LUXE

Imn

Galeră de aur fără de catarg,
Pânză de raze întinsă pe larg,
Aluneci pe valuri mărmurite, cu ochi de licurici,
Argint prelins în blana fiarelor şi'n ochii de pisici.

Când te înalţi, se'ntinde pacea pe pământ,
Adorm şi florile sub roua de lumină,
Dorm mările, valul se rupe'n vânt.
Pământul întreg e prins de pacea lină.

Cu stelele ce-şi oglindesc inelele'n fântâni,
Nu pot să mă ridic şi să'nfloresc în seară
Şi n'am în gene rouă să răcorească huma
Văpăi îmi ard pe pleoape, văpăi de flacără amară

PETRE DINU

Radio-discul

Am avut Dumineca 24 Noembrie la 21,15 o admirabilă audiție a Recviemului de Mozart, retransmis dela sala Honterus din Brașov. Executanții au aparținut și Bucureștiului și orașului de gazdă; cea mai mare parte a succesului se datorește însă concursului pe care l'a dat d-na Rösl-Bauman-Rădulescu, o cântăreață specializată în muzica liturgică, și posesoare a unei voci care se pretează fără eforturi geniului „oratorio".

„Recviemul" de Mozart, a fost compus sub obsesia ideii de moarte, a sfârșitului apropiat, și vestit printr'un ciudat mesager îmbrăcat în cenușiu, care în realitate nu era altul decât prozaicul intendent al contelui Walsegg, care își comanda câte o lucrare muzicală la cei mai reputați compozitori ai Vienei, pentru a fi aplaudate drept piesele sale originale, în societatea galantă invitată la el acasă. Mozart s'a complăcut în acest mister, nu a dorit să-l limpezească și nu l-a împărtășit nici soției sale, întrucât starea de panică, teroarea sufletească născută de gândul că a fost vizitat de un trimis al Morții îl stimula să creeze. Era o voluptate a durerii, frecventă la artiștii de geniu.

Teama lui Mozart era să nu moară înainte de a-și termina recviemul care lua în ochii săi, proporția unui cântec testamentar.

N'a fost sortit să-l ducă până la sfârșit.

Privațiuni materiale, debilitatea sa pricinuită de nopțile pierdute în lumea elegantă l'au doborît înainte de a fi putut să încheie acest imn de moarte.

Urmând amănunțitele indicații date de Mozart în ultima lui zi, elevul său Suessmayr a continuat recviemul, având bunul gust și fericita ideie de a nu-l profană cu nici o inspirație proprie, rămânând în tradiția și intențiile de construcție muzicală comunicate oral.

Luni la ora 21,15 în cadrul concertului dat de corul „Zwiazek Strzeleski", pianistul prof. Staniewicz a voit să interpreteze pagini din Chopin, denaturându-le însă printr'o manieristă sentimentalitate.

Nocturna în fa major cu cele două puternice contraste ale părții centrale și exterioare, sugerând, una, simplitatea unei idile estivale, și cealaltă un fior de furtună, n'a marcat acest plan patetic binar.

Studiul revoluționar No. 12, a sunat sarbăd și monoton, lipsit de energia dezesperată, protest al unui popor întreg care plânge în torentul de game și arpegii a mânei stângi, luarea Varșoviei de către Ruși în 1831.

Salutăm cu entuziasm inițiativa Postului nostru de Radiodifuziune de a face cunoscut publicului auditor pe Albert Roussel, marele compozitor francez contemporan, despre care René Chalupt a scris în „Revue musicale" la începutul unui omagiu poetic:

Roussel, marin favorisé
Entrellacant l'ancre, à la lyre...

A venit timpul, astăzi când Igor Stravinsky ni se pare un clasic, să ascultăm clarele realizări de muzică pură ale lui Roussel: „Simfonia în si bemol", „Concertul p. piano", „Aubade-Mascarade" și „Pour une Fête de Printemps".

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica muzicală

Filarmonica: Solist Alfred Cortot — Opera Română: Boris Gudunov

Distinsul oaspe al ultimului concert simfonic, d. *Alfred Cortot*, a reapărut în fața publicului bucureștean executând cu acompaniamentul Filarmonicei concertul pentru pian și orhestră de *Schumann* și „Variațiile simfonice" de *Cesar Franck*.

Considerat ca un cap de operă al genului, concertul pentru pian și orhestră de *Robert Schumann*, scris într'o epocă de adâncă deprimare, e una din lucrările cele mai inspirate ale romanticului compozitor. Dintre cele trei mișcări ce-l alcătuesc — *Alegro affettuoso, Intermezzo, Allegro finale* — prima fusese scrisă întâi deosebit, sub titlul de *„Fantezie"*. Partea pianului, puternică și duioasă, nu întunecă totuși orhestrația, cu care doar se completează.

„Variațiile simfonice" de *Cezar Franck* alcătuesc o operă impresionantă și originală ca factură. Nu e vorba de expunerea unei teme cu variațiile ei complicate și suprapuse neîncetat, ci de o lucrare unitară, curgătoare, în care două teme inspirate, pătrunse de melancolie uneori, se opun neîncetat într'o luptă înflăcărată, ce încordează auditorul dela un capăt la celălalt până la finalul mai voios al concertului.

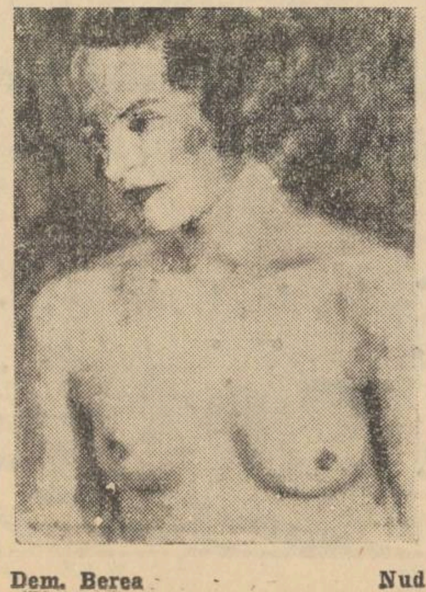
De o delicatețe aeriană, interpretarea d-lui *Cortot* a stăruit, colorând-o și cu propria-i rafinată sensibilitate, asupra laturii de intimă poezie a unei muzici în care mulți pianiști pun accentul mai cu seamă pe vigoare și patos.

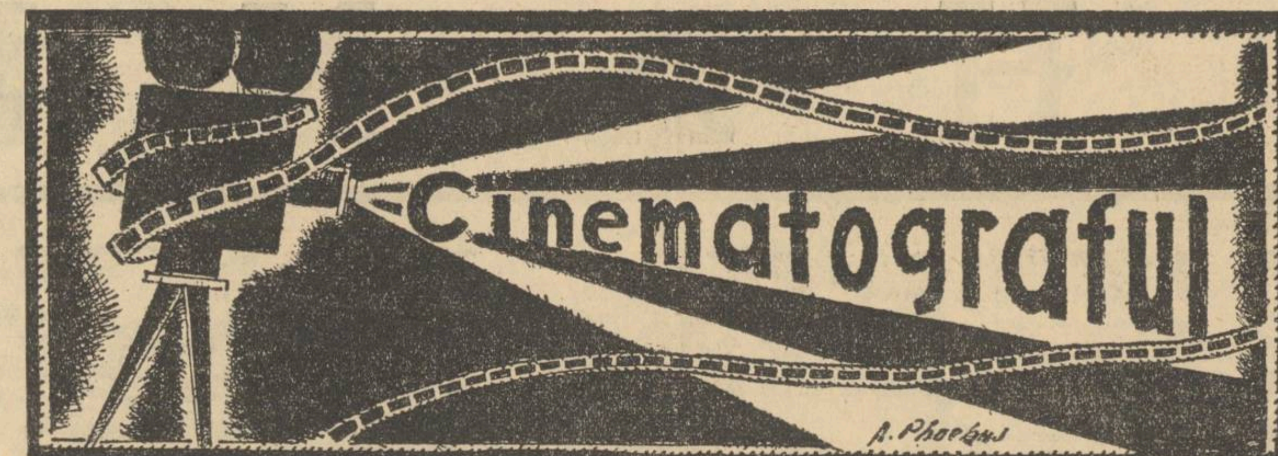
Un atent și însuflețit acompaniament al orhestrei *Filarmonica* sub conducerea d-lui *Georgescu*, merită toată lauda, ca și execuția colorată a pitoreștilor tablouri simfonice „Triana" și „Navarra" de Albeniz și a „Mării" de *Debussy*.

Constatând înaltul — aproape prea înaltul nivel al audițiilor din această primă parte a stagiunii, nu ne refeream și la activitatea Operei Române. Pornită cu o nobilă prezentare a unor merituoase lucrări românești, dintre care una de mare valoare, această activitate s'a împotmolit repede-repede în banalitatea unui repertoriu sărăcit de tot ce are mai de seamă, și nu tocmai revăzut. Cu o bună reluare a *„Balului Mascat"* nu se poate susține o jumătate de stagiune, admițând chiar că cealaltă jumătate va aduce lucruri mai interesante. Deaceia reapariția operei *„Boris Gudunov"* pe afiș a părut dintr'o dată că înviorează atmosfera. Dar numai pe afiș. In realizarea ei, reluarea a fost inferioară nivelului cuvenit operei lui *Mussorgski* și celui atins de atâtea ori pe scena noastră. Dl. *Eugen Sdanowsky* ne-a înfățișat un Boris corect, tradițional, dar fără notă personală și mai ales fără strălucire vocală. Condiții mulțumitoare pentru un interpret obicinuit, dar nu pentru unul extraordinar al rolului. Mai interesantă apariție a avut d-sa, în aceiași seară, în rolul călugărului Varlaam, apariție — deși fără folos șarjată — pitorească și cu un explicabil parfum autohton.

Conducerea spectacolului a ținut să sublinieze caracterul modest al reluării, printr'o completă desinteresare prealabilă. Intreg tabloul revoluției s'a desfășurat în contra timp cu intențiile compozitorului și chiar cu cele — lăudabile, dar întârziate — ale dirijorului. Și Mussorgski care încheia cu *acest* tablou măreața dramă și socotea rolul poporului — deținut de cor — precumpănitor, subordonându-i chiar pe cel al pătimașului și chinuitului țar Boris!

N.

Dem. Berea — Nud

Fedora

E foarte amuzant cum Franțujii își nchipuie că dacă se ascund îndărătul unor personagii rusești n'o să se bage de samă că joacă prost.

Din pricina aceasta ecranul parizian ne prezintă de o bucată de vreme „suflet slav" în doze massive. Ultimul arivaj se

JEAN HARLOW

chiamă Fedora; reapare pe ecran D-na Marie Bell de la Comedia Franceză; d-sa este un fel de tablou reconstitutiv și jubilar al tuturor strâmbăturilor teatrului racino-cornelian. Păcat, căci Marie Bell are un fizic interesant, care, încăput pe mâni omenești, ar putea da ceva. Are în figură un fel de savoare de fruct copt.

Firește, nu însamnă că Franțujii nu trebue să se atingă de subiecte rusești. Am avut de curând un „Crimă și pedeapsă" foarte bine făcut.

De asemenea ni se anunță un „O ci ciornia" cu Harry Baur și Simonne Simon care poate să fie de asemeni interesant.

Dovezi nouă

In ultima vreme am avut două filme foarte edificatoare. Unul, american, ne-a demonstrat că prin decupaj bun și joc actoricesc impecabil, se poate — cu un conținut psihologic nul, — face un film care să ne țină două ceasuri atenția în transe. „Mările Chinei" se numește filmul care a făcut această demonstrație.

Celălalt se chiamă „Episode" și probează altceva, tot atât de important, și anume că cinematograful nemțesc n'a murit, ba chiar că, din când în când, este capabil de lucruri de o originalitate specific europeană. Americanii n'ar fi putut face „Episode". Ei pot face alte lucruri, tot atât de ingenioase, tot atât de „subțiri". Dar un film ca „Episode" poartă pecetea geniului continental european.

Mările Chinei

Este filmul cel mai — cum foarte urât se zice astăzi — cel mai „dinamic" din lume. Scenele, replicele, evenimentele scapără ca cremenea. Decorurile materiale strălucesc de acuratețǎ și „calitate prima*". Americanii întrebuințează totdeauna material de clasa I. Chiar când zugrăvesc mizeria, murdăria și obscuritatea. In aceste cazuri, ei prelucrează obrazurile, mobilele, eclerajul, le „patinează" savant și artistic astfel încât să ne dea imaginea sordidității nu sordiditatea reală sau murdăria aevea.*

Odată am întâlnit un anunț de reclamă redactat așa: „Cea mai superb de palpitantă aventură de dragoste desnădăjduită într'un cadru de lux orbitor". Să nu râdeți. Acea estetică a „Fast-Luxului" cum am numit-o noi este compatibilă cu orice situație psihologică, inclusiv desperarea. Am avut dovada asta în „Mările Chinei". La un moment dat ni se reprezintă un foarte impresionant spectacol: un taifun. Hălci enorme de apă vin din toate părțile, înneacă puntea, dau peste cap obiecte și oameni. Apoi dela un moment dat, o mașină-tăvălug din acelea care servesc la construcția pavajelor, scapă din lanț și tangajul dezordonat al vasului răpede monstrul dela o extremitate la alta a covertei, strivind, în drum, pe toți acei pe care îi prinde subt el și-i preface în caramelă de ciocolată.

Avem într'adevăr impresia de fast și lux în montarea acestor vaste pachete de valuri distrugătoare. Și în acelaș timp, avem, fără îndoială un spectacol de desnădejde. Așa încât m'am convins că, pentru cinematograful american, nu e un non-sens să se spună: „O aventură de desnădejde într'un cadru de lux feeric". Intr'adevăr, are ceva din grandoarea unei feerii de mare montare.

Episode

Este infinit mai bun decât cellalt film al Paulei Vessely: „Mascarade". Acesta din urmă era povestea unui cancan, și psihologia personagiilor era aproape neexistentă. In „Episode" avem mai multă psihologie

CLARK GABLE

decât anecdotă; psihologie multiplă: aceea de fată săracă și mândră, aceea de bătrân cuvincios care-și sublimează ultimele rămășițe de veleități sexuale într'o înduioșătoare și perfect curată camaraderie pen tru o fată tânără; apoi psihologie de gentleman scăpătat, apoi aceea de adoloscenți obraznici și incoherenți (am pus la plural căci a fost o foarte bună idee să ni se dea nu unu, ci doi asemenea insuportabili țânci), apoi psihologia de Junonă înțe-

WALLACE BERRY

leaptă, soția legitimă pe fața căreia se vede încă că a fost frumoasă, și care își readuce bărbatul la matcă prin cea mai bună politică: tăcere, indulgență, simpatie și așteptare; apoi psihologia de cameristă vieneză toantă, psihologia de „fiică de proletar", guralivă, zăpăcită și ghinionistă — toate aceste caractere dându-și întâlnire în această bucată care e techniceşte tratată foarte cinematografic, cu invenții de detaliu ingenioase și cu un „cachet" continental-european foarte savuros.

Toate astea dovedesc că geniul german este încă perfect capabil de artă adevărată și nu așteaptă decât crăparea hitlerismului.

D. I. SUCHIANU

A apărut EUROPA AGRARĂ ȘI INDUSTRIALĂ de T. Cristureanu.
Un studiu interesant asupra Europei împărțite în două tabere adverse.

Cronica mizantropului

Știri de pe frontul abisinian

Trebue să mărturisesc din capul locului cititorului că n'am nicio informație pe cale particulară și că, ceva mai mult, știrile le iau chiar din comunicatele italiene și din cronicile militare străine, favorabile Italiei deși obiective în documentația lor. Singurul meu merit e acesta: Când în ziarele românești citesc titlul Trupele italiene continuă înaintarea *eu consult și comunicatul italian care de obiceiu spune că „operațiile continuă" și caut, cu harta înainte, să interpretez. Vă asigur fără modestie, că am căpătat o mare îndemânare de interpretare și că toate concluziile mele personale au fost apoi confirmate de fapte. Prin urmare, iată cum stau lucrurile:*

Italienii, din motive morale lesne de înțeles, au încercat din prima zi să pătrundă în câteva puncte din Abisinia la Nord și la Sud. Abisinienii și din imposibilitatea de a se împotrivi de la început și din tactică, au dispărut. In acest fel italienii au ajuns să-și constitue un front nordic având ca punct mai înaintat localitatea Makalé iar la sud, în Ogadenul care e un imens pustiu mlăștinos să organizeze o suliță de penetrațiune foarte nesigură deoarece frontul întreg e cu neputință de îmbrățișat. Aceste poziții alese liber, fără luptă, nu ating deocamdată de loc integritatea politică și strategică a Abisiniei și ele pot constitui cel mult puncte de plecare pentru adevărata invazie. Odată luate aceste puncte de plecare, italienii nu s'au mai urnit din loc de două luni de zile. Toate comunicatele pe care gazetele române le interpretează ca înaintări continui arată dimpotrivă stări pe loc, ba chiar regresiuni mascate, stilistic. Un general elvețian se arăta foarte mulțumit de această stare și de geniul Mareșalului de Bono, socotind că așa trebuiau să decurgă lucrurile: încet și metodic. Guvernul italian i-a dat aproape îndată o desmințire fulgerătoare: Mareșalul de Bono a fost rechemat. Italienii nu sunt așadar mulțumiți cu mersul lucrurilor și încetineala nu era pentru ei o tactică ci o operație ratată.

In urma unor sugestii franceze, italienii au încercat să fărîme pe abisinieni și politicește, adoptând metoda lui Lyautey în Maroc. Și-au făcut rost de un „prinț" trădător, care însă a venit singur fără armata sa și-și mușcă probabil buzele acum de prostia pe care a făcut-o. Au eliberat pe sclavi. Tactica era destul de naivă. Sclavilor liberre. In fine, comandantul italian s'a văzut silit să lase pe sclavii eliberați pe seama foștilor stăpâni, ceeace înseamnă că metoda a eșuat. Italienii declarau că înaintarea lor nu înseamnă o agresiune deoarece abisinienii îi primesc ca pe niște eliberatori. Faptul acesta, vai, nu se confirmă. Predarea preoților și a autorităților e un lucru firesc în războiu. Mai ciudată pare oferta unor triburi abisiniene predate de a lupta împotriva propriei lor țări. Misterul s'a limpezit. Deunăzi comandamentul italian a luat hotărîrea de a dezarma pe toți abisinienii rămași dinapoia frontului, mărturisind că „hărțuelile din ultimul timp erau făcute de elemente izolate abisiniene, care se infiltraseră în liniile italiene, precum și de locuitorii din regiunile ocupate cărora li se lăsase armele". Prin urmare supunerea abisinienilor era o perfidie spre a li se lăsa puștile și spre a putea ataca din spate la timp potrivit pe italieni. Departe de a fi eliberat pe abisinieni, italienii stau într'un mediu suspect în care fiece om de culoare e un dușman. O ofensivă nu e cu putință decât când „curățirea" (termen des în comunicatele italiene) va fi deplină. Insă poți curăți toată Eritreea de arapi? Chiar trupele italiene sunt colorate și prin urmare suspecte și gata de dezertare când lucrurile se vor îngroșa. Știri de soiul acesta nu lipsesc. Un alt termen de comunicat este „infiltrarea". Asta înseamnă că înaintările italiene sunt numai teoretice, fiindcă îndărătul frontului se strecoară regulat bandele dușmane care hărțuesc trupele, omorând numai ofițerul alb, trupa neagră neprezentând pentru ei niciun interes.

De două luni dar armata italiană (de negri) „curăță" terenul de „infiltrări". Alături de trupe mai luptă însă boalele. Ogadenul este o regiune infernală, unde e greu să se întâmple mari fapte de arme. Italienii declară că abisinienii suferă de malarie, în vreme ce ei sunt perfect sănătoși. Abisinienii adaptați da, și italienii nu? E curios! Totuș un vapor italian aducea deunăzi în Italia 500 de bolnavi, care nu pot suporta clima. Un adevăr general este că italienii dau toate luptele cu indigeni, din dorința lăudabilă de a cruța pe compatrioți. Dacă însă va fi vorba de un războiu repede de lichidare, înaintea epocei ploioase, nu ne putem închipui că Mareșalul Badoglio va putea conta pe mercenarii sau rechiziționații negri care în sinea lor nu pot să urască pielea abisinienilor. Va trebui dar să aducă trupe de albi. Atunci toate datele războiului se vor schimba și e de întrebat dacă familia italiană, oricât de patriotă, neîncălzită și fără lumină, după ce a subscris aur, va subscrie cu tot atât entusiasm cu sângele membrilor ei, curs fără rațiune pentru o cauză nebuloasă, în stilul „expediției Nobile"

ARISTARC

A apărut
VOLUMUL VII
IN AJUN
din marele roman
IN PREAJMA REVOLUȚIEI de
C. STERE
400 PAGINI
Editura „ADEVERUL" LEI 80

Cronica sportivă

Cu toate că în Capitală jocurile între cluburile Diviziei Naționale sânt terminate pentru sezonul de toamnă, totuși întâlnirea amicală între Venus și Juventus pentru cupa „Jan Șeba" s'a bucurat de un neașteptat succes, dacă se ține seama și de timpul înaintat. Era de prevăzut o victorie a negrilor, care s'a și produs de altfel, dar nu chiar așa de ușor și de categoric cum o indică numărul și ordinea în care au fost marcate punctele. Se știe că dreptatea și echitatea, nu prea frequentează terenurile noastre de foot-ball; dacă ar fi fost prezente Duminică, am fi avut o partidă nedecisă; așa cum s'au desfășurat însă lucrurile, negrii au avut victoria, pentru motivul simplu că au fost superiori adversarilor în spațiul de 16 metri.

In schimb Juventus a fost mai bun în jocul de câmp; majoritatea timpului, învinșii dominau teritorial însă nu reușeau să concretizeze decât foarte puține din numeroasele ocazii de marcare pe care le oferea superioritatea lor; la toate acestea mai trebue adăogate și vre-o două penalty-uri neacordate de arbitru.

Dela invingători, trei oameni au decis soarta jocului: Petea Vâlcov în înaintare, Albu-Sfera în apărare; este o particularitte a acestui club, aceia de a câștiga matchuri în ciuda tuturor aparențelor adverse, cu numai trei sau patru oameni buni, distribuiți în apărare și în atac. Așa s'au petrecut lucrurile și Duminică; perechea Albu-Sfera, sau mai exact Sfera — căci Albu nu era într'una din zilele lui bune —, a zădărnicit atacul juventist anulând regulat avantagiile dominării teritoriale. La înaintare Petea și Sepi au fost de o rară eficacitate: Venus a marcat de șase ori (pe bună dreptate însă, două din puncte nu le-au fost acordate), ceeace arată cu prisosință care poate fi valoarea unui atac avântat și abil, chiar când e așa de mediocru servit, cum a fost de linia mijlocașilor, cu Eisenbeiser în frunte.

Primul half-time începe și sfârșește cu diminuarea autoritară a juventiștilor; Vogl, cel mai bun om al lor, a avut o zi mare; atacul venusist, când se producea arareori, era prompt distrus, și înaintarea imediat alimentată, totuși ineficacitatea atacului ca și opoziția formidabilă a lui Sfera împiedică să se marcheze vre-un punct până aproape de sfârșitul primei reprize; cu două minute înainte de fluerul arbitrului scorul este deschis în fine, dar de Venus: dintr'o centrare a noului extrem Angelescu, Petea în apropierea porții, marchează imparabil. In primele minute ale reprizei următoare, tot Petea și tot dintr'o centrare a lui Angelescu, marchează un goal de toată frumusețea, îmbunătățind situația, care se prezintă acum 2-0 pentru Venus. Juventus însă atacă mereu și la o învălmășeală în fața porții negrilor, de Vittor izbutește în fine să marcheze primul punct pentru învinși.

Dar Petea este irezistibil; reacția lui mai aduce un punct și peste câteva minute provoacă un altul, prin penalty-ul transformat de Eisenbeisser. Situația este acum 4-1; soarta matchului se decisese în mai puțin de un sfert de oră și Juventus nu mai poate lupta decât pentru cel mult o egalare, care cu toate aparențele favorabile nu se realizează, ci se oprește la 4-3, grație goalurilor marcate de Korony și de Vittor.

Victoria a rămas deci pentru Venus, care se poate consola astfel de a fi cedat întâietatea în clasamentul de toamnă orădenilor; aceștia la ei acasă, au reușit să învingă C.F.R.

Nu mai rămâne acum de jucat sau mai exact de rejucat, decât un singur match: acel dintre Universitatea și C.F.R. La drept vorbind matchul acesta nu ar mai fi trebuit să se joace; primul rezultat era perfect valabil.

Contestația introdusă de C.F.R. probabil că se poate susține dintr'un punct de vedere rigid și formal, cum e iarăși posibil ca acest punct de vedere să fie însușit și de alții, după ce mijloacele de persuasiune proprii C.F.R. au devenit operante. E sigur însă că decizia rejucării matchului nu corespunde sentimentului de echitate, și că insistența C.F.R. de a rejuca cu orice preț matchul cu un adversar în eclipsă de formă, este un gest lipsit de sportivitate, care surprinde din partea conducerei acestui club.

Rămâne acum ca doar întâmplarea să mai dreagă ceeace au stricat oamenii.

GRIMAN

D-NA AURORA BALACEANU

care are o frumoasă creație în rolul d-rei de Kesten din piesa „Fete in uniformă", jucată cu răsunător succes de Teatrul Excelsior, în regia d-lui Maican

O personalitate rară

E vorba de compozitorul *Paul Dukas*, mort, în primăvara anului curent, la Paris, unde se și născuse, în 1865. Mare muzicant, Paul Dukas a fost de asemenea filosof, literat, artist complect.

Prin intensa sa nevoie de înaltă cultură, el nu se poate compara decât cu un alt artist de mare anvergură, *André Suarès*, deosebindu-se de mai toți compozitorii, care nu cunosc, în afară de specialitatea lor, decât ceva literatură și uneori pictură.

Născut din părinți cu oarecare stare, modest în pretențiunile de viață, a putut să se consacre lucrului intelectual, fără a mai pierde vreme în câștigarea vieții de toate zilele și a putut să aibă la îndemână cărțile și partițiunile necesare. Și-a dat seama de lipsurile formării artiștilor în conservator și a căutat să și le complecteze singur, studiind amănunțit și profund istoria muzicii și opera marilor maeștri.

La conservator a legat o strânsă și statornică prietenie cu Debussy și apoi cu d'Albeniz. Deși Dukas nu înțelege opera lui Claude Debussy și rămâne un clasic, se apropie mai mult de el, depărtându-se de Cezar Frank. Până la bătrânețe își amintește cu duioșie de vremurile în care eșeau împreună toți trei: „Erau așa de drăguți! Ah artiști...", vorbește cu acelaș drag de Chabrier, Bordes, Chausson, iar despre Lalo zice că „îi plac orhestrațiile lui vibrante, contururile nete, liniile bine indicate pe fondul de claritate vibrantă".

De alt-fel articolul său în *„Revista muzicală"* asupra acestui compozitor e o capo d' operă ca fond și ca formă, printre altele care, cu drept cuvânt, trebuesc considerate ca pagini măestre ale criticii muzicale franceze în secolul al XX-lea.

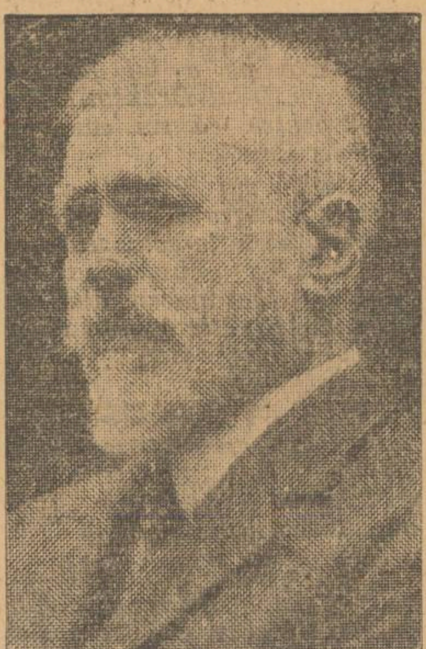
Tocmai acest simț ascuțit și subtil de critică a provocat poate fenomenul ciudat al încetării bruște și definitive a activității, nu numai de compozitor, dar și de critic, în apogeul gloriei și al carierei sale.

In adevăr după primul succes deplin, acel scherzo simfonic scris repede, *„Ucenicul vrăjitor"*, o interpretare mușcătoare, umoristică, cu câteva mari trăsături poetice, a baladei lui Goethe cu acelaș nume, după o serie de alte succese mai mici, Paul Dukas produce *„Ariane și Barbe Bleu"*, montată la opera comică de *Albert Carré* în 1907 și reluată de Jacques Rouchet, la Opera din Paris, cu câteva luni înainte de moartea compozitorului.

Cu acest prilej s'a constatat că, dacă libretul lui Maeterlink a cam îmbătrânit ca formă, muzica lui Dukas, întrebuințând stiluri diverse, știe atât de bine să le topească unele în altele și să le coordoneze, în cât ansamblul constitue o capo d' operă a muzicii dramatice franceze, eliberată de wagnerism. Autorul, însă, după ce a dat patru ani mai târziu opera simfonică, baletul *„La Péri"*, reprezentat la Operă și apoi la concert, unde splendoarea sa instrumentală și plastică i-a dat locul de onoare, își dă deodată demisia de profesor la conservator, se retrage de la Revue hebdomadaire, unde a scris atâtea lucruri profunde și pline de viață în arta muzicală și suspendă orice activitate sub cuvânt că vrea să se consacre compoziției...

Dar nimeni nu a mai cunoscut de atunci nimic din cele ce a compus, afară doar de „Plainte au loin pour le faune...!" omagiu lui Debussy, o splendidă melodie, singura pe care a publicat-o și *„Sonnet de Ronsard"* în *Revue Muzicale.*

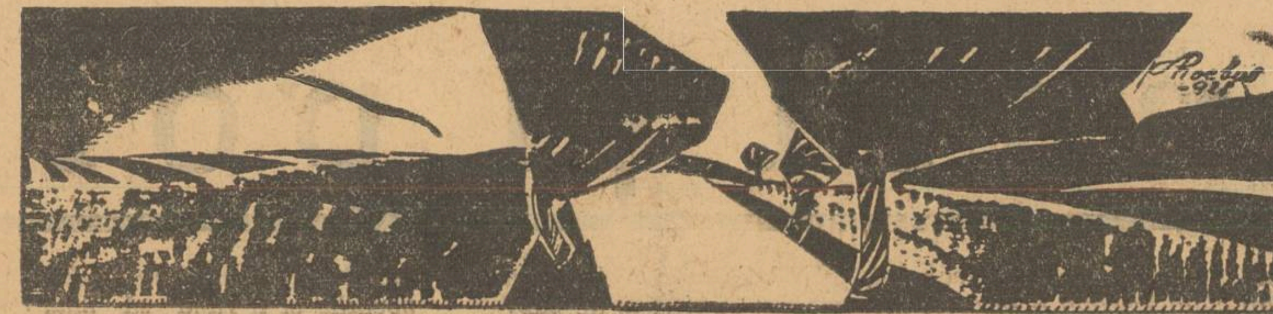
Totuși prietenii săi l-au auzit adesea zicând cu glas tremurat de emoție: „Totuși aș mai avea încă multe de spus"...

PAUL DUKAS

Nimic din cele ce a scris de atunci nu va mai fi cunoscut. Se pare că a suferit, ca și Flaubert, de un exces de autocritică. Conștiința că nu a realizat în totul visul său de artă trebue să-l fi făcut să urască și să deprecieze opera săvârșită. Dukas nu a fost creator decât de la 25 la 42 de ani. De la această epocă, îndoiala îl obsedează și îl paralizează. Voia să distrugă și baletul *„la Péri"* pe care nu l-a încredințat balerinei Truhanova decât după ce prietenii lui l-au asigurat că aceasta ar fi o crimă. Inainte de a muri, doborî de o criză cardiacă, el își prevăzuse sfârșitul căci își arsese toate manuscrisele.

Cu nasul turtit și scurt, fruntea înaltă și dreaptă, buzele avide, cu mustața și bărbuța scurtă și mai ales cu ochii săi iluminați de inteligență și bunătate, se zice că Paul Dukas semăna la chip cu Socrate, un Socrate modern. A fost în tot cazul un om rar, de o înaltă și frumoasă atitudine sufletească, un artist și o personalitate de care ne vom reaminti multă vreme.

Literatura americană și cea europeană

Literatura americană nu este cunoscută la noi în acea măsură pe care ar merita-o. Din romanul american s'au făcut prea puține traduceri și în genere gustul cititorilor noștri înclină înspre literatura europeană, judecând încă în mare parte literatura și cultura americană prin prisma unor concepții ce s'au perimat. Aceste aprecieri sunt cu atât mai reprobabile cu cât—pentru foarte mulți — literatura americană e prea puțin cunoscută.

Dar judecata pornește din acea convingere adânc întipărită în european, că vechea Europă deține, dacă nu monopolul, în orice caz întâietatea valorilor literare și artistice.

Deosebirea între literatura americană și cea europeană e în funcție de marea deosebire între omul american și omul european.

Europeanul e crescut la lumina — azi poate la umbra! — unei mari culturi seculare, ba chiar milenare, fiindcă originile și idealurile străvechi ale culturii europene trebuesc căutate tocmai în antichitatea clasică.

Această cultură care până mai eri constituia un mare avantaj devine — dela spărtura pe care războiul mondial și anii următori au produs-o în organismul lumii noastre — în destule cazuri un balast, o cuirasă care încetinează, ca să nu zic împiedică, libera mișcare și desvoltare.

Căci cultura europeană e o cultură de facultăți, academii și cenacle, ce s'au ținut cam aparte de viața aevea sau au filtrat-o prea mult prin retorte cerebrale. Existența unui sector naturalist al literaturii europene nu schimbă acest aspect, deoarece în primul rând romanul sănătos realist reprezintă o mică porțiune a ei, mai ales în zilele noastre, în al doilea rând chiar și naturalismul european pornește — în majoritatea cazurilor — de la o formulă, dela o concepție apriorică, ceea ce îngrădește oarecum libertatea facturii.

Contactul firesc, cu riscul unei ușoare banalități sau brutalități, cu viața — lipsește literelor europene. înțeleg acel contact din care nasc opere cu sevă, naturalețã, vigoare primară.

Omul american se desvoltă în cu totul alte condițiuni. In democrația noului continent el e obișnuit dela început să ia contact cu viața reală. El crește mai independent, dacă vreți mai materialist, canoanele rigide ale unei vechi culturi nu-l apasă; se situiază mai ușor și mai repede în mijlocul oamenilor și astfel își însușește vigoare și bonomie.

Literatura, care ia naștere dintr'un astfel de teren va avea savoarea lui. Va fi mai liberă, mai degajată, mai puțin respectoasă față de artificii livrești și va avea în ea intens pulsul vieții și vigoarea ei. Și cum nici o problemă, fie ea cât de adâncă sau de înaltă nu poate lipsi dintr'un moment sau celalt al vieții, chiar de toate zilele, firește că această literatură va avea momentele ei de mare tensiune sufletească, accentele ei de grandoare, viziunile ei de mare perspectivă, însă toate acestea fără pic de pretențiozitate sau de patos artistic-artificial. Nu-i va lipsi nici raza de umor și umanitate ce însenineazã.

Romanele unor scriitori ca John dos Passos, Sinclair Lewis etc. evidențiază cu prisosință toate aceste însușiri.

Romanul american este adânc popular prin faptul că forma în care e scris — este mai întotdeauna la nivelul cititorului mediu, e curentă, proaspătă, neforțată. Autorul nu taie firul în patru, iar unde caracterul sau problema sunt mai grele, înțelegerea este evident facilitată de acest stil al americanului.

Aristocratismul spiritual american nu se încue într'un turn de fildeș. El caută să se exprime într'un limbaj accesibil tuturor. Literile europene, văzute dintr'un unghiu de democratism integral, dovedesc uneori o anumită aroganță. Sunt cazuri când ele se adresează numai unei elite intelectuale; și prin aceasta ele păcătuesc față de mase. Tolstoi a zis odată că arta ar trebui să unească oamenii. Dar cum să realizeze acest lucru când o parte a ei e închisă maselor. Limbajul suprarafinat, echilibristica dialectică a unor intelectuali europeni îi înstrăinează marelui public cititor în pofida renumelui dobândit în cercuri de esteți și oameni subtili.

Multe lucruri frumoase, adevărate, originale, profunde se pot spune într'o formă simplă. Azi interesele maselor sunt mai vii decât altă dată. Dacă nu li se dă literatură bună într'o formă accesibilă lor, ele recurg la literatura de fascicolă și senzație, ceeace din nefericire se întâmplă prea des.

Literatura americană are față de cea europeană cel puțin această calitate în plus, limpezimea, forma firească, neforțată. In ceea ce privește literatura europeană de cenaclu în raportul ei cu marea masă a cititorilor mi-aduce aminte de personajul lui Molière care la auzul unui text literar spune: „Cest si beau, que je n'y comprends rien".

L. SEREANU

O OPERA de artă.
UN TEZAUR de cunoștințe instructive și folositoare.
O BOGAȚIE de pagini literare, științifice, artistice, humoristice.
SUTE DE ILUSTRAȚII și desene.
40 DE HORS-TEXTURI în culori.
Evenimentele anului expirat, găsiți în
ALMANAHUL DE AUR AL ZIARELOR
„ADEVERUL" și „DIMINEAȚA"
la care colaborează publiciștii cei mai de seamă ai scrisului românesc.
O copertă aurită desăvârșește realizarea technică și de artă a acestui volum de 400 pagini.
Apărut azi cu numeroase suplimente la heliogravură, în culori, reproduceri fotografice și desene, 50 lei.

Dem. Berea — Portret

Aurel Jiquidi — Inmormântare

O prietenă a lui J. J. Rousseau:
Contesa de Boufflers

Ultimul biograf al contesei de Boufflers, P. E. Schazmann, a publicat de curând un portret al acestei eroine, care a fost prietena lui Rousseau și una din acele regine ale societății pariziene, privite azi ca animatoarele urbanității și sociabilității franceze.

Din această biografie reese că nobila contesă a ajuns la rolul monden, pe care l-a ținut cu atâta strălucire, numai din întâmplare și prin cursul împrejurărilor.

Crescută în provincie, în Normandia, ea nu a venit la Curte decât după moartea tatălui său, și anume la curtea casei de Orléans, ca doamnă de onoare a ducesei de Chartres. Avea abia douăzeci de ani și o înfățișare cam rustică, care poate a plăcut, la curtea aceasta rafinată, tocmai prin aparența ei neașteptată. Fără să fie frumoasă, era foarte atrăgătoare. Pielița feței fragedă și proaspătă, veselia, vioiciunea ei, atrăgeau toate privirile. O miniatură o reprezintă cu un șal pe umeri, dezvăluind un sân mic și rotund, capul încununat cu bucle și flori, ovalul delicios cu ochi dezmierdători, nas fin, o gură micuță cu surâs malițios. Astfel înzestrată, și-a pierdut curând stângăciile unei adolescențe petrecută la țară, instruindu-se nu numai în literatură prin cititi ci și în intrigile și cabalele curții, și-a găsit lesne un bărbat, în contele de Boufflers, căpitan de cavalerie. Căsătoria s'a făcut la curtea de Orléans, în prezența prinților și a prințeselor din casa de Orléans, care au iscălit toți contractul de căsătorie.

După obiceiurile timpului, ea a făcut o căsătorie de interes și nu de dragoste.

După ce a avut un băiat, s'a despărțit cu bună învoială de conte și și-au luat fiecare libertatea respectivă.

Contesa de Boufflers reîntorcându-se la curte, și-a reînceput existența veselă de altădată, îndrăgostindu-se în acelaș timp de fratele ducesei, Louis de Bourbon, prinț de Conty. Elegant, înalt de statură, frumos, vestit militar în carieră, prințul era văduv și nu trăia chiar la curte, ci în marginea ei, pe proprietatea sa *Temple*, care era o adevărată *„Abbaje de Thélème"*, cu grupul său de clădiri și de grădini independente.

Alungată dela curte, contesa de Boufflers s'a așezat într'o casă alăturată mărețului palat al iubitului său. Timp de douăzeci și patru de ani, contesa, foarte bogată, ea însăși, împărtăși luxul oaspetelui ei, ținând un salon atât de plăcut, încât îl concură pe acel dela Louvres. Ea era sufletul fermecător al acestui salon, în care oaspeții erau lăsați în voia lor, iar contesa, ca o zână binefăcătoare, conducea conversațiile, prezida mese de rafinați, organiza concerte și reprezentații teatrale pe scena unui teatru bogat și cu gust amenajat. In cercul prinților și al prințeselor de sânge, primea personalitățile cele mai proeminente ale lumii și știa să primească omagiile cu atâta grație, încât d-na du Deffand, care n'o putea suferi, a poreclit-o *„L'Ide du Temple"*.

Deși contesa ținea conversații docte cu subiecte de istorie, filosofie și politică, enciclopediștii, care o socoteau doctrinară, au înconjurat-o. Bă i-au devenit chiar dușmani când „Idolul" a căutat să câștige pe Rousseau salonului ei și a mers să-l viziteze în refugiul rustic pe care-l aranjase pentru el ducele de Luxembourg în proprietatea sa dela Montmorency.

Vrând să și-l apropie, și-a pus în joc toată puterea ei de seducătoare. Bietul Jean Jacque fu cât p'aci să o creadă înamorată de el. Dar aducându-și la timp aminte de cele petrecute cu d-na d'Houdetot, s'a desmeticit înțelegând ce deșartă iluzie și-a făcut, la vârsta și cu înfățișarea sa, atât de puțin potrivite cu eroul unui roman de dragoste. O duioasă prietenie luă locul pasiunii în inima lui Rousseau.

Contesa văzând că nu izbutește a-l îmblânzi și a-l aduce în societatea din saloanele ei, a căutat să devină cel puțin confidenta și ocrotitoarea marelui scriitor. In acest scop ea făcu adevărate sacrificii, ascultând cu o aparență de entuziasm paginile înflăcărate din *„La Nouvelle Héloïse"* și chiar paginile aride din *„Contrat social"*.

Citind *„Emile"* în manuscris, se încearcă să aplice preceptele cuprinse acolo, la educația fiului său. In fine, cu cele mai bune intenții, dorind să descopere un azil sigur peentru persecutatul său amic, contribui la cea mai amară decepție a vieții acestuia. In adevăr, împrietenindu-se cu Hume, contesa de Boufflers a hotărît pe Rousseau să primească ospitalitatea acestuia în Anglia. Acolo bietul Rousseau află că-și încredințase existența unui „félon", prieten al celor mai mari dușmani ai săi. O polemică furioasă se iscă între ei, prin scris, iar d-na de Boufflers interveni în zadar spre a-i potoli, mai ales că Rousseau simțise că prietena sa era mai mult de partea Englezului.

A mai încercat să-i procure un adăpost măcar provizoriu la castelul „de Trie", dar plictisită de caracterul dificil și iritabil al lui Rousseau, nu se mai ocupă de loc de el, până ce, la apariția „Confesiunilor", se lepădă cu totul de dânsul.

Un lucru rămâne sigur: dacă Rousseau nu ar fi pomenit de ea în corespondența, opera și confidențele sale, nimeni nu s'ar fi ocupat de ea.

Cronica literară

Școala românească acum o sută de ani

Am citit în manuscris o foarte frumoasă și documentată lucrare a d-lui Radu Perianu, pe care pentru intersul ei aș dori-o tipărită cât mai curând. Ea este bizuită pe un material aproape în întregime inedit, scos din Archivele statului, și deși tratează o chestiune limitată *(Istoria școalelor din orașul și județul Brăila, 1832-1864)*, fiind un model de monografie de acest fel, este plină de lumini asupra desfășurării întregului nostru învățământ dela înființarea lui. Alegerea Brăilei ca câmp de cercetare dă lucrării d-lui Radu Perianu și un interes social. Ea ne desvălue procesul de românizare a orașelor românești, origina alogenă încă recentă a burgheziei noastre din anume centre. Viața noastră intelectuală nu pare încă pregătită pentru a gusta studiile de documentație și problemele ce decurg din ele. Aș putea totuș nădăjdui dela brăilenii, pe care-i știu geloși de orașul lor, o atențiune deosebită pentru opera aceasta, care e un certificat al contribuției Brăilei la progresul culturii române.

Când acum vreo sută de ani, Eforia școalelor se hotăra să deschidă o școală publică românească la Brăila, adică în fond o școală primară, existau la Brăila câteva școli particulare, a căror limbă de predare era în deosebi limba greacă. Majoritatea cetățenilor înstăriți era de origină grecească și nu arăta niciun interes pentru școala română. Solicitați să dea un ajutor ei refuzau sub cuvânt că, aveau să lichideze și să se întoarcă în patrie. Insă iluștrii învățători ai acestor școli erau de o ignoranță fabuloasă. Cel mai erudit dintre ei ca Efstatie Coregiu din vâpseaua roșie știa „cele patru operațiuni cu numere întregi". Un altul, Vasile Ștefan, nu știa probabil nici atât, deoarece inspecțiile arătau că lucrurile merg prost. Domnul învățător preda limba greacă, dar știa... bulgara. Școala nu era un monument. Era așezată într'un bordeiu sub pământ, în afara șanțului cetății. Răsar nu-i vorbă și școli mai selecte, pensionate ținute de străini cu știință de carte și cu oarecare rudimente, în tot cazul cunoscători ai unei limbi străine. Prospectele școalelor lor sunt ispititoare, însă ținta lor e fără îndoială banii elevilor. Un domn Tulie deschide în 1842 un pension francisant, deși el e italian, trimițând prospecte cu acest motto: *Laissez dire les sots: le savoir a son prix.* In școală urmau să fie studiate religia, latina, franceza, italiana, româna, germana, beletristica, istoria universală, geografia, retorica, logica, economia politică, matematica, desemnul, caligrafia, engleza, greceasca, socotelile de negoț, muzica. Scopul d-lui Tulie era ca în școala sa, în schimbul taxei, „tinerimea să primească o bună educație corespunzătoare cu nevoile și mersul repede al lucrurilor în lumea întreagă". O cucoană, Caterina Soray, deschidea, câțiva ani mai târziu un pension de fete. Se preda acolo limba franceză, l. italiană, muzica, dansul, etc., firește și l. greacă, fiindcă mediul era grecesc, dar mai cu seamă directoarea era preocupată de ținuta morală a elevelor sale. Voia să le învețe respectul și ascultarea părinților și să le dea „curățenia și inocența moravurilor". In schimb cerea 50 de ducați pe an, pentru interne.

Insă cum populația este în deosebi greacă și bulgară, școlile particulare sunt deschise mai ales de greci. O listă de tot interesul a școlarilor din clasa I a pensionului lui Nicolae Ștefan, bulgar, cu profesori bulgari și greci, unii italienizanți, arată meseria și naționalitatea părinților. Sunt bogasieri, vameși, cofetari, judecători, căpitani de port, băcani, toți bulgari sau greci. Numele lor, Petrache, Popovici, Apostol, Panait, Haralamb, etc., sunt azi nume curente românești. De bună seamă aceste familii s'au contopit de mult în masa românească, care a început curând să sporească în oraș. Era și o școală română a d-lui „C. Avramidi", care nu putea preda decât scrierea și citirea limbii române. Primul învățător trimis la Brăila spre a face școală publică românească este I. Penescu, căruia d. Perianu îi face un portret vrednic de ținut minte și de glorificat în urbea dunăreană. Iată cum descrie Penescu venirea lui la Brăila, în Decembrie 1832:

„Niciodată nu voi uita și totdeauna îmi voi aduce aminte cu groază de pustietatea în care găsii orașul Brăila la intrarea mea într'însul și sălbăticiunea ce domnea în sufletul puținteilor locuitori ce rămăseseră în urma tragerii Turcilor. Trei luni de zile locuii o încăpere ce-mi dăduse deasupra unei cârciumi și care o pregătisem pentru școală, fără să văz un părinte de familie viind să-mi dea copii la învățătură. Cuvintele ce le puneam pe amvoanele bisericilor și elocvența ce întrebuințam fiecăruia în parte ca să le insuflu creșterea copiilor lor, pentru ei erau privite ca niște meșteșuguri viclene. Un singur plan îmi mai rămăsese ca să-l pun în lucrare și de nu-l izbuteam trebuia să plec din oraș. Acesta fu a câștiga inima protopopului județului, care sta în mijlocul locuitorilor ca un oracol și printr'acesta a-l face să-și dea copilul în școală. Prin felurite mijloace dar Dumnezeu vru de ajunsei la scoposul meu. Luai copilul acestui preot și cu dânsul mai veniră vreo 11. Cu aceștia pe deoparte mă îndeletnicii a-i deprinde la silabism și pe de alta tocmii un cântăreț să-i învețe muzica vocală bisericească pe din afară.

O lună și jumătate trecuse și copiii știau să cânte în oarecare armonie un Doamne miluește-ne și Sfinte Dumnezeule. Ii luai apoi, îi dusei într'o Duminecă la biserică și-i pusei să cânte. Orășenii mulțumiți de astă întreprindere a mea și socotind că pe toți copiii oi să-i fac cântăreți, începură a și-i aduce la școală și în curs de trei săptămâni numai completam școala de 71 de școlari. Dintre aceștia poate mărturisi oricine mi-a cunoscut școala pe vremea aceea că numai vreo 20 știau să vorbească românește, iar ceilalți numai sârbește și turcește și ca să mă înțeleg cu dânșii a trebuit să am șezători dragomani". Cetățenii erau satisfăcuți de producțiile muzicale ale odraslelor lor, însă Eforia școlară e nemulțumită că Penescu plătește 40 lei lunar dascălului. Părerea ei ilustră e că trebuia luat un cântăreț gratis dela biserică și la urmă să i se ticluiască acestuia o scrisoare de mulțumire. D. Radu Perianu ne dă planul școalei în localul de care vorbește Penescu, căci trebue adăogat că școala se muta adesea! Jos e o cârciumă și o măcelărie. Pe o scară de lemn urci într'o prispă lungă ca de han. De acolo deadreptul în clasă.

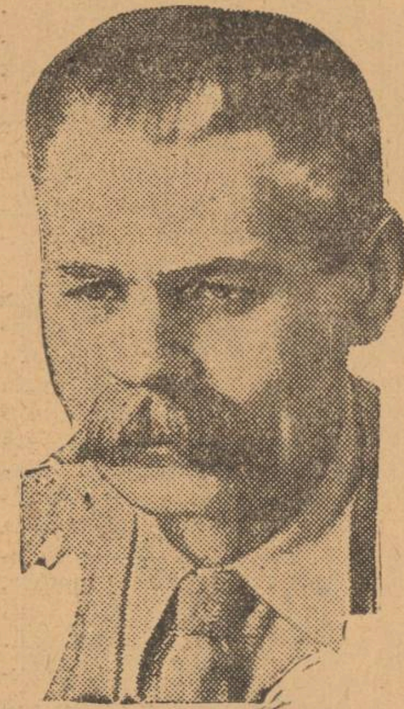
Sala e sprijinită pe doi stâlpi, și are nu mai puțin de șase ferestre și patru uși. In partea opusă intrării e altă sală lungă care duce la „umblătoare". In clasă e o catedră fantastică, o tablă de aritmetică, șase bănci lungi și șase cercuri de fier înfipte în perete ca niște ocoale. Două sobe încălzesc totdeodată clasa cea mare precum și o clasă mai mică alăturată cu trei bănci și odaia profesorului. E și o baie turcească pe care stăpânul casei n'a vrut s'o dărâme. De tot hazul este împrejurarea că atunci când s'a trimis școalei mobilierul didactic, nimeni nu s'a priceput ce rost au obiectele și cum trebuesc așezate. De aceea maghistratul orașului cere Eforiei un om de specialitate să arate cum s'așeze băncile și tabla. Metoda de predare este cea lancasteriană. Manualul e: *Manoal de Patriotism tălmăcit și mai adeogat de Ianco Nicolo Moldovrumun.* In clasă e frig, lemnele sunt „cât un ciomag" și scumpe. Copiii nu scriu cu cretă pe tablă ci pe nisip, însă nisipul Brăilei este humos și se face noroi. Semicercurile din perete sunt un instrument pdagogic capital pe cât se pare, școlarii fiind vârîți

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Gorki, amintiri despre Tolstoi

Gorki este un martor neprețuit și amintirile sale despre Tolstoi, Cehov și Andreev (Nouvelle Revue Française)

MAXIM GORKI

sunt celebre de multă vreme. Valoarea lor stă mai ales în acea putere de recepțiune a imaginilor și impresiunilor, aproape tot atât de obiectiv și exact ca un aparat fotografic.

Nu comentează, nu se enervează, ci înregistrează implacabil. Cine și prin ce alt procedeu ne-ar putea da o imagină mai credincioasă și mai exactă despre acest supra om, neuman în umanitatea lui aproape monstruoasă?

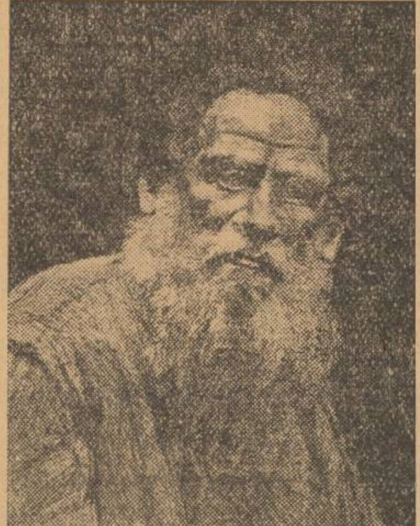
Gorki nu încearcă nici să-l judece, nici să-l măsoare, ci se silește să ni-l descrie, să ni-l zugrăvească.

„Tolstoi, zice el, îmi face impresia unui din acei pelerini, care, cu cârja în mână, se perindă viața întreagă pe tot pământul, străbat mii de poște din mânăstire în mânăstire, din relicve în relicve, îngrozitor de singuri, străini la tot și la toți. Lumea n'a fost făcută pentru ei, dar nici Dumnezeu. *Se roagă lui din obiceiu, dar în taină îl* urăsc. *De ce-i silește să rătăcească dintr'un capăt la altul al lumii? De ce? Pentru ei oamenii sunt mlădiți, rădăcini, pietre în drum, de care se împiedică și care uneori îi rănesc.*

S'ar putea lipsi de ei, dar uneori e plăcut să umpli de mirare pe aproapele, arătându-te deosibit de el și dând pe față nepotrivirea între tine și el".

Tolstoi, după mărturia lui proprie și a altora care au scris despre el, e obsedat de imagina femeii sau mai bine zis a dragostei, dar a dragostei fizice sub forma ei cea mai brutală. Are în această privință gusturi și concepții de „mujic". Gorki se miră de grosolănia și obscenitatea din vorbele sale. In fond el descopere acelaș fel de neîncredere în femei, o neîncredere care-l face să-i fie dușmănos, ca un țăran, un primitiv sau un ascet.

Gorki observă că cu cât omul e mai civilizat cu atât gă-

Tolstoi

sește mai puțină deosebire între specia femee și specia bărbat. Partea barbară în Tolstoi impresionează în mod deosebit pe Gorki, precum și fondul indiscret, necruțător, aproape rău, cel puțin în spirit, al acestui apostol al bunătății. Lucrurile acestea pe care Gorki nu s'a putut reține de a le comunica intolerantului mare scriitor, l-au supărat pe acesta și l-au făcut să rupă legăturile cu Gorki.

Totuși din cele relatate de el se vede mai mult de cât în cele mai apologetice aprecieri, profunzimea și măreția unicului și incomensurabilului Tolstoi.

Nimic din cele spuse de Gorki n'ar fi putut fi rostit de altă cineva de cât de acest uriaș al omenirii.

în ele ca în niște țarcuri. Se vede însă că concurența școalelor particulare grecești era mare, de aceea ePnescu cere și obține autorizațiunea de a face câteva clase de limbi străine, așa încât școala aceasta elementară ia un caracter gimnazial și chiar normal. Se predă slavona, greaca, elina, italiana, se adaogă cursuri comerciale, utile la Brăila, ba se citesc chiar Dialoguri platoniciene. Vajnicul pedagog se ocupă și de educația etico-religioasă a copiilor însă școala pare pusă într'un cartier rău famat, într'o pozițiune, cum spune Penescu, „foarte nepotrivită moralului".

Penescu se gândește, cu aprobarea Eforiei, să pregătească învățători pentru școlile sătești din județul Brăila. Iată dar o școală primară prefăcută în școală normală. Au dibuit indivizi mai în vârstă, puțini, dintre care vreunul are chiar știință de carte. Progresele învățătorilor n'au fost grozave, pentrucă la examen s'a dovedit că unul nu știa operația scăderii. Au fost totuși făcuți învățători dar n'au prea stat fiindcă leafa era mică și nu se putea strânge. Mai toată lumea afară de prostime se bucura de privilegiul de a nu plăti dări. Ca să stimuleze bunul mers, Eforia trimite inspectori.

Acești inspectori sunt și ei recrutați Dumnezeu știe cum și trebue să dea examen. Asta nu-i împiedică să fie nu tocmai tari în culmea erudiției de atunci, adică în cele patru operații aritmetice. Un inspector are obiceiul să vină beat la școală.

Domnul Radu Perianu urmărește crearea învățământului primar în satele brăilene, cu o documentație cu desăvârșire nouă. Totul este, repet, de un interes capital pentru istoria învățământului nostru și sub un unghiu chiar general și nu pot sfătui îndeajuns editurile specializate în astfel de publicații istorice de a ne oferi tipăriti. această prețioasă contribuție.

G. C.

Idoli germani

Francezii, în deobște, nu prea cunosc Germania și pe Germani. Totuși printre cei ce fac dovada unei bune informații pe această temă, putem cita pe Max Hermant.

„Militară, industrială sau mistică, Germania are desăvârșita convingere că e o națiune creatoare în toate aceste domenii. Dar nu-și bate capul cu cele ce se vor isca din creațiile sale: căci creația e un „scop în sine" și nu e de loc german să oprești o acțiune în curs...

Nimic mai caracteristic de cât această remarcă dacă o aplicăm la Istoria Germaniei. Incă din 1871 Germanii s'au întrebat „Ei, și acum ce facem? Foarte frumos că avem Alsacia și Lorraina.

Dar după asta?!" Bismark îi înfrâna, pentru că el avea spiritul realității. Wilhelm al doilea a stat mult în cumpănă din pricini psihologice. Dar Germania poartă în ea ideia de Imperiu, de exaspensiune până la marginile lumii și de o stăpânire universală.

Dar mai ales poartă în sine pornirea de acțiune pentru acțiune. Tehnica industrială care se exercită asupra bogățiilor sale în fer și huilă o ocupă și o satisface timp de câte zece ani, din când în când și servește astfel și cauza păcii. In acest răstimp ea nu se preocupă de cât să producă și să vândă pretutindeni. Atunci este epoca comisului voiajor german care devine pentru un timp un personagiu tot atât de prețuit la Germani ca și militarul.

Dar îndată ce se iscă concurența și dominația economică e disputată și cu cât cresc dificultățile și numărul concurenților, pacea e amenințată. Războiul apare ca singura mântuire.

Pleacă la asalt. Dar n'au socotit bine forțele dușmane și asaltul e respins. Atunci urmează dezastrele unul după altul, cel militar în 1918, cel monetar în 1923, cel economic în 1930. Deci trei dezastre din aceeași eroare de principii. Din 1914 în 1930 germanul însă nu s'a schimbat. El vrea cu orice preț să fie deosebit și să se impună, numai el e om, vecinul e o materie brută.

Ii lipsește germanului simțul posibilului, nu înțelege cauzele pentru care nu a izbutit și reîncepe acelaș lucru pe un teren nou. A eșuat în domeniul economic, naval, militar, monetar, industrial? Ce are a face? Germania își va întemeia o religie și va pretinde să o impună lumii întregi. In această religie, germanul e exaltat, proclamat tip perfect, făgăduit dominației universale.

Numai ceia ce e german va fi moral, frumos, adevărat. Rasă aleasă, ce mai vreți?

Idolatrie, zice Max Hermant și cu drept cuvânt. Germanul nu mai admite concepția unei omeniri trăind laolaltă, are cu totul altă concepție despre perfecțiune și se supără când aude de acea a restului lumii, cât despre măsură, își bate joc.

Trebuie oare să-l lăsăm pe german să-și facă de cap?

Nu, zice Max Hermant, să căutăm să-i trezim amintirea Germaniei de odinioară, care avea de sigur tot atâta putere de creație ca cea de azi, dar o întrebuința în alte scopuri.

Pentru binele ei și al lumii, închee autorul să ne rugăm lui Dumnezeu să-i deschidă ochii și să renască vechiul spirit weimarian.

Amintiri despre Regina Astrid

Regina Astrid avea o deosebită afecțiune pentru d-na Cla-

REGINA ASTRIT

udel și pentru autorul operei „l'Annonce faite à Marie". *Inainte de plecarea ambasadorului din Bruxelles, suveranii îl poftiră la ei, într'o adunare cu totul intimă. Regina Astrid scrise într'un carnet noua adresă a poetului și îl rugă să vină cu doamna în vizită intimă, „en privé", cum zicea ea, cât de des și să-i trimită fiecare carte de cum iese de sub tipar.*

Claudel surâse și-i răspunse:

— „O să mă siliți să scriu multe...

Câteva zile după moartea tinerei regine, un tânăr poet francez citea într'un salon literar din Paris, o ediție din Almanachul Gotha, din 1932, adică pe vremea când Astrid era încă ducesă de Brabant.

„Alteța Sa, Astrid, Sophie, Louise, Thyra, princesă de Suedia, ducesă de Brabant, princesă de Belgia, născută la 1905, în Stockholm, 17 Noembrie, d-nă de Mare Cruce de primul ordin al Sfântului Mormânt, Doamnă clasa întâi Mare Cruce de onoare a ordinului suveran și militar din Malta, cavaler al ordinului regal al Milionului de Elefanți și al Parasolului Alb al Regalului Luang--Prabang.

— „Adevărată poezie pură! exclamă poetul. In tot cazul un măreț poem evocator...

Moartea cântărețului

Dranem *este de sigur ultimul din banda luntrașilor, care ținea odinioară estrada la Foire Saint Laurent. L-am văzut și în Bucureștii noștri cu figura lui nemișcată, căci părea petrificat într'un fel de letargie animală, deși purta vesta și pălăria rotundă a lui Truffaldin și Gilles, personagii care săreau și făceau tumbe cu atâta haz în desemnele lui Gillot sau ale lui* Watteau. *El era un bufon pasiv, cu o înfățișare de idiot, dar privirea lui plină de malițiozitate strălucea de inteligență, gestul său confidențial atât de bine plasat încât îți deschidea o lume, dovedeau marea lui putere de observație și un dar comic neîntrecut. Era totuși mai mult grotesc de cât comic, mai ales că îl ajuta la aceasta profilul lui tăiat în cârlige, un profil irezistibil, care-l făcea să aibă figura unuia din acei monștri găsiți în săpăturile arheologice și făcuți din teracotă, cu expresia lor atât de neașteptată și tocmai prin aceasta atât de burlescă.*

Dranem era bibliofil, poseda multe ediții bune de clasici și nenumărate opere dela autorii contimporani, cu dedicații. El era foarte mândru de ele, căci erau date de autorii cei mai de frunte, Courteline, Battaille, Maurice Barrès, *etc. Printre cele mai măgulitoare dedicații putem cita pe a lui* Anatole France: *„D-lui Dranem, care e fericit pentru că nu cunoaște grija scrisului".*

E datată din 1919. Dar Dranem i-a făcut farsa, căci în 1924, a scris o carte în colaborare cu Cournonsky: „Une riche Nature". *Dacă nu murea atât de curând avea să scrie și un roman...*

Frații Thomas și Heinrich Mann

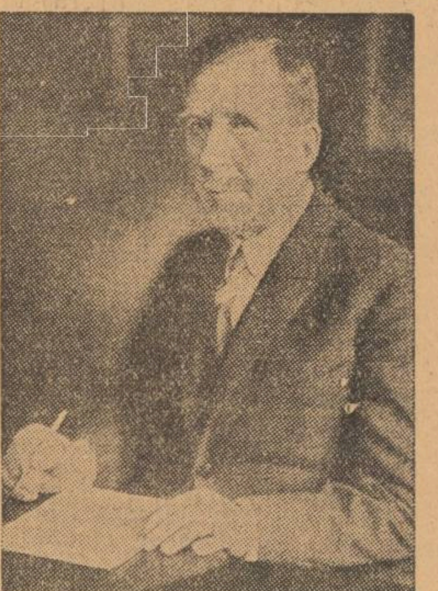
Thomas Mann a împlinit șaizeci de ani în decursul anului curent. Cu acest prilej Heinrich Mann scrie în „Die Sammlung" din Amsterdam următoarele rânduri de închinare:

„Am făcut până în prezent o bună bucată de drum și nădăjduim să mergem și mai departe. Am început acest drum în aceiași casă, ba chiar în aceiași cameră. Am făcut o bună parte din acest drum împreună, în unele clipe drumurile noastre s'au despărțit. Acum în urmă însă acelaș destin ne-a lovit.

Destinul acesta și l-a pregătit fiecare în taină, în umanitatea sa. Atunci ne-am dat seama că nu am avut dreptul când am luat prea în serios cele ce ne despărțeau. Eșiți din aceiași patrie, am ajuns la aceiași încheere și anume: că ceia ce aveam de făcut mai corect, deci soarta pe care o puteam suporta mai ușor, era să fugim peste granițele germane. Cum s'ar fi putut ca, între aceste două etape ale vieții noastre, să se petreacă între noi ceva care să nu fie autentic frățesc?..."

Și mai departe Heinrich Mann zice:

„Ceiace ne-a adus aci, frate, e lupta împotriva răului. Dar după cum știi tu, mai bine de

HEINRICH MANN

cât ori cine, nu avem de ce să ne pară rău. E fapt, după cum observa nu știu cine, în timpuri mai bune, că Germanii au văzut în totdeauna cum i-au trecut clasicii săi pe deasupra capului, ca un stol de cocori. Aceasta nu a împiedicat ca situația și valoarea lor să rămână aceleași, ca și ale tale: ambele depășesc granițele țării".

„Apoi pentru unii ca noi, comunitatea națională este participarea la aceiași tradiție, con-

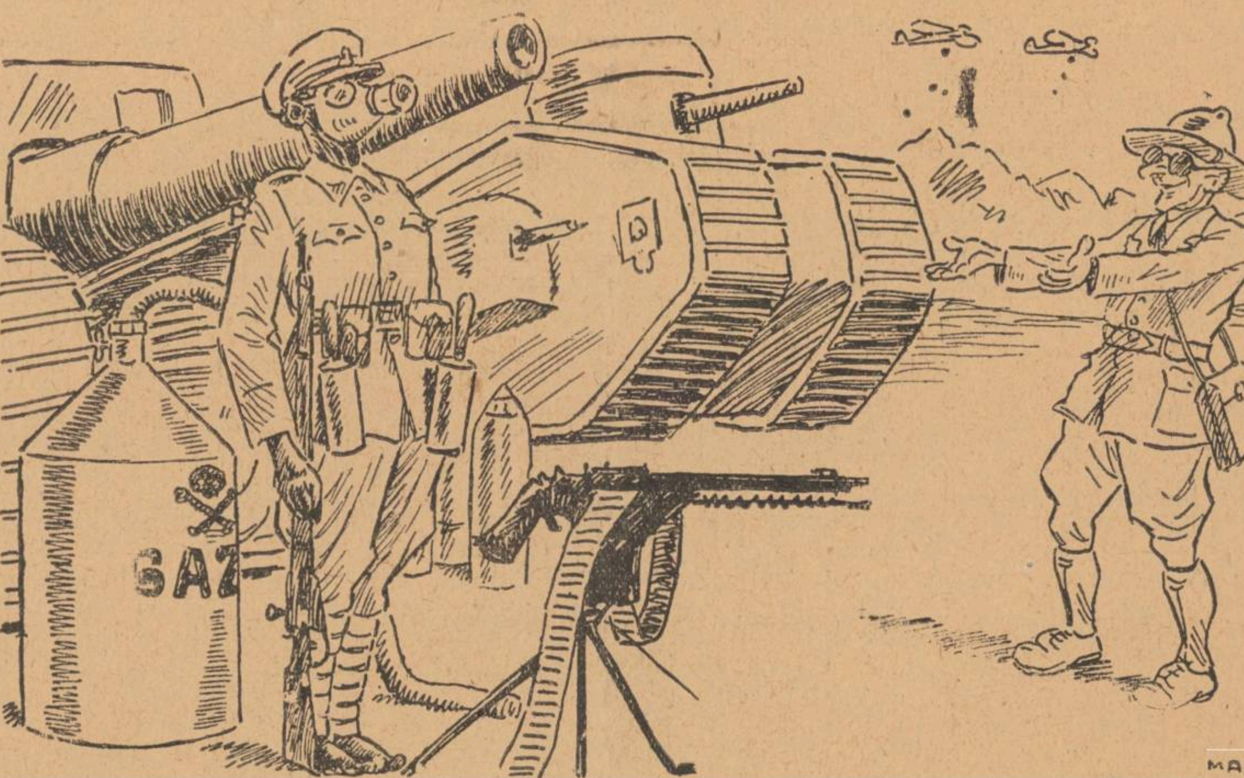

THOMAS MANN

tactul strâns cu spiritele care ne-au precedat. Peripețiile noastre pământești sunt trecătoare și pieritoare. Nici tu, nici eu nu exagerăm importanța unor nenorociri care ne lovesc pe noi personal și sunt temporare".

Propria mea aniversare de împlinirea celor șaizeci de ani, s'a petrecut altfel căci împrejurările unei societăți germane, care-și vedea sfârșitul apropiat, erau altele. In fața unui public numeros și mișcat, aprobator, însă, tu, după ce mi-te-ai adresat ca la un frate și la un scriitor, m'ai îmbrățișat. Să ne îmbrățișăm și acum când sărbătorești tu cei șaizeci de ani ai tăi. Putem s'o facem și peste graniță, fără sărbători și cât vom vrea — nu suntem oare frați?! Da, putem să ne îmbrățișăm cât vom mai trăi de acum înainte, nu suntem oare scriitori?"

Civilizație

— O lance? Atâta tot? Sălbatic, bre, adevărat sălbatic african!

— Artilerie grea, mitraliere, tancuri, aruncătoare de bombe, granate de mână, gaze... bravo, măi, asta înțeleg și eu că-i civilizație europeană!

PIC-NIC
APERITIV
GUSTARE DE PEȘTE
PIC-NIC
APERITIV - GUSTARE DE PEȘTE
Produs excelent al celei mai vechi și reputate fabrici de conserve alimentare din țară!
BACANUL D-V. VINDE PICNIC

Sub titlul „Acțiunea d-lui Vaida", a apărut în broșură separată, ultimul capitol al volumului „Cu privire la Franz Ferdinand" de Const. Graur. La librării și chioșcuri. Prețul 2 lei.

PLĂCERE

— Imi place pălăria asta. Dar fiindcă tu o preferi pe cealaltă, îți voi face plăcerea să le iau pe amândouă.

CAMPIONAT DE SCRIMĂ

Sărutul învingătorului.

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 784
Duminică 15 Decembrie 1935

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888–1897 | CONST. MILLE 1897–1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Ion Răutu în vâltoare...

Cine a citit „*Introducerea în Studiul Dreptului Constituţional*" a d-lui C. Stere nu se poate să nu rămână pe gânduri în faţa spectacolului vieţii din Ciubăreşti, în care s'a avântat eroul romanului „In preajma Revoluţiei", Ion Răutu. Ce caută un astfel de intelectual în haosul vulgar şi sgomotos al politicii în genere şi al politicii ciubăreştene în specie? El nu este din stofa acelor mari pasionaţi şi mari convinşi care să se istovească în luptele de o inutilitate prodigioasă de această categorie, căci adeseori nici urmaşii lor cei mai apropiaţi nu-şi mai pot da seama pentru ce anume au luptat, atât de repede se mistuiesc în vreme concepţiile şi imaginile oamenilor de la o clipă la alta. Ion Răutu nu este nici din stofa fanaticilor care pot provoca torente de sânge pentru triumful unor idei din care pulberea se alege când încap pe mâna „realizatorilor". Ion Răutu este un om care ţine la inteligenţa lui şi care nu se poate opri de a nu resimţi o ingreţoşare intelectuală (dacă e îngăduit să spunem astfel) la cel întâi contact cu ceia ce am numi acţiunea politică. Povestitorul a cărui frumoasă inteligenţă a conceput studiile din „Introducere", atât de limpede şi lapidar sintetizate, atât de impunător de simplu exprimate, nu se poate opri de a nu-şi suspecta eroul, aruncat în această vulgară promiscuitate.

„Viaţa l-a prins" exclamă autorul cu spaimă, ca într'o alarmă către ceia ce este inteligenţa lor, a sa şi a eroului său, inteligenţa şi simţul critic la care însă nu pot să renunţe. Cum să facă spre a înlătura atentatul asupra ei, asupra părţii esenţiale, în definitiv, a fiinţii lor? Cum să meargă Răutu prin vâlvătaie fără ca flacările ei să nu-l mistuie? Cum să rămână stăpân pe sine când a deschis ferestruica prin care viaţa şi lumea vor căuta să-l stăpânească de acum? Cum să se comporte Ion Răutu ca să nu-l biruie şi să nu-l devoreze risipa şi împrăştierea puterilor, cu care-l pândeşte viaţa, acţiunea, politica?.. Trebuia să găsească poziţia între forţele mari şi mărunte care-l solicită şi aci d-l Constantin Stere dovedeşte marile calităţi fundamentale ale geniului său. El intuieşte problema fundamentală a vieţii umane, aceia, de soluţia căreia atârnă soarta, fatumul, *destinata* unui om: echilibrul între puterea de creaţiune, senzualitatea şi pornirea temperamentală. El trebuie să găsească *poziţia* din care să cuprindă lumea, nu în realitatea ei discriminată, plină de disensiuni şi opoziţii, ci *în echivalentul ei, privit dela oarecare înălţime*. Ion Răutu trece prin focul dragostei, care rămâne un epizod, dragostea pur senzuală şi scurtă ca durata unei clipe de timpurie primăvară. Inălţimea cerută de soluţia acestei grave probleme este căminul, echilibrul stabil, temperatura permanentă a unei ideale vieţi de familie. In mulţimea nenumărată a aventurilor feminine pe care autorul le detailează cu plăcere, Ion Răutu a discernat cu limpezime ceia ce contează şi ceia ce nu contează, oricare a fost forma pe care a utilizat-o. Rămânea de stabilit înălţimea de la care trebuie privită acţiunea politică, aceia de pe care să o privească un intelectual al cărui scop real ar fi trebuit să fie „ştiinţa", după dovada strălucită a debutului, sau măcar literatura, după mărturisirea de atâtea ori întreruptă a unei frumoase activităţi trecute... Dar temperamentul, pasiunea socială, care se manifesta în interesul mereu preînoit cu care Ion Răutu cercetează şi face să trăiască cu atâta putere în paginile romanului, o varietate infinită de tipuri cu condiţiile şi puterea de evocare a mediului în toate nuanţele sale, îl mâna fără voe, prin surprindere şi peste multe aversiuni în vâltoare.

C. STERE

Tragismul stă în căutarea plină de dureri, de înfrângeri şi biruinţi, de dibuiri nesfârşite, a acelui *unum necessarium*, care să-i îngăduie a-şi concentra puterile în jurul unui interes central, în jurul căruia să dea bătălia vieţii şi să dobândească victoria, lepădându-se de orice alta în lume...

Ion Răutu însă nu pare a fi găsit, cel puţin până „In ajun", înălţimea de la care faptele vieţii plină de înfrigurare, frământată de îndoeli şi evenimente în desfăşurare, să-i fi îngăduit acea primire a impresiilor eşite din focul cel mai arzător şi călite sub temperatura răcită a lucidei sale inteligenţi...

Totuşi ajungând la volumul ultim „*In preajma Revoluţiei*" opera şi viaţa lui C. Stere va apărea oricărui cititor cu măreţia unui *tot* care se va fi dezbrăcat de orice a fost trecător, rămânând un monument demn de un loc, în erarhia operelor create de om, ce va fi cu atât mai înalt cu cât va fi fost mai puţin urmărit de autor.

Ion Răutu va eşi din vâlvătaia gheenei moderne reînviat ca un simbol al tuturor marilor aspiraţii ale omului superior, în lupta cu sine însuşi şi cu lumea, spre a realiza un scop înalt, pe care-l caută, *în zadar*, sub forma sa unică şi eternă.

Când o personalitate a început cu „*Introducere în studiul dreptului Constituţional*" şi a terminat cu monumentala scriere „*In preajma Revoluţiei*", are dreptul să se înalţe în faţa sa şi a vieţii, aşa precum este, şi, în fine, mulţumit de sine însuşi.

IZABELA SADOVEANU

Paul Bocheanu — Peisaj bucureştean

POEM DE TOAMNA

Domnului Mihai Codreanu

Stau oamenii singuri cu ochii la geamuri—
Şi-i toamnă în trupuri şi-i toamnă pe ramuri.
Pe-aici pe aproape şi hăt, mai departe,
Se zbuciumă vara şi trage de moarte.
Cu glasuri răstite şi glugi din ţuhale,
Ţăranii bat glodul pe-alături de boi,
Venind de prin satele vremii domoale,
Cu carele pline de frig şi de ploi.

Trec ciorile grele de bezne şi piscuri,
Zvârlindu-şi pustiul din negrele pliscuri.
Iar vântul cu foarfeca-i galbenă tunde
Copacii bezmetici subt zările scunde.
Şi frunzele zilelor cad pe toloacă,
Cad frunzele inimii fără de grai,
Clopotniţa pleoscăie veşted din toacă
Şi leapădă pâclă şi vechi mucigai.

Vechi clopote scurmă spre ceruri şi luturi,
Cu vuiet vărsându-şi arama din ciuturi.
Cu petice line cârpeşte şi coase,
Vecernea lor, tristele vieţi zdrenţuroase.
Din suflet în suflet, din poartă în poartă,
Cu mâzga durerii în ochii lor grei,
Păşesc cerşetorii de viaţă şi soartă, —
Cu traistele goale umblăm lângă ei.

Amurgul pe uliţi pulpana-şi desface —
Şi ploaia cu clocote fierbe 'n băltoace.
Trag norii obloane de temniţi pe dealuri —
Şi ziua zdrobită se scurge 'n canaluri.
Stau oamenii 'n faţa ferestrelor ude,
Nimic amintindu-şi, nimic aşteptând,
La uşile gândului putred s'aude
Un scâncet de câine străin şi flămând.

GEORGE LESNEA

Iaşi, Noembrie 1935.

MAXIME

● *Ideile sunt ca şi oamenii: ele depind de starea şi locul care li se dau.*
● *Pisica nu ne desmeardă, ea se desmeardă de noi.*
● *Nimic nu este atât de absent ca prezenţa de spirit.*
● *Imprimeria este artileria gândirii.*
● *Poporul crede că merge mai repede spre libertate când atentează la libertatea altora.*
● *Dacă o turmă chiamă tigrii contra cânilor, cine o va mai putea apăra contra nouilor apărători?*
● *Poporul dă favoarea sa, niciodată încrederea.*
● *Memoria este totdeauna la ordinele inimii.*
● *Racine are culori, dar Corneille are resorturi.*
● *Din zece persoane care vorbesc de noi, nouă ne vorbesc de rău, şi adesea singura persoană care ne vorbeşte de bine o spune prost.*
● *Invidia care vorbeşte şi care strigă este totdeauna nedibace, trebue să ne temem de invidia care tace.*
● *Asemenea cavalerilor rătăcitori, care îşi dădeau câte o iubită imaginară, şi şi-o figurau atât de perfectă încât o căutau mereu fără s'o găsească vreodată, oamenii mari n'au avut decât o teorie despre prietenie.*
● *Creditul este singura pomană care se poate face unui Stat mare.*
● *Indulgenţa pentru cei care-i cunoaştem, este de obiceiu mult mai rară decât mila de cei pe care nu-i cunoaştem.*

RIVAROL

C. Stere: In ajun

Aşa cum făcuse în volumul *Ciubăreşti*, d. Stere urmează mai departe a simboliza societatea românească de dinainte de războiu şi reacţiunile sale faţă de ea în personagii abstracte sub care se ascund toate modurile posibile de activitate socială. Găseşti aci poetul, prelatul, scriitorul naţionalist de peste munţi, politicianul ardelean ceremonios şi impenetrabil, profesorul universitar, deputatul şi senatorul, ministrul liberal şi ministrul conservator, marxistul şi jurnalistul şi aşa mai departe. Intrucât cititorul nu poate ghici îndărătul numelor lor nici o realitate istorică, ei rămân făpturi ale fantasiei, cărora autorul le-a dat viaţă spre a-le pune să joace pe degete în teatrul său de păpuşi. Ei nu sunt caricaturi, fiindcă nimic adevărat n'a fost încărcat, dar sunt totuş nişte măşti sintetice, în care binele şi răul sunt definite prin simplificări şi îngroşări. Deşi partea aceasta a romanului d-lui Stere nu mai stă pe raţiunea epică sau descriptivă, literar vorbind ea se menţine în zona literară prin humor. Dacă prin satiră se înţelege o violenţă îndreptată asupra unor eroi a căror soartă nu ne mişcă, întrucît toată atenţia noastră este absorbită de plăcerea de a urmări mişcările autorului indignat sau iritat de propriile lui făpturi, atunci d. Stere a scris o satiră. Dar o satiră la modul abstract ca poveştile voltairiene, în care bufoneria se amestecă cu fabulosul şi totul rămâne pe un plan supra-istoric de *Halima*. Ca în satira clasică, d. Stere are o filosofie practică, o sensibilitate etică şi un metru moral cu care însufleţeşte eroii şi-i loveşte peste degete. Călătoria în ţări, de civilizaţiuni deosebite îi dă putinţa să facă comparaţii jalnice sau umoristice, mărind fără sforţare puterea de judecată sociologică a cititorului. Aceste ultime două volume ale d-lui Stere sunt curioase modele de sublimări ale experienţei personale într'un număr de tipuri comice stabile, autorul împăciuindu-se cu trecutul său într'o reverie critică din care n'a mai rămas decât rîsul curat. O scurtă răsfoire a cărţii ne învederează metoda d-lui Stere. După ce a fost ales deputat şi a avut prilejul să cunoască atmosfera parlamentară şi câteva elemente tipice, Răutu pleacă să descopere Europa. La Budapesta îl întâmpină un coleg deputat în care se întrupează concepţia României despre Occident:

— „Nu mă duc la Paris, — obiectă Răutu: Deocamdată mă opresc la Viena. Nu face...

— Bă-bă-bă-bă-bă! — îşi ridică de indignare şervetul cu amândouă mânile în sus. Ce să cauţi la Viena? Un Podul Iloaei ceva mai mare!... Cunoşti Parisul?... A!... N'ai fost încă?... Aaa! Hai la Paris, frate! Ţi-oiu arăta eu toate localurile de petreceri; căci acolo oamenii ştiu să petreacă! Acolo e adevărata Europă".

Ironia e perfectă. In vreme ce Răutu, studios şi înclinat către gravitate, se pornea să descopere Europa, românul o găsise în Parisul localurilor frivole. El n'are nici o clipă frica de ridicol, bănuiala unei preocupări mai adânci şi în *Aaaa* al lui se cuprinde tot dispreţul pentru nelumirea lui Vania.

La Berlin Răutu dă de poetul Osmanli, altă întrupare românească. E inteligent, vioiu, dar zeflemist, bufon, instabil şi incapabil de gravitate şi de credinţă. Iar Vania fuge mai departe în Europa în căutarea unei certitudini şi a unei formule de viaţă. La hotarul Elveţiei, conductorul trenului îi aşează delicat sub picioare un jurnal pentrucă, fără să se dea jos, să poată dormi pe canapea cu respectarea regulamentului. Vania rămâne îngândurat. La Paris îl ameţeşte explozia de maliţii şi spirite a convorbitorilor, plăcerea enormă de a vorbi, dar în Parlament rămâne uimit când constată că oratorul cucereşte cu verbul întreaga adunare, fără deosebire de culoare politică. In Italia lumea înlesneşte ba chiar cere dragostea şi Răutu are o aventură italică. Acum, în acest decor de poveste apare românul în persoana d-lui Toteanu:

„A! porni el în hohot: ho-ho-ho!... Iar am beştelit eticheta; recomand: domnul Vasile Iliescu, *sicritarul* meu, mare *farmazon* şi doctor dela *Sarbonia*, — dracu ştie unde o fi şi aceia... Mai stai multă vreme pe-aici, cuconiţă? E frumos, nu-i vorbă.. Mai cu seamă că e *tutalegu*... Imi place — îşi sărută el sonor în palmă: — Imi place *tutalegu*. Dar e cald, foarte cald... Şi nu ştiu să mănânce, frate.. etc.".

Indrăzneţ, plin de sine, cu desăvârşire indiferent la vrăjile naturii şi ale civilizaţiei, românul (un anume soiu de român fireşte, căci ar fi exagerat să umflăm semnificaţia figurii) se dovedeşte patriot, cu sentimentul superiorităţii naţiei: în România e răcoare şi lumea ştie să mănânce!

C. STERE

Cititorul a înţeles prin urmare metoda contrastelor a d-lui Stere. Ea ar fi nepotrivită într'un roman epic, aci însă ea e la locul ei, făcând ca judecata lucrurilor să se facă dela sine, fără comentarii şi fără exclamaţii. Dacă d. Toteanu ar fi vorbit astfel într'o băcănie la Bucureşti, vorbirea lui ar fi fost firească, lipsită aproape de orice pitoresc şi ridicol. Acolo, însă, la Vallombrosa, în acea feerie care copleşeşte totul, observaţiile lui naive sunt ca un jurnal cu resturi de mâncare într'o pădure exotică şi seculară pe care o credeai neviolată de picioarul omenesc.

G. CALINESCU

Arta italiană contimporană

Florenţa, Milano şi Roma sânt cele trei centre ale artei italiane contimporane şi fiecare din ele pretinde a fi considerată ca cea mai specifică reprezentantă a geniului naţional.

Modigliani - **Portret**

Antonio Maraini, în prefaţa catalogului expoziţiei de la Paris a pictorilor şi sculptorilor celor mai de seamă din Italia contimporană, în sala **Jeu de Paume,** recunoaşte că Milano este centrul cel mai activ. Adaogă însă că dorinţa de noutate şi contactul cu străinătatea fiind acolo mai vii şi mai imediate, specificul italian riscă să se altereze.

Senzualismul, impresionismul, neo şi post romantismul şcoalei florentine, nu sânt însă mai autentic italiane, ci datorează foarte mult influenţei franceze a lui Renoir, Maurice Denis.

Atât intelectualismul milanez cât şi senzualismul florentin sunt însă deopotrivă de inspiraţie italiană: unul continuând, prin intelectualismul lui, tradiţia florentină, celalt luându-şi inspiraţia direct din coloriştii veneţieni care au inspirat pe toţi pictorii contimporani din Europa.

Şcoala de la Roma va reuşi poate să armonizeze ambele curente ca fiind deopotrivă de italiene pentru că sânt, de fapt, universale...

Armando Spadini (mort 1925) este reprezentantul cel mai autorizat al şcoalei florentine, alături de el **Carena,** autorul unor nobile compoziţii cu decoraţiuni cadenţate şi un colorit foarte strălucitor, **Filippo de Pissis** un fermecător colorist în naturi moarte, peisagii stranii şi figuri chinuite ca de groază metafizică etc.

La Milan, s'a născut futurismul cu Marinetti şi şcoala sa în literatură şi cu pictorii săi **Umberto Boccioni** şi **Roberto Prampolini.**

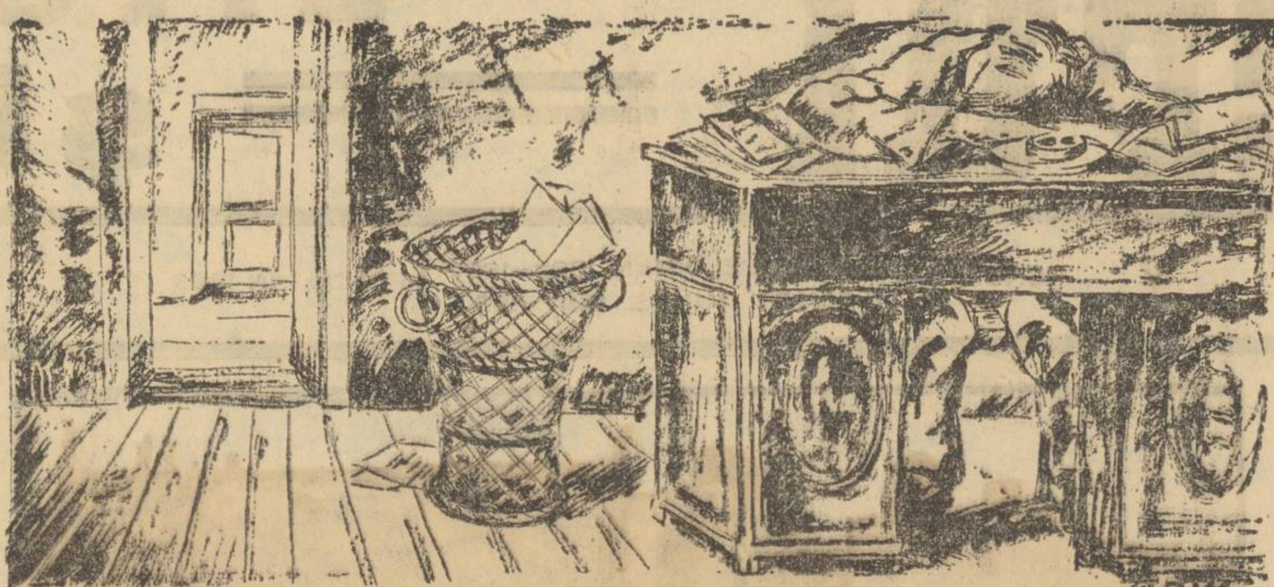
Dar adevăratul reprezentant al **nuovocentului** este pentru tineret **Amedeo Modigliani.** Acesta datorează foarte mult cubismului, şcolii din Paris, precum şi esteticei **„măştilor negrilor"**, deşi are ca propriu caracter, o pronunţată înrudire cu **primitivii din Siena, Paolo Uccelo** şi **Sandro Botticelli.**

Alţi tineri pictori din jurul maestrului acesta ca Arturo Tosi, Giorgio de Chirico (de origină grec), Renato Paresce (născut în Elveţia) şi alţii posedă mai toţi un accent monumental, care pare a prezice o eră nouă de artă murală, în Italia.

Şcoala de la Roma prezintă asemenea mulţi artişti de valoare, dar care deocamdată nu dovedesc caractere de o originalitate tranşantă.

Sculptura e bine reprezentată în toate şcolile: în Roma, Pericle Fazzini, Venanzio Crocetti, în Milan şi în Florenţa artiştii de mare valoare şi remarcabilă personalitate Antonio Maraini, Romano Romanelli, Marino Marini, Antonio Berti **şi alţii.**

Armando Spandini **Familia**

Actualităţi Ştiinţifice

Câtă lumină ne dă soarele

„Smithsonian Institut" din Washington — cunoscutul aşezământ ştiinţific american, care se ocupă de tot felul de cercetări, — a publicat de curând o interesantă serie de date relative la iluminarea, pe care ne-o dă soarele şi luna.

Cifrele respective au fost stabilite pe baza tabelelor meteorologice întocmite de technicienii acestui institut.

Din calculele făcute, rezultă că în cursul unei zile senine, soarele revarsă asupra pământului o cantitate de lumină de 465.000 de ori mai mare decât aceea pe care o radiază luna plină.

Lumina solară, care ne parvine pe pământ, este de 120 de milioane de ori mai mare decât lumina tuturor stelelor cerului într'o noapte senină.

Luând ca o indicaţie de măsură iluminarea, produsă de o lumânare obicinuită, aşezată la o depărtare de un metru, s'a stabilit că lumina soarelui la amiază are o intensitate de 9600 de lumânări.

Această intensitate scade pe măsură ce ziua înaintează, într'atâta, încât imediat după apusul soarelui se reduce în mijlociu numai la 33 de lumânări.

Intensitatea luminii revărsată de luna plină este de 200 de lumânări, iar aceea radiată de primul şi ultimul pătrar este de 10 ori mai mică.

După calculele „Institutului Smithson" rezultă că lumina tuturor stelelor — respectiv cantitatea de lumină care ne parvine pe pământ — este numai de 8000 de lumânări.

Laureaţii premiului Nobel pentru chimie

In anul acesta premiul Nobel pentru chimie a fost acordat profesorului parisian Frederic Jolliot şi soţiei lui, d-na Irène Curie-Jolliot, ginerele şi fiica descoperitoarei radium-ului.

Acum 32 de ani, d-na şi d-l Curie au dobândit premiul Nobel pentru cercetările lor în materie de radioactivitate naturală.

In anul acesta, soţii Jolliot au primit exact aceeaş distincţie pentru descoperirile remarcabile realizate în domeniul radioactivităţii artificiale.

Sub această denumire se înţelege proprietatea unor anumite corpuri inerte, de-a deveni radio-active, graţie unei intervenţiuni aplicată structurii atomului.

Descoperirea menţionată prezintă o importanţă, nu numai teoretică, ci şi practică, întrucât oferă posibilitatea unui tratament radio-activ la preţuri mult inferioare radium-terapiei.

In loc de sticlă şi porcelan

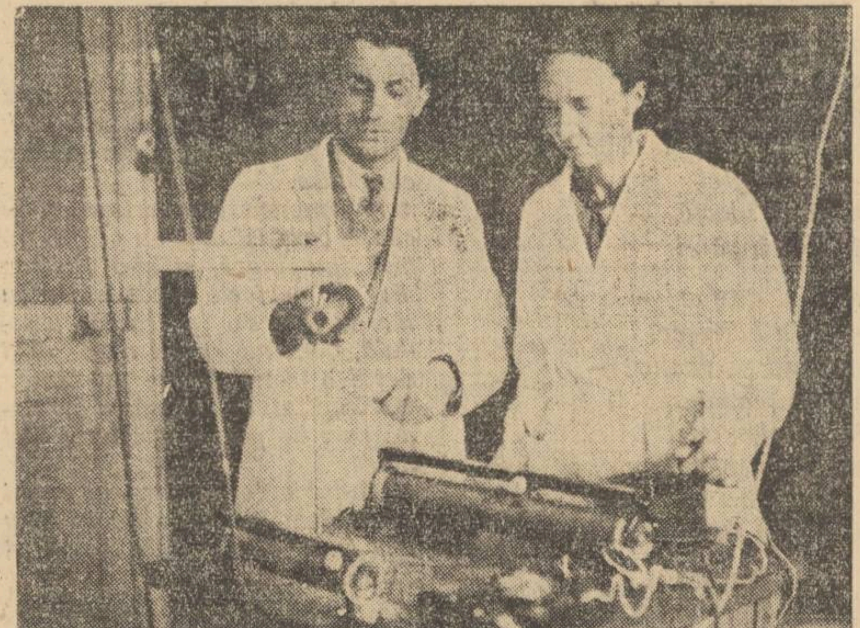
In fabrica de materiale izolante din Henningsdorf (Germania), s'a pus la punct un interesant produs, care poate înlocui cu succes sticla şi porţelanul, având în plus preţiosul avantaj de a nu se sparge.

Acest produs, denumit „Festelan", rezistă foarte bine căldurii — fiind un rău conducător termic — şi nu e atacat de acizi. E realizat sub forma unui praf, de culoarea chihlibarului.

Incălzind acest praf în retorte speciale, la o presiune foarte ridicată, se obţine o materie lichidă, care poate fi turnată în forme. După solidificare — care are loc după câteva minute — putem extrage obiectele, formate din noul material, într'o stare perfect curată şi imediat utilizabilă.

E probabil că noul material, fiind mult mai eftin decât sticla şi porţelanul şi totdeodată incasabil, va fi folosit în special pentru fabricarea farfuriilor şi vaselor.

Ing. I. Ş

Soţii Joliot-Curie

PRIN TRIBUNAL

MAGISTRATUL

In incinta judecăţii, trupul magistratului e retezat de masă, la înălţimea bustului.

Bărbiţa îi dă un aer infantil, pe care îl desminte eclesiastic, toca şi roba cu mâneci retorice.

Regele din portretul care domină peretele fundal, se ţine în echilibru, cu cizmele pe toca, vădind simbolic, valoarea de temelie dinastică, a magistraturii.

Intre avocat şi judecător, e diferenţa dintre pozitiv şi clişeu. Primul se zbate într'o dinamică verbală de energumen; celălalt păstrează nemişcarea tăcută şi grea de înţelesuri tăinuite, a sfinxului.

Intreg prestigiul care învăluie magistratura ca într'o sferă izolatoare, ţinută în regiuni mult superioare nivelului accesibil avocatului, se sprijină pe această statică taciturnă.

Magistratul ideal trebue să-şi încremenească statuar, bustul, şi — ignorând că prezidează într'un fotoliu cu moliciuni de piele învăluitoare — să ia ţinuta stanelor faraonice, în jilţurile de piatră.

Conştient de atotputernicia pe care o stăpâneşte, gesturile îi sunt măsurate ritual: un semn poate deschide temniţe sau ridică spânzurători.

Faţa aspră, tăiată de spada lui Themis în duritatea legii, ascultă pledoaria avocaţilor, fără ca nimic din omenescul impresiunilor să-şi trădeze viaţa în afară.

După o pauză în care tăcerea vibrează ca o fiinţă, buzele, până atunci sudate, se deschid fatidic şi rostogolesc cuvintele grele, care condamnă sau absolvă: sentinţa pare săpată de trăznet, în stâncă...

Dar magistratul e om. Fotoliul e moale...

Avocatul îşi deapănă pledoaria, ca o pânză homerică, vecinic destrămată şi începută din nou, dela capăt. Dela o vreme cuvintele îşi pierd înţelesul şi conturul; se topesc într'o legănare cu unduire egală. Jilţul prezidenţial se încălzeşte plăcut şi ridică în carne, o stare de fericire organică. Pleoapele îi şovăe. Gândurile o iau razna. Atenţia, la început lucidă, asfinţeşte pe nesimţite.

Magistratul intră în luptă surdă cu toropeala şi, preocupat să nu se zărească tragedia lăuntrică, îşi silueşte voinţa cu diversiuni. Se sprijină pe un cot, apoi pe altul. Se concentrează asupra unei pete de cerneală şi cu tocul în mână, stăruie să-i dea forme neted retezate pe margini.

In cele din urmă îşi înţeapă stăpânirea de sine până la sânge şi într'o sfortare desnădăjduită, ia înfăţişarea neomenesc de atentă, a copiilor sau a morţilor.

In clipa aceea, în ciuda tuturor aparenţelor, să ştiţi că doarme.

Ca în bazmele orientale, cu preşuri zburătoare, fotoliul părăseşte estrada şi din ce în ce mai moale, se înalţă în văzduh, dealungul erarhiei.

Somnul început la Judecătorie, sfârşeşte la Casaţie, în isonul pledoariilor, care îşi urmăresc nesfârşit melopeea, scandată monoton, pe ritmul ploilor de toamnă.

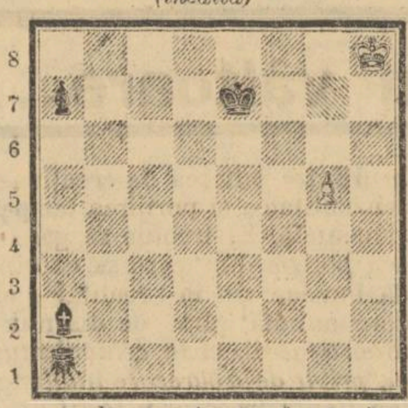
VLADIMIR DIACONU

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. Bucureşti I*

PROBLEMA No. 952 *)

de **E. Dragone**, *I. G. Duca*
(inedită)

2 + 4 = 6

Ajutor invers 3 ≠

Hilfszüger—Selbstmatt 3-er.

*) Publicăm din nou această problemă, apărută greşit în numărul trecut.

PROBLEMA No. 955

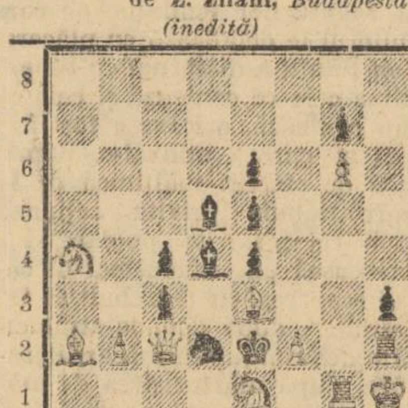
de **Josef Jknsen**, *O. Sterarade*
(inedită)

8 + 9 = 17

2 ≠

PROBLEMA No. 954

de **Z. Zilahi**, *Budapesta*
(inedită)

11 + 11 = 22

2 ≠

RECTIFICARE. — Problema No. 953 (E. Dragone), publicată în numărul trecut, este mat ajutor invers în 3 mutări, iar nu maximal invers.

BERICHTIGUNG. — Im in der vorigen Nummer erschienen Problem No. 953 (E. Dragone) soll man statt Längstzüger-Selbstmatt 3-er, Hilfszüger-Selbstmatt 3-er, lesen.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista Română de Şah" Nr. 11, pe luna Noembrie, de sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, cu un material variat într'o formă technică impecabilă.

Un interesant interview cu d. ing. Orăscu, pres. cercului de şah C. F. R., ne expune realizările admirabile pe cari cercul C. F. R. le-a îndeplinit timp de 6 ani, dela înfiinţarea lui, din 1929.

Revista Română de Şah aduce un real serviciu şahiştilor români publicând toate partidele din compionatul mondial disputat între Alechin şi Euwe, cari desfăşoară toată gama cunoştinţelor lor geniale.

Afară de partidele din campionatul lumii, R. R. de Ş. mai publică partidele Folkmann-Balogh, Ichim-Najdorf, Ichim-Keres şi Flohr-Ichim.

După o pagină de finale de partidă şi partide scurte, urmează 16 probleme directe, 6 feerice şi 4 studii.

Un articol în continuare despre tema Ianovcic deslegări de probleme şi o bogată CronicăŞahistă încheie acest interesant număr.

Redacţia: Str. Unirii 115, Brăila, Exemplarul 25 lei.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A apărut în librării

Viaţa şi Filosofia lui Henri Bergson

de Doctorul YGREC

Un volum de 150 pagini în care, într'o formă accesibilă oricărui om cu cultură generală. este expusă Concepţia asupra Existenţei şi asupra tuturor problemelor gândirii omeneşti, în lumina unui evoluţionism spiritualist întemeiat pe toate datele Ştiinţei moderne, care a creat faima celui mai mare filosof francez şi al timpurilor moderne, consacrat fiind la urmă şi prin *premiul Nobel* ce i s'a acordat.

Lei 50 Editura „Adevărul" s. a.

O OPERĂ de artă.
UN TEZAUR de cunoştinţe instructive şi folositoare.
O BOGĂŢIE de pagini literare, ştiinţifice, artistice, humoristice.
SUTE DE ILUSTRAŢII şi desene.
40 DE HORS-TEXTURI în culori.
Evenimentele anului expirat, găsiţi în
ALMANAHUL DE AUR AL ZIARELOR
„ADEVERUL" şi „DIMINEAŢA"
la care colaborează publiciştii cei mai de seamă ai scrisului românesc. O copertă aurită desăvârşeşte realizarea technică şi de artă a acestui volum de 400 pagini.
Apărut azi cu numeroase suplimente la heliogravură, în culori, reproduceri fotografice şi desene. 50 lei

A APĂRUT — NUMĂR SPECIAL de CRĂCIUN
din „ROMANELE CAPTIVANTE" 300 pagini, 15 lei!

Un roman care a ajuns repede faimos: care a creat şcoală, imitatori, dar a rămas neîntrecut. — Un savant, printr'o îndrăzneaţă operaţie de altoire în creer, a creat Omul Nou, cu creerul mai rapid, „Premergătorul" care se ridică deasupra mulţimilor uimite dezlănţuit la lucru vertiginos, inventiv, geniu fără scrupule. Il urmărim înfricoşaţi. Inainte, înainte spre ţel! Cum va reacţiona el la iubire, milă, la marile sentimente umane?... UN ROMAN LITERAR DE UN INALT NIVEL.— PASIONANT HALUCINANT ŞI... INSTRUCTIV.

Cereţi-l la chioşcari şi librari

A apărut:
„ORAŞUL cu SALCÂMI"
de MIHAIL SEBASTIAN

Una din acele rare poveşti de dragoste între adolescenţi pe care n'o mai uiţi niciodată. Şi n'o uiţi mai ales pentru că Mihail Sebastian reînoeşte cu mijloace proprii de stil şi discare psihologică o romantică idilă consumată între salcâmii unui oraş de Dunăre.

EDITURA „ALCALAY" LEI 70

NOU! CEREŢI LA TOATE LIBRĂRIILE
Bălăuca
noul roman al scriitorului
E. LOVINESCU
UN ELEGANT VOLUM LEI 80
Pagini care cuprind dragostea lui Eminescu pentru Veronica Micle. Singura mare pasiune a vieţii nemuritorului poet.
EDITURA „ADEVERUL"

PIC-NIC
APERITIV
GUSTARE DE PEŞTE
PIC-NIC APERITIV · GUSTARE DE PEŞTE
Produs excelent al celei mai vechi şi reputate fabrici de conserve alimentare din ţară!
BĂCANUL D-V. VINDE PIC-NIC

C. Stere văzut de aproape

Un tiran

Ora zece.

— Aş vrea să-l văd pe domnul Constantin Stere! spun cu răsuflarea tăiată, de grabă şi emoţie.

— Allo! Allo! sună telefonul, pe inima mea nerăbdătoare... Da! Vă aşteaptă.

— Camera 230, etajul 4.

Ascensorul s'a deschis, m'a înhăţat în cuşca lui şi mă ridică în nouri.

— La domnul Stere! afirmă placid funcţionarul, arătându-mi drumul.

Bat în uşă. Apoi intru.

In faţa mea desigur trebuia să am imaginea austeră pe care mi-o făurisem după fotografii, după cele auzite şi cetite. Infăţişarea unui tiran, înaintea căruia te timţi stingherit şi mic şi faţă de care ţi-e frică să nu apari stupid — ca la un examen de care depinde viitorul tău.

C. Stere vorbeşte

— *Intră înăuntru. Desbracă-te, să nu răceşti, când vei eşi.*

In mod cât se poate de natural, omul temut mă pofteşte să-mi vin în fire şi să mă fac comod, în vreme ce mă priveşte cu ochi prietenoşi, nici decum polari.

Acelaşi ca 'n fotografii, cu trăsăturile sculptate puternic deun artist amator de capete eroice, cu ochii tăiaţi aspru de fruntea dreaptă, cu părul cărunt în plete romantice; decât, privit de aproape — caşi un munte impunător —totul se pierde într'o expresie apropiată, de bunătate, de amănunte mici care schimbă fizionomia în mare. Şi vorba e potolită şi domoală, c'un nesimţit accent, uneori, de înmuiere basarabenească.

I-am spus de ce-am venit şi care-mi sunt modestele pretenţii.

— *S'auzim, a zâmbit domnul Stere, binevoitor.*

Autobiografie?

S'a vorbit atât despre personalitatea domnului C. Stere şi despre activitatea sa politică, încât eu îmi permit să alunec chestiunile pe-o latură mai „literară" — cu toate că cele ce-mi va răspunde cel întrebat nu se poate să nu bată în aceleaşi preocupări ale unui luptător de o viaţă întreagă.

— Faptele din romanul dumneavoastră sunt trăite? am început eu — aducând aminte autorului de câteva minunate pasagii din volumul întâiu şi al doilea, care prin căldura lor neobişnuită nu par a fi inventate.

— *E adevărat — m'a lămurit domnul Stere — că fragmentele de care vorbeşti sunt reale. Din copilăria mea bolnăvicioasă şi tristă, numai câteva amintiri mi-au rămas şi acelea, poate tocmai pentrucă sunt puţine, sunt încă în fiinţă, vii şi fierbinţi în sufletul meu.*

In general însă, evenimentele scrise, nu sunt luate direct din lumea înconjurătoare şi din viaţa mea. Au fost numai inspirate şi combinate.

— Atunci, cartea dumneavoastră n'ar fi o autobiografie.

— *Nu, nu e o autobiografie — m'a încredinţat romancierul. Se crede asta, se comentează, căutând să se descurce în trecut fazele vieţii mele. Eu însă susţin că nu este adevărat. Cartea mea este mai puţin un roman al unei existenţe şi e mai mult decât o biografie.*

— Ce-ar fi atunci?

— *E istoria unei epoci ce se răsfrânge în sufletul cuiva —* a răspuns la întrebarea mea fără glas C. Stere. — *Am căutat să zugrăvesc o anumită perioadă, nu obiectiv, ci subiectiv, aşa cum se reflectează în ochii şi conştiinţa unui om.*

„In preajma revoluţiei"

— *Am credinţa — îmi spu[ne] exprimându-se clar şi curgăt[or] reformatorul — că trăim u[na] din cele mai importante, po[ate] cea mai importantă epocă i[sto]rică a omenirii. Trecem p[rin]tr'o prefacere profundă, ale cărei fapte şi reflexe vor fi de un capital interes în viitor.*

Şi după cum urmele lăsate de gheţarii preistorici servesc la stabilirea unei ere trecute, după cum ceiace s'a întâmplat pe vremea când Francii au năvălit în Franţa de astăzi, trezeşte râvna istoricului, după cum memoriile Episcopului de Tours sunt un document important pentru omenire, tot aşa şi cartea mea vra să fixeze zbaterile şi frământările acestei epoci din preajma revoluţiei.

Dacă un Sidoniu Apolinariu — care a fost un poet, un filosof, un artist — în vila căruia înflorise un focar cultural şi artistic — şi-ar fi scris memoriile, ce preţios document ar fi pentru noi!

Sau epoca premergătoare revoluţiei; cred c'ar fi fost poate mai importante, pentru istoria omenirii, impresiile acestei plămade clocotitoare, decât însuşi vulcanul ce-a izbucnit apoi.

Intotdeauna, o transformare îşi are rădăcinile cu mult înainte, înfipte adânc în trecut. Vroiam pe vremuri să scriu o ca[r]te despre Leon Tolstoi; aşi desvoltat tocmai ideea aceas[ta] care se concretiza în următ[oa]rea temă: în ziua în care a [pu]tut să se nască un Tolstoi, [Ru]sia ţaristă era condamnată, i-[a] mise lovitura de graţie.

Intr'un roman de Dicke[ns] — îmi scapă titlul — i se spu[ne] unui lord englez că toată vi[aţa] lui n'a făcut nimic.

„— Da. De peste o mie [de] ani, strămoşii mei niciodată [n']au făcut nimic, a răspuns c[u] mândrie nobilul. — Şi tocm[ai] aici stă temelia constitu[ţiei] engleze".

Justifica, astfel, în [chi]p foarte natural, o viaţă şi [o] stare de fapt a unei lungi epo[ci].

Nu ştiu dac'ai fost [la] Paris? Nu? Dac'ai fi vizit[at] galeriile de pictură, ai fi dat [de] două portrete: unul repre[zen]tând un condotier italian [— pi]ctură din vremea Renaşterii [—] şi altul mai modern, de Ingr[es], înfăţişând un burghez: Bert[in].

Aceste două p[or]trete caracterizează o epocă; [pri]viţi la tipurile acelea aşa d[e] diferite; Condotierul e încred[in]ţat că el e sa[re]a omenirii. B[urg]hezul, de-asemeni, e convin[s] că dânsul este stăpânul lumii.

Leon Tolstoi[,] cu toate că un membru din [în]alta aristocraţie rusească, ma[re] latifundiar — a căutat cu p[ute]re să justifice dreptul lui l[a] viaţa bogată şi plină pe ca[re] o ducea. Nu numai atât; d[ar] se părea că e vinovat până de faptul că există şi se tor[tur]a în tot felul, ca să poată să n[u-i] fie ruşine de dânsul. Tăgăd[ui]a până şi dreptul de a ave[a c]opii la bătrâneţe — lucru înt[âm]plat lui.

Tolstoi[, dac]ă şi-ar fi dat sama că trăie[şte] într'o epocă de prefacere d[e aşa]de importantă, desigur că [ceiace ar fi scris ar fi fost în[că] mai interesant.

Eu, [—] aici domnul Stere se scoală [şi] se plimbă prin cameră — [a]m fost tot timpul conştient [de] vârtejul revoluţiei şi am c[ăutat] în conştiinţa aceasta că tr[ăe]sc o epocă de mare prefacer[e].

P[ent]ru a lăsa un document — ce [cre]d eu că va fi extrem de pre[ţio]s în viitor — m'am gândit să [sc]riu acest roman, care — după cum ţi-am spus — e reflexul unei epoci în sufletul unui intelectual conştient de vremurile în care trăieşte.

Ciubăreştii

—Vi s'a reproşat de către moldoveni, că aţi ponegrit Iaşul, ascuns în volumul dumneavoastră de al 6-lea subt numele de „Ciubăreştii".

— *Da. Am mai auzit acuzaţia asta ce mi s'a adus şi care nu e deloc temeinică.*

In primul rând, trebuie să ştii, că „Ciubăreştii" nu este Iaşul. Tot aşa după cum nu este nici Ploeştiul căruia i-a împrumutat în mare parte fizionomia, nici Romanul, căruia i-a luat poziţia pitorească. „Ciubăreştii" concretizează oraşul tipic românesc, deosebit aşa de tare de sat, ca printr'un zid chinesesc: în „Vai de ei" căutam să descriu starea mizerabilă a ţăranilor; în „Ciubăreştii" atmosfera orăşenească.

Evident, că şi din Iaşi am împrumutat multe tipuri, întâmplări şi lucruri caracteristice, pe care le-am combinat şi le-am amestecat cu altele, ale altor oraşe; ceiace este comun însă tuturor acestor târguri româneşti, este starea de inferioritate culturală în care le găseşte Vania Răutu, venind aici.

Gândeşte-te că aşa zişii intelectuali citeau abia pe Darwin şi alţi autori cunoscuţi; că Nădejde se ocupa cu descoperirea plagiatelor; căci România peatunci era plină de savanţi şi filosofi ce maimuţăreau fără ruşine ştiinţa şi literatura apuseană şi ajungeau profesori universitari — de pe urma acestor opere furate.

Iţi închipui cum Vania Răutu, care venea dintr'un mediu intelectual, unde Darwin era demult cetit şi trecut între clasici, este lovit de nivelul scăzut al acestor oameni ce bâjbâiau încă, prin întuneric.

In al doilea rând — urmează domnul Stere — dacă e vorba să identific Ciubăreştii cu Iaşii, apoi am flatat Iaşul, nu l-am ponegrit.

Vania Răutu, care trăise tragedia din locutzet şi Cara — unde femeile erau bătute cu vergile şi oamenii n'aveau altă scăpare decât sinuciderea; vine în oraşul românesc, unde tinerii intelectuali abia ieşiţi de pe băncile liceului, erau imediat numiţi profesori la catedre şi trăiau o viaţă îmbelşugată şi fără griji, şi totuşi se plângeau că sunt persecutaţi şi făceau pe pesimiştii şi socialiştii.

Tânărul acesta, care a venit— după omorul lui Alexandru al II-lea — de acolo unde aproape douăzeci de ani Rusia a fost un cimitir; unde faptul că oamenii se puteau menţine cu energie şi putere de nădejde apărea ca o adevărată minune; unde oamenii trăiau ca fiarele prigonite şi nu ştiau de vor putea petrece două nopţi în acelaşi adăpost, nu ştiau de vor avea ce mânca a doua zi.... găseşte în Iaşi şcoala Normală, pe strada Golia, o clădire mare faţă în faţă cu Maternitatea. Aici, studenţii dela „Paternitate"—cum era poreclită universitatea — aveau asigurată masa şi adăpostul, trăiau fără huzur şi totuşi se declarau socialişti şi manifestau ca atare. Vorbind cu ei vedeai că se credeau cu sinceritate elita omenirii şi eroi, ba chiar martiri.

Se înscrie la Universitatea din Iaşi, venind dintr'o sferă unde femeia se afirmase de mult ca intelectuală şi aici găseşte numai două studente, care erau tratate cu multă uşurinţă şi serveau ca punct de mir a tot felul de farse grosolane.

In atmosfera asta de mlaştină înapoiată, ce putea crede unul ca Răutu? De n'ar fi avut atâta înţelegere pentru motivele ce făcuseră ca societatea românească să stee pe un plan aşa de jos sub raportul cultural, ar fi trebuit să fie mult mai crud.

Aşa, realitatea era crudă; iar Vania Răutu a flatat-o şi a îndulcit-o.

Ioni

Pe când domnul Stere îmi vorbea aşa de frumos, iar eu însemnam de zor cu nasul în carnet, cineva a bătut în uşă.

La îndemnul gazdei:

— *Intră!*

Şi-a făcut apariţia un tânăr înalt, cu faţa prelungă şi palidă, un chip cu totul de altă structură plastică decât obiectul vizitei mele.

— *Fiul meu, a prezentat, spre uimirea mea, C. Stere. — Băiatul meu cel mai mic.*

Apoi i s'a adresat, numindu-l Ioni.

— Uite ce-i, domnule Stere — a zis tânărul, prezentând o afacere urgentă, pe nişte hârtii. Apoi l-a rugat nu ştiu ce, spunându-i „dumneata" şi mulţumindu-i ceremonios.

Mai auzisem eu despre aceste raporturi puţin bizare dintre Constantin Stere şi băieţii lui. Totuşi, mi-a sunat curios. Dar „tiranul" avea aceiaşi figură plină de bunătate, aşa că n'am înţeles de unde venea acel ceremonial întâlnit în aristocraţia engleză.

Fantezie şi inspiraţie

— *După cum ţi-am spus — a continuat romancierul după plecarea vizitatorului — nici unul dintre personagiile mele nu sunt luate direct din natură. Natural, m'am inspirat; uneori am făcut din doi unul, sau am pretat altuia întâmplările unuia cu chip diferit.*

Eu cred, că orice scriitor face la fel. In decursul anilor, ce importanţă mai are dacă cutare personagiu a existat ori e inventat? Tipul rămâne, reprezentând o epocă şi-o stare de lucruri şi asta e singurul lucru important.

In Franţa, acum, se desgroapă cine a fost M-me Bovary, şi Eugenie Grande. Dar chiar când Anatole France, de pildă, descrie pe Bergeret, partea intimă nu e cunoscută lumii întregi. Personagiile, chiar când sunt copiate după natură, fiind trecute prin sufletul şi spiritul autorului, capătă o viaţă specială, a lor.

Peste o generaţie, pe cine are să mai intereseze dacă Vasile Gâlcă, de exemplu, a existat? De e un personagiu fictiv, ori real, n'are nicio importanţă.

Tot aşa şi cu Ciubăreştii: că e Iaşul, ori Ploeştiul, ori Romanul; sau toate la un loc, ce importă? E oraşul şi societatea orăşenească română din epoca aceasta, premergătoare revoluţiei.

Prezicerea viitorului

— Aşi fi curios să ştiu, ce credeţi despre viitorul ţării noastre?

— *Despre viitorul României? Eu nu pot despărţi ţara mea de destinul lumii. România, singură, nu poate declanşa o schimbare; ea e ca un vagon de bagaje, la coada unui tren impunător; e trasă şi ea, după locomotivă.*

— Ce preziceţi pentru viitor?

— *Nu sunt prezicător — a zâmbit domnul Stere — dar pot spune totuşi ceiace cred. Am credinţa, că până în cinci ani, cel mult, o transformare radicală se va opera. Dacă proletariatul apusean ajunge în acest răstimp să puie mâna pe cârmă, atunci această prefacere se va face lent, blând. Dacă însă, nu va izbuti, atunci va fi războiu sângeros.*

— Şi dumneavoastră cum credeţi că se va întâmpla?

— *Ştiu eu? — a oftat domnul Stere. In Franţa, proletarii se zbat, dar nu cred că sunt destul de tari, în Anglia 5 ani de zile s'a amânat. Va răbda oare omenirea 5 ani de zile, până ce Hitler va provoca un scandal?*

Eu ştiu un singur lucru: că aşi da mult de tot, să trăiesc două săptămâni, până după izbucnirea marei revoluţii. Fericesc pe tineret, care va trăi timpuri aşa de mari.

Roman Stere

Suna de zor telefonul.

— *Cum? Cine-i? — a vorbit în aparat gazda — fiul meu? Care fiu? A! Da! Să poftească.*

— Apoi bine, domnule, vrai să clevetească întreg hall-ul de jos? Doreşti să le dai material de discutat? A spus, râzând, Roman Stere. Care fiu? Auzi? Parcă ai avea mai mulţi de doi.

Noul sosit era mai mult mic de statură, brun, cu ochii scăpărători de inteligenţă şi vioiciune, c'o pornire nesilită şi sigură în mişcări. Se desbrăcă, apoi se aşeză pe-un scaun, liniştit.

— *Plec la Chişinău — spuse, scoţând ceasul şi uitându-se — stau numai câteva minute.*

Tatăl şi fiul nu se sărutaseră, nu-şi strânseseră mânile. Parcă se văzuseră acum o clipă şi se despărţeau pentru o minută.

Un timid

— *Am fost întotdeauna un timid — mi-a spus Constantin Stere, arătând spre fiul său. — Copiii mei nu-mi dau respectul cuvenit şi nici nu vor să mă recunoască.*

Zâmbea privind cu bunătate.

— Dar văd că fiul dumneavoastră cel mic vă spune „domnule Stere" şi „dumneata" am replicat eu, uimit.

— Aşi, de unde — a râs muşcător Roman Stere; îi spunem pe nume.

— *Veşnic mi s'a întâmplat aşa, spune gazda: când am fost numit profesor universitar toată lumea tremura de frică că vine un tiran. In prima zi de prelegere, mi-aduc aminte că auzeam trremurături şi clănţăneli de dinţi. După câteva zile, era o debandadă: studenţii nu veneau la cursuri, asistentul se plimba şi mă lăsa pe mine să ţin seminariile, însfârşit, nu mai inspiram nici un respect.*

— Când eram mici — spune şi Roman Stere — ceream voie dela mama: — „Mamă, te rog, dă-ne voie! — Duceţi-vă, spunea domnul Stere, făcându-ne semn să plecăm. Ei! Răspundeam noi, fără să-l luăm în seamă — caşicum n'am fi avut ce face cu „voia" lui. Mamă, dă-ne te rog voie!"

Roman Stere spune asta râzând, îşi îmbracă paltonul, sticlindu-şi ochii şi dinţii.

— Am întârziat la gară — zice. Şi pleacă repede şi natural — tot cum intrase.

Bunătate

— Vă mărturisesc, domnule Stere, că am venit cu mare emoţie la dumneavoastră — am spus—Nici nu-mi închipuiam că mă voi simţi atât de bine. Am impresia, ba chiar sunt sigur, că sunteţi un om de-o bunătate rară.

— *Bunătate? N'aşi putea spune că-i bunătate — zice pe gânduri, romancierul. In adevăr, eu niciodată n'am făcut rău nimănui, n'am polemizat cu nimeni, n'am urât pe nimeni. Totuşi, am avut mulţi duşmani, care m'au atacat cu înverşunare.*

Eu aşi zice, mai degrabă, că dintr'un sentiment de mare încredere în mine, am fost bun cu oamenii. Ii vedeam mici, mi-era milă de ei. Şi-i lăsam în pace, în josnicia lor.

— Eu cred totuşi că-i bunătate — m'am îndărătnicit eu.

— *Poate să fie şi bunătate — a zâmbit domnul Stere. Nu ştiu.*

Zimbrul rănit

— *Increderea asta oarbă în mine m'a susţinut o viaţă întreagă, de-am putut rezista atâtor adversităţi şi nenorociri. Ştii, dumneata, că în convoiul spre Siberia din care făceam parte şi eu, eram douăzeci şi şapte şi că n'am rămas decât şapte! Eu nu eram dintre constituţiile cele mai puternice, totuşi am trăit şi-am învins.*

Insă, efectul acestei stăpâniri de-o viaţă întreagă, acel calm pe care mi-l invidiau toţi, îl plătesc acum cu vârf şi îndesat: sunt bolnav de inimă şi doctorii m'au condamnat. De aceia, pentru că nu mai am putere, materialul pentru cei şaptesprezece ani de sfârşit de viaţă ai lui Răutu îl voiu concentra într'un singur volum, al optelea. Cu asta, termin „In preajma revoluţiei"

O prietenie înduioşătoare

— *Din cauza bolii de inimă, mi-am pierdut şi prietenii — continuă domnul Stere. Aveam un amic vechi, dintre aceia cu care rămâi legat până la moarte. Acum amândoi suntem bătrâni şi bolnavi: el nu aude bine, eu nu mă pot forţa să vorbesc tare. Rezultatul e că nu ne mai putem vedea şi nu mai putem vorbi.*

Şi... aici domnul Stere a scăzut glasul, ca pentru confidenţă... ştii dumneata ce face vechiul meu prieten pierdut?

Se închide în odaie, singur şi ceteşte cu voce tare cărţile mele. Astfel, are impresia că stă de vorbă cu mine, prietenul lui.

Bucov

Domnul Stere avea ochii înduioşaţi. Părul sur se răsfrângea în jos, moale, pe capul lui de zimbru rănit. Trupul încă voinic, ce mersese în lanţuri, în convoiurile spre Siberia, avea măreţia simbolului vechii Moldove, pălit de venirea ceţoasă a iernei.

— *La Bucov — spune glasul blând — am grădină frumoasă. Şi acum, pe frig, am flori de seră.*

Din zi în zi, tot mai greu suport oraşul. Natura ancestrală se deschide tot mai vie în mine, chemându-mă spre frumuseţile ei.

Să vii odată la mine, să-ţi arăt florile mele.

Luându-mi rămas bun, duceam în suflet părerea de rău pentru anii goi, în care nu-l cunoscusem pe Constantin Stere.

VALER DONEA

Cel mai frumos dar pentru copiii Dv.

este o carte din cele apărute în

EDITURA „ADEVĚRUL"

		Lei
Ali Baba	Poveşti cu noroc	80
Arnould Galopin	Aventurile lui Păturel	50
Titela Col. Haque	Pe unda fermecată	60
Rudyard Kipling	Marinarii fără teamă	60
Kastner	Emil şi Detectivii	40
Selma Lagerloff	O călătorie în lumea basmelor	80
Selma Lagerloff	A doua călătorie în lumea basmelor	80
C. Manolache	Iconiţa Zorinei	30
Adrian Maniu	Irozii, cântece de stea	20
Horia Prundu	Glume pentru copii	30
Horia Prundu	Cărticica Păsărilor	30
A. Petrescu	Neaţă în Africa	30
A. Petrescu	Păţaniile Luţei	30
A. Petrescu	Corina în vacanţă	35
A. Petrescu	Dănel în vacanţă	35
Ion Pas	Familia Chiţ-Chiţ	50
Ion Pas	Păsărică draga Mea	40
N. Pora	Floarea din Poveste	50
Ion Rotaru	Moara Piticilor	40
Mona Rădulescu	Hoţul de Stele	50
Mona Rădulescu	Aventurile lui Gugulică	25
Felix Salten	Bambi	40
Moş Gr. Sfătosu	Jucării	25
Moş Nae	Coana Frosa	60
Moş Nae	Poveşti pentru Puiu	25
Moş Nae	Răpirea celor două fetiţe	60
Moş Nae	Doctorul Mititelu	40
Moş Nae	Noile păţanii ale lui Haplea	60
Moş Nae	Martinică şi Puky	40

De vânzare la toate librăriile din ţară

Frivolități...

Iar s'a adunat în raft un teanc, îndesat și zburlit, de reviste franceze. Le arunci acolo, unele peste altele, an cu an, „pentru când o ploua” — și uiți de ele. Intr'o zi le răsfoești, din întâmplare. Unele te îmbătrânesc cu câte cinci ani dintr'odată, altele-s nouă-nouțe. Și rămâi aplecată deasupra lor ceasuri întregi, când amuzată, când înciudată, până le arunci pe toate, — ca să faci loc celor ce vor să vie.

Le Rire, Paris-Magasine, Fantasio, La vie parisienne. Le Sourire...

Schițe umoristice mediocre (oare le mai citește cineva?) cu aceiași unică preocupare obsedantă, supărătoare de la o vreme ca o ofensă,—dar minunat ilustrate. Fotografii de „stele” mai mult sau mai puțin căzătoare. Dar comentariile neprevăzute și amuzante pe marginea actualității, risipite într'un articol ori concentrate în stropul unei glume ori în liniile unui desen, dovedesc că spiritul francez, ușor, *blaguer*, mobil, ascuțit, frivol, corosiv, subtil, — își păstrează, în ciuda debitului continuu, calitățile tradiționale.

Nu lipsește figurina în culori (desen sau fotografie) care reprezintă, nu prea înțelegi dece, frumuseța feminină modernă: femeiușca roză și netedă, cu năsucul în vânt, cu ochi imenși de rumegătoare, cu gura puțintel deschisă, îmbrăcată din cap până'n picioare doar c'o păreche de pantofi cu moț. Uneori are și ciorapi, alteori n'are decât o panglică înodată deasupra genunchiului. Incolo, nimic.

Și totuși, chiar când textul e picant de-al binele, desenul tot nu reușește să fie obscen. Atâta s'a abuzat de nudul acesta impersonal și inexpresiv, încât el a ajuns să fie ca un fel de uniformă, care „îmbracă”, pe cea mai desbrăcată femee, mai decent decât un *tailleur* clasic.

Dar partea cea mai picantă a acestor reviste nu stă în conținutul lor literar și artistic, ci la sfârșit, în ultimele pagini, acolo unde se face reclama cărților „rare”, a fotografiilor „de artă” și a caselor care, în vremuri mai puțin civilizate, erau obligate să poarte anume insigne revelatoare.

Trecând peste greutățile alegerii, colecționez câteva anunțuri, pe care nu le traduc, de frică să nu răpesc ceva din savoarea lor originală:

— NOUVEAUTÉS! *Clichés vraiment artistiques. Une grande netteté vous laisse voir les plus légers détails...*

— LIVRE RARE ET CURIEUX. *Tous les mystères secrets et joies les plus intimes de l'amour, dévoilés dans ce volume raffiné avec accompagnement de photos explicatives. Indiquez votre âge...*

— MADAME ALYS. *Temple Pompéïen. Mitologique. Tout le confort...*

— DEUX GENTILLES AMIES, *22 et 24 ans, désirent rencontrer deux bons camarades pour amitié durable ou éphémère, mais pouvant leur offrir aide immédiate 2000 fr. Sinon, s'abstenir. Rêve azuré...*

— SAGE-FEMME DISCRÈTE *Hôtel particulier...*

— Les PLAISIRS *que vous cherchez, M-me Lislair, 12 rue de Bucarest, vous les trouvera discrètement...*

— DAME *40 ans, distinguée, élégante, aisée, désire connaître jeune monsieur japonais ou chinois, Jade...*

— PLUS QUE NUS! *Photos rares. Poses nouvelles. Entre hommes. Entre femmes. Que de beaux et vigoureux sujets!...*

SI VOUS ÊTES AMATEUR, *Madame, de choses inédites et pas banales, écrire à Roger...*

— JEUNE HOMME 22 *ans, blond aux yeux bleus, grand, bien fait, cherche dame riche et généreuse pour affection sincère...*

Se vede că majoritatea amatorilor de acest fel de distracții o formează englezii și americanii, deoarece unele anunțuri sunt formulate deadreptul în englezește, iar celelalte poartă într'un colț indicația: *English spoken.*

Dar și mândria noastră națională are prilej să fie măgulită. Ca să nu se creadă cumva că sora noastră mai mare ne ignoră, ori că românii aflători la Paris se complac într'o inactivitate orientală și într'o condamnabilă rezervă, — am păstrat pentru sfârșit două anunțuri menite să ne facă bucurie:

— LE PALAIS DES SIRÈNES, *11 Rue Pasquier. Hôtel particulier. Curieusités. Relations mondaines, English spoken. Man spricht deutsch. Si parla italiano. Se habla espanol. Se vorbește românește...*

— JEUNE ROUMAIN, *brun, vigoureux, affectueux, cherche dame, n'importe âge, pouvoir l'aider moment. Ecrire au „Sourire” sous Mitica.*

Măcar de nu l-ar fi chemat Mitică!

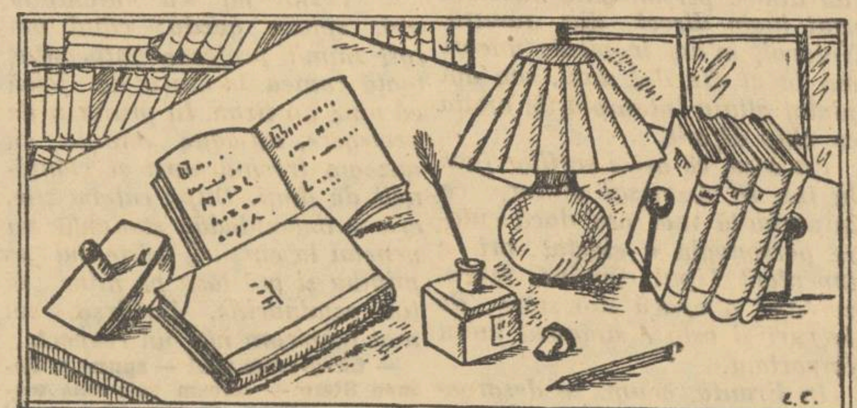
•

Dar, fiindcă e vorba de anunțuri tandre, nici în țară la noi nu suntem lipsiți de confortul și acuratețea pe care le oferă domnului matur, duduei sentimentale, adolescentului practic și grăbit și doamnei „încă bine”, acest mijloc modern de dobândire a senzațiilor și-a neprevăzutului. Legea vaselor comunicante, aplicată vieții civilizate, ne obligă să fim și pe acest teren în pas cu Franța, — la coada Parisului. Numai că, după cum se va vedea, ca și în literatură de altminteri, *stilul* trebue să difere puțin: specificul național își impune pretutindeni drepturile lui.

Cititorul poate că nu știe, (dar băiatul lui, dacă e licean și dacă are un chioșc de ziare în drumul spre școală *trebuie* să știe), că avem și noi reviste „umoristice” care publică astfel de anunțuri și mijlocesc, pe o pagină întreagă, corespondențe romantice, dar foarte precise, între cititorii lor de ambe sexe. Se pare chiar că toate celelalte pagini nu sunt decât un pretext și o anexă a ultimei, cea cu corespondența.

Dar, să fim drepți: nu toate publicațiile care se ocupă cu asemenea afaceri sunt numaidecât frivole. Dimpotrivă, unele declară de la început că n'au alt rost decât să apere cu străşnicie morala și să încurajeze „actul sacru” al căsătoriei. Și, curios: tocmai acestea sunt, fără să vrea, cele mai „umoristice”.

Am în fața mea o publicație: *Mariajul Moldovei*. Apărea la

Iași anul trecut. Nu știu dacă mai apare. Articolul de fond din primul număr — profesiunea de credință!— se intitulează *Un gol ce se acopere* și începe așa:

„Nu exagerăm când spunem acest lucru, deoarece era un adevărat gol, în această capitală a Moldovei, lipsa unui ziar al căsătoriilor care să sprijine pe cei dornici de acest act sacru din cele mai vechi timpuri, până și la popoarele nomade și barbare, dândule posibilitatea de a lega cunoștințele necesare, spre a contracta o căsătorie conformă dorinței”. (Ortografia e a gazetei).

Se poate ceva mai grav, mai solemn, și mai bine intenționat? Și termină așa:

„Mai departe, ne vom strădui, ca „Mariajul Moldovei” să nu fie un simplu ziar de publicitate, ci să fie un ziar de utilitate socială, un fervent apărător al acestui ceremonial act, inspirînd și încurajând la formarea căminului și totodată ai feri pe tineri și ai scoate de sub influența intermediarilor de ambele sexe.

Tot pe această cale, vom insista și vom cere celor în drept, mai multă solicitudine pentru încurajarea căsătoriilor, spre desăvârșirea acestei opere sociale, morale și procreatoare”.

Dacă-i vorba de „operă procreatoare”, n'avem nimic de obiectat...

Alt articol, tot atât de serios, vorbește despre *Căile căsniciei:* logodna, cununia și luna de miere. Păcat că e prea lung, —trei coloane — și nu-l pot transcrie în întregime. E un deliciu.

„După logodnă, se apropie ceasul suprem, cel mai important eveniment din viața unui om, „Ceremonia căsătoriei”. Destul de emoționant, așteptat cu înfrigurare, acest eveniment menit să fericească pe cei tineri, ce stau în mijlocul alor săi, cari, plini de veselie, și prin cuvântări pline de sentiment, le urează tinerilor să pășească cu noroc pe drumul fericirei în viață, în timp ce vinul curge din belșug, iar ei stau tăcuți, privind în jurul-le, se privesc mereu cu tandrețe în ochi, căutându-și mâinile și încordându-și nervii asupra fericirii ce-i așteaptă: luna de miere”.

Mai departe:

„Ca în tot ce este omenesc și în dragoste sunt maeștri și cârpaci. In categoria aceasta din urmă, intră acei bărbați, cari calcă în picioare orice considerațiuni, și se gândesc numai la propria lor plăcere, terfelind amorul. Ei nu gândesc că fericirea deplină a bărbatului, nu constă în exercitarea grosolană a propriului său sistem nervos, — ci în ecoul pe care mângâerile și manifestările dragostei sale îl trezesc în simțurile tinerei sale soții.

Deci se impune, ca bărbatul să fie un cât de puțin cunoscător al sufletului aceleia care și-a ales-o ai fi tovarășe de viață, și numai de el atârnă ca harfa amorului să producă sunete dulci și duioase sau stridente și discordante”.

Mărturisesc într'adevăr că, dac'aș fi băiat, chestiunea „exercitarea grosolană a sistemului nervos” și cu „harfa amorului” m'ar cam pune pe gânduri —și mi-ar tăia cheful de însurătoare.

Și iată și o cugetare profundă, care dovedește erudiția redactorilor (micuța cacofonie nu face decât să-i accentueze savoarea):

„Mulți cred că căsătoria poate fi numai un mijloc de a-și organiza oarecari situații bune, dar pe lângă asta sunt multe avantaje, (căci de desavantagii nu poate fi vorba căci cine nu e căsătorit nu este om complect, spune cineva).

Și totuși, publicația nu se ocupă numai cu căsătoriile. Sunt anunțuri pentru căsătorii și anunțuri pentru „cunoștințe”. Bine'nțeles că cele din urmă sunt cele mai numeroase. Dar amuzante sunt toate:

— Funcționar șaten dorește căsătorie cu d-ră morală...

— Domn viguros și cult dorește cunoștința unei doamne mai în etate și cu capital pentru o afacee rentabilă și prietenie durabilă...

Ziarul e datat din Decembrie 1934: exact un an. Și tare-aș vrea să știu dacă, în răstimp, funcționarul șaten a găsit o domnișoară morală, iar domnul viguros o afacere rentabilă și o prietenie durabilă,—sau dimpotrivă, o afacere durabilă și o prietenie rentabilă. Deși, în definitiv, e cam acelaș lucru...

•

Am găsit zilele trecute, în caetul de Latină al unui verișor de cincisprezece ani, o fițuică „umoristică”. Publicația e tipărită în întregime cu cerneală roșie și oferă drept nadă, pe lângă bucățele de literatură vulgară, stupid pornografice și scrise într'o românească aproximativă, și următorul „cupon”:

CUPON No. 4

Contra trimiterii căruia cititorul are dreptul de a publica 8 cuvinte gratuite la „Corespondența cititorilor”.

Restul 1 leu cuvântul.

Iată acum și câteva mostre de „corespondență”:

— Care din fetițe doresc cunoștința intimă a unui marinar brunet, să răspundă la gazetă. Mișu. Galați.

— Infidelă. Mai trădat Vineri cu Mitică la Hotel Belvedere. Săț cumpere dumnealui palton! Adio și n'am cuvinte. Fidel.

— Vreau să petrec c'un băiat dulce și cu părăluțe. Fetița visătoare.

— Apare mica Narcisă, dornică de o cunoștință ideală. — Dorința îți va fi împlinită. Cocoșul Negru. (Din promptitudinea răspunsului, s'ar părea că însuși directorul participă activ la corespondență. Atunci când i-se pare că invitația vine din partea unei fete mai naive, mai fără [illegible]ină, — cine știe ce fetișoară de prăvălie amețită de dorința unor aventuri, — directorul nu lasă să-i scape ocazia din mână: se oferă în persoană, profitând de avantajul de a se putea oferi înaintea tuturor).

— Floarea din Stambul dorește a fi purtată la butonieră de un simpatic drăguț. (De data asta, directorul nu se mai oferă. Simțind, cu *flair*-ul experienței, că *Floarea din Stambul* trebuie să mai fi fost purtată la butonieră, dacă nu chiar floare de profesie, — el o lasă cu generozitate la dispoziția cititorilor și abonaților gazetei).

— Nik dragă, mi-e dor de o ciorbă de burtă. Ce zici. o halim Sâmbătă sara la Donna? Dante Alighieri.

— Mitică Ionescu, frizer. Nu fă pe pungașu. Adum banii că te dau la parchet. Fifi.

Etc.

Acesta e tonul, acesta e stilul și coloritul pe care-l iau uneori modernismele din Occident când se răsfrâng în specificul nostru național. Astfel răsuflă, poate, în mod diferit, aceași cauză socială profundă. Colo, impulsia din adânc scoate la suprafață baloane-de-spumă, — pline cu vid dar uneori delicat nuanțate; dincoace, bășicuțe efemere și fără strălucire ies deasupra glodului.

Căci publicațiile acestea autohtone au o viață foarte scurtă. S'ar putea bănui că directorii lor sunt într'o permanentă luptă cu poliția de moravuri. Interzise azi, ele apar peste câtva timp cu alt titlu, cu alt „girant responsabil”, — dar cu acelaș conținut și cu aceleași preocupări. De inaniție nu mor, nici ele, nici cei care le tipăresc.

Efemere individual, dar tenace ca specie, — publicațiile acestea au ceva din vitalitatea respingătoare a gândacilor de bucătărie, pe care degeaba-i alungi și-i otrăvești. Când crezi c'ai isprăvit cu ei, apar alții, fără să știi nici când, nici de unde: din zid sau din canal, din cotloane tăinuite subt tencuială ori din mucegaiul negru și umed al pământului.

OTILIA CAZIMIR

OTILIA CAZIMIR

ROMA

SIESTA IMPERIALA

Impărăteasa 'n gineceu
Culcată
Și 'n purpură de soare 'nvestmântată
Ședea cu sine'n prag de apogeu.

Instinctul însă-i suferea
Și parcă
Plutea cu sufletul strivit pe-o barcă
De negură și de 'ntuneric grea.

O supărau copacii plini
De floare
Și-i se părea că 'n inimă o doare
Mireazma, prin ferestre, din grădini

Impărăția sta sub cer
De crudă
Și frământată 'n adâncime trudă
In fiecare din al ei ungher.

Melancolie-amară ca
Pelinul
Și tare 'n pântecul ei, ca veninul,
Cu dinți de fiară lacomă-i mușca.

Imperatori, de vii svârliți
De gloate
Pe gurile canalurilor toate
Treceau prin carnea ei înebuniți

Carnagii omenești apoi
Și lume
In clocote de ură și de glume
Ii duce ca la abator pe boi.

Pretoriene gărzi țâșnesc
Rebele
Și 'n aburi grei de sânge duc cu ele
Fantoma tronului împărătesc.

Albinele cântau în roi
Pe-afară
Și porumbieii fluturau o vară
Pe-ai faunilor din parc umeri goi

Amiaza-a coborît atunci
O clipă
Și-a fost în somptuoasa sală-aripă
Și sbor înalt de vultur peste lunci.

Impărăteasa s'a mișcat
Alene
Și s'a uitat cu gândul printre gene
La roabele 'n picioare lângă pat.

In părul ei clocotitor
Lumina
Cădea mirositoare ca rășina
Și strălucea ca 'n apa de izvor.

S'a sprijinit pe urmă 'n cot
Și moale
Ia capul unei sclave 'n poale
Și-un ac pe care 'n sân i-l vână tot.

Se uită-apoi cu ochi cuminți
Și milă
De-a trupului ei fragedă zambilă
Cum geme, neclintită, printre dinți.

N. DAVIDESCU

O prezență nouă

Minunata intrare a lui Stoian Gh. Tudor în literatură, purtând încă pe cisme glodul grădinăritului său, nu ne-a surprins pe noi vre-o câțiva care l-am văzut la început. Ea nu poate să pară romantică și patetică decât tocmai acelora care, ferecați în universul contingențelor sociale, sunt într'adevăr uimiți când o voce patetică și clamantă ca aceasta, răsună din lumea cealaltă, a celor înghesuiți la periferia vieții. Pentru noi, ca și pentru el întâmplarea era foarte clară. „Noi, scriitorii fără studii speciale, — spunea el într'un recent interview, — (mă gândesc la cele patru clase primare ale mele), dar formați la școala de zi și de noapte a vieții, ne ridicăm așa, deodată, din turmă fiindcă avem ceva de spus. Și cea mai bună dovadă că spusele noastre corespund întru totul realităților, e că suntem înțeleși și ascultați pretutindeni”. Dar ceilalți, nevoiți să-l promoveze pe grădinar în soborul lor, nu vor vroi să-l recunoască decât ca pe un uns, în care capriciile geniului au venit odată mai mult să se ascundă.

Or, tocmai acesta nu este Stoian Gh. Tudor. El nu este un vagabond, ci un grădinar, așa cum altul e brutar și un al treilea mecanic, și câștigă suficient din munca sa, cum o afirma tot el, pentru a nu fi nevoit să scrie ca să mănânce. Prin aceasta el se reclamă de la demnitatea de proletar. Iar opera sa, în pofida titlului stângaciu: **Hotel Maidan,** și în pofida altor aparențe, nu este literatură, așa numită, de vagabonzi ci este hotărît literatură proletară. Pentrucă ursitoarele lui se întâlnesc cu ingerii negri ai morții lui Panait Istrati, și pentrucă numele acestuia îl va întâmpina pretutindeni, voi spune dela început că acest Stoian Gh. Tudor este un Istrati lucid. Părăsind pitorescul tragic al lumilor sale, afabulația și, în fond, exhibiția, el pare dimpotrivă să se îndrepte spre conștiință și spre universala ei responsabilitate.

Ce-l înrudește pe Stoian Gh. Tudor cu literatura de vagabonzi este, [illegible]et, numai aparența, și anume decorul și identitatea personagiilor, tocmai: niște vagabonzi pe un maidan. Ei sunt însă tot atât de lipsiți de [illegible]nea amănuntelor și de culorile lor, că sunt prezentate simbolic, aproape ca noțiuni.

Faptul este cu atât mai explicabil cu cât personajul vagabondului cu viața sa neaderentă și revoltată este expresia primă a tragicei mitologii proletare. Vagabond este trubadurul mizeriei și [illegible]ducul său. Atunci când în [illegible]ul său justiciar, Stoian Gh. Tudor scrie: „Hoția, spre deosebire de alte vicii, își are presia în mizerie, d-le prefect. Ca atare atenția d-voastră trebue să se îndrepte asupra acelora, care se refugiază spre maidanele orașului, ca țăndările corăbiilor naufragiate la țărm”, nu mai poate rămâne asupra acestora nici o îndoială.

El și-a ales personajele care ar putea rosti mai liric emoțiile sale dintâi. A năzuit să-și afirme atitudinea cât mai sintetic și mai integral. In definitiv, literatura proletară stă, cum am repetat-o mereu, nu în mediu și personagii, ci în atitudine și mentalitate. El nu are nimic deaface cu de[illegible]nația de reportaj a celei bu- liste. Tocmai acest lucru este indicat cu tărie în Hotel Maidan, unde singurele personagii comice, dar atunci de un buf shakespearian, sunt liceanul și scriitorul Belizarie, care sunt amândoi mânați de o curiozitate melodramatică spre enigmele, pe care le bănuesc pitorești, ale lumii proletare, dar care sunt întâmpinați de aceasta, respectiv cu două perechi de palme și cu un ucigător sarcasm. Stoian Gh. Tudor, proclamă astfel nu numai ca durerea proletară nu este obiectul expunerilor literare, dar că și esența literaturii proletare stă numai în spiritul care o animă.

M. W. Arnold — Nud

Spiritul acela, permanent prezent în opera sa, este cel care îi insuflă straniile și înaltele lui cuvinte despre dragoste, în care aceasta își regăsește sensul ei adânc și inițial de chemare a oamenilor și de conștiință în viață a durerii și neputinții lor. Aceste cuvinte sfâșietoare ca acordurile lui Tristan, sunt: „Nu-mi spune că mă iubești, îl conjurase dânsa plângând, că mi-e frică c'ai să-mi arunci bani pe pat și ai să mă părăsești... Zi-mi așa: mi-e milă de tine! In dragostea din milă nu încape venerație, admirație, rang social; mila îndepărtează toate acestea Dacă mă vezi și-ți plac fie-ți milă de o stricată ca mine, ca să-mi fie și mie milă de un hoț. Mă dorești, ne dorim pentrucă suntem săraci...”

Puritatea acestor cuvinte nu ascunde că ele exprimă originea sentimentului comunist, în străfundurile sale de dureroasă năzuință, și constituie ca atare tocmai spiritul care desparte în lume clasele oamenilor și în istorie epocile culturii. Balada cu vagabonzi a lui Stoian Gh. Tudor vine astfel să se așeze în primele rânduri ale literaturii proletare. Făcând aceasta ea urmează precedentul glorios al operei lui Maxim Gorki, care, prin aceași evoluție a exprimat paralel, asemeni unei viori lângă o simfonic, ridicarea proletariatului rus.

KYO

Din literatura italiană contimporană

ANNIE VIVANTI

Prima vizită la Giosue Carducci

Eu nu ştiu să vorbesc despre el ca de primul poet al Italiei celei noi. Pentru mine, el nu e Enotrio Romano[1] nu e înfocatul poet al cărui nume merge răsunător prin lume. El, pentru mine, a fost prietenul venerat, idealul copilăriei mele visătoare, al doilea părinte al tinereţii mele orfane. Şi mâna lui m'a sprijinit şi m'a ridicat în primăvara veselă a vieţii mele.

„Carducci!". Eram o copiliţă, şezând cu păpuşa pe genunchii mamei mele, când, pentru prima oară, am auzit acest nume.

Ea sta de vorbă — cu glasu-i blând de care îmi amintesc atât de bine — cu fratele său venit de la Constantinopol, unde era ministru, ca să ne întâlnească. Vorbeau de poezia italiană. Mi-aduc aminte că pomeneau pe Dante, Petrarca, Leopardi... Acele nume treceau, cunoscute dar goale, cu sunetul lor familiar dar lipsit de înţeles, pe la urechea mea de copil. Apoi un nume nou: *Carducci*.

Mama mea cita, cu voce mişcată, un sonet:

Trece corabia mea,
singură prin jeluirea
Alcionilor, pe apa
vijelioasă...

Imi amintesc că ultima strofă a impresionat tânăra mea fantezie:

Să vâslim, să vâslim, o
desnădăjduite călăuze,
către întunecatul liman al
uitării,
către stâncile albe ale morţii...

Mama mea repetă încetinel ultimele două versuri.

...Şi vai! puţine luni mai târziu, corabia ei fu chemată către apele întunecoase şi tăcute, şi trecu, singură prin jeluire, către stâncile albe ale morţii.

Şi nu am mai auzit pronunţându-se numele lui Giosuè Carducci.

Trecură anii. Şi într'o zi, la Milau, mă aflam timidă şi tremurând dinaintea formidabilei mese de scris a editorului Emilio Treves. El ţinea între degetele dispreţuitoare un sul subţirel, manuscrisul pe care i-l adusesem eu.

— Ce marfă e? — mă întrebă el.

Eu, roşind, i-am răspuns că erau poezii.

— Faceţi-vă milă şi luaţi-le de aici, — spuse el agitat.

— Dar cum, — bâlbâii — dacă nici nu le-aţi citit!

— Să le citesc?! exclamă comandorul, cu un râs grosolan şi batjocoritor, — să le citesc?! Credeţi dv. că noi stăm aici ca să citim poezii? Noi suntem aici ca să facem afaceri. Bună ziua!

Poate că i-am părut mică şi tristă, când m'am întors, îndreptându-mă spre uşă, pentru că a adăogat ca pentru a mă consola:

— Ştiţi, îmi pare rău! Dar ar trebui de exemplu o prefaţă de Carducci. Atunci s'ar mai putea sta de vorbă.

— De Carducci! — mă gândii — Dar ce spune?

Jos, în stradă, mă aştepta guvernanta mea, Miss Gann.

Inainte de a mă urca, îmi spusese:

— Bagă de seamă să insişti asupra copertei, să fie în azur şi aur.

Asupra acestui lucru să fii de... neclintit.

Când m'a văzut coborând, mi-a spus:

— Ei, coperta?

Eu... am clintit din umeri.

— Şi încă ce copertă!...

Omul acela şi-a bătut joc de mine. A spus că le-ar publica cu o prefaţă de Carducci.

— Şi cine ar fi Carducci? întrebă Miss Gann.

— O Doamne, nu ştiu. Unul ca Milton,[2] mort acum trei sute de ani.

Ne-am întors cu mâhnire spre casă.

Ne-a întâmpinat Italo, fratele meu mai mare.

Când a auzit de păţania mea, a râs şi mi-a spus:

— Dar ia primul tren spre Bolonia şi du-te să-ţi cauţi prefaţa.

Şi aşa am făcut.

După trei zile — mi-amintesc că era tare frig — eu urcam scările povârnite şi strâmte ale casei Carducci din Bolonia, casa istorică pe Mura di Porta Mazzini, unde poetul trăia în cea mai austeră simplicitate.

Eu tremuram şi îmi spuneam: „Dumnezeule, dacă aş fi citit măcar Imnul către Satana!" Apoi încercam să mă consolez, gândindu-mă că purtam o pălărie care nu-mi sta rău, garnisită ocazional de Miss Gann cu margarete albastre.

Iar pe drum cumpărasem odele Barbare şi citisem în repezeală oda *Către Aurora;* puteam deci imediat să citez ceva.

La drept vorbind, găsisem foarte puţin de citat şi când am tras clopoţelul, nu-mi mai aminteam nimic. Imi umblau prin cap numai „vacile roşii ale cerului"[3] şi mă întrebam îngrozită cum aş putea să le fac să intre în conversaţie, cu aparentă naturaleţe.

Un servitor îmi deschise uşa.

— E acasă domnul Carducci? — am întrebat.

Şi o imensă panică m'a cuprins când el mi-a răspuns:

— Da.

— Te rog spune-i — am bâlbâit — că sunt... că vin... că sosesc...

Servitorul mă privea cu ochiu răbdător.

— Te rog spune-i că viu foarte de departe pentru ca să-l văd — am exclamat dintr'o răsuflare.

— Da, Doamnă — repetă el şi dispăru.

S'a întors cu acest enigmatic răspuns:

— Domnul Carducci spune că nu e regele Solomon...[4]

— Vă rog, intraţi — spuse omul sfinx.

Am intrat. După puţine momente, uşa salonului s'a deschis şi a intrat Giosuè Carducci.

Am observat că avea un cap de imperator roman, acoperit de bucle argintii, cu ochi întunecaţi şi profunzi, iar gura severă.

Fără vreun alt salut, îmi spuse:

— Ce doriţi?

— Bună ziua — am răspuns cu glas stins.

Aş vrea o prefaţă pentru versurile mele.

— Ah! spuse Carduci însfârşit. — Dv. sunteţi... poet? Credeam că sunteţi regina din Saba.

Nici un răspuns potrivit nu mi s'a ivit în minte. Şi tăcui.

— Aşa dar... poet! repetă Carducci. — Cam ce aţi citit?

Mie mi se părea că trebuia să spună! „Cam ce aţi scris?" Şi am rămas din nou uluită, mută.

— Din marii noştri cam ce ştiţi?

Iată! era momentul să rânduesc *vacile roşii!* Dar fugiseră. Mi se părea că le aud galopând pe inimă!

Şi după ele alergau şi gândurile mele, absurde, incoerente.

Iar Carducci, profesorul, întrebă sever:

— Ce cunoaşteţi dv. din Dante?

— Ilustraţiile lui Doré[5] — am răspuns emoţionată, într'un elan de sinceritate.

Carducci a râs. A râs cu un râs fraged, neaşteptat şi vesel.

— Luaţi loc — îmi spuse.

Şi eu m'am aşezat şi i-am povestit despre editorul Treves, de Miss Gann şi de fratele meu, Italo. Am scos chiar din buzunar *Odele barbare,* cumpărate cu un sfert de ceas mai devreme, şi i-am mărturisit că îl crezusem mort cu trei sute de ani mai înainte.

Păru foarte mulţumit. Dar când îi dădui manuscrisul cu versurile mele, faţa i se întunecă.

— Hmm! — bombăni, desdoind prima foae: — ce scriere frumoasă! Şi eu — adăugă privindu-mă posomorît, ca şi cum l-aş fi şi contrazis — şi eu am o scriere frumoasă.

Apoi a început să citească:

Surâde ea şi destăinueşte
Albastra minune a ochilor săi...

Mormăi primele versuri în barbă. Strofa a doua o recită cu voce tare, acompaniind ritmul cu un gest al mânii, ca pentru a bate timpul.

Mi-amintesc că a fost un moment de tăcere. Apoi Carducci dădu un puternic pumn pe hârtie.

— Pe zeul Bachus! — spuse. — Făptura aceasta are geniu. — Şi rămase nemişcat privindu-mă cu ochi însufleţiţi.

Eu nu ştiam dacă trebue să-i spun „Mulţumesc" sau „Mă rog!" sau „Vă închipuiţi!" când deodată el se ridică, canonindu-şi barba cu degetele neastâmpărate, îmi spuse brusc şi pe neaşteptate:

— Adio!

— Adio! — i-am răspuns ca aiurită. Şi el îmi deschise uşa.

Eu i-am întins mâna şi aş fi voit să plâng.

— Unde aveţi manşonul? mă întrebă pe neaşteptate.

— Manşonul?... Nu ştiu! am spus mai zăpăcită ca oricând.

Carducci merse învârtindu-se distrat prin cameră, să-l caute.

— In adevăr — îi explicai — eu nu aveam manşon cu mine.

El mă fixă cu cruzime, cu sprincenele încruntate; desigur că se gândea la altceva.

Imi răsări în minte leul lui Browning.[6]:

You could see by those
eyses wide and steady
He was leagues in the
desert already...

Cu o tulburare de bucurie în inimă am înţeles că poetul Carducci se gândea la versurile mele, şi că pentru ele mă uitase pe mine.

Mai târziu, când am ajuns să-l înţeleg mai bine, am aflat că era incapabil să se gândească la mai multe lucruri deodată. Dacă gândul îi era îndreptat în altă parte, tot ce se afla în juru-i dispărea.

Mult timp după aceea, când Treves mi-a publicat versurile, şi prefaţa, i-am spus lui Carducci:

— Maestre, de ce în ziua aceea m'aţi întrebat de manşon?

— Care zi? Ce manşon? îmi răspunse.

Eu i-am amintit că îl căutase mereu prin toată camera...

Dar el s'a mâniat.

— Tu visezi — îmi spuse. Şi visezi lucruri neroade. Niciodată n'am căutat vreun manşon. Nu ştiu nimic eu de manşoane.

Din ziua aceea a primei întâlniri, el a fost prietenul meu şi alor mei.

Prietenia lui Carducci!

Nimeni, care nu l-a cunoscut bine, nu poate înţelege întreaga semnificaţie a acestor cuvinte.

Acei care au venerat în el mintea cea mai aleasă a Italiei, biciuitorul oricărei josnicii, luptătorul ocrotitor al credinţei sale în destinele italice, acei care ştiu pe de rost Odele sale şi poartă în inimă preceptele înalte ale prozei sale, încă nu-l cunosc.

Dar Carducci poetul, istoricul, eruditul e cunoscut tutulor.

Dar Carducci „prietenul", Carduci în viaţa simplă, de toate zilele, e cunoscut de puţini. Şi acei puţini, norocoşi, cărora le-a fost revelată imensa şi sincera sa bunătate, puterea, umilinţa şi curăţenia acelui suflet mare, vorbesc de el cu voce emoţionată, scriu de el cu mâna tremurătoare, — ca mâna mea, — şi îşi amintesc de el cum îmi aduc aminte eu, cu ochii învăluiţi în lacrămi.

Traducere de
FLORICA VASILIU GAVRILLA

1 Pseudonimul lui Carducci, adoptat în 1863, când a publicat *Imnul către Satana.*

2 Milton, poet englez, autorul *Paradisului pierdut* a trăit între 1608—1674. Domnişoara *Annie* nu era pe atunci prea cunoscătoare a literaturii italiene.

3 Astfel numeşte Carducii norii în acea odă.

4 Care, după cum povesteşte biblia, a primit vizita reginei din Sabba, atrasă de faima de care se bucura că el ar fi cel mai bogat şi mai înţelept dintre oameni.

5 Gustav Doré, celebru pictor şi gravor francez, căruia i se datoreşte ilustrarea multor capodopere literare, printre care şi poema lui Dante.

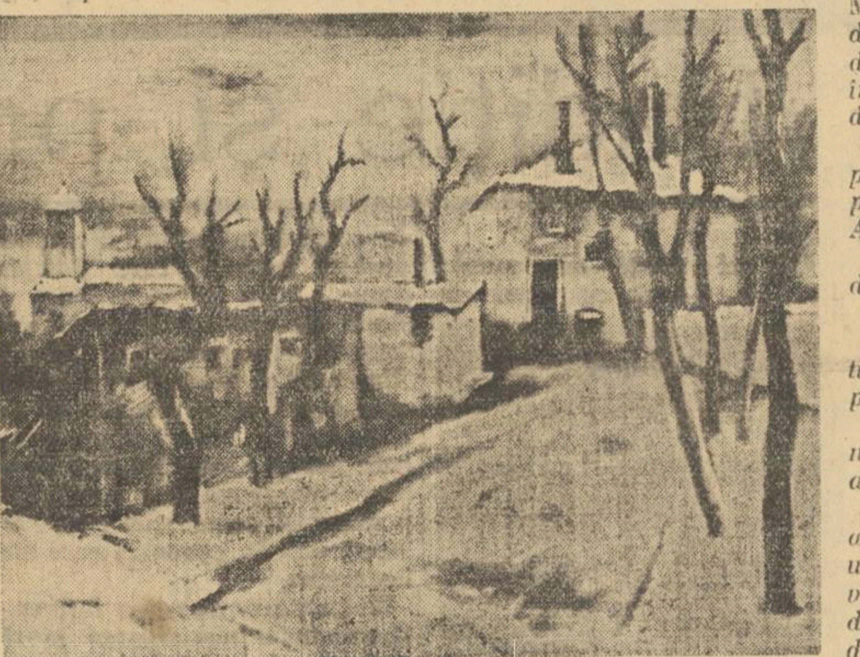
6 Un celebru poet englez care a iubit mult Italia şi a murit la Veneţia în 1889. Versurile s'ar putea traduce

Puteţi vedea prin acei ochi stăruitori şi îndepărtaţi
Că el era la multe leghe departe de deşert.

E. Drăguţescu — Portret

PLASTICA

Unul dintre cei mai sensibili, mai personali şi mai înzestraţi artişti ai tinerei noastre generaţii plastice, d. Tache Soroceanu, *expune la Ateneul Român.*

Adam Bălţatu — Peisaj

Lucrările înfăţişate nu sunt numai simple schiţe şi portrete. D. Soroceanu e prea bun cunoscător al canoanelor şi legilor esteticei ca să înfrunte riscul bagatelizării însuşirilor d-sale excepţionale prin opere de corectitudine rece.

Desenele de astăzi, punctate cu vagi şi sugestive intervenţii de culoare, sintetizează omagiul adus liniei şi formei, dar mai presus de toate schiţează momente sufleteşti şi evoluţii de gând.

Desenul, desenul colorat în deosebi, n'a fost poate niciodată la noi mai bine înţeles decât în această manifestare.

In acelaş timp sobre, rafinate şi larg cuprinzătoare, ritmurile lineare ale d-lui Soroceanu definesc ele singure un drum luminos şi un mare prestigiu, — pe care portretele de neaşteptată vigoare ale aceluiaş artist vin să le confirme şi în ulei.

Portretul e cel mai greu examen al pictorului. Cine izbuteşte — ca d. Tache Soroceanu — să se diversifice cu supleţă şi expresivitate în interpretarea deosebită a aceluiaş model, cine poate trece prin intermediul paletei în stările de suflet ale personajului, discernându-le cu sensibilitate ascuţită şi interpretându-le cu înţelegere şi artă, săvârşeşte cea mai delicată operă de creator.

Adăugăm la acestea şi constatarea nedesminţită că ne aflăm în faţa unui artist cu simţul autocritic extrem de desvoltat, care a voit să convingă şi de data aceasta că în artă cantitatea nu înseamnează neapărat capacitate.

Expunând puţin, dar numai lucrări de calitate neîndoelnică, d. Soroceanu este sigur, fireşte, de succesul material, dar mai cu seamă de cel moral.

Tot la Ateneu, naraţiunile pitoreşti ale d-lui Adam Bălţatu *— lipsite adesea de conţinut emoţional — nu pot tăgădui atitudinea artistului faţă de natură. Contemplativ prin temperament, d. Bălţatu iubeşte aspectele firii, dar le redă declamatoriu, adică ţâşnite dintr'o pornire către ilustrativ şi literar, nu dintr'un mobil lăuntric.*

T. Soroceanu — Portret

Vederile d-sale vestesc furtuni imaginare, turmentează fără sens şi fără scop colţul portretat, fragmentează cu patos inutil priveliştile cele mai integrale şi mai cuminţi.

Aceasta nu înseamnează că d. Bălţatu nu e pictor. Dimpotrivă: în felul d-sale e un artist original şi cu temeinice resurse. Tehnica însă trebue pusă în armonie cu logica lucrului şi cu simţimântul pe care e menit să-l evoce peisajul.

Nu este admisibil ca drumuriel Balcicului să fie tratate întocmai ca Obeliscul ori ca străzile din Huşi. Cel puţin cerul trebue să fie altul. Altminteri, vizitatorul rămâne cu impresia că priveliştile nu sunt luate la faţa locului, ci compuse în atelier.

●

Intre d-nii Soroceanu şi Bălţatu face graniţă d. Grigore Manea. *Un meşteşugar cu o producţie destul de variată. Ispitit de toate genurile, artistul le-a încercat pe toate, cu mijloace desul de oneste.*

Anul acesta, d. Manea aduce portrete, flori, naturi moarte, peisaje din Balcic, Făgăraş şi Atena.

Toate exprimă năzuinţe şi dovedesc consecvenţă.

●

La Mozart expun câţiva artişti de talent. Ii vom prezenta pe rând.

D. Victor Feodorov *— la un nivel mult mai scăzut decât în alţi ani.*

Dela decorativul de odinioară, adesea incoherent, dar totdeauna cu bogate surse de sugestivitate, până la realismul cu modeste abilităţi de astăzi, d. Feodorov a oscilat între construcţie şi constructivism, între cromatica fantezistă şi vibraţia culorii locale, între imaginaţie şi natură.

Confundând scena cu viaţa, artistul distinge cu greu decorul — de realitate.

Găsim totuşi în opera d-lui Feodorov un accent propriu, deosebim aproape în fiecare cadru un capriciu de sensibilitate o notă mai intens urmărită. Poate nu-i prea departe de adevăr...

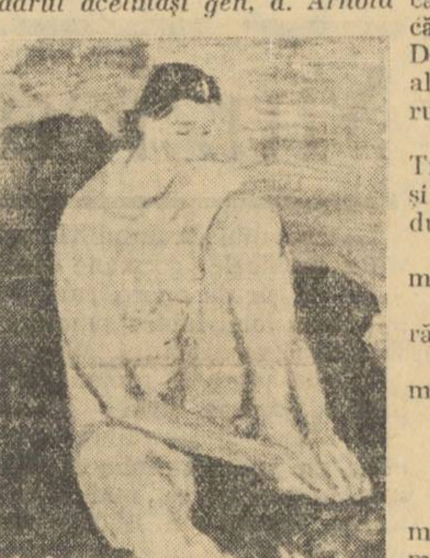
●

D. Petre Iorgulescu-Yor *aduce peisagii şi interioare care armonizează o viziune nostalgică şi oarecum elegiacă.*

Ne aflăm în preajma unui autentic poet al culorii. Tehnician abil, artistul rimează cu facilitate nuanţe şi efecte.

Florile, portretul şi natura moartă sunt admirabile pretexte pentru ilustrarea atitudinii lirice a d-lui Iorgulescu-Yor, care în peisaj atinge uneori momente de superioară realizare.

In simţitor progres se prezintă pictorul M. W. Arnold. *Progres subliniat nu numai prin trecerea dela culorile de apă la tehnica picturii în ulei; dar în cadrul aceluiaşi gen, d. Arnold*

M. W. Arnold — Nud

încearcă fericite inovaţii de linie şi de aşezare a nuanţelor.

Intr'o vreme când toţi cei ce mânuesc penelul sunt ispitiţi să alunece în poză şi snobism, d. Arnold îşi etalează sinceritatea într'o pictură de temperament viu, ale cărei caracteristici le-a rezumat admirabil un confrate de necontestată autoritate, în cuvintele: graţie, lumină, culoare.

Adam Bălţatu — Peisaj

H. BLAZIAN

Adam Bălţatu — Lectură

Proprietatea literară

Nu am câtuşi de puţin intenţia să readuc în discuţie o chestiune care, spre cinstea vremilor în care trăim, este — cel puţin principial şi în liniile ei mari — intrată în domeniul problemelor deja rezolvate şi încă într'un chip ce tinde a se ameliora pe zi ce trece. Este vorba doar de o curioasă şi — din unele privinţe chiar stranie — polemică iscată acum aproape o sută de ani în jurul ideii dreptului de proprietate literară şi al reglementării sale. Polemică ce mi s'a părut cel puţin amuzantă dacă nu chiar deadreptul interesantă, ţinând seamă atât de neaşteptatul argumentelor negative, destul de semnificative, cât şi de personalitatea personagiilor în cauză, personagii dacă nu adânc reprezentative ale epocei, în tot cazul de foarte mare suprafaţă în viaţa publică a acelor timpuri: Lamartine şi Emil de Girardin.

Că Lamartine pleda *pentru*, nimic de mirare. Căci este uşor de înţeles că în primul rând se războia nu atât în calitatea sa de poet şi prieten al muzelor cât în aceea de cetăţean hărţuit până la exasperare de inextricabile suprapuneri de datorii din care făcea disperate sforţări de a se descurca, exploatând la maximum fructul excesivului său lirism din plină tinereţe.

Totuşi, citind articolele sale din *„La Presse"* prin care răspundea lui Girardin cât şi cele trei discursuri rostite la Cameră asupra aceleiaşi chestiuni, nu poţi să nu recunoşti că elanul generos şi entuziasmul ideii în sine au fost mai presus de meschine — dar atât de dramatice — preocupări personale. Cu atât mai mult că era vorba de a reglementa drepturile de autor postume.

Mai puţin de înţeles — la prima vedere — este atitudinea lui Emile de Girardin.

In ce împrejurări a luat naştere polemica?

La început, tradiţia, apoi o schiţă de lege din Ianuarie 1791, un decret al convenţiunii din 19 Iulie 1793 şi un alt decret asupra *„librăriei"*, dat de Napoleon în 1810, consfinţeau autorului deplinul drept de proprietate asupra operelor lui, în timpul vieţii, şi moştenitorilor un anumit număr de ani care a variat, dar care fusese statornicit de decretul din 1810 la 20. In 1841, guvernul depune un proect prin care se prelungea acest termen la 30 de ani. Comisiunea în studiul căreia s'a trimis proectul, a propus 50 de ani.

Or, iată că în toiul discuţiilor, Emil de Girardin publică în jurnalul său *„La Presse"* un uluitor proect de lege-model pe care Lamartine pe drept cuvânt îl intitulează „Proect de lege pentru exproprierea tuturor operelor gândirii".

Intr'adevăr, Emile de Girardin contestă pur şi simplu, nu numai existenţa unui drept de proprietate literară, artistică şi chiar ştiinţifică, dar însăş putinţa unei astfel de existenţe. Şi în aceasta era foarte departe de a exprima o părere originală ci dimpotrivă, nu făcea decât să rezume ecourile ale aproape întregii opinii publice. Căci în ciuda obiceiului consfinţit şi de rutină şi de legiuiri (chiar înainte de Marea Revoluţie, exploatarea neruşinată care se făcea cu Aventurile lui Telemac fusese interzisă din ordinul regelui şi drepturile restituite urmaşilor lui Fenelon) proprietatea literară continua să fie considerată drept o aberaţie.

Dar iată la ce stupefiante argumente recurge Emile de Girardin — care era totuşi un om inteligent şi dotat cu mult spirit practic.

„A recunoaşte dreptul de proprietate literară — spune el — ar însemna:

1) Să stabileşti un impozit asupra librarilor.

2) Să măreşti valoarea venală a cărţilor şi să aduci un prejudiciu difuzării *„luminilor"*.

3) Să expui o naţiune să se vadă lipsită de operele cele mai utile, din pricina lăcomiei, capriciilor sau prejudecăţii unui individ.

4) Să dai naştere la greutăţi jenante pentru comerţul librăriei, căci după trecerea câtorva generaţii, editorii nu ar mai şti unde să se ducă să caute pe proprietarii operelor pe care ar vrea să le retipărească.

5) Să sdruncini înseşi principiile imuabile ale dreptului de proprietate în sine.

Iţi stă, cu adevărat, mintea în loc în faţa acestei argumentări. Chiar în vremea aceea, părea atât de absurdă, în cât Lamartine, — adevăratul promotor al proectului de lege depus de guvern — ar fi putut să o lase fără nici un răspuns, să se prăbuşească sub propria-i goliciune.

Vajnicul luptător politic — care, în versurile şi chiar proza sa lirică, suferind de o abundenţă excesivă de cuvinte şi imagini sforăitoare, ştia să fie surprinzător de concentrat, limpede şi elegant, caustic în articolele sale de ziar şi în cuvântările-i parlamentare, cu totul remarcabile — a procedat mai usturător.

A răspuns prin chiar gazeta lui Girardin, cu cea mai perfectă şi mai perfidă curtoazie.

1) *„A recunoaşte proprietatea literară ar însemna să stabileşti un impozit pe librărie".*

Este exact caşi cum ai spune: A recunoaşte proprietatea agricolă ar însemna să stabileşti un impozit pe lucrătorul care îl cultivă, pe negustorul care cumpără grâul pentru a-l revinde şi pe consumatorul care face din el pâne. Asemănarea este absolută. Nu spun nimic mai mult. Comparaţiile sunt oglinda lucrurilor. Când imaginea este falsă, axioma nu este adevărată. Socrate nu răspundea altfel.

2) In ce priveşte „valoarea venală a cărţii care ar dăuna răspândirii *luminilor*".

Este, iarăşi, caşi cum ai spune: Proprietatea dăunează exploatării câmpului, îi scumpeşte produsele şi aduce foametea. Experienţa şi Economia Politică răspund în locul meu, că proprietatea este pretutindeni cel mai bun stimulent al producţiunii şi al multiplicării fructelor depe câmpul ce posedă; că pământurile care aparţin tuturor nu dau nimic sau aproape nimic nimănui; că bunurile comunale stau nelucrate şi că grâul nu este nici unde atât de rar, de proastă calitate şi scump ca acela unde pământul aparţine tuturor.

3) Ar însemna să privezi naţia de operele cele mai utile! Vrei oare să spui că urmaşii lui Newton sau ai lui Racine ar putea, dacă ar fi proprietarii ştiinţei sau poeziei acestor doi mari oameni, să interzică librarilor de a le imprima operele. Dar nici nu răspund la acest argument, faptul în sine fiind inadmisibil.

4) Greutăţile editorului de a găsi pe urmaşii unui mare scriitor?

Dar d-ta uiţi cât de rare sunt moştenirile de această natură. Editorii nu ar avea nici o greutate să descopere după o jumătate de secol, care sunt fiii sau nepoţii a doi sau trei oameni ale căror opere ar supravieţui în secolul următor. In domeniul veacurilor, lucrurile sânt restrânse, un scriitor înlătură repede pe un altul şi cei care rezistă sânt notorii, aşa cum este gloria şi renumele. Numele care îl lasă în urma lor este cunoscut de toată lumea: căci s'a suprimat nobleţea, dar nu se va suprima gloria.

5) In sfârşit — spui d-ta — că vom sdruncina înseşi principiile imuabile ale dreptului de proprietate în sine. Dar cum? Mărginind bucurarea de acest drept la viaţa scriitorului şi la 50 de ani după moartea sa. Dar d-ta, cu sistemul de proprietate comună, nu-ţi dai seamă că în loc să sdruncini principiile proprietăţii, negi însăşi proprietatea şi negi acea lege morală care cere ca fructul celei mai personale dintre muncile omeneşti să aparţină numai autorului acestei munci şi nu aceluia care profită de el şi îl speculează. Nu-ţi dai seama că în loc să scrii în legea d-tale „proprietate literară", scrii spoliaţia unuia singur de către toată lumea, fără dreptate pentru scriitorul spoliat şi fără profit pentru domeniul public, spoliator.

Ca legislator, consacri o nedreptate. Ca economist, distrugi o avuţie. Lucrurile acestea pot exista din nefericire într'o societate rău organizată; dar nu trebue să pui niciodată cuvântul de *„lege"* pe viciile civilizaţiei. Până acum nu erau decât o nenorocire; consacrându-le facem din ele un scandal.

Şi închee astfel:

„Vous désirez savoir pourquoi je ne demande à la loi que cinquante ans? Ma réponse est courte: parce que je n'ose pas espérer plus de la justice de mon temps. Si j'étais seul legislateur je demanderais la perpetuité. Votre loi serrait un principe. La mienne une concession. Les circonstances peuvent commander une concession. Elle ne peuvent jamais justifié l'abandon d'un principe. Nous le posons, nous: l'avenir en tirera les conséquences. Vous le niez, vous: l'avenir vous en demandera compte. Il nous plaindra, nous. Il vous accusera vous. Ne lui donnez pas ce grief de plus contre notre époque. Il en aura assez".

Dacă absurditatea argumentelor lui Girardin este neexplicabilă, mult mai firească este atitudinea lui. Intr'adevăr, înainte de-a fi un scriitor, Girardin era un gazetar şi un economist. Pentru el scrisul reprezenta în primul rând o afacere bănească. Mai ales scrisul altora. De aceea a şi putut introduce reformele pe care le-a adus şi care au făcut din el precursorul şi părintele gazetăriei moderne. Modernă în sensul peiorativ al cuvântului.

Girardin a fost cel dintâi care a creat în Franţa gazeta populară de mare tiraj şi cu preţ redus, introducând mica publicitate şi reportagiile revolver, de mare senzaţie şi poate chiar de şantaj. Lozinca lui era: „tot ce se imprimă se plăteşte: laudele şi injuriile". De la Girardin încoace, reporterii au început să se precipite — cu prilejul diverselor drame conjugale sau mai mult ori mai puţin sentimentale — să iscodească pe eroi şi pe vecini, strecurându-se cu forţa în intimitatea lor. Lucrurile nu au mers însă fără oarecare neplăceri. Dovadă ştiutul incident prilejuit de desvăluirea amorului lui Armand Carrel — jurnalist bătăios, un fel de Caţavencu, à rebours, al romantismului — care a tras spada, dar care a rămas pe teren, ucis de aceea a lui Girardin.

Astfel fiind, nu este exclus ca, ştiind lozinca ziarului *La Presse* editorii ameninţaţi în interesele lor de legea în perspectivă, să fi hotărît să verse un tribut temutului ei director. Cu atât mai mult că Girardin era un om destul de veninos şi verosimil iritat de ascendentul tot mai mare luat de Lamartine în viaţa publică.

I. IGIROŞIANU

Muzica – între tradiţie şi preînoire

La începutul secolului XIX geniile muzicale germane dăduseră un şir de opere, care dominau cu totul lumea sunetelor. Dar după moartea lui Wagner (1883) se părea că romantismul muzical, drama lirică, limbagiul armonic şi contrapunctic au atins un punct culminant, dincolo de care nu se mai putea merge. Franţa din 1900 a dat însă orientările care au provocat eliberarea muzicii de sub influenţa clasică şi de sub influenţa romantică.

Din această epocă, muzica franceză se diversifică cu totul de cea germană şi anume pe două căi. O reînoire pornind de la Cezar Frank prin restabilirea cultului *muzicii pure* detronată de teatru: pe linia *Frank, d'Indy, Duparc, Chausson, Debussy,* prin simfonie şi dezvoltarea tematică după şcoala germană; o altă preînoire prin *Gounod, Chabrier, Fauré,* continuând tradiţia franceză.

Marele pianist *Alfred Cortot* povesteşte că *Paul Pujeaud* a auzit pe Cezar Frank, la un concert, prima audiţie *Pièces Pittoresques,* de *Chabrier,* spunând următoarele cuvinte: „Am auzit o muzică extraordinară, o muzică ce leagă timpul nostru cu acel al lui Couperin şi Rameau".

Chabrier, poate fără să-şi dea socoteală, a fost inelul de legătură sau unul din cele mai esenţiale lănţujele dintre tradiţia veche şi preînoirea din vremurile actuale a muzicii franceze.

Emanuel Chabrier, cunoscut sub numele de *„Ange du Cocasse"* dat de Vincent d'Indy, al cărui nume şi poreclă sunt aproape cu totul necunoscute la noi, a fost un tip extraordinar ce a provocat cele mai diverse şi mai contradictorii păreri printre contimporanii săi. Astfel, pe când unii îl priveau ca pe un simplu amator, autor facil şi puţin cam vulgar, este considerat de alţii ca un novator de mare clasă, care nu s'a realizat total pentru că şi-a dat sfârşitul încă tânăr, mai ales că a devenit târziu un profesional al muzicii.

Pianist, improvizator genial, compozitor, wagnerian dintre cei dintâi în Franţa, el făcea parte din toate cenaclurile de avant-gardă ale literaţilor, pictorilor, muzicanţilor de pe acea vreme. Popularizat prin desenurile lui Detaille, Engel îl vedem figurând în faimoasa pânză a lui *Fantin Latour „Autour du piano"* şi este celebrat de *Verlaine* într'un sonet.

Chabrier, nous faisions, un
ami cher et moi
Des paroles pour vous, qui leur
donniez des ailes...

Chel, bărbos, bondoc, cam burtos, dar clocotind de jovialitate, ironic şi entuziast, el este una din figurile cele mai simpatice şi mai reprezentative ale epocii din jurul lui 1900. E din epoca doamnelor cu pălărie cu briduri, cu turnură la spate, a domnilor cu mustăţi şi bărbuţă, cu cravate prea late, a agitaţiilor bulangiste, a atentatelor anarhiste, a expansiunii coloniale.

Cât de departe este muzica lui César Frank, cu stilul său

CHABRIER
desen de Ed. Détaille împodobind învelişul Revistei ilustrate din 1887

sever, în fraze largi şi solemne, de stilul incisiv, cu orhestra scânteind de vervă şi totuşi de solida construcţie a lui Chabrier, care a constituit o revoluţie cu *„Espana"* şi *„Joyeuse Marche"* (1890) în domeniul conjugării timbrelor.

Cuvintele lui Cezar Frank dovedesc ce bine a ştiut el să prindă însemnătatea acestui om, bun şi jovial, în evoluţia muzicii franceze. Ecoul inovaţiilor lui Chabrier vibrează până azi în opera unui *Debussy, Ravel* şi chiar la muzicanţii mult mai apropiaţi de vremea de azi, *Poulenc, Ibert, Strawinski.*

Un volum ilustrat a apărut de curând în editura Fernand Rochus, Paris, în care *Joseph Desaymard* a strâns, ordonat şi clasat corespondenţa acestui extraordinar animator sub titlul: *„Emmanuel Chabrier d'après ses lettres"* şi a redactat în acelaş timp o bogată şi substanţială notiţă biografică, iar pentru fiecare grupă de scrisori, însemnări şi comentarii care le încadrează în epoca în care au fost scrise.

Wagner a avut o mare influenţă, nu numai în orientarea muzicantului care a scris „Gwuendoline", ci şi în cariera sa profesională. Până la vârsta de 40 de ani Chabrier era funcţionar la Ministerul de Interne. Iată în ce împrejurări, după cum reese din următoarele rânduri adresate unui şef cu care, se vede, că era în strânsă intimitate, a ajuns să-şi dea demisia din slujba pe care o ocupa şi să devină un *profesional* al muzicii.

„Iţi datorez „între noi" adevărul adevărat şi iată-l: nu mă duc, Doamne fereşte, la Bordeaux. De vreo douăzeci de ani am dorinţa — şi-ţi închipui cât a crescut în timpul acesta, — dar o dorinţă nebună să asist la reprezentarea lui *Tristan* şi *Isolda* de Richard Wagner. Aşa ceva nu se poate asculta decât în Germania şi această capo d'operă se reprezintă Duminica la Münich. N'am putut să rezist"...

Reprezentaţia, în adevăr, l-a turburat atât de mult în cât a demisionat din biroul în care lucra...

Scrisorile sunt scrise cu brio, uşor, cu imagini care zugrăvesc viu şi cu acea extraordinară iubire duioasă pentru toate manifestările vieţii, care fac tot farmecul persoanei sale şi-i dau vibrarea unei vieţi direct revărsate pe hârtie, cu toată căldura, culoarea şi vigoarea acestui om de o bunătate mai presus de omenesc.

Cele mai frumoase, mai interesante şi mai pline de viaţă dintre scrisori sunt acele scrise pentru ca să distreze şi să consoleze pe bătrâna servitoare, care intrată în familia sa la cincisprezece ani a rămas acolo până la moarte şi a fost mulţi ani paralizată. E în el o vitalitate debordantă care-l face să fie prea bun şi prea expansiv, expansiv până la o familiaritate care făcea pe unii să-l socoată puţin cam vulgar şi care până în cele din urmă a devenit puţină ţicneală din cauza excesului de muncă dar mai ales a excesului de griji materiale.

„Ai auzit tu cândva de marea chestie, chestia banului?" scrie el unui prieten.

Chinuit de lipsuri şi de boală, de un formidabil nenoroc în cariera sa muzicală, ajunge în fine să-şi vadă împlinit visul, visul cel mai scump: Gwendoline fu jucată la Operă. Sărmanul Chabrier trebuie dus pe mâni la marginea lojei ca să primească ovaţiile publicului. Era prea târziu.

Cu el, zice autorul unui articol din Revista *„Le Mois"*, a dispărut un artist original, o figură eminamente pariziană, o epocă, un prieten şi un înţelegător al adevăratului frumos, căci el a înţeles şi a iubit pe Manet, Monet, Renoir şi Cézanne, cu mult înainte de contimporanii săi.

— Eu credeam că mă invită la dans... şi el vroia să-mi ia scaunul!

Rectificare

In articolul d-lui G. Topîrceanu, apărut în numărul trecut al „Adevărului Literar", s'au strecurat câteva greşeli.

Astfel prima frază a eşit ininteligibilă.

Cetitorul atent a făcut desigur rectificarea.

Iar la apariţia bucăţii în volum — sperăm că inevitabilele greşeli de tipar vor altera alt paragraf, partea stropşită de noi tipărindu-se fără eroare.

cereţi volumul III din
POVESTEA VIEŢII MELE
de MARIA Regina României

Consider ca un eveniment, în primul rând literar, apariţia în româneşte a memoriilor Reginei Maria.
Pentru viitor, istoria noastră nu va putea omite aceste memorii, deoarece găsim în ele date vii, surse unice, pentru tot ceiace priveşte trecutul. Şi cu atât mai mult cu cât „Povestea vieţii mele" e scrisă cu o sinceritate perfectă, ceiace se întâmplă rar la o regină.
LIVIU REBREANU

Un elegant volum cu numeroase planşe LEI 160
EDITURA „ADEVERUL" S. A

un eveniment literar
a apărut volumul VII
în ajun
din marele roman
„în preajma revoluţiei" de
c. stere
400 pagini — lei 80
editura „adeverul" s. a. — bucureşti

Prima aventură amoroasă a lui Napoleon Bonaparte

Cadetul Napoleon Bonaparte, după patru ani de carte strălucită la Şcoala militară din Brienne, află într'o bună zi că fusese ales să urmeze cursurile Şcoalei militare din Paris.

Nimeni nu bănuia că alegerea pe care cavalerul de Kéralio, inspectorul celor douăsprezece şcoli militare ale regelui, şi-o fixase asupra lui, era o lovitură năprasnică pentru tânărul de cinsprezece ani.

Cât n'ar fi dat să i se mai prelungească şederea în orăşelul Brienne, căci elevul Napoleon era cel mai fericit dintre amanţi.

Cu paisprezece luni în urmă, remarcase printre frumuseţile locale pe domnişoara Eugenia M..., unica fiică a unui moşier.

Statura mijlocie, dar chipeşă, trăsăturile alese, pielea albă şi catifelată, făceau din ea un model de perfecţiune şi de graţie. Zi după zi ochii lui Napoleon o căutau pretutindeni, dar virtuţile ei şi acele ale familiei, o încercuiau într'o barieră greu de trecut, iar titlul de elev dela Brienne, carieră, căreia Napoleon i se destinase, adăoga noi obstacole posibilităţii de a o cunoaşte.

Dar putea să existe, oare, vreun obstacol pentru Napoleon? Nu mult prea târziu avea să uimească prin planul asedierii fortăreţei Toulonului. Avea, oare, să se gândească mai mult acum la planul care să-l ajute să pătrundă în apropierea aceleia care începuse să-i turbure preocupările şcolăreşti?

Nu-i trebui prea mult să afle că tatăl Eugeniei cultiva pentru plăcerea ei o grădină de flori despărţită de casă printr'un şanţ adânc cu apă curgătoare, care se putea trece pe o punte formată dintr'o singură scândură. Acest loc deveni ţinta tuturor plimbărilor şcolarului nostru, care într'o bună zi îşi luă inima în dinţi şi sări în grădină. Dar, cum îngrăditura care înconjura şanţul nu era deloc înaltă, îi fu foarte uşor tatălui Eugeniei să-l zărească şi să vină să-i ceară socoteală pentru contravenţia săvârşită. Era tocmai scopul pe care Napoleon dorea să-l ajungă, căci, odată intrat în vorbă cu bătrânul M..., el se prefăcu că simte pentru flori o pasiune egală cu a acestuia iar, de atunci, îi fu admis în mod oficial accesul în grădină.

Nu bănuise bietul tată că iubitorul acesta de flori minţea numai şi numai pentru a isbuti să vorbească Eugeniei, singura floare mai frumoasă şi mai îmbătătoare din toate florile grădinii. Dar ambiţia lui nu se putea mulţumi numai cu atât, căci dorea cu orice chip ca Eugenia să-l încarce cu laude, să-l numească binefăcătorul ei, prietenul, salvatorul tatălui ei. Simţea nevoia ca profesorii şcoalei, camarazii şi localnicii să-l dea ca exemplu de curaj şi de cavalerism.

A-şi atinge această ţintă, nu era tocmai greu pentru cadetul Bonaparte. Ajungea să scoată din cuie pe furiş puntea peste care tatăl Eugeniei trecea şanţul în grădină şi s'o pună la loc în aceeaş poziţie, în aşa fel ca să nu se observe că era deranjată. Odată acest plan pus în aplicare, totul decurse aproape întocmai cum prevăzuse Napoleon. Când d-nul M... se pregătea să treacă puntea dincolo, nici nu făcuse bine doi, trei paşi şi scândura îi alunecase de sub picioare, iar bătrânul se văzu căzând în apă. Napoleon, care stătea la pândă furişat într'un tufiş, atâta aştepta doar. El se aruncă înnot după bătrân, îl prinse şi-l scoase la mal. Inecatul nu-şi venise, însă, bine 'n fire şi salvatorul leşină la rândul său, dar leşină într' adevăr şi aşa cum nu plănuise. Când d-nul M... recunoscu în salvator pe vizitatorul grădinii sale, porunci să fie dus în casă şi să i se dea toate ajutoarele. Dac'ar fi ştiut, sărmanul, că Napoleon se jucase de-a înecul cu el numai de dragul Eugeniei!

Venind chirurgul şcoalei, declară că ar fi fost periculos să se transporte bolnavul la colegiu. Şi astfel Napoleon rămase trei zile în casa tatălui Eugeniei, în casa ei. In aceste trei zile, starea îi fu destul de îngrijorătoare, dar într'a patra, când se deşteptă ca dintr'un somn adânc, cine putea fi mai fericit ca el? Eugenia veghia singură la căpătâiul lui. Napoleon îi luă mâna şi-o duse la inimă cu o turburare pe care nu şi-o putea stăpâni. Eugenia cea nevinovată nu văzu în acest gest decât bucuria pe care el o simţea pentru restabilirea lui, dar deja săgeata pe care o aruncase unul, străpunsese inima celuilalt.

In zadar virtutea şi educaţia luptară câteva luni împotriva iubirii ce mijea în sufletul ei, căci în cele din urmă trebui să-i asculte glasul. Şi într'o noapte i se dărui toată, fără rezerve, iar Napoleon, în faţa naturii, jură Eugeniei lui că nu va avea niciodată o altă soţie. Nu minţea atunci şi vom vedea aceasta mai târziu.

Când într'o seară, după ce sărise zidurile şcoalei, el se ducea spre casa Eugeniei, zări un bărbat care urmărea o femee. Aceasta, ascunzându-şi faţa sub un voal, îl respingea cu tărie, fără să rostească, însă, vreun cuvânt, iar urmăritorul, fără să-i facă silă, părea să n'aibă alt scop decât să afle cine era ea. Napoleon nu stătu mult la gânduri şi se aruncă între ei, întrebându-l pe bărbat cu ce drept se încăpăţâna să afle un secret care era poate nevoe să-i fie ascuns.

— Sunteţi, presupun, amantul acestei doamne, răspunse necunoscutul. Atunci mă retrag, nu de teamă, dar pentrucă nu intră în vederile mele să turbur întâlnirile altora. De vă îndoiţi de aceasta, sunt gata să vă dau toate satisfacţiile ce-mi cereţi.

— Procedeul dv., este atât de mărinimos, reluă Bonaparte, că nu mai stau la îndoială să vă declar că această doamnă este prietena mea, că eu sunt elev al Şcoalei militare şi că vă încredinţez soarta acestor doi tineri care nu v'au făcut niciodată vreun rău.

— Iată numele meu, adăugă necunoscutul. Pe al dv., îl ştiu. Işi dădură mâna şi acesta se îndepărtă.

Napoleon credea că minte şi se felicită de minciuna sa. Un singur lucru îl miră, însă: femeia nu se îndepărta. Se apropie de ea şi-i luă mâna. Gestul acesta era aproape o infidelitate faţă de Eugenia... dar nu! căci femeea voalată era chiar Eugenia... Intârzierea iubitului ei o făcuse să despereze şi, deghizată, alergase, cu orice risc să-i iasă înainte. Un bărbat, surprins să vadă la acea oră o femee singură peste câmpuri, o urmărise. Eugenia îl cunoştea şi de aceea îşi ascunsese faţa, când Napoleon îi sărise în ajutor.

Numele acestui bărbat era F... de B... Impăratul de mai târziu al francezilor îşi aminti de serviciul pe care acesta i-l făcuse odată elevului dela Brienne şi-l răsplăti din plin, făcându-l ministru, ambasador, consilier de stat. Iar Napoleon, cu toate acestea, a fost acuzat de ingratitudine!

Dragostea lui aprinsă pentru Eugenia nu i-a înrâurit, însă, întru nimic sârguinţa pentru carte. Işi vedea de teme cu aceeaş înfrigurare şi sorbea cu aceeaş sete nesăturată lecturi din Plutarh, Polibiu, Arrian, Quintus Curtius.

Preocupările lui profunde pentru studii îl ţineau departe de colegi, care îl botezaseră singuratecul şcolii.

Se scurseră astfel paisprezece luni de dragoste. Dar, după aceasta, progresele mari pe care le făcuse la studii determinară pe protectorii săi să-l trimită la Şcoala Militară din Paris. Noutatea aceasta îi fu comunicată de P. Patrault, profesorul lui de matematici, acela pe care avea să-l ia mai târziu în suita sa, punându-l să-i redacteze corespondenţa cu papa, în timpul campaniei din Italia.

Certificatul, care-i determinase admiterea, era conceput în termeni cu atât mai străluciţi pentru tânărul Napoleon, cu cât, în afară de teme, el nu făcuse nimic altceva pentru a fi iubit de maeştrii lui. Certificatul acesta era totuşi mai puţin măgulitor decât aprecierea pe care inspectorul de Kéralio şi-o formase asupra elevului Bonaparte dela Şcoala din Brienne, cu ocazia inspecţiei din 1783. De Kéralio rămase uimit de răspunsurile lui Napoleon, de ascuţimea minţii lui şi de calităţile puţin obişnuite de care dădea dovezi. Elevul nu răspunsese strălucit decât la întrebările din matematici şi din istorie, iar călugării dela Brienne voiau să-l mai ţină încă un an pentru a-l perfecţiona în limba latină. Cavalerul de Kéralio se opuse categoric la aceasta, spunând: „Ştiu ce fac, dacă chem acest tânăr cu atâta grabă la Paris. Intrezăresc în el o scânteie, o plantă rară, care se cere cât mai grabnic cultivată". Şi într'adevăr, întrezărirea aceasta n'avea să fie desminţită de viitor. De Kéralio nu numai că stărui cu ultima energie ca elevul dela Brienne să fie trimis la Şcoala Militară din Paris, dar chiar îi uşură intrarea în această şcoală, acordându-i o dispensă de vârstă şi favorizându-l la examen pentru a fi admis.

Numai că hotărîrea aceasta de a fi trimis la Paris fu o adevărată lovitură de trăznet pentru tânărul Bonaparte. Nici moartea mareşalilor săi străluciţi Desaix, Lannes, Duroc, n'avea să-l îndurereze mai târziu, după cum el însuşi a mărturisit aceasta, atât cât îl îndureră la această vârstă despărţirea de Eugenia, iubirea nevinovăţiei lui, tot aşa după cum nici Josephina şi nici Maria Luiza nu-i vor sfâşia mai târziu inima, aşa cum i-a sfâşiat-o acum gândul că trebuia să lase în urmă o iubire idolatră. Despărţirea dintre cei doi îndrăgostiţi a fost crudă, dar Eugenia o îndură cu un curaj, pe care Napoleon nu-l bănuia.

Ducându-se la Şcoala militară din Paris. Napoleon rămase cu totul credincios aceleia pe care o numise soţia sa. Aici, în mijlocul camarazilor pe cari îi domina, arăta un gust pentru singurătate, se hrănea cu gândurile lui şi aştepta cu înfrigurare revederea aceleia care-i era mai scumpă decât viaţa. Fericirea aceasta nu-i fu, însă, de lungă durată. O scrisoare a Eugeniei, datată din 4 Aprilie 1785, îl vestea că această fiinţă atât de gingaşă îşi trăia ultimele clipe. Bonaparte nu stătu nici o clipă la gânduri şi alergă la d-nul de Marbeuf, protectorul său. Acesta cunoştea ajutorul pe care protejatul său îl dăduse d-lui M... la Brienne, când era să se înece. Găsi foarte firească dorinţa lui Napoleon de a merge să împărtăşească durerea pe care trebuia s'o încerce un bătrân la patul de moarte al unicei lui copile. Permisiunea cerută îi fu acordată. Napoleon nu pierdu o clipă măcar şi a doua zi de dimineaţă sosi la Brienne. I se spuse că Eugenia îl aşteptase să-şi dea sufletul în braţele lui.

Durerea tânărului nu cunoscu margini. Se năpusti peste cadavrul ei şi i-l acoperi cu sărutări. Petrecu toată noaptea contemplând aceste rămăşiţe atât de adorate şi ochii cei închişi de moarte. In zadar fu sfătuit să n-o urmeze la locul cel din urmă, căci respinse cu toată puterea orice sfat şi porni în fruntea cortegiului funebru. Lumea toată plângea cu hohote. El, singur, neclintit, cu fruntea rece şi întunecată, suferea mai mult decât lumea toată, se înăbuşea. Iar când ultimii bulgări de pământ căzură peste sicriu, străbătu mulţimea ca un nebun, se urcă în trăsură şi porni spre Paris ca un fulger.

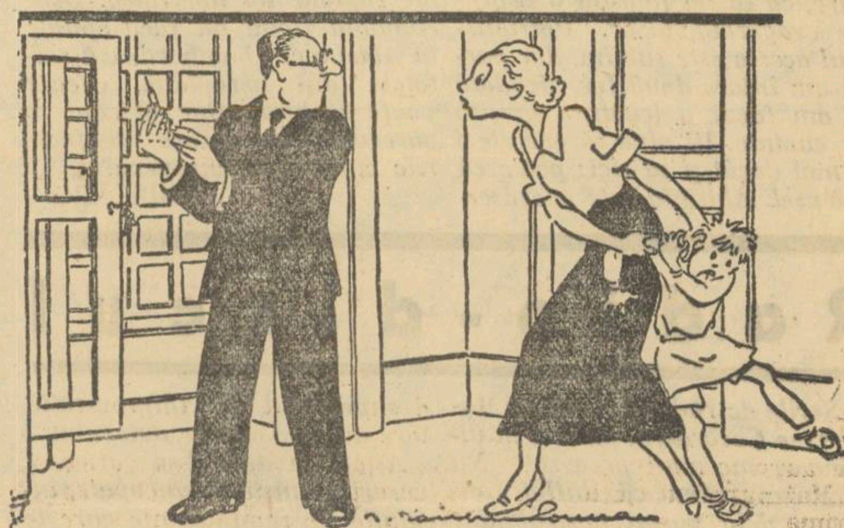
Acest episod al istoriei lui Napoleon constitue una dintre piesele cele mai justificative ale vieţii lui şi răspunde groaznicei calomnii a unui om care a fost colegul lui de studii la Brienne şi, mai târziu, unul dintre locotenenţii săi. Pentru a se răzbuna de unele neajunsuri, acesta a îndrăznit să afirme că Napoleon o otrăvise pe Eugenia.

S'a găsit un englez care, într'o culegere de minciuni mişeleşti, a răspândit această calomnie infamă. Şi ceeace e mai groaznic, s'au găsit francezi cari să le citească şi să le creadă!

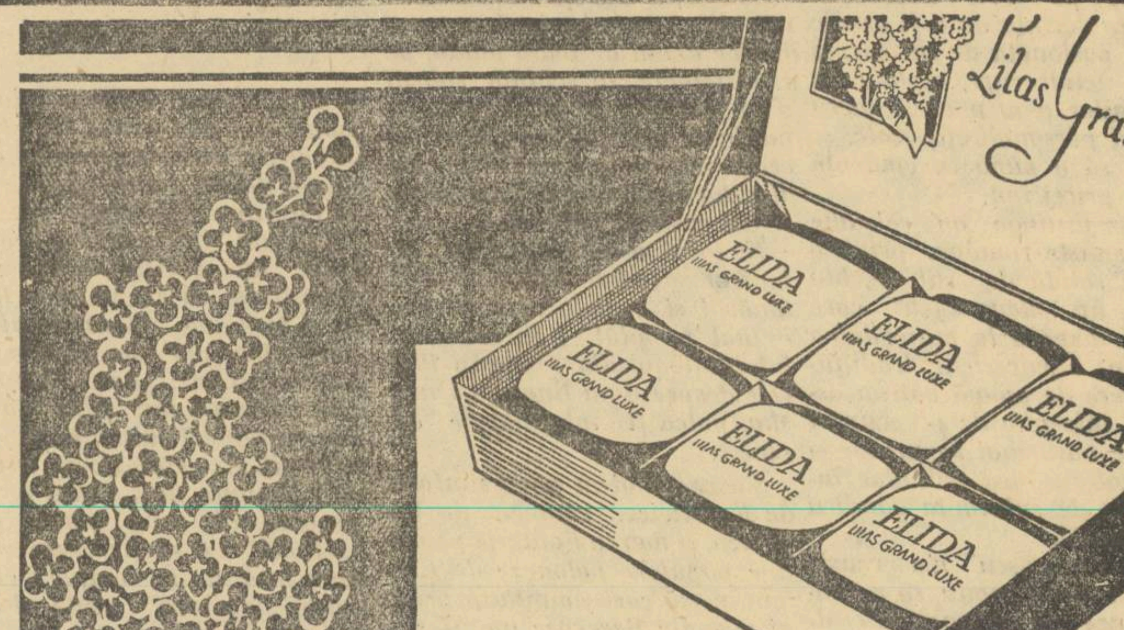
Moartea Eugeniei îl făcu pe Napoleon să reflecteze multă vreme asupra urmărilor unor astfel de zălogiri sufleteşti. Işi propuse cu tărie să nu mai aibă în viitor decât metrese şi niciodată o iubită, iar din intrigile amoroase să nu mai facă decât flirturi şi niciodată fapte mari. Numai că firea lui năvalnică nu-l va ajuta să se sustragă farmecelor femeii.

Prelucrare de
GH. GEORGESC

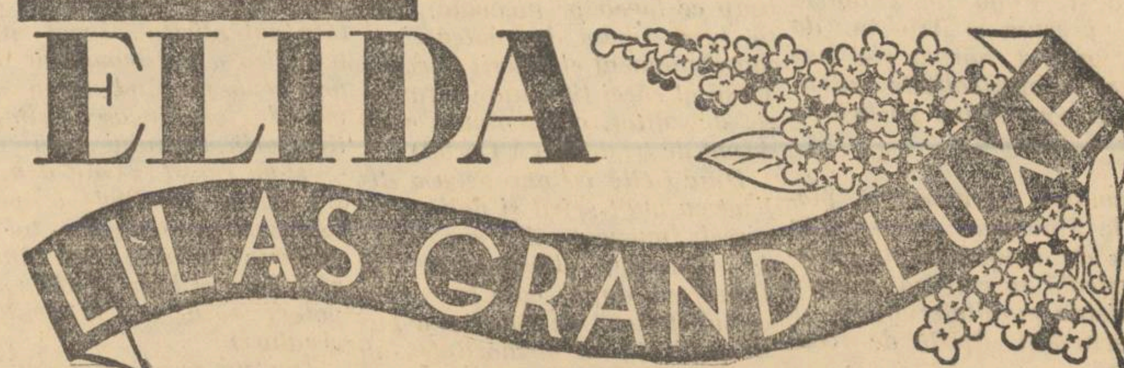

SOŢIA DOCTORULUI: Şi ce vrei să-i fac?
— Vreau să-l anesteziez dinapoi, înainte de a-l bate.

Conservat în cutia sa originală

noul săpun Elida „Lilas Grand Luxe" îşi păstrează parfumul său natural de liliac, suav şi totuşi persistent.

Cronica mizantropului

Patriotism

Nu se poate tăgădui, fără rea credință, că poporul italian dă azi dovezi de un mare patriotism. Vor fi desigur destule defecțiuni latente, dar manifestarea de solidaritate națională este încă așa de puternică, încât faptul e impresionant.

Cetățenii își dau nu numai sculele de preț, oarecum inutile pentru viața practică, dar până și verighetele din mână, care simbolizează uniunea familiară și fără de care calitatea socială a individului rămâne nedeterminată. In acelaș timp se pregătesc cu curaj să întâmpine frigul și chiar foamea. Se poate ceva mai mișcător? De curând d. Mussolini a ținut în fața unor văduve de războі o cuvântare, care ar smulge lacrimi și unei pietre. „V'ați fi putut voi închipui, spunea, pe scurt, Ducele că țările pentru salvarea cărora fiii voștri și-au vărsat sângele, se vor întoarce împotriva Italiei după câtiva ani, spre a o distruge cu sancțiunile? Și pentruce? Pentrucă noi vrem să ducem civilizația într'o țară barbară, să facem acolo drumuri și spitale!" Intr'adevăr lucrul pare dramatic. Atunci cum se explică indiferența întregii opinii publice față de această vigoare națională, excluzând pe cei câtiva fanatici războinici pe care îi are fiecare țară? Departe de a ne mișca, acest patriotism ni se pare, ca să nu folosim o expresie exagerată, bizar. Patriotismul acesta este sublim, dar parcă am întors două foi deodată și am făcut o legătură greșită de cuvinte. Iți vine să corectezi numai decât și să zici: poate că mă'nșel. Abisinia este aceea care se pregătește în chipul acesta să se apere pe viață și pe moarte. Iată dar cauza indiferenței noastre. Este frumos să-ți dai ultimul ban din ladă pentru țară, dar pentru apărarea patriei în primejdie. A te cotiza însă în scopul de a tăbărî pe o nație nevinovată, fie și barbară, e un lucru nemaiauzit până acum în istoria popoarelor.

O anume prejudecată europeană face pe unii să nu vadă enormitatea faptului. Pentru aceștia Abisinia este un cuib oarecare de barbarie din Africa. Aci este vorba însă de metodă. Inchipuiți-vă că într'un chiot de patriotism o țară oarecare ar strânge fonduri dela cetățeni pentru a aduce civilizația în România! Atunci cred că și cei mai fanatici filo-fasciști ar simți ciudățenia acestui patriotism agresiv. Ducele pretinde că foștii Aliați sugrumă Italia. In realitate Aliații se apără, fiindcă întâia țară care, după războiu, a trecut în tabăra adversarilor, atacând intangibilitatea tratatelor și punând în primejdie pacea, a fost Italia. Ducele vrea să facă drumuri și spitale în Abisinia. Dar de ce să le facă? De când legea aceasta a binelui cu sila? In fond Italia vrea să răpească abisinienilor independența. Pot fi ele drumurile și spitalele italiene oricât de civilizate, cel mai dulce bun din lume rămâne tot libertatea. Deocamdată Italia nu face spitale în Abisinia ci bombardează spitalele din aeroplane, ceeace poate da barbarilor africani o oarecare idee despre binefacerile civilizației europene. •

ARISTARC

Radio-discul

Serile de radio a pianistei Madeleine Cocorăscu, au fost în ultima vreme mult prea rare. Nu vrem să credem că inflația de soliști dela postul nostru din str. Berthelot i-a stingherit întrucâtva execelentei muziciane visul de a concerta.

O știm pe d-ra Cocorăscu prinsă de dorința de a fi veșnic actuală, pasionată de un succes muzical neîntrerupt, luptând în ciuda anilor pentru acest sacru triumf al personalității sale, și căutând să o pună în evidență cu orice prilej ivit.

D-sa se distinge de celelalte instrumentiste române, printr'o technică solidă de stil vechiu german, un „vieux jeu" care tinde să dispară la majoritatea pianiștilor bucureșteni, tradițiunile severe de școală bătrânească fiind înlocuite de preocupări moderne mult mai savuroase și mai emotive, însă voluntar îndepărtate de substanța gândirii clasicismului.

D-ra Cocorăscu n'a reușit, poate din acest motiv, să ne entuziasmeze în „Sonatina" de Marțian Negrea, unde domină un colorit impresionist și transpare pe alocuri o atmosferă debussystă.

Cele 3 dansuri poporale de Sabin Drăgoiu, de o factură neaoșă românească și radiind un optimism rustic, au găsit în d-ra Cocorăscu o interpretă desăvârșită.

Concertul de orgă retransmis Luni 2 Decembrie dela Biserica Evanghelică s'a bucurat de concursul a doi artiști de valoare: d. Iohannes Stadelmann, un maestru abil în mânuirea registrelor de orgă și d. Anton Sarvaș, distinsul violonist prim al Filarmonicei.

Din interesantul program am remarcat în special dificila și bine susținuta execuție a Preludiului și Fuga pe numele „Bach" precum și Aria în do major unde d. Sarvaș și-a pus în relief o muzicalitate autentică prin sonoritatea poetică a notelor de durată.

Recomand merituosului pianist Th. Sibiceanu prudență în materie de compoziție. O carieră muzicală se ratează adesea din pricina multilateralității, a unei activități lipsite de concentrare.

„Serenada Spaniolă" pentru vioară și orhestră e un joc naiv și superficial de improvizație, care nu face onoare autorului.

Așteptăm dela d-sa oricând, lucrări pianistice sincopate, învăluite de reminiscențe care le dau atât farmec; e singurul gen unde d. Sibiceanu nu poate arăta ezitările.

Concertul European retransmis din Varșovia dacă a avut dirijor demn de toată lauda, pe d. Fittelberg, în schimb soliștii n'au fost nici pe departe la înălțimea misiunii care li s'a încredințat: aceia de a fi interpreții câtorva lucrări în care se reflectă sufletul polonez.

In locul d-lui Sztompka era indicat să cânte Boleslaw Kon, tânărul și genialul pianist care a luat premiul I la concursul internațional din Viena în 1933. Cât despre d-na Eugenia Uminska, putea fi înlocuită de oricine....

S'a executat un poem simfonic de Karlowicz, cântece de Moniuszo, și marea Fantezie pe motive populare poloneze de Chopin, piesă care anunță în prima ei variație Berceuse op. 57 și a cărei desvoltare plină de fioriturі și pasagii de agrement, amintește larghetto-ul din concertul în fa minor.

Cele două teme principale ale Fantaziei aparțin unui compozitor polonez reputat prin 1834 numit Frantz Kurpinski. Intâia e un cântec idilic, și a doua un dans popular ucrainian.

Insfârșit ni s'a difuzat un disc cu Wanda Landowska, cea mai mare clavecinistă a lumii, Miercuri la 20.15, conținând „Fierarul muzicant" de Häendel și Marș turc de Mozart.

S'a crezut multă vreme că „Le Forgeron harmonieux" a fost inspirat de un cântec francez editat de Ballard în sec. XVIII. Adevărata poveste e că Haendel, surprins într'o zi de furtună s'a refugiat la un fierar care în timp ce lovea pe nicovală, cânta. Impresionat de cântec și acompaniament el a scris această piesă al cărei titlu nu e o fantezie de editor, ci un nume conservat de tradiție. (A Cortot).

D-na Cella Delavrancea a stilizat cu mult spirit și delicatețe, piesele muzicale din sec. XVII de Daquin, Destouches și Dandrieu, după cum în „concertul italian" de Bach și-a pus în evidență o virtuozitate nu lipsită de strălucire.

VIRGIL GHEORGHIU

Cinematograful

A. Phoebus

Ana Karenin

Principiul vedetei centrale poate duce la două rezultate exact opuse. Școala franceză: o stea strălucitoare (Sarah Bernard, Rachel, Mounet Sully, etc.) și jur împrejurul ei nulități. Școala americană: îngrijirea minuțioasă a tuturor rolurilor și sub-rolurilor, a fiecărui amănunt de regisură, de joc, de text, pentru ca ansamblul să fie „la înălțimea" vedetei prncipale, și pentru ca „ceilalți" să nu distoneze prea mult față de geniala artistă.

Zic „școala franceză" și școala americană", deși uneori americanii ei înșiși cad în greșală. Așa a fost pe vremuri cu Greta Garbo în Ana Karenin. Ea era admirabilă, dar tot restul — oameni și lucruri — era lamentabil. Fără să mai vorbesc de „ideea" povestii lui Tolstoi care fusese literalmente asasinată. In locul acesteia aveam o banală idilă între o doamnă din elită și un chipeș căpitan. Rolul eroului era interpretat de John Gilbert, a cărui uniformă constituia unicul lucru rusesc din tot cuprinsul filmului.

FREDERIC MARCU

In noua înscenare a romanului lui Tolstoi observăm, dinpotrivă, că și culoarea locală, și armonia ansamblului, și fidelitatea față de roman au fost respectate. „Ana Karenin" este poate primul film american cu subiect rusesc unde să avem nițică „atmosferă rusească". Desigur, mai găsim pe ici pe colo câte ceva parcă prea „sclivisit" ca să fie rusesc; oricum însă, nu se compară cu de pildă „Invierea" unde absolut tot era (și, lucru mai grav, părea) autentic californian.

Pe de altă parte, noul film este foarte artistic construit. Episoadele se înlănțuie spontan și curgător; fiecare tablou, organic legat de ce precede și ce urmează, are în acelaș timp și frumusețe proprie, interes psihologic și plastic.

Figurile secundare: Karenin, Levin, Kitty, Stiva, Serghie, sunt alese și compuse cu multă îngrijire. Ca dovadă, nu există personagii, „antipatice". Nici chiar secul, tiranul plinul-de-prejudecăți Karenin. Căci oricât de deosebit ar fi cineva de sufletul nostru, a-l pricepe înseamnă a-i da un fel de dreptate, dreptatea „lui", care e alta decât a noastră, dar care există și ea. Așa făcea Tolstoi. Ne prezenta câte-un „noceur" frivol și găgăuță, dar ni-l descria cu atâta autenticitate încât nulitatea etică a personagiului devenea ceva profund uman vrednic de creștinească simpatie. Regisorii filmului s'au căsnit — și-au reușit — să-i dea aceastã supremă calitate a operelor tolstoiene: absența de tot ce e polemic (artistul e ca Dumnezeu: face și buni și răi, și nu polemizează cu propriile lui creaturi).

Dar nu numai oamenii, ci și lucrurile au fost foarte îngrijit compuse. Lăsăm la o parte scena cursei de cai plină de accidente „veritabile". Aci avem o superioritate americană nu estetică ci oarecum „comercială": existența, la Hollywood, a unui stock abundent de „oameni ai morții", de „profesioniști de accidente". Mă gândesc însă la „idei regisorale" ca aceea a încadrării poveștii între două scene de gară, simetrice. In cea de a doua ne revine ecoul zgomotelor. „ceferiste", pufuitul aburului, zdrăngănitul hodorogit al vagoanelor, sunetul quasi muzical al roților una după alta ciocnite pentru încercare, murmurul surd al forfotelii omenești, ș'apoi, ici și colo, câte o conversație precisă, sau câte un strigăt cu semnificație particulară (un ordin de serviciu, un țipăt al unei victime de accident, etc....).

Și fiindcă veni vorba de accident. In scena din gară, dela începutul filmului, ni se zugrăvește un accident. Este neînchipuit de artistic felul cum el a fost compus. Personagiile poveștii stau pe peron și trag, fiecare, dintr'o conversație banală și descusută. Cam dintr'o parte, se aude un gemăt sfâșietor, gemăt de victimă; pe urmă unul sau două altele, stridente, ca de spectator. Ni se arată mulțimea adunată cireadă în jurul unei orori pe care n'o vedem. Nu știm ce s'a întâmplat, ci doar că s'a întâmplat, și că Ana Karenin întoarce capul și pleacă în jos ochi, buze, umeri, mâni....

Și asta e tot. Simplă „amorsă" pentru a „momi" scena de la sfârșitul filmului; „arvună" în vederea accidentului cel mare. Acesta din urmă contrastează cu cel dintâi. Primul era făcut cu mulțime și fără victimă; cel dela urmă, cu victimă și fără mulțime. Greta Garbo privește, împietrită, la trenușorul care, urnit cu greu, începe să curgă, tot mai iute, tot mai lin; felinarele vagoanelor de marfă care fug aruncă intermitent lumină și umbră pe fața ei ravajată, ca un acompaniament exterior al râului interior de gânduri și ele negre, și ele hodorogite, și ele fugind către o destinație indiferentă. Și pe urmă, fără melodramă, figura cea de pe cheiu, se pleacă. Din paralelă cu „mersul trenurilor", devine perpendiculară pe el. Și gata. Știm ce să credem. Căderea fizică a Anei se termină cu apariția, în primul plan a figurii, îmbătrânite și surpate, a lui Wronski, care vorbește ca pentru el singur, și-și spune că nici odată, niciodată n'o să uite figura ei din ultima zi, cerșind parcă un cuvânt de împăcare, de prietenie, pe care el nu i l-a dat....

GRETA GARBO

Dar toate aceste merite de factură general technică nu-s ce e mai important. Meritul cel mare e, cum am mai spus deja, fidelitatea față de roman, respectarea splendidei și profundei idei tolstoiene. Ideea, ideea principală, căci există multe idei în „Ana Karenin", este că, bună sau rea, logică sau absurdă, simpatică sau odioasă, societatea, cu S mare, este totuși stăpânul nostru și că trebue să fii minimum Apostol Sfânt pentru a putea să te dispensezi de ea. Simplii oameni, chiar când sunt tari și superiori, nu pot trăi fără societate. Inebunesc. Chiar dacă altceva îi pasionează, ca de pildă un mare, un nemărginit amor între bărbat și femeie, cu tot ce psihologia și fiziologia amorului pot da.

Interesul omenesc al romanului lui Tolstoi este mai cu seamă acumularea de mici simptome de plictisire între cei doi amanți. Plictisire din pricina acelei exasperante obligații de a se privi unul pe altul de dimineață până seară, singuri cuc, izolați de lume și fără drept de a participa la ea. Ii vedem, când pe unul, când pe altul, suprapreţuind în chip idiot și fals cele mai neînsemnate nimicuri din viața normală numai și numai pentru că a lor e anormală. Vedem cum toate aceste mici și frequente zgârieturi îi dresează, ostil, unul în fața altuia; câteodată, când vre-o ofensă venită din exterior, îi pălmuiește prea tare, dragostea lor cea mare — care niciun moment n'a murit — îi face să-și reîmpreune mândria, demnitatea în luptă și tandrețea unuia pentru cellalt. Dar asta-i trecător. Pe urmă iar încep agasările de tot momentul, născătoare ale acelei atmosfere infernale de gâlceavă cronică, de ostilitate surdă, de remușcare reciprocă.

FREDDIE BARTHOLOMEW

Filmul a respectat această „idee" a lui Tolstoi, și a insistat asupra ei, căsnindu-se a inventa cât mai multe situații de detaliu pentru a ilustra, cât mai copios și mai felurit, pentru a ilustra „cinematografic" această stare cronică de ceartă, convietuire imposibilă și rănire reciprocă de tot momentul. De aceea filmul are ceva sfâșietor de trist și de uman, ceva autentic tolstoian

Cei doi actori principali sunt, fără nici-o exagerare, admirabili. Acea curioasă combinație de gânditor gingaș și căpitan de cavalerie, mixtură psihologică posibilă doar în Rusia tuturor minunilor, este exprimată perfect de jocul fizic și moral al lui Frederic March. In căutătura lui găsim lucirea de triumf și de putere a masculului care cucerește, dar în acelaș timp și vagul privirii celui ce se îndoiește de justiția actelor sale. Mă întreb dacă vreun alt actor american ar fi putut reda asta. Și când îmi amintesc măcar sumar galeria de figuri care compune trecutului actoricesc al lui Frederic March (personagii simbolice ca doctorul Jekill sau Moartea în vacanță; boemi prostuți ca în „Trei și una", mitocani de suburbie, profesor de facultate, etc., etc.) nu mă pot decât minuna în fața resurselor lui artitice.

N'am vorbit aproape de loc până acum despre Greta Garbo. Inadins căci nu e nimic de spus. Jocul ei este perfecțiune, și figura ei este umanitatea întreagă, concentrată și reflectată ca'ntr'o oglindă.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Epilogul sezonului de toamnă al foot-ballului s'a încheiat cu un act al justiției imanente. Se știe că după prima întâlnire între Universitate și C. F. R. — câștigată tot de Universitate — conducerea C. F. R. a crezut util să conteste matchul, invocând o călcare a regulamentului de către unul din jucătorii echipei învingătoare, fapt petrecut cu vre-o câțiva ani în urmă și de care conducerea Universității nu avea nici cunoștință, nici răspundere. Independent de faptul că această contestație a fost admisă de biroul federal printr'o foarte strictă interpretare a regulamentului, cererea de a rejuca matchul era de o sportivitate îndoelnică. Universitatea s'a supus unei decizii pe care o considera inechitabilă, și a recâștigat matchul strălucit. Scorul categoric de 5-0 nu mai îngădue nici un comentariu, decât unul elogios al studenților.

Sepci în special, cel mai bun din 22, în excepțională formă, a apărat toate bombele adverse, ba a marcat chiar un punct, ultimul, realizând impecabil un penalty. C. F. R. n'au jucat mai rău decât de obicei, dar au întâlnit adversari în excelentă condiție fizică și însuflețiți de un „moral" impetuos și irezistibil. Cu acest ultim match situația în clasament nu s'a schimbat, dar goal-average-ul universitarilor s'a ameliorat simțitor. Victoria lor însă rămâne o strălucită satisfacție și un semn prevestitor de bine care va bucura pe toți prietenii numeroși ai bunilor sportivi dela Cluj.

●

Matchul de deschidere al sezonului de hokey pe ghiață a avut un succes desăvârșit, întrecând așteptările. S'a putut face constatarea plăcută că independent de snobi, avem astăzi un public pe care jocul acesta îl interesează, un public care este în bună parte format și care are deja oarecare experiență... de spectator, de n'ar fi decât că a cunoscut anul trecut pe faimoșii „Winnipeg Monarchs". Impresia formidabilă pe care au făcut-o canadienii atunci, nu a stăruit degeaba în amintirea conducerii Telefon-Clubului, care, trebue spus, e principalul ferment în desvoltarea acestui sport la noi. Deci, cu mari sacrificii, telefoniștii au adus un canadian viu și adevărat, încorporându-l echipei lor. Rezultatul s'a dovedit a fi excelent și promite a fi miraculos; căci Bill Watters nu este numai un excelent jucător, în înțelesul internațional al cuvântului, dar și un perfect maestru de echipă, dela care se pot aștepta îmbunătățiri substanțiale în jocul campionilor noștri.

Matchul începe în tempo grijuliu până la prima încercare de evadare a lui Bill Watters care dribleazā adversarii, shootează la poartă, greșind cu puțin. Polonezii sunt însă în propria lor căutare care nu va întârzia să dea rezultate dar spre sfârșitul jocului; până atunci însă, domină Telefoniștii; în minutul 15, excelentul Botez trece puckul la centru, de unde Țicu, profitând de învălmășeală și ajutat de noroc marchează primul punct; iar trei minute mai târziu, Watters pornește în uragan spre poarta adversă; e nevoit să paseze, dar Brackl, atacantul technician al telefoanelor, înapoiază precis și fără întârziere: rezultatul, Watters marchează imparabil al doilea punct pentru gazde.

In a doua repriză, Polonezii dau semne de desgheț, atacă mereu, agresiv și domină, dar se lovesc de excelenta apărare pe care o formează perechea Watters-Paul Anastasiu; totuși „Czorny" izbutește să marcheze un punct dintr'o combinație Iassinsky-Stupnicky ajutată de imprudența lui Danielopol, care cu cele mai bune intenții părăsise poarta. Ultima parte a jocului e foarte animată: polonezii s'au regăsit acum, sunt încălziți și deciși dar telefoniștii nu rămân inactivi: bine lansat, Brackl plasează în colțul plasei, marcând al treilea punct care aparent trebuia să consolideze victoria noastră; dar mai sînt încă 5 minute de joc și Danielopol e în poartă. Jassinsky I își face loc și trage în poarta grațios oferită de păzitorul ei; un minut mai târziu Stupnicky trage precis din centru un puck care lovește portarul și se strecoară înăuntru. Matchul este nul, după ce fusese câștigat până în ultimele minute.

Trebue observat însă că telefoniștii au jucat cu un adversar serios handicapat de împrejurarea că sosise pe terenul de joc câteva ore numai după un drum lung și obositor, și că matchul acesta era pentru ei cel dintâi în sezonul acesta. In aceste condiții nu se pot trage concluzii valabile din rezultatele jocului de Duminecă. E sigur însă că polonezii practică un hockey superior celui bucureștean din punctul de vedere al technicei și al omogenității. Nu trebue uitat nici faptul că aveau printre ei trei internaționali care de altfel s'au distins repede: Stupnicky, Jalossy și Kasprezeck.

Dela noi, în afară de incomparabilul Watters, pentru a cărui achiziție trebue felicitat Telefon-Clubul, s'au distins în primul rând Paul Anastasiu, care e fără îndoială printre primii jucători ai noștri; e sigur că în tovărășia canadianului jocul lui se va ridica în calitate și clasă; dintre atacanți, Sandi Botez practică un perfect joc de echipă căruia nu-i lipsesc decât oameni care să-l înțeleagă și să-i adopte punctul de vedere; bun de asemenea și Brackl, singurul atacant tehnic, care mai are și avantajul substanțial de a cunoaște patinajul în toate amănuntele lui. Mulțumitor Biro și Petrovici. Portarul are și el scuzele lui: a jucat toate trei reprizele, ceeace este poate prea mult pentru pregătirea lui.

Oricum, începutul a fost excelent și făgăduește un sezon din cele mai atrăgătoare. O bună garanție că vom avea jocuri civilizate este și faptul că avem în persoana d-lui Simionescu Râmniceanu un arbitru atent, corect și competent.

GRIMAN.

Cronica muzicală

Filarmonica dirijată de d. Ionel Perlea. Solist d. Rudolf Serkin

D. Perlea a apărut pentru prima dată în această stagiune la pupitrul Filarmonicei, cu prilejul ultimului concert simfonic, aducând două interesante noutăți: o primă audiție a unei lucrări personale, „Variațiile pe o temă proprie", și pe pianistul — întreg anotimpul acesta fiind propice pianiștilor — Rudolf Serkin.

Acest nou musafir a executat cu un frumos acompaniament al Filarmonicei, concertul în sol major de Beethoven, pe care nu demult l-a interpretat și Wilhelm Kempff — d. Serkin îngăduindu-și o interpretare mai puțin personală decât a predecesorului său — ceiace nu constitue însă o scădere pentru d-sa, ci dimpotrivă, de vreme ce stilul beethovenian care exclude aci — în special în Andante — virtuozitatea, a fost păstrat. Dealtfel, în desenurile ce împodobesc în prima parte a concertului, tema inițială, d-sa a dovedit că poate mânui, când e nevoe, și această armă cu două tăișuri a virtuozității tehnice.

„Variațiile pe o temă proprie" ale d-lui Perlea, au meritat buna primire ce li s'a făcut. Tema pe care și-o revendică, pe drept, d. Perlea, nu e totuși așa de străină de atmosfera autohtonă cum declară autorul — și acest lucru n'are dece să-i dăuneze. E o temă frumos expusă și plăcută — iar orchestrarea ei și-a cadrului dovedesc însușiri de meșter tehnician, de care d. Perlea a mai avut prilejul să se folosească într'un quartet, mai puțin firesc și nesilit decât actualele „Variații".

Inceput cu „Uvertura jubiliară" puțin fericită — a lui Weber, concertul s'a încheiat cu brio prin execuția „Capriciului spaniol al lui Rimsky-Korsakoff, care, prin ciocnirile de ritmuri și prin efectele ciudate ale alămurilor, evocă așa de bine — cel puțin pentru cine n'a văzut-o — Spania violențelor, Spanie arzătoare și stranie în priveliști ca și în porniri.

N.

Cereți noul roman
PATUL 60 bis
de Henriete Valet
în românește de D. FAUR
O tristă și emoționantă povestire a suferințelor morale și trupești îndurate de o femeie care naște într'un spital.
De vânzare la toate librăriile din țară
Ed. ADEVERUL S. A. Prețul Lei 50

Manualele de limba Română

In vremuri tulburi ca cele de azi, în care o populaţie şcolară sportivă şi cu totul dezorientată faţă de valorile înalte ale spiritului nu citeşte de loc literatură sau citeşte cărţi proaste, la întâmplare şi fără discernământ, rolul unui manual de limba română de curs superior e de o deosebită însemnătate.

Instrument preţios de cultură generală, el trebue să iniţieze pe elev în ce priveşte natura specifică şi tainele fenomenului literar, să-i indice unele criterii de valorificare şi să contribue prin modelele alese la formarea sensibilităţii şi gustului său.

Aceste condiţii sunt cu prisosinţă îndeplinite de manualele *„Literatură, stil şi compoziţie"* pentru clasa a IV-a şi *„Poetica"* pentru clasa a V-a ale d-lui *Mihai Carp*, profesor reputat al Liceului Internat din Iaşi, publicist cunoscut şi unul din vechii colaboratori ai „Vieţii Româneşti".

Lămuririle sale în ce priveşte stilul şi genurile literare în manualul de clasa a IV-a sunt limpezi şi judicioase.

Figurile de stil, şi chiar unele care nu sunt prevăzute în programa analitică deşi ar trebui să formeze terminologia elementară de cultură a unui elev de liceu, sunt explicate cu o deosebită competenţă.

O inovaţie originală şi fericită, e fără îndoială, întreg capitolul *„Analiza"*, cu formele ei *Articolul, Recenzia, Eseul, Şarja şi Cronica.*

In *„Poetica"*, destinată clasei a V-a, manualul d-lui Carp aduce o notă deosebită prin aceea că partea istorică, de obiceiu desvoltată şi inutil încărcată cu nume de scriitori şi opere la alţi autori, e aici considerabil redusă faţă de acea teoretică, în care însă vechile consideraţii scolastice sau metafizico-abstracte asupra genurilor literare sunt înlocuite prin analize şi observaţii, uneori de-o remarcabilă pătrundere sau fineţă.

Dacă genul epic, în special epopeea şi romanul sunt poate cam sumar tratate, probabil din cauza unei programe care a concentrat într'o singură clasă o materie care mai înainte se făcea în două, lirica populară şi cea cultă, genul dramatic şi compoziţiile oratorice sunt excelent înfăţişate în ce priveşte fizionomia şi trăsăturile lor caracteristice.

Materialul literar care serveşte de bază observaţiilor şi analizelor estetice e selectat cu gust şi pricepere.

Din scriitorii vechi care de atâtea decenii supravieţuiau încă prin manuale, deşi încetase să mai trăiască în suflete, au dispărut, cu drept cuvânt, un Eliade Rădulescu sau Bolintineanu. Figurează, în schimb şi mai totdeauna prin ce au produs mai bun, în frunte cu Alecsandri, Eminescu, Coşbuc, Caragiale, Creangă, toţi acei care prin versurile sau proza lor izbutesc să transmită o vibraţie sensibilităţii noastre.

Cu o lărgime şi libertate de spirit puţin obicinuită între dascălii noştri de română din generaţia mai veche, cam timorată în această privinţă, d. Carp face o parte considerabilă literaturii contemporane post-belice şi în manualele sale se întâlnesc versuri de ale lui *Arghezi, Lucian Blaga, I. Pillat, Aron Cotruş* sau bucăţi de proză ale lui *Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Gh. Brăescu, Gib Mihăescu, G. Călinescu, Damian Stănoiu.*

Pentru paginile acordate unor scriitori ca *G. Panu* sau *C. Hogaş* din cei vechi sau unor prozatori ca *Ionel Teodoreanu*, sau *Lucia Mantu*, unor poeţi ca *Demostene Botez, Otilia Cazimir, Al. Philippide* sau *G. Lesnea* din cei noi, d. Carp va fi poate învinuit de regionalism moldovenesc sau de parţialitate pentru colaboratorii revistei „Viaţa Românească".

M. CARP

Dar valoarea artistică a celor mai mulţi din aceşti scriitori poate fi cu greu contestată şi nu cunosc vre-un autor de manuale care, din acest punct de vedere, nu ar putea fi acuzat de unele preferinţe sau de tot atâtea intenţionate sau întâmplătoare omisiuni.

Scrise într'un stil colorat şi vioiu, făcând la tot pasul dovada unei bogate experienţe didactice şi a unui gust ales şi cultivat, manualele d-lui Carp sunt şi vor rămînea pentru tinerimea şcolară o călăuză şi un îndreptar literar din cele mai preţioase.

OCTAV BOTEZ

Două tratate de Sociologie

Sociologia a năpădit, în vremurile noastre, morala, linguistica, estetica etc., în care totul e în legătură cu originile sociale. Şi deşi concluziile sale sânt încă foarte discutate în aceste diferite domenii, importanţa ei actuală rămâne un fapt. Două tratate, unul al profesorului *C. Bouglé, „Bilan de la Sociologie Française contemporaine"*; altul tradus din englezeşte de *D-na E. Metraux*, al lui *Robert Lowie*. „Traité de Sociologie primitive" pot iniţia foarte repede şi în destul de bine problemele ridicate în discuţia ştiinţifică, pentru a se feri de generalizări pripite şi a se folosi în acelaş timp de aceste cunoştinţe noi.

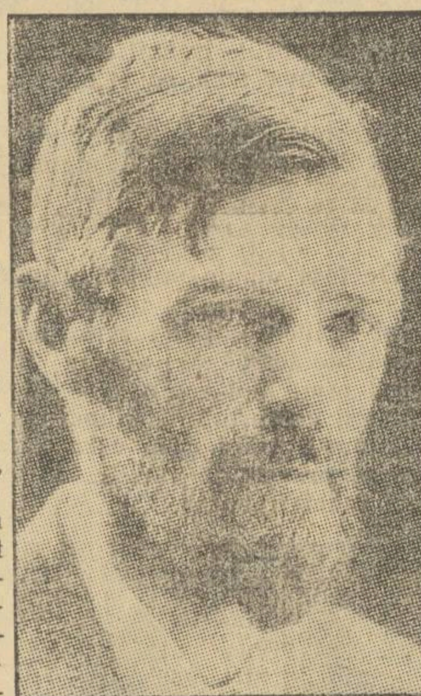
C. Bouglé, în lucrarea sa, numai de 150 pagini, trece în revistă raporturile sociologiei cu psihologia, etnologia, demografia, geografia umană, statistica, istoria, dreptul şi economia politică. Pe lângă aceasta arată adversarii în polemică, recunoscând cât teren a câştigat şcoala sociologică, precum şi influenţa ei asupra celorlalte ştiinţe, pe care le-a silit să-şi schimbe metoda şi concluziile. Ştiinţe noi, ca istoria civilizaţiei, s'au desvoltat, iar individul şi-a văzut rolul redus la minimum, căci una din trăsăturile caracteristice ale vremurilor noastre este teama şi neîncrederea faţă de individualităţile prea forte.

Robert Lowie, profesor de antropologie la Universitatea din Berkeley (California), studiază, în lumina ultimelor cercetări, căsătoria, poligamia, familia, linia de înrudire, clanul, condiţia femeii, proprietatea, asociaţiile, rangul, guvernul, justiţia. Autorul îşi întinde studiul său asupra a o sută şi ceva de triburi, răspândite pe tot globul. Fiecare din aceste capitole este un foarte bogat repertoriu de observaţii şi fapte etnografice. Deşi are multă încredere în metoda comparată, pune multă grijă în selecţionarea şi controlul materialului de care se serveşte, având în vedere distribuţia geografică pe cât se poate de exactă a triburilor şi grupurile sociale pe care le studiază, interpretează cu prudenţă analogiile constatate între grupurile prea depărtate. Aceste analogii, constată el, se explică adeseori mai puţin prin ipoteza originilor comune, de cât prin asemănarea împrejurărilor interne care le-au produs. Progresele culturale el le atribuie în cea mai mare parte împrumuturilor dela alte grupe.

Ambele cărţi sunt de cea mai mare utilitate pentru cei ce vor să se descurce în complicatele chestii de rase şi naţionalităţi şi să capete vederi clare asupra miturilor, cu care politica obscurantistă a vremii noastre vrea să ne turbure minţile.

Lawrence între femei

Un document foarte curios a fost tradus în editura Stock, de

LAWRENCE

Denise Clairouin sub titlul de **„Lawrence şi Brett".** Din acest document se vede atracţia ciudată ce avea poetul bolnav pentru admiratoarele sale.

Dorothy Brett era o pictoriţă nemăritată, foarte slabă şi cu totul surdă, dar plină de un devotament fără margini pentru prietenii şi prietenele sale, pe care adeseori îi plictisea cu excesul ei de afecţiune. Astfel a fost devotamentul ei pentru Katherina Mansfield, pe care adeseori a scos-o din răbdări, dar mai ales admiraţia şi cultul ei pentru Lawrence.

L-a întovărăşit până în cele din urmă în călătoria lui la **Tao** şi ce însemnătate are acest fapt pentru toţi îşi poate închipui numai acela care a citit cartea lui Mabel Durban.

E destul să ştim că a căzut, cum e mai bine, în rivalitatea a două femei, de un caracter ireconciliabil.

In adevăr la **Tao, Noul Mexic,** Lawrence se găsea în situaţia cea mai încurcată, între Mabel Durban, cu care flirta şi nevasta-sa Frieda, o germană de o gelozie furioasă. Brett a aţâţat gelozia amândorura şi se poate închipui ce viaţă a dus în această societate, în adevăr nesuferită. I-a trebuit pe lângă surditatea ei profundă şi o răbdare greu de închipuit. A răbdat totul, jigniri, toane şi invitaţia mereu reînoită de a se întoarce pe unde a venit, până ce, într'o zi, însuşi zeul al cărui cult îl oficia, exasperat de scenele de gelozie ale Friedei, a rugat-o să mai dea o raită prin Europa, ca să-i aducă ştiri din lumea pe care o părăsise.

Această fiinţă, sortită devotamentului, i-a rămas însă credincioasă chiar şi după moarte. A scris amintirile lui ca şi când ar putea să le citească el însuşi, stăruind asupra amănuntelor, cu acelaş extaz cu care l-a admirat în viaţă.

E o carte unică în felul său, plină de o ferventă şi comunicativă expansiune, foarte interesantă ca lectură.

Regina din Saba

Atâtea ţări şi presupuneri îşi dispută pe această regină, rămasă în sufletul nostru din interpretările artiştilor, ca un vis al atracţiei dragostei, pentru adolescenţi ca şi pentru cei maturi.

Etiopia a fost cea dintâi care a pus posesie pe ea, afirmând că Negusul de azi ar fi scoborîtor din fiul pe care ea l-ar fi avut cu Solomon.

Dar au mai reclamat-o ca mamă şi coborîtorii din Cham, aşezaţi în Egiptul de jos. Scripturile însă nu sunt precise nicăeri. Beduinii şi azi îi şoptesc numele arătând oraşele, aţâţătoare de imaginaţie, pe unde a călătorit.

In Occident, ea e imaginată mai de grabă prin livezile paradiziace unde cresc copacii dinainte de păcat. Şi pe când toţi se zbat să afle cine a fost, pe unde a trăit, ea, ca o aventurieră genială străbate secolii fără „hîrtii în regulă".

Iată însă că o ziaristă iscusită, specialistă în cercetarea oamenilor de la originea lor, confruntând documente milenare, pare a fi găsit în fine „starea civilă a suscitatei".

In adevăr d-na Geneviève Tabouis este în stăpânirea unui document, care are toate şansele să fie autentic, dar care nu face să se piardă nimic din misterul legendelor, din farmecul şi viclenia personajului. Ea pare a fi născută în *Maïn*, pe înălţimile Yemenului peste care a zburat I. Malraux cu avionul în primăvara lui 1934.

Geneviève Tabouis a publicat o carte *„Salomon"*, a cărei valoare nu este numai în contraancheta de stil mare, în care sunt adunate expertize, probe şi contraprobe, ci şi în perseverenţa cu care autoarea urmăreşte pe regina din Saba în toate fabulaţiile şi mărturiile, spre a o face să trăiască cu putere şi adevăr, spre marea satisfacţie a cetitorului modern.

Autoarea ne arată pentru prima oară ce a fost în adevăr călătoria acestei regine de sud, la Ierusalim.

Salomon, fiul lui Betsabé, care s'a arătat timp de trei mii de ani ca un înţelept, bucurându-se de cea mai fantastică popularitate, este arătat pentru prima oară de asemenea ca un despot crud şi neînduplecat când necesitatea o cere. Autoarea îi descopere şi unele idei şi metode de ministru modern occidental. Solomon era pentru alianţe, misiuni şi căsătorii profitabile. El vorbea întocmai ca un orator din secolul al XX-lea, de centralism, imperialism şi şi-a petrecut viaţa matură mai mult în harem, nesfiindu-se să ia pielea de pe contribuabili, ca în zilele noastre.

Cât despre Regina din Saba, Balkis sau Mekede, n'a venit din ţara ei, depărtată de şapte ani de Ierusalim, ca să ia o lecţie de înţelepciune, nici ca să poată spune după aceia că poporul lui Israel e mai numeros decât tot praful de pe pământ. Ci Balkis, regina camilarilor, făcuse această călătorie pentru a stabili că Tyrul avea să-şi păstreze împărăţia mărilor; în schimb monopolul caravanelor trebuia lăsat în mânile Arabilor. Frumoasa regină şi iscusita diplomată izbuti în planurile sale. După această izbândă putea să-şi petreacă timpul ori cum şi să satisfacă pretenţia de adevăr a tuturor legendelor şi poveştilor pe acest subiect.

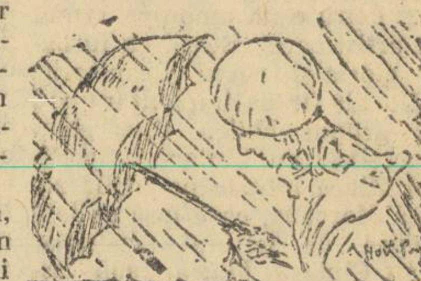
Un mare scriitor german

Ultima carte a lui *Oto Flake*, apărută acum de curând în editura lui S. Fischer, admirabilul editor care a făcut atât de mult pentru literatura modernă germană, este privită, dacă nu ca adevărata capo d'operă a lui Oto Flake, cel puţin ca una din cele mai captivante şi mai aproape de sufletul cititorului.

Aceasta poate pentru că ea exprimă mai desăvârşit de cât toate, acel acord dintre esenţialul şi partea strălucitoare a întregii opere a marelui scriitor.

Cartea se chiamă *„Die Yunge Monthiver"* şi reînvie cu putere de magie o întreagă trecută epocă, pe care Flake o împodobeşte cu tot farmecul unei prezenţe actuale, o Europă care se învârteşte în jurul anilor 1790-1810. Epoca este acea în care o societate se distramă şi alta prinde a se înfăptui.

Unele chipuri intră în trecut, altele noi se înfiripează din valurile vremii. Un joc de imagini, de sentimente şi idealuri, se petrece sub ochii noştri. Totuşi nu avem de aface cu un roman istoric, fiindcă romanul lui Oto Flake nu este de cât reflexul exact, ce e drept, al unei epoci, personagiile sale nu retrăesc de cât un secol mort. Numai arta lui Oto Flake însă putea face acest tur de forţă fără să cadă în artificial. Personagiile sale „există" şi ca individualităţi psihologice şi ca martore ale unor moravuri, ale unei stări sociale. Arta acestui mare scriitor, toată numai în scânteeri spirituale, a putut singură să realizeze această minunată şi originală creaţie literară.

Cronica literară

Mircea Eliade, Huliganii

Nu de mult, în prefaţa unui roman, d. Mircea Eliade se întreba dacă desfăşurarea unei inteligenţe n'ar fi o materie tot atât de rentabilă pentru un prozator caşi existenţa unei femei sau a unui bolnav? De ce analiza sufletească a unei cocote, zicea, ar fi mai interesantă decât transcrierea justă a dramei lăuntrice a unui matematician sau metafizician? Mi se pare că am răspuns în ce chip cred eu că repulsia d-lui Mircea Eliade pentru eroul instinctiv poate fi îndreptăţită. D. Eliade însă, cu o perfectă inconsecvenţă scriitoricească, ne înfăţişează astăzi un roman, în care eroii nu sunt nici metafizicieni, nici matematicieni, ci obişnuite suflete automatice, printre care chiar femei uşoare. E adevărat că autorul urmăreşte subteran o demonstraţiune în favoarea unei generaţiuni noui (eterna generaţie nouă care bântue pe d. Mircea Eliade!) şi chiar titlul e menit să simbolizeze vârsta frumoasă de izbucnire a personalităţii şi de agresiune. Făcând bine socotelile, generaţia d-lui Eliade nu-i totuş decât „tinereţea", şi problema metafizică a eroului nu este decât omeneasca ambiţie. Să nu mai încercăm dar să pricepem ce a voit autorul să realizeze, ci să citim romanul său aşa cum îl vede şi înţelege spiritul obştesc.

Văd că d. Mircea Eliade face din noua carte un episod din *Intoarcerea din Rai*. Dacă cumva este vreo continuitate de idei şi de persoane cu vechiul roman, mărturisesc că din vina autorului nu voi fi în măsură să studiez desfăşurarea întregului ciclu, deoarece romanul acela nu mi-e cunoscut. Am chiar impresiunea că temele nu sunt istovite în romanul de faţă şi că şi de o parte şi de alta capetele sunt neînodate, ceeace modifică sensibil optica întregului şi pune în inferioritate pe cititorul părţilor izolate.

Sunt două chipuri de a fi prozator. Intâiul e acela numit talent literar, şi care constă în simţul cuvântului şi al ritmicei sufleteşti, în putinţa de a figura în frază orice detaliu al vieţii, dela reprezentările concrete până la reprezentările procesului interior. Numele potrivit pentru acest tip de prozator e acela de poet. Am înlăturat dinadins expresia artist, fiindcă nu-i vorba aci de anume însuşiri de culoare, ci de facultatea generală de a fi substanţial în fiece cuvânt. Nu mi se pare, deocamdată, că d. Mircea Eliade e un poet, deşi dânsul scrie frumos şi poate scoate un sunet sufletesc şi dintr'o pagină. D-sa e prozatorul-grefier, a cărui vigoare bizuită pe faptul şi pe conceptul în sine iese în evidenţă la o sută de pagini. D. Mircea Eliade nu face nicio oprire lirică, cum obişnueşte adesea sadovenistul Cezar Petrescu, nu pare suspect de nicio sensibilitate, dacă nu considerăm ca atare fireasca febrilitate temperamentală, pe care o trece asupra eroilor. Când ne gândim că cea mai mare parte din creatorii universali sunt din această clasă prozaică a grefierilor, se va înţelege că răpind d-lui Mircea Eliade o însuşire care uneori poate deveni o slăbiciune, îl aşezăm în anticamera onorabilă a celor mai severe posibilităţi.

In fraza d-lui Eliade este uneori voinţa de a înşira faptele sec pe hârtie a d-lui Camil Petrescu, împreună cu acea simulaţiune, evidentă în paranteze, a unei gândiri care se încalecă şi se ghemueşte şi pe care autorul nu are intenţia de loc s'o scoată din dezordinea ei asociativă. In bună parte însă şi pe măsură ce înaintăm, paginile devin abundente şi vorbăreţe, furioase aproape de volubilitate. Infrigurarea aceasta de a spune tot, de a deşerta toate ideile despre viaţă şi moarte în spatele eroilor e puţin înrudită cu maniera d-lui Cezar Petrescu. Deosebirea este că d. Cezar Petrescu e sfătos, în vreme ce d. Mircea Eliade e chinuit de întrebarea propriei personalităţi pe care o pune prin gura tuturor eroilor săi. Intr'anume fel romanul cuprinde o bună doză de autobiografie, nu de fapte desigur, dar de gânduri, pe care autorul le obiectivează îndeajuns, dar nu într'atât încât să nu vezi că anume disertaţiuni şi atitudini ar putea să lipsească fără ca existenţa eroilor să sufere. Ar suferi însă puterea de germinaţiune a autorului, aerul general care mişcă şi motivează aceste pagini. Personală d-lui Eliade este această obsesie a propriei existenţe de scriitor, căci eroul cărţii, compozitorul Petru Anicet reprezintă de fapt fiinţa morală a autorului Un roman ieşit din năzuinţa de a descrie nădejdile şi îndoelile scriitorului rămâne ameninţat de a cădea pe planul al doilea al existenţei şi de a fi ruinat de el însuş, căci autorul e un factor pe care cititorul trebue să-l uite întotdeauna şi care, apărând, răpeşte încrederea noastră în naturalitatea operei de artă. De această oglindă viţioasă, d. Mircea Eliade a scăpat adunând în eroul său nu concepţiunile artistului despre formaţiunea sa, ci impulsiunea sa instinctivă, care este universal inteligibilă. Această impulsiune am spus că este ambiţia.

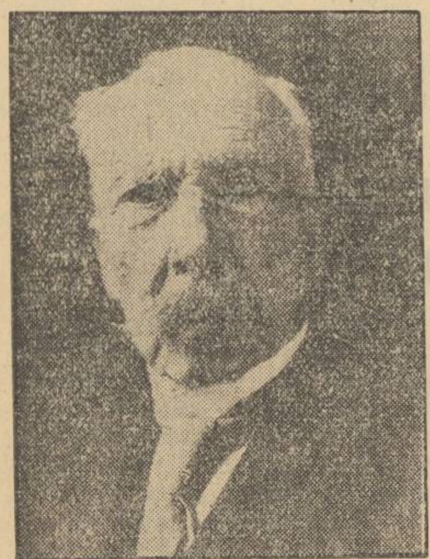
Scrisă pe un număr considerabil de pagini, naraţiunea d-lui Eliade este la început deconcertantă. Interesantă, cu etape hotărîte de desfăşurare, plină de adevăr şi de bună, chiar adâncă observaţiune, ea apare ca o pernă moale de fulgi în care capul se afundă şi se înăduşe. Discuţii înfierbântate, notaţiuni inutil abundente, umflă volumul şi dau un sentiment de moliciune cu atât mai curios cu cât ideea generală e de un patetic clar, aspru. O luptă s'a dat între febrilitatea confesională a autorului şi dorinţa sa estetică (foarte aptă) de obiectivitate virilă. Izbutind în sensul obiectivităţii, d. Mircea Eliade a lăsat pe ici pe colo urme de stângăcie, pe deplin explicabile de altfel, întrucât d-sa se arată hotărît să se coboare la simplitatea eroilor, să facă obişnuita psihologie de stări comune. Ca să ne dăm seama de meritul său, să spunem pe scurt fabula romanului. Luând pilda vechii generaţii a d-lui Rebreanu, d. Eliade a aşezat materia în câteva fire esenţiale, pe care a început apoi a le împleti după un principiu de alternare stabil. Aceasta dă impresiunea unei mari grosimi a acţiunii, a unei urzeli masive. Dacă n'ar fi acea umflare de fulgi de care vorbeam, metoda aceasta ar fi şi mai eficace. Ar mai fi trebuit de altfel şi o erarhie de planuri. In *Huliganii* multă vreme toate firele împletiturii sunt egale. O întâie linie, cea mai dramatică, e aceea pe care o trage Petru Anicet. Acesta e un tânăr muzicant de 19 ani, însă bine desvoltat şi precoce, fiu de familie bună scăpătată, trăind într'o penibilă mizerie împreună cu mama sa. Petru începe a da lecţiuni în familia Lecca, şi anume d-rei Anişoara. D-na Lecca, mama, e o bătrână cochetă şi excentrică (pictează) care nutreşte numaidecât dorinţa de împerechere cu Petru. Aceeaş dorinţă se trezeşte şi în simţurile d-rei Anişoara, care, mai tânără, izbuteşte să ofere tânărului virginitatea sa. Petru mai convieţueşte însă cu o frumoasă şi relativ vulgară prostituată, de ajutorul bănesc al căreia, cu toată mândria lui, are adesea nevoie. Pentru a veni în ajutorul lui Petru, în vederea şi a unei fugi împreună, **Anişoara fură dela d-na Lecca câteva bijuterii, pe care Petru,** cu ştiinţa provenienţei lor, le preface în bani, nutrindu-şi o vreme ceva mai puţin mizerabil pe mamă-sa care de necazuri începuse a deveni alcoolică. D-na Lecca descoperă furtul şi, cu toate că fata mărturiseşte numaidecât fapta tatălui ei şi obţine iertarea, din gelozie, invită pe mama tânărului la un ceaiu şi-i destăinueşte cu maliţie fapta fiului său. Zdrobită de ruşine, d-na Anicet se întoarce acasă şi se spânzură. Capitolul se încheie cu hotărîrea lui Petru de a răzbi cu orice chip în viaţă. Oricare ar fi forma executării acestui episod, meritul d-lui Mircea Eliade devine o realitate numai din invenţia temei. A găsi un subiect simplu dar izbitor, în care orice element să pară necesar, e un prim dar al creatorului. D. Mircea Eliade a găsit acest subiect care impresionează prin simpla lui enunţare, aşa cum te mişcă teza din *Crimă şi pedeapsă.* Odată descoperită ideea, ţi se pare că un scriitor oricât de mediocru va fi în stare s'o trateze cu demnitate. De altfel între Petru Anicet şi Raskolnikoff pare a fi o rudenie. Amândoi eroii sunt nişte ambiţioşi, exacerbaţi de mizerie. Fără să ucidă, Petru se gândeşte adesea la mijloace disperate de îmbogăţire, la relaţii cu o prostiuată, de pildă, şi nu se sfieşte să îndemne pe

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Charles Richet

A încheiat la vârsta respectabilă de 85 de ani, o viață prodigios de fecundă. Charles Richet înfățișa în zilele noastre unul din puținii reprezentanți ai spiritului enciclopedic — în cea

CHARLES RICHET

mai înaltă accepțiune a cuvântului — așa cum a fost ilustrat de pildă de un Leonardo da Vinci, un Goethe sau filozofii francezi din veacul al 18-lea.

A fost un savant creator și nu un simplu erudit, un specialist luminat în cele mai variate domenii și nu un diletant.

Născut la Paris, în 1850, Charles Richet — înzestrat cu o vie curiozitate, o pătrundere remarcabilă și o admirabilă disciplină de muncă face o carieră strălucită ajungând la 28 de ani, agregat și la 38 de ani, profesor de fiziologie la facultatea de medicină din Paris.

Biologia, cu tainele ei, a avut darul să pasioneze spiritul tânărului savant, care aducea în cercetarea fenomenelor vieții, claritatea de gândire și disciplina logică, caracteristice științei franceze.

A abordat rând pe rând, cele mai delicate probleme ale fiziologiei, aplicând întotdeauna cu succes, metodele pozitivizmului, preconizate de marele său precursor, Claude Bernard.

Studiul mecanismului inteligenței și sensibilității la om și animale, l-a condus în domeniul psihologiei experimentale, pe care a aprofundat-o sub toate aspectele. Fructul acestor cercetări a fost tratat remarcabil de „Psihologia generală" publicat în 1887, rămas clasic prin valoarea lui.

Marea operă a lui Richet o constitue însă descoperirea fenomenului anafilaxiei, această paradoxală sensibilitate a organismului nostru pentru anumite otrăvuri.

Impreună cu colegul său, savantul Portier, Richet a stabilit că în multe cazuri, toxinele, în loc să acorde o imunitate, provoacă, dimpotrivă, o sensibilizare a organismului. Rezultatul e cu adevărat surprinzător. Astfel, chiar dacă prima doză de otravă este inofensivă, o a doua doză — chiar mai redusă, — poate provoca perturbări din cele mai grave.

Maladia serurilor — accidentele bine cunoscute, care urmează adesea inoculării organismului cu seruri terapeutice — nu e decât tot o formă de anafilaxie, ca și diversele reacțiuni de anafilaxii alimentare sau medicamentoase.

Fenomenul — încă obscur în multe privințe — se datorește introducerii în circulație a unor molecule intacte dintr'o substanță proteică.

De numele lui Charles Richet se leagă, pe lângă gloria acestei descoperiri importante, meritul unei rodnice activități în toate domeniile culturii.

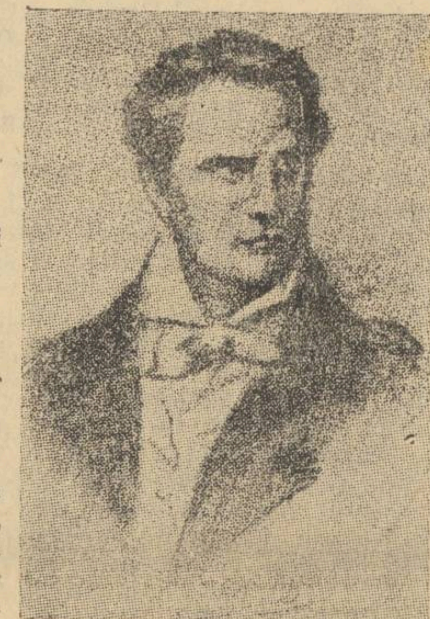
A scris poezii, romane, piese de teatru, a fost un precursor în technica aviației, un apostol al pacifismului. Și tot lui îi revine onoarea de a fi abordat cel dintâiu, sub o formă științifică, așa zisele fenomene oculte, creind astfel „Metapsihica".

Membru al Academiei de Medicină în 1898, laureat al premiului Nobel în 1913, membru al Facultății de Științe din Paris în 1914, Richet a avut satisfacția unei vieți bine împlinite, înțeleasă și răsplătită, cum se cuvine, de contemporani.

I. Sb.

Este Edgar Poe un mistic?

Antologia lui Jean Chuzeville *ne prezintă unul din cele mai interesante tablouri ale misticii germane din secolul al XIII-lea în secolul al XIX-lea, Thomas Kempis este cel dintâi repre-*

EDGAR POE

zentant al acestei voluptăți care duce pe om într'o stare de perfectă ignoranță a existenții altuia, acel fel de egoism suprem, ce-și găsește apogeul la Eckart și discipolii săi. Eckart dă la lumină pe lângă quietism și tendința panteistă care-și găsește expresia cea mai tare la Valentin Weigel și mai ales la Jacob Boehme, și care, în Paracelsius, se unește cu alchimiștii, cu medicii și experimentatorii Renașterii, maiștrii naturismului mistic.

Antologia lui J. Chuzeville ne înfățișează mistica în aspectul cel mai variat, alăturând extrase din Ruysbrock, Tauler, Suso, Anonimul din Frankfurt, dar mai ales reproducând fragmente din poezia mistică feminină, cânturile ingenioase și dulci, în contrast cu obscuritățile aspre ale lui Saint Jean dela Croix.

Comparând poemele lui Poe cu aceste pasagii mistice ne impresionează apropierea. In adevăr, ceeace caută și cultivă Edgard Poe sunt unele stări extatice, în care orgoliul său jignit se mângâia de umilințele impuse de lume și în care sufletul său se simțea covârșit de sentimentul divinității sale, îndepărtând orice impresie din lumea exterioară. Aceste stări mistice, care de altfel se găsesc și în Alfred de Vigny *și în A*miel, Edgar Poe *le-a analizat, ca și* Hugo de Hofmannsthal, *în descrierea sa din* scrisoarea către Lord Chandos.

Mai mult decât toți aceștia însă, Ed. Poe merita calificativul mistic, pentru că din experiențele sale el și-a scos toată metafizica din opera sa Eureka.

De aci se pot scoate toate motivele psihologice secrete care intră în compoziția temperamentului mistic.

Recunoaștem printre ele: un orgoliu exagerat până la exasperare sub luciditatea rațiunii, neputința de-a trăi, dezgustul de realitate, la care Poe mai adaogă, pentru complecta dezagregare a personalității sale, acțiunea drogurilor și a altor excitante. Prin minunatele sale daruri poetice, Edgard Poe mărește cuprinsul vieții, răsfrângând în juru-i acea cunună de lumină prin care acest „aventurier mintal" ne face să trecem dincolo de limitele ei, mulțumită neîntrecutului său dar de expresiune literară.

Ceeace urmărește Edgard Poe în extazele sale, este atingerea morții, el fiind viu, visul suprem de a trăi în moarte și prin moarte, vis desnădăjduit și spăimântător.

Poe nu găsește comoara bogățiilor vieții decât în craniul unui mort, nu poate resimți plăcerile dragostei decât într'un mormânt violat.

Exagerată în versurile lui Edgard Poe, această tendință de a perpetua în moarte partea dè conștiință care merită de a palpita și a se bucura de ea însăși, este desigur o parte obscură din reveriile tainice ale sufletului. De aceia poezia și întreaga operă a lui Edgard Poe are asupra noastră atâta putere de fascinație, cu toate că secolul său n'a vrut să-l recunoască și s'a înspăimântat de el.

Cânturile lui Orfeu nu sunt atât de frumoase și de exaltate, decât pentru că, deși atât de pline de iubirea de viață, se amestecă în ele și fascinația morții.

Lauri și recompense

Inainte de războiu, pe la 1913, André Saarès, premiatul despre care e vorba, făcea parte din grupul adunat în jurul revistei „Nouvelle Revue Française".

Dar iată că după războiu el se simte atât de singur și izolat în cât în portretul lui Edgard Poe se întreabă: „oare nu sunt și eu tot atât de izgonit din timpul și lumea mea, ca el dintr'a lui?"

Dar iată că „La Société des gens de Lettres" și Academia Franceză îi acordă rând pe rând cele mai mari recompense.

De fapt opinia publică, rătăcită prin aparența unor pretinși scriitori noi și răzvrătiți, a băgat de seamă că aceștia în fond erau mai conformiști decât toți conformiștii. Atunci s'a reîntors creditul celor care au trecut prin toate modele fără a-și îndoi spinarea.

ANDRÉ SUARÈS

Intre aceștia André Suarès, autorul cărții „Portraits sans modèles", nu a încetat nici o clipă de a lupta între primele rânduri ale independenților.

Fără a primi toate paradoxele sale, ca de pildă atunci când decretează că Rembrandt, Tiziano, Velasquez și Goya n'au pictat decât portrete sau că Henric al VIII-lea a fost Neronul teologiei sau încă atunci când se ridică cu ură împotriva lui Gobineau teoreticianul, nedreptățește pe Gobineau din „Nouvelles asiatiques", avem tot dreptul să ne entuziasmăm pentru splendida galerie de portrete fără model, în care figurează Jeanne d'Arc, Don Juan, Hippocrate, Dostoiewski, Elisabetha de Austria, Loyola.

Cugetarea sa era un stimulent și lectura acestor minunate portrete se impune dela sine și deschide pretutindeni perspective neașteptate.

„Manon, zice el de pildă, îmi pare opera cea mai antică a imaginației moderne, ea este greacă în stil mare".

Portretele sale sunt în adevăr fără model, dar nu fără desăvârșirea stilizării, așa că adeseori aceste portrete sunt sublime poeme. Primejdia, în desfășurarea modulațiilor asupra unor teme solid concepute, este acea de a introduce retorismul când scade inspirația muzicală, dar la Suarès aceasta se întâmplă foarte rar. In special Narcisse, Sapho, Manon, Gounod sunt portrete în care se afirmă de o potrivă triumful forței în forma plină de grație.

Necunoscuta

„Necunoscuta" este femeia cu chipul de zeiță a frumuseții, pe care o viață stearpă, de dezamăgiri și dureri a sortit-o să piardă totul și mai grozav decât orice să-și piardă unicul fiu adorat.

„Necunoscuta" *este Impărăteasa Eugenia, zugrăvită în culori de pastel de către* Lucien Daudet, *în cartea ce poartă acest nume.*

„Micul Prinț", după cum se vede din bustul lui Carpeaux *și mai ales din portretul lui* Lefèvre *de la Versailles, samănă cu Impărăteasa Eugenia, și era plin de inimă, cu toate că era cam moale în primii ani ai vieții.*

Lenôtre, acel maistru al micilor povestiri istorice, care a murit de curând, povestește că a avut ocazia să-l vadă pe Napoleon al III-lea sosind cu fiul său la Metz, la începutul războiului din 1870, După ce au trecut trupele în revistă Impăratul și micul prinț au mers la catedrală, unde episcopul, Moneniorul Dupont des Loges, le ținu un discurs mișcător. Ceeace la frapat pe Leconte, a fost expresiunea de nesfârșită melancolie de pe chipul împăratului. Iar micul prinț era cu frumoșii săi ochi albaștri plini de lacrimi. Era ca un fel de fatalitate care apăsa asupra acestei dinastii încă din clipa când s'a înscăunat.

Micul prinț s'a născut la 16 Martie 1856.

A doua zi, toți marii demnitari militari și civili, precum și corpul diplomatic defilară în fața leagănului. Totul era pe sfârșite și toți erau veseli, când, ne spune Augustin Thierry, sosi un „întârziat". Era un om înalt, construit ca un atlet, cu trăsăturile aspre și săpate energic. S'a înclinat la rândul său și a trecut. Nimeni nu-l cunoștea. Era contele Bismark de Schoenhausen, reprezentantul lui Wilhelm de Prusia!

Bine a zis Augustin Thierry că odată cu Bismark a venit la leagănul copilului ziua cea rea din basmele populare franceze, ursita rea. De altfel, împărăteasa, care era superstițioasă, scrie în scrisorile familiare, ce au fost de curând editate, sub îngrijirea ducelui de Alba, că un spiritist, Hume, scoțian de origină, despre care se zice că ar fi fost spion prusac, i-a prezis că micul prinț nu va domni.

Impărăteasa a fost foarte impresionată de această prezicere. In tot timpul războiului e sfâșiată de griji pentru bietul ei copil, pe care toți îl urau și-l numeau l'Enfant de la balle.

In cartea foarte bună a lui Augustin Thierry, „Le Prince Imperial" *este descrisă, foarte obiectiv dar foarte dramatic, fuga micului prinț după invingerea dela Sedan, tragica lui trecere prin Belgia, în atmosfera de groază și amenințare din acele vremuri. Ni se descriu apoi zilele întunecate dela Londra, moartea lui Napoleon al III-lea, tinerețea austeră și munca grea în Military Academie la Woolwich, pregătirea tânărului ofițer pentru misiunea primejdioasă din corpul expediționar britanic din Zoulouland. In sfârșit, moartea tragică la 1 Iunie 1879, când, căzut într'o cursă, detașamentul locotenentului Corey e înconjurat de războinici zuluși. Ludovic Napoleon, în debandada deslănțuită, rămas singur, cade străpuns de 17 lovituri de săgeată, toate primite în față.*

Atâta mângâiere a primit împărăteasa în grozava durere care s'a abătut asupra ei. „A căzut ca un brav, scrie împărăteasa Eugenia, cu o amară satisfacție, mamei sale, contesa de Montijo".

Bibliografie

Cărți

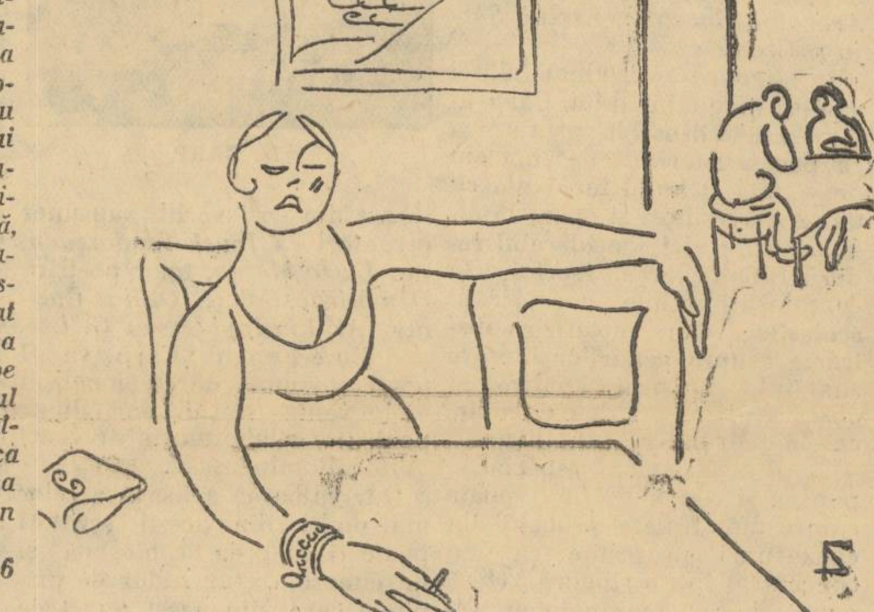
Nicolae N. Pancu: *Sub Vulturul Moldovei (Ed.: II-a), Ed.: „Cultura Românească, București 1935, Prețul 70 lei.*
Constantin Salcia: *Năvodar de Stele. Ed.: „Cultura Poporului", București, 1935, Prețul 30 lei.*
Nicolai I. Bibiri: Fișa individuală a școlarului. *Tip: „Copel" Bacău, 1935, prețul 6 lei.*
Al. Epure: *Calistrat Hogaș Tip: „Școala de Arte și meserii Roman, 1935.*
Brigitte Negreanu: *Considerațiuni asupra proiectului de procedură penală „Imprimeria Centrală" București 1935.*

Reviste

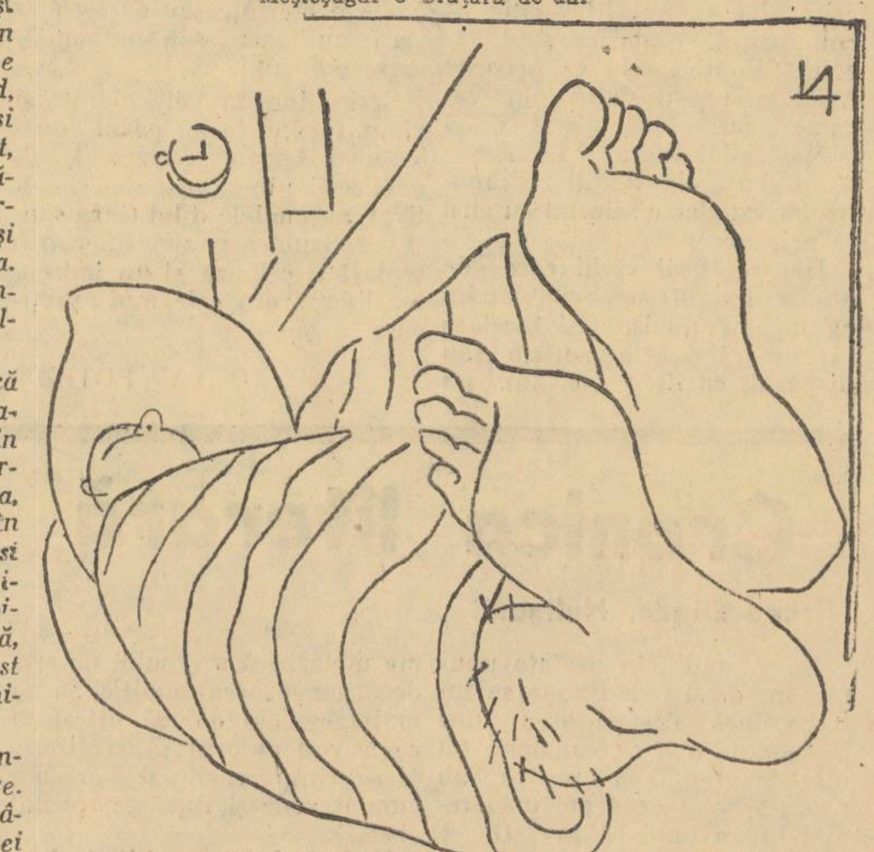
Societatea de mâine: *No. 10, 11 (Octombrie-Noembrie).*
Muzică și Poezie: *No. 1 (Noembrie).*
Luceafărul: *No. 10 (Octombrie).*
Revista pentru Moralizarea Deținuților: *No. 9—10 (Sept.-Octombrie).*
Satul: *No. 60 (Noembrie).*
Gânduri: *No. 7 (Octombrie).*
La zid: *No. 7, 8 (Noembrie).*
Libertatea: *No. 22 (Noembrie).*
Revista științelor psihice: No. 2 *(Noembrie).*
„Țărănismul": *No. 33—34 (Noembrie).*
Revista Fundațiilor Regale: No. 11 *Noembrie).*
Duminica copiilor: *No. 10 (Octombrie).*
Tinerimea creștină: *No. 10 (Octombrie).*
Revista Vremii: *No. 1—2 (Noembrie).*
Foița: *No. 7 (Noembrie).*
Revista C. F. R.: No. 7—8 (Iulie—*August).*
Transilvania: *No. 5 (Sept.-Oct.).*
Hotarul: *No. 12 (Sept.—Oct.).*
Carpați: *No. 11 (Noembrie).*
Poporul Românesc: *No. 18 (Noembrie).*
Gândul Românesc: *No. 10 (Octombrie).*
Revista Institutului Social: No. 13 *(Noembrie). Banat-Crișana.*
Pagini Literare: *No. 10 (Noembrie).*
Insemnări: *No. 19 (Noembrie).*
Șantier: *No. 12 (Decembrie).*
Amicul Tinerimei: *No. 1 (Noembrie).*
Ev nou: *No. 1 (Noembrie).*
Vremea: *No. 415 (Noembrie).*

Ziare

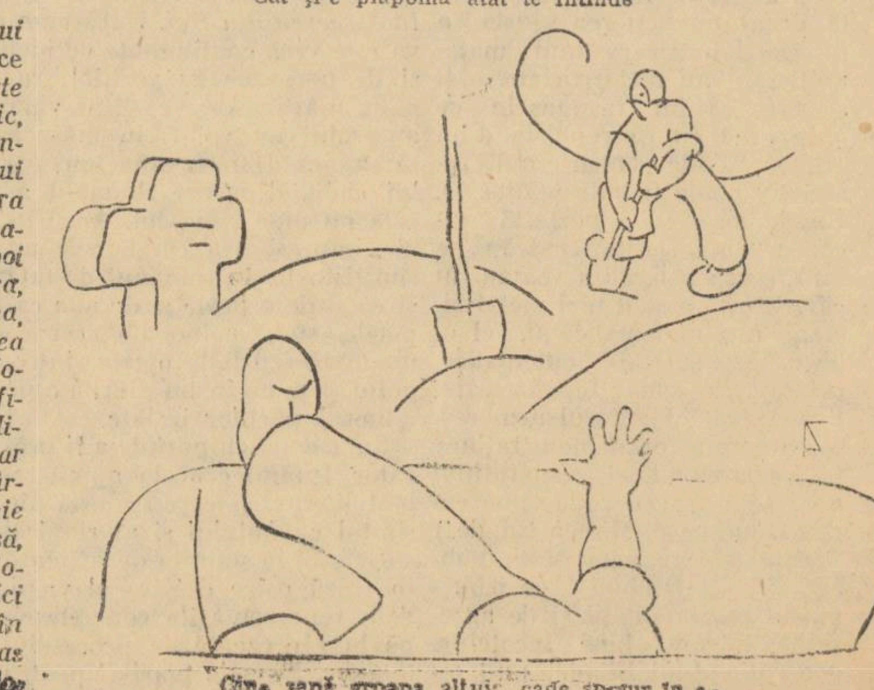
Scânteia: *No. 16 (Noembrie).*
Pământul: *No. 114 (Noembrie).*
Tineretul: *No. 2 (Noembrie).*
Caradașca: *(Noembrie).*
Rânduri: *(Noembrie).*
Drum: *No. 9 (Noembrie).*
Gazeta Femeii: *No. 31-32 (Noembrie).*
Informații Comerciale: *No. 195—196 (Noembrie).*
Pământul: *No. 115-116 (Decembrie).*
Gazeta Românească: *No. 1 (Noembrie).*
Cuvântul Invățătorilor: *No. 2 (Noembrie).*
Curentul Fălticeneant: *No. 37—38 (Noembrie).*

Meșteșugul e brățară de aur

Cât ți-e plapoma atât te întinde

Cine sapă groapa altuia, cade singur în ea

Anișoara să fure. Prin urmare el găsește îndreptățită acțiunea relicioasă a geniului, în vederea liberei lui manifestări. Mama lui Petru, d-na de familie bună, sărăcită, umilită și alcoolizată e și ea o rudă a eroilor dostoiewskieni, precum este Nora, desfrânata, care iubește pe Petru și-l urmărește cu mila ei, în ciuda sarcasmelor aristocratice ale d-nei Anicet. Firește, nu e vorba de vero imitație, de vreun sentiment neplăcut de contaminație literară. Preocuparea profund creștină lipsește la d. Eliade. Petru e un ambițios crunt, un artist care visează cu turbare gloria și ieșirea din mizerie.

Un alt fir de împletitură ni-l dă grupul Mitică Gheorghiu-Marcella-Jean Ciutaru. Sportivul Mitică iubește pe facila actriță Marcella, care însă se lasă sedusă de ieftinul cuceritor Jean Ciutaru. Mitică, sub aspectul aspru, e un sensitiv și un timid. Intâmplarea îl rănește, dar apoi se răzbună. In tren, în drum spre Viena, prinde pe Marcella și o rușinează în „toaletă". Alexandru este eroul altui plan. O fată s'a sinucis din pricina lui. El e un egoist al independenței și are frică de căsătorie. In urma unui pariu, se logodește cu întâia fată întâlnită în cale, care se întâmplă a fi o fată de treabă. Insă hotărîrea nu ține și Alexandru jignește și pe această victimă a egoismului său viril, prin ruperea logodnei. Romanul se închide fără a rezolva drama lor. Scriitorul Dragu este dimpotrivă un afectuos al familiei și un suflet delicat, rău ascuns sub un cinism superficial de paradoxe. El iubește pe logodnica amăgită și vreo urmare va înfăptui poate o apropiere între ei. Profesorul Dumitrașcu, de altă parte, e idealistul căzut la provincie și căsătorit. El meditează un roman de mare temeiu, înconjurat de toate grijile și afecțiile familiare, care totuș îl turbură. Scrierea lui e puerilă, încât d. Mircea Eliade a voit a simboliza în el visătorul marei existențe de artist în luptă cu mizeria vieții zilnice, pe care idealismul însuș îl împiedică să vadă adevăratul dramatism al vieții. Alte multe personagii roiesc în jurul acestora.

E un roman, precum vedeți, cu tendințe monumentale, care dacă va fi continuat, oricât e de supărătoare tratarea ciclică, va putea să atingă o frumoasă masivitate. Anume mișcări sufletești, cum ar fi dorința la femee și gelozia, sunt prinse de autor cu îndemânare. Soții Lecca sunt bine conturați, bărbatul abstras și de o mare nobleță sufletească, femeea concupiscentă, sărită și rea. D. Eliade nu stă însă pe anume linii simple, nu documentează suficient fiecare erou, ocupat cum este de a alerga de la unul la altul. Totuș impresia generală este a unei mari vitalități, a unei autenticități indiscutabile a eroilor, oricât faptele lor sunt uneori cam senzaționale, ca logodna extemporală a lui Alexandru. E o autenticitate nu de ordin verist, ci moral și progresul d-lui Mircea Eliade stă tocmai în această finalizare a conștiinței eroilor săi. Desigur că frecvența reprezentărilor lascive, uneori de tot puerile, strică seriozității operei, satisfăcând ieftin pe cititorul comun. Toate aceste cusururi cad însă în umbră în fața valorii excepționale a episodului central, care după mine este moartea d-nei Anicet. Deplina justificare a acestui desnodământ, printr'un exemplu de familie (un fiu se omorîse), prin mizerie și mândrie rănită, este mișcătoare, mai mult, zguduitoare. Romanul lui Petru și al mamei sale este un moment de profundă creațiune și ar trebui să citesc încă odată cartea spre a-mi da seama dacă meritul rămâne numai parțial sau se răsfrânge asupra întregii cărți. Oricum, acela care poate intui o situație morală atât de elementară și de dramatică și a o hrăni cu cea mai autentică țesătură psihologică este un stăpânitor al talentului celui mai viguros, dela care putem aștepta capodopere.

G. CALINESCU

26 libro biblioteca
împrumută convenabil ultimele noutăți literare, române, franceze și germane

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIA" SIBIIU

12 pagini, Număr special de Crăciun Lei 7.--

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 785
Duminică 22 Decembrie 1935

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888–1897 / CONST MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

7 Lei Exemplarul în țară
14 Lei Exemplarul în străinătate

Gânduri de Sărbători...

15 Decembrie...

Aranjam acest număr, acasă, în birou — când convoiuri după convoiuri de extremiști de dreapta treceau pe stradă, pe sub ferestre, spre un local de întrunire din apropiere. Strigau ceva, huiduiau și fluerau.

M'am uitat afară. Era „fundul" societății — împestrițat cu studenți și cu elevi în uniformă..

Trecea tineretul care se ridică — aplecat (chipurile!) spre studiu și literatură, tineretul căruia i se adresează în primul rând vitrina și chioșcul cu publicații periodice.

Cunoaștem din scris și din auzite trecutul generos al tineretului de aiuri și dela noi — din alte timpuri.

Și nu-i nevoe să ne urcăm spre vremuri depărtate. E destul să ne gândim la tineretul socialist, la tineretul poporanist...

Era în tinerime o caldă dragoste de carte — și nu numai pentru literatură, dar și pentru știință, în special pentru economie politică, filozofie, istorie...

Tineretul era încălzit de idei generoase, de un idealism — care cuprindea pe toți cei ce muncesc și sufăr de aici, cași de peste hotare.

Cu gândul la acest fel de tineret, redactăm revista noastră, alegând pentru fiecare număr bucăți care să se adreseze nu numai minții, dar și sufletului.

Dăm o deosebită atenție literaturii rusești și engleze — tocmai fiindcă acolo găsim mai multă umanitate.

Nu se produce nici o manifestație spirituală generoasă — fără ca ea să nu fie consemnată în paginile acestei reviste.

Informația e redată, obiectiv, din toate părțile. Interpretarea însă se face sub acelaș unghiu al dragostei de om.

Și acum — în ajunul sărbătorilor — alcătuim un nou număr literar de revistă pentru credincioși și necredincioși, un colț de odihnă siritua!ă și de distracție, pentru oameni preocupați și necăjiți în cursul anului...

Și iată că tocmai aceia cărora ne adresam — elevi și studenți — treceau cu figuri crunte, cu gura strâmbată de-un strigăt de ură, lovind cu pumnii în fața fete ca surorile lor, femei ca mamele lor, bătrâni ca părinții lor...

După această ispravă, tinerii au venit acasă — și au povestit în familie despre actele de bravură săvârșite de dânșii...

Iar peste câteva zile aceste familii de creștini se vor duce la biserică, vor îngenunchia în fața icoanelor și vor rămânea cu privirile fixe în ochii Maicii Domnului.

Ce vor ceti ei acolo? Nu vor găsi o mustrare?

Capul plecat înlături, pe cruce, al lui Isus — nu spune nimic credincioșilor dela picioarele lui?

De-afară veneau urlete ca din caverne.

Și noi alegeam pagină cu pagină, manuscrise și corecturi — pentru formarea unui număr festiv, sol de bunătate în casele tuturora.

Și ne gândeam la grăuntele de aur din inima păcătoșilor lui Dostoievski — sperând că, odată, vom vedea o privire senină și în ochii întunecați de ură ai tineretului nostru.

M. SEVASTOS

Nina Arbore — Madona

Colind amar

Leroi-ler și iar leroi
A 'nflorit în vis pridvorul,
Și-au plecat cu plugușorul,
Copilași flămânzi și goi...

Drum îngust și rupt în două...
Trec tăcuți, cu anii seci,
Unor oameni mici și reci
Să le ducă veste nouă.

La ferestre frunți bătrâne
Strâng în pleoape glod de nea.
Și se roagă câte-o stea,
Pentru ziua cea de mâne

Arde satul strâns de ger
Și mirosul de tămâe,
Ca un suflet tânăr sue
Pân' la margine de cer...

Urcă doar un glas, ușor.
E o rugă pământeană.
A pornit Isus pe-o geană,
Ca un sfânt colindător...

CONSTANTIN SALCIA

Crăciun cu bucurii *

de Otilia Cazimir

Părintele Veniamin

Părintele Veniamin pornește cu Ajunul cu noaptea 'n cap. Mic și înfoiat în antereie, intră prin ogrăzi izbind porțile cu umărul, măturând omătul cu patrafirul coclit și împrăștiind pe nas și pe gură abur gros, de parcă și barba și pletele albe i-se risipesc în ger. In urma lui, dascălul Petrache calcă măruntel, privind în pământ și tipărind omătul, ca și cum n'ar avea altă treabă decât să astupe urmele lăsate de bocancii potcoviți ai părintelui.

Acuși trebuie să ajungă și la noi. Au început să latre ca la urs, cânii din vecini.

Pe cerdac așteaptă, spăsiți, copiii cei mari. Icuță are în ochii lui albaștri toată bucuria nouă a vacanței și nasturii tunicuței de licean sclipesc a sărbătoare. Lângă el se frământă pe loc Margareta, — „ghiavolul", cum a botezat-o a doua oară, cu nume alintat și păgân, părintele Veniamin.

Margareta e năltuță, slabă și neagră. Are mânile prea lungi și ochii vineți și fără astâmpăr. Ca totdeauna, îmbrăcămintea ei e neisprăvită. Și-a rătăcit pe nu știu unde gulerașul dela rochie și și-a pieptănat numai una din cele două codițe galbene din care-și face câte-un culbec la fiecare ureche.

In casă, la geamul aburit, aștept eu, cu inima bătând repede sub rochița nouă.

— Vine!

Șterg sticla cu batistuța curată, să văd. Și inima pornește și mai iute, cu o grabă neliniștită, cu o bucurie care doare puțin.

— Nașterea ta, Hristoase, Dumnezeul nostru...

Părintele Veniamin s'a închinat la icoane, mi-a vârît sub nas mâna albăstrie și rece care miroase a tutun, și acum adulmecă, cu nasul lui ascuțit, aerul călduț din odaie.

— Pui rămășag c'ai făcut și cu fisticuri, cucoană Catia!

— Am făcut oleacă, anume pentru sfinția-ta, că știu că-ți plac... răspunde mama, ferindu-și zâmbetul.

Ca 'n fiecare an, părintele Veniamin blagoslovește și gustă „turtele". Gustă câte o farfurie întreagă din fiecare fel, risipind pe patrafir fărămituri străvezii, nucă pisată și mărgele de sirop. După ce blagoslovește și vinul, gustându-l cu răbdare și cu socoteală, se ridică, urnindu-se cu greu de lângă sobă, și-și cercetează catarama curelei, lărgind-o puțintel. Se face liniște. Toată lumea știe ce-o să se întâmple. Dascălul Petrache își duce din vreme mâna la gură.

— Și de Sfântu' Ioan, cucoană Catia, nu uita să trimeți la biserică o colivioară, de sufletul lui conu' Ionică, Dumnezeu să-l ierte...

— Părinte, răspunde mama, domol, — iar ai uitat: pe tata îl chema Alexandru, nu Ioan...

Părintele își înalță încet, cu mirare, pămătufurile cenușii ale sprincenelor. Pe urmă se luminează:

— Că bine zici, taică! Conu' Ionică era socrul lui conu' Vasilică Bogdan... Mai uit și eu... Dă, bătrânețele!

Părintele Veniamin s'a dus să vestească nașterea lui Hristos și să blagoslovească la fiecare casă turtele și vinul. In urma lui, a început să ningă. Sus în cer, dincolo de văzduhul de câlți, îngeri, măruntei și harnici taie cu forfecuțe de argint foi subțiri de turte pentru ziua cea mare, — și fărămiturile albe cad peste ograda noastră, încet, ostenite, că vin de departe...

Moaca

Prin ninsoarea asta cuvioasă, de sărbătoare, sosește oaspete străin. Nu-i Moș-Crăciun, dar aduce daruri. Il chiamă Panaite Havrici. Poartă cojocel cu față roșie, căciulă mițoasă și cizme scurte cu carâmbul răsfrânt. Tata i-a întins mâna, i-a zis „bade Panaite" și l-a poftit în casă. Omul și-a netezit cu amândouă mânile pletele lungi, despărțite cu cărare la mijloc, s'a închinat cu smerenie la icoane și a vorbit rar:

— Sărut mâna, duducuță, și-ți foarte mulțămesc pentru cinste, cucoane Iorgule. Dară eu n'am când zăbovi. Am venit la Eș de mi am luat feciorul de la seminar. Am stat de vorbă cu părintele director, ș'am aflat că Gheorghieș al meu are purtări frumoase. De asta mă vedeți acuma cu inima ușoară. Pe fecior l-am mânat deadreptul la gară cu buclucurile lui, iară eu am venit să vă aduc niște lucrușoare de la cucoana Casandra, bunica dumneavoastră. Și pe urmă oiu grăbi și eu la gară, să nu prăpădim **trinu**, s'apuce Gheorghieș desară coindele 'n sat.

Omul s'a aplecat deasupra traistei pe care-o așezase cu grijă lângă ușă.

— Ce face bunicuța? întreabă mama, cu glas schimbat, micșorat și dulce.

— Apoi, îi sănătoasă... nu ma' cât nu vede. Da'de-astâmpărat, tot n'o lasă inima să se astâmpere, și somnul nu se prinde de dumneaei... Și mi-o spus să păzesc ca pe mare lucru cutia asta, că-i pentru duduița cea mititică. Ci că să nu se sfarme **moaca** dinnuntru...

Singură în odaie, am desfăcut cutia. Lăcrița de carton e învălită în jurnale multe, și peste fiecare jurnal e legată cu altă sfoară înodată cu străşnicie. Ridic capacul cu vicleană zăbavă, ca să-mi prelungesc emoția vinovată a așteptării. Pe-o salteluță albastră doarme, cu ochii închiși o păpușă de porțelan. Obrazul, cu zâmbetul abia înmugurit, e așa de alb, încât păpușa pare bolnavă. O strig încetișor, să n'o sperii:

—Moaca...

Păpușa s'a ridicat în picioare și-a deschis ochii. Ne uităm una la alta râzând stângaci și dulce, cum fac fetele mici când se văd întâia oară. Moaca are ochii verzi ca frunzișoarele de măgheran. Mi-a arătat costumul ei tirolez, pestelcuța brodată, pălăria cu pană de cucoș și ciuboțelele cu șnur. Mi-a arătat și rufăria, de la care nu lipsește nici un bumb. Ii arăt și eu rochia mea cea nouă și pantofii pe care-o să-i încalț mâne. In punga de mușama trecută cu cureluşă peste umărul păpușii, descopăr un ban de aur. Moaca-mi spune că mi l-a trimis bunicuța. Știam asta și fără să mi-o spue ea.

Ne ghemuim amândouă în fundul canapelei și vorbim despre bătrâna.

Bunicuța mi-e străbunică. Bunica a murit tânără încă, dreaptă și frumoasă. La moartea ei, bătrâna a orbit. Trăește acum singură în casa pustie de la țară. E mititică, adusă puțintel din spate. Iar obrazul alb și ochii morți care-și lunecă privirea pe deasupra lucrurilor, o fac să pară artificială, — ca o păpușă de porțe-

Continuarea în pag. II-a

lan care-ar fi îmbătrânit. Poartă, de când o știu, o rochie de rips verde, cu jacheta tăiată în clini mulți și tivită cu catifeluțe negre, încrețite în „ruche", în gât și la mâneci. Fusta, creață și rigidă, lungă drept până 'n pământ, pare c'o ține în picioare cu sila. Iar peste părul alb, ușor ruginit, poartă o dantelă neagră în trei colțuri.

In fiecare vară ne ducem s'o vedem. Când aude trăsura, bunica iese în capul scărilor și ne întâmpină cu brațele întinse. Ne pipăie obrazul cu degetele subțiri și uscate de hârtie, ca să ne „vadă".

— Aista-i Icuță... s'o mai îngrășat. Asta-i Mărgărinta... o mai crescut. Asta-i mititica...

Și ne apropie pe rând de polcuța ei verde care miroase a paciuli — și sub care nu se mai simte bătaia inimii bătrâne...

O întreb pe Moaca:

— Tot așa râde bunicuța, mărunțel-mărunțel?

— Tot așa... răspunde Moaca, cu zâmbetul.

— Și tot așa de bune plăcinte cu poale 'n brâu face baba Laia?

— Tot...

A murit Moaca!

Toată lumea s'a dus de-acasă. Am rămas cu Tasia și cu Moaca. Femeea a ferecat poarta, a încuiat ușile și a stâns luminile. Odaia mea dă cu ferestrele 'n livadă. Rar răzbate până la noi svon de colindă.

— Tasio, spune-ne o poveste, mie și Moacăi...

— Că de povești îmi arde mie, după ce-am frecat podelele în toată casa!

E liniște.

Lângă mine, îmbrăcată cu cămașă de noapte nouă, Moaca doarme. Pe-un scăueș în fața focului, Tasia ronțăie semințe de floarea soarelui. Rumeneala flacărilor îi joacă pe obraz, — parcă râde. Dar ochii cu albastrul decolorat, de lipovancă, privesc încremenit și aspru, ca într'o întunecime.

Moti, pisoiul cenușiu și gros, toarce cu întreruperi pe perna lui de lângă sobă: ține isonul unui cântec pe care mi-l cânt singură în gând.

In bătaia focului, odaia crește, se micșorează, iar crește... Lucrurile sunt când departe, când aproape de le pot atinge cu mâna. Oare cum adoarme omul, când adoarme?...

Mă trezesc, târziu. Tasia e tot la foc. A isprăvit semințele. Odaia a încremenit, albă. A nins pe covor? Luna și-a lipit obrazul rece de geam și se uită prin perdele la Moaca. Acopăr cu mâna ochii păpușii: când li se uită luna 'n față, copiii visează urît... Și eu nu știu nici un descântec de deochiu!

Dimineață cenușie de Crăciun...

Moaca nu mai este lângă mine. Moaca nu mai este nicăeri. Jos, pe scânduri trupul de chembrică întinde spre mine, din gulerașul cămășii, o sârmă de aramă cu cârlig. Imprejur, cioburi ascuțite de porțelan. De sub pat și de lângă piciorul mesei, culeg în palmă, plângând mărgelele verzi ale ochilor.

— A murit Moaca!

Ochii Moacăi sunt reci. Dar privirea lor despărechiată păstrează încă ceva din sufletul dulce al fetiței de porțelan. Și-i strâng în palme — să-i mai încălzesc odată.

OTILIA CAZIMIR

* Din „Casa dela poartă".

PRIN TRIBUNAL

Sala pașilor pierduți

In copilărie, când imaginația spera în miracol ca într'o realitate superioară care într'o bună zi se va lăsa trăită, cuvintele apropiate neașteptat în expresia „Sala Pașilor Pierduți" stârneau pentru mine vedenii de basm. Imi închipuiam o vastă întindere cu pardoseа plastică, unde pașii — ca pe o suprafață înzăpezită — lăsau urme perechi ce se pierdeau, micșorate, în nesfârșit.

Când mai târziu am văzut-o aevea, închipuirea dezamăgită, s'a zgribulit în colțișorul sufletesc, unde zăceau de muit toate celelalte feerii ale copilăriei.

Inaintea prânzului, Sala Pașilor Pierduți — încăpere de proporții mărețe și de atmosferă sordidă — e înghețată într'o tăcere funerară. La mijlocul ei, faimoasa „Statue" în redingotă de marmură, cu brațul întins spre poarta principală, face gestul inutil de a izgoni neantul.

Incadrat în galeria culoarelor dela etaj, un ceas electric își amuțește bătaia, strecurând timpul pe furiș. Când arătătoarele lui se încalecă spre soarele în nămiez, încep să răsune pașii. Primii, singurateci și imenși, sparg tăcerea în cioburi răsunătoare. Apoi, de pretutindeni, drumurile orașului aduc alți și alții, amestecându-i în rezonanța prelungită ca de o pedală. Zgomotul adăugat la zgomot, ia proporțiile vuetului îngrozitor al răsturnărilor geologice.

Câteva ore în șir, Sala Pașilor Pierduți desfășoară privelişti de pandemoniu. O lume de schilozi sufletești, chinuită de cancere morale, de lepre psihice, nădăjduește alinare și leac în rețeta miraculoasă a unui text de lege. Aci se întâlnesc din nou, după ultima ceartă, dușmăniile de moarte: proprietarul și chiriașul, soții în divorț, cămătarul cu datornicul, călăul și victima. Printre ei circulă împăciuitori, avocați, cu servieta umilită pe șold, ca o tumoare viscerală exteriorizată. Câteva obișnuite ale Tribunalului, preling printre gene văpsite mercantile ochiade profesionale.

Toată această mulțime cu pasiuni scăpate din frâu, mânată par'că de un demon, se învârtește în cerc, la poalele „Statuii", prelungind aci, certurile începute aiurea. Nervii desgoliți urlă; sufletele se zvârcolesc, sfâșiate; privirile piezișe, poartă pumnale în vârf...

In fumul gros de țigare încremenit opac, Sala Pașilor Pierduți trezește o viziune dantescă. Deasupra capetelor înebunite, gestul „Statuii" pare să dea un ordin. Te aștepți, din clipă în clipă, ca o armată de diavoli cu rânjete roșii, învăluită în aburi de pucioasă, să aducă în pripă cazanele cu smoală topită și, asmuțind văpăile, să mistuie toate aceste patimi răscolite zadarnic.

VLADIMIR DIACONU

PIC-NIC
APERITIV
GUSTARE DE PEȘTE
PIC-NIC
APERITIV · GUSTARE DE PEȘTE
Produs excelent al celei mai vechi și reputate fabrici de conserve alimentare din țară!
BĂCANUL D-V. VINDE PIC-NIC

■ *Va reapărea la Paris revista literară* Falanga *(La Phalange) sub direcțiunea lui Jean Royère. Noua Falangă, ca și cea veche, se va ocupa aproape numai de poeți și de poezie. Dar mai ales va constitui un adevărat bastion de cultură latină.* Falanga *va întreprinde o intensă colaborare spirituală a Franței cu toate celelalte popoare latine.*

■ *Printre romanele și cărțile apărute în ultima vreme, se găsesc foarte puține volume închinate marilor probleme ale vieții. Editura Cugetarea, a scos o extrem de importantă lucrare, sub titlul „Cum să ne hrănim", datorită unui excelent cunoscător al problemelor științifice, Doctorul* Emanoil Dragu.

Cărți, reviste, note muzicale, mărci și monezi vechi — la „Cetatea Antică", Cal. Văcărești 58, București.

Actualități Științifice

„Casa minunilor"

Cu prilejul celei de-a 18-a aniversări a revoluției bolșevice s'a inaugurat la Leningrad un muzeu special care își propune să înfățișeze „minunile" științei sub o formă atrăgătoare și la îndemâna marelui public.

Muzeul, organizat de o serie de savanți sovietici, cuprinde mai multe secțiuni, fiecare din ele fiind consacrată unui anumit domeniu al științei.

Secțiunea științelor naturale se adresează în special copiilor și tineretului. Secția astronomică posedă un mic planetarium. Cu ajutorul unei instalații speciale, avem posibilitatea să determinăm ora răsăritului și apusului soarelui la Leningrad, în orice zi a anului. In aceeaș secțiune este expusă și o enormă machetă, înfățișând un peisaj lunar, un model de rachetă destinată călătoriilor interplanetare. Un aparat special, acționat printr'un mecanism de orologerie, ne arată ora exactă în șase puncte ale globului și tot deodată, prin apăsarea unei frâne, vizitatorul poate admira și peisagiile din ținuturile respective.

In secția de geografie există o instalație electrică, care desfășoară în fața spectatorului viziuni panoramice din diferitele ținuturi ale lumii. Fiecare are astfel prilejul să facă ocolul lumii cu Magellan, să străbată Asia cu Marco Pollo și să pătrundă în munții stâncoși ai Abisiniei.

La fiece pas, te așteaptă o nouă „minune": ici un automat, capabil să ghicească numele scriitorului la care se gândește vizitatorul, colo un ceai clocotind, care curge dintr'o sticlă înfășurată în ghiață ș. a. m. d.

Toate secțiunile „Casei minunilor" sunt amenajate cu mult gust. Sala jocurilor de lumină și culori, unde se găsesc mai multe fântâni luminoase, este de un efect remarcabil.

Inima artificială

Medicul vienez, doctorul Rudolf Eisenmenger a construit un dispozitiv care sporește într'o măsură considerabilă activitatea inimii și a plămânului.

Acest aparat, denumit „inima artificială", a dat rezultate excelente în special în cazul încercărilor de „reînviere", după comele datorite crizelor grave cardiace.

Redus la forțele esențiale, dispozitivul constă dintr'o pompă aspiratoare - respingătoare, fixată pe pântece. In ilustrație: dr. Eisenmerger, făcând o demonstrație asupra unui pacient.

Inima artificială

Hârtie de aluminiu

Hârtiile folosite astăzi pentru împachetarea diferitelor produse alimentare se împart în patru categorii: 1) neimpermeabile, 2) impermeabilizate, 3) transparente, 4) metalice.

Hârtia impermeabilă prezintă avantajul că ferește conținutul de influența aerului și a umezelii. In acest scop se folosește mai ales hârtia parafinată, fiind o materie incoloră, inodoră și insolubilă în cele mai multe lichide alimentare. In plus, nu e otrăvitoare, nici scumpă. Totuși, această hârtie are neajunsul că produce o senzație neplăcută de grăsime la pipăit și e prea sensibilă la căldură.

In ceeace privește hârtiile transparente, alcătuite din foițe de celuloză, viscoză sau alte materii asemănătoare, pot fi incolore sau vopsite, după dorință. Din cauza elasticității lor naturale nu sunt destul de comode pentru împachetat, întrucât nu-și mențin forma. Deasemenea, nu sunt perfect etanșe pentru apă.

In sfârșit, hârtiile metalice se confecționează din cositor și aluminiu. Cele din aluminiu prezintă marele avantaj de a fi ușoare, inalterabile, izolatoare pentru căldură și de o înfățișare atrăgătoare.

Diagnoza ochilor în slujba poliției

O serie de specialiști englezi au reușit de curând să pună la punct o nouă metodă pentru o identificare sigură a infractorilor, metodă care, alături de fișele dactiloscopice, e destinată să ușureze cercetările polițienești. E vorba de structura amănunțită a interiorului ochiului, care fotografiată, reprezintă un document strict individual, lesne de recunoscut.

Importanța acestei descoperiri va fi mai ușor înțeleasă, dacă ținem seama de faptul că în timpul din urmă numeroși infractori — în special gangsterii americani — reușesc să evite orice urmă de amprente digitale, fie lucrând cu mănuși, fie modificând aceste amprente direct la degete prin anumite mijloace adecvate.

Or, noua metodă inaugurată de poliția britanică, prin care se fotografiază retina ochiului, face imposibilă o asemenea mistificare.

Fizicianul și fiziologul german Helmholz a avut cel dintâi ideea de a înfățișa interiorul ochiului uman, inventând în acest scop pe la mijlocul veacului trecut o oglindă specială. Se poate spune astfel că Helmholtz a fost primul om care a „văzut" o retină vie.

Aparatul, denumit „oftalmoscop", constă în principiu dintr'o oglindă concavă, care proectează prin pupila ochiului, un fascicol de lumină, fiind prevăzut în mijloc cu o mică deschidere, pe unde se poate privi retina astfel luminată.

Instrumentul acesta, grație numeroaselor perfecționări ulterioare, ne permite astăzi să fotografiem cu ușurință retina cu întreaga ei rețea de arteriole. Direcția și lungimea acestor mici artere, ca și natura și poziția acestor ramificațiuni, sunt măsurate cu preciziune și înscrise în arhivele polițienești.

Apa mișcă automobilele?

Un inginer american a brevetat un procedeu, cu ajutorul căruia se poate acționa un automobil cu apă în locul benzinei.

Apa este descompusă pe cale electrolitică în oxigen și hidrogen, iar aceste gaze, aduse apoi la motor dau naștere unei explozii.

Sub această formă însă, știrea necesită anumite rezerve. Chestiunea nu este atât de simplă, pe cât pare la prima vedere.

Intr'adevăr, pentru a descompune apa pe cale electrolitică, avem nevoie de o sursă de curent în interiorul mașinei. Cu alte cuvinte, trebue să transportăm o baterie de acumulatori în mașină. Și apoi, este absolut neeconomic să folosim energia motrice obținută pe această cale atât de ocolită. Din moment ce transportăm acumulatori în automobil, este preferabil să utilizăm direct electromotoare pentru acționarea vehiculului.

ING. I. S.

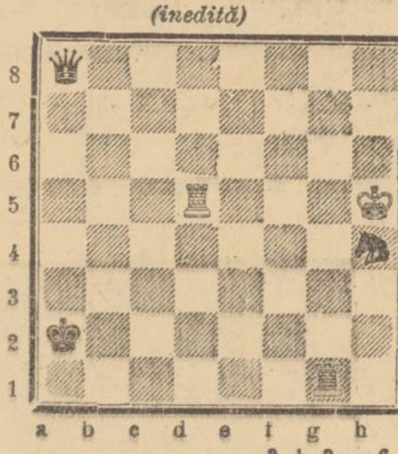
NOU!
UN ELEGANT VOLUM LEI 80
EDITURA „ADEVERUL"
CEREȚI LA TOATE LIBRĂRIILE
Bălăuca
noul roman al scriitorului
E. LOVINESCU
Pagini care cuprind dragostea lui Eminescu pentru Veronica Micle. Singura mare pasiune a vieții nemuritorului poet.

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București I*

PROBLEMA No. 956

de **E. Dragone**, — *I. G. Duca* *(inedită)*

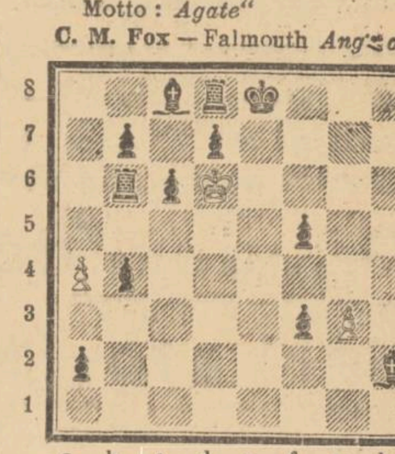

3 + 3 = 6

Maximal invers 3 ‡

PROBLEMA No. 792

PREMIUL II.
Motto: *Agate"*
C. M. Fox — Falmouth *Anglia*

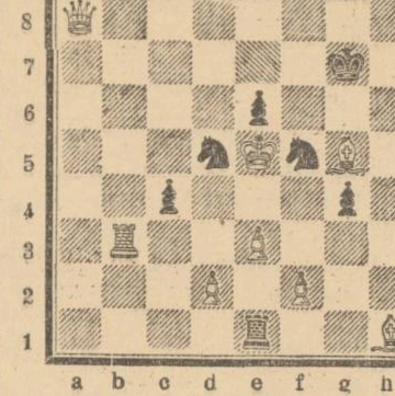
3 + 12 = 15

Mat maximal invers în 8 mutări

Soluția: 1. Ré5, d5; 2. Rf4, Né6; 3. R×f3, Ta8; 4. Rf4, T×a4; 5 Ré5, Ta8; 6. Rd6, Ta3; 7. Rc7, T×g3; 8. Rb8, Ta3 mat!!

PROBLEMA No. 927

— Mențiunea onorabilă a IV-a —
Motto: *„Sky Flight*
C. M. Fox — Falmouth *(Anglia)*

8 + 5 = 13

Mat ajutor invers în 2 mutări

Soluția: 1. Né7, Cd×é3; 2. Tb7, Cg2 mat.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

C. M. FOX

Unul din cei mai mari problemiști ai lumii, șahistul englez C. M. Fox a încetat din viață la Falmouth (Anglia), orașul său natal, la sfârșitul lunii Noembrie. C. M. Fox a fost dela înființarea rubricii noastre un devotat colaborator, onorându-ne cu diverse și admirabile probleme, soluții și articole cu caracter șahist.

La concursul nsotru internațional de probleme „In memoriam W. Pauly", regretatul problemist, care a fost unul din prietenii mai intimi ai lui Pauly, ne-a trims 17 probleme de-o valoare excepțională, dintre cari multe au fost clasificate printre primele una din ele luând chiar un premiu.

C. M. Fox era în colaborare permanentă cu actualul cel mai mare problemist al lumii, T. R. Dawson, — și el amic și admirator al lui Pauly. Acești doi problemiști englezi trimeteau probleme împreună la toate concursurile internaționale, examinându-și reciproc lucrările, care astfel căpătau o formă perfectă.

In Martie 1935, când s'a împlinit un an dela moartea neuitatului maestru W. Pauly, am scris tuturor prietenilor lui — mari problemiști — să ne trimeată articole și amintiri despre Pauly precum și eventuale probleme inedite ale marelui dispărut. In numerele închinate memoriei lui Pauly am publicat nenumărate colaborări din partea lui T. R. Dawson, E., J. Von den Berg, dr. L. Lazarus, etc. precum și probleme inedite de Pauly dela diferiți problemiști străini.

C. M. Fox ne-a răspuns că regretă că nu poate lua parte și el la comemorarea memoriei lui Pauly, deoarece suferă de angină pectorală, — care probabil l'a răpus.

Toți șahiștii din lume — toată problemistica mondială, deplâng încetarea din viață a acestui fruntaș al vieții șahiste contimporane iar noi avem durerea să pierdem un prieten devotat: un colaborator prețios.

*

C. M. Fox era specialist în problemele feerice, deaceea toate cele 17 probleme trimise la concursul nostru internațional sunt feerice.

Dintre ele 6 s'au clasificat:

1. La secția problemelor inverse a fost dotată cu laudă problema „Infantry Attak" — No. 917.

2. La secția problemelor maximale inverse C. M. Fox a repurtat un succes strălucit, luând premiul II cu problema „Agate" — No. 792. Tot la această secție a mai fost lăudată problema „Triangle" — No. 869.

3. La secția problemelor ajutoare inverse a obținut mențiunea IV problema „Sky flight" — No. 927.

Deasemeni — la aceeași secție — au fost dotate cu laude problemele „Anemone" — No. 816, și „X-Rays" — No. 934.

Pentru a evidenția valoarea problemelor acestui mare problemist, reproducem problemele „Agate" și „Sky flight".

Poșta redacției

Redăm mai jos lista manuscriselor nepublicabile — după inițialele autorilor:

Iași: *C. M.*
Timișoara: *Fl. N.*
Brașov: *V. S.*
Crângeni: *M. Gh.*
Focșani: *F. D.*
Ploești: *N. B.*
Predeal: *M. C.*
Călărași: *M. C.*
București: *G. N.; L. D.; D. R.; Paolina: A. Z.; A. M.; I. G.; J. I; M. A.; Th. B.; G. I. I. G.; Virg.; I. C.*
Climăuți: *I. P.*
Silistra: *I. P.*
Sighișoara: *A. Z. C.*

Următoarele manuscrise, de-asemeni nepublicabile, n'au indicații asupra adresei.
A. N.; C. S.; R. M. P.; Negruțaș Gh. C. D.

După succesul pe care-l cunoscu „Cântarea Cântărilor" în rândurile cărturarilor dela noi, editura Fundației regale prezintă azi publicului cetitor alte două volumașe cuprinzând „Elemente" (adică I. Texte din care au fost traduse Bibliile noastre bisericești. II. Biblia elinească a celor 72 de traducători, adică septuaginta. III. Originea și traducătorii septuagintei. IV. Dela Reformă încoace. V. Lupta confesională) și „Cartea lui Iov", poem de puternică și unitară architectură și capodoperă a literaturii universale prin adâncul ei substrat sufletesc și religios. Amândouă traducerile fiind datorite tot preoților V. Radu și G. Galaction.

un eveniment literar
a apărut volumul VII
în ajun
din marele roman
„in preajma revoluției" de
c. stere
400 pagini — lei 80
editura „adeverul" s. a. — bucurești

PĂPUȘA

Vagonul restaurant, aproape gol. Intr'un colț, la o masă, un general chipeș, cu figura deschisă de român neaoș, cu ochii ca cerul din tablourile lui Grigorescu, sta pe gânduri, cu bărbia rasă proaspăt pe o mână, privind afară frumusețea unei zile răcoroase de August, înviorată și de soarele spălat de o ploaie trecătoare și de sburdălnicia fără preget a acceleratului în goană.

Are și drumul de fier câteodată colțuri de odihnă pentru vis și poezie.

Sus, pe cer, o jumătate de lună, pălită de lumina zilei, albicioasă ca un nour, părea că așteaptă cu răbdare de filosof apusul soarelui, sigură pe strălucirea ei de mai târziu. Departe dealurile se pierdeau în ceață viorie ca în tablouri. Aproape, simțeai vântul cum aleargă ușuratec peste câmp, gâdilând cicoarea ca s'o facă să râdă și râsul ei să-ți meargă drept la inimă.

Lângă o stație necunoscută, ochii generalului putură să vadă, de pe terasamentul înalt al liniei ferate, jos în vale, ca într'o panoramă, o șosea dreaptă și singuratecă, pierzându-se în depărtări între două potecuțe, fiice mai mici, ce se țineau după mamă gătite cu rochițe de poala rândunicii și de mușețel. Iar în mijlocul ei ca o momâie vie un puiu de țăran, cu căciulă mare țărănească, întinzând mâinile în aerul liber, a sănătate și a fericire.

Generalul venea dela Mărășești. Fusese să ducă flori în mausoleul, unde avea un frate mai mic, rămas acolo în grămada anonimă și impunătoare de eroi, meniți pe vecie să sfințească trecutul și să apere de greșeli viitorul.

In vagon, încă doi clienți la două mese deosebite, unul gras, fără mustăți, chip de englez cu obrajii roșii ca burdufurile de brânză de Olanda, turna într'una dintr'o sticlă de Cointreau, pe care o golise pe jumătate. Celălalt, slab, lung și mustăcios ca un zugrav fără lucru ,mânca pe nerăsuflate, feluri peste feluri, ca să facă lumea să se mire și să se întrebe de ce nu s'o fi îngrășând.

Generalul își plimba liniștit ochii dela unul la altul, făcându-și socoteala buzunarului și întrebându-se dacă nu e mai cuminte să nu ia nimic și să aștepte să mănânce acasă.

O economie cât de mică, făcută zilnic cu o chibzuită stăpânire de sine aducea foloase nemărginite în gospodăria lui prea încărcată. Patru fete, din care două mari și două mici și un băiat cheltuitor și desmățat locotenent. Datorii care se întindeau ca pecinginea. Mai ales de una îi era groază. Se împrumutase, după sfaturile nevestei, dela moașa casei, o unguroaică sgârcită, care umbla cu amaneturile în batistă și se poftea singură la masă. Singură și cu drepturi. Și cum era lată și uriașă ca un american dela circ, ocupa totdeauna loc de doi și întingea fără sfială miezuri mari de pâine în farfuria dela mijloc.

Fetele aveau ordin să nu-i zică nimic și să îndure glumele ei sălcii.

Pentru cea mai mică, avea o vorbă neschimbată:

— Ce faci, soacră-meo?

De care făcea ea singură un haz nebun.

Cele mari erau pentru ea niște invariabile mirese, cărora trebuia să le sosească odată și odată ginerelul mult dorit. Avea un pântec atât de umflat, că mânile i se odihneau pe el ca pe un scaun.

Locotenentul nu sta la masă când o vedea. Nu s'ar fi putut stăpâni să n'o înfrunte.

Cel dintâi ban de prisos ce i-ar fi căzut în mână, generalul se gândea, că va fi bun să-i scape de datoria către această pacoste, care sta pe casa lui ca o pată pe o haină nouă.

Acasă, alături de nevastă și fete, îl aștepta și Coana Moașa. Par'că avusese presimțire să se gândească atât de mult la ea:

— Bine ai venit sănătos, dorobanțu maichii!

Și-l bătu pe obrajii obosiți de drum, cu o dragoste de mamă, care-i făcu rău.

A doua zi se deșteptă înaintea celorlalți și deschise fereastra care da spre grădină. O cracă de măr foșni prietenește sub mișcarea geamului.

Haosul Capitalei venea din depărtare ca un salut de viață nouă, care — parcă — atuncia se'nfiripa.

Ordonanța veni să-l anunțe că „domnu Vasile" așteaptă de mult în curte și vrea să-i spue numai câteva cuvinte, urgent.

Domnu Vasile era un pielar, cunoscut de mult timp în familie.

Făcuse pe vremuri armata sub comanda generalului, pe când acesta era deabea sublocotenent. Avea un nas turtit, vorbia gâfâind și fiindcă venea totdeauna cu bomboane și stafide în buzunar, copiii se uitau la el ca la un prun încărcat de roade într'un an bun și-l primeau cu drag.

Generalul îl pofti în birou și-i arătă un scaun, prietenește.

— Domnule Vasile, bine te-am găsit sănătos. Ce-ai făcut, frate alaltăeri cu Ministerul? Ți-a admis oferta?

Pe fruntea domnului Vasile alunecau broboane de nădușală. In zadar batista se silea să le oprească torentul. Gâfâiala se înteția cu fiecare vorbă nouă.

— Domnule General, Dumnezeu să vă dea sănătate. Ce-ați făcut Dvs. pentru mine și familia mea, nu puteau să-mi facă nici îngerii din cer.

Și se uită lung în tavan.

— Deaceea, poate nu e pentru obrazul meu să îndrăznesc, dar... vă rog frumos, Domnule General, să nu vă supărați. Că o fac cu inima curată și din cea mai mare dragoste pentru dv.

Apoi, scoțând din buzunarele largi ale sacoului lui de dril, prin care trecuse sudoarea, două pachete cu hârtii albastre, le puse pe măsuță și urmă:

— Am aici două sute de mii de lei... ce am câștigat peste milion. Sunt ale dv....

Dar generalul se ridică furios și se sprijini în mâini de o latură a biuroului:

— Domnule Vasile, dumneata mă insulți. Te rog să iei nu mai decât banii și să nu mai calci în casa mea, dacă n'ai știut s'o respecți așa cum trebuie.

Tot sângele i se urcase în obraji. Ochii i se împăinjeniseră ca după o noapte de chef. Se strecură apoi dealungul marginei mesei, alunecând ca un strigoi, se apropie de pielar, îi puse o mână pe umăr și-i zise:

— Ia-ți banii și șterge-o repede. Repede, ai înțeles? Și arată spre pachetele de pe masă, cu o mână hotărâtă, pornită dintr'o sinceră și nestrămutată poruncă.

Un sgomot de afară, îl făcu să se îndrepte spre fereastra deschisă. Fetițele se deșteptaseră și se jucau cu cercul. Ciripitul lor argintiu pătrundea prin jaluzelele strânse, ca un îndemn la liniște.

Domnu Vasile se jura în acest timp pe copilașii lui că n'a avut nici un gând rău, că n'are să spuie la nimeni, dând asigurări din toate puterile, că a făcut-o numai din dragoste curată și recunoștință pentru cel mai mare binefăcător al lui.

Generalul îl auzi ca prin vis. Muzica veselă de afară îi luase gândurile și i le dusese fără voie, departe, spre o zi mare din tinerețea lui, când îi trăiau părinții și nu știa de grija altora.

Ziua, când ieșise ofițer.

Bătrânul, fost la rândul lui tot militar, l-a sărutat plângând și i-a încălzit obrazul cu un potop de lacrimi părintești.

Atât i-a zis:

— Ascultă, băiete, un singur sfat: Să fii cinstit. Și mai cu seamă, să nu te ispitească niciodată banul. Auzi tu? Banul....

Și îndemnul părintesc a rămas sfânt și neatins până în ziua aceea. Și va fi și deacum încolo, firește, cu toate polițele care amenințau să-i vândă, lucrurile din casă, cu toată moașa care întingea la masă cu dumicaturi mari în sos, cu toată vremea grea care-l făcea să se uite cu jind cum oamenii pot să mănânce și să bea nestânjeniți în vagon-restaurant; cu toată apropierea pensiei care amenință să-l transforme în curând într'un biet creștin nebăgat în seamă. Aici un gând îi fulgeră prin minte: Fetele.... Patru ființe slabe, fără sprijin, fără o lăscae. Și nici — cel puțin — una, frumoasă. Nici — cel puțin — una, cu vreun talent. Ofițerii se fereau cu o tactică, vrednică de admirat, ocolindu-l...

Când întoarse capul, pielarul plecase.

Prin crăpăturile dintre jaluzele, generalul zări fetele jucându-se cu cercul. Pașii lor mărunți, nu erau însă liberi: Se împiedicau mereu de rupturile din talpă. Un pantof al Lenuței — căscase botul mare cât o gură de crocodil și ciorapul găurit se vedea, abia ascunzând degetele.

Tatăl și-aduse aminte că-i făgăduise o păpușe scumpă. In ziua aceea era cel din urmă termen, când trebuia neapărat să se ție de cuvânt.

Un bilanț scurt se închegă deodată pornind să-i lumineze mintea ca un far dătător de speranțe. Și-i șopti cu glas de contabil:

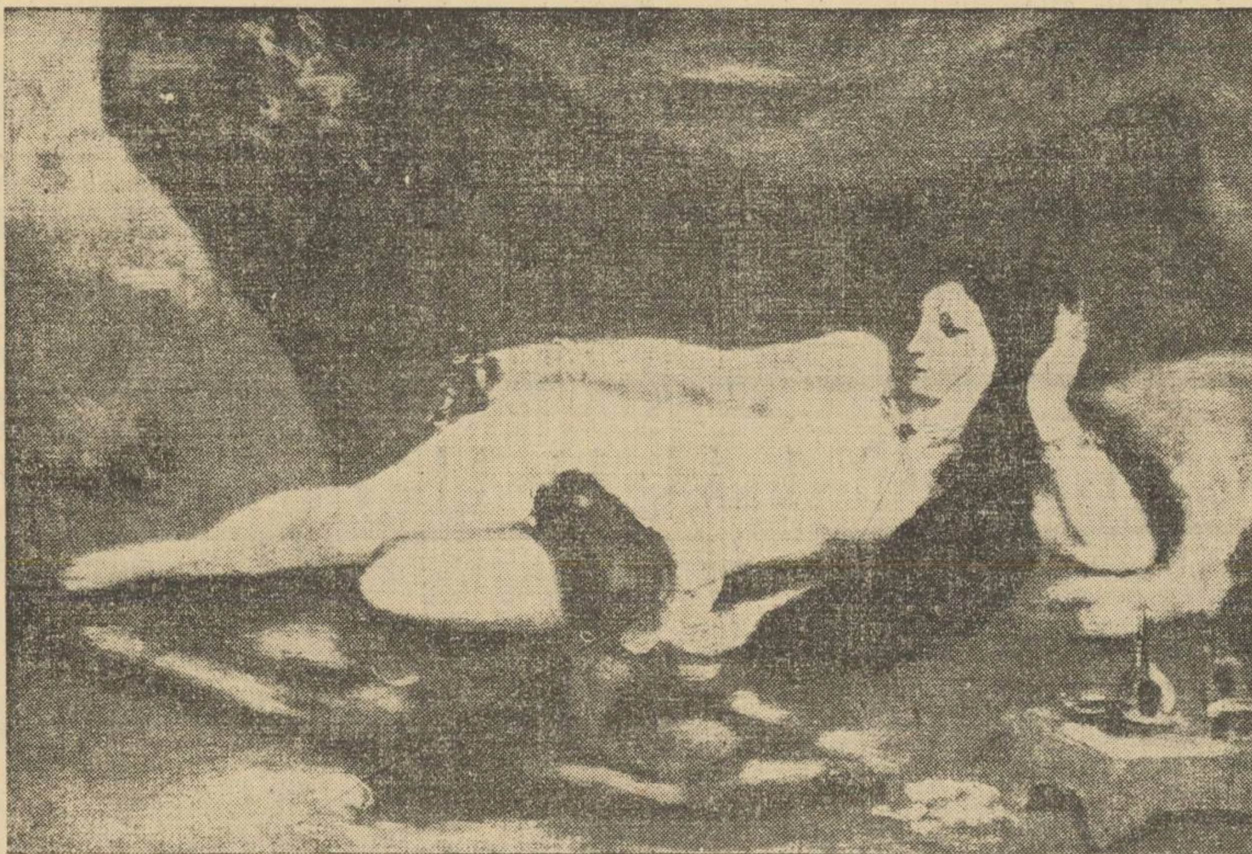
— Dintr'un singur condei, achiți trei polițe, scapi de moașe, faci trusou fetelor mai mari și iei pantofi și păpuși pentru cele mici....

Și-apoi... asta nu se chiamă mită. E un dar, un omagiu, o recunoștință.... Ba poate și o pedeapsă a vremurilor pe care le trăim...

Pe masă, pachetele cu hârtii albastre așteptau o hotărâre și un gest.

Le luă și le închise, **deocamdată,** în sertar.... Ca nu cumva să intre cine știe cine, să le vadă și să-și închipuiască cine știe ce....

I. A. BASSARABESCU

E. Delacroix — Odaliscă

PLASTICA

H. Matisse — In atelier

Sub auspiciile „Asociației prietenilor artei și gândirii franceze" s'a organizat la Fundația Dalles expoziția de pictură franceză modernă și contemporană

M. W. Arnold — Studiu

— cu lucrări din colecția d-lui Grigore Zambaccian.

Comorile de artă achiziționate cu râvnă și mari sacrificii de d. Zambaccian, sunt astăzi înfățișate pentru întâia dată publicului românesc. Un adevărat muzeu cu opere originale și de mare preț, pus pentru scurtă vreme la dispoziția amatorilor de frumos autentic. Dar mai ales expoziția face un imens serviciu artiștilor noștri, care nu au prea des prilejul să frecventeze arta apuseană.

Exemplarele selecționate de d. Zambaccian în această prezentare, alcătuesc o instructivă evocare sintetică a desvoltării artei franceze.

„Odalisca" lui Delacroix, priveliștele luminoase ale lui Corot și Courbet, peisajul și nudurile lui Renoir, turnate în tonalități de neîntrecut rafinament, studiile cu preocupări sulpturale ale lui Despiau, natura moartă atât de cald cromatizată a lui Bonnard, interiorul îndrăzneț al lui Matisse, coloritul totdeauna vioi și sugestiv al lui Derain, tușa satirică a lui Daumier, bogăția de culori obsedante a lucrărilor lui Othon Friesz, sobrietatea lui Marquet, romantismul lui Vlaminck, tehnica specifică maeștrilor Pissaro, Sisley, Utrillo, contrastele ingenioase ale lui Laprade, prospețimea de colorit a unor Waroquier, Roualt, Dufresne, Dunoyer de Segonzac, purismul lui Signac, originalitate, compozițiilor lui André Lhôte, siguranța grafică a lui Dignimont și linia spiritual simplificată a desenelor lui Raoul Dufy, — au menirea să înfățișeze etape caracteristice ale picturii franceze — romantice ,realiste, impresioniste, până la fauvismul și neo-clasicismul vremurilor noui.

Strânse laolaltă, operele atâtor artiști celebri desvălue domenii inedite ale exprimării colorate, posibilitățile de ordin ilustrativ ale plasticei moderne și elanurile de netăgăduit prestigiu ale unor creatori cu renume mondial.

D. Grigore Zambaccian a regisat admirabil spectacolul de mare generozitate dela Dalles.

Oficialitatea are de învățat...

•

Tot aci, d-na Florica Juvara *aduce o serie de lucrări decorative în piele: legături artistice, coperte, cadre, mape, stilizate cu sugestive ornamentații în relief.*

Utilul se armonizează minunat cu esteticul.

•

D-na Lilly Oțeleanu *stărue în lucrări diletante pe panourile uneia dintre sălile Mozart.*

•

Alături, d-nii G. Tomaziu *și* E. Drăguțescu. *Primul, preocupat ca și maestrul său d. Șirato, de problemele culorii, acordă o atențiune deosebită construcției*

A. Renoir — După bae

cromatice directe, fără intermediul schemei grafice.

In afirmarea acestui procedeu de remarcabilă frăgezime și mobilitate a nuanțelor, artistul se slujește de o paletă cu bogate resurse.

E un debut dintre cele mai revelatoare.

Vecinul d-sale pare mai incoherent, deși de altă structură.

Urmărind viața în diversele ei ipostaze de mizerie, de tristeță, de umanitate dezolată, d. Drăguțescu fixează în general viziuni grăbite, dar prin aceasta nu lipsite de conținut. Dimpotrivă, temele ilustrate de d-sa constitue o virulentă satiră socială și indicația unui talent în ascensiune.

Benedictina Papadopol — Stradă

•

La „Universul" expune d-ra Benedictina Papadopol. *Tehnică ușoară, susceptibilă oricărei evoluții, dar încă neorientată. In majoritatea tablourilor predomină spiritul academic, de care artista încearcă, uneori cu succes, să se elibereze.*

•

La Hasefer este înfățișat pictorul I. Lichtenstein, *un virtuos al aspectelor patetice și grotești.*

Dela silueta abia indicată, la stăruința expresivă a redării atmosferei și caracterului, artistul etalează, în ulei, acuarelă și desen, imagini copleșite de tristeță, fragmente campestre

P. Bonnard — Natură moartă

și priveliști sărmane de periferie. Singura notă înviorătoare în aceste compoziții abil tratate, o constitue coloritul, jocul savant al nuanțelor.

Temperamental, d. Lichtenstein e un constructivist, un arhitect al esențialului plastic. Lucrul acesta se remarcă mai cu seamă în stilizările grafice, în care viziunea dramatică e redusă la cele mai simple și mai expresive argumente.

Tușa acuarelată înzestrează cu vibrantă emotivitate ansambluri, contururi și treceri umane.

Un artist de aleasă sensibilitate.

H. BLAZIAN

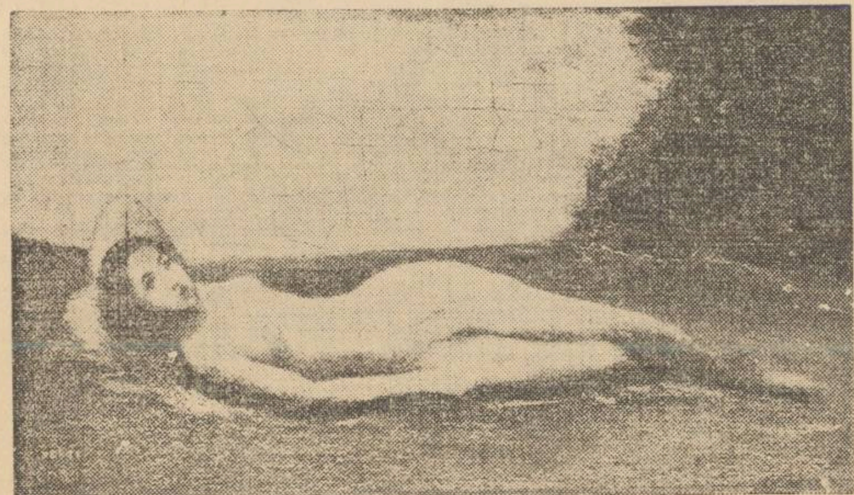
● *Când Neptun vrea să liniștească furtunile, nu se adresează valurilor și vânturilor.*

● *Filozofia nu răspunde decât de indivizi, dar religia răspunde de masse.*

● *Disprețul trebue să fie cel mai tainic dintre sentimentele noastre.*

● *J. J. Rousseau seamănă acelor cuceritori care aruncă strălucire peste ruine, și se bucură de impunitatea legată de glorie.*

RIVAROL

J. B. C. Corot — Nimfă

Benedictina Papadopol — Nud

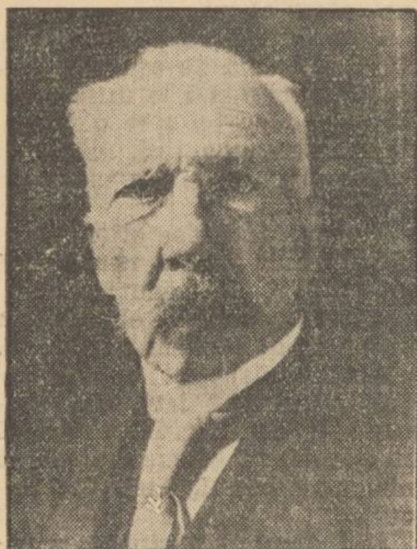
Gânduri şi lumini, civilizaţie şi barbarie

Din ideile lui Charles Richet

Problemele morale şi sociale nu pot fi indiferente marilor gânditori — fie ei filosofi, poeţi, ori savanţi de laborator. Din înălţimea prestigiului şi a cugetării, ei văd mai adânc, mai cuprinzător, mai sigur, descifrând la lumina geniului lor adevărurile mari şi universale.

Ei arată omenirii calea de urmat. Sforţările popoarelor spre progres şi civilizaţie urmează indicaţia acestor foruri de geniu şi lumină.

De la barbarie la civilizaţie drumul e lung, anevoios, întortochiat, dar merge în sens unic şi mereu înainte, — numai înainte!

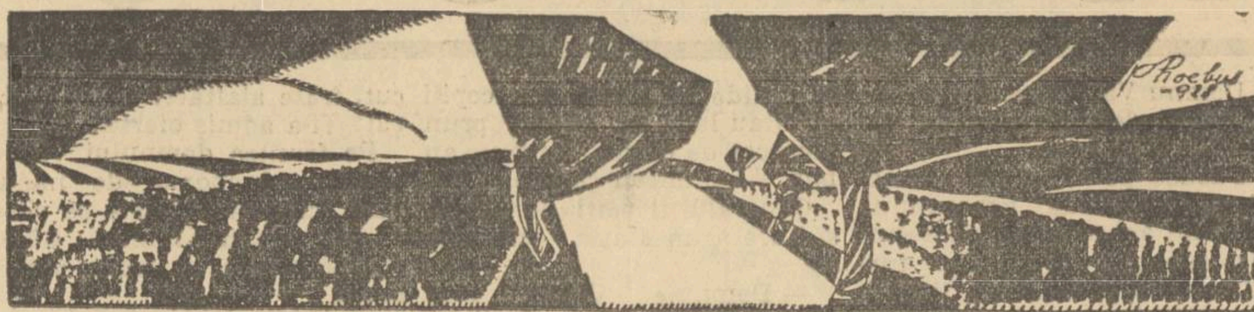
CHARLES RICHET

Charles Richet, marele savant francez mort de curând, a fost unul din aceste faruri pe oceanul sbuciumat al adevărurilor morale. In faţa turbării valurilor cu care se luptă vasul omenirii, Charles Richet, — adânc preocupat de sensul şi soarta progresului moral — se întreabă: ce este civilizaţia? Cum putem cunoaşte că o societate este civilizată, sau barbară?

Ca om de ştiinţă, el acordă, fireşte, o mare valoare civilizatoare progresului ştiinţific şi răspândirii cunoştinţelor în massele populare. Civilizaţia este legată de ştiinţă, scrie Charles Richet. Nu de ştiinţa câtorva privilegiaţi, ci de ştiinţa difuzată prin şcoală şi presă, influenţând mentalitatea întregului popor.

Desvoltarea instrucţiunii generale este deci o condiţiune primordială a civilizaţiei. Un popor, ai cărui toţi fiii ştiu să scrie şi să citească, este, desigur, mai civilizat decât altul care numără 50 la sută analfabeţi; şi acolo unde analfabetismul atinge 80 la sută, este de sigur, şi mai puţin civilizat. Massele populare sunt cu atât mai civilizate, cu cât au mai multă dragoste, mai mare respect pentru operele frumoase.

Poporul atenian, care aplatra pe Sofocle şi pe Euripide este cu mult deasupra populaţiei din Bizanţ care, cu zece secole mai târziu, se pasiona pentru vizitiii din circuri. E adevărat, simţul estetic popular cunoaşte perioade de progres şi de regres. Când o naţiune se pasionează mai mult pentru galele de box, de cât pentru artă şi poezie, e un semn de tristă inferioritate. Cu toate aceste, cucerirea materiei şi volumul de cunoştinţe nu ajung ca o societate să aibă dreptul a se numi civilizată şi să se considere deasupra barbariei. O societate poate fi foarte instruită, să fie bogată în căi ferate, în telegrafie, în avioane, să aibă institute de bacteriologie şi pirotechnie şi totuşi să fie foarte înapoiată, din punct de vedere moral. O asemenea societate nu va merita numele de civilizată. Istoria omenirii ne învaţă că temelia oricărui progres moral este instituţia dreptăţii — legea şi justiţia.

In măsura în care aceste noţiuni vor stăpâni viaţa unui popor, va exista şi progresul moral, deci şi civilizaţia.

Adevărata civilizaţie, după Richet, este numai acolo unde viaţa fiecăruia este protejată şi orice atingere a acestui drept este pedepsită.

Viaţa, proprietatea, libertatea fiecărui cetăţean, apărată de legi, garantată de tribunale, iată baza oricărei civilizaţii. Nu există civilizaţie posibilă fără instituţia puternică, sinceră şi sigură a Dreptăţii. Ca să putem distinge caracteristicile unei civilizaţii în opoziţie cu barbaria, trebue să vedem până la ce punct, la o naţiune, indivizii îşi înţeleg datoria lor socială şi politică. Dacă legile sunt bune, mai trebue să fie şi moravurile bune. Omul civilizat se deosebeşte de omul barbar, mai ales prin moravuri. Cucerirea materiei, oricât ar fi ea de complectă, nu ajunge.

Să presupunem că progrese importante în domeniul căilor ferate ne îngădue să atingem o viteză de 150 de km. pe ceas, putând astfel să parcurgem de pildă, distanţa Bucureşti—Paris numai în 15 ore. Să mai presupunem că progresele higienei fac să dispară grozava, scandaloasa mortalitate a copiilor mai mici de un an. De asemenea să mai presupunem că o mare desvoltare literară, artistică şi ştiinţifică face ca într'o ţară să se nască în fiecare an câte un Shakespeare, un Pasteur, un Beethoven. Să presupunem chiar că toţi copiii unei naţiuni ştiu să scrie şi să citească, să facă bune compoziţii literare, să rezolve cu mare uşurinţă probleme de geometrie. Acea naţiune ar avea de ce să fie mândră, de sigur. Dar, dacă criminalitatea ei va creşte, dacă venalitatea publică şi moravurile politice vor fi înapoiate, dacă cinstea şi buna credinţă, bunătatea şi mila vor fi socotite ca naivităţi ridicole şi fără valoare, de bună seamă că orice progres material şi intelectual nu va avea mare preţ faţă de depravarea generală.

Şi acum, să ne închipuim contrarul, să ne gândim adică la o societate în care toţi cetăţenii sunt nişte mari mediocrităţi, unde nici o invenţie ştiinţifică nu apare, unde operele de artă sunt inferioare, sau nu există de loc, unde un val de lene intelectuală îneacă minţile toate, unde analfabetismul atinge un procent ridicat, dar în schimb nu există scandaluri şi nici un fel de turburări, unde venalitatea şi criminalitatea sunt în scădere. Ei, bine, putea-vom oare susţine că o asemenea societate este în progres? Bine înţeles că nu, fiindcă cele două progrese, material şi moral, merg mână în mână. Desigur, progresul moral e cel esenţial, dar trebue să recunoaştem, să acordăm progresului intelectual, material, o importanţă cel puţin egală cu acea a progresului moral.

Noţiunea civilizaţiei este foarte complicată. S'ar părea că putem concepe o societate civilizată, chiar dacă e otrăvită de acel viciu adânc, numit despotism. Sub povara unui despotism zdrobitor, literele şi artele pot fi uneori în mare cinste. Cesar, cu toate crimele sale, Napoleon, cu toate măcelurile sale, Medicişii cu toată corupţia şi desfrâul lor, au făcut să prospere în ţările lor o strălucită civilizaţie materială, dar din care lipsea libertatea, deci o civilizaţie necomplectă.

Dacă ar putea exista o putere tiranică absolută şi perfectă, fără intrigi şi fără corupţii, înlesnind progresele ştiinţei şi ale artei, oricine i-ar sacrifica bucuros libertatea sa. Dar, adaogă imediat Richet, cum experienţa ne învaţă că întotdeauna dictatorii au sfârşit prin a duce popoarele la ruină, prefer libertatea mea. Charles Richet mai crede că o societate este civilizată şi nu barbară, atunci când Legea, Legea singură e suverană, când fiecare cetăţean e convins că mai presus şi deasupra tuturora, stăpână e numai Dreptatea. Dar cum legea e o persoană ursuză care nu prea zâmbeşte, e nevoe, pentru a da puţină blândeţe, puţină graţie acestei persoane severe, nevoie e ca sentimentul de solidaritate, de iubire, de indulgenţă să fie adânc înrădăcinat în inima fiecăruia. Această toleranţă ar fi de dorit ca să fie întotdeauna însoţită de puţină urbanitate, de politeţe, de omenie.

In rezumat, încheie savantul şi gânditorul Charles Richet, dacă mi-ar cere cineva să arăt în două vorbe ce este civilizaţia, aş scrie aceste cuvinte divine, atot stăpânitoare: **Ştiinţă şi Dreptate.**

A. A. LUCA

Crăciunul lui

Acolo jos, pe malul mării, se sprijină în seara asta, ca şi 'n celelalte seri, în contra vântului, cocioaba lor.

E aşezată mai departe de oraş, acolo unde lumina vie a Petromaxului de pe deal abia mai pătrunde, ca o rază slabă de tot; în jurul căsuţei lor nu ajunge niciodată mirosul bun al cârnăţăriilor de sus, din oraş; doar mirosul acela marin, tare, umflat de sare şi vântul, vântul groaznic care le şueră prin casă.

De un timp a început să se încline spre mare cocioaba; iar vilele semeţe, reci şi închise, care au început să se clădească împrejur, o vor vedea, poate, luându-şi într'o noapte drumul, pe mare, ducându-şi stăpânii spre o lume poate mai bună.

Stăpânul vastei case e un bătrân ursuz, uscăţiv şi chior.

E tâmplar. Nu vorbeşte cu nimeni.

Bea toată ziua. Numai ochiul lui cel întreg pare că ar certa pe toată lumea.

Femeea lui e tânără şi frumoasă: o frumuseţe plină, sălbatecă, deşi muncită.

Acum e atât de nefericită, sărmana femee: i-a murit fetiţa, fetiţa de şase ani. Dece n'a murit şi ea? Era singura ei comoară, fetiţa aceia vioaie care-i semăna aidoma şi care toată ziua cânta, vorbea şi trebăluia ca şi ea.

Mai e băiatul, dar el e o fire rece şi închisă ca şi tat'su. Parcă n'ar fi de zece ani, ci de cinci zeci.

Niciodată n'a putut mama să se înţeleagă cu el.

Ş'apoi, la dreptul vorbind, nici n'a căutat: prea seamănă copilul asta, slab şi uscăţiv, cu tată-său, cu bărbatul pe care de atâţia ani nu-l mai iubea.

Anul trecut, nişte cucoane, venite vara la băi (pe atunci trăia încă scumpa fetiţă), o scăpaseră aproape de băiat: îl luaseră la Bucureşti şi-l băgaseră la seminar. Dar pesemne că încăpăţânatului nu i-a plăcut acolo, că peste vreo câteva luni se întorsese acasă cu trăistuţa lui, tăcut ca 'ntotdeauna, aducând doar în plus o uniformă neagră şi un zâmbet şi mai trist ca deobicei.

A rămas acasă; s'a dus în schimb însă fetiţa, raza de soare şi încă acolo de unde nu se mai întoarce nimeni.

In seara asta de Crăciun, cu şapca înfundată pe ochi, băiatul hoinărea ca de obiceiu, sus prin oraş. Se simţea acolo, în lumina cafenelelor, în forfoteala lumii, mai încălzit, mai vesel decât în pustiul de acasă. E, dacă Anicuţa ar fi trăit, ar fi fost altceva! Anul trecut a adus chiar dânsul un brăduţ frumos din piaţă pe care l-au împodobit cu tot soiul de hârtioare şi panglicuţe

Ce veselie mai era! El stătea într'un colţ şi în sufletul lui se bucura de fericirea tuturor.

Porni spre casă. Incet, încet lăsă în urmă luminile din centru. Ajuns în dreptul grădinii bulgarului, o luă prin mijlocul drumului, ca să nu-l înhaţe cânii cei răi prin gard. Apoi cobori dealul, nu pe şosea căci ar fi fost prea ocol, ci pe cărăruia făcută de băieţi pe lângă scurgerea şuvoiului de apă.

Ce întuneric şi pustiu e jos în vale; băiatul trebui să-şi înfunde de bine şapca pe ochi căci vijelia îi tăia vederea.

Intră în casă: odată cu el bufni în odaie vântul îngheţat şi asta o făcu pe mama să ridice supărată capul. Ea era cu vecina, singura vecină, o babă, nevasta paznicului unei vile mari de-acolo depe malul mării, de lângă ei.

Baba o întrebă cu figura ei falşă şi mieroasă:

— Cum ai putut, draga mea, să-l iei dumneata, femee tânără şi frumoasă pe moşneagul ăsta chior, pe deasupra şi calic?

La care mama răspundea oftând:

— Vai, dragă, eram fată săracă şi netrebnicul m'a înşelat. Mi-a arătat un sac cu galbeni zicând că's ai lui şi nici măcar nu' erau ai lui că erau a lui unchi-su.

Şi mama îşi trecu, chinuită, mâna pe frunte. Da, băiatul cunoştea bine istoria asta a sacului cu galbeni care erau ai unchiului şi cum ticălosul de tata a înşelat-o pe mama.

Dar, cine ştie? Poate fiindcă a iubit-o?

Trecu în odaia de alături. Pe patul tare, de scânduri dormea şi sforăia bătrânul.

Copilul îl privi cu deamănuntul: slab, uscăţiv, beat şi prin somn.

El, care-i semăna va fi poate, mai târziu, la fel. Il apucă un fel de desgust. Pe când Anicuţa, dacă ar fi trăit: ce fată frumoasă ar fi fost. Poate ar fi avut şi noroc...

De mică se îmbrobodea cu şervetul de pe masă, zicând că-i mireasă. Ce mai mireasă mândră ar fi fost!

Tot oraşul ar fi stat cu gura căscată la nunta ei.

De alături auzi pe mama spunând vecinei: „Mi-a luat D-zeu tot ce aveam mai drag, mai bun pe lume. De acum ce-mi mai rămâne? nimic, nimic, nimic".

In colţul lui, începu să se desbrace.

Işi luă cuvertura şi se ghemui pe scândurelele care-i serveau uneori drept pat, căci de cele mai multe ori dormea cu tată'său.

Dar în astă seară se culcă înadins în colţişorul lui.

Nici ceaiul din fiecare seară nu se mai duse să şi-l bea.

„Moş Crăciune", zise el prin întunerec, eu ştiu că tu nu exişti. Dar dacă totuşi s'ar întâmpla să fii cumva acolo, sus în cer, ia-mă pe mine în astă seară şi pune-o în locul meu pe Anicuţa. Ce veselie ar fi mâne dimineaţă! un adevărat Crăciun. E cel mai frumos dar pe care mi l-ai putea face anul acesta, Moşule bun".

Afară vântul bătea năpraznic, pătrunzând prin uşi şi ferestre iar marea ameninţa.

LUCIA SCURTU

Eugen Popovici — Autoportret

Primim la redacţie:

Mihail Popescu: *Documente inedite din timpul ocupaţiunii Principatelor Române de către Austriaci între 1854-1856. Tip.: „Lupta" Bucureşti, 1935.*

Pr. C. Dron: *Tovărăşiile ţărăneşti (studiu economic şi social) „Oficiul naţional al Cooperaţiei Române, Bucureşti, 1935. — Preţul 100 lei.*

VIZITAŢI

Librăria „UNIVERSALA", Alcalay & Co.

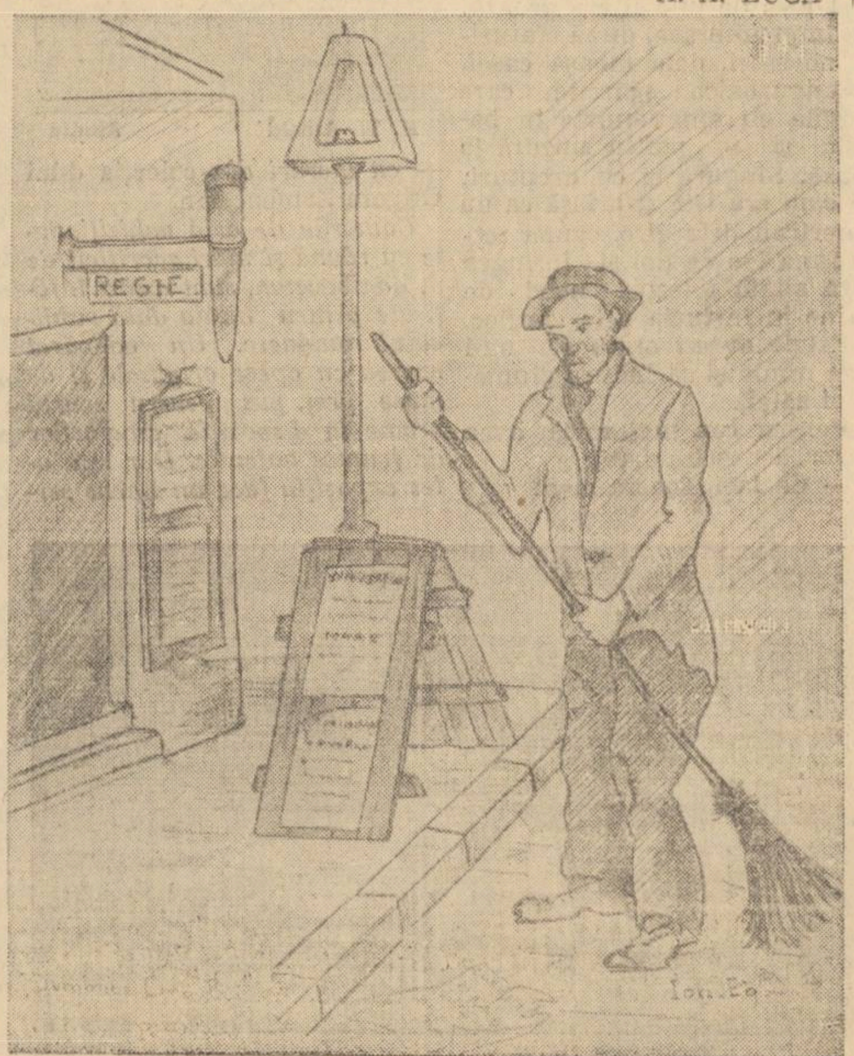
situată în plin centrul Capitalei

Este în permanenţă bine asortat cu toate noutăţile literare.

Zeci de vitrine împodobite de cărţi stau ca un zid de granit împotriva analfabetismului.

Localul ocupat exclusiv de librărie şi marele asortiment de cărţi, proclamă necesitatea şi drepturile culturii, ale educaţiei intelectuale

Scrisoare deschisă către Moş Crăciun

Iată că, după treizeci şi mai bine de ani, îţi scriu iarăşi, Moş Crăciune! De data asta însă — deşi ştiu că acum eşti gata să mă serveşti — nu-ţi cer nimic. Ce ţi-ar putea cere omul ajuns la maturitate, care sunt astăzi?

Odinioară — tu poate c'ai uitat, aşa că e mai bine să-ţi reamintesc eu — îţi ceream multe în naivele mele scrisori de copil: scrisori tip, începute în acelaş fel: „te rog să-mi aduci şi mie un cal de lemn" sau „o cutie cu vopsele" — pretenţiile variind cu vârsta — şi'ncheiate cu cea mai frumoasă formulă de politeţă, ştiută pe-atunci de mine, acest „sărut mâna, Moş Crăciune!" cu care eram sigur c'aveam să-ţi câştig simpatia; scrisori dictate până la un timp mamei, apoi scrise de mâna mea nesigură, dar împodobite pe margine cu fel de fel de desene colorate — ca să pară cât mai atrăgătoare posibil; scrisori, în care-mi puneam toată nădejdea şi ţi le trimeteam cu-atâta dragoste... Dar rezultatul eforturilor mele rămânea veşnic nul, căci nu primeam nimic dela tine.

Cu nasul turtit pe geamurile salonului mare şi luminat ca ziua al vecinilor noştri, eu te priveam cu inima bătând — ca să te visez apoi nopţi dearândul — cum îţi împărţeai darurile la tovarăşii mei de joacă — de joacă când nu-i vedeau părinţii lor, căci nu-i lăsau să umble c'un jerpelit ca mine — care'ntindeau spre tine mâni grăbite şi lacome, de sub ramurile încărcate ale bradului; şi tot speram că ieşind de-acolo, te vei abate măcar o clipă şi pe la noi pe-acasă. Dar alte cântece şi strigăte de veselie se auzeau la altă casă — tot mare, tot frumoasă — şi doar biata noastră căsuţă rămânea întunecată şi tristă...

Mai târziu am înţeles totul şi... nu ţi-am mai scris, Moş Crăciune. Insă am pornit în viaţă cu micile mele dorinţi neîmplinite; şi ştii tu cât dor aceste mici dorinţi neîmplinite? Nu, de sigur, n'ai cum s'o ştii... Apoi ambiţia a pus stăpânire pe mine şi n'am mai avut alt ţel şi alt gând, decât: de a avea bani, mulţi, mulţi.

...Astăzi sunt bogat, prea bogat chiar; aşa că copiii mei sunt onoraţi regulat cu vizita ta, pe care o primesc cu'n deosebit ceremonial. Ba, gentil, îmi laşi şi mie când o pijama de mătase; când un ac de cravată; butoni şi agende — mai ştiu eu ce-mi vei aduce? Totuş, de... cadourile tale, nu ştiu de ce — dar te asigur că nu din capriciu — nu mă pot folosi. Nu le arunc însă, ci le strâng pe toate într'un sertar, care — dacă voi mai trăi câţiva ani — se va umple într'o zi, graţie târziei dar statornicei tale dărnicii...

Iar uneori, când n'am ce face — asta mi se întâmplă cam rar — mă duc şi răscolesc prin sertarul acela. Şi privind la lucrurile pe care mi le-ai adus, fac socoteală: câţi cai mici de lemn şi câte biete cutii cu vopsele s'ar fi putut cumpăra cu ele... Şi — cu toate că-mi închipui că nu-ţi fac plăcere — trebue să-ţi spun, că te urăsc cumplit, când mă gândesc că, după ce te-am aşteptat atâta în copilăria mea, îmi vii acum — când nu te chem — cu butonii şi pijamalele tale...

Şi de aceia, spre a mă răsbuna pe tine, aş vrea parcă — ca'n noaptea care-ţi poartă numele — să-mi smulg copiii din mijlocul micilor lor invitaţi; să le curm pe buze cântecul pe care-l îngână cu toţii, ţinându-se de mâni în jurul pomului prea gătit, prea împovărat — sub aspra supraveghere a guvernantelor şi ochiul nepăsător al soţiei mele, care se aprinde numai când priveşte briliantul superb — darul tău!? — ce-i sclipeşte pe deget de câte ori mâna-i albă duce ţigara la gură — şi trăgându-i într'un colţ, să te demasc, Moş Crăciune! Să le spun că bunătatea e o minciună; că jucăriile aduse de tine au fost, sunt şi vor fi: alese de soţia mea şi plătite de mime... Da, aşa aş face, dacă nu mi-ar fi teamă că le stric mica lor mare bucurie.... Şi să ştii, că numai ca să nu-i supăr pe ei, te cruţ pe tine...

Totuş, deoarece nu vreau să mă dau bătut, o să le arăt că nu eşti chiar aşa de... mărinimos cum ţi s'a dus faima... Şi luându-l pe unul pe un genunchi, pe altul pe celălalt — o să le spun povestea copilului sărac, care — după ce se silea luni de zile să fie cât mai cuminte şi mai ascultător, ca să ţi se facă plăcut — se culca, în noaptea pentru el sfântă, cu micu-i obraz strâns în pumnişorii lui slabi, ca să plângă înăbuşit sub plapomă, fiindcă fusese din nou uitat de tine...

Dar mă laud de geaba. Cum aş putea să le mărturisesc că acel copil sărac eram eu? Eu, care la sărbătoarea ta, nu ştiam — aşa ca ei — nici să-ţi cânt cântecul într'o limbă străină; nici să recit poezii lungi, introduse cu reverenţe şi 'nsoţite de gesturi... Ci îngânam sfios colinde duioase şi rosteam, ca un papagal, poezioare simple, cu ochii pironiţi la poza de hârtie — prinsă c'un ac de perdea — care te reprezenta pe tine... Că eu nu spuneam mamei „maman", ci „mămica" (pe tata nu l'am cunoscut niciodată) şi nu vorbeam franţuzeşte cum vorbesc ei toată ziua, — altfel, conform dispoziţiei soţiei mele care a spus şi dânsa părinţilor ei: „maman" şi „papa" şi-a vorbit totdeauna franţuzeşte, sunt pedepsiţi — ci numai româneşte. Căci nu eram decât un biet copil de lucrătoare, care de multe ori n'avea nici ghete în picioare...

Poate că fetiţa mea, pe care o simt bună şi blândă — de băiat nici nu vorbesc, căci îl bănuesc înfumurat şi răutăcios —se va înduioşa auzind povestea mea. Şi va avea milă de copilul nefericit care am fost odată... Dar oare, nu-i va fi ruşine că copilul acela a fost tatăl ei? Şi nu-mi va da răspunsul pe care mi l-a dat şi mama sa pe vremuri?

...In călătoria de nuntă — şi aici îmi cer scuze că te plictisesc cu lucruri care nu te interesează — pe care am făcut-o în Orientul plin de vis şi de mister, mă aflam într'o seară pe malul unei ape calme, într'un decor de feerie. Era atât de frumos, încât eu — omul închis şi tăcut, care devenisem în lupta grea cu viaţa — am simţit deodată nevoia de a-mi deschide sufletul.

Cu capul culcat pe umărul celei ce-mi purta de câteva zile numele, am prins să-mi destrăm trecutul. Şi-am vorbit... Cât? Un ceas? Două? Nu mai ştiu. Ştiu însă c'am şi plâns.

Ea m'asculta docilă: fără să dea semne de nerăbdare; fără să mă întrerupă. O credeam mişcată şi mă bucuram că, deşi crescută în lux şi răsfăţ era înţelegătoare a suferinţelor omeneşti. Şi când colo, ce crezi? Când am sfârşit mi-a spus, căscând:

— In adevăr... înduioşător... Totuş, nu mi-ar fi plăcut să te mai aud...

De sigur, că de-atunci nu m'a mai auzit niciodată. Dar fiinţa de care-mi legasem viaţa, mi-a rămas pentru totdeauna străină.

...

Şi-acuma, Moş Crăciune, fiindcă, nici eu nu ştiu cum şi ce fel, am schimbat tonul agresiv al scrisorii mele şi-am înlocuit reproşurile cu confidenţe — lucru neobişnuit din partea mea, care'n privinţa asta sunt cum nu se poate mai sgârcit, nediscutând cu oamenii altceva decât despre afaceri şi lăsând ca procesele mele sentimentale să se desbată totdeauna numai în mine — am să-ţi spun un secret; un secret care credeam c'avea să rămână necunoscut şi pe care, dacă ţi-l desvălui ţie acum, e că mă aflu într'o stare sufletească analoagă celei din seara aceia frumoasă, de pe malul îndepărtatei ape... Ei bine, nu sunt fericit.

Şi iată că eu, care eram convins că n'o să-ţi mai cer vreodată ceva, te rog să-mi îndeplineşti o dorinţă — care s'ar putea să-ţi pară bizară, — dar care, trebuie să ştii, că-i singura mea mare dorinţă: Redă-mi pentru noaptea asta doar, trudita mea copilărie...

„Copilărie! Copilărie?" te vei întreba tu pe toate tonurile. „Copilărie nu-mi aduc aminte să am..."

Şi după ce vei telefona la toate sucursalele şi-ţi vei pune pe foc... subalternii, îmi vei răspunde negativ, dar amabil — ca un negustor care se teme că-şi va supăra unul din cei mai buni clienţi ai săi:

„Regret, dar îmi lipseşte momentan acest articol. Altceva... cu plăcere. Am cai de lemn... cutii cu vopsele..."

Cai de lemn! Cutii cu vopsele!... Mulţumesc. Prea târziu, Moş Crăciune!

p. conformitate

EUGENIA PETRESCU

Cristul germanic

Creştinismul, zice profesorul Bergmann, în cartea sa, „Die Deutsche National Kirche", *este cu totul străin spiritului german. Iată câteva extracte din această carte a teoreticianului mişcării acreştine, căreia s'au raliat* creştinii noştri naţionalişti.

„Se poate afirma că niciodată nu s'a comis o violenţă mai mare în cursul istoriei, împotriva libertăţii spirituale a unui popor, decât atunci când creştinsmul născut în amestecătura popoarelor mediteraniene, se răspândi peste munţi pentru a evangheliza pe nordici care posedau deja o cultură religioasă foarte veche, cea mai veche din omenire".

Dumnezeului creştin vor opune un Dumnezeu germanic, lui Christ pe Mesia germanic.

„Cred, zice d-rul Bergmann în Crezul religiei inventată de el, cred în Dumnezeul religiei germanice care lucrează în natură, în inteligenţa umană şi în puterea poporului meu. Krist (şi nu Isus Christos) este ajutorul nostru în mizeria care luptă pentru nobleţa sufletului omenesc. Cred şi în Germania, ţara civilizatoare a omenirii noi... Poporul german care e adevăratul popor de cugetători şi şeful spiritual al omenirii nordice, are o misiune şi un mesagiu apostolic în istorie. Oricine mărturiseşte credinţa germanică, mărturiseşte majestatea apostolică a inteligenţii omeneşti, care vrea să ordoneze prin raţiunea liberă afacerile pământeşti şi care nu îngădue să se vorbească cu dispreţ de erorile raţiunii. Cred că propoziţiunile enunţate aci sunt adevăruri eterne..."

Iar „Frankfurter Zeitung" *se sileşte cu toată gravitatea să lămurească puterea de atracţiune a acestei noi religii asupra spiritelor:*

„Esenţialul acestei noi profesiuni de credinţă este înlăturarea dogmei (sic!), a oricărei dogme. Aci e una din cauzele atracţiunii pe care o exercită. Mulţi dintre Germanii care s'au pus sub bariera naţional-socialistă, dar care sunt în acelaş timp credincioşi, găsesc în mişcarea a-creştină soluţia dorită a conflictului în spre care-i împinge dogma *creştină; ei se eliberează de ea, păstrându-şi credinţa intimă şi nelimitată, căci ea le pare astfel tot atât de firească precum e şi doctrina naţional-socialistă ea însăşi.*

Toţi acei care ajung la această concluzie, vor trebui, totuşi să-şi spună că suprimarea tuturor dogmelor taie calea spre credinţă. Adevărat e că nu există religie fără dogmă.

Ei se leapădă, apoi, nu numai de biserică, ci devin şi oameni fără religie.

Principiile morale ale naţional-socialismului care se pretind a fi scoase din creştinism, nu vor mai avea nici o bază..."

Din această dilemă nu se poate eşi.

Totuşi se afirmă cu tărie în scrierile naţional-socialiste, patronate de oficialitate, că nu se va ajunge la unificarea decisivă a poporului german, de cât liberând sufletul popular german de oprimarea exercitată de o religie străină şi rău adaptată!

Moş Crăciun la han

Aseară ai trecut din nou la han
Şi mi-ai bătut în porţi cu mâna rece,
Precum ai mai bătut acum un an,
Precum la anul — poate —vei mai trece.

Pe mine m'ai găsit ca şi atunci,
Slujind cu vin pornirile ispitei,
Mă supuneam lumeştilor porunci
Când soarele-apunea în jarul plitei.

Din tot ce-a fost nimic nu este viu,
Doar amintirea'n suflet îmi rămâne.
Pustie inimă, în han pustiu.
Dar tu nu ai de unde şti, bătrâne!

Te du în sat cu barba ta de nea
Şi bucurie altora împarte.
Cad lacrimile mari din geana grea,
De când hangiţa a plecat departe.

Se cerne puf de păpădii din lună,
Dar nu mai am puteri de rugăciune.
Hai, nu mai stărui cu vorba-ţi bună
Şi nu mai trece pe la han, Crăciune!

MIRCEA PETALA

■ *Institutul de Cultură Italiană aduce la cunoştinţă că, din iniţiativa Comitetului permanent pentru premiile „San Remo" de literatură şi Artă, s'a instituit în Italia un premiu de 50.000 lire pentru opera unui autor străin „care a făcut să se cunoască dincolo de hotare progresul şi cuceririle Italiei contemporane în domeniul disciplinelor morale şi istorice, ştiinţelor, literaturii şi artei".*

Pentru informaţii, a se adresa Institutului de Cultură Italiană, Calea Victoriei 19[illegible].

Const. Baraschi — Icoană.

Const. Baraschi — Crist

Purcel de Crăciun... de la mama lui...

Slăbiciunea — marea mea slăbiciune — fusese pe vremuri „omul larg". Imı plăcea la nebunie vecinul meu Nea Gheorghe parlagiul, care se'mbăta, își bătea bine nevasta, spărgea vesela dela cratiță pân' la ibric călcând-o'n picioare iar a doua zi mă'ntreba surâzând:

— Crezi... nene Andronescule... că Marcovici ăsta din colț vinde eftin cratițele?...

Era o larghețe, mărturisesc, care mă 'ncânta prin jemanfișismul ei, pentru că Domnul Georghe ascundea în cutele sufletului său comori de bunăvoință, repetate la infinit:

— Vrei să mănânci de Crăciun porc eftin, proaspăt, fraged ca borangicu'?... Te văd om „superior". Când zicea „superior" își lingea buzele de parc'ar fi mâncat cine știe ce bunătăți. Eu, flatat, îi dădeam să'nțeleagă:

— Ași vrea, coane Gheorghe... desigur, să am un purcel de Crăciun. Am invitați tocmai de prin Vaslui și — vorba matale — vasluianul dacă n'o avea la masă purcel cu șoriciul fraged, e mort!

— Tocmai d'aia! O să-ți dau eu „niște" porc, strugure! Lapte de căprioară! Mergi cu mine. Am eu „ageamiii" mei prin Căscioarele... Vrei o costiță să sfârâie 'ntre dinți și să zici: mamă-mamă? Nea Gheorghe ți-o dă! Vrei un antricot să te lingi pe degete, ceva care nici Franț Iosif n'a mâncat? Mergi cu mine! Uite, Duminică dimineața, vine să mă ia Lache cu autobuzu'! (Plătim benzina, serviciul lui e gratis). Dar aducem purcel, vorba aia, *de la mama lui!*

Acum, mie — ce-i drept — mi-a plăcut să fiu gurmand. Dai un ban mai mult, dar face! Asta mi-a fost deviza, din tinerețe. Dovadă că sunt însurat, om de societate și epitrop la biserica Sf. Neculai. Oferta lui nea Gheorghe îmi plăcu, pentru că-l știam meseriaș dibaci, om care se pricepe și prieten din tot sufletul. Se chema că voi avea pentru seara de Moș Ajun un purcel, dar ce purcel? O podoabă de purcel cu pătrunjelu 'ntre dinți, o trufanda nemaipomenită, adusă tocmai din Căscioarele, așteptând musafirii care să-l înfulice. Și-apoi, chiar asupra prețului, bunul meu vecin mă făcu atent:

— De ce să cumperi dela hoții ăia din Hale? La Căscioare îl ei cu jumătate preț, de pomană Dom'le, chilipir.

Din aceste două motive și, după ce luai și asentimentul nevestei, pornirăm în zdupăitul fierăriei vechi cu autobuzul lui Lache, o hărăbae de 24 persoane ai cărei pasageri — noi doi — ne ciocneam la fiecare hârtop cu capul de tavan.

Asta era Duminică, de Moș Ajun.

Cazna noastră de a ne menține echilibrul vertical, se vedea anulată de ambiția șoferului nostru, care nu permitea nici unei alte mașini să i-o ia înainte pe șosea. Alergam... ce alergam? Zburam! — ce zburam?... pluteam, nu altceva! Viteza nu ne dădu răgaz să schimbăm nici măcar un cuvințel vreme de trei ore, dar ne 'nțelegeam prin semne. După 3 ore bunicele de zvâcnituri, descinserăm în Căscioare, în fața unei cârciumi de sat cu o firmă nostimă: *La băiatul tatii.* Pe-o mesuță, împodobită c'o velință curată, înfloriră trei cești cu țuică fiartă, băutură ce pe vreme de iarnă, prinde bine drumețului.

— Acuș, — zise nea Gheorghe — hai la Cotoarbă.

Cotoarbă era măcelar de frunte și-l găsirăm în prăvălie vânzând pe capete.

— Ai „ceva", Cotoarbă? interpelă nea Gheorghe. Uite, ți-am adus client din București. E extra sau.. furdă?.

— Prima! răspunse Cotoarbă, înșfăcând un porc din agățător. Uite ici, nea Gheorghe: slănina de patru degete să tot faci la caltaboși și niște „picere" și căpățână pentru piftii să sbârnâi! Purcel dela mama lui! 38 de lei chilu...

Știam că'n București prețul porcului pe piață să fi fost 40 de lei.

Mi se păru cam scump 38 lei. Nu prea era de pomană, chilipir... cum îmi recomandase nea Gheorghe. Plus transportul, benzina... deh! Dar de Crăciun și de Paști omul devine larg și desface băerile pungii. Fie 38! Tot se chiamă că l-am luat mai eftin cu 2 lei decât în București ș'apoi... e purcel dela mama lui! Dai un ban mai mult, dar face!

Datina glăsuește că nu poți fii gros la obraz atunci când cumperi porc și să nu dai aldămaș la el. S'ar putea, Doamne ferește, să ți se oprească'n gât. Credincios acestei populare superstiții, pornirăm tuspatru: eu, nea Gheorghe, Lache și Cotoarbă la „Băiatul Tatii" unde, după ce depusei voluminosul pachet învelit în jurnale, la cassă, cerui vin bun, de cel negru.

— Un kgr. de vin, puterea ursului, băete, să trosnească măselele! La patru persoane, un singur kilogram de vin e un mizilic. După ce ne 'nfundarăm bine în scaune, ajunserăm la al patrulea kilogram și tot ne mai cerea gâtița de băut. Și... nu'ș' cum dracu s'a făcut... că seara ne-a apucat tot la Băiatu Tatii: Cotoarbă da carnea și eu comandam vin. In zori, m'am trezit dormind în mașină, în brațele lui nea Gheorghe, iar Lache, beat mort, se căznea să pue motorul înghețat în funcțiune. Cu chiu cu vai, pornirăm; dar la 10 metri, observai că mașina merge 'n verif, oblu, ca un om beat, până se poticni într'un stâlp. N'apucarăm bine să coborâm, că ne pomenirăm cu țeava unei flinte, pusă hoțește între ochi:

— In numele legii, lasă porcu' jos!

Lăsai pachetul în zăpadă și primii un pat de armă 'n ceafă:

— Vasăzică, tu mi-i șterpeleai de prin bătături, de-am primit zece „lăcrămații" azi noapte! Hai la post!

Eram tustrei chercheliți, Lache mai dihai decât noi. La post, după ce se dovedi că suntem oameni cumsecade, necum hoți, pornirăm plini de noroi, dar cu șeful de jandarmi în frunte, să ne cinstim... așa... de bună cunoștință.

— Scuze-moa... ni se adresă reverențios domnu' jandarm, verificând din acte că suntem de la București — a fost o eroare din greșală".

•

Dela Căscioare la București, faci trei ore. Eu am ajuns acasă a doua zi de Crăciun, căci autobuzul rămăsese înțepenit acolo. Lache chiuia haiducește pe străzi, nea Gheorghe cânta popește pe nas, iar după noi, vreo patru lăutari balaoacheși.. Purcelul „venea" și el târîș după mine, în pachetul zdrențuit de jurnale în care mi-l învelise Cotoarbă. Eu țineam de capătul sforii și-aveam grije să-l feresc de băltoace, dovadă c'am ajuns cu el acasă „în bună stare".

Nu-i vorbă... n'o să uit niciodată zavracul ce mi l-a tras Pachița mea, dar... ascultați la mine. Când vreți să cumpărați purcel de Crăciun „de la mama lui" eftin, chilipir, de pomană, — duceți-vă la Căscioare.

IULIU LAZAR

TURNURI IN APĂ
ROMAN de
SANDU TELEAJEN

Opera originală de proporții arhitectonice apărută în Editura „CUGETAREA" a întrunit sufragiile entuziaste ale cititorilor și ale criticei, impunându-se ca o piesă de valoare a literaturii noastre postbelice. Cuprinde pagini demne de a fi citite de toate catogoriile de lectori, fiindcă ele conțin un suflu cald de umanitate și de dispreț față de vicisitudinile inerente vieții. Scrise de un om ce știe să cultive frumosul „Turnuri în apă va rămâne un roman de un strălucit succes.

Lysianc Sarah Bernhardt

Sarah Bernhard văzută de nepoata sa

Dela 22 August până la 14 Oct. 1918 am cutreerat nouăzeci și nouă de orașe cu cele din Cuba. La 14 Oct. ne-am înapoiat la New-York pentru a ne îmbarca pe vaporul care avea să ne aducă în Franța.

Călătoria a fost fără incident. Bunica avea un fel ciudat de-a suferi de răul de mare. De pildă spunea: „Când am să sfârșesc cu pieptănatul voiu fi bolnavă". Patru marinari erau la dispoziția ei în caz de torpilare. La 11 Noembrie *S. S. Espagne* intră în zarea coastelor Girondei. Se vedeau cheiurile Bordeaux-ului ca un imens furnicar.

Pe măsură ce vaporul înainta zăream oamenii mai clar și-i auzeam țipând.

Curând se ridică un strigăt puternic. Ingrămădiți pe punte toți călătorii auziră: „Armistițiul"!

Unii izbucniră în plânset. Vaporul acostă. Alergai spre Great, oameni mă îmbrânceau în drum. In clipa când intram în cabina ei, un domn se repezi la bunică și-o strânse în brațe strigând: „S'a sfârșit răsboiul, mamă!".

1919 și 1920 trecură ca un vârtej. Cel ce luptase pe front, căuta să recâștige anii de coșmar.

Mai întâi, la o lună după sosirea ei la Paris, bunica avu durerea să piardă pe unul din cei mai buni prieteni: Edmond Rostand, răpus de o gripă infecțioasă (din păcate gripa nu încetase ostilitățile).

In Septembrie 1919 Sarah Bernhardt se hotărî să lucreze. Viața se scumpea, nu mai era vreme de odihnă. Făcu un turneu în Elveția, ținând câteva conferințe. In Iulie avurăm marea bucurie de-a reveni la Belle-Isle.

Aș vrea să deschid o paranteză aici, să spun câteva cuvinte despre caracterul Sarei Bernhardt, ale cărui trăsături erau bunătatea, sinceritatea și originalitatea.

La 1920 asistând la o repetiție foarte proastă într'un teatru din Paris, după reprezentație dispăru pe ușa artiștilor.

— O! toți acești oameni care așteaptă artiștii, zise cineva lângă ea.

— Ca să-i omoare! răspunse Sarah Bernhardt.

Originalitatea sa o făcea să fie un musafir foarte amuzant. Avea un fel de-a judeca oamenii și evenimentele, atât de comic, încât nu te plictiseai niciodată cu ea.

Extraordinar de violentă, am văzut-o grozav de mânioasă când se opunea cineva proectelor ei. Mergea până la a pune mâna pe obiecte ce-i erau la îndemână și a le arunca în capu conlocutorilor. O oră mai târziu uitase totul redevenind fermecătoare.

Toată viața a fost înconjurajată de oameni extraordinari. Credea că atrage nebunii și avea dreptate. Secretarul ei, un băiat foarte de treabă dealtfel, mare amator de muzică, nu-i ierta bunicii că-i doar o actriță mare și nu o cântăreață celebră; îi reproșa adesea.

Un altul din secretarii ei suferea de bulimie. Când venea vremea prânzului o lăsa pe bunică în mijlocul scrisorilor și dădea fuga să mănânce.

Mulți scriau tragedienei scrisori nemaipomenite. Când voiau să se omoare pentru ea, când voiau s'o ucidă; nu prea erau hotărîți, doar ținta lor să aibă un caracter dramatic. Astfel de lucruri plictiseau grozav pe bunică care era simplicitatea însăși, ocupându-se de căminul ei, combinând mâncări, văzându-și prietenii, lucrând tot timpul.

Superstiția era o altă trăsătură de caracter a Sarei Bernhardt. Iși însușea supestițiile tuturor țărilor pe care le străbătea. Intr'o zi, la Bella-Isle,

SARAH BERNHARDT

mă certă serios c'am făcut-o să privească la stânga.

Până la sfârșitul vieții păstră o minunată frăgezime de caracter. Orice lucru o distra, orice amănunt o atrăgea, se interesa de toate: artă, politică, știință, gastronomie, medicină, grădinărit, pescuit.

Ultimii anii

In 1920, la teatrul care-i poartă numele, Sarah Bernhardt creă Athalie într'o punere în scenă special creată pentru ea. Athalie avea să-i adauge încă o frunză la cununa ei de lauri: a fost una dintre cele mai frumoase manifestări artistice ale ei. Știu să găsească pentru regină, pentru mâniile și ambițiile ei, accente de-o putere, de-o profunzime mișcătoare. Repurtă un triumf cu atât mai stralucit cu cât piesa în general era jucată într'un fel sever care displăcea publicului.

Când Sarah Bernhardt striga cu un gest al cărui secret doar ea îi poseda: „Ceruri, ascultați-mi glasul! Pământ, auzi-mă..." toată sala aștepta tremurândă. Vai! îi fu ultimul succes. Avea 79 de ani.

La sfârșitul vacanței, în August 1922 avu un angajament cu o societate cinematografică americană. Toată vara fusese bolnavă la Pen-Hoët.

Atelierul din Bulevardul Pereire fusese amenajat în studio cinematografic; fuseseră aduse proiectoare, decoruri, Sara Bernhardt juca rolul unei ghicitoare. Din când în când se turna puțin. Directorii americani, foarte politicoși de altfel, o menajau pe cât era cu putință, dar desnodământul nu întârzia de-a fi fatal.

La sfârșitul lui Februarie trebui să-și părăsească complect ocupațiile. Dar ceilalți actori ai filmului veneau să turneze o scenă din care ea nu făcea parte. Apoi curând în atelierul părăsit, lămpile rămaseră stinse, cablurile, devenite inutile, fură aruncate într'un colț, decorul distrus. Sacha Guitry îi făcuse o piesă delicioasă pe care trebuia s'o joace luna următoare. Bunica căzu la pat în primele zile ale lui Martie pentru a nu se mai scula.

Ultimele zile

Mai întâi, deși avea uremie, deși în vârstă de 79 ani, nimeni nu-și dădea seama că era într'adevăr sfârșitul; îi era foarte rău, nu va mai juca probabil nici odată, dar îngrijită, odihnită va mai trăi încă, fără îndoială. Doctorul Chauffard, profesori ca Marcel Labbé, etc. veniră în Bul. Pereire. Celălalt rinichi nu mai funcționa. Doctorii se închideau ca să discute după ce o ascultaseră și plecau fără să ne liniștească.

Nu se mai hrănea, slăbise. Se vedea pierdută, dar moartea n'a înspăimântat-o niciodată. Timp de câteva zile avu febră; ceeace o slăbi încă. Se necăjea mult pentru regisorul american și încurcătura în care-l vârâse boala ei. Marea sa afecțiune pentru Sacha Guitry o făcea ca din când în când să reia manuscrisul și să-l studieze.

La 20 ale lunei, doctorii spuseră tatălui meu că nu mai e nici o speranță. Era chestie de zile. Iși păstrase încă toată luciditatea, dar respirația devenea greoaie. Slăbiciunea se accentuă.

In seara de 24 ceru să guste înghețată. Mi-amintesc că m'am dus în grabă la o cofetărie. Ceeace absorbea nu mai avea nici o importanță.

Imi mulțumi atât de drăgălaș pentru osteneala ce mi-am dat încât îmi veniră lacrimile în ochi.

La 25 Martie tata aduse un preot. Bunica nu mai deschidea ochii, nu mai vorbea. Primi sfânta cuminicătură. La un moment dat îi văzui ochii, care în urma boalei deveniseră de un albastru ca floarea inului, fixând preotul și apoi închizându-se.

In noaptea acea am veghiat-o împreună cu sora mea. Din când în când îi umezeam cu puțină apă buzele uscate.

In timpul acestei nopți de 25 spre 26, deschisei o secundă fereastra pentru a împrospăta aerul. Să fi fost cam orele patru dimineața. In fața casei din Bul. Pereire ședeau pe bancă cinci oameni cu gulerul ridicat: Ziariștii! Așteptau...

Așteptară astfel toată ziua de 26, schimbându-se, înmulțindu-se pe măsură ce se înnopta.

Telefonul era întrerupt, nimeni nu se urca la primul etaj, doar tata, doctorii, sora mea și eu. Sarah Bernhardt părea că doarme.

La șapte seara, pe când tata ațipise într'un fotoliu, copleșit de emoție și de oboseală, sora mea îmi atrase ușor atenția asupra respirației bunicii; pieptul i se ridica mai cu putere. Pusei mâna pe inimă... trei, patru bătăi din ce în ce mai rare și mai surde și apoi deodată... nimic...

Câteva clipe apoi, doctorul Marot deschise fereastra și adresându-se ziariștilor:

— Doamna Sarah Bernhardt a murit, domnilor!

Ceremonia

Fu mai întâi o defilare neîntreruptă în Bul. Pereire. Ușile locuinței fuseseră larg deschise pentru ca Parisul să poată contempla tragediana pe patu-i de moarte. Era îmbrăcată în satin alb (culoarea ei preferată). „Ii veți pune uniforma albă"...

Trăsăturile ei în odihna veșnică recăpătaseră toată seninătatea. Chipul ei pur atrăgea privirile mulțimii care, respectuoasă, năpădea camera grenat în care Sarah Bernhardt se odihnea printre flori: violetele ducelui de Reichstadt, cameliile Margaretei Gauthier, crinii prințesei îndepărtate.

A doua zi fu așezată în cosciugul căptușit cu mătase albă, cosciug care făcu să curgă multă cerneală. Fu expusă la parter, cu fiece oră tot mai multe flori, tot mai multă lume...

Când mă duc la mormântul ei dela Père-Lachaise, găsesc totdeauna flori, ofrande necunoscute. Nimeni din cei cari au cunoscut-o pe Sarah Bernhard nu poate s'o uite și geniul ei a îngăduit tuturor ca s'o cunoască.

Trad. de NUTZI PARVULESCU

Data nașterii și a morții lui Isus, după astronomie

Nașterea Domnului este sărbătorită la 25 Decembrie, iar anul începe la 1 Ianuarie, deci după tradiția religioasă Mântuitorul s'a născut în anul care precede epoca noastră, cu opt zile înainte de ziua care a fost adoptată ca inițială a erei creștine.

Aceasta se explică prin faptul că multă vreme după nașterea lui Isus lumea civilizată s'a servit de calendarul roman. Era creștină nu a fost fixată decât în 532 după propunerea unui călugăr, Denis cel mic și, fără îndoială, lumea a mai continuat încă multă vreme să se servească de calendarul roman. De aceia s'a luat luna Ianuarie ca prima lună a anului, deși Nasterea Domnului fusese stabilită la o dată posterioară.

Se poate însă ști cu siguranță că 25 Decembrie din anul dinaintea erei noastre este data Nativității? Sunt mai multe lucruri care ne îndreptățesc a o crede.

Astfel Evanghelia lui Sf. Luca din care se vede că Isus a venit pe lume în momentul recensământului general poruncit de August. Acesta a fost primul dintre cele ce au fost făcute de legatul imperial *Quirinus.* Iosif și Maria s'au dus în Bethleem, în Iudeia, ca să se înscrie. O inscripție antică stabilește data acestui recensământ cu 9-10 ani înainte de era noastră.

Pe de altă parte sfântul Matei scrie în Evanghelia sa că Irod a murit după fuga Mariei și a lui Iosif în Egipt, fugă ce a precedat „măcelărirea copiilor" poruncită de el. Din datele scoase de la Iosif Flavius și Dion Cassius se vede că Irod a murit în anul 4 înainte de era creștină.

Din acestea pare probabil că Isus s'a născut între al nouălea și al patrulea an dinainte de era noastră.

Cum să se stabilească însă precis care este data Nașterii Mântuitorului? Aci a venit în ajutorul cercetătorilor Astronomia. In adevăr dacă povestirea evanghelică a celor trei magi este un fapt istoric real, atunci putem să ne întrebăm ce fel de astru a fost steaua călăuză? Să fi fost ea una din acele planete a căror strălucire variază cu distanța la care se găsesc de la Pământ ? Polul lumii necoincidând cu Zenitul locului, rotația diurnă a Pământului, în jurul axei sale provoacă în adevăr următorul fenomen: Stelele par că se depărtează de noi când se apropie de meridian, sau par că se apropie când trec de culminația inferioară. Nu am putea întreba atunci, dacă nu cumva steaua magilor este una din planete devenită foarte strălucitoare la un moment dat, deplasându-se spre Bethleem, în rotațiunea diurnă a cerului.

Profesorul berlinez *Oswald Gerhardt* a consacrat șase ani din viața sa studiului acestei probleme. El demonstrează că steaua de la Bethleem este Saturn, așa cum se prezenta ea în anul 7 dinaintea erei noastre.

In evul mediu și chiar pe timpul Renașterii se socotea că Isus este născut în era Saturniană. La Iudei, Saturn, (Schahtal) era privit ca o stea ocotitoare și Martie ca protivnică. Venirea lui Messia a fost multă vreme așteptată în legătură cu constelația lui Saturn și a fost numită „steaua divină" de profetul *Amos.* I se adresau rugăciuni și se chema atunci „Chioun". Soarta Israelului era supusă, în acelaș cerc de credințe, și constelației *Peștilor.* Nașterea lui Mesia era deci asociată cu Saturn și Peștii.

In Martie anul 7, înainte de era creștină, Jupiter răsări dimineață, după ce fusese invizibil câteva luni și străluci în constelația Peștilor. In Babilonia, unde Saturn și Jupiter erau priviți ca cei doi mari gemeni așteptau și ei, în acel moment, cu mare încordare ivirea lui Saturn, în aceiași constelație.

Evenimentul acesta s'a produs în acelaș an 7 înainte de Hristos, în prima săptămână a lui April.

După observațiile lui *Gerhardt,* confirmate de astronomii Neugebauer și Hinzel, iată care este itinerarul lui Saturn, din 10 Oct. la 15 Dec., anul 7 în. H: seara la șase fără un sfert, când planeta devenea vizibilă, ea se mișca în direcția meridianului, de la Nord la Sud. Dar drumul de la Ierusalim la Bethleem este tot de la Nord la Sud. Drumul, sara, pentru niște călăreți care nu cunoșteau locurile, a trebuit să dureze vre-o două ore. Privind spre stele magii au putut vedea pe Saturn mergând înaintea lor.

Când au ajuns la poalele muntelui unde era situat Bethleemul, au văzut steaua drept deasupra părții din oraș unde trebuiau să găsească în urmă copilul.

Dar aspectul mișcării avea să se schimbe după o lună, o lună jumătate, la șase ore seara depărtându-se către occident. Trebuia să se găsească două ore mai târziu de partea cealaltă a Bethleemului. Profesorul Gerhardt scoate de aci concluzia că din povestirea lui Matei se poate fixa anul 7, dinainte de era noastră, ca an al Nativității.

Această constelație a lui Saturn s'a reînoit periodic și s'a produs înainte de era noastră ca și în era noastră. Apostolul Matei, conchide Gerhardt, nu povestește de cât fapte reale, care-și găsesc explicația în astronomie.

Tot astfel determină el și data morții lui Isus, bazat tot pe considerații astronomice.

Scena Cinei celei de Taină, a avut loc în ziua pânei Azime, adică în sara de Paști 14 Nisan, după calendarul evreesc. Era într'o Joi. In ziua următoare, adică la 15 Nisan, Isus a fost condamnat și răstignit.

Anul răstignirii nu poate fi de cât între 30 și 33 al erei noastre, epocă ce corespunde domniei lui Tiberiu și guvernării lui Ponțiu Pilat, dar orice an în care 15 Nisan nu cade Vineri trebuie eliminat.

Luna Evreilor începea din seara în care Luna devenea vizibilă. Trebuia deci stabilit anul când 1 Nisan, zi consecutivă Lunii noi, cădea Vineri.

Profesorul Gerhardt arată că în 33, întâi Nisan cădea Sâmbăta, 21 Martie și 15 Sâmbătă 4 April. Deci anul 33 este exclus. Asemenea și 32 și 31.

După Luca, Ion Botezătorul s'a manifestat în public în anul al 15-lea al domniei lui Tiberiu și câteva luni mai târziu începu acțiunea lui Isus. Domnia lui Tiberiu începe în anul 11 sau 12 în. de H., data promulgării legii *Aequmjus* cu August. Acest fapt e confirmat printr'o monedă bătută în Siria de Clement din Alexandria, pe lângă mărturia evanghelistului Luca. Rezultă de aci că viața apostolească a lui Isus a început în iarna lui 26-27 și luă sfârșit la 30 în care întâi Nisan cade Vineri, 15 Nisan Vineri, 7 April, anul 30.

De altfel cercetările minuțioase ale unor Creștini Egipteni au stabilit aceiași dată acum 150 ani.

Profesorul Gerhardt stabilește astfel că Isus s'a născut în anul 7 dinaintea erei noastre și a trăit până în anul 30 al erei noastre și este un exemplu interesant de aplicarea astronomiei la interpretarea Evangheliilor.

Cereți noul roman
PATUL 60 bis
de Henriete Valet
în românește de D. FAUR
O tristă și emoționantă povestire a suferințelor morale și trupești indurate de o femeie care naște într'un spital.
De vânzare la toate librăriile din țară
Ed. ADEVERUL S. A. Prețul Lei 50

De vorbă cu Moș Crăciun

O apariție neașteptată

De pe geamul etajului al cincilea, privesc la solzii acoperișelor de olane, ușor acoperiți cu spumă de zăpadă. Iarna bucureșteană, prăfuită și cu haină murdară, se zbate șuie prin copacii scheletici, făcând semne de neputință cu mânile cerului neclintit. Jos, în stradă, măcăiala claxoanelor și țipetele stridente ale tramvaielor se încrucișează, necotenit, ca 'ntr'o panică de nebunie.

In odăița mea e rece. Ceasul bate greoiu, plesnindu-mă cu clipele lui tari. Soba a stat din ronroneala ei săracă și ascultă și ea, tăcerea sacadată a ornicului.

Tăcerea sacadată a ornicului? Ori parcă pași greoi urcă scările, încet, cu scârțâieli și oftaturi la fiecare treaptă, cu opriri — ca pentru prins răsuflet — cu opinteli pentru pornit mai departe pe truda urcușului. Au ajuns în dreptul intrării mele: are să se urce mai departe, spre acoperiș, ori are să bată la ușa mea?

— Cioc-cioc! Cioc-cioc!....

N'am vreme să-mi ascult inima uimită, nu-i timp să mă scol dela masa de lucru; odaia s'a deschis și'n fața-mi o arătare cu totul neașteptată a răsărit. A făcut câțiva pași și s'a oprit: e un bătrân mărunțel, cu barbă și musteți de albuș bătut; poartă un cojocel de postav roș, mărginit cu pielcică de miel alb la mâneci și poale, în cap o căciuliță de blană cu fundul din aceiași stofă cu haina; în picioare cizme mari și grele, de cale lungă. Duce gârbov o desagă în spinare și pe brațe ține două coșuri de nuele, cu jucării de tot felul.

In cetatea Iernii

Pe moșul acesta bătrân eu l-am mai cunoscut cândva în copilărie, pe când zăpada mare cădea de sus ca o minune pentru mine, înecând lumea în puful ei moale.

— Parcă filează lampa funingine albă... îmi ziceam eu, privind dela fereastră, potopul ninsorii.

Și așteptam, cu inima zbucnind de bucurie și cu neastâmpăr în călcâie, să se așeze troiene mari, adânci, cât gardurile, cât porțile și cât casele — după cum auzisem unele povești la cei mari. Atunci, să ies eu cu lopata și împreună cu frații mei să croiesc șanțuri adânci prin zaharul zăpezii, ca să ne plimbăm stăpânitori în Impărăția de vrajă albă a Iernii.

Pe-atuncea, Moșul cu jucării era un personagiu foarte familiar pentru mine. Il găseam în cărțile de cetire, răsplătind copiii cuminți, mă jucam cu el în poze, unde era zugrăvit roz la față ca o acadea, cu cizmulițe fine de lac, cu hăinuță cu hermină și ochi albaștri de viorele; îl ciopleam în zăpadă, punându-i măturoiu în brațe și cărbuni în loc de nasturi și ochi; ni-l evocau părinții de sărbători, ca o amenințare ori ca o răsplată. Vorbeam de el în poezii, cântam cântece despre el, îl visam.

Moșul umbla pretutindeni, cu coșurile lui grele de daruri, urca, scobora, se mai suia pe săniuță ca să alunece fără osteneală pe zăpezile cerului, intra în case pe'nserat, se pleca deasupra paturilor celor naivi, apoi se ducea, neștiut.

Eu nu l-am văzut niciodată, cu toate că știam că trăește, undeva, în lumea brumelor și a fulgilor de lăbuțe de urs alb.

Moșul de vată

Moș-Crăciun stătu o clipă pe loc, privindu-mă părintește, c'un zâmbet obosit.

— Ți-am adus o jucărie!...

— O jucărie, mie, moșule? Dar nu mi-ai adus nici când eram mică. De ce te-ai ostenit, la vârsta dumitale, tocmai până aici, la al cincilea?

Moșul a ridicat privirea, blând; era mai palid ca altădată; fața îi era vestedă, cu zbârcituri de iască și spinarea încheboșată, de atâta cărat și umblat.

— Știam că ești tristă și singură și vroiam să-ți fac o bucurie.

— O bucurie, mie? Care nu-i prea târziu acuma, Moș-Crăciune? și ce-ai putea să-mi dai din coșul dumitale cu jucării?

Bătrânul a deschis stângaciu un paneraș și-a cotrobăit lung în el, căutând. A ales întâiu o păpușă mare, care închidea și deschidea ochii. Apoi s'a răsgândit și-a pus mâna pe-un tren lung, văpsit în verde și roșu, cu locomotivă impunătoare, cu șeful trenului stând țudul la cârmă, în salut milităresc. Dar nici asta nu i s'a părut așa de nemerit și sta la îndoială între un automobil cu mecanism și-un cățel mare, cenușiu, cu urechile ciulite și coada bârligată.

— Știu eu ce să-ți dau matale, draga moșului? Poate vrai cățelușul acesta care latră și mișcă urechile? Iți place?

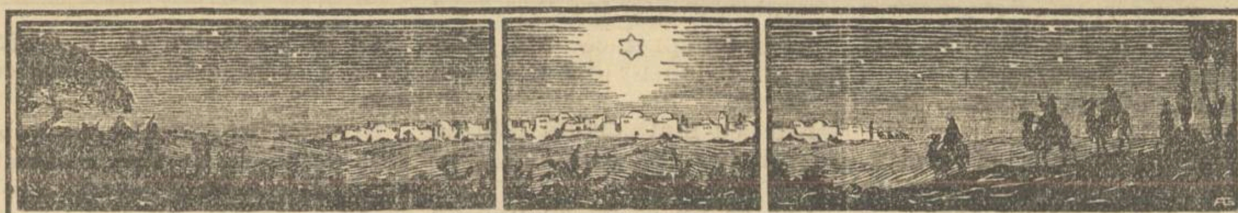
Și Moșul, cu mânile lui zbârcite, mi l-a așezat pe podea și mi-a făcut o demonstrație, cu lătrături și fâlfâiri de urechi.

— E mult tare de când am dorit jucăriile acestea, Moș-Crăciun. Acuma, ce să fac cu ele?

Moșul s'a ridicat din șele cu greutate, puțintel rușinat, a pus jucăria la loc, a lepădat coșurile și desaga pe podea și s'a lăsat jos pe divan, încetișor.

Patul a scârțâit și-a pocnit sub el, ca de ger.

— Of! Of! a gemut bătrânul, frângându-se din încheieturi înțepenite. Știu eu ce ți-ar trebui matale, acuma. Ai vrea, de pildă, să-ți meargă toate în plin. Să ai inima plină de mulțămire. O dragoste caldă în jur. Prieteni mulți. Dușmani puțini. Și să fie toate bune în lumea asta, ca să trăiești mai ușor și să ai mai puține dezamăgiri.

Am plecat capul, ferindu-mi ochii.

— Știu, draga moșului, știu. Și mă doare sufletul că nu te pot ajuta. Eu, ca un bunic ce sunt, m'am gândit să vin și să ți aduc ceva, ce pot și eu... Nu te supăra că te-am momit c'o jucărică, ca pe cei mici.

Bătrânul mă mângâia din ceața lui de bunătate. Am dosit batista, pe furiș, și m'am întors spre el, cu glasul dres.

Drumurile lui Moș-Crăciun

— Dacă vrai, bunicule, să-mi dăruiești ceva, de sărbători — am zis — povestește-mi câte unele din viața dumitale de colindă prin lume. Să mi le spui, eu să le scriu și să le dau la gazetă.

Ochii spălați de vreme m'au aținti, compătimitori.

— Scrii la gazetă, fetiță?.. Ei! ce să-i faci!

Apoi ce să-ți spun eu, fetiță, ca să fie potrivit pentru ceiace vrai să scrii? Sunt un moșneag hodorogit, care nu mai face nici o ceapă degerată și nu mai are nici o trecere. Eu am rămas tot așa ca din vechi și lumea a mers înainte. Pe cine mai poate interesa ce crede și spune un bătrân c'un picior în groapă?

Am protestat, cu jumătate de voce.

— Lasă, că nu-i nevoie! a zâmbit melancolic Moșul. Vremurile de astăzi nu se mai lovesc cu mine. Uite de pildă, aici, în Bucuresti; face pentru mine, om de-atâtea Ierni, să hoinăresc pe străzile ințesate de lume, să mă asurzească trâmbițele și urletele mașinilor, să mă chiorască reclamele colorate și lămpile de fulger alb, să mă fofilez ca un câine păcătos, ca să nu mă calce tramvaiul ori camioanele, să urc cu răsufletul gâtuit cele cinci șase rânduri de scări, ca să ajung la cucuieta, ca 'n clopotniți? In sate și târguri calea valea, e mai ușor, că n'au intrat încă toate mașinăriile; dar aici, în București, e mânia lui Dumnezeu. Așa că, eu cred că nu va trece mult și voiu cere voie dela Cel-de-Sus să mă opresc din colindă și să-mi așez ciolanele într'un cotlon ferit. Lumea să-și urmeze drumul ei; eu să mă pierd în urmă, cu cei de demult...

— Nici eu nu mă simt bine aici... am scâncit timidă, urmărind fumul gros ce izbucnea dinspre Gara-de-Nord și care îneca cerul în pufoanea lui de gogoriță neagră.

— Am fost astăzi dimineață la Iași — a urmat, făcându-se că nu mi-a auzit plângerea, Moșul; — acolo lucrurile s'au schimbat mai puțin. Am trecut și pe la casa matale părintească.

— Cum era? am tresărit.

— —Cum să fie? Ca totdeauna. Liniște. In ogradă a hămăit Leu, câinele ciobănesc; a venit și m'a mirosit și m'a slobozit să intru. Pe cerdac nimeni; fereastra era luminată roș. Am intrat fără să dau de știre, după obiceiu. La o masă scria un tinerel de cincisprezece ani; în odaia cealaltă, am găsit pe mama matale, în pat.

— Avea lumbago... am șoptit înecat.

— Da. Și te aștepta. Dac'ar fi auzit c'am intrat, ar fi crezut că-i vine copila cea mare. Și-așa a tresărit și-a întors capul spre mine...

— Trebuie numaidecât să mă duc la Iași, acuma, de Sărbători... am inima rece de tăcerea din jur.

— Da, draga moșului... Să te duci... — mi-a răspuns sufletului bunicul de zăpadă albă.

Jucăriile uitate

— Și copiii s'au schimbat — a vorbit iar, șoptit, Moș-Crăciun. — Inainte vreme săreau de bucurie ca niște căprițe, când le duceam jucării. Acuma strâmbă din nas: — „ce să fac eu, cu o rablă de tren? Să-mi cumperi un aeroplan, mamă!” Caii de lemn nu mai au trecere; vor patine, jo-jo, ping-pong. Fetițele s'au săturat de păpuși care închid și deschid ochii, să le facă rochițe; vor fotografii de actori de cinema și tot felul de zorzoane.

De Crăciun, în loc să stea acasă, să cânte în jurul pomului, pomenindu-mă, se înfundă în sălile de cinematograf, se duc să maimuțărească pe cei mari la patinaj ori să privească tot felul de blestemății, unde se joacă cu mingea pe ghiață, ori își trag pumni cu înverșunare doi oameni goi.

Au mai rămas numai bobocii cei de-abia ințărcați, care se uită cu ochii mari la jucăriile mele și nu pricep nimic.

Dar ce s'aude?

In potolirea cenușie a serii, un zgomot strident, cu scârțâieli, zurgălăi, plângeri jalnice și pocnituri de tobă se iscase deodată, aproape.

— Ce să fie?

Moș-Crăciun se săltă greoiu, de pe pat, și se apropie de fereastră, să privească jos, în stradă.

— O catirincă, bunicule — l-am lămurit eu, fără să mă clintesc din loc.

— Ț-ț-ț! se miră moșneagul, cu milă. Bieții oameni! Este Monul care joacă și bate din tobă, ca la urs.

— Le-am dat eri doi lei — am murmurat ca pentru mine.

Dar Moș-Crăciun m'a auzit.

Crăciunurile de odinioară

Catirinca se 'nvârtea tristă, gemând, plângând și cheunând a foame. Geamurile se 'nceţoşau treptat, cu fum de amintire.

— Cum erau Crăciunurile pe vremuri, bătrâne? Altfel?

Moșul s'a apropiat de foc și-a pus mâna pe sobă, să se încălzească.

— Sărbătorile de demult?

Vocea îi suna înăbușit, ca dintr'un dulap cu haine la naftalină.

— Crăciunurile de odinioară mi se păreau cu totul altele. Bielșugul și cu el buna voie s'au dus. Copii și părinți, laolaltă, se bucurau că sunt sănătoși și că țin datinele din vechi, după rânduială. Acuma, uite la mata; n'ai bani să te duci acasă. Asta-i una. Pe urmă, gospodarii închid de vreme porțile și dau drumul la câinii răi ca să nu poată intra copiii să ure. Asta-i alta. După aceia, cetele de haimanale, ințoliți cu toate cîrpele și cadrențele de prin gunoaie, își bat joc de obiceiul Sfîntului Vasile, umblînd pe străzi și jucînd nunta în zilele de Crăciun! Asta nu s'a mai pomenit! Și cîte altele, pe care mintea mea bătrînă nu le mai ține minte. Nu. Vremurile de demult s'au topit și cu ele mă scurg și eu, la vale...

Bătrânețea

—Nu știu, mi-au înghețat mie ciolanele, ori e cam frig aici la mata în odaie... — zise Moș-Crăciun frecându-și palmele.

— E frig și miroase a fum... am repetat, strângându-mi pledul în jurul gleznelor... Vine seara și cu ea vîntul se'nteţeşte. La noapte are să înghețe.

Ceasul se auzi din nou, plesnind ritmat peste inima mea ghemuită de liniștea rece din jur.

Moș-Crăciun veni și-mi puse mîna lui creață pe frunte.

— Liniștește-te, fata mea. Au să vie și timpuri mai bune. Ești tânără și ai cale 'nainte. De mine-i mai rău... Eu. cu bătrînețele mele, îngheț sub un gard, cîndva, într'o iarnă.

— Te duci? am tresărit, cu inima zbătândă.

Bătrânelul își strîngea lucrurile și le încărca în spinare. Gemână și oftând, se pregătea iar de drum, pe povârnișurile lui de ghiață.

— Boc-boc! ciocăneau cizmele lui grele, pe podelele de lemn.

Și odaia răsuna a gol.

Moșul a plecat

— Moș-Crăciune, nu mi-ai lăsat și o jucărie să-mi fie de urît?

M'am întors, să-l rog și să-i mulțumesc pentru cele ce-mi spusese.

Nu mai era nimeni.

Moșul plecase, de astădată nesimțit. Cizmele lui grele loveau numai în amintire pe sufletul meu părăsit, odată cu ceasul neostenit ce ticăia, ticăia într'una.

Tic-a-tac! Tic-a-tac! Tic-a tac!...

Odaia era rece. Liniște și pustiu lângă mine. Solzii olanelor de pe acoperișuri păstrau săracă spumă albă, singura rămășiță a trecerii lui Moș-Crăciun.

PROFIRIȚA SADOVEANU

Bradul cu scântei

A fost o vreme în care Pomul era strecurat în casă, pe gaura ușii, prin geamul ferestrelor sau poate că și prin părete — nu se știa niciodată până unde merg minunile lui Moș Crăciun. Introducerea bradului se petrecea exclusiv în absența din odaia lui și de preferință în absența de acasă. La întoarcere, surpriză și bucurie: pomul ardea din zeci de lumini în ramurile unui univers de amănunte sticlitoare și devastarea comorilor dura două, trei ore; până ce începeau întristarea lucrului trăit și părerea de rău că nimic nu rămâne nou peste durata unui moment.

E o prevestire precoce despre ceeace se va repeta pe toată întinderea curiozității, combătută și decepționată de experiență. Jucăriile se grămădesc frânte, an cu an în pod, cărțile se vor alinia în rafturi citite și prieteniile. așteptările și ambițiile nu se vor deosebi mult, colecționate, de urșii paralitici, de păpușile fără un ochi și de fiarele cu resortul slăbit și care nu mai știu să dea din cap.

A doua zi, la lumina zilei cercetare atentă a ușilor, a geamurilor, a tencuielii păreților, dar spiritul critic încă somnolent și fermecat orișicum de prezențele inexplicabile, lăsa necunoscutele problemei să plutească în ceața basmelor obicinuite.

Intr'o după amiază copiii s'au încăierat asupra chestiunii dacă boii și lupii, înzestrați în toate poveștile cu graiurile omului, cu care aveau să se înțeleagă, vorbesc ori nu vorbesc, cel mai mic din copii afirmând că i-a spus tata că vorbesc. Tata nu numai că e cel mai voinic om de pe lume dar și știe tot. Tata e o autoritate. Dacă vrei să știi, el e mai tare și decât Balaurul și decât Păcală. N'ai văzut că face semne în aer și numaidecât vin două pachete de ciocolată?

Când i-a răspuns odată fata: „Prostule, n'ai văzut că le scoate din buzunar?” băiatului, cu un an mai mic decât sora lui, i-a venit să-i tragă o palmă, una din acele palme care te fac să vezi stele verzi. Dar veninul — documentar a intrat numaidecât, ca un ac lung, în inima lui și argumental el a simțit că-i adevărat. Seara, la întoarcerea tatălui acasă, băiatul nu l-a mai pupat cu aceeaș admirație, prestigiul se încovoiase și adevărul năpădea poezia. O palmă el tot i-a tras-o mai târziu, soră-si, dar pentru alt motiv, că-i sfărâmase miracolul și ceața. Se va repeta și ciuda asta în viitor, la fiecare cotitură a credințelor, până ce scheletul interior va ieși, os după os, din toate învelișurile gingașelor naivități și erori, la față.

Apoi, s'a băgat de seamă că intrarea pomului de Crăciun coincida totdeauna cu lipsa cuiva din familia strânsă undeva laolaltă, ca în fotografiile grupate: figura nevăzută pe fotografie trebuie căutată subt pânza neagră din dosul aparatului. Vorbindu-se după devastarea pomului, despre Moș Crăciun și despre dificultățile unui drum așa de lung, cum îl face Moșul, din creștetul munților cu brazi până acasă la copii, copiii s'au cocoșat de râs. Unul era în liceu și celălalt în ultima clasă primară. Căutătura ochilor lucie, furnicată de scăpărări revela desordinea. „Noi știm cine este Moș Crăciun” izbucni fetița.

Nu se mai putea evita cavalerismul și tangenta devenea rușinoasă. Cine să fie? „Tu ești Moș Crăciun”.

Desigur, tata a cerut dovezi, clare dovezi, și, desigur, s'a supărat și, desigur, ca să-l împace copiii, l-au mângâiat, l-au sărutat, dar n'au retractat nimic. Era și târziu. Intrase la domiciliu Zoologia, care se pronunță cum se scrie. Balena era un mamifer, un pește ca toți peștii, ornitorincul face pe deoparte ou. și pe de alta le dă puilor lui să sugă lapte: complicații amplificate... Doamna a mai spus că omul se naște cu o vertebră în plus la noada lui. Dacă se naște câteodată cu două vertebre, la țară copilul e suspectat și ia numele de strigoi.

Și ce-are aface vertebra aia cu Moș Crăciun? „Are, tătuțule, are, cum să n'aibă? Fiindcă ea spune că acolo *a fost odată* o coadă și că omul vine *dela* maimuță”...

Pe o singură linie, fără niciun zigzag, fără o șovăială, direct. Un asasinat.

Tata și-a simțit gura deodată amară. Cojind o mandarină și despărțind cățeii miezului, ca la usturoi și ca la demonstrația fracțiunilor ordinare și distribuindu-i copiilor pe tăcute, și-a adus aminte, într'adevăr, de maimuțele din Jardin des Plantes care le cojeau la fel.

— Atunci, n'o să mai vie niciodată Moș Crăciun, zise tata... S'a isprăvit... N'o să mai fie cine să aducă pomul...

— Ba o să vie mereu, răspunseră copiii cu o energică revoltă. De ce să nu vie?

Incepea o altă întristare însă vehementă, dintr'un loc al sufletului, altul.

— Fiindcă nu este. Ce nu este și vine? Nimic. Vine numai ce este.

— Tot o să vie, nu se poate să nu vie...

— Atunci, să vedem, să ne gândim... Poate că o să vie într'altfel...

Copiii bătură din palme cu un simțimânt de rezurecție febrilă. — In ce fel zici că o să vie? întreabă ei.

— Eu poate că zic așa. O să ne aducă bradul și jucăriile Moș Crăciun și o să facem pomul noi.

Mi se pare că asemenea rămășiță de refugiu moral dintr'un întreg care a dispărut prin analiză, are o zicere în terminologia filosofiei.

— Bravo, tătuțule! strigară copiii fericiți. Să-l facem noi!

Ei se mântuiau fără să știe, însuflețiți între inexistență și existență.

Se va repeta și acest experiment în viitorul vieții lor. Pentru ca decepția să nu ofilească toată frăgezimea. Ca să rămâie intact — crâmpeiul de diamant pur, în care se răsfrânge luceafărul odată pe zi, cea din urmă lumină a Pomului de Crăciun...

T. ARGHEZI

Const. Baraschi / Icoană

CAUTATORUL DE COMORI

ICOANA

A izbucnit din noaptea 'ntunecată
Mănunchiu de raze și lumini potop,
Incât mi s'a părut, că dintr'odată
E de argint, umilu-mi târnăcop.

Și a sunat melodioasă gamă
Din bezna nepătrunsului pământ,
Cu glas subțire și cântat de-aramă
Imprăștiat în patru zări, de vânt.

M'am aplecat pe groapa tăinuită
Și-am ridicat din rece lut, cu greu
Icoana, din argint curat, cioplită
A Preacuratei Maici lui Dumnezeu.

Și am cetit în tainica-i sclipire
Poveștile trecute 'n infinit
Pe când, veneau în cruntă năvălire
Păgânii, din pustiul răsărit.

In vremurile grele de bejenii
A îngropat-o starețul anume
Și au trecut deasupra ei decenii
Și veacuri nesfârșite peste lume.

Iar mânăstirea veche, ruinată
In timp de luptă până 'n temelii
De către toți creștinii fu uitată,
Ca toate care trec în veșnicii.

Trăia doar o legendă învechită
Când desgropai al amintirii lanț:
De-o mânăstire arsă, pustiită,
Și de-o icoană-adusă din Bizanț...

Tătarii și-au purtat apoi prigoana
Cu țipete stridente de nebuni,
Călcând pământul ce-ascundea icoana
A Maicii făcătoare de minuni.

Trecură ani de spaimă și durere
Cum toate 'n lumea asta, trec și mor:
Și s'a întins o punte de tăcere
Și de uitare-asupra tuturor.

Și-a fost se vede scris, așa să fie,
Icoana ce-a rămas făr' de stăpân
Și a dormit cu morții-o veșnicie —
S'o scoată la lumină, un păgân.

A. C.

Gino pleacă în concediu

Gino reuşise la examenul de absolvire al şcolii de aplicaţie. Prin ce emoţii trecuse!

Este drept că media de absolvire era mică: 13 virgulă 13. Totuşi Gino era încântat. Era cea mai mare medie obţinută în viaţa lui. Acum îşi făcea bagajele. Voia să plece acasă. Mamă-sa îl rugase print'o carte poştală să vină la Bacău. Atâta bucurie avea şi ea: pe Gino. Nu-l mai văzuse de un an.

La Paşti „se încurcase" în Bucureşti cu o stea de varieteu şi scrisese acasă că trebue să rămână să înveţe, de oarece are după concediu vreo şapte-opt interogaţii.

Gino, citind cartea poştală, par'că o vedea pe mama lui stând la masa de lângă fereastra mică la care se încovoaeneş florile de muşcată şi leandrii, potrivindu-şi ochelarii pe nas şi sgâriind dreptunghiul alb de carton cu răbdare, înmuind din când în când tocul împrumutat din vecini în cerneala violetă.

Il înduioşaseră mult rândurile trimise de bătrână şi se hotărîse să plece acasă.

Dă-le dracului de femei! Mai are timp pentru ele. In definitiv, prea mare importanţă le-a dat până acum.

Deaceea Gino îşi făcea acum bagajele. Umpluse întâiu geamantanele cu „lucruri importante". Rămăseseră răvăşite în cameră încă o mulţime. Cum să scape de ele?

Un raft dela scrin era plin cu scrisori de dragoste. Era bine să le ardă.

— Ivaneeee, Ivaneeee, vino 'ncoa, zăpăcitule.

Ivan era ordonanţa lui Gino şi rus din Basarabia. Avea o figură de apaş needucat, minus vioiciunea ochilor. Cultură: două clase primare neterminate. Predilecţie: servitoarea de peste drum.

Dacă este adevărat că în timpul revoluţiei franceze şi după, fiecare soldat purta în raniţă bastonul de mareşal, Ivan avea în permanenţă în buzunar o cutie de Schmoll-Pasta, o bucată de pâne şi rareori un pachet de tutun a treia.

Ivan rareori îşi auzea numele de botez. Gino îi spunea bou, măgar, porc, câne, etc.; păcat că Gino nu prea ştia multă zoologie că altfel cu greu şi-ar fi putut ţine minte Ivan cel mai important capitol din starea lui civilă-cazonă.

Totuşi Gino nu-l bătea niciodată. Ivan făcea prostii aşa de mari şi le spunea apoi cu atâta naivitate, încât reacţiunea acelora care le suportau consecinţele nu era furia ci compătimirea zâmbitoare.

Dealtfel, nu de puţine ori spunea Gino:

— In viaţa mea n'am bătut nici un soldat. In schimb am bătut femei, decâte ori au meritat şi am avut ocazia.

Aşadar, Ivan se înfăţişase în faţa lui Gino. In mână ţinea cu importanţă o pană de şan.

— Ivane, vezi tu alea de colo?... Alea, mă... Ei, acum să nu le mai văd. Să le bagi în foc, să dispară. Ai auzit?

— Am înţeles, să trăiţi.

După ce a încărcat braţele soldatului cu un vraf de hârtii colorate în toate gamele spectrului solar vizibil, Gino a început să încarce un geamantan cu cărţi de şcoală cu file netăiate. Nu se ştie dacă nu vor folosi la ceva. Dacă îi vine gust să citească mai târziu?

Tocmai atunci a bătut la uşe factorul poştal care a silabisit pe nas:

— Domnul sublocotenent Gino Florescu.

Ah! o carte poştală. Şi aşezându-se pe un coş de nuele încărcat, Gino a citit-o repede.

Dragă Gino,

In momentele de mari decepţii mă gândesc la tine. Am încercat aventuri încercând să te uit, dar n'am izbutit. Sufletul s'a întors iar către tine cu mai multă putere ca în trecut Mi-e dor, mi-e dor de tine.

LILIAN

Drace! Cine a mai învăţat-o să scrie? Va să zică, să nu se ducă acasă să o vadă pe mamă-sa şi să se ducă la ea? Să-i mai suporte cu prefăcută indiferenţă curtea pe care, fiind lângă el, o face altora?

Deaceea Gino a scos dintr'un buzunar de veston o carte poştală mototolită şi după ce-a măsgălit adresa (bine că Lilian a avut gentileţea să i-o dea) a scris pe dosul cărţii poştale:

Minţi.

GINO

— Ivaneee, Ivaneee... Aide, percheron nepotcovit, haî mai repede... Unde ai fost?

— Să trăiţi, domnu' sublocotenent. Fost şi dat hârtii multe...

— Unde le-ai dat?

— Dat piste drum la Iulişca. Spus că trebue hârtie faci foc.

— Ce făcuşi, dobitocule! Ştie Iulişca să citească româneşte?

— Nu ştii.

— Ei, du-te acum şi pune cartea asta poştală la cutie... Ştii tu care... aia din colţ.. de unde îmi cumperi tu vin... Şi pe urmă să te duci la Iulişca şi sub ochii tăi să bage toate... hârtiile alea în foc. Ai înţeles, boule? Hai, trap.

După ce-a plecat Ivan, Gino se gândeşte la plecare. Acum e ora patru. Tren are la zece. Geamantanele sunt aproape facute. Le termină diseară. La ora cinci are un rendez-vous cu Emmy. Biata fată! Ce rău îi va părea! Şi lui îi pare rău de ea. N'a fost ca toate femeile. Nu i-a cerut nimic. A refuzat chiar şi o prăjitură. Ce fată cuminte! Mare problemă este despărţirea de ea. Ar fi bine să studieze deacum atitudinile, să ştie cum să dozeze gesturile, să cântărească mai dinainte zâmbetele triste şi cuvintele întretăiate de tăceri care spun mult.

Deocamdată Gino trebue să se îmbrace. Pentru o ultimă întâlnire sunt buni pantalonii de gheată. Dar sunt împachetaţi.

Aşa că va lua tot cismele. Dar nu le-a făcut Ivan. Ah! mizerabilă rasă şi ordonanţele. Când s'o întoarce, vai de el! Gino a început să-şi facă cismele. Cu Schmoll-Pasta se poate face un lustru simpatic. Periile nu sunt prea bune dar Gino le-a luat în mână şi a început să le mişte pe carâmb în felul în care se mişcă pistoanele la un motor cu mai mulţi cilindri.

Gata una.

Gino aşează cisma în bătaia luminii difuzată de perdeaua verde dela uşă şi o întoarce în mai multe unghiuri de incidenţă cu grija cu care un regisor îşi mişcă reflectoarele într'un studio.

Tocmai atunci năvălesc în cameră mai mulţi inşi. Mănescu, Florescu secund, Radu...

— Ehei, uite pe Gino făcând cismele. Credeam că-i ordonanţa.

— Unde te duci, cocoşelule?

— Unde ţi-e valetul? Iar l-a închis comenduirea?

— Dar ştii că ţi-ai făcut bine cismele? Juri că sunt făcute de ordonanţă.

— Tel maître, tel valet.

— Proastă ordonanţă ai.

— ... Lăsaţi, mă, spiritele. Sunt grăbit. La ora cinci am o chestiune... foarte importantă.

— Las' că ştim noi chestiunile astea importante.

— Iar vreo tâmpită.

— Nu, e tot aia... unguroaica... Emmy. Gino a devenit constant.

— Mare lucru e să fii consecvent... chiar şi în prostii.

— Ei, acum lăsaţi-o şi voi. Uite ce este, Gino. La cinci jumătate plecăm la Arad. O escapadă minunată. Avem la „Alcazar" trei cunoştinţe. N'o să ne considere fraeri.

Gino s'a aşezat pe pat şi priveşte foarte nedumerit la cei trei musafiri care au luat loc pe geamantane.

— Uite ce este, fraţilor. După cum vedeţi sunt gata de plecare. Mă duc acasă. N'am mai fost de un an.

— Ascultă, Gino, prea ne crezi proşti, dacă îţi închipui că o să credem şi minciuna asta. Cine ştie ce târfă te mai aşteaptă în Bucureşti!

— Pe onoarea mea... Zău, plec acasă.

— S'o admitem şi p'asta. Pierzi o zi. Ce-i ?Una în plus sau în minus tot un drac...

Nu ştiu cât timp au mai vorbit cei trei musafiri cu Gino. E deajuns să arătăm că l-au convins pe Gino să meargă la Arad.

●

La Arad au petrecut admirabil. „Alcazar" e un bar simpatic. Un timp oarecare Gino a făcut-o pe „chibiţul" celor trei care îşi aveau fiecare „prietena" lângă el. Pe le ora douăsprezece noaptea Gino care până atunci fusese foarte rezervat şi băuse puţin, a invitat la masă pe o blondină care „promitea". Se numia Marusia ca toate rusoaicele din varieteuri.

Avea optsprezece ani, spunea ea. (Gino i-a dat douăzeci şi cinci).

Era cea mai curtată fată de clienţii barului. (Gino s'a gândit că e posibil).

Dar ea nu se da cu una cu două. Chiar directorul localului a vrut să şi-o facă amantă, dar ea l-a respins.

Trimite mamei câte o mie de lei lunar.

Atunci, Gino a privit-o cu simpatie şi i-a cerut detalii asupra mamei: ce vârstă are, cum arată la faţă, unde trăeşte, etc. Hotărît lucru, mâne pleacă acasă. Biata mamă! Ce l-o fi aşteptând! De mâne încolo nici o ispită nu-l va reţine. Ce dracu! Puţină voinţă are şi el.

Totuşi, la ora cinci dimineaţa, au ieşit din local trei perechi. Gino, desigur, cu Marusia la braţ.

Ce să mai intru în detalii? Gino a rămas în Arad cinci zile.

In acest timp a dat cadou un ceas de mână, de aur, a primit spre amintire o fotografie (neiscălită, findcă lui Gino nu-i place scrisul prost) şi a cheltuit aproape jumătate din soldă. Când a ajuns în Timişoara, nu l-a găsit pe Ivan acasă. Era din nou închis de comenduire şi mai avea de executat încă o zi.

A doua zi, Ivan s'a înfăţişat cu remuşcarea adâncă întipărită pe faţa tâmpită şi umflată de somn rău şi a auzit din nou acelaş vocabular zoologic.

Insfârşit, se gândia Gino, acum pleca. Rău a făcut că nu a scris acasă o carte poştală: trebuia să motiveze întârzierea. Dar nu-i nimic. Surpriza va fi mai mare. Aşteptarea îndelungată intensifică bucuria revederii.

— Ivane, adu' o maşină.

Insfârşit maşina încărcată cu bagaje şi cu Ivan lângă şofeur a pornit spre gară.

Când au ajuns în dreptul lui „Palace", Gino şi-a amintit de Emmy. Plecă fără să-i lase nimic. Acum şase zile îi dăduse o întâlnire şi el plecase la Arad. Nici n'a văzut-o la plecare. Să-i scrie cel puţin câteva cuvinte drăguţe.

A oprit şofeurul.

— Du-te, Ivane, şi cumpără o cartă poştală.

Desigur că nu-i frumos să-i scrie lui Emmy pe o cartă poştală. Un plic roz cu căptuşeală violacee şi subţire şi chenar auriu ar fi mai „chic". Dar Ivan a plecat.

In gară, Gino s'a certat cu şofeurul care revendica zece lei mai mult. In sala de aşteptare, a scris pe carta poştală aşezată pe spatele lui Ivan, transformat în biurou, următoarele rânduri:

Liebe Emmy,

Ich gehe nach Haus aber ich bin sehr traurig. Ich werde niemals dich vergessen, weil du warst mit mir sehr herzig Ich habe mein Herz in Temsesvar gelassen.

Ich verde auch andere Briefe von Bacău schrieben.

GINO

Ce să-i scrie mai mult? Mai multă nemţească nici nu trebue. După ce-a pus cartea poştală la cutie, Gino a cumpărat bilet. Cu mare greutate l-a urcat pe Ivan cu trei geamantane grele şi mai multe obişnuite epitete într'un vagon de clasa treia. Insfârşit, trenul pornise.

Incetul cu încetul, Timişoara, cu coşurile fumegânde de fabrici, cu clădirile ei care răsar îndrăzneţe între şirurile de copaci bogaţi în verdeaţă şi plopii de o mândră izolare, a dispărut dinaintea ochilor care, prin fereastra vagonului, priveau cu melancolia despărţirii de un loc cu care se obişnuiseră.

Totuşi, nu-i părea chiar aşa de rău.

Ii era dor de mamă cum nu-l mai fusese niciodată şi nu ştia dece tocmai acum par'că vedea pe bătrână cu ochelarii ovali pe nas, înmuiând stângaciu tocul în cerneala violetă şi aşternând rânduri certate cu marginile hârtiei.

Vacanţa aceasta o va petrece în întregime acasă.

După doi ani de viaţă în Timişoara care uzează sufleteşte şi trupeşte cât zece în alte oraşe, nu e rău un repaus de o lună. Somn mult, mâncare la fel, ziarul, o plimbare seara; nimic mai mult. Viaţă burgheză.

In timp ce Gino, gândind astfel, zâmbea fără să-şi dea seama, din compartimentul alăturat ieşise o femee şi turtindu-şi năsucul de geamul rece prin faţa căruia defilau ondulaţiunile câmpiei verzi înnegrită în noapte, privea pieziş la Gino.

Gino a văzut-o şi el.

Nu e bine să piardă ocazia; nu poate să doarmă nici odată în tren şi e bine că a găsit pe cineva care să-i ţie de urât.

— Poate voiţi să vă deschid fereastra. Da?

— Cum să nu, domnule sublocotenent. Merçi.

Agăţând de un buton banda de cânepă deasupra unei plachete poliglote care învaţă pe cetăţeni în trei limbi că e periculos să se plece prea mult în afară, Gino a întrebat:

— Sunteţi cu soţul, doamnă?

— Nu, domnule sublocotenent.

— Pardon! Atunci, cu logodnicul, domnişoară.

— De unde? Nici cu unul, nici cu altul. Singură.

— Desigur că vă aşteaptă în gară. In Bucureşti, nu?

— Nu m'aşteaptă nimeni. Şiapoi nu merg la Bucureşti, ci la Ploeşti.

Insfârşit ghiaţa era ruptă. Gino a aflat şi dela această domnişoară mai multe lucruri interesante. Intâiu că e studentă la drept (Oare?). Al doilea că a fost la un unchiu a ei în plimbare. Acum se duce la o mătuşe.

Pe oricare altul în afară de Gino, l-ar fi intrigat dragostea asta exagerată de rudenii. Dar el a ghicit totul.

După o jumătate de oră, au mers în vagonul restaurant. Acolo, Gino a aflat că domnişoara Puia (aşa se numea) îl simpatizează foarte mult. (Nu i-a spus-o; dar un bun cunoscător de femei îşi dă seama imediat).

După o sticlă de vin, vorbeau gură în gură şi cu mânile strângându-se deasupra mesei.

Şi fiindcă vagoanele restaurante sunt incomode, un picior al domnişoarei Puia aluneca lângă piciorul lui Gino. (Şi vagonul era de vină: trepida aşa de tare!).

Este posibilă o nouă aventură. Ocazia este minunată. Totuşi trebue să ne mai gândim. Nu trebue să-l aştepte prea mult timp mama... Nu! nici o aventură... Ba, nu; să ne mai gândim puţin.

După o altă sticlă de vin, Gino a descoperit că e puţin, dar puţin de tot, amorezat. Despre Puia (acum îşi spuneau pe nume) se putea spune acelaş lucru. In definitiv, nu-i mare lucru o zi întârziere. O să se plictisească prea mult în Bacău. Dar mama? Gino îşi făcuse un mic calcul: Chiar dacă stă mai mult de o zi în Ploeşti, mai rămân două săptămâni pentru mamă. Nu-i deajuns ?Dar începând de anul viitor, rămâne regulă bine stabilită: în fiecare concediu se duce acasă.

In compartiment, preliminariile dintre Gino şi Puia erau terminate: Gino se va opri la Ploeşti pentru o zi.

●

In trenul care îşi rostogolia nerăbdător roţile pe calea ferată Bucureşti—Cernăuţi, amintirile recente erau disecate de spritul critic al lui Gino.

Pleca din Ploeşti cu un singur gând: părerea de rău că stătuse acolo două săptămâni.

Aventura începuse bine, dar se terminase rău. Gino descoperise că Puia avea un amant suplimentar. Deabia în ultima zi. Când voise să facă puţin scandal, că răspunsese nepăsătoare.

— N'am nevoe numai de dragoste; îmi trebue şi bani.

Scârbit, plecase imediat.

Nu mai avea nici un ban şi se împrumutase dela un prieten care îşi complectase sacrificiul cu o largă expunere asupra situaţiei economico- financiare care în general şi în special nu e deloc înfloritoare; exemple din viaţa lui de om cu experienţă şi frecat cu viaţa (deşi avea numai trei ani mai mult decât Gino) îl făcuse să ajungă la o concluzie de o adâncă înţelepciune: nu cheltui mai mult decât ai.

In compartiment, Gino se gândea la diferite scuze pe care trebuia să le debiteze mamei sale. Il aştepta în gară pentrucă îi telegrafiase.

Se închipuia în faţa mamei sale şi se simţea ruşinat. Ah! femeile. Nu sunt bune decât să încurce oamenii. Altădată se va purta altfel cu ele..

Trenul îşi încetinise mersul: se apropia de Bacău. Lui Gino îi bătea inima. Când roţile şi-au încetat complect veşnica lor alergătură în sforăiturile supapelor care îşi aruncau aburii de lână în gălăgia forfoitoare depe peron, Gino a sărit din vagon.

A căutat-o cu ochii pe mama lui şi a văzut-o cercetând ferestrele vagoanelor cu ochii negri care în tinereţe fuseseră foarte frumoşi şi semănau cu ai lui Gino.

A alergat spre ea şi a îmbrăţişat-o. Mama l-a sărutat pe amândoi obrajii şi şi-a dus batista la ochi ca să-şi şteargă o lacrimă.

— Gino, băiatul meu drag!

Ce ruşine simţea Gino! Şi totuşi cu câtă bucurie a auzit cuvântul „drag" dela mamă!

Pentru ea, el rămăsese tot copilul ei neştiutor. La fel se simţea acum şi Gino.

I. P. ALMEN

Primii Paşi

Ultima mea sară de Crăciun

Ninge aşa de liniştit şi rar în sara asta de Crăciun, că-mi scormonesc sufletul amintirile cu degete de morţi. Ce stranii îmi par azi cele două felinare cu geamuri dreptunghiulare din faţa Universităţii, despre care un prieten spunea, pe vremuri, că-i amintesc străzi cotite din Montmartre, ori din München.

In scrisorile noastre, Lucia, vei găsi dacă vei răscoli colbul, aceste două felinare înegrite.

Iată, Lucia, în maghernița asta, cu o sobă cât o căldare, cu geamul cât un ciob de oglindă stricată, îmi continui tragedia. Iată, de aici văd dealul Cetăţuii... Iţi mai aduci aminte poate de sara ceia de vară, când scoboram către oraş cu prietenii noştri, după o zi petrecută sus la mânăstire? Iţi aduci aminte cum caii popii pe culme păşteau din lună? Dar Iaşul cufundat ca 'ntr'un lac cu lumini?..

N'am lemne, Lucia. De aceia scrisul tremurat şi degetele roşii.

Să nu te miri că-ţi scriu. S'aude o muzică jos în stradă. Perdeaua ninsorii s'a lăsat odată cu sara peste depărtări, şi a şters dealurile şi zidurile negre ale Galatei.

După ce m'au dat afară dela grajdurile primăriei n'am mai căutat servici. Azi am furat, Lucia, cincizeci de lei dela o lăptăreasă.

In seara asta de Ajun, după ce-ţi voi scrie, mă voi scoborî jos în crâşma cu pereţii umezi şi cu femei bolnave şi murdare, să beau.

Iţi mai aduci aminte de Crăciunul de acum doi ani, de Crăciunul nostru, Lucia? Auzi cum cântă muzicile 'n stradă.

In sara asta de Crăciun o să mă 'nbăt şi o să-mi strivesc rămăşiţele de pietrele Râpei-Galbene...

●

Te-am cunoscut în restaurantul gării din Ajud în aşteptarea unui tren întârziat prin munţi în noaptea ceia albă de viscol. N'o să uiţi niciodată desigur cum se auzea din restaurantul gol şi îngheţat scârţâitul uşilor trântite de vânt. Şi nici ţipenie de om. Stăteam în colţurile sălii şi nu ne-am vorbit nimic. Erai aşa de frumoasă, Lucia...

De odată intră pe uşă un om cu şapcă roşie, cu o ţigară udă lipită de buze, făcând gesturi neisprăvite cu mânile. Ai ţipat în acelaş timp când mânile lui groase şi ude ţi-au alunecat pe gât.

Apoi ştii ce-a urmat.

Mergeam amândoi la Iaşi. Eu student în anul al doilea, tu abea începeai.

Doi ani de zile dragostea ne-a împletit cărările visurilor. Banca noastră din Copou o mai ştii, banca peste care se lăsau crengile teiului legat în fier? Iţi mai aminteşti cum o toamnă întreagă am urmărit rotindu-se carul mare pe cer?

Ce ciudate şi străine mi se par toate acestea.

Apoi a venit simplă, caşi logodna noastră pe sala paşilor pierduţi a Universităţii la un geam plin de ninsoare, despărţirea.

Eram pe o bancă în grădina botanică. Se desprimăvărase. Soarele se juca pe genunchii tăi.

„M'am înşelat că-mi eşti drag. Ceeace m'a atras către tine au fost calităţile tale intelectuale. Poţi fi prietenul meu, totdeauna însă te-aşi înşela cu gândul".

O făşie de var atârna pe brazii din faţa clinicei chirurgicale, albă şi tragică ca o faţă de mort.

●

Mă feream să te întâlnesc. Incă mai credeam în uitare. Imi făceam doctoratul cu gândurile chinuite şi mereu îndreptate către tine.

In toamna care a urmat despărţirii noastre a venit prăbuşirea mea. Treceam într'o zi către liceul unde eram profesor. Burniţa subţire ca alte dăţi când ne plimbam, Lucia, pe străzi pustii şi-ţi spuneam:

„Aici a stat Eminescu... aici a fost Bolta Rece... aici a fost maidanul cu felinarele şubrede al copilăriei mele..." şi ne strângeam alături de dragoste şi de frig.

Treceam încet prin faţa palatului părăsit al „Vieţii Româneşti". Acesta a avut aceiaşi soartă ca şi mine. De când s'a instalat poliţia în el pare un spital.

Nu gândeam la nimic.

„Dacă nu vă supăraţi. Căpitan X. din Geniu. V'aşi ruga să-mi faceţi un serviciu. Imi lipseşte un martor pentru cununia civilă. Primăria e la doi paşi..."

Il urmai fără să spun o vorbă. De o vreme nu mai ştiam să vorbesc cu oamenii.

Am urcat. Scările de scândură scârţâiau. Ploaia plângea pe geamuri. Parcă însera de dimineaţă.

Ţi-am iscălit actul de căsătorie, Lucia. Când plecam, căpitanul îţi mângâia talia. Niciodată nu am să uit privirea ta.

Apoi n'am mai ştiut nimic. A trecut un timp într'un fel de amorţire a creerului.

A treia oară, când a venit omul dela liceu, trimis de director, i-am dat toţi banii câţi îi mai aveam şi l-am rugat să nu mai vie şi să spue că sunt bolnav şi i-am arătat cu degetul la tâmplă.

De aici începe mizeria materială şi o lentă redeşteptare la viaţă. Un vagabond deziluzionat de peisagii.

Am înjurat pe tatăl meu şi mi-am gonit prietenii care încercau să mă mângâie.

Rudele au zis:

„Să-l ridicăm din noroi".

Am scuipat în faţa lor şi am plecat fără să ştiu unde. Şi veneau sărbătorile Crăciunului, Lucia.

Prima oară te-am revăzut în Ajunul Crăciunului. Trecuse abea o jumătate de an de când ne despărţisem. Eram angajat de restaurantul gării din Adjud să vând în trenuri pahare cu lapte rece şi plăcinte.

In compartimentul de pluş era cald şi intim. Tu, Lucia, citeai. M'am trezit cu obrajii aprinşi de o palmă grea: plecam fără să dau rest căpitanului, soţul tău. Te-ai uitat lung la mine şi te-ai ridicat ca un geamăt într'un piept frânt.

In acea zi m'a dat afară dela restaurant pentrucă spărsesem paharele cu lapte şi pierdusem plăcintele.

A doua oară, Lucia, te-am văzut târziu, într'o toamnă, pe balconul unei case, pe când încărcam gunoiul din curte. Mi-ai strigat să curăţ bine şi i-ai spus servitoarei să-mi dea un ceai.

Acestea nu le ştiai, Lucia.

●

Azi e Ajunul Crăciunului.

Iţi aduci aminte cum ne ţineam de mâni când ne-am logodit pe sala paşilor pierduţi, privind ninsoarea şi felinarul cu geamuri dreptunghiulare?

Un fost coleg m'a recunoscut azi şi mi-a spus să trec pe la primărie să-mi dea un ajutor. Am furat însă cinci-zeci de lei dela o lăptărească.

E Ajunul Crăciunului, Lucia, iartă-mă.

LUCIAN MIRCEA

Ionel Teodoreanu

Copilul răsfăţat al Iaşului

Inainte vreme, pe când nimeni încă nu ştia că se va scrie „Medelenii", pe străzile Iaşului întâlneai adesea un tânăr original, cu capul gol, c'o cazacă rusească de mătase neagră suită sus pe gât. Avea o figură excentrică; brună, tare — cum e coaja verde-negrie a nucilor trecute — cu pometi mongolici, ochi oblici şi-o frunte lată, puternică. Părul îi zbura dezordonat, în bucle şatene, dansând odată cu pasu-i sportiv. Cu toată figura-i asiatică, însă, o vioiciune şi-o expresivitate explosivă depărta îndată gândul dela tipul visător şi concentrat al mongolului. Acest copil răsfăţat al Iaşului — pe care toată lumea îl cunoştea, îţi trezea îndată imaginea primăverii debordante, cu copaci zbuciumaţi de vânt, cu pomi încărcaţi cu floare şi roadă, cu ploi repezi şi furtunoase, cu soare arzător pe nesfârşite ierburi, pe care ţâşneşte galbenă şi viguroasă ciuboţica cucului.

— Ionel Teodoreanu! întorceau capul cu simpatie trecătorii, ca după un copil al oraşului, puţin şi-al lor.

Jucării pentru Lily

Indată după încheierea sângerosului război mondial, când viaţa intelectuală înoda firele rupte şi căuta să ridice capul din nou dintre ruinele mucezite şi crescute cu muşchiu, Iaşul îndrăzneşte să scoată o revistă nouă, pe care o numeşte, modest: „Insemnări Literare".

Aici lucrează G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu, G. Topîrceanu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Păstorel Teodoreanu, Al. Philippide, şi alţi ieşeni cu sufletul şi cu domiciliul.

Curând, în foiţele pământii, apărură regulat, desenate parcă pe hârtie, un stolişor de metafore colorate, purtând titlul: „Jucării pentru Lily". Erau iscălite Ionel Teodoreanu şi cetăţeanul care şoptise acest nume cu simpatie, întorcând capul după posesorul ei, pe stradă, reflecta cu mirare că răsfăţatul copil al Iaşului — „care vra să zică" — se cam dă cu poezia. Cetea acele jucării plăcute, despre vânt, plopi, soare, păsări şi toate câte se pot evoca în imagini plastice şi zâmbea amuzat.

— Are talent! spuneau unii, dând din cap cu gravitate.

— Aş! Fleacuri! — rânjeau alţii, considerând că a te ocupa de florile lui Dumnezeu e o pierdere de timp.

G. Ibrăileanu însă, împreună cu tot cenaclul „Vieţii Romîneşti", pusese părinteşte mâna capul de armăsar clocotitor al tânărului începător şi-l primise între cei „aleşi".

Iar în odăiţa lui, pe fereastra căreia se revărsau crengile pline de spuma albă a caişilor şi zarzărilor, Ionel Teodoreanu scria despre hulubii bunicilor şi despre „Uliţa copilăriei".

Medelenii

Când au izbucnit „Medelenii" la lume, a fost furtună de vorbe, cu ploi şi torente de laude şi uimiri şi soare fierbinte — după uragan — cu strălucire şi căldură.

Născuse odată cu primul volum al copilăriei scriitorului, un nou artist al condeiului. Scriau gazetele, trâmbiţând, dispăreau volumele din librărie, ca suflate de vânt; iar din mână în mână, cartea se uza şi devenea ferfeniţoasă, de atâta citit.

— Ce'nseamnă asta, Irinuţo? spune mama fiicei sale de paisprezece ani, elevă de liceu.

Şi scoate de sub căpătâiul ei, un volum gros, bolnav de încheieturi, cu picioarele şi mânile foilor spânzurând, palid şi boţit, fără cap şi coadă.

— De câte ori l-ai citit?...

— De vreo patru ori, mărturiseşte, cu jumătate de voce, vinovata.

Dacă l-ar fi citit numai de atâtea ori, n'ar fi fost chiar aşa de prăpădit. — (Era vorba de volumul al doilea).

S'au mai văzut şi alte cazuri: când din carte nu s'au mai găsit decât un smoc de foi, sub o vană, în pivniţă. Ori o bucată, udă de ploaie, în grădină. Părinţii, care au vrut numaidecât să aibă „Medelenii" în bibliotecă, au fost siliţi s'o cumpere din nou.

Patinajul

Acum, Ionel Teodoreanu nu mai era „copilul răsfăţat" al Iaşului, era pur şi simplu faima oraşului. La librăria „Socec", în localitate, când scriitorul dădea autografe, veneau domnişoare şi tineri chiar şi din provincie, numai ca să aibă un cuvânt scris de idolul lor. Scrisori nenumărate soseau zilnic iar fotografiile tânărului cu cap asiatic şi cu cazacă, stăteau în „Adevărul Literar" ca nişte steaguri.

De pretutindeni cădeau peste el laudele. Il înfierbântau şi-l sufocau în îmbrăţişările lor entuziaste.

De asta scriitorul ieşea să se mai răcorească, în prospeţimea iernii, la terenul de patinaj dela Cercul Militar, din Iaşi.

Cine voia să-l vadă „în carne şi oase" se scobora ori suia spre strada Carol şi stătea zgribulit o jumătate de oră, privind zborurile şi sinuozităţile patineurilor.

Ionel Teodoreanu, înalt şi svelt, în pantalon lung gris şi flanea colorată, dansa ritmic, în ondulări graţioase, în jurul gheţei. Nu dădea spectacol cu figuri complicate şi savante; mergea şi se învârtea — făcând „olandeza" ori „opturi" şi piruetând vioiu, în vârfuri.

Astfel, îl puteai vedea pe autorul „Medelenilor", în natura albă, înconjurat de gerul iernii ca de un nimb glorios.

La M-rea Neamţului

Scriitorul e şi avocat. S'a însurat şi are doi băeţi gemeni, pe care îi vezi uneori pe aleile Copoului, iarna încotoşmănaţi ca nişte ursuleţi, iar vara în tricouri de sport şi cu băsculiţi pe cap.

— Ce mai faci, Gogo? întrebi pe cel mai scund, copil bucălat şi solid legat — boxeur în miniatură.

— Bine — răspunde încruntat, zâmbind fără sfială sub bandiţii sprâncenelor lui îmbinate.

— Dar mata, Afani? te adresezi celuilalt.

Acesta nu răspunde nimic. E subţirel şi năltuţ — pare cu cel puţin doi ani mai mare decât gemănul său — şi te priveşte fugar, ferindu-şi privirile în lături, ca o fetiţă.

Asta era atunci pe când tatăl lor scrisese Medelenii — acum sunt mari, în uniforme de liceu.

Pe-atunci, Ionel Teodoreanu — de altfel ca şi acum — se retrăgea vara undeva, la mare ori la munte, ca să poată scri în linişte romanul proectat un an întreg.

Eu l-am văzut la Mânăstirea Neamţului.

Sta într'o casă înaltă, cu cerdac mare, care privea direct spre pădurile Vovideniei, ale Procovului şi ale muntelui Pleşu. Acolo, în una din chiliuţele lăturalnice sta de dimineaţă şi până seara, la masă, lucrând câte zece-douăsprezece ore pe zi.

„De dimineaţă şi până seara" e numai un fel de-a zice; pentrucă oricine îl putea vedea la ora zece dimineaţa, coborând din cerdac, c'un prosop şi c'un pachet în mână şi luând drumul Nemţişorului, dincolo de zidurile mânăstirii.

— Bună dimineaţa! — îi spuneai, bucuros că-l vezi.

— Bună dimineaţa! răspundea răspicat scriitorul, plecându-se puţin, cu tot corpul, ca la un salut cordial şi bine dispus.

Işi lua baia zilnică, pe valea largă, la un cot unde Nemţişorul se ezea, strângându-şi puţină apă pentru a realiza un mic bazin, pentru scăldat.

In afară de această plimbare în aer liber, numai după masă, pe la ora cinci, puteai să-l mai vezi, dacă aveai norocul să fii admis la ceaiul în familie, din odaia mânăstirească care servea de *hall*.

Aici, în jurul mesei încărcată cu tot felul de lucruri bune: cozonac, dulceaţă, pâne atunci scoasă din cuptor, plăcinte, ceaiu, prăjituri, stătea împreună cu familia, într'o caldă atmosferă, de moldovenism.

Ionel Teodoreanu povestea atunci, cum scrie romanul, ce idee i l-a provocat şi ce tipuri a descris.

Ascultai, — dacă ai avut norocul să fii admis la acestă „cină" de familie.

O întâlnire cu Ionel Teodoreanu

Il vezi de departe venind, cu servieta sub braţ, mergând repede, scuturându-şi parcă coama imaginară de leu brun.

Te întâmpină c'un zâmbet amical şi surprins, cu ochi calzi şi c'o strângere puternică de mână.

— A! Ce mai faci?

Din amândouă părţile, natural întrebarea ţâşneşte, cordială.

Interesant e ca Ionel Teodoreanu să răspundă.

— Plănuesc acum o carte — îţi spune, vorbind cu mult suflet — ce cred c'are să stârnească proteste şi revoltă! O carte amară, acerbă, usturătoare, otrăvită! O carte care mă apasă şi mă frământă, mă chinueşte. O scot din adâncuri negre, din cele mai afunde şi mai tainice ascunzişuri de nemulţumiri şi obidă. O carte pe care trebue s'o zmulg din mine, altfel mă sufocă, mă otrăveşte.

Cu-o deosebită volubilitate,— ţinându-te îngrămădit într'o vitrină, cu spatele la stradă, ori într'o margine de trotuar — îţi povesteşte în câteva cuvinte subiectul, îţi spune care e eroul sau eroina romanului şi ceeace vrea să realizeze. Ceeace spune, evident, e cât se poate de interesant, aşa că totdeauna te trezeşti c'ai întârziat dela treburi — ascultând povestea şi demonstraţia romancierului.

Te desparţi încântat, c'ai aflat înaintea altora, date preţioase asupra viitoarei cărţi pe care Ionel Teodoreanu o va scrie în vacanţă.

Bal Mascat

— Iubesc Iaşul — mi-a spus în vara aceea, la Mânăstirea Neamţului, pe când scria „Bal Mascat" — şi ca pe-o fiinţă scumpă, îmi permit numai eu să-l judec şi să-i găsesc cusururile, suferind că nu are numai calităţi.

Tot ce are un târg de provincie desgustător: trivialitate, clevetiri, pretenţie ridicolă, tembelism, a căutat să puie în lumină în această carte, în contrast cu umbrele distinse şi catifelate ale câtorva suflete îngropate în acest oraş — totuşi pitoresc şi drag.

IONEL TEODOREANU

In afară de Andi — eroul — care, ca de obiceiu, oglindeşte parte din caracterul scriitorului, am recunoscut în acest roman pe soţia lui, d-na Teodoreanu, aceeaşi Lily, căreia „copilul răsfăţat al Iaşului" îi scria jucării, în „Insemnări Literare".

Pe strada Carol, cu paşi mari şi elastici, întovărăşită de-un puternic câne mops, trece o fiinţă mică şi brună, cu ochi mari negri — strălucitori şi vioi — şi c'o faţă de miniatură orientală, fină şi aristocratică. O mare energie şi stăpânire de sine, degajă mersul hotărît şi bărbătesc de larg. Pe urma ei, rămâi surprins şi intrigat, ca după trecerea unei mici prinţese asiatice — complet europenizată.

Aceeaşi imagine în Ştefana din „Bal Mascat", aceeaşi impresie în mine, când, înainte de-a o cunoaşte, întâlneam pe Lily Teodoreanu, plimbându-se pe aleele Copoului.

Fata din Zlataust

Mă trezesc faţă'n faţă cu Ionel Teodoreanu.

— A! Ce mai faci? Ce-ai mai scris?

— Gata! Am încheiat noua mea carte „Fata din Zlataust". Am scris-o la Borsec, în vara asta.

— A eşit mare?

— Două volume. Dar să vezi ce curios: întâi am scris volumul al doilea şi-apoi volumul întâi. A fost o întreagă poveste. — Eu, subiectul îl aveam de mult. La munte, în două-trei săptămâni am dat gata volumul al doilea. Pe urmă însă, mi-am da seama deodată, că este nevoe de o explicare şi am simţit nevoia să lămuresc şi epoca înaintaşă evenimentelor întâmplate.

Şi m'am pus pe lucru. Vedeam cu-atâta claritate, ceeace trăiseră personagiile mele, încât — ca niciodată — în trei zile am isprăvit primul volum! Am stat zi şi noapte, într'o febră continuă şi n'am putut lăsa condeiul din mână până ce n'am istovit ceeace mă frigea.

In trei zile! In adevăr — aşa cum spusese singur într'o discuţie — el e dintre aceia care ca un pârâu sălbatic vine la vale, crescut şi tulbure, luând în cale-i tot ce găseşte, ape, bolovani, plante.

Golia

Încă din „Turnul Milenei", Ionel Teodoreanu a simţit nevoia să evadeze din realitate, refugiindu-se într'o lume jumătate vis, jumătate preştiinţă a destinului.

In „Golia", această tendinţă s'a accentuat şi a prins putere, realizând un roman al destinului omenesc, cu simţirea veşnic prezentă că cele ce se întâmplă sunt de mult scrise în cartea zodierului bătrân şi că autorul comunică direct cu vrăjitorul care conduce mingea soartei, având ştiinţă de toate cele puse la cale de mai înainte.

Izbutind un vis puternic, înrudit uneori cu „cochemarul", cartea aceasta suferea poate puţin de lipsă de balans realist, în ceeace priveşte materializarea în fapte, a acelei concepţii fataliste.

Iată însă, că anul acesta, Ionel Teodoreanu vine cu un roman nou, în care se pare că defectul de care vorbeam nu mai este şi că desfăşurarea evenimentelor mult mai „veridice" nu numai că nu strică acelui vis al destinului, ci îl pune frumos în evidenţă, ca un joc de umbre şi lumini.

Casa din fundacul vechiu

Acesta era să fie de fapt titlul unei cărţi a scriitorului.

In spre seară, acum câteva zile, m'am îndreptat spre Păcurari — un cartier al Iaşului — să găsesc strada Buzdugan, în fundacul căreia se află casa în care locueşte Ionel Teodoreanu.

Se înoptase. Am nemerit destul de repede. Intr'o linişte de câmpuri sub lună, casa sta luminată pe dinlăuntru, prietenoasă.

Mi-a deschis Gogo, elev în uniforma „Liceului Internat". Dela o masă, în *hall*-ul înalt, s'a ridicat un tânăr stângaciu, cu amprentele adolescenţei imprimate pe faţă şi cu vocea nesigură. Era Afani.

Stăpânii casei, Lily şi Ionel Teodoreanu luau ceaiul obişnuit. M'au poftit şi pe mine.

— Vrei să-mi pui câteva întrebări? mi-a luat înainte romancierul.

Ne-am retras într'o odae din fund, unde patul larg vişiniu, mobila artistică veche, tablourile de preţ pe perete, bijuteriile orientale şi şalul persan alcătuiau un interior cu totul personal: stilul Teodoreanu.

Iată-mă la o mesuţă-biurou, gata să notez tot ce-mi va spune cel solicitat.

Ionel Teodoreanu — al cărui roman trebuia atunci să apară în câteva zile — e plin încă de noua sa carte. Fără ştire, ne trezim vorbind despre ea şi autorul îmi vorbeşte tot ce se poate povesti într'un ceas.

Lorelei

— E cea mai amară carte a mea! îmi spune romancierul, trecându-şi furtunos mâna prin păru-i de aceiaşi vârstă cu Gogo şi Afani.

Cine nu-l cunoaşte pe Ionel Teodoreanu, nu-şi poate imagina câtă căldură şi sbucium lăuntric pune acest scriitor pătimaş în tot ce spune.

— Cartea aceasta a avut şapte începuturi — îmi comunică şi mie emoţia avută de el, când frământat de plămada creaţiei se necăjea să-i găsească prima notă din cântec.

A fost concepută foarte curios — îmi mărturiseşte, căutând cu ochii în urmă, în clipele plecate. — Ceeace mi-a trezit ideea cărţii, a fost o înflorire extraordinară a teilor, într'o primăvară, la Galaţi, moartea unei fetiţe a unui prieten de al meu şi urmele unor paşi mici de zăpadă lăsaţi parcă de această copilă gingaşă şi iubită — moartă brusc, ca o floare ruptă de furtună. Toate aceste lucruri mi-au sunat pe suflet, cântându-mi melodia romanului meu. Şi tot timpul cât am lucrat, acelaş sentiment mi-a fost prezent; am scris foarte uşor, transpunând pe hârtie, ceeace îmi dicta emoţia lăuntrică.

De fapt, e cartea acestei case, a destinului pe care o evoca colţul acesta retras de lume. Am numit-o „Lorelei", însă, pentru că mi s'a părut că se potriveşte mai bine cu fiinţa care dă tonul cărţii şi chiar cu fondul de legendă a soartei ce se desprinde din întregul roman.

Şi scriitorul îmi spune care sunt personagiile principale ale sale, care e începutul şi cum se desfăşoară acţiunea, de-alungul cântecului care se împarte în şapte părţi.

Lucia Novleanu, eroina cărţii supranumită şi *Luli boy*, apoi simplu *Luli*, poartă cu ea un parfum nelămurit, imaterial, care se degajă din întreaga-i fiinţă. Acest parfum i-l dă prezenţa scrisului. Luli scrie — şi asta nu ştie decât prietena ei Gabriela — care îi sugeră pseudonimul „Lorelei" — ca scriitoare.

Pe harfa răsturnată a ierburilor
tale, vară!
Trupul şi sufletul meu sunt
începutul unui mare cântec
Şi tremurul mânii care-l caută
Anii mei tineri au sunat a
cântec,
Dar am trecut pe lângă el cu
dragostea de mână
Şi am rămas cu mâna întinsă
ca a Regelui Lear.

E un poem pe care-l are scris într'un caet lunar Luli şi pe care scriitorul l-a pus să figureze ca titlu la începutul fiecărui capitol; şase rânduri, şase capitole; al şaptelea — care de fapt e al 4-lea — e un capitol cu totul aparte, în care se descriu cele două personagii masculine „*Catul Bogdan*" — eroul romanului — şi *Nathan Sabbetai*, prietenul său evreu.

Intâi asişti la trei părţi de desfăşurare a acţiunii; apoi, după ce destinul este în fierbere şi zarul aruncat, autorul te'ntoarce îndărăt şi-ţi trece pe dinaintea ochilor viaţa de până atunci a eroului, în „casa din fundacul vechiu" cu toate rădăciniie şi florile unei lumi retrase şi interioare.

Destinul, apoi, îşi urmează cursul, neîndurător, aşa cum „nu se poate să nu se întâmple..." Cântecul lui Lorelei palpită, dealungul cărţii, slăbeşte şi apoi rămâne neclintit, în suspensie, ca un deget pus încetişor pe buze, când copilul a adormit după zbucium, ori poate a murit.

Ionel Teodoreanu mi-a spus, mi-a spus; eu am ascultat. Apoi mi-a cetit câteva pasagii, dintr'un caet de format mare, aproape patrat, scris cu creionul: manuscrisul.

Luasem puţine note; mă furase căldura şi emotivitatea puternică a celui ce-mi povestea viaţa unor oameni ce nu existaseră de cât în imaginaţia sa.

„*A-ţi aminti* despre oameni care n'au existat devenind biograful destinului lor". E o definiţie a literaturii, a spiritului creator.

— E o carte a destinelor, îmi spune tare gândul romancierului, terminând. — Am ţesut, ca în acele jocuri fugare şi complicate de vitralii, multe destine, unele începute, altele pe jumătate, altele pe sfârşite ori chiar dispărute. Ca şi în viaţă, nu poţi deosebi, când începe o poveste şi când se isprăveşte alta. E un fel de *joc de fund*, care ridică într'una la suprafaţă lumini, reflexe, linii...

Avea dreptate. Caşi în „Golia" şi caşi în „Turnul Milenii" preocuparea destinelor omeneşti cânta misterioasă — crudă şi totuşi poetică — de-alungul paginilor. Eu nu apucasem decât câteva crâmpeie şi imagini, însă cântecul îl întrezărisem bine şi-i prinsesem sensul.

Imi rămăsese un sentiment de vis fugar — dintre acelea care îţi pune dinaintea ochilor o clipă de lumină şi culoare fericită şi din care te trezeşti apoi cu inima frântă, ca după ceva impalpabil ce putea să fie şi numai a început...

— Am visat? Ori numai mi s'a părut?

Sufletul totuşi e mărturie, c'a trecut peste el valul acelui destin nelămurit şi l-a lăsat îndurerat şi cuprins parcă de presimţiri triste.

Dar pe urmă? Ce va mai fi?

Lorelei ştie, dar tace, cu degetul pe buzele-i mici.

VALER DONEA

Rugăciune sceptică

In fiecare dintre noi
Tu te-ai născut şi ai murit,
Şi poate-ai înviat din nou,
Ca un îngemănat ecou,
Punând icoana ta altoi
Pe gândul nostru consimţit!
Şi mai ales spre asfinţit
De suflete ai răsărit:
Purtând, ca 'n vârf de ac morfină,
Momeală, Raiul cu Lumină!
Tu totdeauna ai venit
Prin cărţi, prin vis, prin gând tihnit,
Dar niciodată la nevoe,
Când biciuia furtuna 'n voe!
Şi-un ochiu de stea prin noaptea humii
Ar fi schimbat tot chipul lumii!
Nu pot să mă mai înţeleg;
Nici nu te-afirm, nici nu te neg!
Atâtea suferinţi schiloade
Au dat înveninate roade,
Şi-atâtea viespi în jur roiesc,
De stâng albastrul tău ceresc!
Am apucat doar drumul bun
Ce-ar fi să ducă până la tine;
Dar drumul, drum de vis nebun
Se 'nvârte 'n loc ca o bulboană!
Aş vrea să-l las, s'o iau la goană
Dar e ceva ce mă reţine!
Nu e nici rău, nu e nici bine:
E picul de Dumnezeire
Pe care-l simt svâcnind în mine,
Ce tinde spre o devenire!
Şi-mi zic că stropul dovedeşte
Că Marea poate-avea fiinţă
Deşi în noapte se 'nveleşte
Şi-i dincolo de năzuinţă!

Dar ca să nu mai cântăresc
Fă, Doamne, o minune mică;
Nu din acele ce ridică
Mulţimea şi o cuceresc;
Nu cer să merg pe culmi de apă,
Nici munţi spre mine să pornească,
Nu cer ca orbi să mă zărească,
Nici îngeri vreau, ieşiţi din trapă!
Nu cer c'o pâine fermecată
Să saturi iar pe 'nfometaţi,
Nici morţi din tina despicată
Să fie iarăşi vieţii daţi!
Arată-mi doar, pe-o scurtă vreme,
Alături sub cristalul bolţii,
Un miel plăpând ce nu se teme,
Şi-un lup ce nu-şi arată colţii!

ALICE SOARE

Indrăzneaţa altoire a creerului omenesc

Am reprodus deunăzi ştirea senzaţională că un chirurg francez ar fi încercat o îndrăzneaţă experienţă de altoire a creerului prin glande vii stimulante, pentru a crea omul cu creerul rapid, dinamo formidabil de gândire şi acţiune, omul viitorului care va schimba poate faţa lumii.

Până la adeverirea sau dezminţirea ştirii, nu ne putem reţine să nu semnalăm surprinzătoarea înrudire între realizările ştiinţifice şi previziunile aproape profetice ale fanteziei literare. Se cunosc anticipările de necrezut ce cuprind romanele unui Jules Verne, unui Wells, asupra minunilor, realizate sau în curs de studiu, ale ştiinţii şi tehnicei de azi: aviaţia, sborul stratosferic, sborul cu racheta şi interplanetar, televiziunea, invizibilitatea, etc.

Tot atât de surprinzător anticipată găsim şi această senzaţională experienţă chirurgicală, descrisă vizionar de clar în faimosul roman al Noelle-i Roger: „Noul Adam", pe care, printr'o ciudată coincidenţă, ne-o aduce tocmai acum în româneşte excelenta colecţie „Romanele Captivante". Un mare chirurg a creat Omul nou, „Premergătorul", pe care-l urmărim apoi ridicându-se asupra mulţimilor uimite, — deslănţuit la lucru, vertiginos, inventiv, geniu fără obstacole, omul care va distruge războiul, mizeria, robia muncii.

In orice caz până la confirmările realităţii — avem prilejul de a ne iniţia în amănuntele problemei prin viziunile acestui roman care e nu numai pasionant, halucinant şi instructiv, ci şi de un înalt nivel literar.

Cronica feminină

Noutăți

Femeia e avidă de noutate, mai ales în modă. Desigur, unul din subiectele de predilecție în discuțiile femeilor e moda, cu noutățile ei. — „Ce se poartă?", e veșnica întrebare.

Cu cât sezonul înaintează, unele mode se afirmă, în timp ce altele dispar pe nesimțite, după selecția pe care o fac femeile. S'au văzut la începutul sezonului multe jachete și haine foarte ajustate, cu umeri largi și brandemburguri. Alura aceasta militărească se acorda minunat cu pălăriile înalte cu pene, care amintesc cascheta Saint-Cyr-ienilor.

Pentru a contrasta cu acestea, au apărut cazace și cape — între care apare ca noutate capa de blană, mai puțin practică, desigur, pe o vreme mai rece! și cu care femeea pierde aerul acela marțial, recăpătându-și feminitatea și naturalețea.

Hainele sunt caracterizate prin garnituri de blană, întrebuințate în moduri cu totul diferite de alți ani. Aci astrahanul tivește marginile unui bolero imaginar, formând un guler mic. Dincolo, breitschwantzul sau castorul formează tot spatele, pieptul, sau îmbracă mâneca.

Noutăți avem însă mai ales la rochiile de seară. In primul rând materialul din care le vom confecționa: catifeaua și crèpe-plissé-ul. Uneori catifeaua e presărată cu mici paillette, steluțe minuscule care pe un fond bleu azur — amintind un cer înstelat — dau cel mai frumos efect. Unele rochii au un decolteu mai îndrăzneț, fiind menținute pe umeri de bretele aproape invizibile. De obicei acestea sunt însoțite de pelerinuțe mici din aceeași țesătură, din dantelă, sau la fel cu garnitura rochiei. Altele, sunt monahal închise până la gât. Spatele însă e despicat până în talie. Curajul acestor rochii nu-l pot avea decât femeile cu un spate foarte frumos, plinuț — fără a fi gras — și care să nu poarte urmele marginii maillot-ului de plajă.

Cum ne-a revenit gustul stofelor scumpe, fiecare femee își poate complecta o toaletă cât de simplă cu un „nimic" care îi pune în valoare gustul și fantezia.

Şnururi de fir terminate cu ciucuri grei, funde ce se înoadă în jurul taliei, amplificându-se și coborând până la vârful pantofului, sau eșarfe ce pornesc din umeri făcând trenă, dau femeii aspectul unui fluture uriaș.

Multe din ele se fac din lamé auriu sau argintiu, țesătură care servește și pentru rochii întregi care îmbracă femeea cu reflexe metalice, scoțând în relief un corp sculptural.

Marea noutate a iernii rămân însă capele de seară, care cad în falduri grele, majestoase, până în pământ. Se fac din catifea froissé, în culori aprinse — roșu și violet.

Am văzut însă una din catifea neagră, cu o glugă de hermină albă, de un farmec cu totul deosebit.

Nu uitați, doamnelor, că rochiile de seară albe sunt foarte frumoase, dar nu avantajează decât pe femeile înalte și foarte subțiri.

DOINA BUCUR

Radio-discul

Frumoasă și demnă de toată lauda este recenta dispoziție luată (și dorim să perziste) ca Duminicile dimineața între predică și corul bisericii „Domnița Bălașa" să se transmită discuri cu muzică liturgică din repertoriul universal, cum am avut ocazia să ascultăm la 8 Dec. un cor de Haendel din Messia. (Aleluia).

Aşi putea afirma că Häendel a rămas până astăzi aproape necunoscut publicului meloman românesc.

In adevăr, ce se cunoaște la noi din compozițiile clasicului anglo-saxon?

Câteva sonate celebre de violină, vreo două, trei „concerti grossi" și tot atâtea suite p. piano solo. In special operele sale religioase sunt ignorate cu desăvârșire în România. (Israel în Egipt, Jefteu, etc.).

Haendel se ridică la înălțimi sublime de inspirație în oratoriile sale, care la început erau scrise în stilul școlii napolitane, cu arii și recitative.

Ca și Gluck, ca și Mozart, el trebuie să-și găsească însă un mod propriu de exprimare. Cel mai bun prilej i-l oferă însăși Anglia, unde se stabili definitiv în 1712.

Corurile organizate ale Engliterei, ca niște instrumente perfecte și colosale, îl predispun pe Haendel să creeze acele opopei dramatice, să evoce sentimentele și acțiunea maselor populare prin cântec ,cu atât mai mult stimulat în această direcție, cu cât în opera propriu zisă are numai insuccese.

Totodată influența napolitană îi sporește sinceritatea melodică, calitate îmbinată cu o deplină știință technică în „Aleluia" din oratoriul „Messia", pe care Haendel l-a scris plângând de o emoțiune sfântă.

Relativ la acea stare de beatitudine care-l învăluia în momentul creației, el citează înseși cuvintele Sf. Pavel: „scriindu-l, nu știu dacă eram în trupul meu sau în afară de trupul meu. Dumnezeu singur știe".

Deși profesoratul e un inamic al solisticei, răpind cea mai mare parte din vremea destinată studiului, d-na Lucreția Popovici Pretorian se menține totuși la un nivel onorabil de executantă.

Concertul în re major de Haydn, executat cu acompaniamentul orhestrei Radio, a avut o pianistă intepretă, dacă nu prea convingătoare, în orice caz inteligentă, cunoscătoare a stilului de variațiuni născut din amănuntul tematic, fără valoare aparentă, și desvoltat cu un farmec incomparabil până la cel mai grandios dramatism.

D. Jean Bobescu a mărturisit aptitudini superioare de dirijor în concertul simfonic de Marți 10 Dec. când a prezentat un program clasic și modern, împăcând astfel gustul ambelor tabere muzicale.

Solista concertului a fost pianista italiană Ornella Santoliquido într'un concert de Malipiero și Toccata de Respighi, două piese construite solid, însă unde intimismul emotiv, lirica pură, fără de care arta de orice natură ar fi ea, rămâne o formă exterioară moartă, sunt sacrificate efectelor de amplă sonoritate; d-ra Santoliquido a vibrat în nota exactă a demonstrațiilor technice, ce e drept foarte radiofonice.

Intre discurile excepționale ale anului au fost premiate de juriul „Candide" din care fac parte Ravel, Maurice Ivain, Vuillermoz: o înregistrare perfectă a „Simfoniei Fantastice" de Berlioz dirijată de Selmar Meynowitz, (Pathé), Trio op. 9. de Beethoven executat de trio Pasquier, și o vie și nuanțată interpretare a ritmicei piese de piano „Bourrée Fantasque" de Chabrier datorită lui Jean Doyen. Așteptăm cu nerăbdare difuzarea acestor noutăți de valoare.

VIRGIL GHEORGHIU

O OPERA de artă.

UN TEZAUR de cunoștințe instructive și folositoare.

O BOGĂȚIE de pagini literare, științifice, artistice, humoristice.

SUTE DE ILUSTRAȚII și desene.

40 DE HORS-TEXTURI în culori.

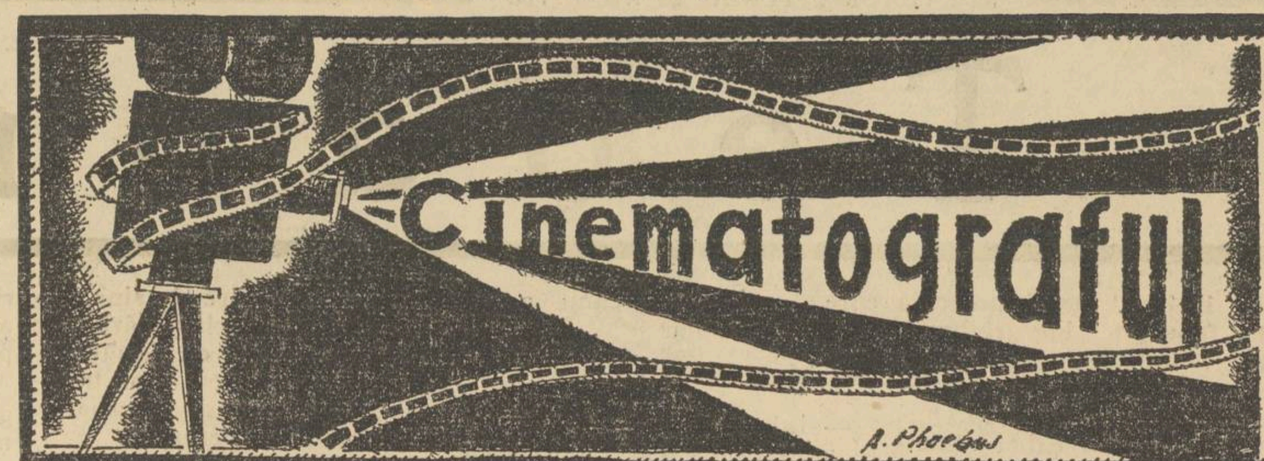
Evenimentele anului expirat, găsiți în

ALMANAHUL DE AUR AL ZIARELOR

„ADEVERUL" și „DIMINEAȚA"

la care colaborează publiciștii cei mai de seamă ai scrisului românesc. O copertă aurită desăvârșește realizarea technică și de artă a acestui volum de 400 pagini.

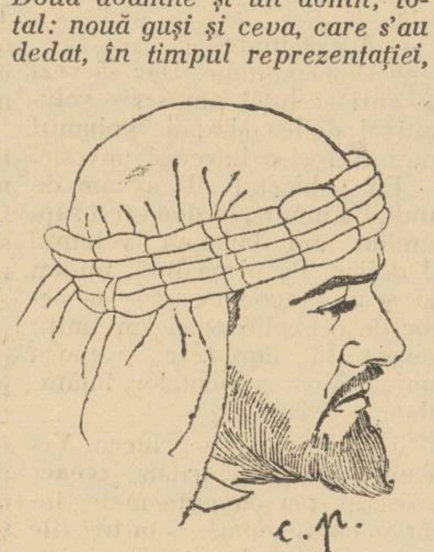
Apărut azi cu numeroase suplimente la heliogravură, în culori, reproduceri fotografice și desene, 50 lei.

Cultura până la leșin

lui G. H.

Filmul „Cruciadele", pe lângă multă plăcere propriu zis estetică, a declanșat și un torent de cugetări istorico-culturale. Spectatorul român e cel mai exigent și mai kulturgheșihtlih animal din câți există. In spatele meu, pe patru scaune, odihneau cei trei membri ai unei opulente familii, toată numai în samur și astrakan. Două doamne și un domn; total: nouă guși și ceva, care s'au dedat, în timpul reprezentației, la un șir neîntrerupt de glosse pe marginea filmului.

IAN KEITH

(Doamnele citesc pentru a treia oară, pe ecran, cuvântul „Sărăceni").

— Da' Sărăcenii ăștia ce-o mai fi?

— Nu știu, dragă, să-l întrebăm pe Şarl (Charles este domnul)... Şarl... ce erau Sărăcenii?... (Şarl n'aude bine)... Sără-cenii?... Erau... hm... evrei!...

— Aș, ce evrei!; erau creștini, dar foarte săraci...

(Schimbare de decor; Cruciații străbat, în lung, Regatul Franței, și îndreptându-se spre Marsilia de unde urmează să se îmbarce spre Pământul Sfânt).

— Bravo! Marseilles! Imi pare bine. Să vedem, dragă, dacă recunoaștem pe unde am fost astă vară... Şaaarl!... Marsilia!!!

Dar păcătosul de Cecil B. de Mille a avut perversitatea să-i plimbe pe Cruciați prin cu totul alte cartiere decât acele frequentate de culturalii mei vecini). După un timp:

— Da' Berengaria asta, o fi fost ea adevărată?

Chiar o fi fost nevasta lui Ricard Inimă de Leu?

— Să-l întrebăm pe Şarl.

— Şarl, etc...

— Aș! ce Berengaria! Asta-i doar așa, un episod; o invenție...

— Ziceam eu...

(Mi-a plăcut la nebunie „episod". Așa dar „episod" însamnă un fleac, ceva scornit de vreun intrigant. Vedeți d-voastră, Românul are el metodele lui de a-și îmbogăți vocabularul. Ințelegeți că nu-i de demnitatea lui să învețe cuvintele nouă așa, băbește, cu dicționarul, sau întrebând, ca prostu, pe unu' și pe altul. El, chiar când nu știe, se face c'a priceput. Și ține minte cuvântul pentru altă ocazie.

Dar îl reține așa cum întâmplarea i l-a adus, cu semnificația particulară pe care o avea în fraza particulară pe care a auzit-o.

Astfel, cuvântul „situație", auzit în sensul particular de situație 1) bănească, 2) bună, devine: „— da; are și ceva situație". Tot astfel și cu „episod". Domn Şarl, știu eu precis unde a auzit prima oară cuvântul acesta. Tot la cinematograf. A rulat, săptămâna trecută, un film care se numea „Episode". Domnu Şarl și-a zis: „Ce o mai fi și asta?", dar a adăogat, tot în sinea lui: „las' c'o să văd eu ce 'nsemnează".

Și a văzut. Eroul, la un moment dat, spune eroinei: „Amorul trebue luat în serios; nu trebue considerat așa, ca un episod".

Adică — limpede —: ca un „fleac", ca un „moft"; așa că de atunci înainte Şarl, când îi spui:

— Mi se pare că cădeți dela putere? — răspunde:

— Episoade, dragă, simple episoade de-ale dușmanilor noștri...

Sau, către negustorul care caută să-i ia prețul dublu pe niște cravate:

— l'ascultă, domnule, cu mine nu se prind episoade d'astea...

Dar bucuria mea în fața acestor splendide experiențe de — expresia e a lui Caragiale — de „cum lucră limba", este augmentată de o altă amintire, legată tot de cuvântul „episod", care are pe semne vocație pentru cele mai romantice aventuri de semantică. Un coleg al meu, profesor foarte universitar (nu zic asta ca să-l cobor, dar dacă este?), vine la mine (tocmai apăruse primul volum din romanul lui Stere) și-mi spune:

— Ai citit? Straşnic dom'le... Ai văzut?

Sunt acolo niște tipuri. De pildă popa cela, care vine beat, călare și urlând, popa ăla este ceva grozav, are ceva, așa, epizodic!!!...

Am înțeles, și de data asta, unde era pricina. Amicul meu se lovise de afurisitul cela de prefix epi, *și a crezut (care din noi n'ar fi crezut la fel?) că epizodic este un fel de superlativ dela epic. Ca probă că tot acest amic, vorbindu-mi odată de filozofia germană, îmi spunea:*

— Firește, trebue puși deoparte Epigonii, adică Kant, Hegel, Fichte, Shopenhauer;... Eu mă refer la ăștia, mai mărunți.

KATHERINE DE MILLE

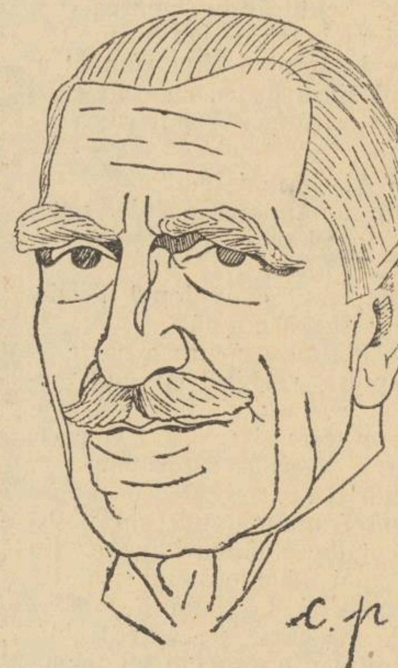
Epigoni înseamnă aci Titani, tot dela „epic". Chestia asta cu prefixul epi *e foarte curentă. Toți „șoferii", dacă-i întrebi cât timp trebue până la Ploești, îți răspund:*

— Păi, depildă! După cum e și vremea; dacă e noroi, s'alunecă... etc...

Așa dar, depildă = formă corelativă cu depinde, având acelaș ca să zicem așa prefix: „d'epi". Interesant.

Interesant —; dar ne-am cam îndepărtat de subiect, care trebue să rămână: cinematograful.

Așa dar, Românul se cultivă ca un nebun, oridecâteori merge la Cinematograf. Şi-i și natural. Noi suntem o țară privilegiată în această privință. La noi subtitlurile tipărite care apar pe ecran nu-s făcute, așa, la întâmplare. Ele ies toate de la o oficină de meșteri în limbă și în învățătură, dela Societatea Scriitorilor Români, care au preluat — contra unui fleac de remunerație (abia o mie de lei de fiecare pagină) să revadă (nu să traducă, căci nu veți voi să le pretindeți scriitorilor români, și limbi străine când ei au atâta de furcă cu cea maternă), au preluat deci sarcina să revadă și să îndrepte tot ce dovedește analfabetismul redactorului. Iată de ce găsim în aceste texte meticulos expurgate splendide expresii românești ca „înainte de se întoarce", sau „trebue că o să vie", sau „nu vrei să mă săruți înapoi?" (în englezește: nu vrei să-mi înapoiezi sărutul?), sau „l-a fraerit" sau „să împrăști" (cu împrăsc, tu împrăști, el împrăște, etc...).

AUBREY SMITH

A fost o strălucită idee ca o savantă instituție ca S. S. R. să preia această nobilă răspundere culturală. Și asta nu atât pentru a corecta greșelile de limbă, cât mai ales pentru a fi un îndreptar în materie de erori de celelalte ,erori de sens, anahronisme, etc., erori propriu zis „culturale", mult mai grave decât cele de limbă.

(Erorile de limbă în fond nu trebue să ne facă prea pedanți. Românului îi place libertatea. Și el va spune: „Eu, mă'nțelegi, la mine 'n țară, cu limba mea, fac ce vreau. Și dacă mi-o trăzni mie să nu acord subiectu' cu predicatu', adică ce? fac ce vreau, mă 'nțelegi, cu limba mea, că d'aia e a mea... etc...")

Intr'o splendidă poezie de C. Negruzzi, intitulată „Eu sunt Român", poetul spune:

„Laudă mulți pe Francezul voios
Pe mândrul Rus, pe Neamțul regulat (sic!).
Dar, frații mei, eu oricât am umblat
Nu mă'nvoiam; și vreți să știți de ce?
Pentru că-mi plac șoselele stricate.
Eu sunt Român, mi-e dragă țara mea". (C. Negruzzi).

Și dacă Românului îi sunt dragi șoselele stricate, de ce n'ar avea dreptul să prefere și măselele stricate, și sintaxele stricate, etc.?

Unde însă erorile sunt mai grave, este în materie de istorie. Ați văzut ce frumos a pus, d. Şarl, cel din stal dela Cruciade, la punct câteva chestiuni de istorie pe care „damele", de, ca sex mai slab, nu le stăpâneau tocmai bine. Tot așa s'a mai întâmplat și dăunăzi, cu ocazia filmului „Ți-am dat inima", unde Gitta Alpar face pe Madame Du Barry, favorita lui Ludovic al XV-lea. Americanii, au lăsat, de mai multe ori, să se strecoare un anahronism oribil. Auzim, într'una, pe personagii spunând:

— Give me twenty louis; *sau*

— It costs me only one louis.

Ce erezie! „Ludovici", monede zise „louis d'or" pe vremea aceea! Ce aberație! Noroc că S. S. R. veghea. Și cultura a fost cruțată de o asemenea infamie. Ori decâteori actorul yankeu spunea: „Hundred louis", traducătorul român spunea „O sută de napoleoni". Așa da

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Festivalul Beethoven dirijat de d. Georgescu. Solist d. Adolf Busch

Un festival Beethoven este totdeauna primit cu entuziasm de publicul nostru — și e de mirare cum nu se folosește mai des acest entuziasm, de către organizatori.

Trebue spus însă că ultimul concert simfonic, închinat în întregime uriașului dela Bonn, și-a datorat frumoasa-i primire în egală măsură programului și interpretării.

Unicul concert—„unic" nu numai fiindcă e izolat ca gen în opera lui Beethoven — pentru vioară și orchestră, la care autorul ținea în chip deosebit, a alcătuit centrul frumosului festival — care totuși mai cuprindea două minuni muzicale: Uvertura Leonora no. 3 și Simfonia a cincea — prin interpretarea desăvârșită atât a solistului cât și-a orchestrei.

D. Alfred Busch, *solistul concertului, ne-a încredințat deplin de temeinicia faimei sale de cel mai de seamă violonist german actual. D-sa face parte din acei rari artiști a căror manieră de interpretare și tehnică nu se mai discută — pentrucă de fapt nici nu mai sunt observate, nu mai vor să fie observate. Unul din acei artiști aleși de a căror presență uiți, grație propriei lor arte. Ne rămâne să-i mulțumim, acum când farmecul a încetat, pentrucă ne-a stârnit astfel de clipe rare.*

In Uvertura Leonora No. 3, *care a deschis cu nobleţe programul, am admirat câteva efecte reușite căpătate de d. Georgescu dela orchestra Filarmonicei, în special acela al trompetelor care întrerup, întunecate, țesătura melodică, prin tema ce-o vor relua în actul al II-lea al operei* Fidelio *— precum și reușitul trio de vioară-flaut-violoncel, al cărui motiv biruitor e la rându-i intonat în acelaș act, de cei trei simpatici eroi bethovenieni: Leonora, Florestan și Rocco.*

Simfonia în do minor, *a cincea, supranumită simfonia „Destinului", a fost caracterizată, tot așa de potrivit, de* Jean *Chantavoine, drept un „strălucit poem al voinței". Intr'adevăr, durerea, frământările chinuitoare, de care genialul compozitor avea toate motivele să fie stăpânit în epoca începuturilor bolii sale, a căderii lui* Fidelio *și a necazurilor sentimentale și materiale, ce-i drept endemice, deși exprimate necontenit, au accente energice, mândre, de o nobilă măreție ce transfigurează cea mai tragică din simfoniile lui Beethoven și dau acel caracter aproape entuziast finalului ei.*

Poate puțin uniformă în ultima parte, interpretarea d-lui Georgescu și-a colaboratorilor săi, a redat cu prisosință acest caracter esențial simfoniei Destinului.

N.

Cronica sportivă

Hockeyul pe ghiață la noi, pare a face repede o strălucită carieră: cu puțini ani în urmă, aproape necunoscut și vag practicat, el constitue astăzi din punctul de vedere al interesului public, cel dintâi dintre sporturile de iarnă.

Dar cea mai măgulitoare confirmare a acestei stări de lucruri este participarea unei echipe românești la competițiunea internațională a „Cupei Europei". Jucătorii noștri vor fi în bună tovărășie. Franța, Belgia, Cehoslovacia, Austria și Ungaria sunt țările care își vor disputa trofeul. Deși șansele noastre de isbândă sunt modeste, pare probabil că vom face totuși figură onorabilă, ceeace ar fi mulțumitor pentru un început. Dar nu trebue să ne facem prea multe iluzii; participarea noastră se datorește și faptului că echipa Telefon Clubului corespunde regulamentului cupei care prevede pentru fiecare competitor cel puțin un jucător canadian. Excepție la această obligație s'a făcut numai pentru clubul B. K. E. și e poate justificată, căci canadianul Dewar a activat vreme îndelungată în rândurile acestui club. Obligațiunea aceasta are de scop ridicarea clasei hocheyului European și aducerea lui la egalitate cu acel practicat în America și în special Canada.

Cât de judicioasă este această clauză, a dovedit-o matchul oficial din campionat care s'a disputat Duminică între Telefoniști și clubul Bragadiru. Potrivit regulamentului nostru, cetățenii străini nu au dreptul să participe la asemeuea matchuri, astfel că Telefon Clubul a trebuit să se mulțumească cu Bill Watters ca ...spectator. Rezultatul a fost concludent: Telefon Clubul era pe punctul de a pierde matchul și nu a putut obține decât egalitatea.

Ora matinală la care s'a desfășurat jocul nu era de natură să încurajeze afluența spectatorilor, în schimb condițiile financiare blânde ca și ghiața excelentă au justificat această măsură. Prima repriză nu izbutește să deschidă scorul, dar inițiativa e mai mult de partea bragadirenilor; linia Bărbulescu-Sadowski-Talschi atacă repetat și acțiunea lor e reluată, după schimbare, de Cantacuzino-Rabinovici; contra atacurile telefoniștilor sunt repede zădărnicite de apărarea Grant-Buia. Momentul decisiv al matchului s'a situat în minutul opt al reprizei a doua, minut în care s'au marcat trei goaluri. Primul îl obține dintr'o învălmășeală în fața porții lui Rațiu, Brackl, celace stimulează o fulgerătoare reacțiune a roșilor; Cantacuzino schimbă linia și reintră în joc; câteva clipe mai târziu, în urma unei combinații cu Rabinovici, Bâzu trage din marginea stângă și obține egalarea; încurajată de acest succes, ofensiva continuă și foarte puțin după acea în urma unui shot ușor, tot Cantacuzino inscrie al doilea punct. Victoria părea a fi de partea clubului Bragadiru, dar în hockey e mai greu de păstrat decât de obținut un avantaj.

Echipierii lui Cantacuzino au făcut greșeli care i-au costat scump. Linia a doua nu mai apăra de loc; la un moment dat a pornit la atac însoțită și de unul din fundași, dar puckul a fost interceptat de Polizu care l-a expediat atacanților lui; aceștia la rândul lor au apreciat eroarea adversarilor și profitând de o învălmășeală au marcat al doilea punct pentru Telefoane, obținând egalizarea.

Astfel, oficial, cele două metode nu și-au putut dovedi superioritatea uneia față de cealaltă; căci se poate spune că Duminică s'au înfruntat două metode de atac: acea a telefoniștilor, technică, bazându-se pe jocul de echipă și frumos realizată de trio-ul Țico-Botez-Brakl care activează împreună de mai bine de doi ani, obținând o coheziune și o înțelegere din cele mai eficace.

Cealaltă, romantică și individuală, constă în a centraliza toate puckurile la Cantacuzino, patineur excelent și shooteur primejdios. Se obține astfel un bombardament intens care deseori aduce rezultate. Punctul nevralgic însă al acestei „metode" este că totul depinde de forma Bâzului, formă a cărui curbă este, precum se știe, foarte serioasă.

In general jocul a avut o factură onorabilă; s'a jucat tare, dar fără prea multe brutalități. La Telefoniști s'a resimțit lipsa lui Vacar insuficient înlocuit prin Pană; linia Țico-Botez-Brakl bună; Paul Anastasiu ca de obicei, excelent. La Bragadiru a muncit toată echipa; Rațiu a fost un portar atent care avea și avantajul mare de a-și cunoaște perfect adversarii; Grant și Buia au constituit o apărare dârză și eficace; în fine Cantacuzino a fost „steaua" înaintării și a shootat cât i-a plăcut; e drept că a avut în Rabinovici un tovarăș inteligent, extrem de util și plin de spirit de sacrificiu.

D. Dem. Danielopol (care nu trebue turburat prea de dimineață) a arbitrat impecabil.

GRIMAN.

H. BONCIU

A apărut în Editura «EMINESCU»

PENSIUNEA DOAMNEI PIPERSBERG

NOUL ROMAN AL DOMNULUI H. BONCIU

autorul marelui succes literar BAGAJ...

De astă dată este vorba de o frescă grasă de figuri și intervale, de marea iubire a unui om singuratic pentru o singură femeie. Intr'un cuvânt, este o carte despre carne, vin și duh.

PENSIUNEA D-NEI PIPERSBERG este o operă de proporții uriașe, marea creație a lui *H. Bonciu.*

Tricentenarul Marchizei de Maintenon

Tricentenarul Françoise-ei d'Aubigné, marchiză de Maintenon, care s'a născut la 27 Noembrie 1635, readuce în perfectă lumină această mare și majestuoasă figură din istorie. Ea a fost în chip pozitiv regina Franței, deoarece Ludovic al XIV-lea, devenit văduv, s'a căsătorit în taină cu ea în luna Decembrie 1684. Și fiindcă timp de treizeci și cinci de ani a fost soția, prietena și consolarea regelui-Soare.

Nepoată a poetului Agrippa d'Aubigné, Françoise s'a născut în închisoare, într'o celulă a castelului din Miort, unde tatăl său (Constant d'Aubigné) fusese închis pentru datorii și conspirațiuni contra cardinalului Richelieu și unde mama sa, Jeanne de Cardilhac, venise să împartă de bună voe captivitatea cu soțul său, care era la a patra căsătorie.

Constant a fost eliberat după moartea lui Richelieu în 1642.

Imediat s'a îmbarcat pentru Martinica, împreună cu întreaga familie. In timpul călătoriei însă mica Françoise s'a îmbolnăvit grav. Intr'o dimineață a fost găsită fără suflare și toată lumea a crezut-o moartă.

Căpitanul vaporului dăduse ordin ca micul corp să fie aruncat în apă. In momentul când trebuia să se îndeplinească ritualul ceremoniei — mama îndurerată strângându-și copilul la piept, a simțit că inima îi bătea încă, ușor...

Așa a fost salvată dela înec fetița care trebuia să cunoască un destin atât de strălucit.

●

Rămasă orfană și fără nici un venit, dar protejată de regina Ana de Austria și de-o bătrână mătușe, d-na de Neuillant, căreia-i făcea servicii de servitoare, Françoise d'Aubigné, care era numită „mica indiană", din cauza călătoriei sale în Antile, a fost măritată cu voe și fără voe la vârsta de șasesprezece ani cu poetul Scarron, de patruzeci de ani trecuți, și infirm, care a lăsat-o văduvă în 1600.

Ea n'a moștenit decât datorii, dar a putut beneficia de strălucitele relațiuni ale poetului, pe care de altfel reușise să le captiveze cu frumusețea, farmecul și spiritul său. In rezumat, curtea și orașul întreg se interesau de ea.

In acest fel, ea a fost numită guvernanta celor șapte copii, născuți din legătura regelui cu d-na de Montespan, instalată într'o frumoasă clădire din strada Vaugirard, și avea o pensiune de două mii de lire, iar mai târziu — șase.

Françoise d'Aubigné a condus cât se poate de bine educația copiilor regali; și încet, încet a intrat în bunele grații ale regelui, care mai întâi i-a apreciat caracterul și inteligența, iar mai apoi a iubit-o atâta, încât i-a primit sfatul să se împace cu regina.

In 1673, regele a acordat Françoise-ei un apartament la Versailles, iar în anul următor — proprietatea Maintenon și titlul de marchiză.

Șaptesprezece luni după moartea reginei Marie-Thérèse, Ludovic al XIV-lea s'a căsătorit clandestin în fața monseniorului Harlay, arhiepiscopul Parisului cu frumoasa văduvă, care împlinise patruzeci și nouă de ani...

„Locul doamnei de Maintenon e unic — spune doamna de Sévigné. Niciodată n'a fost și nu va mai fi ceva asemănător".

Ludovic al XIV-lea însuși o numea în glumă „Soliditatea voastră".

— Asta-i frâna... și ăsta-i acceleratorul.

Comemorarea lui Lope de Vega

Sentimentul publicului spaniol pentru tricentenarul lui Lope de Vega se traduce sub diferite forme, care tind să pună în valoare importanța morală a acestui eveniment național.

Intre altele o ediție eftină (doi pessetas cincizeci volumul) a bibliotecii Bergua, foarte elegantă. Fiecare volum este împodobit pe scoarță cu reprezentarea unui tablou clasic spaniol sau italian în legătură cu subiectul tratat în acel volum.

Textul a fost sever stabilit de Louis Guarner, *traducătorul desăvârșit al lui Verlaine în limba spaniolă.*

Opera acestui geniu, denumit de spanioli El Fenix, *nu poate fi cuprinsă decât dacă e divizată pe grupe. Să începem, de pildă, cu opera sa în proză, deși el o socotea ca un gen inferior și care se poate împărți în istorică și didactică. Louis Guarner crede că dacă succesul covârșitor al operei sale dramatice nu l-ar fi silit să părăsească proza, Lope de Vega ar fi devenit, fără îndoială, un mare prozator. Se vede aceasta din opereta sa „Triumfo de la Fé", care tratează despre opera misionarilor jezuiți în Extremul Orient, în care paginile sale de un realism idealizat sunt tot atât de expresive ca și acelea ale lui Homer. Diferența între ele, zice Guarnier, este că războinicii homerici luptau pentru ochii frumoși ai Helenei, pe când eroii lui Lope de Vega,* Ignacio, Francisco Javier *și* Felipe Neri, *luptau pentru cer.*

Primul volum de romane din această ediție conține „Arcuadia" *și* „Las Fortunas de Diana".

Louis Guarner observă că Lope de Vega a amestecat, după obiceiul epocei, sub deghizarea păstorilor, întâmplări din viața Ducelui de Alba, în serviciul căruia se găsea. El îl consideră ca cel mai bun roman de acest fel prin proza sa subtilă, flexibilă și muzicală.

In cel de al doilea roman „Las Fortunas de Diana", *stilul foarte cursiv și urzeala subiectului, expunerea sa limpede și logică, se apropie de romanele cele mai moderne.*

In volumul al II-lea „Il Peregrino in su Patria" *este un roman de aventuri, în care Lope păcătuește prin prea mare virtuozitate literară și prin o aparență prea savantă, în care amestecă Antichitatea cu Biblia și cu Catolicismul.*

Alte nuvele ca „Dedischa por la Houra", „Prudente Venganza", „Guzman El Bravo" *sunt alcătuite din multe scrisori între personagii.*

Ele adaugă la lipsa de unitate în compoziție și la excesul de digresiuni ce se găsesc aci. Dar, zice Louis Guarnier, asemănarea dintre el și Shakespeare este și aci impresionantă.

LOPE DE VEGA

Dar culmea, apogeul comemorării a fost reprezentarea operelor sale dramatice, care s'a făcut cu solemnitate și iubire. Ar fi trebuit, bine înțeles, prea multe reprezentații spre a juca măcar o parte din prodigioasa operă dramatică a acestuia pe care Cervantes îl numea „monstrul naturii", atât era de ușoară producerea sa în opere de scenă. Lista care enumără aceste opere, cuprinde peste o mie de piese și, probabil, nu este complectă.

Madridul a văzut un lucru unic în această comemorare: Piața contelui de Miranda *s'a transformat pentru o zi în sală de spectacol. Carul comedienilor, după ce a defilat prin oraș, a jucat aci „El degollado".*

Pe piața Las Comendadoras, s'a jucat „La Siéga", *care apoi s'a reluat la mânăstirea catedralei Leon. Pe Piața San Francesco, tot la Madrid, s'a jucat* „la Locura par la Houra".

S'a organizat apoi o primblare sentimentală prin piețele și locurile unde s'au petrecut unele acte din dramaturgia Lopeiană.

Din inițiativa „Asociației Scriitorilor și Artiștilor" s'a celebrat un serviciu religios în memoria marelui scriitor, la capela Trinitarilor, unde fiica sa a intrat la călugărie.

Să nu uităm că Lope de Vega a scris comedii, farse, tragedii, tragi-comedii, drame, drame lirice, piese numite „lever de rideau" *și acel auto-sacramental* „La Siega", *pomenit mai sus.*

La noi, Lope de Vega a fost comemorat la Academie de d. profesor Neculai Iorga și la Universitate de d. Ovid Densușianu.

D. profesor Neculai Iorga a avut prilejul, cu această comemorare, să dea ascultătorilor săi pasagii de un admirabil adevăr istoric a epocii în care s'a încadrat Lope de Vega, personalitatea acestuia schițată în câteva trăsături tăiate puternic și just, cu mână de maestru, un tablou al Madridului de pe acea vreme, de neuitat. A reamintit, în acelaș timp, monumentala sa piesă „Istoria Literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor", *în care vorbind despre Lope de Vega, arată în tomul II, cap. 14, că el pomenește de Valahia, insistând asupra felului în care, erau cunoscute țările noastre la începutul veacului al XIX-lea și vechimea cunoașterii latinității și a prezenței ei în Răsărit.*

O comemorare demnă de marele talent al comemoratului, care a fost evocat în legătură cu starea culturală a vremii, cu mediul și împrejurările vieții sale și ale patriei sale în secolul al XVII-lea și cu toate influențele culturii italiene în arta și literatura spaniolă a epocii.

Savantul profesor Ovidiu Densușianu, erudit al literaturii comparate, a ținut la Facultatea de litere o prelegere care ne-a făcut să regretăm că nu avem prilejul să-l ascultăm mai des și am invidiat pe elevii ce pot să-i asculte prelegerile.

Domnia-sa a scos în relief calitatea lirismului lui Lope de Vega, perfecțiunea formei și a analizat tehnica versificației care atinge un grad de dezvoltare ce nu se poate închipui. A caracterizat apoi realismul dramelor și al teatrului lui Lope de Vega în genere, situându-l în climatul secolului al XVI-lea și al XVII-lea.

Materialul tratat ar fi trebuit să ocupe două și trei prelegeri, dar prin alegerea îngrijită a elementelor și prin darul de expunere al d-lui Densușianu, prin stăpânirea măiastră a formei ca și a fondului, prelegerea sa captivantă a știut să strângă și să prezinte această măreață și unică figură, într'un desemn precis și reliefat și într'o limpede lumină spirituală, numai în cadrul unei singure prelegeri.

„Adevĕrul" și „Dimineața" au informat ca de obiceiu pe cititorii lor documentat; radio, teatrul și toată publicistica în genere au participat la acest mare eveniment al culturii europene și al vieții naționale spaniole, cu tot entuziasmul și solemnitatea.

Is. Sd.

Reviste streine

Revue des Deux Mondes

(1 Dec. 1935)

Rusia sovietică, această lume nouă, suscită interesul zi cu zi, atrăgând prin necunoscutul care te face să-l presimți dincolo de vechile hotare.

D. Claude Eylan scrie despre recenta sa vizită în republicele sudice din U. R. S. S.

La Yalta d-sa ne descrie frumosul peisaj în care este situată celebra „Rivieră a Crimeei" și ni se dau relații asupra reședinței Țarilor dela Livadia, unde se află un castel, care însă nu are mare valoare din punct de vedere artistic. Camera Țarinei este obiectul unor reflecții prea puțin măgulitoare pentru vechea stăpână. Se știe că Țarina era foarte violentă; astfel se spune că arhitectul care construise castelul Livadia invitase pe Împărăteasă să viziteze hallul dela intrare; aceasta fu atât de supărată de simplitatea decorației încât pălmui pe arhitect. Acesta, la rândul său, se răzbună pentru palmele primite, dând leilor sculptați, care împodobesc băncile de piatră din hall, o asemănare isbitoare cu Țarul.

Despre Tokio de astăzi scrie D. André Pascal, arătând că în orașul străvechi, pitorescul sau mai bine zis „exotismul", nu mai există. In cartierele principale, magazinele sunt dispuse după moda europeană, iar majoritatea vânzătorilor sunt îmbrăcați după moda Parisului și Londrei.

Intre altele e de remarcat un lucru deosebit de interesant: anume, astăzi, nu mai există în Tokio bibelouri vechi nici obiecte de artă de valoare. Nu se văd măcar nici la Museul Național, cu atât mai puțin la negustori sau la particulari. Micii negustori nu-ți arată decât piese de o calitate mediocră sau cel mult imitațiuni, sau marfă de un gust dubios. Dar, la Tokio, această dispariție a obiectelor de artă nu e decât aparentă; nu se văd, fiindcă au fost puse la loc sigur. Administrația muzeelor naționale, negustorii și amatorii, și-au pus bogățiile artistice la adăpostul cutremurelor și incendiului. Ei au ascuns bibelourile lor prețioase departe de oraș, în „ascunzișuri fortificate"; pivnițe, subsoluri și subterane în beton armat de o mare rezistență. Aceste ascunzișuri de artă au fost stabilite prin toată țara, departe de regiunile vulcanice.

La Nouvelle Revue Francaise

(1 Dec. 1935)

André Gide continuă să-și publice spiritualele Pagini de Jurnal, în care și-a trecut însemnări și reflecții, unde amănuntul își are interesul lui. Uneori răspunde în felul acesta, unui prieten: „dacă mă interesez de vacile cu două capete e pentru că ele mă fac să înțeleg de ce acei care n'au decât un singur cap se servesc așa de prost de el". Alteori întrebuințează unele butade din operele anumitor scriitori. Astfel amintește, din Balzac, următorul dialog: Ah! Iată — zise doamna du Val Noble, asta seamănă cu povestea heringului, care este cel mai intrigant dintre pești. — Care poveste? — Ei, care poveste... nici eu nu știu!"

D. Louis Francis scrie despre ultima carte a lui Georges Duhamel „La Nuit de la Saint-Jean", spunând că personagiile acestui roman se mișcă într'un fel de obscuritate, care creiază o pasiune nesigură sau uimită. Totuși, o emoție reală se degajează din această carte, care este — din cauza melancoliei sale, din cauza resemnării sale — povestea sumbră și adevărată a pasiunilor care se deșteaptă, se încrucișează rău și se risipesc.

AL. CAR.

Cronica literară

Stoian Gh. Tudor: Hotel Maidan, roman

Editura „Cultura Națională", sub inteligenta direcție a d-lui Al. Rosetti, și-a făcut o specialitate din a descoperi scriitori noi sau din a înlesni celor încă obscuri o bună prezentare publicistică. G. M. Zamfirescu, C. Fântâneru, I. Biberi, George Acsinteanu și alții datoresc existența lor tipograficească acestei edituri, care are însă tactul de a-i lăsa apoi să meargă pe propriile picioare și în genere să refuze a-i asista mai departe, în folosul altor talente nerevelate. In ce privește cuprinsul scrierilor, mi se pare că nu greșesc când observ la d. Rossetti o preferință vădită pentru autorii care descriu mahalaua și viața de vagabondaj. La un autentic feudal ca d. Rosetti, om născut în mijlocul convențiunilor celor mai delicate și incapabil congenital de a concepe o existență lăsată în voia impulsiunilor și a improvizațiunii, lucrul ar putea să mire la început. Și cu toate acestea este firesc. Contele Keyserling observă cu multă finețe undeva *(Meditații sud-americane)* că indivizii care stau ereditar pe treptele de sus ale ierarhiei umane sufăr o nostalgie de degradare, o voluptate de a se coborî și a trăi viața simplă a tuturor. Atențiunea d-lui Rosetti pentru descripția periferiei pare să iasă din această nevoie de a înțelege ceeace îi e respins să cunoască prin sine, de a întinde o punte între umanitatea sa și a celorlalți. Intr'o țară în care scriitorul vine în genere dela țară sau din medii fără vechime socială, simpatia d-lui Rosetti poate fi din cele mai rodnice, cu atât mai mult cu cât intelectualii ieșiți din pături umile strâmbă din nas la tot ce nu e parfumat și orășenesc, suferind de data aceasta (tot Keyserling spune asta) o apetiție către treptele de sus. Așa se explică cum d. Rosetti a putut întinde mâna unor scrieri de mare originalitate, ca acelea ale Sărmanului Klopștoc.

Stoian Gh. Tudor este pentru cititor (cum este și pentru mine) un nume cu totul nou. Un desen de Drăguțescu (altă noutate) ne înfățișează un cap lung, osos, care presupune un lungan, o fizionomie colțuroasă, năsoasă, cu o notă de levantinism de porturi de soiul Panait Istrati. Ochiu nu prea vioi, gura brutală. Un anume cinism, o anume agresivitate proletară însă de contrabandist de vapoare ori de vânzător de covoare persane. O asemănare oarecare cu d. Mircea Damian e posibilă, cu rezerva unei mai accentuate urbanități și intelectualități în partea celui din urmă. Firește, portretul nostru traduce portretul desenatorului, din care pare a rezulta o dorință de a acorda opera sau o anume concepție despre operă cu omul. Insă în astfel de literatură omul este esențial, fiindcă opera e de fapt o însemnare a experienței proprii, a unei experiențe neobișnuite, pe care n'o poate avea orice scriitor. A fi fost în Siberia ca Dostoewski, a fi vagabondat ca Panait Istrati, a fi întreprins viața aventuroasă a lui London sunt împrejurări care, când se întâlnesc cu talentul, fac ca viața să ia locul invenției. Intrebarea este numai în ce măsură într'un astfel de autor datele sunt autentice și ingenue.

In linii generale materia cărții lui Stoian Gh. Tudor este aceea a operelor lui Maxim Gorki. E vorba de vagabonzi și de declasați. Insă Maxim Gorki e un scriitor de tipul cult. Experiența lui, e autentică, dar idealul moral, metoda de tratare, stilul, sunt împrumutate din literatura clasică. D. Stoian Gh. Tudor are dimpotrivă aerul de a ne da un tablou al vieții declasaților, văzut chiar de un individ din categoria lor, adică neridicat prin nimic intelectualicește deasupra lumii eroilor. Ceeace ar fi un desen de un copil, ar trebui să fie această carte, proces-verbal al vagabondajului, redactat de un vagabond autentic, fără umbră de intenții literare. Astfel conceput, volumul ar fi fost plin de savoare, și în măsura în care acest unghiu de vedere este în parte realizat, este savuros realmente. Eu însumi am avut în mâini dela un ciudat și sărac cismar un soiu de autobiografie scrisă din îndemnul meu și care era de un interes uman rar. Cu toate acestea genuinitatea nu era păstrată până la sfârșit. Scriitorul autodidact se simte obligat să dea un aer cult frazelor sale nebănuind că tocmai automatismul gândirii și simțirii sale este ceeace ne interesează. Așa și cu scrierea d-lui Stoian Gh. Tudor. Autor proletar sau cult, cunoștințe despre d-sa ne lipsesc, d-sa oscilează între notarea automatică, pitorească și între redactarea literară cultă. Dar se întâmplă acest neajuns. Ingenuitatea pare ticluită, pastișată, iar compoziția în ton cult pare și este insuficientă și cam pretențioasă. O clipă am avut bănuiala unei ingenioase mistificații, a ascunderii sub acest nume a vreunui scriitor cunoscut, de temperamentul și experiența d-lui G. M. Zamfirescu. Lucrul nu e posibil însă și toată ambiguitatea iese din aceea că scriitorul a depășit mentalitatea eroilor săi, fără a se ridica până la o intelectualitate netedă. Să citām de pildă câteva rânduri:

„Noaptea însă hotel Maidan își schimba fața, arătând cu totul altfel. Invăluit de clar-întunecușul serilor de vară, amăgea ochiul cu vederi metaforice, în care fumegul focurilor pentru alungat țânțarii păreau havuzuri ce-și jucau grațios trâmbele de apă.

„...Și până și stelele de sus dădeau maidanului o mână de găteală: spintecând *golul* cu luminițe pâlpâitoare, *senine*, scăldau pământul într'un crepuscul albăstrui de paradis, de nocturnitate vaporoasă"...

Vederi metaforice, nocturnitate, anumite sublinieri, dovedesc o preocupare de creațiune verbală, de poezie, ce n'are nimic de aface cu pitorescul unei literaturi de proletar autentic. De altfel autorul face chiar teoria literaturii cu proletari, citând pe Maxim Gorki, pe Panait Istrati și comentând faptele astfel:

„Deci privește încrezător în sus, în jos, prin prejur și bucură-te, și cântă cântecul pe care nu l-ai auzit nicăeri, și mușcă, ca un câne din viață... Vagabonzilor, în voi doi văd o tovărășie neegală ca formă: unul reprezintă culmea sănătății, iar celălalt culmea bolii, dar sufletește vorbind alcătuiți o asociație ideală, *un monument de umanism* real, viu, când cel slab mănâncă din mâna celui tare.... Omenescul din om, căutat zădarnic prin manualele noastre și academii cu trepte multe, umblă pe stradă. Nu trebuesc decât maimuțe să-l imite..."

Din confundarea ideii de *umanitate* cu aceea de *umanism* se poate vedea că intelectualitatea de curând căpătată a autorului nu e de natură să înăbușe factorul spontan.

In ce privește modul de tratare a materiei se observă la d. Stoian Gh. Tudor o tendință care se face din ce în ce mai deasă la tinerii noștri și care era vizibilă chiar la d. Fântâneru. In loc de a pune tot temeiul pe observația de fapte, autorul încearcă un procedeu de natură estetică, obișnuit în pictura modernă ori în proza poetică (v. I. Vinea). Despre ce vorbește autorul aci? Despre un fost maidan din Constanța unde aveau obiceiul să se strângă vagabonzii. Câteva momente din existența lor, scene de cârciumă, de mizerie, de furturi, de dragoste sentimentală cu prostituate, de bătăi crunte între două tabere de pungași, alcătuesc substanța cărții. Autorul nu le așează neted pe hârtie ci le scrie sau prea gros sau prea subțire figurat vorbind, vărsând călimara unde ți-e lumea mai dragă, lăsând faptele în aer, exclamând misterios, nedevelopând imaginea limpede. De aci o impresiune de poem în proză hermetic, de pictură expresionistă, de aci aceea lumină haotică de felinar în ceață. Metoda aceasta, când e savant folosită, e dătătoare de senzații și de sugestii, însă răpește vigoarea reliefurilor și tensiunea epică a narațiunii. Și aici tocmai materia în sine e curioasă, încât nuanța poetică nu e totdeauna fericită.

Cu toate acestea volumul e interesant. El mărește cadrul de viață al literaturii noastre. Datele sunt ciudate și noui, realitatea actorilor indiscutabilă, totul prin urmare lărgește câmpul conștiinței noastre literare și dispune la gândire. Volumul acesta excită prin culoarea lui reală, necompusă, și oricât ar corecta autorul liniile oamenilor cu stilizări de ale sale, cum e cazul cu Creața, căruia d. Tudor îi dă un vocabular de intelectuală rusă deși e o biată desfrânată venală, viața pătrunde printre rânduri.

Sunt și unele puncte de un merit deadreptul literar și care pot fi de un bun augur pentru viitorul autorului. Bunăoară Paraschiva călugărița scrie o epistolă scriitorului Belizari care strânge documente:

„Ca într'o bătălie a credinței, darurile fumegau în potire cu inscripții vechi, făcliile ardeau cu lumini drepte și strâmbe, iar cântecele noastre de slavă se contopeau cu alte cântări neauzite, dar de esență divină.

„Inima-mi bătea și printre bătăile ei de clopot vătuit, gândeam: „Ce-ar fi să nasc un alt Mesia? Ce-ar fi? Ce-ar fi?

„Iartă-mă, Doamne!...

„Numele Tatălui și Fiului și sfântului Duh..."

Naivitatea călugăriții este hotărît „făcută" de autor, însă în stilul de idei neașteptate, care uimesc, din poemele lui Max Jacob. Evident, ce poate visa o călugăriță? Icoana lui Mesia. Dar totdeodată, ca femee, fericirea de a procrea. De unde această sinteză, caracteristică de altfel sensualismului creștin, în reprezentarea ușor delirantă: să nască pe Mesia!

G. CĂLINESCU

Insemnări și polemici

Există o criză a literaturii de imaginație ?

Judecând după numărul biografiilor romanțate și a romanțării datelor biografice din literatura mondială și chiar a noastră națională, răspunsul nu poate fi decât afirmativ.

Criticul nostru literar, d. Eugen Lovinescu, este la al doilea roman al său hrănit din viața și epizodele ei, a marelui nostru poet. După mitul „Mite", suntem la romantica romanțare a „Bălăucăi".

Este în această manifestare literară, de care de altfel nu avem a ne plânge când se face cu vervă și talent, un simptom al unei stări generale cu unele hipotetice urmări pentru mai târziu.

Ne-am putea întreba cu acest prilej dacă nu cumva omul de mâne prins de puterea acțiunii, orientat spre eficacitate și randament, nu ar fi în primejdie de a-și pierde simțul artistic și darul de a intui originalitatea literară, deprinzându-se tot mai mult a nu gusta decât spectacole ca circul și stadionul.

Poate chiar că nu va mai citi pentru plăcerea artistică a fineții și talentului literar, ci numai pentru a se instrui, căpătând cunoștințe utile.

In acest caz Eminescu nu ar mai fi decât martor al unei epoce, pretext de studii economice sau doctrine sociale, Caragiale deviarea micii burghezii și așa mai departe. Premii nu se vor mai acorda operelor de imaginație, ci memoriilor istorice, sau rapoartelor instituțiilor noastre meteorologice asupra mersului vremii.

Ar fi deci în cauză existența literaturii de imaginație ca plăcere individuală.

Vina de sigur nu este a scriitorilor, care servesc publicul după gustul său, ci a vremurilor și a primejdiilor sociale care amenință omenirea în diferite

M. EMINESCU

momente ale evoluției sale.

In clipe de desnădejde, când fiecare se întreabă de va avea să mănânce mâne, literatura de imaginație poate fi un bun derivativ, sau și un narcotic la care recurgem spre a trece momentul greu. In asemenea perioade cei mai grosolani se aruncă în vâltoarea plăcerilor senzuale, cei mai superiori sau mai șubrezi se pierd în reverii.

In vremurile noastre, când ne încearcă fel de fel de catastrofe, suntem cuprinși de o înfrigurare de acțiune și nu visăm decât organizare. Atunci poezia dorind și ea să-și dea obolul se dedică serviciului social, vine cu o contribuție nouă, cu firul ei de iarbă proaspătă spre a întări pietrele edificiului social. — Is. Sd.

O poezie inedită de Cincinat Pavelescu

Cercetând rafturile unui anticar, privirile mi-au fost atrase de un volum legat cu îngrijire în piele roșie și purtând titlul „Uranie" cunoscuta operă a lui Flammarion, marele poet al științei astronomice: O caldă și senină evocare a anilor din școală, când tainele cerului, cu minunile lui, deveniseră pentru mine pasiune.

Am vrut să răsfoesc cartea. Dar chiar dela prima pagină, avântul meu astronomic a fost risipit de un autograf: o poezie fără titlu, având o simplă dedicație: „Marioarei G." semnată Cincinat Pavelescu și purtând data 1884.

Am recunoscut imediat scrisul poetului și cred că nici forma și fondul improvizației nu sunt de loc străine de genul în care scria el.

Iată și versurile:

Sdrobit sub larga veşnicie,
Vezi tu pe omul ăsta trist,
Ce-şi vede-a lui nemernicie
In faţa marelui artist,
A tot înaltul Dumnezeu ?
Copila mea, aşa sunt eu
De abătut, când mă gândesc
Că eu, nemernicul pigmeu
Am îndrăznit să te iubesc...
... Cu patimă şi cu delir
... Cu furie şi nebunie
Pe tine steaua de safir

CINCINAT PAVELESCU

Ce 'nprăştiază raze reci
Ca infinita veşnicie
Şi care-o să rămâie 'n veci
Tot mai departe şi mai sus...
Un ideal ce e, şi nu e
Un vis ce-a fost şi a apus
Cu cât amorul meu nespus
Vertiginos spre ea se sue!...

Am cumpărat îndată volumul. Anticarul nu și-a adus aminte de unde-l are. O obsedantă curiozitate mă silește să-mi fac unele întrebări firești: Cine o fi Marioara G.? O mai fi trăind? Și dacă trăește, ce vârstă o fi având? Calculele mele — neastronomice — mă duc la rezultate nu tocmai optimiste, căci în cazul cel mai fericit ea n'ar putea să aibă azi mai puțin de 70 de ani. Eu îi urez cât de mulți și-i doresc să aibă aceeași tinerețe și frăgezime care a inspirat în 1884 pe poet. Dar... de ce a vândut volumul, dacă l-a vândut ea...?

Ori, dacă alții l-au vândut, atunci... atunci șiragul semnelor de întrebare se pierde din ce în ce mai adânc pe cărările melancoliei, care — de altfel — nu-i lipsea nici lui Cincinat câte-odată; iar talentul lui știa s'o redea cu o fină și superioară eleganță, ca în romanța cunoscută: „Iți mai aduci aminte doamnă"?. — L. Leoneanu.

Glasul unui persecutat

In „Cahier Juif" consacrat lui Maimonide, clasicul gânditor din secolul al XII-lea, doi scriitori de limbă franceză, E. I. Finbert și d-na Pascale Saisset, evocă viața acestuia cu poezie și măreție.

Opera lui Maimonide impresionează fără îndoială prin amploarea cugetării acestui comentator și arbitru filosofic, prin influența exercitată asupra teologilor din evul mediu și a Reformei, asupra lui Thomas d'Aquin, dar mai ales emoționează prin aceia că răsună ca glasul unui mare persecutat, tocmai în vremurile de azi.

In adevăr persecuția îl alungă din Cordova, unde s'a născut, îl alungă din Fez unde s'a refugiat întâi și trebue să meargă până în Egipt ca să găsească un refugiu. In toată această izgonire, în toate persecuțiile prin care trece, el însă răspunde așa cum trebuie să răspundă un înțelept nedreptății omenești. El nu se leapădă de credința lui, ci cu cât împrejurările vieții se înăspresc, cu atât ea se întărește în sufletul lui și al celorlalți. El a înțeles că fără Talmud viața iudaică se va pierde, dar Talmudul devenise inaccesibil credincioșilor, căci se înecase într'un potop de comentarii, interpretări și subtilități nenumărate. Maimonide a scos din această mină fără fund, substanța juridică ordonând tradiția, aducând-o la adevăratul ei izvor, Biblia, unind-o cu vorbele Ințelepților și ale Profeților, reînoind legea lui Moisi în această nouă lege a sa.

Maimonide, deși persecutat de musulmani ca și de creștini, n'a văzut în aceste două religii decât două ramuri ieșite din tulpina religiei sale, două etape în mersul către săvârșirea voinții divine.

Măreață este rugăciunea pe care, ca medic, o îndreaptă în fiecare dimineață către Dumnezeu: „Sprijină puterea inimii mele, pentru ca ea să fie totdeauna gata a sluji prietenilor ca și dușmanilor și să nu privesc decât „Omul" în cel ce suferă".

In „Călăuza Rătăciților" atacă problema științei și a credinței, plecând dela teza că nu poate fi contradicție între adevărurile mărturisite de Dumnezeu și între acele descoperite de spiritul omului, dar și el al lui Dumnezeu și stabilește spiritualizând antropomorfismele Bibliei, teorii asupra atributelor lui Dumnezeu, asupra liberului arbitru, originii răului etc., care apoi servesc de călăuză maiștrilor scolasticii, fundatorilor ordinelor monastice și tuturor acelor care au căutat să rezolve în favoarea creștinismului, antagonismul dintre Credință și Știință.

In vremurile noastre unde persecutorii albi, negri, bruni și blonzi sunt din belșug, amintirea acestui mare persecutat, dar și adevărat înțelept, este de cea mai mare utilitate pentru persecutați ca și pentru persecutori.

Poezia engleză contimporană

Două influențe precise se pot observa în poezia engleză contimporană. Ambele se exercită asupra versificației și sunt pentru versul tonic, cu ritmul dur și zguduit, asemenea versului poeților dinaintea mijlocului secolului al XVI-lea, ce fusese definitiv abandonat în epoca elizabetană.

Una din aceste influențe este a poetului John Skalton, cel mai mare poet al sec. XVI-lea, cealaltă a lui Gerard Manley Hopkins, care a încercat în secolul trecut să reînvieze versificația veche, combinând-o cu unele procedee ritmice inedite și personale.

John Skalton a fost un fel de Villon englez, mai puțin pătrunzător, dar cu mai multă putere și sănătate sufletească, însă poezia sa n'a avut ecou.

Gerard Manley Hopkins e un mare poet religios. Era preot jezuit și a murit în 1889. Poemele sale nu au fost tipărite decât după moartea sa, prin 1918.

Versul său e foarte dificil și foarte personal, posedând o tehnică a lui proprie, care nu poate exista fără conținutul patetic și intens al sufletului din care a fost creat. Ritmul sacadat, zguduit, cuvântul vehement și pauzele care sună ca niște oftări și suspine, nu puteau face școală, fără îndoială.

Imaginația celor ce citeau opera acestui mare poet religios nu se putea să nu fie impresionată și poate fecundată.

Aceste influențe însă nu explică decât unele schimbări exterioare produse acum în urmă în poezia engleză. O preînoire mai adâncă a poeziei contimporane este legată de numele a trei poeți, unul ilustru, M. T. S. Eliot, ceilalți doi încă foarte tineri, dar deja cunoscuți: M. M. W. H. Auden și Stephen Spender.

La toți trei poezia nu s'a despărțit de credință, din potrivă o intensitate a acesteia le îngăduie să transforme încă odată tradiția și materia poetică spre a găsi un nou accent mai personal și mai autentic. Fiecare din acești poeți își are propria lui credință.

La George Eliot este credința creștină, la Auden și Spender, credința comunistă le-a insuflat entuziasmul cărora se datoresc elementele noi ale creațiunii lor. Dintre acești doi, Spender pare mai sincer și mai convins. Auden posedă o mare virtuozitate formală și pare, oarecum, că conținutul său sufletesc nu servește decât ca o temă acestei virtuozități. Ambii însă ajung în părțile cele mai izbutite ale operei lor la expresiunea foarte directă și intensă a unui sentiment unic: revolta imediată împotriva ordinei stabilite. Poezia lor este o chemare la acțiune și forma ea însăși e gest, mișcare, dinamismul acțiunii.

George Eliot este mai static, dar e mai adânc, lucrând într'o materie mai densă.

Dar cea mai ciudată caracteristică a poeziei engleze contimporane este orientarea ei în spre teatru, în spre dramă. „The Dance of Death", a lui Auden, ca și „The Rok" a lui Eliot, sunt scrise într'un amestec de proză și versuri, împrumutându-și structura și chiar particularitățile dicțiunii, de la music-halluri și de la misterele religioase medievale. In aceste opere nu poezia dictează acțiunea, ci drama inspiră, mai mult, impune, forma poetică.

Piesa lui Eliot e superioară, fiind o adevărată „sacra reprezentazione", pe când piesa lui Auden este o farsă. Ambele însă conțin elemente, care pot deveni, prin dezvoltare, forme noi de mare originalitate, ajungând departe pe drumul apucat.

Bibliografie

Cărți

Margareta Barcianu: *Povestea numelui.* Tip.: „Bucovina" București, 1935.

Marin Demetrescu, profesor: *Spicuiri Științifice. (Biblioteca Scientia).* Tip.: „Scrisul Românesc", Craiova, 1935. — Prețul 15 lei.

Mircea Eliade: *India (Ediția II).* Editura „Cugetarea" București 1935. Prețul 60 lei.

Constantin Barcaroiu: *Frânturi de suflet. (Poesii).* Tip: „Muscanu" București 1935.

Doctorul Ygrec: *Viața și Filosofia lui Henri Bergson (cu o prefață de Prof. P. P. Negulescu).* Ed.: „Adevĕrul" București, 1935. — Prețul 50 lei.

Virgil Treboniu: *Cortegiul plin de Sărbătoare. (Poeme în metru antic).* Tip.: „Muscanu" București, 1935.

Ing. P. N. Bejan, deputat de Prahova: *Discursuri Parlamentare (un an de activitate parlamentară).* Tipografia ziarului „Universul" București, 1934.

S. Smiles: *Ajută-te singur (self-Help). In românește de Al. Lascarov-Moldovanu.* Ediția II. Editura „Cugetarea" București, 1935. Prețul 45 lei.

Aurel A. Mureșeanu: *Eminescu, Mureșianu și Serbarea dela Putna. (Extras din Buletinul „Mihai Eminescu", an. V și VI).* Tip. „Glasul Bucovinei" Cernăuți, 1934.

Dr. Emanoil Dragu: *Cum să ne hrănim.* Ed.: „Cugetarea" București, 1935. — Prețul 50 lei.

Reviste

Ramuri: No. 7-9 (Iulie-Decembrie).
Cuvântul Liber: No. 6 (Decembrie).
Tinerimea Creștină: No. 11 (Noembrie).
Revista Fundațiilor Regale: No. 12 (Decembrie).
Libertatea: No. 93 (Decembrie).
Vremea: No. 416 (Decembrie).
Scânteia: No. 17—18 (Decembrie).
Duminica Copiilor: No. 11 (Noembrie).
Revista Scriitoarelor și Scriitorilor Români: No. 10-11 (Octombrie-Noembrie).
Curentul Fălticenean: No. 1 (Decembrie).
Școala Mehedințului: No. 3 (Noembrie).
Familia: No. 7-8 (Noembrie).
Pamflet: No. 29-30 (Decembrie).
Satul: No. 61 (Decembrie).
Revista: No. 9 (Septembrie).
La zid: 9, 10, 11 (Decembrie).

Reviste străine

La Bulgarie: No. 3685, 3686 (Decembrie).

Buletine

Buletinul Cărții Românești: No. 11 (Noembrie).
Buletinul Asociației Medicilor sanitari din România: No. 2 (Noembrie).

Ziare

Deșteptarea: No. 48 (Noembrie)
Mișcarea noastră: No. 43 (Decembrie).
Gazeta Basarabiei: No. 22 (Decembrie).
Progresul: No. 2 (Decembrie).
Vremea Nouă: No. 39 (Noembrie).
Solia Dreptății: No. 52 (Noembrie).
Solia: No. 24 (Noembrie).
Tineretul: No. 3 (Decembrie).
Oituzul: No. 2 (Decembrie).
Vestul: No. 1553 (Decembrie).
Minerva: No. 89 (Decembrie).
Pământ nou: No. 1 (Noembrie).

Cronica mizantropului

Intâmplări din Capitală

Acum două săptămâni un elev dela un liceu din București a făcut fapta pripită, într'o pornire de desnădejde, de a se închide într'o cameră de hotel prost și a lua acolo două tuburi pline de Somnalin, soporific destul de inofensiv, dar care în cantitatea asta era gata-gata să trimeată pe tânărul nostru în lumea umbrelor. Văzut din afară, gestul e banal și într'un fel hazliu. Din punctul de vedere al eroului el este însă grav și dureros. Nu-i un lucru simplu, ca tânăr de 22 de ani, să închizi ușa după tine cu conștiința că ai pășit în anticamera nimicului! Trebue să fie o dureroasă neînțelegere din partea lumii, o mare ignorare a proceselor de creștere sufletească ale unui adolescent, pentruca el să se găsească deodată singur și desgustat de ceeace la acea vârstă e atât de tenace. Toate gazetele au povestit cazul la Intâmplări, una însă i-a dat desvoltarea unui adevărat articol cu morală. Cazul banal a devenit istoria „băiatului care n'a învățat", a repetentului care scutește singur societatea de prezența sa de rău exemplu. In treacăt fie zis, reporterul patetic avea un stil care dovedea că el însuși nu s'a bucurat de binefacerile școalei! Acum o întrebare se pune, față de metoda aceasta recentă de a romanța tragicul cotidian. Nu este oare o indiscrețiune penibilă și uneori deadreptul tragică de a umfla și literariza micile mizerii ale vieții, pentru petrecerea cititorului, fără a înlocui măcar numele cu niște inițiale? Departe de mine de a mă gândi la oportunitatea unei restricțiuni legale în acest sens. Bunul simț al scriitorului e de ajuns. Acest bun simț spune însă că pentru lumea simplă gazeta e o evanghelie, în stare să dea simpatii și repulsii invincibile. Tipărirea unui nume în gazetă atrage pe dată atențiunea tuturor vecinilor și cunoscuților și faptul acesta devine adesea infamant. Nu de mult o biată fată de școală a fost răpită de un șofer și batjocorită. S'a dat numele fetei, numele școalei, și amănunte asupra întinderii stricăciunilor fizice. Pentruce? Fata aceea nevinovată a devenit dintr'o dată obiectul petrecerii și batjocurii colegelor, vecinilor, cunoscuților și desigur se vor fi găsit și babe istețe care să comenteze așa: „Ehei maică, ce cauți aia găsești!" Să ne întorcem acum la cazul școlarului nostru. Iată-l devenit tipul celebru al repetentului. Toată lumea îl va întreba: Nu ești d-ta... acela care... mă'nțelegi... din cauză că... mă 'nțelegi? Pentru un tânăr simțitor, care a fost în stare să facă un gest necugetat tocmai din prea multă simțire, situațiunea e turburătoare și dacă cumva părinții nu vor fi destul de îngăduitori deadreptul chinuitoare. Și dacă nu l-aș cunoaște! Dar îl cunosc pe tânăr. E un băiat muncitor și de treabă, pe care sărăcia îl face să învețe în condiții mai grele. De aci întârzierea lui în școală. Autoritățile militare nu-i mai acordă amânare de studii, ceeace n'ar fi chiar o calamitate, însă fără liceul terminat el nu beneficiază de termenul redus. Are 22 de ani. Incă doi ani de serviciu militar fac 24 de ani. Lucrurile pentru un tânăr se încurcă. Dar nu e numai durata serviciului ci și calitatea. Nefiind T. R., școlarul nostru cade printre răcuții obișnuiți de sub supravegherea d-lui plutonier. Mi se pare chiar că un exercițiu preliminar pe obrajii săi i-a dat o idee de unele asprimi, de altfel inerente disciplinei militare, cu care nu era obișnuit. Dacă o minte matură, experimentată și nu poate deslega unele noduri ale vieții, de ce să cerem unui biet adolescent fără sfaturi atâta înțelepciune? Și mai ales de ce să facem pe spinarea lui un lung articol dramatic și infamant, în vreme ce el cu otrava celor 40 de pastile stă încă năuc pe un pat de spital, neștiind încotro s'o ia fiindcă avea 200 de lei ca să moară, dar nu-și făcuse socoteli pentru a trăi.

ARISTARC

IANCOVESCU (către perceptor): — Vra-să-zică pe un spectator pot conta totdeauna...

ALEGERILE DELA BAROU

JUSTIȚIA (către avocații care se bombardează cu greutățile din balanță): — [illegible]

POETUL. — Și nu mă primești... eu care am scris „Drumul spre stele"?
SF. PETRU. — Tocmai de-aceia... Că n'am nici o chee pentru poezia asta nouă...

LA SALONUL OFICIAL

— Ce-ai remarcat la expoziție?
— Niște fetișcane.

C.I. 126 1935
BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

10 pagini, Număr special de Anul Nou

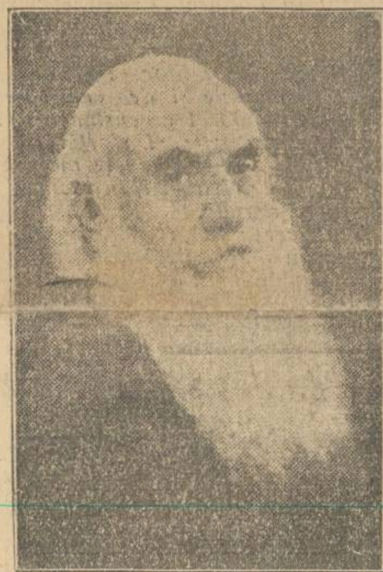
Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 786
Duminică 29 Decembrie 1935
FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920 | FONDAT IN 1899
5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

ANUL LITERAR 1935

Fiindcă s'a statornicit și în revista literară obiceiul de a recapitula recolta unui an, vom face și noi această adunare, ferindu-ne totuș de goala listă bibliografică dar și de catalogul cu note. E tot așa de fără rost a înșira tot ce tiparul a vărsat pe piața cărții, cași de a căuta cu orice preț „cartea anului". Cartea în sine nu există. Ea e un produs al omului și omul se exprimă într'o operă. Ceeace azi pare prizărit, mâine poate fi cheia de înțelegere a unor adevărate și statornice valori. Să ne mulțumim dar să observăm producția anului trecut în mișcarea ei generală și să desprindem din ea principiile de orientare.

Un lucru, dela început nesatisfăcător, este lipsa unei adevărate literaturi de idei. Discuția de principii deschide orizonturi și ațâță puterea de creație. In anii trecuți se desbătea încă prin

GALA GALACTION

reviste problema ortodoxismului în opunere cu raționalismul, autochtonia și universalitatea, generația veche și generația nouă și alte de soiul acesta. Disputa era destul de modică și dusă cu un material adesea pueril. Dar era totuș ceva. Azi când reviste spațioase și edituri oficiale stau cu generozitate la dispoziție, toți au amuțit. Au fost totuș anul trecut manifestațiuni intelectuale vrednice de toată stima, deși câteuna de o valoare strict academică. Astfel *Estetica* d-lui Tudor Vianu înfățișează nu numai întâia lucrare de felul acesta la noi, dar și o culme a erudiției și a informației celor mai moderne, ajutate de o reală cunoaștere totdeodată a fenomenelor artistice. Lucru curios! In afară de o înscenare cu caracter polemic a unui nespecialist nicio critică serioasă nu s'a făcut acestei cărți, față de care specialistul universitar a ținut să se arate mut. S'ar părea dar că lucrări de această natură nu găsesc încă un cititor pricepător și că meritele ca și erorile lor sunt menite să rămână multă vreme fără sancțiuni [1].

Volumul *Valori* al d-lui M. Ralea cuprinde maxime și cugetări, în care factorul personalității pune pe al doilea plan discuția propriu zisă de idei.

Atitudinea ideologică cu caracter polemic a fost însă reprezentată prin două opere: întâia este volumul *In slujba Satanei* de d. H. Sanielevici, în care se demonstrează, în lumina cunoscutei teorii biologice a alimentațiunii, pe care autorul a formulat-o în altă carte, netemeinicia rasismului german. Indiferent de părerea cititorului în această privință, opera d-lui Sanielevici rămâne ca o remarcabilă piesă de talent polemic și de expresie verbală a invectivei. A doua este o mică broșură a d-lui Mihail Sebastian *Cum am devenit huligan* în care autorul dovedește că pe nedrept a fost învinovățit de a fi trecut în tabăta rasiștilor. Broșura e scrisă cu intensitate și vioiciune, dar suferă de un viciu primordial: lipsa de notorietate a polemistului. Numai marei personalități recunoscute cititorul îi primește cu interes desvinovățirile. Polemica pornește totdeauna dela un dat istoric, însă deocamdată (căci lucrurile se pot schimba prin evoluția scriitorului în conștiința publică) ne este cu totul indiferent dacă d. Sebastian are sau nu anumite convingeri și dacă învinovățirea sa se face pe drept sau pe nedrept.

In lipsa unei literaturi de idei, ar fi fost binevenită literatura critică. Nici aceasta nu e prea înaintată și e o pagubă pentru mersul literilor noastre. Scriitorul pare cu totul desinteresat de adevăr, ba, mai mult, dușmănos pe orice încercare critică. El caută acum numai satisfacerea vanității lui (ceeace poate fi, nu-i vorbă, și un semn de vitalitate artistică) și îmbărbătează critica adulatoare. De aceea cronicarii literari arată o blândețe excesivă față de orice carte, mărginindu-se la elogii convenționale și negațiuni măgulitoare. O adevărată libertate și-ar găsi critica în monografie, dar genul acesta nu e prea cultivat, lucru ce a fost observat cu destulă dreptate. Nu iarăși fără temeiu s'a răspuns că lipsesc mijloacele de tipărire a atari studii. Totuși aceasta nu-i o explicație. Edituri ca aceea a *Fundațiilor Regale* tipăresc numeroase cărți de abstracțiune și câte i s'au înfățișat au fost editate. Și ed. *Adevĕrul* și *Cultura Națională* au editat cărți de idei și iată acum chiar avem în mâini o voluminoasă carte a d-lui N. Roșu, *Dialectica Naționalismului*. Criticul mai are apoi putința de a publica monografiile fragmentar, prin reviste. O mică monografie critică ne-a dat d. Tudor Vianu, asupra lui *Ion Barbu*. Studiul nu este însă decât o popularizare a ideii cunoscute pentru folosul obștesc. O monografie judicioasă asupra lui *Al. Macedonski* datorim d-lui Eugen Pohonțu.

O culegere de articole critice propriu-zise a dat la iveală tânărul Lucian Boz sub titlul *Cartea cu poeți*, care este de fapt o profesie de credință anti-critică, întrucât se tăgăduește criticului puterea de a înțelege poezia.

C STERE

Cartea este vioae, cu adevărată pătrundere pe alocuri, chiar cu excepțională finețe. Totuși vina ei este tinerețea. Informația este pedantă și nu rareori bombastică iar judecata prea de tot generoasă și chiar părtinitoare.

Istoria literară este singura disciplină care are la noi o tradițiune. Se publică adeseori lucruri mai presus de orice laudă. D. N. Cartojan, de pildă, este un adevărat savant, care în istoria literaturii vechi și pe o porțiune restrânsă are o capacitate de faimă universală. In recenta *Poema cretană Erotocrit în literatura românească și izvorul ei necunoscut* autorul demonstrează cu texte paralele că izvorul vestitului roman al lui Kornaros este occidental și anume poemul cavaleresc francez *Paris et Vienne*. D. N. Georgescu-Tistu publică deasemeni în *Ion Ghica scriitorul* pagini de corespondență inedită a povestitorului muntean, încadrându-le în mediul istoric și însoțindu-le de o bibliografie și un indice alcătuite cu o minunată technică de specialitate. D. N. Iorga își strânge pe de altă parte vechi articole necrologice în seria *Oameni cari au fost*, de un stil personal și de notabil interes bio-bibliografic. D. Rașcu în *Eminescu și catolicismul* pune erudiția sa în slujba tendinței de a dovedi că Eminescu era un spirit religios și mai înclinat către catolicism. D. Șerban Cioculescu excerptează interesante scrisori ale lui Caragiale către Paul Zarifopol.

Aici putem cita și curioasele *Amintiri ale colonelului Lăcusteanu*, și cartea bine documentată, de popularizare, *Trei figuri din Cinquecento* de Antonia de.

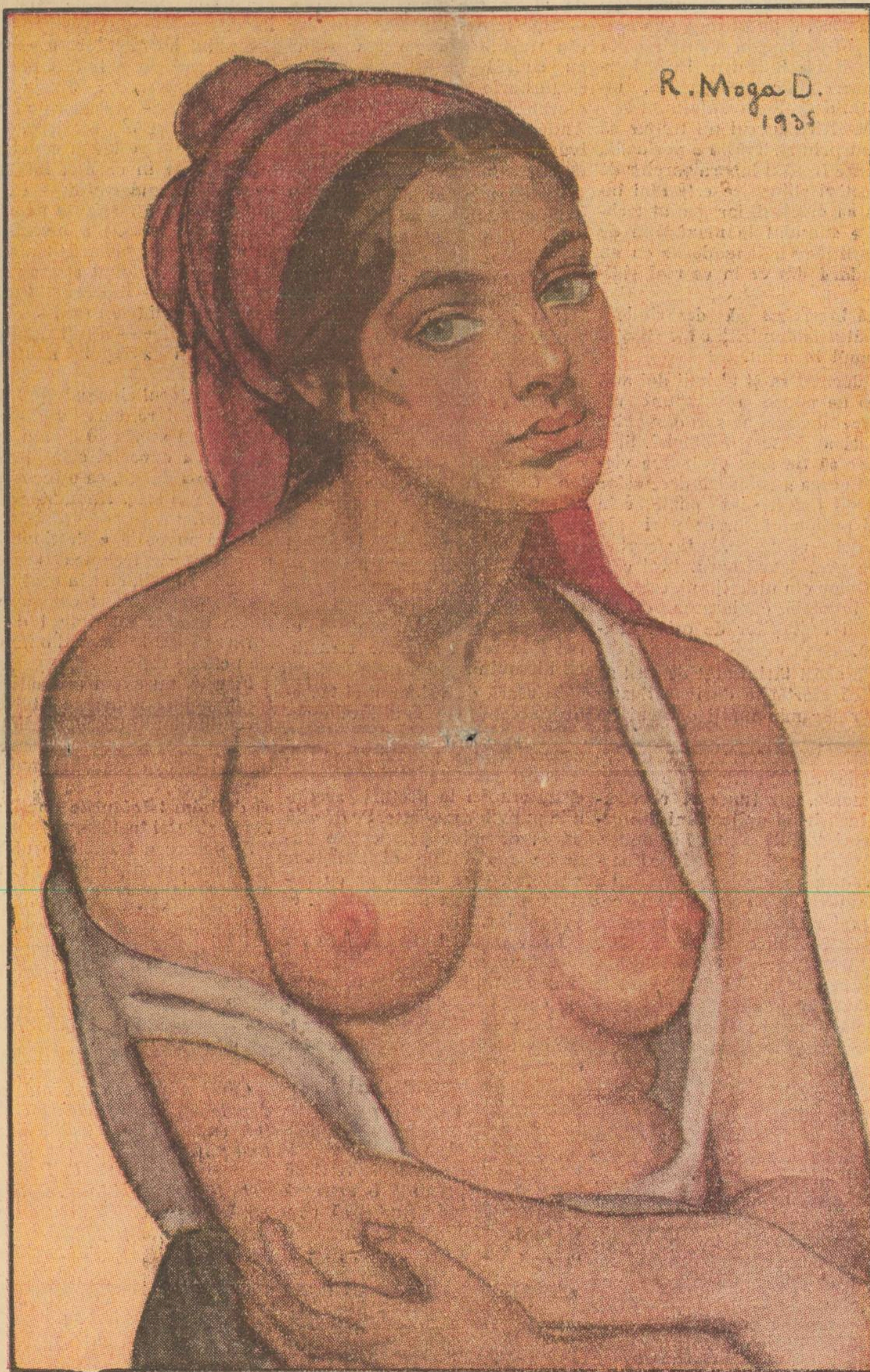
HORTENSIA PAPADAT BENGESCU

Două volume din seria *Opera lui Mihai Eminescu* a dat la iveală G. Călinescu.

Istorie literară și istorie de idei cuprinde cartea d-lui Petre Pandrea *Filosofia politico-juridică a lui Simion Bărnuțiu*.

D. C. Graur a publicat un volum despre *Franz Ferdinand* în care cunoașterea amănunțită a vieții politice din fostul imperiu austro-ungar este unită cu hotărîrea ideologică de a apăra democrația împotriva curentelor de dreapta iar d. dr. Ygrec a scris o bună monografie asupra lui H. Bergson.

Multe alte opuscule au putut să apară fără a ajunge la cunoștința noastră, căci trebue observat că în România lipsesc încă între scriitori bunele raporturi intelectuale ieșite dintr'o înaltă conștiință literară. Dar de pildă broșura d-lui Al. Epure, profesor din Roman, despre *Calistrat Hogaș* cuprinde interesante informații inedite despre povestitorul moldovean.

Rezeda Moga-Dumitrescu — Nud

Dacă trecem la poezie, observăm o intensă activitate, care nu se mulțumește numai cu spațiul pe care îl oferă revistele, ci își caută o eșire în volumașe și plachete, mai totdeauna pe cheltuială proprie. In fruntea poeziei a stat și anul trecut tot d. Arghezi prin gravitatea inspirației și vigoarea expresiei. In *Cărticică de seară* oricine va citi înfiorat *Har* poema cartofilor în aparență, poema germinațiunii veșnice în fond:

Imbrăcați în strae de iască
Sunt gata cartofii să nască.
Cu cârtițele la un loc
S'au pregătit o iarnă de soroc
Cu întunericul, cu coropijnița și rîmele,
Și din toate fărîmele
Au rămas grei ca mîțele,
Umflându-li-se țâțele.
Auzi?
Cartofii sunt lehuzi.

Tot editura „Cultura Națională" a tipărit nouile versuri ale d-lui Adrian Maniu *Cântece de dragoste și moarte* în care se remarcă o nobilă sforțare către clasicitate.

Cei trei premiați tineri ai Fundațiunilor Regale sunt în anul 1935 d-nii Ștefan Baciu, Virgil Gheorghiu și Simion Stolnicu. Numai cel dintâiu este un inedit. Poeziile sale sunt fără mult sânge dar grațioase, promițătoare. In schimb compunerile mallarmeene ale d-lui Stolnicu sunt naive și desvălue deodată un autodidact bombastic. Numeroase alte culegeri de poezii în edituri proprii, când nu sunt cu totul în afara oricărei linii literare, păcătuesc prin modicitate și spălăcire. Citām printre cei mai răsăriți pe d. Aurel Marin *(Yodler)* care se exprimă adesea prețios:

Pe unde pașii
Au peregrinat
Lunecă gând laurat (?!).

Mai reținem: Iulian Vesper, *Constelații;* Constantin Salcia, *Năvodar de stele;* Constantin Micu, *Sosirea lavelor;* Moldov, *Repertoriu;* Roman Boca, *Pribeag cu cerul;* Mihail Dan, *Sens unic;* Victor Stoe, *Vedenii;* Ion Calboreanu, *Lumea dintre nisip și stele;* Alfred Pagoni, *Zvon de gong de bronz*. Cel din urmă crede a putea fi un cântăreț al evenimentelor politice:

T. ARGHEZI

Fulgerător văzduhu-aduse-o veste
Prin unde nevăzute, prin abis:
Premierul liberal a fost ucis!
Iubitul Ioan G. Duca, nu mai este!

Traduceri bune din literatura iugoslavă ne-au oferit d-nii Anton Balotă și Radu Gyr iar d. Petru Stati din lirica latină *(Eposul popular jugoslav, Ivo Vojnovici; Interpretări din lirica latină)*.

D. I. M. Rașcu face cu ale sale *Vibrări* puntea dela poezie la proză.

In proză a stăpânit romanul. Incepe din ce în ce să se desfacă romanul literar de romanul comercial. Din toate punctele de vedere romanul se desvoltă în condiții bune la noi și anume: se citește. Firește scriitorul nu se îmbogățește, dar orice carte mai răsărită se vinde în așa chip că nu numai orice pierdere este înlăturată, dar un profit materialmodest este asigurat.

LIVIU REBREANU

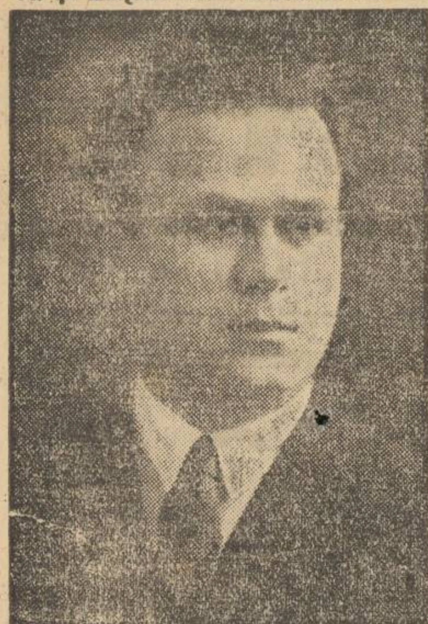
Dacă ne gândim că în Franța o carte de un necunoscut se tipărește cu contribuția autorului și că o operă care n'a devenit căutată fie prin celebritatea ei fie prin senzațional nu găsește mai mult de 50 de cititori și încă nici atât, trebue să recunoaștem că suntem într'o fază de aur. Totuși autorul se teme de critică ca de un stricător al negoțului său și când are bănuiala că critica nu-i va fi favorabilă se mulțumește cu reclama plătită în gazete. In felul acesta distincția între artă și literatură, de care am pomenit, se face dela sine. Mulți scriitori nu-și mai oferă azi produsele lor decât publicului și caută a eluda cu abilitate orice judecată critică.

O carte de mare observație este *Logodnicul* de d-na Papadat-Bengescu. E cartea cea mai obiectivă a anului. Invinuirile ce i s'au adus nu stau în picioare. Plictiseala pe care o pricinuește unor cronicari e un efect subiectiv, cauzat de lipsa în cronicari a organului capabil de a percepe asemenea creațiuni. Cât despre calitatea etică a eroilor studiați, problema e de mult rezolvată și încheiată. Părintele Gala Galaction pune în *La răspântie de veacuri* amintiri din viața intelectuală a generației de la 1900. Despre ceeace cuprinde noul volum al d-lui C. Stere, *In ajun*, am spus în numerele trecute. Recentele romane ale d-lor Mihail Sadoveanu și Ionel Teodoreanu *(Paștele blajinilor; Lorelei)* n'au ajuns încă la cunoștiința noastră. D. Sadoveanu a mai dat însă în acelaș an marea epopee istorică *Frații Jderi*, carte cu gust de cronică. Biografia lui Eminescu a avut o

Continuare în pag. [illegible]

1 Notăm traducerea d-lui Balmuș a *Tratatului despre sublim* și a d-lui C. Noica: *Regulae* de Descartes.

deosebită înrâurire în lumea romancierilor. D-nii Cezar Petrescu și Eugen Lovinescu scriu ro-

DAMIAN STĂNOIU

vechiu constructiv și o leală sforțare obiectivă. Propriu zis tânăr nu este d. Sandu Teleajen însă activitatea sa de romancier în care se arată laborios dar superficial, e de dată recentă. *Turnuri în apă* e un roman onorabil. In schimb d. Mircea Eliade aduce toată impetuozitatea unui temperament încă juvenil, într'o operă informă, gălăgioasă, dar plină de viață și de dramatism, *Huliganii*.

Romanul *orașul cu salcâmi* al d-lui Mihail Sebastian vădește tendințe analitice și artistice și e în orice caz de înalte intenții și bune făgădueli. Tot într'un stil sec, dar fără îndemânare e scris romanul psihologic *Proces* al d-lui I. Biberi laureatul pe 1935 al premiului *Tekirghiol*. O bună speranță o îndreptățește d. Dan Petrașincu cu *Sângele*, roman stângaciu dar plin de interes, cu un subiect serios de na-

G. CALINESCU

mane inspirate din momente ale vieții marelui poet, eliberându-se de fapte prin invenția literară. Sforțările lor sunt dintre cele mai onorabile. *(Luceafărul; Bălăuca)*. Păstorel Teodoreanu a produs anul trecut un volum de nuvele plin de savoare și de humor, *Bercu Leibovici*. Nuvele scrie și d. Damian Stănoiu dar și numeroase romane dintre care câte unul ne-a rămas necunoscut *(Oameni cu sticleți, Eros în mânăstire, Pensionarii)*. *Actele vorbește* sunt din partea d-lui I. Peltz o încercare foarte interesantă de a zugrăvi viața provincială. Felul cum își însușește autorul coloarea locală e cu totul remarcabil. Un roman umoristic, *Conașii*, inspirat din viața

H. SANIELEVICI

tură fizi medicală și sociologică, acela al eredității încărcate.

Merită să fie amintite nuvelele d-lui Radu Boureanu, *Fata din umbră*, romanul vaporos al d-nei Sanda Movilă, *Desfigurații* și acum în urmă proza proletară a d-lui Stoian Gh. Tudor, care descrie în *Hotel Maidan* un cuib de vagabonzi. In sfârșit d. I. Valerian a oferit zilele aceste un roman de coloare dobrogeană, *Kara-Su*.

In vitrina librăriei se mai văd cărți de persoane necunoscute care n'au avut curiozitatea a pune întrebări asupra meritului producțiilor lor. Sunt mai toate opere tipărite pe cheltuială proprie și care n'au încă nici o legătură cu adevărata literatură.

S'au putea spune că se scriu prea multe romane și mulți ar vedea aci un semn de inflație literară. Dar nu. Excesul acesta e folositor progresului însuși al

IONEL TEODOREANU

cartoforilor, dă și d. Gh. Brăescu. Precum se vede niciunul din romancierii mai de seamă, afară de d-nii Rebreanu și Camil Petrescu nu lipsesc dela concursul de roman și proză al anului trecut. O tristă întâmplare a întunecat însă acest an și anume moartea prematură a lui Gib. I. Mihăescu, care dăduse și el un roman compact, *Donna Alba*. Despre valoarea incontestabilă a acestui regretat scriitor nu-i locul să vorbim aci. In jurul lui se folosesc însă formule vechi și necontrolate și prețuiri greșite și va fi necesar ca după învingerea durerii pentru om un adevăr mai judicios despre opera lui să-și facă drumul.

Mai merită a fi citate: *Omul care tace* de Al. Lascarov Moldovanu, *Tananica* de Vladimir Corbasca, *Desmeticire* de M. Ioanid, *Inchipuire și realitate* de C. Tanoviceanu, *Poartă-ți crucea* de Barbu Delescu, *Sănducu* de Mihail Dragomirescu, *Zugrăveli* de Paul Constant, etc.

romanului, fiindcă dă putința de a se scoate un tablou al experienței române și de a se încerca toate fundurile genului.

G. CALINESCU

PĂSTOREL TEODOREANU

O adevărată ofensivă a romancierilor tineri revelă năzuința întrecerii cu romanul mai

Mărunte

■ *In editura „Cugetarea" au apărut: „Moartea fratelui meu" roman, ed. III-a de* G. M. Vlădescu. *Premiul „Femina", — Paris, 1935.*

„Turnuri în apă", roman de Sandu Teleajen.

■ *In editura Fundației pentru literatură și artă „Regele Carol II" au apărut:*

„Roma", versuri de N. Davidescu.

„In China" de Părintele Huc.

„Zogar", poeme de Ion Pogan.

„Autobiografia" lui Stanley.

„Trei figuri din Cinquecento": Pietro Aretino, Francesco Guicciardini și Benvenuto Cellini, de C. Antoniade.

„Istoria Românilor", ediția II-a de prof. C. C. Giurescu.

„Revista Fundațiilor Regale" No. 12, Decembrie 1935.

Cărți, reviste, note muzicale, mărci, monezi vechi și cărți cu împrumut — la „Cetatea Antică", Calea Văcărești 58, București.

Anul științific 1935

Cititorul, care a urmărit regulat rubrica noastră de actualități științifice, a putut să-și dea seama cât de bogată a fost recolta științei și technicei în 1935. Descoperiri peste descoperiri, invențiuni peste invențiuni.

De-altfel, lucrul nu trebue să ne surprindă. Trăim o perioadă, în care frontul laboratoarelor de cercetări științifice este mai întins ca oricând, iar geniul technic e stimulat la maximum de exigențele vieții moderne cu un standard din ce în ce mai ridicat.

Să încercăm să desprindem trăsăturile dominante ale științei în anul încheiat.

Intocmai ca și ultimii doi ani, 1935 ne aduce revelațiuni remarcabile, mai ales în domeniul fizicei aplicate și biologiei. Și e firesc să fie așa: problema vieții și aceea a utilizării diverselor energii fizice, sunt poate cele mai pasionante preocupări ale științei moderne. Concepția, care prezidează ansamblul cercetărilor din ultimii ani, este, fără îndoială, explorarea domeniului radiațiilor de orice natură.

Pe acest tărîm atât de vast se aplică sforțările de investigație ale celor mai mulți oameni de știință. Unde hertziene, ultraviolete, cosmice, forme noui de energie radioactivă, toate aceste elemente, aprofundate, revelează însușiri și aplicațiuni din cele mai stranii și mai nebănuite.

Astfel, undele hertziene foarte scurte au rezolvat problema comunicațiilor prin radio la cele mai mari depărtări, în orice anotimp și la orice oră a zilei, asigurând recepții de o claritate impecabilă. Cel mai modest radiofonist poate să verifice această afirmare, dacă utilizează un receptor modern pe unde ultrascurte.

Tot undele foarte scurte au făcut posibilă promovarea practică — deocamdată parțială — a televiziunii, care în anul acesta a ieșit din cadrul laboratoarelor, pășind hotărîtă în domeniul public.

Emisiuni regulate de televiziune au loc acum în mai multe țări din occidentul Europei ca și în Statele Unite ale Americii.

E drept că pentru moment există încă importante impedienţe în calea popularizării nouei invențiuni. Raza de emisiune a imaginilor mișcătoare e foarte redusă (maximum 40—50 de km.), dimensiunile acestor imagini prea mici și prețul receptoarelor prea ridicat. Străduințele specialiștilor vor reuși însă în cele din urmă să înlăture aceste obstacole.

De-altfel, e probabil că soluția definitivă a televiziunii va fi găsită cu ajutorul instrumentului atât de prețios al microundelor (unde electrice de o lungime inferioară unui metru), pe care Marconi le exploatează acum cu asiduitate vrednică de laudă. Genialul inventator al T. F. F. ne asigură că aceste unde miraculoase vor reuși să ne furnizeze radiofonul ideal: emițătorul-receptor, minuscul — ca să-l poți ascunde în buzunarul vestei, cu un randament prodigios și capabil să asigure comunicații directe și secrete cu orice punct al globului. Telefonul cu fir ar fi astfel amenințat cu dispariția, iar problema transmisiunii fără fir a energiei, ar dobândi perspective din cele mai surîzătoare.

In afară de multiplele aplicațiuni biologice și industriale ale razelor infra-roșii și ultraviolete, trebue să semnalăm, tot în domeniul undelor, tentativele atât de curagioase ale științei de a smulge taina undelor cosmice din văzduh. Inregistrăm astfel cu satisfacție ultimul record stratosferic realizat de doi exploratori americani, Stevens și Anderson, care s'au ridicat cu balonul lor până la o înălțime de 22.600 metri.

Rezultatele acestei expediții sunt așteptate cu înfrigurare, de lumea științei, întrucât de aceste rezultate depinde poate lămurirea celor mai pasionante enigme ale universului: originea materiei și mecanismul vieții. Aceste fenomene ar fi, după anumite ipoteze, determinate, într'o considerabilă măsură, de misterioasele raze cosmice.

Inainte de a părăsi domeniul radiațiilor, se cuvine să pomenim de epocala realizare a soților Curie Jolliot (fiica și ginerele d-nei Curie, descoperitoarea radium-ului). Soții Curie-Jolliot — laureații premiului Nobel pentru chimie în anul acesta — au reușit într'adevăr să transforme anumite elemente inerte în corpuri radio-active, grație unei intervenții aplicate structurii atomului.

In afară de valoarea ei teoretică, acest fenomen al „radio-activității artificiale" prezintă o deosebită însemnătate practică, întrucât permite utilizarea radiumterapiei la prețuri accesibile pungilor modeste. Pe de altă parte, deschide perspective pline de făgăduințe alchimiștilor moderni, care urmăresc cu pasiune problema transmutației elementelor.

In domeniul biologiei vom menționa realizarea remarcabilă a savantului american, doctorul Carrel — dela Institutul Rockeffeler din New-York, — în colaborare cu îndrăznețul aviator colonelul Lindbergh.

Cei doi colaboratori au descoperit mijlocul de a păstra în stare vie, vreme îndelungată, o parte din organele animalelor extrase din corpul lor. Această descoperire prezintă o extremă importanță, prin faptul că permite transplantarea anumitor organe într'un corp viu, în scopul unor grefe pentru substituirea țesuturilor atacate și bolnave.

Studiul hormonilor a condus deasemenea la rezultate din cele mai paradoxale, reușind să explice o serie întreagă de fenomene obscure din biologie.

Aviația — pe lângă o promovare din ce în ce mai largă în practică a autogirului — (avionul capabil să aterizeze pe orice stradă sau terasă) a înregistrat în anul acesta primele tentative de sbor cu avionul stratosferic. Willey Post — îndrăznețul aviator decedat într'un raid spre regiunile arctice — a fost unul din precursorii aviației stratosferice.

Inventatorul cinematografului, Louis Lumière, care a sărbătorit în anul acesta 40 de ani dela realizarea epocalei sale invențiuni, ne-a dăruit, ca o încoronare a operei sale, cinematograful în relief.

Noua invenție e destinată să revoluționeze technica ecranului. Spectatorii, cu ajutorul unor ochelari speciali bicolori, vor putea urmări tot timpul desfășurarea filmului, având o impresie netă de relief.

Firește, nu avem pretenția să facem aci o enumerare a tuturor invențiunilor și descoperirilor anului trecut. Am notat numai în treacăt câteva realizări mai caracteristice, care ne-au folosit ca să definim trăsăturile dominante ale științei în 1935.

Și pentru a încheia, o ultimă mențiune: știința a pierdut în anul încheiat pe savantul francez, în vârsta patriarhală, Charles Richet, descoperitorul fenomenului anafilaxiei și unul din ultimii reprezentanți ai spiritului enciclopedic în epoca modernă.

Ing. I. ȘERBAN

Când văd un mort, mă gândesc la suma ce trebue să fi cheltuit rudele cu doctoriile ce nu l-au putut vindeca.

G. Papini

In literatură și în medicină te părăsește obiectivitatea: nu poți fi și judecător și parte.

T. Arghezi

Bancherul: — Sfântă Tereza, dă-mi un milion de franci. Altfel dau faliment.

Șomerul. — Dă-mi, Sfântă Tereza, cinci franci pentru masă.

Bancherul. — Ține cinci franci și las'o în pace pe Sfânta Tereza — să se poată ocupa de lucruri mai importante.

Pictura franceză modernă

(Darea de seamă făcută cu ocazia expunerii colecției d-lui Zambaccian)

Ne place să ne judecăm contimporanii prin prizma celor antici. Toate cercetările noi lovesc obiceiurile noastre, căci amintirea muzeelor ne obsedează încă.

Pentru a judeca opera de artă, ne lăsăm în general stăpâniți de calitatea reprezentativă a lucrării. Clasificăm mai repede prin subiect și gen. Acest despotism al subiectului este atavic, partea pur picturală ne scapă deseori.

Care trebue să fie pentru noi lecția marelui secol de artă, care este al IX-lea în Franța?

Cu cât artistul se depărtează mai mult de natură, cu atât se emancipează de convențiile academice și cu cât artistul pătrunde adevărul, cu atât arta sa devine mai sintetică.

Ceiace ne displace pe pânza unui artist contemporan, nu este decât rezultatul unui lung șir de cercetări, pe care pictura franceză l-a făcut, din timpul romantismului până azi, pe terenul impresionismului.

Eugène Delacroix încă din anul 1840 a prezis viitorul picturii franceze.

O jumătate de secol mai târziu, impresioniștii regăsesc intuiția maestrului lor, căci cu mult înainte, peisagiștii școalei din Fontainebleau pierduseră contactul cu Delacroix, care simțise frăgezimea unei palete luminoase și care împinsese tehnica până la diviziunea tonurilor prin hașuri.

In zadar maeștrii școalei din Fontainebleau părăseau atelierele lor pentru a picta în plină natură, căci ei au rămas totuși la culorile cenușii, negre și brune, care făceau ca pânzele lor să fie văzute ca într'o oglindă neagră.

Emanciparea totală o datorăm însă impresioniștilor.

Manet înainte de toți a părăsit vechiul model academic. Pe pânza sa numită „Olimpia", expusă la Salonul din 1865, a dat semnalul mișcării de emancipare, la care s'au alăturat tinerii artiști independenți ca Monet, Renoir, Bazille, Sisley, Cezanne, Pissaro, etc., care vor determina curentul impresionist.

Totuși analiza luminii, impresia clipei, făcea ca impresionismul să fie mai fugitiv, mai efemer. Forma și soliditatea lucrurilor începea să urmărească senzația vizuală prin atmosferă; în ele nu se mai găsește decât vibrație.

Cezanne și Renoir însă își dau seama și-și refac o disciplină a formei, a volumului, a compoziției.

Actualmente Matisse și Bonaval sunt la apogeul unei arte pline de subtilitate și de bucurie cromatică. Marginet reașează în peisagiul francez judecata unui Utrillo, pus la o parte; temperamentul lui Dunoyer de Segonzac mărește vigoarea unei materii groase și hrănește cercetările ordinei într'o compoziție, ca și când toți ar voi să regăsească naturalismul marilor pictori, un Courbet și un Corot din apogeul lor.

Anumite îndrăzneli ale acestor maeștri ai penelului au putut câte odată să surprindă. Ne aparține dreptul de a urmări efortul lor și de a-l înțelege.

Fiecare are dreptul să atragă sau să respingă anumite lucruri, dar să nu uite nici odată că nici o lucrare nu este făcută fără un efort din partea autorului.

M. F. G.

T. Cristureanu: *Europa Agrară și Europa Industrială Tip. „Adevărul" București, 1935. — Prețul 40 lei.*

■ *Sub titlul* „Ajută-te singur!"..." sau Caracter, purtare și stăruință, *a apărut în Editura* „Cugetarea" *nemuritoarea lucrare a lui S. Smiles, „Self-Help". Sub forma vie și atrăgătoare a biografiilor marilor oameni de acțiune și de suflet cari cari și-au datorat ascensiunea propriilor lor merite și sforțări, acest prețios îndreptar apare la momentul cel mai potrivit astăzi, în vremuri de clătinare morală.*

Traducerea în românește a fost făcută cu multă grijă de d. Al. Lascarov-Moldovanu.

Editura ADEVĚRUL S. A.

recomandă următoarele lecturi de

SĂRBĂTORILE CRĂCIUNULUI

Povestea vieții mele

de MARIA, Regina României

Memoriile Reginei Maria reprezintă o prețioasă contribuție istorică, nu atât prin istoria propriu zisă pe care o cuprinde, cât prin deosebitul talent literar cu care sunt schițate tipurile omenești atât de variate și cu care e sugerată o întreagă atmosferă. N. IORGA

Vol. I .... Lei 120
Vol. II .... Lei 120
Vol. III .... Lei 160

Volumul VII

IN AJUN

IN PREAJMA REVOLUȚIEI de C. STERE

400 pagini Lei 80

Cu privire la Franz Ferdinand

de CONST. GRAUR

Un volum de 400 pagini Lei 100

Bălăuca

Roman de E. LOVINESCU

Pagini cari cuprind dragostea lui Eminescu pentru Veronica Micle. Singura mare pasiune a vieței nemuritorului poet.

Lei 80

Viața și filosofia lui Bergson

de Dr. YGREC

Autorul a reușit să dea o monografie, în care filosofia nouă și revoluționară în metafizică a marelui Bergson, apare cât mai apropiată de modelul ei original. PETRONIUS

Prețul Lei 50

Sfânta dreptate

Roman de C. MANOLACHE

Un roman moldovenesc, care se poate spune pe... *sfânta dreptate* că e scris cu savoarea și humorul lui *Creangă*...!

380 de pagini Lei 80

Patul 60 bis

Roman de Henriette Valet. In românește de D. FAUR

O emoționantă povestire a suferințelor morale și trupești îndurate de o femee care naște într'un spital.

Prețul Lei 50

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

Pod de nestimate

Ioana Cernea era o ființă care avea o specialitate să-și creeze neplăceri. Mai întâiu n'o chema nici Ioana, nici Cernea. Părinții ei, proprietari cuminți dela țară, însă cititori neobosiți de romane îi puseseră din botez numele Adelaida. Când ajunse la bacalaureat și auzi rostit de un domn străin, cu o intonație care-i păru batjocoritoare, numele întreg: Ignat Adelaida, se simți cea mai nefericită și mai revoltată ființă din lume. Atunci luă hotărîrea să-și zică deocamdată Ioana, cu nădejdea secretă că un tânăr dintre miile de tineri care urcau scările facultăților va desăvârși schimbarea. Nu i-ar fi convenit totuși niciunul din numele comune; Ionescu, Popescu sau Vasilescu. Ei bine, cel dintâiu tânăr brunet (ea era blondă) care-i adresă o scrisoare înflăcărată, se numea Costache Ionescu. La cele câteva baluri de iarnă, unde se dusese cu rudele din București, în chiar primul an de universitate, cel mai agil dansator de tango s'a întâmplat să fie un sublocotenent de cavalerie, frumos ca un Endimion; îl chema însă Popescu Ricard. Auzind numele, ea precizase în sine: Popescu Ricard inimă-de-leu. A fost nenorocită din pricina asta, două săptămâni. Când verișoara ei Agata îi adusese informația că Ricard inimă-de-leu are o logodnică, că acea logodnică e destul de slută și foarte bogată, că nunta se va face chiar în acele câșlegi de iarnă, Ioana Cernea se simți întrucâtva salvată. Din acest ușor doliu de dragoste a scos ea numele Cernea, pe care l-a adaos lângă Ioana. Dând părinților ei la țară noul nume, la vechea adresă, fu nevoită să mai adaoge câteva scrisori cu o sumă de explicații, din care rezultă aproape o catastrofă. Bătrânul Anghel Ignat, tatăl ei, o amenință cu desmoștenirea. Mama ei doamna Aglăița Ignat veni în strada Pompieri 44, să se încredințeze că Adelaida Ignat fiica ei adevărată și Ioana Cernea erau aceiași ființă.

— Draga mamei, tu ai nebunit! îi zise ea oftând și privind-o lung.

— Dragă mamă, n'am nebunit.

— Atunci, dacă n'ai nebunit, spune-mi cum te chiamă. Cînd te purtam — sânt de atuncea douăzeci și patru de ani — am cetit o carte frumoasă, pe care o țin minte și acuma: Adelaida, prințesa nefericită.

— Drăguță mamă, mă chiamă Ioana.

— Iți spun eu, fată, că ești nebună. Cum poate să te cheme Ioana, dacă numele tău e Adelaida?

— Mă chiamă Ioana Cernea.

— Dacă te chiamă așa, află, copil îndărătnic, că tatăl tău a scris cu mâna lui, expres, un testament: Las averea mea fetii mele iubite Adelaida Ignat; însă dacă îndrăznește s'o cheme altfel, o dezmoștenesc și nu-i las nimic. Ai auzit?

— Am auzit.

— Și n'ai nimic de spus?

— Ba da. Intâiu, am să sărut măicuței mele amândouă mânile și am s'o rog să-mi spuie Ioana.

— Cum să-ți spun Ioana, dacă te chiamă Adelaida?

— Mamă dragă, nu vreau să fiu prințesă nefericită. După ce mă împac cu tine, ne suim amândouă în Fordul tău și în trei ceasuri sântem la noi acasă, pe Argeș în sus. Ne înfățișăm amândouă bătrânului meu părinte și-i spunem cum mă chiamă cu adevărat.

— Adicătelea, cum te chiamă pe tine cu adevărat?

— Ioana Cernea.

— Vreai să-i spun asta eu, lui Anghel?

— Să-i spui, mămuță dragă.

— Atuncea însemnează că sântem nebune amândouă.

— Ba nu, mămuță dragă; sânt nebună numai eu. Căci mi-i drag un băiat. Nu cumva te miri și de asta?

— Nu mă mir deloc; însă vreau să știu cine e.

— Ai să afli numaidecât. E un băiat bogat. Mai ales e un băiat de neam. Il chiamă Andrei Drăgotescu.

Doamna Aglăița Ignat, mama Ioanei Cernea, se miră nespus:

— Cum se poate, fetiță? Drăgoteștii au fost milionari.

— Da, mamă.

— Și nu cumva acest băiat Andrei e nepotul boierului care a avut Butenii-de-jos, pe care i-am dobândit după aceia noi?

— Mi se pare că da. Tatăl lui Andrei a stat multă vreme în străinătăți, ca diplomat.

— Atunci e un băiat bun și de familie mare. Nu știu dacă are să-i placă aflând că am luat noi Butenii-de-jos. Așa au fost, draga maichii, timpurile: boierii au căzut și vechilii s'au ridicat. Ce o fi zicând el de asta?

— Nu știu, măicuță; pe mine mă chiamă Ioana Cernea. Numele acesta l-a văzut dumnealui într'o revistă literară, subt niște versuri care i s'au părut frumoase. Nu înțeleg ce deducții a putut face din acele versuri asupra persoanei mele: s'a întâmplat să nu mă găsească nici prea slută, nici prea în vârstă, și dintr'odată, pe stradă, în mijlocul mulțimii, mi-a declarat că, fără mine, viața nu mai are pentru el niciun farmec.

— Și tu ce i-ai spus?

— Eu nu i-am spus nimic. Eu am râs.

— Apoi tot ești tu fără minte, draga mamei. Se poate să pierzi asemenea partidă?

— N'am pierdut nimic; dimpotrivă. In romanul prințesei aceleia nefericite, pe care o chema Adelaida, tinerii își jurau din prima clipă un amor etern. In ziua de azi fetele sânt ceva mai prevăzătoare. Cu vorbe delicate, i-am dat a înțelege lui Andrei că nu știu dacă-l voiu putea iubi vreodată. Ținând samă că timpul despre care-mi vorbește el se chiamă eternitate, s'ar putea să ajungem și la asta.

MIHAIL SADOVEANU

Doamna Aglăița Ignat se miră țuguindu-și buzele:

— Ț-ț-ț! cum se poate să-i vorbești astfel? N'ai nicio diplomație.

— Ba am să-ți dovedesc că sânt diplomată; i-am spus cum mă chiamă.

Mama râse cu înțeles:

— De asta te chiamă Ioana Cernea?

— Ba i-am vorbit de Adelaida Ignat.

— Vai! Te pomenești că știe despre procesele care au fost.

— Nu cred. Nu învață istoria. După cât am înțeles nu se ocupă cu niciun studiu și cu nicio lucrare. Se pricepe numai să cheltuiască banii pe care-i mai are. Mi-a declarat că i-i dragă și Adelaida Ignat. Atuncea i-am făcut cunoscut că eu nu sânt Adelaida Ignat.

— Nu înțeleg nimic.

— El, însă, a înțeles și a vrut să sărute pe Ioana Cernea.

Doamna Aglăița Ignat își încrucișă mânile pe piept și privi cu uimire pe fiica sa.

— Vai, draga mea fetiță, în ce lume trăim! A îndrăznit să te sărute în mijlocul străzii?

— Nu era în stradă; era la cinematograf; era întuneric.

— Ș'a îndrăznit să te sărute?

— Desigur; asta era de așteptat; însă trebuia și consimțământul meu. Am făcut așa ca să sărute întâiu poșeta mea, iar a doua oară pe vară-mea Agata.

— Să știi că ți-l ia.

— Cine?

— Vară-ta Agata. Ți-l ia.

— Tot ce se poate. I l-am lăsat și m'am dus. In patru zile am primit opt scrisori — așa de lungi, încât mi-a fost cu neputință să le citesc. Cred că nu ești prea curioasă să afli ce-mi spunea anume în cele cinci mii de cuvinte pe care le-a înșirat. A îndrăznit să adaoge și niște versuri, luate dintr'o antologie. Ce pot să-ți spun, dragă mămuță? toate mergeau foarte bine, când am băgat de samă că începe să-mi fie drag. Nu mă mai gândesc la veșnicie; aceia e o prostie a lui; mă gândesc la fiecare clipă care trece fără dânsul.

Doamna Aglăița Ignat se bucură în chip sincer:

— Atuncea-i foarte bine.

Fata șopti cu voce joasă și c'o privire lungă în vag, prin ceața genelor ei cenușii:

— Ticălosul!

— S'a întâmplat ceva? tresări cu îngrijorare mama.

— O nu, acuma nu se mai poate apropia de mine.

— Atuncea este vreo piedică pentru căsătorie? căci îmi închipui că un tânăr bine crescut trebue să facă numaidecât o propunere onestă.

— Dragă mamă, asta nu pare tuturor necesar; totuși el nu vorbește decât de asta.

— Minunat.

— Ce găsești tu minunat? se întoarse fata, făcând un botișor nemulțămit. Uiți că nu mă chiamă Adelaida?

— Așa este. Dacă află întâmplările de demult cu moșia, poate să dea înapoi; ori îl pot hotărî alții, care știu, să se retragă.

— Nu e vorba de asta, mamă. Prințesa Adelaida închidea ochii de fericire la gândul unei alianțe veșnice; eu știu că numai așa îl voiu pierde.

— Ințeleg, fetiță, și am să-ți răspund că prostia asta e o consecință a cinematografului.

— Știu, suspină Ioana Cernea; a cinematografului și a științelor sociale. Am să mă mărit cu el și am să-l pierd. I-am și scris o scrisoare: să renunțăm.

— Altă prostie. Sânt foarte curioasă să aflu ce poți tu spune într'o scrisoare.

Fata rămase tăcută și visătoare, cu fața înflorită de un zâmbet fin.

— Mamă, zise ea încet, în lumea asta și în viața asta, el e pentru mine singurul bărbat. Asta o înțeleg și o judec aproape cu răceală. Vremea Adelaidelor a trecut. Viața noastră nouă e așa de crâncenă, încât ori o acceptăm în chip brutal,— ori ne izolăm într'o iubire mai tare decât viața și decât moartea. In toată neagra veșnicie, n'avem decât această clipă; dorind-o, ezit cu spaimă și deliciu. Ca să nu mă înșel și să nu greșesc, aș prefera să fug de el. Decepția ar fi mai crudă decât o mie de morți. I-am scris deci o întâmplare mică din copilăria mea, pe care n'o știe nimeni; nu ți-am spus-o nici ție. Era, la noi la Butenii-de-jos, o petrecere în sărbătorile de iarnă. Veniseră mulți vecini, în vederea unei vânători; însă vremea era moale, drumurile se desfundaseră, curgea umezeală din ceață— era timpul cel mai mizerabil cu putință pentru regiunea noastră de pământuri grase. Și tata și vecinii invectivau în fraze brutale și colorate, pe care nu trebue să le asculte un copil, drumurile de noroi și apele revărsate care-i despărțeau de pădurile din zare. Mă simțeam și eu împovărată de nemulțămirea obștească. M'a luat doica cea bătrână, mama Rada, și m'a dus la culcare. Ca să mă facă s'adorm, mi-a spus un basm frumos, care-mi era mie drag— în care un făt-frumos îndeplinește poruncile împăratului, săvârșind felurite minuni, ca să poată dobândi pe domniță. Era mai ales o minune mai încântătoare decât toate, când zânele singurătății îl ajută să dureze peste o apă un pod de pietre nestimate. Când am închis pleoapele, cu această imagină în fundul ființii mele, am auzit furtuna bubuind afară. Peste noapte s'a întors vântul aducând viscol și îngheț. Cînd am ieșit în lumină, am văzut din pridvorul caselor noastre lume nouă stând neclintită până în zare, cu păduri de argint și pod de smaragd.

Fata tăcu. Maică-sa o privi pieziș.

— Ai scris băiatului asemenea scrisoare? Ce vrai tu să spui cu asta?

— Nu știu, mămuță; să vedem ce are să răspundă el; până atuncea să nu crezi că sânt fericită. Nebunia mea, de fapt, e iremediabilă, căci vreau și eu acel pod de nestemate; ochii mei de azi sunt plini de viziunea de demult. In iluzia aceia era totuși o realitate. O cer acuma bărbatului pe care îl iubesc. Aș putea face cu el o tranzacție: o resping; bucuria mea o vreau curată.

— Ce avem să spunem lui Anghel? se tângui doamna Aglăița Ignat.

— Că mă chiamă Ioana.

— Bine-bine, lasă asta; îl fac eu să priceapă cum și de ce; la urma urmei l-am deprins eu cu capriciile mele, convingându-l că nu este pe lumea asta om mai ciudat decât el; dar cu podul trebuie să-i spui tu. Unde ai găsit asemenea vorbe?

— Nu-i spun nimic. Uită și tu că ți-am spus. Să știi că adevărata nebunie e asta.

— Intr'adevăr, afirmă cu tărie și repetat doamna Aglăița Ignat, privind lung spre fată și cercetând-o c'un fel de luare-aminte comică.

Ioana Cernea îi zâmbea cu dragoste și cochet, dintr'o altă generație.

MIHAIL SADOVEANU

Poveste

— Pe o fotografie de demult —

Sunt eu, fetița asta serioasă
Ce stă pe-un scăueș, cuminte,
Strângând la piept cu mânile-amândouă
Păpușa nouă
Cu rochie albastră de matasă,
De care încă-mi mai aduc aminte...

Mi-e milă de mânuța ei,
De trupușorul firav și puțin, —
Mi-e milă ca de un copil străin
Ce-ar fi murit, demult, sub ochii mei...

●

Pe vremea ceea, nu mă cunoșteam, —
Oglinzile erau așa de nalte!
Odată doar, în luciul unui geam
Am bănuit o clipă chipul meu.
Am prins în ochi surâsul celeilalte —
Și n'am știut că-s eu.

Dar într'o zi, am coborît din cui
O ramă 'n care nu era nimic
Decât o fată cu priviri căprui.
Ca un pisoi prostuț și mic,
Am cercetat pieziș, cu frică,
Vedenia cuminte și stângace.
Am râs: — Săraca, tare-i mititică!
A râs și ea... — Ai și mata cercei?
Dece nu vrei să vii la mine 'ncoace?...
Dar mâna care-o căuta pe-a ei
A dat de sticla vânătă și moartă —
Și-am alergat, plângând, la poartă...

●

Azi, din fetița ceea nu mai este
Decât o poză mică — ș'o poveste.
Cu ochii mari, cu cercelușii din urechi.
A adormit, — păpușă veche
Pe scăueșul din grădină, —
In suflet, printre cioburi de lumină...

Doar de Crăciun, când ceru-i ca de fum,
Când liniștea se 'nvăluie pe drum
Și-mi bate 'n geamuri cea dintâi colindă,
Din întunericul uitat din mine
O simt, încetișor, cum vine
Fetița din oglindă, —
Cum își deschide ochii calzi și vii
Și cere iarăși râs și jucării...

OTILIA CAZIMIR

Contribuţie la fizionomia gentlemanului

— SCHIȚA —

Ni se 'ntâmplă cu această noțiune, ca și cu aceia de „sex-appeal". Amândouă, colorate fiind, și pline de înțeles, sânt aproape intraductibile, ori... ceiace ese din traducere, este un torso, care nu mai are nici o asemănare cu originalul. In treacăt observ, că sex appeal e numai o însușire, care în lipsa bărbatului rămâne fără însemnătate, pe când gentlemanul este o noțiune de valoare etică, din carne și sânge. Rădăcina o găsim în latinescul „gens, gentis"; și în evul mediu, britanica Gentry reprezenta mica nobleță a proprietarilor funciari, a ofițerilor și a funcționarilor. Din adjectivul „gentle" (delicat, blând, fin) și din substantivul „man" (om, bărbat) s'a născut vorba „gentleman", pe care nimeni n'o poate defini, măcar că știe fiecare ce însamnă. De fapt, un gentleman poate fi și delicat, blând, fin, totuși aceste atribute sânt foarte puțin semnificative. Explicarea ar fi tot așa de anemică, cum ar fi și aceia de a spune despre geniu că însamnă gândire originală.

Ați întâlnit vreodată un gentleman? Există el în adevăr? Cum arată la față? O, da, slavă domnului, există, și fiecare om îl întâlnește odată într'un ceas critic, într'o clipă de nevoie. O delicată aromă-rococo îl învăluie, și din fiecare mișcare vorbește inimitabila mândrie a unui cavaler spaniol sau a unui cazic venerabil; în gură ține inevitabila pipă scurtă, iar la butonieră, nevăzuta și miraculoasa floare albastră a romantismului. Și totuși oamenii cred mai de grabă în iubire și în stafii, deși acestea's numai o iluzie, iar acela, o realitate mai înaltă a speciei Homo sapiens.

Patria lui este foarte adesea Anglia, dar câteodată și Honolulu, platoul Tibet, ori pădurile virgine ale Abisiniei; regatul lui însă, este inima omului, iar limba lui, esperanto al adevăratei amabilități.

Când un gentleman japonez surâde fermecător, iar un englez de același fel îl salută ca egalul său printr'o clipire din ochi abia perceptibilă, atunci într'o clipă rodnică cea mai spirituală conversație a avut loc între doi aristocrați. Nu privilegiile nașterii, ci anume însușiri ale caracterului fac pe gentleman; și în asociația lui mondială, un lord poate fi tot atât de bine membru, ca un simplu țăran, un meseriaș, și chiar și un negustor; și fiecare om poate fi membru, atâta timp cât nu există un motiv îndreptățit de a susține că nu este. Când însă spui despre cineva că nu-i gentleman, atunci asta însamnă — cel puțin în Anglia — a-i contesta toate însușirile onorabile și a-l ofensa mortal. Noblețea obligă, dar un gentleman veritabil e obligat să desprețuiască propria viață, când ajunge în situația să documenteze demnitatea acestui titlu. O tânără doamnă străină — poate să fie și bătrână — nu reușește să se orienteze pe străzile Londrei și se adresează unui bărbat care-i inspiră încredere, să-i arate drumul către Hotel Buckingham. Atuncia o expresie de cea mai înaltă corectitudine apare pe fața englezului; el este obligat, și în acest moment nu mai are altă personalitate decât aceia a bărbatului amabil și desinteresat care-i gata să servească pe semenul său.

In unirea armonică dintre forma cultivată și caracterul cultivat, în inventiva și repedea ampresare și prezență de spirit se cuprinde nota caracteristică a gentlemanului. Pe treapta cea mai de jos avem de a face cu un om rutinat, de perfecte maniere; însă pe culme, cu un geniu al bunătății desinteresate, care tace cu eroism, fiindcă prețuește fapta, iar nu cuvinte, fiindcă altruismul și curajul bărbătesc disprețuesc patosul sunător al vorbirii. Chiar și geniul poate fi un gentleman, întrucât nu-i vorba de formă. Căci maniera și cuta corectă a pantalonului stau cu geniul în același raport ca coloana de cifre a contabilului, cu numerele astronomului. Nu arareori reprezintă și un tip intelectual, măcar că gentlemanul nu are atâta nevoie de spirit, cât de prezență de spirit. Prost n'are voie să fie în nici un caz, căci prostia nu-i inventivă, e lipsită de fantazie și nu obligă la nimic.

Indrăsnețul navigator și amiral Walter Raleigh se întorsese în Anglia și se plimba în grădina palatului Windsor. Se întâmplă că și Elisabeta se plimba în aleea ei favorită împodobită cu flori. Tocmai ajunse regina în fața unei mici băltoace de ploaie pe care trebuia s'o treacă, și ezită o clipă. Atunci apăru ca din pământ Raleigh, care o văzuse venind, scoase mantaua lui de amiral brodată cu aur și o întinse sub picioarele reginei sale, în fața căreia îngenunchiă cu smerenie. Această prezență de spirit îl făcu primul gentleman al regatului insular și ministru al recunoscătoarei Elisabet.

In figura ovală, minunat stăpânită, ca din marmoră sculptată, a indianului nord-american, gentlemanul își găsește expresia lui fizionomică; totuși trăsăturile feței constituie numai un corelat exterior al nobleței interioare și al acelei umanități emoționante care a devenit figura centrală a celor mai bune po-

Continuare în pag. IV-a

V U L P E A

In grădina cu altoi

— Vai! strigă Cocuța ascuțit, scăpând frânghioara săniei din mână. — Bursucul!...

Sania se ducea la vale, singură, lunecând strâmb pe cărărușa lucioasă, ca sticla. Fetița fugea la deal, cu șoșonii clefăind de frică prin zăpada adâncă a livezii.

— Stai!... Unde vezi bursuc? îi strigă din urmă Adrian, oprindu-se și cercetând în jur.

Pe 'ntinderea albă a grădinii, ciomburile înghețate ale altoilor puneau desene fantomatice, de smei negri și smeoaice despletite, cu ghiarele 'ntinse. De sus, o cernere cenușie cădea, ca o perdea amenințătoare; Adrian de-abea acum băgă de samă că se însera.

— Nu-i nici un bursuc! Ce vorbești prostii?... spuse băiețelul, făcând câțiva pași repezi după sanie și apucând-o de hamuri. Tare mai ești o proastă!

— L'am văzut eu bine!... strigă fetița de departe, sugându-și degetele vinete în gură. S'a furișat ca o umbră pe după alun și-a tulit-o în vale. Avea o coadă mare și stufoasă și-un bot ascuțit.

Adrian râse cu superioritate, scuturându-și pântecele imaginar și scoțând buza de jos înainte:

— Vai de capul tău, fricoaso! Unde-ai mai văzut bursuc cu coadă stufoasă? Nu vezi că inventezi?

— Ba chiar nu inventez! Să-ți fie rușine că râzi de mine!

Și Cocuța, cu pași îndesați, porni iar la deal, supărată.

— Unde te duci? Am glumit! Hei! N'auzi?... Am glumit! răcni din răsputeri Adrian, pornind și el spre casă, care începea să-și aprindă luminile roșcate ale amurgului.

Tovarăși

— Au plecat? zise coada stufoasă, ieșind din desiș și ascuțindu-și botul în văzduh.

Ceața cenușie a înserării se prefăcu de-odată într'o dihanie morocănoasă, cu cap mic și ochi rotunzi:

— S'au dus; răsunse Bursucul, scormonind cu ghiarele pojghița întărită a zăpezii. Nu se mai aude nimic.

Pe 'ntinderi rămânea stăpână noaptea. O liniște neclintită ciulea urechile adânc și vârfurile altoilor se prefăceau în cărbune, în vreme ce picioarele văruite ale pomilor deveneau apă oarbă, apoi încet încet se contopeau cu zăpada.

— M-a zărit, scutură din cap iute Vulpea; numai de n'ar spune celorlalți; greu e să trăiești în grădina asta!

Bursucul nu răspunse; aprobă morocănos din cap.

—Simți? zise coada stufoasă, legănându-se neliniștit pe steluțele de ger ale zăpezii. Miroase a friptură de rață; se vede c'au tăiat paseri, azi, la curte.

Dihania cenușie cu capul mic își ridică și ea ascuțimea botului spre parfumul delicat ce curgea prin aer, înbălsămând înserarea.

— Friptură de curcan, rânji el urît, arătându-și colții.

— Cum spui? întoarse o jumătate de ochi Vulpea. Nu cumva te-i pricepe la paseri mai bine decât mine! Nu zău, știi că ai haz! E rață toată noaptea!..

— E curcan! clănțăni scurt posomorîtul.

— Nu-i nici un curcan, dumneata se vede că ai gust de cioandă; zise coada stufoasă târâindu-se furișat pe zăpadă, ca la pândă, apoi așezându-se pe pântece cu coatele sub dânsa. Dar fie ce-o fi, la urma urmei, numai în gură la mine să cadă! — adaose clefăind, cu apa poftei indulcită subt limbă.

— Ai dreptate! zise urâtul, ascuțindu-și dinții. Când e vorba de mâncare, orice e bun!

— Apoi dumneata, mănânci buruieni și resturi de prin gunoaie! zise cu oarecare dispreț cucoana, scărpinându-se cu delicatețe după ureche. Eu sunt deprinsă numai cu lucru ales și copiii mei la fel.

— Cu lucru ales au să-ți piară odraslele de foame, în ascunziș — mârâi mogorogea, întorcând spatele.

Vulpea nu răspunse. Cuvintele însă o fripseseră pe inimă. In cotlonul lor dosit, cei doi mâțișori roșcați ai ei, scânceau a foame, împletindu-și boturile. Ea era văduvă din primăvară și n'avea bărbat s'o ajute. Iși înghiți însă supărarea și se prefăcu veselă și nepăsătoare.

Porcul țipă

— Auzi! Țipă porcul cel negru!.. luă ea altă vorbă, diplomată.

Adevărat, dinspre casă venea o plângere ascuțită, ca un tăiuș de ferestrău. In noaptea ușoară, ce-și începea treptat alburile, tânguirea se ridica înaltă și dezolată, ca un bocet de mort.

— N'a mai isprăvit; de-o săptămână aproape de când i-a pierit nevasta răcnește necontenit. E vremea să se astâmpere; altfel au să-l tae și pe el.

— Da, dragă. Ce ți-e și cu oamenii aceștia, zâmbi cu amărăciune femeia. Pe noi vulpile, ne vânează ca pe lupi, că ne prind câte odată la coteț: și o chinuesc fără milă un biet purcel ca să-l ciopârțească apoi și să-i mănânce până și mațele spurcate.

— I-adevărat că-i dau foc și-l pârjolesc de viu și pe urmă îi lasă sânge, de se zvârcolește săracul o mulțime până ce moare? se încrâncenă bursucul, scuturându-și blana.

Vulpea se ridică, ciulind urechile, deodată.

— E-adevărat. Eu am văzut odată, anul trecut și-am fugit cu coada scăpărând. — Dar știi că vifornița se apropie mai repede decât am gândit? Intr'un ceas avem un viscol de cel cu chiorănie și cu blană în răspăr; trebue numaidecât să mă grăbesc și să-mi fac rost de câteva găini. Altfel, nu știu zău ce mi-se întâmplă.

Făcu un semn de labă în urmă, parc'ar fi scuturat un picior plin de pământ și porni în deal, cu pieptul hârșâind zăpada, cu coada măturând în urmă, ca s'ascundă urmele pașilor.

Se'noptase de-a binelea. Un vânt încetișor ridică praf de ninsoare pe livadă. Crengile altoilor se mișcară în umbră, sunând a ghiață sfărmată. Bursucul se prefăcu din nou în negură cenușie și se cufundă iar în somnul lui hibernal din care ieșise. Țipătul porcului stătuse.

— Acum ori niciodată! își făcu Vulpea curaj, apropiindu-se de casă.

La geam

Pașii nici nu i se auzeau, parc'ar fi plesnit vag zăpada din când în când. Invălită în noapte, înainta încet cu inima ticăindu-i mărunt și repede, ca de-un galop nebun.

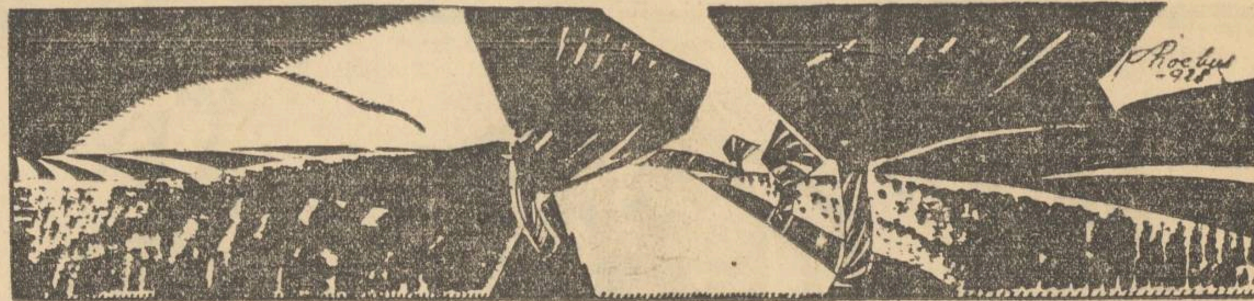
Niciodată nu venise atât de aproape de casă. Câinii erau legați, în noaptea asta, tocmai dincolo, în partea cealaltă, în spre poartă. Dacă latră, înseamnă c'au simțit om străin și nimeni nu se alarmează. Poate să meargă și mai departe, împinsă de o curiozitate aprinsă de lumina mare albă dela geamul de jos. Ce-o fi acolo? Oare sunt toți adunați?

— Atunci pot să lucrez în liniște! își zice coada stufoasă, alunecând ca pe o săniuță de blană.

Când ajunse atât de aproape, încât începu a zări ce se petrece la oameni, cânii începură a lătra toți de-odată; întâi intărâtat, apoi cu scheunături și smunciturі din lanțuri, în spasmuri.

„Dacă dau acuma alarma — gândea Vulpea — pe urmă omul are să doarmă liniștit că și-a făcut datoria și m'a alungat. Pot dar să mai fac câțiva pași..."

Erau mulți oameni în jurul unei mese. O lumină ce te făcea să clipești des, cu lacrimi. Miros de mâncăruri pocnea în nări, dându-ți lesiere la stomac. Mai

ales rața friptă, stând răsturnată cu picioarele în sus, îți dădea amețeală de leșin. Și-un sgomot, cu râsete și gâlgâeli, la căldura încropită ce se strecura până afară, în noapte.

— Vai, doamne! — gândea Vulpea — dacă nu fur în noaptea asta niscaiva păsări, înebunesc! Imi vine rău de foame!

Lătratul cânilor ajunsese un scârțâit lung, ca vestirea pentru lup. Coarda era prea întinsă. O ușă pocni, în curte și un glas de om răcni către păzitorii curții liniștindu-i.

Vulpea se târîi înapoi câțiva pași, apoi o porni la vale, în copce. Ca o stea care cade dispăru în întuneric.

Iarmaroc

— Ce s'a întâmplat?

De lângă alunul din vale coada stufoasă tresări alarmată, crezând că o vânătoare a pornit, cu împușcături și chiote de hăitași. I se păru chiar că un glonte a trecut pe lângă urechea ei, deschisă larg, ca un brusture. Intr'o clipă fu în picioare pe labe subțiri de fugă, cu arcurile glesnelor încordate.

— I-hi-hi! chiiiu!... țipa casa, din depărtare, într'o larmă nemaipomenită. Se auzeau și zornăieli, ca de lanțuri și pocnete de ciocănitoare și dupăieli, ca de fugă pe loc și scârțâit de furtună — așa cum o fac oamenii din niște bucăți de lemn ce le țin subt bărbie și pe care le mângâie cu o vărguță.

Nu era vânătoare. Acuma și vedea, în dreptul luminii de la fereastră, o mulțime de oameni sărind și învârtindu-se.

Se descordă, ostenită, dând drumul inimii oprite pe loc, să curgă repede, în șopotit de sânge cald.

„Slavă Domnului, nu-i nimic".

Iși scutură blana, nervoasă, ca prinsă de frig, încrețindu-și mărunt pielea din jurul botului.

„Acuma ar fi vremea. Cânii latră la oamenii nebuni. Vulpea deșteaptă atacă".

Cotețul cu găini

— Ai nevoe cumva de ajutorul meu? șopti subțire un dihor mărunt, ieșindu-i înainte, sub gardul îngrăditurii.

— Du-te la dracu! cârtiță murdară! se stropși la ea vulpea dându-l la o parte. Ce mi te pui în cale! N'am nevoie de ajutorul nimănui!

— Mă pot strecura mai ușor ca dumneata, printr'un ochiu de răsuflătoare, o stupi insinuant, iar dihorul.

— Ei, iacă! Imi trebue mie să mai împart găinile cu cineva, c'am înebunit! Dacă ești așa de pricepută, de ce nu vânezi singur?

In curtea păsărilor nu era nimeni de pază. Se fofilă încetișor prin umbră. Luneca câțiva pași, apoi se oprea, lipită de zăpada tare, cu gura întredeschisă de dogoarea lăuntrică. „De i-ar merge în plin. De nu s'ar trezi cobăile proaste de găini, să'nceapă a cotcodăci, ridicând lumea în cer".

Dacă încearcă pe la portiță, e greu de tot, că n'o poate deschide și-și pierde vremea degeaba. Mai bine-i desigur pe la ferestre. Dacă nu se urcă până la răsuflătoare, poate îndrăzni să intre pe-acolo. Dihorul nu se poate sui, că-i mic și păcătos, ea însă cu labele de dinainte ridicate, aproape atinge marginea de sus a ferestrei.

Să încercăm.

Lovită ca de trăznet, hoața se prăbuși înapoi, în zăpadă. Apoi o porni în goană nebună, spre desișuri. Un pocnet strident, de țipăt lung, pornise deodată, în clipa în care atinsese geamul cu laba. Parcă s'ar fi trezit fără veste lumea întreagă din somn și țipa în gura mare, huiduind-o.

Nu se opri decât în vale, dincolo de deal.

Pușca lui Vasile

— A fost o vulpe, desigur! strigă Vasile, încărcându-și pușca. Mă duc să slobod un foc, ca să-mi știe de frică. Intâiu am crezut că-i un om, care-a venit cu sacul, ca la piață. Dar m'am uitat cu lanterna și n'am văzut urme de pași. Dihor nu poate să fie, că n'ajunge până la sârma soneriei. Așa că numai vulpe ori vulpoi a fost!

Din stuhării, cu inima galopând de spaimă, urmărita se gândea cu disperare.

— De-acuma ce mă fac eu? Mi-au luat urma.

Bufnitura armei îi complectă gândul. Puii ar fi rămas de izbeliște și nu știu încă să-și câștige hrana.

Ni-e foame, mamă!

Sub râpă, acolo unde sunt lutării, într'un desiș încurcat, ferit de un trunchiu de ulm uriaș căzut de-a curmezișul, cotlonul vulpii sta dosit, în întuneric.

Cu coada spânzurând descurajată, mama păși peste copacul ușii și se deșelă în ascunzătoare.

— Ai venit? Ce ne-ai adus, se repeziră hulpav la dânsa puii cu ochii lucind bolnav în întunecime.

— Fiecare la locul lui! mârâi printre dinți stăpâna, pocnindu-i laba peste cap. Altfel vă'ncolțesc!

Cele două umbre pitice se retraseră la picioarele umbrei celei mari. Nu mai ziseră nimic. Se auzea răsuflarea lor pripită, gâfâindă a plâns.

— N'am adus nimic! șueră vulpea, cu răutate parcă. Aveți să mai răbdați, că nu veți crăpa doar dintr'atâta!

Apoi, dintr'odată se lăsă moale la pământ cu botul lungit și ochii umezi. Simțea că nu mai poate. Un gol dureros o tăia și-o sorbea în adâncuri. Dacă mai trec încă două zile de post, nu mai are putere să vâneze. Și puii săracii, pot muri. Măcar de nu s'ar apropia vifornița.

— Mamă! Ni-e foame!... izbucniră odată cele două ghemușoare de umbră, lingându-i picioarele. Iartă-ne că te necăjim, dar nu mai putem. De când așteptăm ceva de mâncare.

De-afară, un val rece de vânt ghețos intră cu furie, zbârlindu-le părul până la pielea îndurerată. Făină de zăpadă îi acoperi cu steluțe argintii. Glasul viscolului începea cântarea lui de foamete.

Vulpea îi netezi cu blana ei, ferindu-i. Puii se făcură mai mititei, sub limba ei caldă.

— Nu se mai poate! Nu se mai poate așa! — gândea coada stufoasă, începând a bate iar nervos din canafu-i roșcat. Trebuia să atac pe la portiță. Am fost prea pripită. Am să încerc din nou..."

Iarna de-abia acum începuse. Când ieși, vântul o ținea în loc, plesnind-o cu biciu mustrător. Vijelia îi striga la ureche, să se astâmpere, să se ferească. De sus, Dumnezeu o bătea cu bucățele de ghiață și-o întorcea înapoi.

Ea însă se ducea, cu burta desumflată.

Pot să-mi fac o cațaveică

In pat, Cocuța se întoarce pe toate părțile, alintată.

— Mamă, nu pot adormi! Mi-e frică de buhaie și de caprele care clămpănesc pe la ferești. Spune-le să plece!

— Ei! Asta-i acuma! De gustul tău, am să-i stric tatii plăcerea Anului Nou. Trage plapoma peste cap și astupă-ți urechile!..

Și mama pune în practică sfatul, învelind cu grijă fetița și sărutând-o ca de obiceiu, pe obrăjori.

— Ce-a fost asta? sări în sus Adrian, din crivatul lui alb.

Cocuța rămăsese fără suflare, sub cojocul ei înăbușitor.

— O împușcătură! — îi liniști mama, uitându-se pe geam. Il văd pe Vasile alergând. Se vede c'o fi împușcat hoața cea de vulpe care a cercat de-atâtea ori la coteț.

— Mamă, dar eu nu vrau să împuște vulpea — se trezi din încremenirea-i de spaimă, fetița asta-i vulpea noastră, săraca!

— Parcă eu zic c'a împușcat-o numai decât! o întoarse mama, precautà. Poate n'a nimerit-o!

Cocuța tăcu o clipă, gândindu-se la Bursucul de care se spăriase.

— Mamă, dar dacă a nemerit-o, mamă! Eu nu vreau să-mi împuște vulpea *mea*, din grădină!

— Culcă-te și dormi, că mă supăr! zise stăpâna casei, de încheiere.

— Da, mamă! Dar dac' a omorît-o, mamă!

— Ei, dacă a ucis-o, atunci am să-mi fac o cațaveică și gata! Asta-i!

Dar Cocuța nu-i mulțumită de loc cu răspunsul mamii. Se gândește că poate Dumnezeu, care-i bun, are să facă ca pușca lui Vasile să fi nemerit pe Bursucul cel urâcios cu coadă stufoasă, nu pe vulpea cea drăguță, a „ei".

PROFIRA SADOVEANU

Contribuție la fizionomia gentlemanului

(Urmare din pag. III-a)

vestiri romantice din viața pieilor roși. In povestirile lui Cooper despre ciorapul de piele, fiecare dintre șefii indiani apare ca un clasic gentleman. Temeritate, tact și simplicitate, nu pot fi despărțite de această imagine; înainte de toate însă, cavalerismul. Ce-i drept, și o femeie ar putea să fie o „gentlewoman"; atunci însă ne închipuim o figură femenină de Meissen, fină, delicată, manierată, lunecând în vârful picioarelor și șoptind ca un suspin.

Călători rămași în viață de pe vaporul „Titanic", scufundat la 11 April 1911 în apropiere de bancurile Terranovei, au fost martorii celei mai înalte epopei a gentlemanului, cum n'a născocit-o încă nici o legendă eroică. Pe giganticul vapor care isbindu-se de un Eisberg s'a crăpat în două, se afla și milionarul patrician septuaginar Iacob Astor, despre care se spunea că trece peste cadavre când vrea să înscenese o îndrăsneață lovitură de bursă.

Câteva minute înainte de scufundarea vaporului, doi marinari încercară să-l aducă pe bătrânul milionar într'o barcă de salvare. El însă, fumându-și țigara cu o liniște neturburată, se împotrivi și strigă matelоților: „Eu sânt bărbat, băeți; scăpați întâi femeile și copiii".

Puțin după aceia se aplecă vaporul către suprafața apei și Iacob Astor sări în valurile reci, ținând în gură țigara aprinsă...

In astfel de unice și ultime clipe ale vieții, omul stă gol și sincer în fața creatorului său. Atunci nu mai este loc pentru fraze și poze. O clipă încetă vijelia să urle, și toate stelele pe firmamentul negru se aprinseră într'un cor de lumină, pentru a însoți sborul sufletului unui gentleman desăvârșit către împărăția cerului...

Și se mai află înc'o astfel de personalitate aristocratică pe vasul consacrat morții: Oscar Straus, octogenarul fost ministru de comerț al Statelor Unite. Și pe dânsul voiră să-l salveze matelоții, dar el îi respinse: „Intâi femeile și copiii, salvați și pe soția mea". Această femeie se agăță însă de prietenul cu care conviețuise 60 de ani, și amândoi săriră de bună voie în abis, înainte ca valurile năvălinde să-i fi măturat. Ethosul unei atari omenii deveni apoi în America poemul gentlemanului Straus.

Chiar și în caricatură gentlemanul este încă viril și curagios. Pe o corabie care călătoria spre India se întâlneau zilnic la masă doi englezi cari simțeau adâncă simpatie unul pentru altul. Ca bărbați bine crescuți nu puteau începe, fără prezentare prealabilă arzător dorita conversație, care la adevărații britanici decurge, ce-i drept, fără spirit franțuzesc, dar în schimb foarte plictisitoare. Cu un surâs înghețat pe buze se schimbă cele mai adânci gândiri despre clima tuturor orașelor, continentelor și vremurilor, până ajung la tabloul ptolemeic despre lume și apoi îl salvă. Lord Neverfear ball din Londra.

Unul din acești englezi căzu într'o zi în apă, pe când marea era înfuriată și el se aplecase prea mult peste barieră. Repede ca fulgerul sări celălalt după dânsul, se prezentă, cu o înclinare cam țeapănă, celui pe cale să se înece: „lord Neverfear". Și apoi îl salvă. Lond Neverfear este acel gentleman, pentru care forma era tot atât de sfântă ca și conținutul.

Acuma de sigur că întrebați nerăbdători: pentru Dumnezeu, ce este dar un gentleman? — Un bărbat, care în genere vorbește englezește, dacă nu preferă să tacă, poartă mai adesea o pipă scurtă în gură și un pantalon cu dungă fără cusur, zâmbește sugestiv, și fără a spune multe cuvinte, prețuește onoarea, curajul și bărbăția mai mult decât propria viață.

HELIOS HECHT
(grafolog)

Din „Ciclu Sportiv"

VITEZA

Zeiță nouă, cu aripi de metal,
Cu inima închisă în motor,
Ne duci, — cu gândul tău cutezător, —
In zbor,
Fulgerător,
Nimicitor,
Spre-al vieții cât mai repede final.

In avion,
In bărci-motor,
In auto-mobil,
In moto-ciclu,
Ne porți în zbor,
Fulgerător,
Nimicitor,
Să încheem, viteaz și nobil,
Al tinereții noastre ciclu.

Zeiță nouă, dumnezeu-mași
Nu-ți plac volute de rășină
Ci miros tare de benzină,
Și nici cântări divine
In altare
Ci 'n zare
Urletul sirenei care vine
Din pieptul gâfâindelor mașine

Pe pista care urcă 'n serpentină
Și sus de tot, acolo în văzduh,
Acelaș duh
Al mașinismului plutește.
In cinstea ta elanul nostru crest
Și ne-avântăm,
Spre culmi urcăm
Robind distanța
In zbor
Ușor
Cutezător
Spre ținta noastră: Performanța.

G. SPINA

ANUL ARTISTIC

M. W. Arnold — **Portret**

Nu vom încerca o sinteză și nici nu vom face o enumerare. Din ceeace a înregistrat pe tărâm plastic anul 1935, vom releva evenimentele caracteristice și figurile proeminente.

Cronicarul e obligat adesea să menționeze fenomenele, indiferent dacă valoarea lor marchează sau depășește momentul în care apar. Necesitatea semnalării diverselor manifestări trece deasupra planului estetic și judecățile de valoare sunt implicit subordonate criteriului informativ.

Să recunoaștem că dacă n'ar fi decât această simplă vestire la vreme a publicului și încă oficiul cronicarilor de artă este dintre cele mai ingrate și mai anevoiase.

După ce l-am practicat cincizeci și două de săptămâni, ne e îngăduit, credem, la capătul unui an, să facem selecția materialului și să scoatem în evidență mai ales ceeace constitue aportul excepțional al anului.

Intâi expozițiile colective.

Grupul nostru a întrunit în 1935 pe câțiva dintre cei mai viguroși reprezentanți ai generației tinere. In cei patru ani de existență a grupului, fiecare artist a străbătut cale de adâncire a mijloacelor de expresie, cale de căutare și de înoire.

La gruparea plastică *Contemporanul* s'au afiliat membri noui, care nu mai vulgarizează formulele ultimilor inovatori în artă, ci își definesc drumuri proprii, folosind experiențele trecutului. Grupul de artiști francezi care au participat la această expoziție, nu au adus lucrări reprezentative, ci, prin contribuțiile lor de valoare îndoelnică, mai de grabă au coborît nivelul acestor manifestări.

Tinerimea artistică, care în ultimul timp rămăsese o simplă titulatură de care se legau amintiri glorioase, a apărut în 1935 cu cadrele întinerite, dar din nefericire cu acelaș spirit dezolant de cenaclu. Selecția severă este singurul mijloc de reabilitare.

Al doisprezecelea *Salon Oficial* de pictură și sculptură, a confirmat mai mult decât oricând entuziasmul cu care artiștii noștri, înfruntând greutățile existenței, au știut să realizeze noui expresii estetice, lămurind tot mai mult caracteristicele artei românești, configurația complexă a peisajului nostru artistic

Expoziția anuală a grupului *Tonitza, Șirato, Han* a adus imagini de ansamblu menite să-i situeze pe acești artiști la locuri de frunte în ierarhia valorilor noastre plastice

Odată cu manifestările de ordin cultural și artistic din timpul *Lunii Bucureștilor*, s'au organizat câteva expoziții care, depășind cadrul ocazional, s'au înscris printre evenimentele vrednice de un interes permanent

Astfel, în foyerul teatrului Camedia au fost orânduite, sub îngrijirea pictorului P. Iorgulescu-Yor, priveliști din Capitală, aspecte variate ale urbei de odinioară și ale metropolei în devenire. Optzeci de pictori s'au străduit să releve frumuseți pe care nu le cunoșteam ale unui București cu adieri de trecut, cu înfăptuiri moderne, cu mișcare și cu viață tinerească.

Bucureștiul zilelor noastre va rămânea numai în pânzele acestor artiști.

Salonul anual al *Ateneului Român* a prezentat lucrări selecționate cu prea multă îngăduință.

Asociația „Curentul artistic românesc" a organizat un *Salon de toamnă*, la care au expus numai artiști tineri, cei mai mulți stăpâni pe tainele tehnicei și unii înzestrați cu remarcabile posibilități de interpretare.

Expoziția nudului n'a justificat nici de astădată utilitatea concentrării laolaltă a unor artiști care n'au nici afinități de școală, nici comunitate de aspirații.

S'au înfățișat totuși o serie de lucrări în care tema dificilă a nudului era rezolvată cu delicateță și exresivitate.

E. Serova-Medrea — **Studiu**

O expoziție lipsită deasemeni de omogenitate a fost și aceea organizată de artiștii grupați în jurul revistei *„Arta și Omul"*. Expozanții afirmau însă calități de stil și de viziune care compensau absența unei armonii între panouri.

Salonul de desen și gravură a fost de-o sărăcie dezolantă. De la un capăt la altul aproape numai superficialitate, lipsă de gând și de personalitate. Realizările izolate nu puteau salva prestigiul ansamblului. Par'că artiștii s'au coalizat să-și demonstreze decăderea, față de indolența oficialității. Demonstrația a avut în adevăr, efect: s'au acordat premii și s'au făcut cumpărături.

I. Lichtenstein — **Priveliște**

In sfârșit, cea mai importantă colectivă a anului, expoziția de artă franceză, *colecția Zambaccian*, a dat posibilitate publicului românesc să ia contact direct cu un mănunchi de opere reprezentative ale celor mai reputați maeștri ai Franței, dela Delacroix, Corot, Caurbet și Renoir, până la Daumier, Derain, Matisse, Utrillo, André Lhôte și Dufy.

•

Pe aceeași linie de informare utilă și educație estetică a publicului nostru, trebue menționată și expoziția *desenului englez* (1700-1935), deschisă de câteva zile la Muzeul Toma Stelian.

Dintre expozițiile individuale, critica obiectivă nu va avea prea multe de amintit.

In ordinea cronologică, ne vom opri numai la acelea care au adus o notă cu adevărat personală.

Artist al gravurii și monotipului, d. *R. Iosif* a expus și o serie de uleiuri executate în armonii cromatice de aleasă calitate.

Tehnica evoluată de alb și negru i-a înlesnit artistului ascensiunea către ritmurile picturale de necontestată vigoare.

D. *Aurel Jiquidi* a prezentat noui imagini satirice, pline în acelaș timp de incisivitate lineară și de rafinament coloristic. D. Jiquidi nu caută satira, nu umblă după efectul legendei, nu vrea cu orice preț să amuze. D-sa scrie o istorie tristă a vieții, în culori din ce în ce mai sensibile, în simplificări din ce în cɿ mai pătrunse de sens.

A. Jiquidi — **Desen**

D. *I. Theodorescu-Sion* a expus lucrări de remarcabil rafinament artistic, care exprimau varietatea creației d-sale și complexitatea mijloacelor întrebuințate pentru definirea unui temperament necontenit frământat de tainele meșteșugului.

Spontaneitatea, puritatea și delicateța acestei picturi deschid toate cărările de lumină pentru producția de mâne.

D-na *E. Serova-Medrea* constitue o apariție cu totul aparte în plastica noastră. Imbinare de grație și inerție — ecou al unei vădite sensualități — sculptura d-sale se desfășoară în variante și reluări ce-și caută necontenit expresia definitivă.

Idila, dragostea, cântecul, dansul, — iată câmpul de inspirație al acestei înzestrate artiste.

D. *Paul Miracovici*, care prin temperament e un clasic, un vizionar echilibrat, a trecut de la sobrietatea începuturilor la o bogăție cromatică adesea îndrăzneață. Decorativul, care odinioară se realiza în suprafețe oarecum sărace, uscate, e acum susținut cu fină sensibilitate în expresia lui lirică.

Au mai rămas, desigur, unele fonduri opace, inutil tranșante și bazate pe jocuri de contraste, cu supraluminozitatea primului plan. In general însă, unitatea de viziune se menține.

Căutându-și inspirațiile de preferință în mitologie, în antichitate, în religie, d. *Mac Constantinescu* își sintetizează cele mai recente preocupări în transpunerile iconografice.

Arama bătută dă viață personajelor de basm, cu gesturi heraldice care cuprind idealurile omenești de totdeauna.

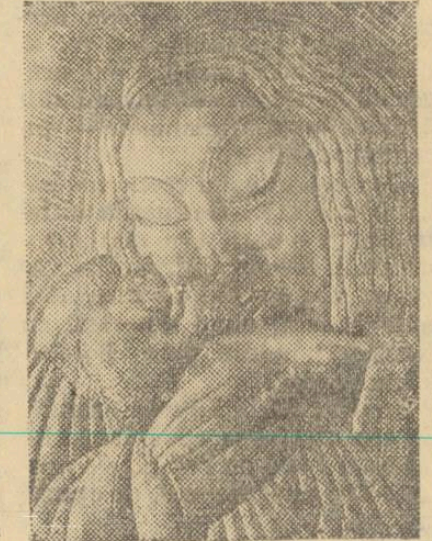
E un procedeu personal de prelucrare a tehnicei bizantine, care se încadrează foarte firesc în tradiția noastră artistică.

După o lungă și obositoare perindare de expoziții, ni s'a dat prilejul să revedem pictura de subtile nuanțe a d-lui *Theodor Pallady*.

Interpret delicat al poeziei interioarelor cu nuduri și flori, artistul a prezentat un ansamblu de noui și prețioase înfăptuiri, dovedind și de astădată că e un mare poet al culorii.

D-na *Lucia Demetriade-Bălăcescu* a expus variante spirituale pe temă de nud.

Ilustratoare de artă, în stare să evadeze din rețetele standardizate, d-na Bălăcescu a fost, ca totdeauna, amuzantă și mai ales foarte modernă.

Mac Constantinescu — **Relief**

Toamna plastică ne-a adus din Franța pe d. *Lucian Grigorescu*, un însetat al jocurilor de lumină, al simfoniilor de nuanțe.

O policromie copleșitoare sublinia vibrații lăuntrice, corespondențe sufletești de-o nesfârșită muzicalitate. Peisajul își trăește în paleta magică a acestui pictor, viața cea adevărată.

O expoziție de frumoase făgăduințe a avut d. *Dem. Berea*.

Il menționăm, dintre tineri, socotind că va ști să continue.

Anul se închee cu o excepțională prezentare grafică și coloristică a d-lui *Tache Soroceanu;* cu trecerea biruitoare a d-lui *M. W. Arnold* dela culorile de apă la tehnica plină de surprize a picturii în ulei; cu reeditarea viziunii nostalgice a d-lui *P. Iorgulescu-Yor*.

In 1935 a fost și o retrospectivă *Alexandru Satmary*, bine documentată și destul de reprezentativă pentru stilul delicat, simplu și sincer al celui dintâi pictor care a portretat Balcicul.

•

Librăria Hasefer a prezentat doi artiști străini: *Bedri Rahmi* și *I. Lichtenstein*.

Iar la Ateneul Român, pictorul bulgar *Ivan Hristov* a expus pentru a doua oară în țara noastră lucrări de nivel obișnuit.

•

A murit în 1935 *Anastase Simu*, întemeetorul Muzeului cu acest nume din Capitală.

Ultimul Mecena...

H. BLAZIAN

I. Theodorescu-Sion — **Lectură**

Dem. Berea — **Nud**

Legiferarea amorului

Comme les hommes ont reçu le don de perfectionner tout ce que la nature leur accorde, ils ont perfectionné l'amour.
Voltaire

...et ils ont fait quelque chose de plus: ils ont légiféré l'amour.
E. Eliano

Ce este amorul? Mihail Eminescu a dat cea mai poetică dintre definițiuni: Amorul...

E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe cere.

Această cugetare poetică cuprinde un mare adevăr științific. Amorul declanșând toate forțele pasionale ale firii omenești, produce o stare de emotivitate cu totul excepțională. Pasiunea fiind hrănită și cu imaginațiune, stările de conștiință emotive sunt urmate în tot organismul de undele efortului muscular și psihic, care rup echilibrul sufletesc.

Este amorul o forță instinctivă? Desigur că da. Să deschidem orice volum de psihologie și vom afla că instinctul este: O cauză necunoscută în virtutea căreia omul sau animalul realizează cu o siguranță infailibilă și fără educațiune o serie de mișcări necesare conservării individului sau speții. (De pildă sborul păsărilor este un instinct) Instinctul este deci o forță psihologică necunoscută. Amorul fiind o energie instinctivă, înțelegem de ce Bossuet spunea despre iubire: „Posez l'amour, vous verrez naître totutes les passions. Otez l'amour, elles disparaissent toutes".

Amorul, forță eruptivă instinctivă cuprinzând în sine toate pasiunile și toate sentimentele nu are nimic comun cu rațiunea.

Amorul deci nu poate fi legiferat, ca orice alt instinct — el trăește în cadrul legilor naturale.

Legile naturale sunt acelea care rezultă din drepturile naturii veșnice, ce rezidă în străfundurile conștiinței umane. Nici o lege pozitivă nu trebue și nu poate obliga la ceva care este contrar legilor naturii.

Precum nu se poate interzice oamenilor pe baza unei legi să nu mănânce, tot așa nu se poate prohibi, în mod legal, să nu iubești.

Și totuși... ura de rasă în Germania a mers până acolo, încât a interzis amorul între semiți și arieni, sancționându-se astfel cu pedepse grele libera selecțiune a iubirii.

Sancționarea instinctelor amorului este una dintre cele mai mari greșeli hitleriste.

Faptele penale pentru a putea fi sancționate trebuesc să fie săvârșite cu voință. Dacă amorul este un instinct unde elementul voință lipsește, cum mai poate fi legiferat și sancționat?

După Lourbet, amorul a cunoscut patru epoci bine demarcate și anume:

Perioada preistorică în timpul căreia plăcerile sexuale primau.

In a doua epocă plăcerea sexuală se înobilează; ea dă naștere artelor. Facultățile genezice sunt glorificate devenind obiectul unui cult. Ne găsim în plin păgânism.

Cea de a treia fază aparține creștinismului care provoacă o reacțiune excesivă: Raporturile sexuale sunt considerate manifestări inferioare și rușinoase.

Perioada a patra se mai numește și filosofică deoarece spiritul științific caută să găsească legile cele mai convenabile relațiunilor amoroase dintre sexe din punct de vedere moral și fiziologic.

Legile morale care guvernează amorul au fost impregnate de ideile creștine care se opuneau păgânismului.

Antichitatea a glorificat amorul pentru că îl considera ca una din forțele cele mai misterioase și cele mai puternice din natură.

Creștinismul face din amor un păcat, o decădere; misticismul religios predicând abstinența, legifera amorul din punct de vedere al moralei ,ignorându-se că instinctele nu pot fi legiferate, ele fiind desbrăcate de elementul rațional și volitiv.

Știința vine și pune stavilă excesului păgân al zeului Priap și îndreaptă greșelile abstinenții creștine, stabilind că amorul fizic cumpătat este normal și sănătos.

Amorul nu este deci un scop al cuplului, ci un mijloc al speții umane. Sau, după cum conchide Lourbet, amorul este tendința umanității către maximum de fericire în expresiunea vieții normale.

Biserica a predicat iubirea de aproapele care nu este altceva decât o iubire socială. Iubirea sau adulațiunea zeilor își are sorgintea sa, în această noțiune mare care este *amorul*, manifestat în toate formele sale. Iubire de patrie, iubire de părinți, de frați, de natură, de idoli (iubire mistică) etc., nu sunt decât un minunat polycrom al amorului generator de tot felul de sentimente.

Voltaire, cu intuiția sa genială spune în mod lapidar despre amor următoarele:

„Tous les sentiments entrent dans celui de l'amour, comme des métaux qui s'amalgament avec l'or; l'amitié, l'estime, viennent au secours".

Instinctul amorului este ca un izvor de apă fierbinte, ca un vulcan care aruncă afară odată cu lava încinsă fel de fel de metale, de pietre, de materie. Puterea sa eruptivă și pasională face ca amorul să întunece rațiunea. De aceea credem noi că legiferarea amorului este cu neputință. Delictele care izvorăsc din amor au o sancțiune naturală imprimată și orânduită de legile naturale ale firii omenești. Crimele pasionale au la bază amorul morbid, amorul patologic, care iesă din făgașul amorului normal.

Știința modernă caută să demarcheze azi amorul normal, sănătos, sublim și creator de acel amor patologic care este geneza atâtor nenorociri.

A pune sancțiuni amorului sublimizat de forțele creatoare ale pasiunilor nobile și a interzice să se arunce o punte între două inimi — care nu aparțin aceleiași rase, înseamnează a voi să distrugi liberul arbitru al dragostei, determinând în mod silit drumurile sentimentelor — lucru imposibil.

Cunoaștem azi o economie politică dirijată. Germania hitleristă a inventat cea mai monstruoasă baladă a dragostei: *Amorul dirijat.* Vai de libertatea cetățenească, când amorașii cu svastică pândesc prin boschetele amorului!

Amorul a fost liber la origină. El a căutat să-și rupă lanțurile ferecate puse de religii, de prejudecăți, de ignoranță, de opinia publică.

Știința, azi, a spulberat ereziile din vechime asupra amorului așezându-l în cadrul fiziologic și psihologic care nu poate fi dărâmat prin nici un fel de lege. Dreptul natural al amorului este atât de impetuos, încât instinctul de conservare dispare în fața forței lui atotputernice. Un sinucigaș din dragoste nu-și învinge oare instinctul lui de auto-conservare?

Selecțiunea liberă a amorului presupune oameni liberi.

Idealul uman nu este ceva imuabil. Omul își modifică idealul în decursul evoluțiunii sale căutând să se libereze de prejudecăți. Legislația hitleristă imobilizează idealul iubirii omenești în tipare strimte, care nu pot rămâne pentru posteritate decât ca niște relicve ale urei de rasă și ale intoleranței politice, azi mai sălbatecă decât intoleranța religioasă inchizitorială, din noaptea de groază a evului mediu.

Predicatorul individualizmului fals—spunea un gânditor — determină pe individ să se comporte astfel ca și cum ar fi singur în lume.

Rien n'est isolé dans l'univers. Rasele nu pot trăi izolate. Amorul legiferat constitue cea mai mare violare a libertății omenești.

ENRICO ELIANO

„La ziuă"

(Neverosimila pățanie a căpitanului Zenovie)

„Intr'o noapte, la Brăila. Făcusem un chef, cu camarazii, până la închiderea tuturor localurilor și — părăsit de ei beat turtă, umblam pe străzi, fără niciun căpătâi, în căutarea vreunei cârciumi deschise să mai beau ceva la botul calului.

Cât oi fi umblat așa nu știu, dar știu că m'am pomenit în fața unei case cu ușile date 'n lături și luminată ca ziua.

Bănuind, se vede, că-i vreun local, am intrat înăuntru.

Inăuntru ce să vezi? Un sfeșnic cu lumânări aprinse la capul unui mort — întins pe masă — și lângă el, în genunchi, un tânăr cufundat în tăcere. Intocmai cum scrie la carte.

Am rămas trăznit. Cât eram de beat, mi-am dat seama de situație și-am vrut să mă retrag, dar era prea târziu: tânărul se sculă și porni spre mine.

Cum era de slab și nebărbierit, părea chiar mortul în persoană. Mi se muiaseră picioarele, ochii îmi ieșiseră ca la melc și de nu era pe-aproape țâțâna ușii, cu siguranță c-aș fi căzut jos ca o plăcintă.

Mortul sau ălălalt s'apropia de mine și nu se mai isprăvea odată „apropierea" ceia.

Insfârșit, fantoma căscă gura:

— L-ați cunoscut?

Gata salvarea:

— Cum să nu.

— Poftiți înăuntru.

Ca prin farmec, picioarele de cocă mi se întăriră și ochii tentaculari mi se întoarseră în orbite. Căpătasem sângele rece, poate chiar mai rece decât al ăluia de pe masă:

— Dumnezeu să-l ierte!

Mă mir cum mi-am adus aminte de formula aceasta.

— A murit, săracul, articulă după o pauză individul neras.

— Da, bietul de el! Și ce om cumsecade!

Știam și eu că de morți trebuie să vorbești numai bine.

Și, fără să vreau, mi-am adus aminte de cele două țațe, care, întorcându-se dela înmormântarea unei vecine rele, neavând ce vorbi bine despre ea, una din ele găsi soluția: „Săraca, îi plăcea așa de mult tocana!..."

Dracul mă puse, însă, s'o nimeresc ca nuca 'n perete:

— Și cum așa dintr'odată? Ce ți-e și cu moartea asta!

Ii venise rândul lui să-și boldească ochii:

— Cum dintr'odată? A zăcut patru ani.

— Știu, frate, dar vreau să zic că... mă 'nțelegi... sunt alții care zac mai mult.

S'au dus boii dracului:

— Patru ani! Știi dumneata cât ne-am chinuit cu el?!

— Mi'nchipui.

Dialogul amenințând să-mi încălzească „sângele rece", m'apropiai de mort, făcui o cruce și — cât p'aci — să-i dau sărutarea de rigoare.

In fața mea se găsea un om slab și galben ca lumânarea.

Fusese, probabil, tuberculos. Gura îi era acoperită cu o pânză albă și pe frunte tânjeau câteva mușcate ofilite.

Ii vedeam doar ochii și nasul și numai o părere din obraz.

— Așa-i că nu s'a schimbat prea mult?

— De loc: par'că-i viu.

— Și, uite, ce senin și liniștit e! S'ar zice că-i mulțumit de lumea în care s'a dus.

Unde-o fi văzut el seninătate și mulțumire, habar n'am.

Mie mi se părea din contră, că se strâmbă și că-i gata să se scoale ca să mă ia la palme.

N'am văzut mulți morți, dar câți am văzut toți se strâmba așa. Cel puțin ăia spânzurații care scot limba la procuror...

Gata-gata să pufnesc în râs. Dar nu era de glumă:

— Da, e foarte liniștit, e la fel cum l-am cunoscut, Dumnezeu să-l ierte!

— Dumnezeu să-l ierte!

In clipa aceea am crezut că pân'aci mi-a fost:

Lângă mort a apărut, ca ieșit din sfeșnic, un chip de femee trist și înfășurat în negru. Să fi fost un arhanghel?

Apăruse acum, sau era acolo dela începutul pământului?

Tăcere lungă și 'nceată de par'că ar fi suit la deal.

Paradoxalul situației începuse să-mi răsbată prin aburii creerului aprins de alcool. Ce era de făcut? Și tăcerea aceia nu se mai sfârșea odată! Muriserăm cu toții.

Intr'un târziu omul neras se încumetă să vorbească:

— Margareto, dumnealui l-a cunoscut și-a venit să-l vadă.

— O, cât îi mulțumesc!

Trebuia neapărat să plâng. Din ce tainiță trupească sau sufletească am scos lacrimile, nu știu; știu atât că n'am mai plâns: am orăcăit de par'că murise Dumnezeu, sau cea mai scumpă ființă de pe pământ.

Ce ți-e și cu omul beat! Când mi-aduc aminte îmi crapă obrazul de rușine.

Și, cum vă spuneam, am început să urlu cât mă ținea gura:

— Scumpul meu... Dece l-ai luat, Doamne?... Mai bine muream eu... Lăsați-mă!... Nu vreau... Vrea să mă 'ngropați cu el...

Și câte și mai câte, până m'am pomenit dus în camera de-alături, față 'n față cu individul și cu paharele de vin în mână. Știți, ca la priveghi.

Acolo, ba cu „Dumnezeu să-l ierte", ba cu „morții cu morții" am golit câteva sticle și-odată cu ele m'am trăznit din nou începând să dau șir „amintirilor" despre dispărut.

Nu-mi mai dădeam seama de întâmplarea caraghioasă în care mă vârâsem. Plânsul mă înfrățise cu durerea casei și mortul mi se părea că într'adevăr fusese cel mai scump prieten al meu. Mi se părea chiar mai scump mie decât veneticului ce sta în fața mea:

— Cât l-am iubit, dom'le!

— Dar, cine nu l-a iubit pe el?

— Iubire adevărată, dom'le nu iubire de interes ca la alții.

— Era bun cu toată lumea.

— Mi-aduc aminte că odată m'a scăpat dela o ananghie...

— Ce ananghie?

— Ei, ca omul, mă încurcasem cu una și nu puteam să scap de ea; a trebuit să-mi împrumute el zece mii de lei.

— I-auzi! De-aia n'avea el parale niciodată. Zece mii de lei... A, da, mi-aduc aminte: el zicea că i-a pierdut.

Beat, beat, dar tot mi-am dat puțin seama; te pomenești că ăsta mă mai scoate și dator

— I-am dat înapoi peste o lună. Dar vorba e că m'a scos din bocluc. Acum, Dumnezeu să-l ierte!

Și dă-i și dă-i. Se crăpase de ziuă și nici gând n'aveam să plec. Iar o luasem cu „amintirile" mele:

— Când zicea el o vorbă, era sfântă.

— Cine? mă întrebă el distrat.

— Cum, cine?

Aci era aci: cine-o fi mortul? Dar i-am dat drumul:

— Frate-tău.

Dacă i-ar fi căzut palatul telefoanelor în cap, n'ar fi rămas așa de buimac:

— Care frate?

Nu băgai de seamă greșala (ah, beția asta!) și-am continuat:

— Ei, care frate! Frate-tău, mortul.

Partenerul mă fixă cu niște ochi cât portocala, și țipă ca ars de foc:

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar n'am niciun frate: mortul e tată-meu.

Acum eram eu cel cu capul sub dărâmături. Cum se poate? Mi se păruse că-i mai tânăr. Dar nu mă dădui bătut. Trebuia să ies mort-copt din încurcătură și ce credeți c-am făcut? Am început cu el o ceartă în contradictoriu.

Ei, domnilor, poznele vinului sunt neînchipuit de fantastice. Il contraziceam cu o siguranță așa de mare, încât — dacă ne-ar fi auzit cineva, ne-ar fi dus la balamuc și — după consultul medical — numai mie mi-ar fi dat drumul.

— Ce tată, domnule? El care are abia treizeci de ani...

— Domnule, te rog să mă înțelegi că e tată-meu!

— Nu face pe nebunul cu mine, șefule, că nu merge. Mie-mi spui d'astea? N'am fost eu coleg cu el?

— Coleg cu... tată-meu? Domnule, dumneata confunzi... ori... ești... nebun?

— Ba, nebun ești tu! (Nu mai merita să-i spun „dumneata" după o așa gafă). Habar n'ai cine e mortul. Poate tat-tu o fi în casa de-alături. Te-ai îmbătat și-ai nimerit aci. Hai, cară-te!.

Individul își făcu cruce, se uită speriat în jur (se'mbătase și el) și izbucni desnădăjduit:

— Doamne — Dumnezeule, ce-o mai fi asta?

Certitudinea cu care vorbeam îl făcuse, probabil, să-și piardă orice echilibru.

Norocul lui a fost intrarea Margaretei, căci altfel, cred că și-ar fi cerut scuze și-ar fi plecat aiurea să-l caute pe tat'su.

— Ce-i cu tine, Paule? Iar ai băut cam mult; du-te și te culcă!

Trezit de intervenția neașteptată, Paul (bine c-am aflat cum îl chiamă) îngâimă:

— Auzi tu, Margareto că... mortul e frate-meu...

Mi se făcuse inima cât un purice. Dar mi se umflă la loc când Margareta, făcându-mi cu ochiul, îi răspunse:

— Bine, bine. Du-te, dragă Paule, de te culcă.

Exasperat, vru să mai îndruge ceva și... l-am condus să se culce, cu forța.

Când ieșii pe scări, răcoarea dimineții îmi suliță fața.

Vream să plec, dar Margareta era alături implorându-mă, din ochi, să-i țin de urât.

— Așa-i Paul de câte ori se'mbată. Săracul de el, trebuie să fie bolnav, mai ales cu nesomnul acesta...

Nu știam ce să răspund.

— Vă rog să mai stați puțin până vine o vecină. I-așa de trist și dureros să fii singură lângă un mort...

Nu-mi aduc aminte ce i-am răspuns, dar știu c'am zbughit-o pe trepte. Aerul dimineții, se vede că mă trezise puțin și mi-am dat seama că dacă mai rămâneam, mă mai încurcam cu ceva. Cine știe? Ce nu se poate întâmpla „la ziuă"?..."

MIRCEA MARC

PRIMII PAȘI

Five o'clock

Five o'clock, adică la ora cinci sala e goală; nici picior de om.

Dealtfel când se anunță 5 înseamnă că lumea vine poate deabea peste o oră, întârzieri ce survin atât la teatrele particulare cât și la concerte. Punctualitatea ese din codul obiceiurilor mondene.

Deoparte și de alta a pereților s'au așezat mesele. Nu iei bine loc la una din acestea și o domnișoară sau o doamnă din comitetul organizator vine grijulie cu ceaiul și o farfurie cu prăjituri de casă și foursecuri: „Nu vi s'a servit ceaiul?"

La o masă șade o duduie cu trăsăturile Anniei Ondra, dar cu expresia unei păpuși senzuale, cu ochii mari negri, umbriți, pe care-i închide și-i deschide la fiecare cuvânt ce este șoptit pe buzele ce par însângerate de rouge, și întovărășită de palpitarea continuă a nărilor.

Părul blond e impecabil coafat și terminat la ceafă cu bucle drăgălașe. Ia pudriera și se privește satisfăcută. Deschizând gura observă dinții mânjiți de roșu. Ii șterge și pune pudriera în geanta neagră la culoare cu rochia de catifea cu mânecile largi. Alături, mama ei, cu privirea resemnată, deoarece ceaiul se prelungește până la unu noaptea, îi urmărește mișcările.

Duduia țintește intrarea. Vin și vin oameni însurați care treptat ocupă mesele stând de vorbă, iar muzica execută adormită bucățile „en vogue", privind parchetul lustruit ce-și așteaptă dansatorii.

Vis-à-vis, un tânăr bea ceai. Are fața gravă și preocupată, ca și când ar fi venit obligat pentru cine știe ce afaceri și în așteptarea clientului soarbe câteva înghițituri din ceai. A uitat că e vorba de „ceai dansant"...

Duduia în negru arde de nerăbdare să-și găsească admiratori... Iată-i că vin. Avocatul cu părul dat pe spate, care-și consacră orele libere artei scriitoricești, se apropie cu acea curiozitate a artistului, atras de formă, culoare și personalitatea celor din jur. O găsește decorativă și picantă.

Fata cu părul castaniu în rochia verde primăvăratică, se plimbă rar, deoarece are tocuri înalte, în tovărășia fratelui, care cu capul în sus privește cu aer obosit lumea mondenă ce-o cunoaște de ani de zile.

Muzica s'a antrenat. Un tânăr cu cravată roșie, cu surâs timid o invită la dans. Urmează și alții, dornici de câteva ore de amuzament, flirt, de o dansatoare ușoară. Mai dai și de una care se împiedică la fiecare pas, te mai calcă și pe pantofi!

Vals! Ritm trepidant, vijelios, care împinge perechile în sbor dela un capăt la celălalt al sălii. Aleargă cu răsuflarea grea, cu mânile înădușite pe rochiile de mătase, dar nu se lasă, tot mai înainte și deabea aplaudă pentru repetarea valsului tirolez. Părinții privesc cu câte un oftat, cu câte un surâs, tinerețea expansivă și ușuratecă.

Crâmpeie de flirt prin atmosfera de fum și căldura uscată a caloriferului.

„V'am văzut la ceaiul cutare". Imi sunteți cunoscută"...

Frazele tipice de conversație introductivă se repetă între un tango și un slow. Adolescenta în verde a uitat de tocurile înalte, de când a dansat vals, iar acum împarte surâsuri noilor cunoștințe. Știe că surâsul n'o costă nimic, ba este eficace la o reuniune dansantă, dela care plecând uiți chipurile pestrițe ale dansatorilor, pe care din fericire nu le vezi în timpul dansului. Dece ar face filozofie când între acești pereți nu e adequată? Trebuie să te adaptezi mediului și să-ți însușești rolul superficial al societății. Puțin efort și voință și a reușit. Uite-o râzând și flirtând cu tânărul profesor, cu părul blond, cu ochii pătrunzători. Știe că bărbaților le place să fie flatați; deci caută să-i atragă atenția, interesându-se în deaproape de activitatea acestuia. Ochii albaștri ar fi trădat o fire încrezătoare, dar tânărul înțelege că se ascunde o rațiune în vorbele fetei. Vrea s'o deruteze, o privește drept în ochi, schimb de priviri lungi. Profesorul care e în acelaș timp scriitor psiholog e intrigat; întrevede material pentru un nou studiu și o urmărește când aceasta îl uită complect în brațele altui dansator cu care plutește pe aripile fâlfâinde ale valsului vienez. Debordează puterea tinereții, acea energie de care Freud spune că zvâcnește spre exterior pentru a se consuma fie spiritual, fie material, aici beția mișcărilor fizice.

Blondina palidă cu ochii cenușii privește nedumerită pe colega care și-a luat avânt. O știa sfioasă și trecând neobservată ca și ea.

Se uită cu ochi meditativi, stingherită parcă de atâta exuberanță, fiind aici o notă discordantă. Tânărul profesor are grijă s'o întreție cu bilete scrise la repezeală cu tocul rezervor, desbătând cine știe ce filozofie ieftină, privind în acelaș timp la farfuria cu curcan ce se pune tocmai pe masă.

Dece a venit blondina? Intrebarea își are răspunsul adequat. La masa alăturată șed părinții fetei, urmărind-o, dorind s'o vadă în societate pentru a o smulge din izolarea în care se complace, contaminată de idealurile prieteniei dintre zidurile școlii. Sunt părinții mulțumiți de rezultatul ceaiului asupra odraslei? Fețele lor sunt sever ferme.

O brunetă mignonă cu ochii mici străvezii, cu surâs fermecător, în rochie neagră, se ocupă de bunul mers al supeului. Nu are timp aproape de dans; dealtfel de atâția ani e oarecum plictisită, dar tot vine, fidelă societății. Se îndepărtează de „puștime" în sala alăturată unde joacă bridge cu doamnele care păstrează pălăriile cu voaletă.

Un tip cu ochi ce ai impresia că ies din orbite, cu nări sensuale urmărește cu atenție siluetele subțiri, făcându-și socoteli. Fratele duduiei în verde se apropie de el:

„Ce e cu tine, om serios între copilași?"

„Vreau să mă 'nsor, cu una tânără, mă. Ia spune care are ceva milioane?"

„Uite, asta elegantă. Glonț după ea!"

Muzica execută „Nu plâng pentru nimeni". Dansatorii obosiți, și fiind ora înaintată, se risipesc pe străzile pustii...

VERITAS

TURNURI IN APĂ
ROMAN de
SANDU TELEAJEN

Opera originală de proporții arhitectoni[...] apărută în Editura „CUGETAREA" a întrun[...] sufragiile entu iaste ale cititorilo[...] și ale crit[...]cei, impunându-se ca o piesă de valoare a lit[...]raturii noastre postbelice. Cuprinde pagini [...]ne de a fi citite de toate categoriile de lector[...] fiindcă ele conțin un suflu cald de umanitate și [...] dispreț față de vicisitudinile inerente vieții. [...]se de un om ce știe să cultive frumosul „Tu[...]nuri în apă va rămâne un roman de un strălucit succes.

O seară cu bridge

Ziua a început posomorîtă, ca atâtea dimineți conjugale: soțul ascuns după ziar, lăcomit de știri mai mult decât de cafeaua cu lapte servită, soția, un ghem de priviri de reproș care nu-și ajung ținta.

Ultima pagină a ziarului coincide cu ora plecării la biuroul băncii unde Costi Iurașcu ocupă un comod fotoliu de piele în fața unei mese de stejar cu cristal gros deasupra și covor de Persia dedesupt, — amănunte care dau o idee de gradul său ierarhic.

Cu palton, pălărie și țigară, Costi întoarce pentru prima oară fața lui albă, plină, care pare mereu atunci rasă și spălată, cu privirea filtrând mereu dulce pe sub pleoape, și sfidătoare puțin, — spre nevastă-sa care rămăsese pe scaun ca pe o poziție de lungă așteptare.

— Zoe, asvârle el neglijent, invită, mami, diseară, câțiva prieteni, să mai jucăm un bridge. Cred că nu te supără.

— Nu, că între oameni mai schimbi și cu mine două vorbe.

— Lasă răutățile, te rog. Am preocupările mele, ți-am spus. Vezi să ne pregătești un mic supeu.

— Pe cine să chem?

— Obișnuiții. Frate-meu cu Marta, Andronic cu nevastă-sa și... cine crezi tu, sau lasă, telefonez eu cuiva de la biurou.

— In orice caz, Gheorghiade nu, ți-am spus.

— Mi-ai spus și iar începi.

Zoe avusese întocmai tonul tranșant cu care isprăvise în ajun o ceartă pe aceeași temă.

— Pentru Stela, casa mea-i închisă.

— Zoe, ești ridiculă. Intreba Gheorghiade deunăzi: „ce-i cu nevestele noastre de nu se mai văd? Din prietenia aia..." Cât e el de naiv, începe să aibă bănueli. Vezi în ce situație pui pe nevastă-sa.

— Asta te frământă, văd. Ei, știi cât mă turbură pe mine situația în care o pun?

Zoe scoase forțat din gât un râs sacadat care împotriva ei se îndărătnicea să nu pară râs, ci clocot de ciudă și de suferință. Il încetă apoi, mai ales că bărbatul se întorsese, pleca.

Așa dar, încă o zi în care se despărțesc cu ceartă. Părerea de rău se ridică în ochii și gâtlejul femeii ca o pungă rotundă de lacrimi, gata să se spargă.

— Costi!

Bărbatul se întoarce cu doi pași sprinteni.

Ce eleganță are el în mișcări, își zice Zoe și constatarea o izbește ca o aluzie la corpul ei care dimineața se încovoaie sub capotul larg, o face să se simtă depreciată, urîtă, nedreaptă. Zoe era altminteri destul de frumoasă ca să-și dea seama că o femee, în clipele când e urîtă, nu are dreptate.

— Costi, — bărbatul aștepta în prag să i se lămurească de ce a fost strigat și surprinzând umilința bruscă a femeii, mări flacăra obraznică din ochii dulci —, dacă într'adevăr sunt ridiculă cu ura mea contra Stelei Gheorghiade și sunt ridiculă numai dacă mă'nșel, fă cum vrei, invită-i. Dar tu n'ar trebui...

— La revedere, Zoe. Am întârziat.

O schimă de silă crispează obrazul femeii când rămâne singură, casi cum ar avea în gură toată amărăciunea vieții.

„Iarăși m'am umilit. Tot eu. Și nu era nevoe, chiar dacă mă 'nșel. Dar nu mă 'nșel. N'am dovezi? O să am și dovezi.

Se ridică, adună ceștile pe tavă și când să le ducă, se oprește, le lasă iar jos, ca și cum s'ar teme să le spargă cu iureșul gândului care o năpădește.

— Dacă le capăt azi, dovezile, ce formidabilă trântire de ușă în nas o să execut diseară la venirea Stelei.

Punga de lacrimi crăpă deastă dată în plină jubilare răzbunătoare, își gâlgâe șuvoiul limpede peste sughițul înveninat.

„Ea, tocmai ea... din prietenia noastră..."

O cunoștință mai în vârstă, o oarecare Mimi Ionescu, divorțată după un an de căsnicie, îi dăduse sfatul să se adreseze unui detectiv.

— Fă ca mine, drăguță doamnă Iurașcu. Auzi, să-l bănuești de două luni și să nu ai încă siguranța, când există oameni anume care procură toate informațiile. Ei asta-i, că o să suferi și mai mult. Suferi, da' trece, pe când așa, ține mereu. Uitäte la mine, mă simt ușoară, liberă, fericită, fără el. Dacă n'aș fi avut siguranța când mă înșela, l-aș aștepta și acum până 'n ziuă ca o mare idioată, l-aș mai iubi ca o triplă idioată, iar el ar zice „ca o sfântă" și vorba asta ar trebui să compenseze toate bătăile de joc. Rabdă, drăguță, că ești din aluatul acela, te văd.

Ura lui Mimi împotriva bărbaților o revoltă pe Zoe. Nu-s toți la fel, Zoe nu admite să aibă dreptate Mimi, nu crede să fie lumea cum spune Mimi, nu vrea mai bine zis, nu vrea mai ales când stă în fața ei o prietenă îmbătrânită de decepții.

Totuși, de-atunci, de-o săptămână, Costi merge prin oraș, pretutindeni, însoțit de un aghiotant invizibil, cum merg regii și răufăcătorii. „Un agent discret al biuroului „Urmărirea"....

Srrr... Sună telefonul din biurou cu un țârâit discret. De câteva zile, Zoe se teme de telefon ca de o mică fiară lăsată slobodă care din clipă 'n clipă poate sări să te sfâșie.

— Allo!

El este, chiar personajul temut.

— Hallo! Am informații, doamnă. Când să trec pe la dumneavoastră?

— Ți-am spus să nu anunți decât la sfârșitul anchetei.

— Am toate amănuntele ce mi-ați cerut.

O pauză, cât respirația lungă a unei femei lovită în plin. Apoi vocea ei, mai slabă, confidențială.

— Ai toate informațiile? Este... spune-mi dacă... lasă, nu acum. Vino peste un ceas.

De ce peste un ceas? Nu se sbate destul de o săptămână? Omul poate n'a lăsat încă aparatul și i-ar putea striga: Imediat, vino imediat!

Inchide ea însăși comunicația în clipa următoare. Un ceas e un răgaz. Işi dă voe să amâne. Să se arate fără nervi și fără lacrimi cât timp treburile de gospodină o țin în văzul slugilor. Să se ocupe cumsecade de supeul de diseară. Și chiar se ocupă de toate, se liniștește sub celelalte griji, sub amănuntele monotone ale gospodăriei. Menajul a fost dat femeii ca un calmant.

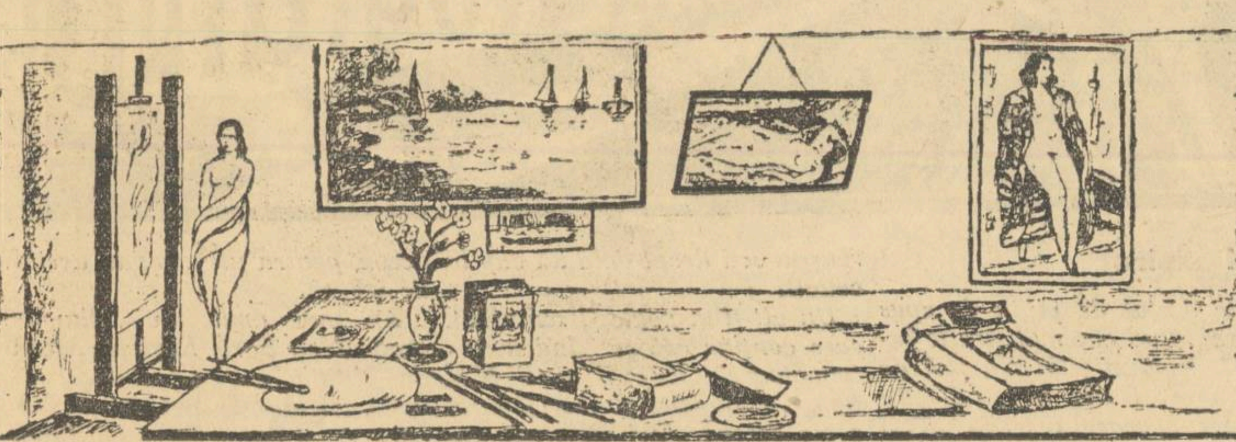
Pe la unsprezece, când se anunță „domnul pe care-l așteaptă conița", abia atunci Zoe recapătă noțiunea suferinții. Incă înainte de a da ochi cu detectivul, ea simte cum o săgetează vestea rea, cum o înconjoară, o cuprinde, o doboară ca un dușman cu mușchii tari.

Insă din clipa când intră în hall, Zoe își poruncește și obține un soi de amorțire, produsul de bună-educație sub care orice doamnă de lume pare destul de deșteaptă ca să ia viața așa cum este.

— Deci, între patru și șapte, la două sau trei zile, soțul dumneavoastră se întâlnește într'o cameră din parcul Nova cu o doamnă brună, mică de stat, doamna Stela Gheorghiade. Să vă dau adresele. Se duc separat și se întorc împreună. Asta durează de trei luni. Ieri, doamna purta un palton gris cu blană...

— Mulțumesc, e destul.

Agentul biuroului de urmăriri e sigur că-și cunoaște meseria și omul. In fața unei spaime de îndrăgostită, ar fi gradat raportul. In fața unei femeiuști în lacrimi, ar fi încercat și consolări, — fără riscuri, căci era băiat frumos iar onorariul i se achitase cu anticipație. In afacerea de față însă, tot flair-ul lui nu descopere altceva decât preliminariile unui divorț dorit. Meseria lui nu tocmai curată face și servicii bune uneori. Sunt fericit că v'am servit, doamnă. Sărut-mânile!

Zoe se ocupă iarăși de menaj. Dă ultimele ordine pentru masă cu aceeași liniște de adineauri. Nu suferă deloc, deloc. O ușoară amețeală o întovărășește, mai mult exterioară, ca un fel de ceață, sub care mobilele și servitoarea și treburile din casă s'au îndepărtat, s'au micșorat, și-au înăbușit existența. Existența lor sau a ei, n'are aface. Principalul este că nu suferă. Și Costi care o tachinează cu o ciudă îndârjită uneori. „Tu simți o plăcere să suferi, Zoe. Ți-o provoci din nimic. Dintr'un fleac îți faci sfredel pentru inimă. Voluptatea suferinții..."

Nu, deloc. O înșeală. Doar știe. Are azi și amănuntele. A știut și altădată că o înșeală. Stela sau alta. Cu amănunte sau fără! Bine că nu sufere.

Telefonul cheamă. Se poate apropia fără frică de-acum. Costi? Ești invitat la un dejun?

ALICE GABRIELESCU

Directorul?... Lasă, nu face nimic. Dar diseară, așa cum am vorbit?... Da, s'a regulat tot. La revedere.

Nu va veni decât diseară. Indiferent. Calcă prin ceață până în sufragerie, se așează. După prânz va dormi puțin. O jumătate de ceas de somn frăgezește tenul mai bine decât un strat de cremă.

— Conița a mâncat friptura fără salată?

— Așa? N'am băgat de seamă. A! salata asta, știi că nu-mi place. Ia-o!

Ce departe e servitoarea. Camera s'a lungit ca într'o perpectivă de truc fotografic. Vocile o străbat înăbușite, pașii alunecă pe covoare, masa s'a terminat, s'a strâns, vasul de flori stă iar pe milieul cel roz brodat. Când s'au făcut toate? Când a trecut un ceas? Au fost între timp absențe, pauze, bucăți de film lipsă. Ei, da, o oarecare zăpăceală își recunoaște, dar bine că nu sufere.

Costi dejunează într'adevăr la director? Să credem că da. Mai trebuia să invite două persoane diseară. Pe cine? Oricine, tot una.

Zoe se luptă cu somnul și cu ceata de vedenii cu care și-a deprins demult toate începuturile de somnie și de insomnie. „Stela nu, Costi! Ei aşi, iar începi? Stela nu, în orice caz!"

Rău gând a avut să se culce. Trează, se supraveghează mai ușor, se încordează împotriva durerii. Oare toată liniștea ei nu-i decât încordare și supraveghere? De unde, se simte perfect calmă. Dar somnul de zi obosește. E și târziu. S'a întunecat. In Decembrie, pe timp noros, la patru e noapte. Lămpile, lămpile! Să fie lumină, să mă văd în oglinzi, să fiu frumoasă diseară, bine îmbrăcată, bine dispusă, chiar dacă el...

Dar nu, asta n'a făcut-o. Sau nu va îndrăzni ea să vie.

Costi s'a întors seara târziu la masă. Mănâncă repede, nervos, sub ochii prea atenți al lui Zoe și ai servitoarei.

— Ai mai invitat pe cineva, Costi?

— Da, desigur. Așa de târziu e? Nouă și un sfert? Abia am timp să mă schimb. M-a ținut la club Plopeanu.

— Pe cine ai invitat?

— Nu-mi da compot, Zoe. Uite că-mi aprind țigara. Ai stat acasă toată ziua?

Să mai insiste? O fi invitat chiar pe Plopenii. Sunt oameni de treabă, cam plicticoși, dar le erau datori o invitație.

Zoe așteaptă în hall, mai aranjează câte ceva. E calmă și casa e calmă, cu aceeași atmosferă vătuită care a învăluit-o toată după-amiaza. Lucrurile stau așa de ordonate prin odăi, așa de sigure de locul unde au fost puse că par'că ar refuza, și statueta de colo, și fotoliul și celelalte, să fie mutate sau asvârlite după capriciul vreunei stăpâne, Zoei nu-i place să schimbe nimic, toate să rămâie cum au fost, cu orice preț, până la urmă...

Ora zece. Au venit soții Andronic, Marta și cumnatul. Pentru bridge se așteaptă și ceilalți invitați. Zoe o ascultă distrat pe Marta, cumnățica tânără care totdeauna are multe și mici lucruri de spus.

Sună iarăși. Inaintea servitoarei, iese Costi, încruntat. Indată răzbate din vestibul vocea gălăgioasă a lui Gheorghiade. Dar poate-i singur...

— Sărut-mânile! A, a sărutmânile, coană Zoițo. Ce n'ai mai dat pe la noi, coană Zoițico. Stela era nenorocită, absolut nenorocită. Credeam că v'ați supărat.

— Nu, de ce? îngână Zoe, gentilă din lașitate în fața surâsului larg și prietenos.

A intrat și Stela, odată cu Costi care-i ajutase în vestibul să-și scoată paltonul. Zoe pândise clipa. Trei luni de dragoste cu Costi n'au făcut oare din ea o femee extraordinară?

E aceeași, mică, slabă, cu picioare prea scurte, cu mâni prea lungi, cu singura ei frumusețe, linia sclipitoare a dublului șirag de dinți, abia întrezărită. Și totuși, Zoe o vede extraordinară, o privește apropiindu-se ca într'un prim plan, de film, cu figura mărită, accentuată, cu trăsăturile feței, expresia sfidătoare și vinovată, zâmbetul ușor „nu-mi poți face nimic", gestul brațului gol întins, toate apropiindu-se mărite, exagerate, enorme. Nu mai e o femee care se apropie, o o amenințare, un destin.

Nimic nu-i poate face, într'adevăr. Buna educație e între ele. Ea poruncește ca o guvurenantă copiilor, salutul, zâmbetul, frazele de bunăvenire.

Odată cu ele, Zoe simte însă risipindu-se ca sub o lumină mare, toată ceața milostivă care o întovărășise până atunci. I se limpezesc ochii, se desface gândul ca din legături. Țâșnesc, ca scăpate dintr'o cutie deodată deschisă, suferința, revolta.

— O ucid! Au îndrăznit și asta. O ucid! Nu mai rabd, nu mai rabd.

Masa de bridge s'a format cu o grabă suspectă care-i mână pe toți într'un gând. Numai Marta nu s'a plasat. Iar va începe istorisirile. Dar e peste puterile Zoei s'o mai asculte. Ii vâjâe în tâmple hotărîrea, a înșfăcat-o gândul ca într'un vârtej, e roaba lui, trebue să asculte, să împlinească, acum, astăseară...

— Uite jurnale noi de modă, Marto. Vrei să le răsfoești cât am ceva de regulat pe dincolo?

— Ești palidă, Zoe. Nu te simți bine?

— Puțin. Lasă. Nu te superi să stai singură?

— Du-te și te liniștește. Culcăte câteva minute.

Ce ton de milă. Desigur știe tot, știu și ceilalți. Iar ea rabdă, e lucru stabilit că Zoe rabdă, că are o predilecție de a suferi, de a se oferi să fie strivită.

Intră în dormitor ca o somnambulă, țeapănă. Știe tot ce are de făcut fără să se gândească. Costi a lăsat desigur cheile de la biurou în hainele de zi. Acolo sunt. In biurou acum. Din salon nu e vizibil colțul din dreapta, deși ușile sunt deschise în lături. Trage. A găsit. Revolverul, Costi îl ține totdeauna la îndemână, încărcat.

Zoe simte cum îi clănțăne falca de sus, o simte rece, o doare ca și cum ar fi desgolită de obraji. Și ochii îi simte sfredeliți, goi, săpați în creer. Nervii joacă, desprinși par'că din mușchi. E o tortură. Trebue să se liniștească, dar cum? Dar nu e decât un singur mijloc ca să nu mai urle sângele în tâmple, un singur mijloc.

Poșeta de piele albă trage vizibil brațul Zoei mai mult decât batista și puful obișnuit. In orice caz, nimeni nu va bănui că lângă ele e un revolver.

O strigă Costi de cum revine în salon.

— Zoe, intră Marta la bridge acum. Pe Gheorghiade îl tentează un șah. Zoe dragă, nu-i faci tu plăcerea?

L-au îndepărtat și pe el. Oare omul ăsta mare, bun și prost știe ceva? Bănuește că pentru el s'a pregătit comedia de astăseară, ca să nu mai întrebe nătâng: „ce-i cu nevestele noastre, frate? Din prietenia aia..."

La masa de bridge e o descărcare de bună-dispoziție. Partenerii râd tare, aruncă glume și răspunsurile sar elastice ca niște mingi. Râsul Stelei sclipește în fulgere sub becurile lămpii, iar Costi zâmbește râsului ei ca unui apel, privirile lor se leagă din când în când cum s'ar înșira pe un fir.

Zoe aduce șahul la măsuța dispre fereastră și se așează astfel ca să-i ascundă lui Gheorghiade vederea mesei de bridge. Il menajează ca pe un om căruia îi va face rău în curând, un mare rău, dar pe care nu i-l poate evita. Peste două ceasuri, îndată după supeu... N'o să poată îndura nici supeul. Peste un ceas, când vor trebui să treacă în sufragerie.

După fiecare piesă de șah mutată și după fiecare privire aruncată spre masa de bridge, Zoe coboară mâna și pipăe arma din poșetă. Par'că ar cere îmbărbătarea unui prieten. „Sunt aci, sunt gata să te servesc". Ce bine că Gheorghiade vorbește necontenit, o învălue cu vorba. Asta face cât și amețeala care o protejase peste zi, ceața care s'a risipit și a lăsat-o descoperită în fața dezastrului.

Cu toate că vorbește, Gheorghiade mută piesele cu o chibzuială conștiincioasă. Par'că tot rostul vieții stă în poziția acelui pion sau acelui nebun de lângă rege. Iar peste jumătate de ceas, omul ăsta metodic și naiv o să stea holbat în fața unui cadavru: „dar pentru ce?" Il vede aruncându-se asupra „fetiței lui", cum îi spune, îl vede jelind cu hohote disperate pe uriașul, prostănacul și blândul om din fața ei care deocamdată exultează anunțând: „Șah și mat, coniță!"

Nenorocitul, ce durere, ce îngrozitor să dai tu durerea...

Zoe culcă piesele rămase cu o zvârlitură nervoasă din degete și gestul acesta îi declanșează plânsul abia stăpânit până atunci. Se ridică brusc și fără o vorbă, fuge în dormitor. Gheorghiade rămâne uluit. Cei de la bridge n'au observat decât fuga precipitată.

— Ce s'a întâmplat?

— A pierdut partida, comunică Gheorghiade, și pentru asta... Așa impresionabilă e? Păi, aș fi lăsat-o să câștige.

— Zoe e bolnavă, rostește limpede Marta și fixează aspru pe Costi, drept în ochi. Nu se simțea bine deloc adineauri. Mă duc să văd ce are.

Ușa de la dormitor e încuiată însă. Ceva ca o bufnitură răzbate până în salon.

— Ați auzit? Ce-a fost? Deschide ușa, Zoe. Spune-i să deschidă, Costi.

— Lasă, Marto dragă, o oprește Costi. Nu face scene și tu. Destul că le face nevastă-mea. Când un copil are predilecția să facă pe martirul, nu-i dați atenție, așa-i? Luați-vă locurile.

— Când am zis „șah-mat, coniță", a năpădit-o plânsul.

Gheorghiade repetă mereu același lucru, cu mânile în lături, par'că i-ar prisosi.

— Păi da, vedeți, și-a zis: Tot eu învinsă, tot eu trebue să sufăr. Asta e Zoe. Cine dă cărțile, domnilor?

— Nu, domnule Iurașcu, vezi ce este. Trebue să vezi ce este.

A vorbit Stela Gheorghiade cu o voce slabă și tremurată care-l face pe Costi să tresară, îl face deodată serios, tras la obraji, livid.

Camera mai are o ieșire pe coridor. Poate n'a încuiat și acolo. Ei bine, haide să vedeți.

Stela nu-l urmează decât la trei pași îndărăt, dar Marta a trecut înainte. Ușa de pe coridor e descuiată. In cameră lumina nu-i aprinsă, dar forma culcată pe pat, dealatul, se vede lămurit, nemișcată.

— Zoe!

Marta se repede, îi apucă umerii. Costi a răsucit comutatorul. Nici în lumină, Zoe nu se mișcă, nu încearcă să se ridice. Nu mai mișcă nici ceilalți.

Pe pat, un revolver mic fumegă. Din tâmpla Zoei, atârnă un firișor negru. Incolo, nimic deranjat, totul a rămas în ordine, cum îi place Zoei. Până la urmă...

Costi înfărșit se aruncă. Urlă.

— Zoe! Mami!

Pare că țipătul și alintarea lui au trezit-o, au înduioșat-o atât ca să revie două clipe din lumea unde pornise, două clipe cât să împrăștie blândeța unei priviri și o ultimă răsuflare caldă, ca o explicație, ca o iertare peste obrazul care i-a fost atât de drag:

— Tot eu, Costi!

ALICE GABRIELESCU

TAMBURINA

Pe dansatoarea brună, Salomeea,
La curtea-i minunată 'mpărătească,
O adusese doar din Eritreea
De mică, după chefu-i ca s'o crească.

Și se făcuse mare creatura,
Mlădie ca o trestie de baltă,
Cu sânii mici, de rodii avea gura,
Cu coapse fine și destul de 'naltă.

Când o vedea dansând cu tamburina
Se făcea viers, a regelui mânie;
O îndrăgise parcă și lumina
Când o scălda în apa-i aurie.

Pe tamburina-i în mărgean cioplită
Sunau ca o chemare clopoțeii
Și 'n păru-i de-abanos învăluită
Dansa ușor, în fața Salomeii.

Era ca o zeiță, coborîtă
Din înălțimi ce nu le poți străbate:
Părea și Salomeea că-i urîtă
In fața dansatoarei minunate.

Când ridica a brațelor ispite
Păreau doi șerpi, ce 'n tamburină sună;
Iar unghiile 'n roșu lăcuite
Rubine scânteiau sub clar de lună.

Pentru coloare-i caldă, de aramă
Se 'ncăerau păgânii fără frică;
Dar ea dansa și nu-i băga în seamă
Zâmbind cu ochi piezişi, ca de pisică.

. . . .

Din fastul vechi și viața de ispită
Numai legenda pân' la noi, străbate
Și-o tamburină de mărgean, găsită
Sub un morman de pietre de cetate.

A. G.

Cronica mizantropului

Arhitectură

Vacanţa mi-a îngăduit să hoinăresc pe străzi şi să-mi întăresc unele observaţiuni ce se strânsese de mult în fundul conştiinţei mele. Pomii sunt acum desfrunziţi şi străzile se pot vedea în toată nuditatea lor. Incredinţarea mea de totdeauna a fost că artele îşi au toate îngrădiri venind din însăşi materia şi finalitatea lor. Când e vorba de arhitectură, nu mai stau la îndoială să afirm că utilitatea este un punct de vedere esenţial. Insă utilitatea e determinată de factorul geografic şi social, încât nu poate fi vorba de o artă abstractă a clădirii pe deasupra spaţiului. Ei bine, s'au construit în Bucureşti o sumedenie de case moderniste, într'un stil vasăzică foarte elegant şi chiar higienic uneori, dacă însă ţii seamă de relativitatea climatică. Rezultatele sunt însă lamentabile. Casa cubică fără acoperiş şi cu uşa aproape desfiinţată e o locuinţă rezonabilă în Orient unde soarele e tare şi poţi ieşi seara pe acoperiş ca pe o covertă de vapor. Geamurile enorme sunt iarăşi bine venite în ţările nordice unde lumina trebue stoarsă din ceţuri. Camera mică e bună în cabana de lemn dintr'o regiune alpină, fiindcă se poate încălzi la repezeală. Insă în România plouă şi ninge. Priviţi la bietele case moderniste. Linse de o lepră verzue, ciuruite de ploaie, buboase deatâta intempeste, ele sunt ameninţate acum, dacă sunt mici, să se prăbuşească sub apropiatele mormane de zăpezi. Frigul suflă prin crăpăturile ferestrelor cu o mie de limbi, şi cămăruţele devin gheţari pe dată ce focul se stinge în sobă. Climei noastre îi convin acoperişurile repezi care scurg ploile şi zăpezile şi apără de soare, ziduri groase şi ferestre cuminţi, camere cu aer mult ca să poată păstra temperatura. De unde ne vine nouă acest modernism inoportun? Vă asigur că nu din Occident. In tot cazul vine de acolo cu desăvârşire denaturat. O ţară de străveche cultură nu izbuteşte să rupă aşa de repede tiparele vechi care rezumă experienţa ei de viaţă. Italia, patria arhitecturii are şi ea un modernism: o simplificare a stilului imperial de pe o parte, a celui romantic pe de alta, o combinare de cărămidă roşie cu spaţii albe, de suprafeţe drepte şi rotunde, totul spre satifacerea higienei celei noui dar fără o rupere a liniei tradiţionale. Modernismul german simplifică goticul, suprimând ogiva şi pilastrul şi cultivând meterezul enorm, fumuriu. Modernismul nostru e însă de un ridicul inimitabil, de o lipsă de raţiune perfectă. Am văzut azi case cu un fel de picioare-coloane, cu tălpi pe acoperiş, sau cu un geam-vitrină violând tot interiorul. Dacă din năuntru s'ar fi văzut Oceanul Pacific, lucrul ar fi fost interesant. Dar am intuit că se vedea o bucătăreasă care lua dela un iaurgiu trei castroane de iaurt.

ARISTARC

Scrisoare fără început şi fără sfârşit

Eu nu pot nici odată vorbi cu vorbele ce am în inima mea pentru tine.

Chiar dac'am fi singuri, tot n'aş putea-o face. N'o pot face dintr'o sfială pe care nu ţi-o pot lămuri, dar pe care tu o vei înţelege cu sensibilitatea ta fină.

Grămădesc peste sentimente ce trebue să tac, cuvinte străine de ele, şi de multe ori trebue să par distrată sau lipsită de convingere, când vorbesc *lucruri serioase*.

Totuşi, îmi dărueşti atâta bucurie prin simpla ta prezenţă, încât ţin să ţi-o spun cu recunoştinţă.

Mă cunoşti acum destul de bine ca să înţelegi că cele ce-ţi scriu nu 'nseamnă nici romantism nici speranţe.

De altfel, atâţi ani de statornicie în ciuda tuturor întâmplărilor, ţi-au dovedit şi ţie şi mie că nu e vorba de un sentiment de suprafaţă.

E multă vreme decând nu mă mai gândesc la mine decât gândindu-mă la tine.

De aceia, deşi n'aş vrea pentru nimic în lume să stingheresc libertatea ta sau să te 'ndrept către mine fără dorinţa ta, mă doare cumplit când uiţi că exist.

Nu te văzusem de mult: Erai departe.

In răstimpul acesta n'am trăit decât aşteptându-te.

Ai venit şi n'ai simţit nevoia să mă vezi.

Am plâns, dar nu te-am chemat.

Mărturisesc cu toată mândria mea, care se frânge în faţa ta, că n'am plecat nicăeri în zilele când te ştiam în preajma mea.

Te-am aşteptat. Te-am aşteptat mereu. Am aşteptat măcar un cuvânt de la tine. L'am aşteptat c'o credinţă nestrămutată pentru că-l doream atât.

Şi n'a venit!

N'ai să 'nţelegi niciodată ce 'nseamnă pentru mine prezenţa ta.

Clipele când eşti lângă mine sunt sărbătorile mele. Din ele trăiesc. Când nu le am, le-aştept. Când au trecut, mi le amintesc.

Şi dacă nu mi-ar fi teamă că jicnesc pe altcineva de lângă mine, mi-aş găti toată casa în flori când vii.

Şi după ce pleci, mă despart cu greu de locul unde ai fost. Inchid ochii şi-mi pare că te mai păstrez sub pleoape, aşa cum faci după un vis frumos din care n'ai vrea să te trezeşti.

M'a văzut o prietenă la câteva clipe după ce mă despărţisem de tine. M'a întrebat îndată: Ce ai de eşti aşa însorită?...

Da, aşa e: Lumina din afară îmi vine de la soare; lumina dinăuntru îmi vine de la tine.

E aşa de sincer ce-ţi spun, încât mi se pare simplu, firesc să ţi-o spun.

Mi se pare că-ţi înapoez ceva ce-ţi aparţine, căci ale tale sunt gândurile acestea ce s'au născut în mine.

Tu nu ai vrâstă pentru mine. Eşti cel mai tânăr şi cel mai frumos pentru că eşti *tu*, pentrucă eşti *unic*.

Dacă m'ai întreba de când te iubesc, n'aş şti unde să găsesc începutul.

Când te-am văzut întâi, mi s'a părut că te regăsesc; când te-am auzit, am recunoscut un glas ce-mi era scump.

Mi se pare chiar straniu c'au trecut atâţia ani în care existam şi eu şi tu şi nu ne-am întâlnit. Caut în trecut, prin închipuire, anii aceştia. Cu ce drag mângâi chipul tău de copil şi cu câtă duioşie te 'ntovărăşesc pe drumul anilor tăi grei.

Mi-a fost îndată drag tot ce iubeşti tu.

Preocupată de tot ce te interesează, suferind de ce te doare, bucurându-mă de bucuriile tale, tremurând de temerile tale, aşa merg în umbra ta, fără ştirea şi fără voia mea.

Şi tu trăieşti a doua viaţă răsfrântă în fiinţa mea.

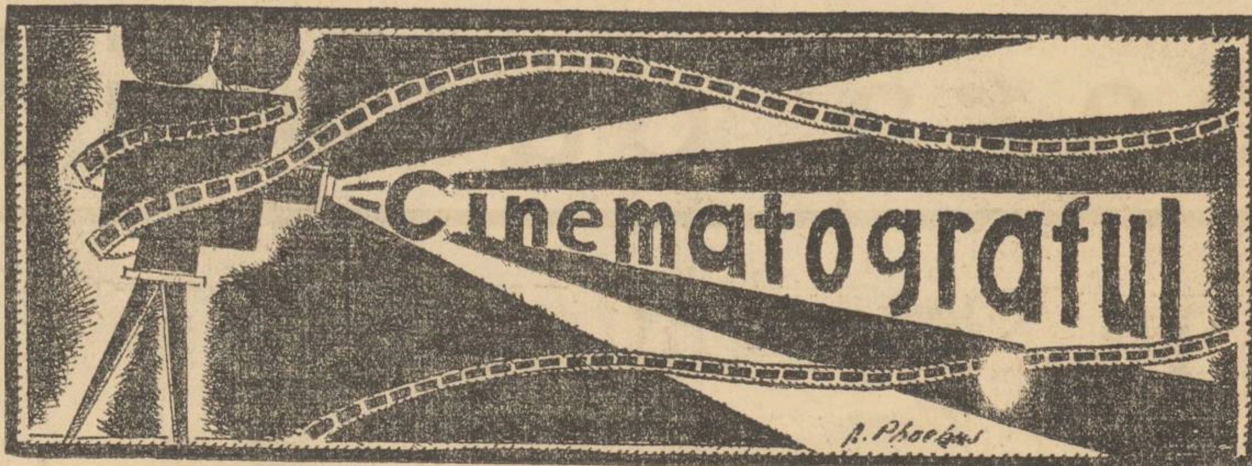
Ştiu exact ce 'nsemn pentru tine, dar nu cer mai mult. Căci ce putere mi te-ar putea dărui atât cât te doresc?

Şi totuşi, al meu cum eşti — nu eşti al nimănui: In fiecare clipă în inima şi gândul meu de unde nimic nu te poate smulge.

N'aş vrea să-ţi rămâe în memorie cele ce-ţi scriu. Aş vrea ca inima ta să-şi amintească de mine, ca de fiinţa ce te-a iubit cel mai mult ,pentrucă te-a iubit aşa cum eşti şi te-a iubit uitându-se pe sine şi te-a iubit chiar când ai uitat-o tu...

Şi iată, ţi-am scris o scrisoare fără început şi fără sfârşit...

RUXANDRA BALŞ

Anul expirat

Este destul de puţin de spus despre „Anul cinematografic expirat". Nici-un film n'a fost de talia unor „Dineu la ora 8", sau „Luminile oraşului", sau „Trei

MARIE BELL

şi una" pe care, în alţi ani, le puteam semnala ca adevărate capodopere, în sensul cel real, nu în înţelesul pur metaforic întrebuinţat în ziare (unde absolut toate filmele sunt capodopere, fiecare în parte fiind cea mai sublimă din toate, trecute şi chiar viitoare).

In anul acesta se poate vorbi doar de două lucruri: filme plăcute, desăvârşite în sensul negativ al cuvântului, perfecte în sensul absenţei de cusururi mai mult decât prezenţei vre-unei originalităţi pozitive. Aşa au fost „Episode", „Un strigăt sălbatec" „Cruciadele", „Ana Karenine".

In al doilea rând se poate vorbi de oarecari „încercări izbutite" — care însă au putut com-

„AVIATORUL" DIN POLICHE

porta slăbiciuni, sau în tot cazul s'au prezentat cu acel aspect de „simplă tentativă" (care de altfel, este mai degrabă agreabil).

In acest sens putem pomeni de „Rătăcind spre fericire" (Kay Francis, George Brent, Waren Williams). O bucată extrem de interesantă. Poate chiar cel mai interesant lucru al anului. O încercare de a ni se da maximum de detalii cu minimum de evenimente. Şi totul într'un ritm de o „nonşalanţă" fermecătoare. El *se întâlneşte cu* Ea; *ies să se plimbe o jumătate de ceas; şi asta durează:..... o jumătate de* ceas de film!; *totuşi, toate detaliile sunt „artisticeşte valabile", adică „însamnă ceva" şi creează atmosferă, sau o modifică într'un anumit fel pe cea existentă.*

Foarte interesant. Dar nu e o „operă" propriu zisă, ci o schiţă, o simplă tentativă reuşită — reuşită ce-i drept dela un cap la cellalt.

Un alt film poate fi semnalat, care conţine câteva „îndrăzneli inovatoare". Este „Egoista" (Ch. Boyer, Claudette Colbert). Sunt acolo câteva „idei cinematografice" care vor da, sunt sigur, roade (de pildă redarea pe ecran a unor detalii din simptomatologia nevrozelor).

In categoria filmelor onorabile trebue să semnalăm „Escape me never" şi „Crimă şi pedeapsă" (Baur, Blanchar). Insfârşit, evenimentul „românesc" al anului cinematografic expirat este apariţia în ţara noastră a filmului rusesc, despre ale cărui particularităţi am vorbit îndestul până acum ca să mai fie nevoie să revenim.

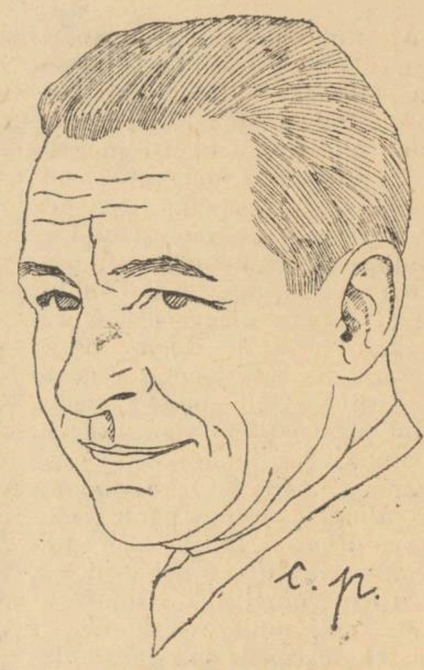
Ultime actualităţi

Harry Baur a mai salvat încă un film („Oci ciornia"). Graţie lui, spectacolul nu numai că se poate vedea, dar chiar trebue văzut. Simone Simon este fermecătoare cu micul ei aer inocent de pensionară de „casă închisă" pentru domni bătrâni. Şi mai are o calitate. In loc să facă, aşa cum fac atâtea altele, adică să seducă pe bărbaţii din film, ea cearcă (şi reuşeşte) să excite direct pe cavalerii din staluri. Ceeace-mi place foarte, căci totdeauna am iubit şantajul, sub toate formele.

Foarte, foarte amuzant, filmul de la Select cu Carole Lombard şi Mc. Murry. In materie de naturaleţe şi de „haz psihologic" de bună calitate, nu se poate pretide mai mult.

A rulat un film intitulat „Cea mai bogată fată din lume" (Miriam Hopkins). Un film foarte oarecare. Dar găsim într'însul o idee subtilă, susceptibilă de un strălucit viitor, şi anume prezentarea unui om care iubeşte o fată, e convins că iubeşte pe o alta, habar nu are că o iubeşte pe cealaltă, şi face, în fiecare clipă, lucruri care indică adevăratele lui sentimente. Foarte interesant, destul de greu de redat cinematograficeşte şi, tocmai de aceea, pentru un început, destul de izbutit.

Am mai avut un „film de groază" cu Boris Karloff. Afară de „Mumia" care a fost excelent, toate celelalte se pot numi categoric execrabile. Acesta, ultimul,

CONSTANT REMY

face într'o oarecare măsură excepţie. Există ca să zicem aşa „atmosferă" şi există câteva ca să zicem aşa „momente panice" Dar există şi naivităţi, naivităţi (lucru grav) perfect inutile. De pildă toată tragedia este desvăluită graţie unui câne pe care eroul uită să-l omoare, deşi ştie precis că trebue să-l omoare şi că-i e şi foarte lesne s'o facă. Atunci când faptul decisiv, faptul eminamente „determinant de evenimente" este neverosimil, asta se poate numi cusur. Dar în ansamblul lui, filmul merită a fi văzut. Nu acelaş lucru se poate spune despre „Nu mă uita" unde supertenorul Gigli, timp de două ore, ne „menajază" timpanele în cel mai fermecător chip. Semnalăm şi două reviste americane: „Gondolierul de pe Broadway" şi „Fox follies", fără pretenţie şi adesea distractive din punctul „coreohimnic" de vedere.

D. I. SUCHIANU

Note despre medici şi medicină

Medicii au mulţi duşmani; rămâne numai de ştiut dacă duşmanii fac parte din lumea aceasta ori din cealaltă.

Henri Ford

Animalele sunt singurii pacienţi care nu pot să-l fac imbecil pe cel care-i vindecă.

Pitigrilli

Medicina nu-i bolnavul.

T, Arghezi

Cel mai puternic ascendent asupra femeii îl au medicii şi dentiştii; şi lucrul se explică: unii stăpânesc nervii, ceilalţi gurita.

Gh. Brăescu

Medicul care nu ia doctoriile pe care le prescrie, nu-i medic bun.

General Dawes

Bagă de seamă, când un medic se distinge mai mult în politică decât în medicină, nu trebue să te duci la el dacă te doare stomacul.

T. Arghezi

Nu există decât doi oameni — preotul şi medicul — care îşi trăesc viaţa in vecinătatea morţii.

Fr. de Curel

Cât suntem sănătoşi să ne batem puţin joc de medici, că se răsbună ei destul când suntem bolnavi.

G. M. Valtour

Medicul vindecă rar, usurează uneori, dar consolează întotdeauna.

Brieux

Dacă vrei să-i ataci pe medici, găseşti legiuni de partea ta, afară de cei morţi care nu-i vorbesc de rău, deşi sunt singurii care n'au nevoe de doctori şi cei mai îndrituiţi poate să se plângă de ei.

Paul Hervieu

Ce este un medic? Un om care se amestecă unde nu-i fierbe oala. Un mercenar indiscret.

G. Duhamel

Medicul e un om cu trei chipuri:

Chip de om în societate.

Chip de înger la căpătâiul bolnavului şi chip de diavol faţă de bolnavii vindecaţi, atunci când cere plata pentru serviciile prestate.

Zacchis

Medicina este arta de a trimite pe cineva pe lumea cealaltă, cu câteva cuvinte greceşti.

Pitigrilli

Din o sută de medici, fiecare e un om de ştiinţă pentru clientul vindecat şi un imbecil pentru alţi o sută de clienţi nefericiţi, ca şi pentru fiecare din iluştrii lui colegi.

T. Arghezi

In domeniul ideilor e ca şi în medicină. Ne examinăm rar şi numai provocaţi de o catastrofă.

M. D. Ralea

Progresul în medicină constă în a schimba numele bolilor.

Pitigrilli

Doi reporteri

Iarna a sosit de vreme anul acesta în Statele-Unite. La New-York, bate vântul dinspe nord şi frământă într'un iureş fulgii de zăpadă, ca într'un final de simfonie fantastică.

Şomeri şi săraci se'ncălzesc privind la vitrinele luminate risipitor, încercând prin vis blândeţea căldurii molcomite dinlăuntru, care descleştează vinele amorţite.

Pe Broadway se aprind reclame multicolore, dintre care acelea ale teatrelor şi cinematografelor sunt cele mai ispititoare. Prin lumea care mişună cu neastâmpăr, se strecoară o siluetă înaltă, subţire, elegantă, cu tot paltonul englezesc cu revere mari — gen bărbătesc — şi cu toate că picioarele, cu gambă fină de căprioară sprintenă, sunt încălţate cu pantofi grei cu crep şi şiret.

Mary Day — căci ea este — merge cu pas grăbit, îşi face loc cu cotul la nevoie şi înaintează respirând întretăiat şi obosit ca după o cursă de cross-country.

Ar vrea să vadă cât e ceasul, dar nu poate zăbovi o clipă în şuvoiul de oameni, care se lovesc unii de alţii. Totuşi cu eforturi se uită la cifrele de pe cadran, luminate cu fosfor: e 7 şi 18 minute. Desigur că Rudy aşteaptă dela 7 fără un sfert şi poate a şi plecat.

Neliniştită de gândurile acestea, Mary se pomeneşte în faţa cinematografului cu reclame imense şi ingenios luminate. Intră în hall-ul elegant şi vede pe Rudy ghemuit în paltonul cenuşiu, cu gulerul ridicat, cu pălăria moale trasă pe ochi.

Faptul că moţăe — cu toate că o fi obosit de munca istovitoare a zilei, cu alergături după reportagii şi interview-uri — o indispune. Ar fi vrut să-l găsească neliniştit, nervos, să se plimbe cu mâinile la spate şi s'o caute cu ochii prin lumea care intră. Capriciul acesta nu o împiedică să se scuze repede şi convingător:

— Imi pare rău, Rudy, c'am întârziat, dar am transcris notele stenografice ale discursului lui Roosevelt pentru numărul de astă seară. O să fie ceva.... ca o bombă! Nu ştiu cine a mai descoperit noutatea asta, afară de mine?!

Un consiliu secret la Casa Albă....

—Eu! — râse Rudy cu gura mare, cu dinţi albi, dând un bobârnac şmecheresc pălăriei care-i alunecă pe ceafă. E semnul unei vădite satisfacţii.

— Ce? Cum? — făcu Mary cu o întrebare ascuţită de surprindere şi părere de rău.

— Rivalitate profesională, darling — râse Rudy din toată inima, luând-o de braţ. „Să vedem cum o să fie filmul, că e tot din viaţa reporterilor; mi-a spus Walther azi că e, all right"!

— Să vedem.... Da, să vedem — răspunse Mary distrată şi fără convingere.

Luară bilete şi intrară în sala de spectacol; norocul lor că filmul rula dela început. Se juca „No girl" („Fata care spune nu") cu Claudette Colbert şi Fred Murray.

— All right!, bravo! — se pomeni strigând Rudy, când văzu pe reporterul naiv şi bun, dar fără educaţie, scoţându-şi ghetele şi oferind floricele prietenei sale, ca să contemple împreună lumea, explicându-i cu un aer de filosof rostul ronţăirii floricelelor.

— Rudy, ssst!, îl înghionti Mary, ca să-l aducă la realitate.

După spectacol, porniră către casă, cu pas încet, la braţ. Puteau merge mai în voie, căci lumea se mai rărise — mânat fiecare spre cuibul său de vântul care se sburlea avan.

— A fost „all right", splendid! îşi spuse Rudy aprecierea.

— Stupid, grosolan tip!, îşi strânse buzele cu dispreţ Mary. Nu ştiu cum o fată destul de deşteaptă...

— L-a iubit? completă Rudy, cu o notă mai coborîtă în glas.

— Exact! adause înţepat Mary.

— Atunci n'ai înţeles nimic, darling — conchise Rudy.

— Cum? Faci pe grozavul ca şi cu discursul lui Roosevelt.. Tu le înţelegi toate, le afli toate, le ştii toate...

— Darling, dar ce-i cu tine? Ce-are a face Roosevelt cu filmul? Asta arată de ce nu ţi-a plăcut.

— De ce, mă rog?

— Fiindcă te-a surprins vestea cu reportajul meu; nu ţi-a venit la socoteală....

— Eşti nesuferit, lasă-mă!— se smuci Mary de lângă el, iuţind pasul.

— Mary, darling, — căută s'o înduplece Rudy, dar vorbele rostite cu căldură se sleiră în vântul care tăia obrazul cu sfichiuirile lui.

Mary o luă la fugă, ca spre a scăpa de o nălucă ameninţătoare şi se pierdu în noaptea de iarnă...

Nu s'au revăzut trei zile. In răstimpul acesta, lumea fierbea de o veste senzaţională: asasinarea milionarului John Mill de soţia sa.

La 6 dimineaţa, ziarul „Men' Chronicle" („Cronica bărbaţilor") publica un reportaj extraordinar:

„Nu e de mirare că distinsul cetăţean, marele filantrop şi om de onoare, John Mill a avut un sfârşit atât de tragic. Din cercetările noastre la faţa locului, am dedus că asasina, fostă actriţă de music-hall, era o femeie fără suflet şi fără educaţie. Cei buni sânt totdeauna victime! Alll right!"

RUDY STUART

Ediţia dela orele 8 dimineaţa a ziarului „Women Chronicle" („Cronica femeilor") aducea următoarele:

„Contrar ştirilor tendenţioase ale unui reporter bine cunoscut, venim să precizăm adevărul în chestia John Mill. Doamna John Mill e o femeie distinsă, frumoasă şi cu predispoziţii artistice, după cum arată colecţia sa de vase rare şi scumpe, broderiile care încântă ochiul şi picturile, între care ne-a plăcut mai mult tabloul cu subiect simbolic: „Gingăşia şi forţa", reprezentând un leu enorm, pe care-l ţine de gât, cu nespusă duioşie, o tânără plină de graţie. Cititorii ne vor ierta că ne scapă numele autorului acestei capo-d'opere".

MARY DAY

MARIA DUMITRESCU

OMUL CARE VA SUPRIMA RĂZBOIUL, MIZERIA, ROBIA MUNCII

NOUL ADAM — SUPRAOM sau DEMON?

ROMAN de NOELLE ROGER

PASIONANT, HALUCINANT şi INSTRUCTIV

Nr. SPECIAL DE SĂRBĂTORI 300 pagini — 15 Lei în „ROMANELE CAPTIVANTE"

Ion Dongorozi: Escapada

Edit. Scrisul Românesc, Craiova

Genul d-lui I. Dongorozi este bine cunoscut publicului nostru cititor: schița ușoară, vioaie, cu un grăunte de piment și o sgârietură de ironie, în destul de pronunțată spre a fi amuzantă și a da vioiciune povestirii.

Stilul bucăților sale este mai mult un stil de „causerie", un stil oral, ceia ce nu înseamnă întotdeauna banal și cu atât mai puțin vulgar, ci un stil care exprimă direct și fără înflorituri cele ce a cules autorul din experiența cotidiană și de care se leagă, uneori, căldura abia simțită a unei emoții.

Subiectele sunt de obiceiu luate din viața de provincie, viață plată, fără relief și fără culoare, în care drama se întâmplă ca un fapt divers, ca de pildă *„Escapada"*, nuvela care a dat titlul volumului. După părerea noastră titlul are cusurul de a fi un neologism, încă foarte neîmpământenit în limba noastră literară și apoi eroul pare a fi mult prea pasiv în organizarea acestei fugi până la Viena și inutilă pentru cei doi amanți și tragică prin forța destinului în viața pasivului perfect.

Dar să nu cerem de la nuvelele d-lui I. Dongorozi, decât ceiace sunt menite să dea după însăși dorința scriitorului, adică convorbiri asupra vieții curente, convorbiri ușoare ce ating în treacăt abia cu o boare a spiritului evenimente, pățanii de haz, anecdote, palavre de cafenea și de cancelarii, „reportajul" vieții de provincie în ce are ea aparent mai viu și desigur mai caracteristic pentru cel ce se primblă prin orașele ei.

vărate clipe de adevăr, dar autoarea nu stăruie și nu aprofundează nicăeri, personagiile nu sunt niciodată și nici măcar o clipă sigure de ele însești și acțiunile lor nu sunt rezultatul unei motivări lămurite. „Experiențe, experiențe, nimic decât experiențe", gândește Ada în patul dela sanatoriu și aceasta e concluzia la care ajungem la sfârșitul volumului, destul de comod și neașteptat de alt-fel în evaziunea Adei spre America.

Sanda Movilă: Desfigurații

Roman. Edit. Vremea

In noianul de romane, cari se scriu de câtva timp în literatura noastră, multe sunt cu totul informe. Romanul d-nei Sanda Movilă rămâne însă printre puținele care merită atenția publicului cititor. Nu că nu ar avea defecte și că ar fi de o formă literară desăvârșită, ci pentrucă are unele daruri ce nu se întâlnesc decât arareori la scriitorii noștri.

Eroina, Ada Udrescu, figura centrală, precum și toate personagiile grupate în jurul ei, sunt văzute din afară. Ele trăesc dar ca proectate pe o pânză de cinematograf, lăsându-ne până la sfârșit în necunoștința adevăratei lor naturi, deși în primele pagini ne dădea impresia că vom pătrunde în adevărata lor natură intimă și vom putea urmări desfășurarea adevăratei lor vieți sufletești. Totuși viața lor interioară se ivește, pe ici pe colo, din urzeala fondului obscur în ade-

Defectul principal al romanului este poate ca și meritul său: o complectă lipsă de construcție. Aceasta nu o împiedică pe d-na Sanda Movilă să redea unele stări interioare cu un adevăr străpungător, și mai ales să prindă și să redea atmosfera unor clipe cu o putere de evocare neobișnuită. De altfel tot romanul e impregnat de un dinamism, care deși nehotărît, șovăitor, ori poate tocmai din această cauză, este acel al vieții reale, în complexitatea și șerpuirea sa. Poate de aceia place acea incertitudine a relațiilor dintre Ada și Mère Marie Israël, al cărei farmec vine de sigur din adâncurile unei sexualități echivoce, dar ale cărei gesturi rămân materne, umplând, pare-se, golul lăsat în nevoia de căldură maternă, a mamei Adei, indicat atât de ingenios în primele pagine ale romanului care sunt uneori foarte sugestive și dintre cele mai bune. In genere însă dacă viața dă posibilitate tuturor ipotezelor, în roman, în care acțiunea este angajată în anumite situații, cititorul cere de la romancier mai multă insistență pentru clarificarea celor ce le presupune el însuși, încercând a le lămuri prin diferite ipoteze. Multe din scenele romanului și legăturile dintre personagii sunt luminate cu lanterne prea slabe.

Mijloacele de tratare ale subiectului sunt foarte bogate în imagini frumoase și neașteptate. Dar dacă ne dăm seama că unul din caracterele literaturii tinere din ziua de azi, este tendința spre „simplicitatea absolută", am dori poate ca în viitoarele sale scrieri autoarea să-și mai ușureze stilul de această strălucire, adeseori fermecătoare, dar uneori factice și dăunătoare contactului cu căldura generoasă a spontaneității.

Ar fi însă să nedreptățim pe tânăra romancieră dacă am tăgădui scrisului său fremătarea emoției și nuanța fanteziei, oarecum strengărească, ce domnește în genere în paginile romanului și care fac citirea sa foarte plăcută, oricare ar fi rezervele pe care le facem.

IZABELA SADOVEANU

Anul internațional al cărții

Sunt statistici care nu pot fi complete niciodată, și care în orice caz nu pot încăpea în cadrul unui articol, după cum sunt mișcări și deplasări ascunse de semnificații și de probleme care scapă cifrelor și enumerărilor celor mai atente. Vom privi deci pentru aceasta anul internațional al cărții 1935 nu în cataloagele editurilor mondiale, ci în resonanța și însemnătatea pe care o poate avea în istoria culturii, și dacă are vreuna.

E clar că în anul care se stinge acum, problema modernă a culturii n'a fost rezolvată ci dimpotrivă a fost agravată, și că conflictul între taberele care reprezintă fiecare o ipoteză și o soluție a devenit mai acut. Problema aceasta se știe, este întrebarea dacă cultura are datoria să participe activ și profund la agitațiile omenirii contemporane, sau dacă dimpotrivă, față de efemeritatea acestora, este preferabil să rămână totuși distantă, dedicându-se lucrului ei secular în laboratoriile sale silențioase de alchimie a esențelor, și unde nu pătrund rumorile „imediate" ale sbuciumului masselor.

Așa se formulează încă problema, și aceasta dovedește cât de departe este de rezolvarea ei, odată ce nici măcar nu s'a înțeles definitiv despre ce este vorba. Căci așa expusă, ea nu mai este o problemă a culturii ci una a intelectualilor, repetându-se aceiași greșală care a fost a veacurilor trecute de a confunda problemele religiei cu cele ale tagmei preoțești. Intelectualii într'adevăr pot să se întrebe dacă preferă să mai rămână, cât se va putea, în vechiul lor confort clerical, comod și prin inaccesibilitatea sa, sau dacă datoria lor de păzitori ai îndrumării oamenilor în istorie, în al doilea rând datoria lor de oameni, și însfârșit faptul categoric că cu ei sau fără ei lucrurile totuși se vor produce, — dacă aceste trei considerațiuni nu-i stimulează suficient să se caute în noua răsturnare a lucrurilor, în tulburarea din care va renaște o nouă ordine. In sensul acesta se poate vorbi despre o dilemă a intelectualilor, dar numai a lor, și chiar a unei părți dintre ei.

Căci cultura nu poate alege. Dacă ea este într'adevăr sfera superioară și instanța supremă a desbaterilor omenirii, — Inalta Curte de Casație, cum spunea Benda, — dacă ea este interpreta sensurilor istoriei care se face într'o trudnică inconștiență și neprevedere, și aceasta este cultura, atunci ea nu poate fi vreodată în întârziere față de viața omenirii, mai ales în momentele eroice ale acesteia când exprimă o integrală voință de primenire. D. Mircea Eliade credea de curând că cultura și lumea spiritului sunt pe lângă viața sbuciumată a omenirii, politica, pe care o asemăna cu un răsboiu, credea deci că cultura ar fi un joc de șah pe care între două lupte soldații îl joacă în transee. Ce admirabilă perspectivă a culturii ca o futilitate, ca un joc, ca un accesoriu cu totul dispensabil. Ei bine, nu, Politica nu este numai răsboiul care obosește blândețile superficiale. Politica este, pe deasupra veacurilor, acțiunea oamenilor, armonia lor în istorie, fermentul dialectic al continuității lor, iar cultura este sensul ei, direcția și directivele sale. Ca atare cultura, în pofida tuturor injoncțiunilor spre imobilitate și spre retragere, trebue să fie plină în permanență de substanța vie a faptelor oamenilor, fără de care formele sale, pe care le apără astăzi o parte din intelectuali, sunt într'adevăr numai niște forme, niște tipare și niște cadre în care se sufocă realitățile.

Literatura mondială, literaturile naționale, vădesc desigur toate aceiași preocupare. Ramurile se deosebesc din ce în ce mai limpede, și dacă în politică dreptatea imanentă a idealurilor pare încă să fie amenințată de forța mută a opozițiilor violente, în lumea intelectualilor totuși sufragiile sunt mult mai categorice și alegerea se face mult mai repede. Cine dintre marii intelectuali mondiali numai stă încă în vechile sale poziții de unde nu vrea să descindă, cel care înțelege să ia atitudine o ia numaidecât pentru apărarea idealurilor și pentru militarea pe lângă programul liberator și emancipator al proletariatului. In sensul acesta desigur că congresul scriitorilor mondiali ținut la Paris cu participarea celor mai numeroase glorii ale culturii contemporane, a fost o manifestare fără răspuns. Nici dreptății tezelor susținute, precum nici prestigiului strălucitor ale numelor care le prezentau, nu s'a putut răspunde nimic și nici nu s'a încercat să se răspundă până acum. Din demonstrația dela Paris verdictul culturii a fost dat: ea nu poate numai să aibă ceva comun cu violurile istoriei pe care le încearcă dreapta exasperată a zilelor noastre, dar chiar cere omenirii conștiente să ia o dârză atitudine împotriva lor.

Iar înăuntrul chiar al literaturii, în interiorul său fraged și sensibil, aceleași schimbări se produc. După ce întreaga literatură germană valabilă fusese prezentă pe listele exilaților de isteria brună, după ce toată literatura americană este condusă de nume care nu-și fac un secret din lupta fățișă pentru comunism, după ce literatura engleză era demult și este într'o atitudine revoluționară împotriva imperialismului guvernelor sale și era cea mai pamfletară cultură dintre toate împotriva spiritului său național, iată acum și literatura franceză desemnându-se prin nouile sale valori pentru această luptă, reînodând vechea sa tradiție revoluționară precum și cea generală și indispensabilă a culturii de a se regăsi lângă idealuri și lângă formularea lor revoluționară, oricare ar fi în istorie clasa care le pronunță. Prezența tuturor valorilor europene în cadrele revoluționare este afirmația, încă necompletă, a culturii și indicația ei pentru acei care ezită. In acest sens nu i se poate tăgădui lui 1935 o oarecare importanță în istoria culturii, pe care anii următori o vor întări, făcând din această epocă, pe care noi o trăim în indiferență și în erori, una dintre cele mai înălțătoare ale evoluției umanității.

GHIȚĂ IONESCU

Reviste streine

Revue Bleue

(16 Nov. 1935)

In acest număr, cu ocazia împlinirii a 25 ani dela moartea lui Tolstoi, D. Z. Lvovsky oferă câteva scrisori inedite ale marelui scriitor rus, scrisori găsite de curând în U. R. S. S., deci necunoscute până acum. Câteva din aceste scrisori sunt adresate lui N. N. Strakhoff, critic literar și filosof rus, câte una către soția și fiica sa, iar altele către diferiți prieteni.

Spicuim câteva din preceptele care sunt risipite în aceste scrisori. Astfel, adresându-se unuia dintre discipolii săi, Y. B. Fainerman, cu privire la o nuvelă pe care acesta o scria atunci, Tolstoi îi spune: „evită tentația de a spune *totul* dintr'odată. Asta e piatra de încercare aproape inevitabilă pentru toți cei care nu știu încă să scrie, sau mai curând pentru aceia cari încă nu cunosc meșteșugul. Ai și început chiar să-ți pierzi șirul ideilor, căci tu vrei să exprimi dintr'odată toate formulele și toate legile. Nu întrerupe, nu modela după placul tău povestirea, ci urmărește-o. Mai înțeleaptă decât noi, viața știe bine, unde și cum să ne conducă, pentru a ajunge unde trebue. Dacă uneori avem impresia că ea e plină de întâmplări supărătoare sau de asimetrie, atunci suntem victimele unei judecăți false. Nu te depărta de subiectul principal și mergi drept la finalul pe care ți l-ai propus".

O interesantă schiță biografică a mareșalului Lyautey semnează d. general Nissel. Detaliile sunt numeroase, unele impresionante, și dintre acestea remarcăm actul de supunere al unui mare trib din Madagascar, grație lui Lyautey, care, deși bolnav în ultimul hal de friguri, a rămas în curtea garnizoanei, să aștepte pe șeful rebel numit Rabezavana. „Acesta sosi călare, urmat de 500 războinici, ultimul contingent al credincioșilor săi. Trupa lui defilă între două rânduri ale coloanei. Odată în curte el descălecă, oamenii lui aruncară puștile, grămadă, și se prosternară cu toții, pe când șeful lor, la picioarele mele (povestea Lyautey) îmi ținu un discurs de supunere. La sfârșit, el scoase din deget un inel de coraliu montat în aur, spunându-mi: „acesta e inelul meu de comandant. Eu nu mai comand. Ia-l, pentru ca toți să vadă că de acum înainte tu ești acela care comanzi".

L'Europe Centrale

(No. 38 — 1935).

D. B. Munteano scrie despre „M. Sadoveanu, chasseur nostalgique", despre opera căruia spune că, două elemente ne-au părut că constitue aproape în mod permanent fondul operei lui Sadoveanu: mai întâi predilecția sa pentru trecutul personal sau istoric, pe care știe să-l redea în mod minunat prin evocarea sa lentă și pe care el îl transfigurează uneori, transformându-l într'o pură incantație, în care lucrurile și oamenii, animalele și plantele tind să se desprindă de volumul lor și de greutatea lor, pentruca să formeze un altfel de ideal, țară de fantome dominată de tăcerea magică a crestelor înalte sau de marile profunzimi: și apoi o astfel de pasiune pentru natură și pentru fenomenele sale, încât acestea nu numai că întovărășesc gesturile omului, dar chiar le desăvârșesc și le împrumută un sens etern, adevăratul lor sens. Din acest dublu element — trecutul, natura — constitutiv în primul început al povestirilor sale țărănești sau archaice, Sadoveanu degajează o poezie sobră, care are mirosul florilor sălbatice ce strălucesc în povestirile sale, dar care are și parfumul florilor uscate încet între paginile unei cărți vechi.

ALEX. CARUSSY

Iu.itoarele de artă

— Am fost de zeci de ori la o expoziție. ...Și mi-a plăcut portretul unui pictor... Era într'o sală, pe strada...
— N'o fi de pictorul Mozart?

Cronica literară

Mihail Sebastian: Orașul cu salcâmi, roman

Dintre tinerii care încearcă de câțiva ani să se afirme, luptând cu condițiile materiale, adică tipografice, ale existenței literare, d. Mihail Sebastian poate apărea fără greutate oricui ca un tânăr vrednic de atențiunea și supravegherea criticului. Dacă dânsul nu va abuza, cum fac din păcate mulți, de favoarea tiparului, dând la lumină tot ce tinerețea a cumulat cu febrilitate, desamăgind pe editor și pe cititorul căutător în primul rând de desfătări, va fi în măsură să ofere un material lămurit din care să iasă o definiție hotărâtă a putințelor sale și deci o încredere mai liniștită în mijloacele de desfășurare. De aceea am privit cu oarecare spaimă însemnarea că romanul a fost compus acum cinci ani, când autorul avea o vârstă nu tocmai închegată, dar m'am întărit cu gândul că d. Sebastian vrea să spună numai că interesul și sensibilitatea pentru acest subiect a putut să-i răsară în acei ani, punând totuși cartea la condițiile formale ale maturității de azi.

La drept vorbind activitatea care mi-a trezit întâi interesul pentru d. Sebastian a fost cea critică. Nu doar că această activitate ar fi fost excepțională în sine (spun asta fără să cred a jigni pe autor, date fiind scopurile limitate ale articolelor sale), însă pentru niște rânduri scrise la repezeală și în comparare cu felul cum se face la noi cronica literară de către unii tineri, meritul era remarcabil. Fără întortochieri, menite să ascundă insuficiența gândirii, cu o simplitate cu totul admirabilă, d. Sebastian căuta să dea motivări pentru afirmările sale. In detalii se puteau reține observații foarte judicioase. N'am putea ști însă întrucât d. Sebastian avea însușiri de critic, deoarece d-sa renunța la ceeace constitue cheia criticei, și renunță și acum în articolele sale, adică la îndrăzneală. Probabil că dorința mai ardentă de a-și face un rost în proza literară l-a îndemnat să pună frâu malițiilor sale, pătruns de teoria pe care o profesează unii că critica lasă pe scriitor fără „presă", ceeace este într'un fel adevărat, dar e de altfel... indiferent. D. Sebastian făcea articole îngăduitoare, întoarse spre convenție, mulțumitoare pentru toată lumea. Pe de altă parte d. Sebastian are o notă caracteristică literatului pur: e adică înclinat către frățietatea de generație, către acel sentimentalism de grup pe care îl vădesc atâți tineri de azi și care poate fi o însușire strașnică în ordinea morală, dar e primejdioasă pentru critic. Un critic trebue să fie rău și să muște. Criticul care nu latră mănâncă coloanele degeaba. Calitatea limpidității și a unei înțelegeri firești a lucrurilor s'a accentuat și într'o culegere de nuvele *Femei*, asupra căreia nu putem reveni aci, dar care arată un spirit pasional, însă cu vădită nuanță sensuală, ascuns după un criticism analitic mai mult formal, și o înclinare către narațiunea ritmică, cu cadențe de idei prestabilite. Se mai vedea acolo o anumită uscăciune, contrastând ciudat cu ardența substanței, și dacă am fi fost înrâuriți, de o absurdă prejudecată, am fi zis: e literatura unui critic, ceeace ar fi cerut demonstrarea că autorul e un critic. In realitate, d. Sebastian, are ca prozator, așa cum ne arată acest roman, însușiri și cusururi ce-i sunt proprii, și care constituesc laolaltă personalitatea sa.

Cartea aceasta confirmă încă odată ceeace spuneam despre materia de inspirație a romancierului român. *Orașul cu salcâmi* e un roman al vieții primare, lipsite de orice complicație psihologică, dar fiindcă autorul e tânăr și n'are experiență rurală și-a luat inspirația în chip firesc din viața adolescenței, descriind procesul de creștere, adică cel mai elementar dintre procese. Tema este așadar fundamental poetică, pentrucă nu interesează decât foarte puțin conștiința ci mai mult viața instinctuală, însă de aci nu reiese și o simplitate a mijloacelor de tratare. Dimpotrivă: în locul banalei analize de idei și stări încadrate în concepte, apar aci fazele instabile ale desvoltării trupești, cu turburările corelative psihice. Romancierul trebue să fie fiziolog, să pună fiece moment sufletesc în legătură cu corelatul său organic, însă în așa chip încât să nu sfărîme farmecul vârstei, să nu cadă în caricatură medicală a tinereței. Trebuesc dar însușiri de poet simfonic și totdeodată o intelectualitate artistică în stare de a rândui elementele și a le face profitabile. Dacă nu este, cel puțin până acum, un poet magistral, mânuitor îndemânatec al senzațiilor și sentimentelor, d. Sebastian e totuși suficient de dotat și nu pare a igora niciodată perspectivele fiecărui punct. Intelectul îi dă cadre numărate pentru toate impulsiunile și cântarul acesta între factorul impulsiv și cel intelectual dă o serioasă emoție artistică. Temperamentul poetic (firește în cadrul prozei) al d-lui Sebastian se vădește în compararea cu d. Mircea Eliade. In vreme ce acela deșartă tot sufletul pe hârtie și simte o plăcere vădită de a scutura și buzunarele, în căutare de autenticitate, autorul nostru măsoară capitolele și le dozează, găsindu-le la fiecare un final simplu și indimenticabil, ca o cortină bine lăsată asupra unui act. Așa de pildă cutare capitol care tratează furtuna sufletească a tinerei eroine căreia i-a plecat iubitul se încheie cu un element prozaic, diurn, ca spre a nota contrastul dintre viața zilnică și tragediile noastre sufletești: „...se auzea strigătul unui iaurgiu. In curte, doamna Dunea îi spunea servitoarei să ia jumătate kilogram, dar să-l guste dacă nu e acru". Și în descripții se vede o preocupare de ambianță poetică. Peisagiul nu e prea colorat, prea inventiv în forme, dar e hotărît privit ca o prelungire a existențelor umane, ca o necesitate a mișcării lor. Procedeu literar și acesta.

Iată acum materia romanului. O tânără fată, Adriana, crește. Ajunsă la adolescență ea încearcă întâile atingeri ale sentimentalității, concepând o școlărească adorațiune pentru domnul Paul, un tânăr și proaspăt avocat din urbea natală. Insă Paul pleacă o vreme din oraș și forțele sufletești ale Adrianei capătă altă întrebuințare. Ea leagă prietenie cu câțiva liceeni, și începe în curând cu Gelu convorbiri sentimentale mai profunde. Acum apare un fost concetățean, devenit ilustru concertist și compozitor. Adriana îl admiră pe dată. Mai târziu, la București, admirația se schimbă în dorință de predare, mai dintr'o necesitate pe care o simte mereu Adriana de a se încredința cuiva, mai din vanitate. Intoarcerea acasă, reînoadă legăturile cu Gelu. Acesta este acum un adevărat bărbat. Adriana a devenit aproape o femee. Lucrurile sunt de așa natură, încât uitând cu totul pe muzicant, Adriana capătă dela Gelu dovezi trupești de dragoste. Ar fi natural ca să urmeze acum o căsătorie, care să curme romanul și incertitudinea morală a Adrianei. Insă aceasta nu e deloc preocupată de astfel de probleme. Fără nicio motivație aparentă, ea dispare și peste câtăva vreme, spre uimirea noastră și a lui Gelu, reapare ca soția lui... Paul, devenit între timp liber după o căsătorie nefericită. Considerând lucrurile numai din punct de vedere epic, e aci o oarecare absurditate. Simți că autorul a voit să întrupeze în Adriana desvoltarea firească a feminității, însă această feminitate e legată în conștiința noastră de anume probleme morale. O tânără fată, pe care n'o strică alte teorii, nu se dă cuiva din amuzament, și odată săvârșită fapta aceasta, oricum gravă pe teritoriul nostru moral, ea nu poate respinge, fără a se simți disprețuită, onoarea de a deveni tovarășa agresorului. Judecata e burgheză, recunosc, însă Adriana e o astfel de burgheză. E adevărat că Adriana face și niște teorii, cam confuze și totodată teatrale. Depildă:

„Ea căuta o îmbrățișare în care să nu rămînă nimic altceva decât fericirea cărnii. I se părea că marele miracol pe care îl trăise în acele zile, singura descoperire pe care o făcuse era că oamenii pot fi goi, că pot avea frumusețe de animal, că se pot căuta cu o pasiune de fiară albă".

Asta nu explică însă dece Adriana lasă un om iubit, pentru a se căsători necastă, deci în stare de inferioritate, cu un altul.

Tinerii d-lui Sebastian sunt autentici. Constați la ei, într'a-

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Cruciadă pentru Lectură

Se pledează mult pentru lectură în vremurile noastre și se procedează chiar cu toată energia pentru a pune la îndemâna tineretului bucăți din literatura noastră clasică, care să-i ațâțe curiozitatea și să-l îndemne a cerceta bibliotecile, dacă acestea ar exista....

Nu trebuie deci să pierdem din vedere că numai lecturile școlare nu sunt suficiente, ele sunt mai de grabă primejdioase. Să nu uităm că rolul culturii este acela de a pune pe un individ în contact cu realitatea umană pe care el n'ar fi putut-o găsi întreagă fără ea. Dacă însă nu-și îndeplinește acest rol omul rămâne cu experiența seculară a omenirii ca sub o carapace, și nu face una cu viața sa întreagă. O antologie deci, ca și acele broșuri care se dau școlarilor ca pagini din literatura noastră clasică sunt numai mijloace care nu valorează decât în mâna unor maeștri destoinici, ce știu să le folosească spre a deștepta în copii gustul pentru o complectare și o lărgire a interesului pentru lectură. Aceasta însă trebuie să se hrănească din lecturi de cărți bune în legătură cu interesele din fiece moment al dezvoltării lor.

Antologiile d-lor profesori D. Mărăcineanu și C. I. Bondescu, alcătuite din fragmente însemnate, nuvele și drame întregi din autorii noștri consacrați, sunt o bună complectare a tuturor celorlalte adjuvante școlărești. Bine înțeles cu rezerva că ele nu pot fi decât ca un fel de remedii subtile, fortificante, destinate întăririi forțelor naturale, dar alcătuite dintr'un amestec de otrăvuri care nu pot fi utilizate de cât într'o anumită doză. Dacă ele ar tăia legătura sufletului copilăresc cu viața și ar produce moartea oricărui interes pentru ceia ce este experiența seculară a omenirii, nu ele vor fi răspunzătoare, ci nedestoinicul ce n'a știut să le întrebuințeze.

Dimitrie Sergheevici Merejcovschi

(Cu prilejul împlinirii a 70 de ani)

Când, acum un an, acest reputat reprezentant al literaturii rusești, a vizitat Roma — recepția a durat 14 zile și a eclipsat toate recepțiile făcute până atunci artiștilor și scriitorilor celebri în orașul etern. Fiindcă, înainte de toate, pentru orice Italian care citește, Dimitrie Sergheevici Merejcovschi e autorul incomparabilei opere care schițează complect epoca Renașterii italiene: „Gioconda” sau „Leonardo da Vinci”. In acest sens, Henrik Sienkievici cu „Quo Vadis?” nu poate fi comparat cu Merejcovschi, căci el a evocat numai Roma din secolul I al erei noastre, pe când „Leonardo” reprezintă Renașterea Italiei întregi.

Când acum doi ani, s'au pus candidaturile pentru premiul Nobel, nici la Stockholm nu se știa cine va fi laureatul: Bunin sau Merejcovschi. Printr'un complex de împrejurări a fost ales Ivan Bunin, care cu vreo 4-5 luni înainte, îi scria lui Alexandru Mitrofanovici Feodorov, cel mai însemnat sonetist rus, romancier și profesor de literatura rusă la Sofia—tatăl pictorului Victor Alexandrovici Feodorov din București:

— Mor literalmente de foame!..

In literatură, nu se cunoaște încă un astfel de precedent. Bunin s'a înțeles cu Merejcovschi ca în cazul când unul dintre dânșii va fi laureat, să împartă premiul.

Așa s'a și întâmplat; amândoi păstrează însă, o absolută discreție asupra acestui pact.

Numele lui Merejcovschi se trage dela cuvântul ucrainian „Merejca” sau „Merejchi”, adică pe românește: „mreje”. „mreajă” — rețea, plasă, năvod, tiv, izvod, etc...

Străbunicul lui Dimitrie Sergheevici Merejcovschi a fost polcovnic (colonel) de cazaci ucrainieni, poreclit Mreja, Merejca sau Merejchi (diminutive). Se numea Feodor și servea sub hatmanul Apostol (Român), în orașul Gluhov din Ucraina.

Bunicul lui, Ivan Feodorovici Merejchi a venit la sfârșitul secolului al 18-lea la Petersburg și, schimbându-și numele de familie în Merejcovschi, a intrat, ca ofițer, în regimentul de gardă Ismail — creat în urma luării cetății turcești cu acest nume din Basarabia.

Tatăl lui, Serghei Ivanovici Merejcovschi, fusese funcționar superior și avea o moșioară la Oreanda, în Crimeia, unde se mai păstrează urmele colonizărilor grecești și romane: balustrade, terase, coloane albe, oleandri, etc. — pe fondul valurilor Mării Negre. Acest decor a sădit clasicismul artistic primitiv în sufletul lui Merejcovschi, împreunat cu întrebări spirituale și păgâne.

Merejcovschi suferă apoi influențe caracteristice generației lui: Tolstoi, Mihailovschi și Dostoevschi, revoluția, teroarea anti-țaristă, nihilismul, tradițiile universității și primele impresii ale cercurilor literare de atunci.

Băiat de 15 ani, el începe să scrie versuri, e prezentat lui Dostoevschi, îi citește „producția” și aude sentința:

— Slab. Nu-i bun de nimic. Pentru a scri bine, trebue să suferi.

Urmează supra-sentința tatălui:

— Mai bine să nu scrii, — numai să nu suferi...

Antrenat de Spencer, Comte, Mill, Darwin și Marx, tânărul îi găsește totuși insuficienți pentru a obține răspunsurile la toate problemele spirituale create de curiozitatea lui mistică. Urmează influența sectanților ruși, poporanismul, Baudelaire, Verlaine, călătoriile lungi prin Italia, Grecia, Roma, Florența și Sicilia, întrevederile cu Tolstoi la Iasnaia Poleana.

„Simbolismul” a fost introdus în Rusia de Merejcovschi în 1890, cu primul său volum de poezii intitulat „Simboluri”...

In 1893 a început celebra-i trilogie „Hristos și Antichrist” — partea I: „Iulian Apostatul” („Moartea zeilor”); partea a II-a „Zeii înviați” sau „Gioconda” („Leonardo da Vinci”) și partea a III-a „Țarul Petru cel Mare și Țareviciul Alexis”.

Doisprezece ani de muncă i-au adus gloria mondială. La aceste opere s'au adăugat apoi: „Tolstoi și Dostoievschi”, „Gogol și Dracul”, „Despre cauzele decadenței în literatura rusă”, „Sakkia-Muni”, „14 Decembrie”, „Taina celor trei” („Egipt, Babilon”), „Taina Occidentului” („Atlantida”), două volume despre Napoleon, trei volume despre „Isus, Necunoscutul”, „Sfântul Augustin”, „Francisc d'Assisi”, „Mesia”, „Tutankamon în insula Creta”, „Domnia lui Antichrist”, „Fețele Sfinților”, „Viața lui Dante”, etc. etc.

Mulți intelectuali străini au învățat limba rusă spre a putea citi, de pildă, „Gioconda” sau „Iisus, Necunoscutul” în original.

In ziua de 14 Dec. c. fruntașii literaturii franceze, miniștrii și academicienii francezi l-au sărbătorit, la Paris, pe Merejcovschi care a împlinit 70 de ani, printr'o ședință festivă și printr'un mare banchet. Jubilarul a primit decorația Legiunii de Onoare...

Cultul mamei în Republica Sovietelor

Războiul civil pătrunse în familie îndată după Revoluție și ridică pe fii contra taților, luptând fiii într'un lagăr și tații în altul. Din această epocă a lăsat Babel un document unic „Scrisoarea”, din care se văd relațiile dintre membrii familiei sovietice și lupta de moarte între generații. Dar oricare a fost înverșunarea acestei lupte, mama a avut întotdeauna un loc aparte, chiar în războiul civil al revoluției. Mama a rămas întotdeauna semnul simbolic al iubirii dezinteresate, amintirea scumpă a copilăriei, grija și dezmierdarea, raza de soare în viața omului.

Amintirea mamei deveni cu atât mai scumpă cu cât viața adultului fu mai grea: In lupta împotriva inamicilor neîndurați care-l pândesc spre a-l zdrobi, o singură ființă este cu sufletul lângă el și poate să mai trezească o licărire în sufletul înăsprit, bătrâna care se roagă pentru el și-l urmărește cu inima înduioșată prin toate supliciile.

Gorky în „Mama”, Essenin în acea „Scrisoare” sfâșietoare în ultima ei simplicitate, Bezymensky și toți acei care i-au închinat un cult, fiecare în felul său. Supusă și tăcută, întunecată de tot felul de superstiții și totuși atât de scumpă inimii celor eliberați, dar atât de zdrobiți încă în sentimentele lor.

Insuși Majakowski, care arde și calcă în picioare înduioșarea, scrie:

— „Allo! Mamă?
Mamă!
Fiul tău e minunat de bolnav.
Inima-i e un pârjol,
Mamă,
Spune celor două copile, Luda și Oia, că el nu mai are unde se cuibări...

Dar documentul cel mai impresionant rămâne scrisoarea unui lucrător, publicată în 23 Martie 1935, în „Komsomolskaïa Pravda”. Această scrisoare publicată în mai multe foi străine, veștejește purtarea jignitoare către părinți a unui lucrător Tșernișev, vrednic la muncă, dar nesuferit în viața de familie și mai ales răspunsurile, la această scrisoare, din partea multor cititori.

„Arătasem părinților scrisoarea privitoare la Tșernișev”, scrie unul. „Mi-era rușine, căci în multe părți scrisoarea mi s'ar fi putut adresa și mie. Mama îmi zise: vezi, Alexandre, Tșernișev seamănă în multe părți cu tine. Crezi că eu nu pricep nimic, și nu-mi îngădui să spun o vorbă, nu ai nici o considerație pentru surorile și frații tăi și nu-i ajuți la învățat”. Iar fata întări spusele mamei: „Nu te porți de loc ca un comunist”. La o masă de familie îmi dădui cuvântul că mă voi schimba”.

Azi în presa sovietică se repetă trei cuvinte de raliere: respectul celor în vârstă și mai ales al părinților, disciplină și credință conjugală.

Se observă în adevăr, o renaștere a vieții de familie, dar nu sub forma ei trecută. Viața începe a se reorganiza și a deveni stabilă, vechile interese ca averea mare, moșenirea, asigurările, au fost înlocuite prin așezări de acelaș ordin, dar în mai mic: apartament, situație, salar, relații, încadrarea într'un partid. Sute de mii de oameni au suferit de foame și de frig, dar nu pentru ca să creeze o familie ca în trecut, de care nu erau mulțumiți, ci pentru crearea unei familii noi.

Tendințele colective cer o stabilitate socială și familială pentru construcția socialistă, ca o condiție sine qua non. Lenin însuși nu numai o practica dar o cerea și dela tovarăși. „Cutare”, zicea el, e capabil, dar nu va da nimic de seamă pentru că prea aleargă după fuste”.

In organizarea familiei se observă aceiași linie directă ca în întreaga organizare politică a Uniunii sovietice: concordarea intereselor colective cu cele individuale.

Din acelaș principiu se inspiră și politica agrară cea nouă, care consistă în a lăsa țăranilor o proprietate individuală ca membri ai kolhozului, dar a crea și o organizare colectivă a țăranilor.

Maxima politicii sovietice este: libera dezvoltare a tuturor trebue să garanteze dezvoltarea fiecăruia”.

Cugetare marxistă dreaptă, dar care cere un înalt grad de conștiință în fiecare.

Odată ce condițiile economice se însănătoșează, reeducația omului este posibilă, mai mult, ea se impune.

Stalin este un realist, care nu se descurajează în fața maselor ce se răsvrătesc împotriva propriilor lor interese. El urmărește cu stăruință realizarea minunatei armonizări a individualismului cu colectivismul, pe o linie care e linia de orientare a întregii sale politici.

Muzica și revoluția socială

Fiecare mișcare colectivă a creiat un fel original, un fel propriu al său de a gândi și a simți, care s'a răsfrânt în creația artistică a vremii.

Și când zicem aceasta, nu ne gândim, fiind vorba de muzică, numai la Marseilleza, Carmagnola, Deșteaptă-te Lomâne, La Arme, Ca ira, la Barbançonne sau Internaționala.

Chérubini a fost marele muzicant al epocei din jurul lui 1789, el a prezidat marile sărbători ale Franței de pe acea vreme.

Méhul a scris imnul la Rațiune, imnul lui Gossec a fost cântat de mai bine de 2000 oameni. Se poate afirma că gustul pentru Orpheon, cor bărbătesc s'a născut în Franța din revoluție. De aci înainte muzica în orașe a pierdut caracterul său de distracție numai pentru elită. Din această mișcare s'a născut conservatorul.

Dar adevăratul revoluționar a fost, fără îndoială Berlioz, născut în 1803, continuator în Franța al îndrăznelilor lui Beethoven, sub influența căruia se născuse romantismul muzical înfloritor în Germania.

Exemplul cel mai tipic este Rusia, „Cei cinci”: Balakirev, Mussorgski, Borodin, Rimski-Korsakof creară în muzica acestui popor profund muzical și cu un admirabil folklor, înainte de 1917, un nou gen muzical autochton, care revoluționase lumea muzicală.

Debussy a fost, fără îndoială, influențat de Mussorgski și Borodin, iar Ravel de Rimski-Korsakof.

Alături de novatori Ceaikowski continua tradiția clasicismului german, dar Scriabin, mort în 1915, a început curentul care trebuia să cunoască un succes deosebit cu Rachmaninof, Liadow, Glazunow, etc.

In Republica Sovietelor a fost răspândită muzica lui Prokofief deși adevăratul revoluționar rămâne Stravinsky.

Revoluția în arta sunetelor datorită lui Strawinsky, datează din 1913 și s'a început la Paris, căci el părăsise Rusia din 1910 și consacrarea lui a fost în Europa, nu în patria sa.

Șeful incontestat însă al noii mișcări muzicale e în Rusia Miaskowski, profesor de Compoziție la Conservatorul din Moscova, continuator al romantismului german și al lui Scriabin.

In jurul său, printre cei mai reprezentativi, numărăm pe Mossolof, Popof, Alexandrof, Krein.

Ca primă expresiune revoluționară găsim, ca și în Franța, imnul lui Lenin de Krein. Apoi Monumentul simfonic al lui M. Gressin, reprezintând mișcarea revoluției de la 1905 la 1917. Apoi „Octombrie” al lui Shoslakovitchi, Imnul Muncii etc. La drept vorbind nu sunt prea multe elemente noi în această muzică.

Putem zice că ideia mașinistă a inspirat mai mult pe cei ce căutau o preînoire.

Astfel este „Trenul” lui Kostalsky sau „Turnătoria de oțel” a lui Mossolof.

Această din urmă operă este o preamărire a uzinei, roi bâzâitor și tunător, adevărată epopee a metalurgiei, influențată în oarecare măsură de Honegger, adoptat de tinerii revoluționari ruși. Este aci o construcțiune muzicală nouă, o construcțiune al cărei proces ritmic e împrumutat de la mersul locomotivei.

Pe această cale au pornit mulți din tinerii compozitori ruși, ca Julius Meytuss, în suita descriptivă „Dnieprata” în care asistăm la electrificarea Dneprului: se îngroapă piloții, explodează stâncile, betonul se toarnă etc.

Temele muzicale sunt aci atât de schematice, în cât pare mai mult sgomot, căci construcția muzicală e aproape cu totul sacrificată efectului.

Dar inovația cea mai surprinzătoare a muzicii sovietice este acea a orchestrei fără conducător. Se pare că multe repetiții „persimphanus” execută remarcabil orice bucată fără conducerea baghetei. Această performanță este mai mult simbolică decât utilă.

Ea este expresiunea colectivismului absolut căci nu e infeodată tiraniei nici unui șef, fie el măcar șef de orchestră!...

---

devăr, predispoziția către dialectică, revoluție și starea gregară. Ca oameni însă sunt cam fantomatici, fiindcă de altfel autorul nici nu se oprește consecvent asupra eroilor, preocupat numai de atmosfera unui capitol. In genere îmi îngădui să observ la d. Sebastian o relativă exiguitate în materie, o pasionalitate care-și pierde iute temperatura și, în părțile cu humor, o maliție fără vervă, deși ascuțită. E în volum o necoloare, o oboseală și mai de grabă o neîncredere inițială în cauza volumului ceeace s'ar putea explica prin data când a fost scris. In schimb sensualitatea este trează, ațâțată. Copulațiile sunt descrise savant, ba chiar dăm de scena picantă în care un soț turbat de dorințe conjugale aleargă prin casă după tânăra și frigida lui soție, rămasă încă neconsumată, din pricina pervertirilor lesbianice la care o adusese o călugăriță. D. Sebastian are însă talent. Cel mai izbutit capitol, deși cel mai teribil, este întâiul, adevărat poem al pubertății, cu mare intuire a fiziologiei puberei și cu o suavitate ce lipsește de obiceiu în altă parte. Capitolul se intitulează „Intâiul Sânge” și tratează, fiind vorba de o fată de 14—15 ani, despre ceeace fiecine va fi înțeles. Sperie ideea de a prezenta o eroină cu acest act fiziologic, dar autorul și-a stăpânit tema cu măestrie. Lăsată în afară ca o simplă nuvelă, partea aceasta constitue, zic, o curioasă și turburătoare poemă a adolescenței feminine, în care clipa fiziologică este foarte bine, excepțional de bine, acordată cu întâia izbucnire a sentimentalismului.

G. CALINESCU

Stăpâna: Ce zăbovești atâta? Iți trebuie mai multă vreme ca să te îmbraci decât mie!
Servitoarea: Păi,... eu mă îmbrac singură, coniță!

PROVERBE ILUSTRATE

Ai carte, ai parte

Buturuga mică răstoarnă carul mare..

Incetul cu încetul departe ajungi

Atelierele „Adevĕrul”, Str. Const. Mille No. 7—11